

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2017

Utgiftskapitler: 61, 400–497

Inntektskapitler: 3400–3497

Innhold

Del I	Innledende del	11	Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)	94
1	Hovedinnledning	13	<i>Programkategori 06.40</i> <i>Politi og påtalemyndighet</i>	95
1.1	Verdigrunnlag og politisk utgangspunkt på Justis- og beredskapsdepartementets område	13	Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	137
1.2	Mål for justis- og beredskapssektoren	14	Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	142
1.3	Straffesakskjeden	14	Kap. 442 Politihøgskolen	144
1.3.1	Utvikling og resultater	15	Kap. 3442 Politihøgskolen	144
1.3.2	Hovedutfordringer	18	Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	145
1.3.3	Mål og tiltak	20	Kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	146
1.4	Samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden	21	Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet	146
1.4.1	Resultater	22	Kap. 446 Den militære påtalemyndighet	146
1.4.2	Hovedutfordringer	26	Kap. 448 Grensekommissæren	147
1.4.3	Mål og tiltak	27	<i>Programkategori 06.50 Redningstjenesten,</i> <i>samfunnssikkerhet og beredskap</i>	149
1.5	Migrasjonsskjeden	28	Kap. 451 Direktoratet for samfunns- sikkerhet og beredskap	170
1.5.1	Utvikling og resultater	29	Kap. 3451 Direktoratet for samfunns- sikkerhet og beredskap	171
1.5.2	Hovedutfordringer	31	Kap. 452 Sentral krisehåndtering	172
1.5.3	Mål og tiltak	32	Kap. 453 Sivil klareringsmyndighet	173
1.6	Ansvarsområder innenfor straffesakskjeden, samfunns- sikkerhets- og beredskapskjeden og migrasjonsskjeden	34	Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten	173
1.7	Anmodningsvedtak	38	Kap. 3454 Redningshelikoptertjenesten	174
Del II	Nærmere om budsjettforslaget	49	Kap. 455 Redningstjenesten	174
2	Nærmere om budsjettforslaget	51	Kap. 3455 Redningstjenesten	175
Programområde 06 Justissektoren		51	Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon	176
<i>Programkategori 06.10 Administrasjon</i>		51	Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon	177
Kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet		52	<i>Programkategori 06.60 Andre virksomheter</i> .	179
Kap. 3400 Justis- og beredskapsdepartementet		55	Kap. 460 Spesialenheten for politisaker	185
<i>Programkategori 06.20 Rettsvesen</i>		56	Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.	185
Kap. 61 Høyesterett		74	Kap. 467 Norsk lovtidend	186
Kap. 410 Domstolene		74	Kap. 468 Kommissjonen for gjenopptakelse av straffesaker	186
Kap. 3410 Domstolene		76	Kap. 469 Vergemålsordningen	187
Kap. 411 Domstoladministrasjonen		77	Kap. 3469 Vergemålsordningen	187
Kap. 413 Jordskiftedomstolene		77	<i>Programkategori 06.70 Fri rettshjelp,</i> <i>erstatninger, konfliktråd m.m.</i>	189
Kap. 3413 Jordskiftedomstolene		78	Kap. 470 Fri rettshjelp	199
Kap. 414 Forliksråd og andre domsutgifter		78	Kap. 3470 Fri rettshjelp	201
<i>Programkategori 06.30 Kriminalomsorg</i>		79	Kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlags- ordning	201
Kap. 430 Kriminalomsorgen		90	Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	202
Kap. 3430 Kriminalomsorgen		93		
Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)		93		

Kap. 473	Statens sivilrettsforvaltning	203	6	Mål for integrering	274
Kap. 3473	Statens sivilrettsforvaltning	203	6.1	Arbeid og sysselsetting	274
Kap. 474	Konfliktråd	204	6.1.1	Andel sysselsatte	274
Kap. 3474	Konfliktråd	204	6.1.2	Andel arbeidsledige	277
Kap. 475	Bobehandling	205	6.2	Utdanning og kvalifisering	279
<i>Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet</i>	206		6.2.1	Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage	280
<i>Programkategori 06.90</i>			6.2.2	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre under utdanning for å bli barnehagelærer	281
<i>Beskyttelse og innvandring</i>	211		6.2.3	Resultat på nasjonale prøver for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	282
Kap. 490	Utlendingsdirektoratet	230	6.2.4	Grunnskolepoeng for innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre	282
Kap. 3490	Utlendingsdirektoratet	236	6.2.5	Andelen innvandrere som går opp til avsluttende prøve i norsk som oppnår vurderingen A2 eller høyere	283
Kap. 491	Utlendingsnemnda	237	6.2.6	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som oppnår full yrkes- eller studiekompetanse fem år etter at de starter i videregående opplæring	284
Kap. 3491	Utlendingsnemnda	238	6.2.7	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med lære plass som første ønske som har fått godkjent lærekontrakt.	285
<i>Programkategori 06.95</i>			6.2.8	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 16–25 år som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført og bestått videregående opplæring	285
<i>Integrering og mangfold</i>	239		6.2.9	Andelen av innvandrere i alderen 25–30, som kom til landet i ungdomstrinnsalder eller i videregående alder, som har fullført og bestått videregående opplæring	286
Kap. 495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	251	6.2.10	Andelen personer med innvandrerbakgrunn, 25 år og eldre, som har bestått videregående opplæring i løpet av fem år	287
Kap. 3495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet	252	6.2.11	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i høyere utdanning	287
Kap. 496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	253			
Kap. 3496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	259			
Kap. 497	Opplæring i norsk og samfunns-kunnskap for voksne innvandrere	260			
Kap. 3497	Opplæring i norsk og samfunns-kunnskap for voksne innvandrere	262			
Del III	Særlige tema	263			
3	Sektorovergrepene klima- og miljøpolitikk	265			
3.1	Politi- og lensmannsetaten	265			
3.2	Svalbard – klima og miljøpolitikk ..	265			
4	Forenklingsarbeid, modernisering og bedre gjennomføringskraft	267			
4.1	Politiet	267			
4.2	Domstolene	268			
4.3	Kriminalomsorgen	269			
4.4	Nødmeldingssentraler	269			
4.5	Nødnett	269			
4.6	Klareringsmyndighet	270			
4.7	Utlendingsforvaltningen	270			
4.8	Mer effektiv integrerings-politikk	271			
4.9	Forenklet modell for premie-betaling til Statens pensjonskasse (SPK)	272			
5	FNs bærekraftsmål – rapportering	273			

6.2.12	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre under utdanning for å bli lærer	288	6.4.7	Andelen som søker statsborgerskap av de som fyller kravet til botid i statsborgerloven	295
6.2.13	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for søknader om generell godkjenning i NOKUT	288	6.4.8	Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som stemte ved siste stortingsvalg	295
6.3	Levekår	289	7	Likestilling	297
6.3.1	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med vedvarende lavinntekt	289	7.1	Likestilling internt i Justis- og beredskapsdepartementet	297
6.3.2	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre under 18 år som lever i husstander med vedvarende lavinntekt	291	7.2	Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene	298
6.4	Frivillig virksomhet og deltakelse i samfunnet	292	7.3	Kriminalomsorgen	299
6.4.1	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av ansatte i barnehagene	292	7.4	Likestilling i politiet	300
6.4.2	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av undervisningspersonalet i grunnskoler og videregående skoler	293	7.5	Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB)	301
6.4.3	Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten	293	7.6	Hovedredningssentralen (HRS)....	301
6.4.4	Andelen ansatte innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre innen politi- og påtalemyndigheten og retts- og fengselsvesenet	293	7.7	Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK)	302
6.4.5	Andelen ansatte innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i barnevernet	294	7.8	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	302
6.4.6	Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn ansatt i kultur- og mediesektoren	295	7.9	Kontoret for voldsoffererstatning	303
			7.10	Sekretariatet for konfliktrådene ...	303
			7.11	Spesialenheten for politisaker	303
			7.12	Statens sivilrettsforvaltning	304
			7.13	Likestilling hos Sysselmannen	304
			7.14	Utlendingsdirektoratet (UDI)	305
			7.15	Utlendingsnemnda (UNE)	305
			7.16	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)	306
			8	Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres	307
			9	Anmodningsvedtak	309
			Forslag		359

Tabelloversikt

Tabell 1.1	Mål for justis- og beredskapssektoren	14
Tabell 1.2	Mål migrasjonskjeden	33

Tabell 1.3	Justis- og beredskapsdepartementets sektoransvar for kriminalitetspolitikken	34
------------	--	----

Tabell 1.4	Andre departementer med virkemidler tilknyttet straffesakskjeden	34	Tabell 2.18	Utviklingen i sivile gjøremål 2011–2015	135
Tabell 1.5	Justis- og beredskapsdepartementets ansvar for migrasjonskjeden	34	Tabell 2.19	Utviklingen i saksbehandlingstid for tvangs- og gjeldsordningsaker 2011–2015	135
Tabell 1.6	Andre departementers ansvar innenfor asylpolitikken:	35	Tabell 2.20	Antall årsverk i politi- og lensmannsetaten og politidekning 2013–2015	136
Tabell 1.7	Ansvarsfordeling mellom departementene for tverrsektorielle områder i samfunnsikkerhetsarbeidet	35	Tabell 2.21	Nøkkeltall – Nødnett	165
Tabell 2.1	Tildelinger til Norges forskningsråd	54	Tabell 2.22	Fordeling av tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	200
Tabell 2.2	Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid	58	Tabell 2.23	Oversikt over svalbardsatsingar 2015 – 2017	208
Tabell 2.3	Gjennomsnittlig alder på avsluttede saker i jordskifte-domstolene 2011–2015:	71	Tabell 2.24	Utviklingen i svalbardbudsjettets utgiftsside og tilskudd (mill. kroner)	210
Tabell 2.4	Utnevning av dommere og domstolledere i de alminnelige domstolene	72	Tabell 2.25	Sentrale prognoser til grunn for 2017–budsjettet	211
Tabell 2.5	Utnevning av dommere og domstolledere i jordskifte-domstolene	72	Tabell 2.26	Registrerte asylsøkere til Norge 2010–2015	213
Tabell 2.6	Antall saker i Tilsynsutvalget for dommere	72	Tabell 2.27	Saksbehandlingstid realitetsbehandlede asylsaker og restanser for alle asylsaker i UDI	216
Tabell 2.7	Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte, andel utenlandske statsborgere i varetekt 2010–2015	84	Tabell 2.28	Saksbehandlingstid og restanser UDI	216
Tabell 2.8	Utenlandske innsatte. Antall nyinnsettelse og andel av alle nyinnsettelse 2010–2015	85	Tabell 2.29	Positive vedtak etter realitetsbehandlede asylsøknader i UDI	217
Tabell 2.9	Straffereaksjoner i samfunnet Antall iverksatte oppdrag 2010–2015	86	Tabell 2.30	Innkomne asylsaker UNE	218
Tabell 2.10	Antall uteksaminerte fengselsbetjenter 2011–2015	89	Tabell 2.31	Saksbehandlingstid og restanser oppholdssaker UNE	218
Tabell 2.11	Fordeling av tilskudd til frivillig virksomhet i 2015 (1000 kr)	92	Tabell 2.32	Saksbehandlingstid og alder på restanser – klagesaker asyl UNE	219
Tabell 2.12	Anmeldte lovbrudd 2011–2015, etter kriminalitetstype	106	Tabell 2.33	Innvilgelse asylsaker UNE 2015.	219
Tabell 2.13	Saksbehandlingstid og oppklaringsprosent 2011–2015	107	Tabell 2.34	Nøkkeltall om asylmottak	222
Tabell 2.14	Saksavgjørelser ved statsadvokatembetene 2011–2015	107	Tabell 2.35	Registrerte beboere i mottak	223
Tabell 2.15	Restanser eldre enn tre måneder 2011–2015	108	Tabell 2.36	Personer i mottak som skal bosettes eller med utreiseplikt per 31. desember	223
Tabell 2.16	Utviklingen i returer i perioden 2011–2015	132	Tabell 2.37	Overføringsflyktninger, uttak 2010–2016	226
Tabell 2.17	Returnerte ilagt straffereaksjon for perioden 2011–2015	132	Tabell 2.38	Utviklingen i returer i perioden 2010–2016	227
			Tabell 2.39	Oversikt over returprogram 2015	228
			Tabell 2.40	Deltakere i Ny sjanse/ Jobbsjansen som gikk videre til arbeid/utdanning 2010–2015	246
			Tabell 2.41	Satser for integrerings-tilskudd	254

Tabell 2.42	Tilskudd til nasjonale ressursmiljø	257	Tabell 6.4	Innvandrere med vedvarende lavinntekt (ekskl. studenter). I pst.	290
Tabell 2.43	Satser for persontilskudd	261	Tabell 6.5	Andelen ansatte innvandrere i kultur- og mediesektoren	295
Tabell 6.1	Kandidater med resultat A2 eller bedre på norskprøven 2015	284	Tabell 6.6	Valgdeltakelse fordelt på kjønn og botid, kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015	296
Tabell 6.2	Studenter i høyere utdanning, etter utvalgte årskull, innvandringskategori og årstall. Prosentandel av befolkningen ...	287	Tabell 6.7	Valgdeltakelse (i pst.) fordelt på botid, stortingsvalget 2013	296
Tabell 6.3	Individuelle søknader, vedtak, restanse ved årsskiftet og gjennomsnittlig saksbehandlingstid	289			

Figuroversikt

Figur 1.1	Justis- og beredskapsdepartementets underliggende og tilknyttede virksomheter i straffesakskjeden	15	Figur 2.14	Forliksrådssaker i perioden 2011–2015	71
Figur 2.1	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene 2011–2015	59	Figur 2.15	Utvikling soningskø ubetingede dommer 2012–2016	82
Figur 2.2	Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene 2011–2015	59	Figur 2.16	Saksavvikling i Den rettsmedisinske kommisjon 2011–2015	181
Figur 2.3	Enedommersaker i tingrettene 2011–2015	60	Figur 2.17	Saksavvikling i Gjenopptakelseskommisjonen 2011–2015	181
Figur 2.4	Meddomsrettsaker i tingrettene 2011–2015	60	Figur 2.18	Saksavvikling i Spesialenheten for politisaker 2011–2015	182
Figur 2.5	Begrenset anke i straffesak – lagmannsrettene 2011–2015	61	Figur 2.19	Saksavvikling og bevilgning til Kontoret for voldsoffererstatning 2011–2015	191
Figur 2.6	Bevisanke i straffesak – lagmannsrettene 2011–2015	61	Figur 2.20	Utbetaling av voldsoffererstatning og inntekt fra regress 2011–2015	192
Figur 2.7	Antall straffesaker som ble henvist til behandling og silingsprosent 2011–2015	62	Figur 2.21	Saksavvikling ved Erstatningsnemda for voldsofre 2011–2015 ...	192
Figur 2.8	Twistesaker i tingrettene 2011–2015	62	Figur 2.22	Antall mottatte saker i konfliktrådene 2011–2015	194
Figur 2.9	Anke over dom i tvistesaker – lagmannsrettene 2011–2015	63	Figur 2.23	Klagesaker i sammenheng med fri rettshjelp 2011–2015	197
Figur 2.10	Straffesaker i Høyesterett 2011–2015	63	Figur 2.24	Saksinngang og utbetalinger – rettferdsvederlagsordningen 2011–2015	198
Figur 2.11	Twistesaker i Høyesterett 2011–2015	64	Figur 2.25	Saksinngang og behandlede saker – erstatning i anledning straffeforfølgning 2011–2015	199
Figur 2.12	Gjennomsnittlig antall rettsmøtetimer per dømmende årsverk	65	Figur 2.26	Antall asylsøkere per måned fra januar 2015 til august 2016	213
Figur 2.13	Saker hvor det er benyttet rettsmekling i første og andre instans 2011–2015	70	Figur 2.27	Enslige mindreårige i mottak 1. januar 2014–1. august 2015	222

Figur 6.1	Differanse i sysselsetting mellom innvandrere og befolkningen i alt (prosentpoeng).	275	Figur 6.13	Andelen i alderen 16–25 år som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring, etter innvandringskategori og kjønn, 2013–2015. Pst.	286
Figur 6.2	Sysselsettingsrater blant innvandrere etter landbakgrunn sammenliknet med befolkningen i alt. (prosentpoeng)	276	Figur 6.14	Andelen innvandrere i alderen 25–30 som har fullført videregående opplæring, etter alder når de kom til landet, 2013–2015 (prosent)	286
Figur 6.3	Sysselsettingsdifferanse mellom innvandrere og befolkningen i alt fordelt på kjønn.	277	Figur 6.15	Andelen personer med innvandrerbakgrunn, 25 år og eldre, som startet i videregående opplæring for første gang skoleåret 2008–2009 til 2010–2015, og som har fullført innen fem år (pst.)	287
Figur 6.4	Andel ledige blant innvandrere og befolkningen i alt. Pst. av arbeidsstyrken.	278	Figur 6.16	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre blant studenter under utdanning for å bli lærer, 2013–2015 (pst.)	288
Figur 6.5	Arbeidsledighet etter landgruppe. Pst. av arbeidsstyrken.	278	Figur 6.17	Personer med vedvarende lavinntekt (2005–2007) – (2012–2014). Prosent. Ekskl. studenter	290
Figur 6.6	Utvikling og differanse mellom innvandrere og befolkningen i alt fordelt på kjønn. Pst.	279	Figur 6.18	Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt.	291
Figur 6.7	Andel barn i barnehage blant minoritetsspråklige barn og øvrige barn, 2013–2015 (pst.)	281	Figur 6.19	Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av de ansatte i barnehagene, 2013–2015 (pst.) ...	292
Figur 6.8	Andel studenter i barnehagelærerutdanningen med innvandrerbakgrunn (selv innvandret og norskfødte med innvandrerforeldre), 2013–2015 (pst.)	281	Figur 6.20	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av undervisningspersonalet i grunnskoler og i videregående skoler, 2013–2015 (pst.)	293
Figur 6.9	Andelen elever på mestringsnivå 1 og 2 i nasjonale prøver i fagene engelsk, lesing1 og regning på 8. trinn, etter innvandringskategori, 2015 (pst.)	282	Figur 6.21	Ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og i retts- og fengselsvesenet (domstolene og kriminalomsorgen), i pst. av ansatte.	294
Figur 6.10	Grunnskolepoeng etter innvandringskategori og kjønn, 2013–2015	283			
Figur 6.11	Andelen som startet i videregående opplæring i skoleåret 2008–2009 (2008-kullet) til 2010–2011 (2010-kullet), og som fullførte videregående opplæring i løpet av fem år, etter innvandringskategori og kjønn.	284			
Figur 6.12	Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med lære plass som første ønske som har fått godkjent lærekontrakt, 2013–2015 (pst.)	285			

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2016–2017)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2017

Utgiftskapitler: 61, 400–497

Inntektskapitler: 3400–3497

*Tilråding fra Justis- og beredskapsdepartementet 16. september 2016,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

Del I
Innledning del

1 Hovedinnledning

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for rettsvesenet, kriminalomsorgen, politi- og påtalemyndigheten, redningstjenesten, samfunnsikkerhet- og beredskap, utlendingsmyndigheten og integreringspolitikken. Samtidig har departementet forvaltningsansvaret for om lag 150 lover og er klageinstans i forvaltningssaker. Ansvaret for samordning av norsk politikk i polarområdene og Svalbardbudsjettet ligger også til departementet.

Regjeringen vil i statsbudsjettet for 2017 legge til rette for at samfunnet fortsatt skal være trygt. Budsjettforslaget legger til rette for at kapasiteten i politidistriktene økes og at alle nyutdannede fra Politihøgskolen i 2017 skal kunne tilbys jobb i politiet. Dette vil bidra til et mer synlig nærpoliti med kapasitet til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger. Regjeringen vil også modernisere IKT-løsningene i politiet og investere i nytt analysesystem i PST.

Straffegjennomføringen må også være effektiv. Regjeringen foreslår å øke kapasiteten for elektronisk soning og prosjektere nytt fengsel i Agder med avdelinger i Mandal og Froland.

Det er fremdeles usikkerhet knyttet til utviklingen i antall asylankomster framover. Regjeringen vil beholde en del av kapasiteten i UDI, IMDI, politiet, Siviltforsvaret og PST som ble opprettet i forbindelse med de økte asylankomstene høsten 2015. Dette vil bidra til bedre beredskap og nedbygging av restanser i utlendingsforvaltningen. Regjeringen vil også videreføre viktige tiltak for integrering som bidrar til rask bosetting av flyktninger og til at innvandrere raskt kommer i jobb og blir deltakende samfunnsborgere.

1.1 Verdigrunnlag og politisk utgangspunkt på Justis- og beredskapsdepartementets område

Regjeringen har som grunnleggende verdi at hver enkelt skal føle trygghet i hverdagen. Regjeringen vil føre en justispolitikk som sikrer den enkeltes behov for trygghet og rettssikkerhet. Regjeringen

vil forebygge og bekjempe kriminalitet gjennom et moderne og handlekraftig politi.

Regjeringen vil sørge for at landet er rustet til å håndtere fremtidige kriser. Regjeringen har styrket politiet og PST samt bedret evnen til sentral krisehåndtering og satsing på IKT-sikkerhet. Dette arbeidet vil fortsette blant annet gjennom arbeidet med nærpolitireformen, oppfølging av sårbarhetsutvalget og innfasing av nye redningshelikoptre.

Asylinstituttet skal kun gi beskyttelse til mennesker som har reelt beskyttelsesbehov og må ikke misbrukes. Norge skal oppfylle sine internasjonale forpliktelser og hjelpe flyktninger. Personer som ikke trenger beskyttelse skal raskt returneres til sine hjemland. Asylstatus skal først innvilges etter individuell behandling og grundig vurdering av søknaden.

Regjeringens integreringspolitikk bygger på at den enkelte innvandrere skal møtes med krav om å bidra og delta, og en forventning om stor egeninnsats. Integrering er et samspill mellom mange parter – stat, kommuner, arbeidsgivere og næringsliv, frivillige organisasjoner og idrett. Alle må bidra, og den enkelte innvandrere er den viktigste bidragsyter. Dette er viktig for å opprettholde et trygt og økonomisk bærekraftig velferdssamfunn.

For å nå disse politiske målene er det viktig å se helheten innen Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde. Departementet vil fortsatt ha spesiell oppmerksomhet rundt særlig tre områder der man kan oppnå gode resultater ved å styrke og effektivisere alle ledd; straffesakskjeden, samfunnsikkerhets- og beredskapskjeden og migrasjonskjeden. Satsingene i Prop. 1 S (2016–2017) skal bidra til mer effektive kjeder og til god samhandling mellom aktørene i hver kjede. I tillegg følger departementet opp oppgaver og ansvarsområder som faller utenfor de tre kjedene.

Justis- og beredskapsdepartementet er opp tatt av handlekraft og gjennomføringsevne, og at tjenestene ytes effektivt og med god kvalitet. Regjeringens mål for justissektoren ble endret med virkning fra 2015. Regjeringen har mål på områder i de tre kjedene som er særskilt utfordrende og hvor Regjeringen i denne regjeringens

perioden ønsker å oppnå bedre resultater. Samtidig er Regjeringen opptatt av at målene skal gi gjenfinnbare effekter for samfunnet og for brukerne, jf. Prop. 1 S (2015–2016). Departementet har siden 2014 hatt kontinuerlig fokus på å utforme tildelingsbrevene til etatene i justis- og beredskapssektoren slik at det styres på et begrenset antall mål, med tydelige prioriteringer og med færre styringsparametere og oppdrag.

Departementet foretar en jevnlig vurdering av om det har oppstått nye problemstillinger eller utfordringer innenfor justis- og beredskapssektoren som må møtes med nye tiltak og mål. Tilsvarende gjøres det vurderinger om de eksisterende mål kan anses å være nådd slik at det kan utgå. Målene for kjedene har gitt en klar retning og tydelig prioritering på hva som ønskes

oppnådd. Flere av kjedene har oppnådd gode resultater. Justis- og beredskapsdepartementet legger til grunn at det ikke er nødvendig å innføre nye mål for de tre kjedene. Samtidig har Regjeringen ytterligere ambisjoner innen justis- og beredskapssektoren og vil derfor videreføre Regjeringens mål i 2017.

Justis- og beredskapsdepartementet fikk 16. desember 2015 ny statsråd for innvandrings- og integreringsområdet og fra og med 1. april 2016 overtok departementet ansvaret for integreringsavdelingen fra Barne- og likestillingsdepartementet. Målbildet er noe justert for å synliggjøre overtakelsen av integreringsfeltet. Asylkjeden er derfor også omdøpt til Migrasjonsskjeden og ivaretar både innvandrings- og integreringsmål.

1.2 Mål for justis- og beredskapssektoren

Tabell 1.1 Mål for justis- og beredskapssektoren

Straffesakskjeden	Samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden	Migrasjonsskjeden
Redusere alvorlig kriminalitet	Redusere sårbarhet i samfunnet	Færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov
Styrke forebyggingen av kriminalitet	Kunnskapsbasert forebygging	Flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv
En mer effektiv straffesakskjede	Styrke samhandling i beredskap og krisehåndtering	Raskere retursetting av flyktninger
	Bedre ledelse og styrket ledelseskultur	Raskere retur
		Raskere avklaring av identitet

I tillegg til de overordnede målene er det ett virksomhetsspesifikt mål: «Økt rettslikhet og rettsikkerhet for vergetrengende», som for 2017 vil gjelde for Statens sivilrettsforvaltning og fylkesmennene.

1.3 Straffesakskjeden

Straffesakskjeden omfatter en rekke ulike oppgaver og virksomheter knyttet til håndtering av kriminalitet. Straffesakskjeden inkluderer blant annet forebygging, etterforskning, påtale, domstolsbehandling, straffegjennomføring og tilbakeføring til samfunnet.

Politiet og påtalemyndigheten utgjør de to første leddene i straffesakskjeden. Oppgaveløsningen her får konsekvenser for antallet saker i senere ledd i kjeden. En effektiv forebygging vil redusere antallet saker, samtidig som effektiv etterforskning og økt oppklaring kan bety flere saker til oppfølging. Det er påtalemyndighetens ansvar å lede etterforskningen, samt forberede og føre saker for retten.

De alminnelige domstolene har ansvar for å ivareta rettssikkerheten ved å avsi dommer og treffe avgjørelser i straffesaker innen rimelig tid og med høy kvalitet. I straffesaker tas det avgjørelser knyttet til spørsmålet om skyld og straff. Dom-

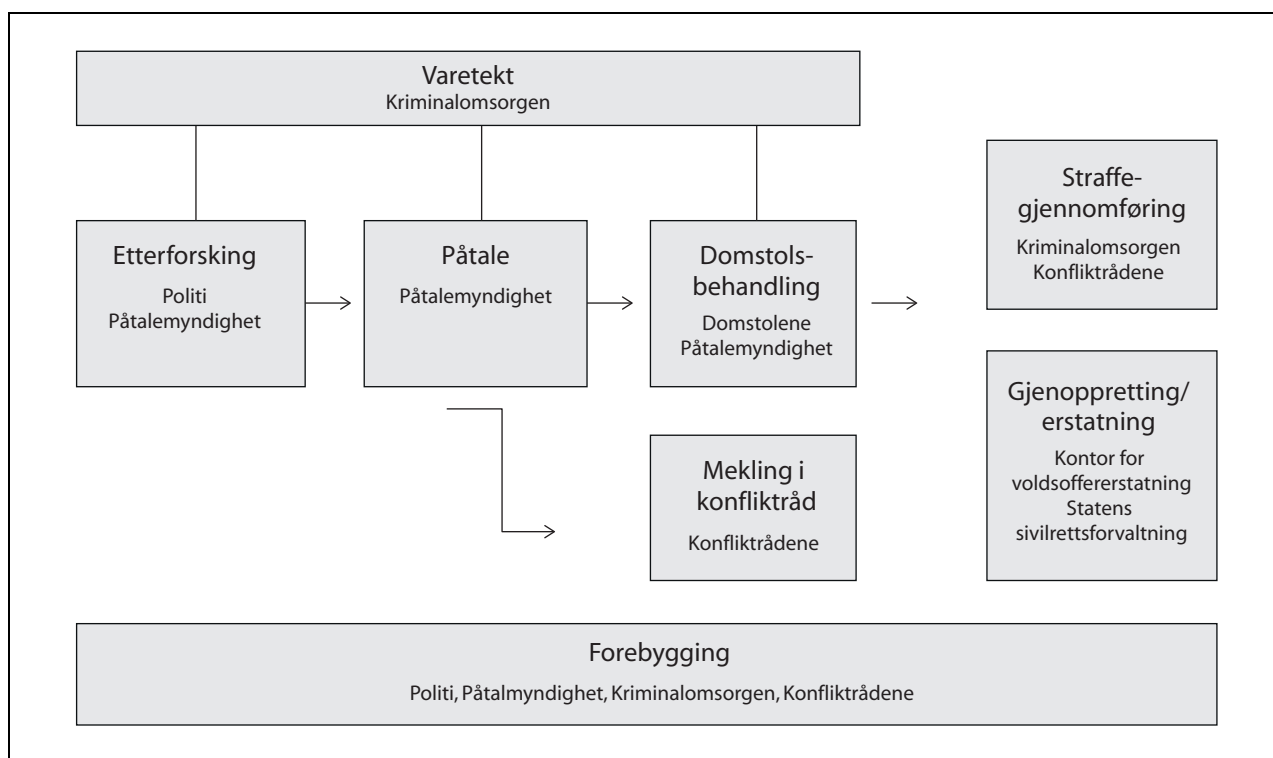
stolene tar også avgjørelser i straffesaker mens politiets etterforskning pågår.

Kriminalomsorgen skal sørge for at domfelte gjennomfører straff idømt av domstolene og stille varetektsplasser til disposisjon for politiet. Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold.

Konfliktrådene tilbyr gjenopprettende prosess i form av møter og avtaler, som en alternativ straffereettslig reaksjon i egnede saker. Det er påtalemyndigheten som beslutter om en sak skal overføres til konfliktråd for behandling. Konfliktrådene har i tillegg ansvar for straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Rettighetene til ofre og pårørende skal ivaretas gjennom hele kjeden. Voldsoffererstatning tilbys når skadevolder er ukjent eller ute av stand til å gjøre opp for seg. Straffeprosessloven legger blant annet til rette for mulig erstatning til personer som har vært utsatt for uberettiget straffefølgning.

En effektiv straffesakskjede forutsetter god samhandling mellom virksomhetene og tilstrekkelig kapasitet i alle ledd. Et godt internasjonalt samarbeid er også en forutsetning for en effektiv straffesakskjede. Forebygging og bekjempelse av kriminalitet krever i tillegg innsats fra aktører utenfor justissektoren. Derfor vektlegges godt samarbeid med andre offentlige virksomheter, næringsliv og frivillige organisasjoner.

Figur 1.1 Justis- og beredskapsdepartementets underliggende og tilknyttede virksomheter i straffesakskjeden

1.3.1 Utvikling og resultater

Den registrerte kriminaliteten i Norge har vist nedadgående tendens de siste årene. Utviklingen har funnet sted i en periode med befolkningsvekst. I 2015 var antallet anmeldte lovbrudd 6 pst. lavere enn året før. Nedgangen gjelder særlig vinningskriminalitet. Årsakene til nedgangen i kriminaliteten er sammensatt. Politiets forebyggende

innsats og styrkingen av politi og påtalemyndighet er sannsynlige medvirkende faktorer.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte lovbrudd var to dager kortere i 2015 (95 dager) enn i 2013 (97 dager). Nedgangen antas bl.a. å ha sammenheng med at politiet har fått bedre rutiner i initialfasen av straffesaksbehandlingen, og et større antall saker avgjøres kort tid etter anmeldelse.

Politiets restanser av ikke påtaleavgjorte saker eldre enn tre måneder ble redusert med 16,9 pst. fra 2013 til 2015. Det kan være grunn til å trekke fram at nedbygging av restanser har vært en prioritert oppgave. I tillegg ble påtalefunksjonen i 2015 styrket med 50 påtalejurister i politiet og 12 statsadvokater i den høyere påtalemyndighet. Det er positivt at saksbehandlingstiden har blitt kortere samtidig som restansebeholdningen er redusert.

Oppklaringsprosenten for lovbrudd (totalt) var 53,8 pst. i 2015. Resultatet er 3,4 prosentpoeng bedre enn i 2013. En medvirkende årsak til dette er en betydelig satsing på etterforsknings- og påtalefunksjonen. I tillegg bidrar nedgangen i anmeldte vinningslovbrudd, som ofte har lav oppklaring, i seg selv til at den totale oppklaringsprosenten forbedres.

Styrking av politiet

Nærpolitireformen ble vedtatt av Stortinget sommeren 2015. Regjeringens mål med reformen er et nærpolti som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, samt sikre innbyggernes trygghet. For en bred omtale av reformen vises til programkategori 06.40.

Regjeringen har i perioden 2014–2016 lagt til rette for å ansette i overkant av 1 000 nye politistillinger. Det er i statsbudsjettet for 2017 i tillegg lagt til rette for å bemanne opp politiet med ytterligere 350 nye politistillinger. En tilstrekkelig grunnbemanning er viktig for å realisere nærpolitireformen og for å videreutvikle et desentralisert politi.

Både politiet og den høyere påtalemyndighet har gitt uttrykk for bekymring for kvaliteten og kapasiteten på etterforskningen. For å styrke bemanningen i påtalemyndigheten i politiet har regjeringen i 2015 sørget for å øke bevilgningen til politiet med 29,7 mill. kroner, tilsvarende om lag 50 påtaleårsverk. Bevilgningen til Den høyere påtalemyndighet er i tillegg økt med 62 mill. kroner bl.a. til styrket fagledelse og 19 nye stillinger (derav 16 statsadvokatembetsstillinger). Det er utarbeidet en handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet.

For å frigjøre politiårsverk til politioperativt arbeid ble det bevilget 100 mill. kroner i 2014 til sivile stillinger i politiet. Dette gjaldt særlig stillinger innen grensekontroll, arrestforvarere og etterforskning av økonomisk kriminalitet og datakriminalitet. 10 mill. kroner av bevilgningen ble gitt for at spesialutdannet helsepersonell skulle overta transport av psykisk syke. Denne

bevilgningen er overført til Helse- og omsorgsdepartementets budsjett.

Antall årsverk i politi- og lensmannsetaten er i perioden 2014–2016 økt fra 14 770 til 16 114, en økning på 1 344 årsverk.

Styrket forebygging av kriminalitet

For å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet på tvers av sektorer er det etablert et departementsutvalg for å bedre samordningen mellom departementene, og et eget kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Senteret skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging. En særlig viktig oppgave er å ivareta rådgivning og kompetanseutvikling mot lokalt nivå.

Blant de barn og unge som begår aller mest lovbrudd, er det få som slutter med kriminalitet. Dette tilsier en tettere oppfølging av unge som begår mange lovbrudd, bl.a. gjennom bruk av de nye strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging som trådte i kraft 1. juli 2014.

Økt innsats mot alvorlig kriminalitet

Regjeringen har som mål særlig å redusere den alvorlige kriminaliteten. Med alvorlig kriminalitet regnes både integritetskrenkende kriminalitet som vold, og grov profittmotivert kriminalitet som arbeidslivskriminalitet.

Regjeringen har for å videreutvikle samarbeidet mellom politiet, Skatteetaten og Arbeidstilsynet bevilget 25 mill. kroner i 2015, hvorav 8,3 mill. kroner til politiet. Det er i 2015 og 2016 etablert tverretatlige enheter i de fem største byene der Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og politiet arbeider sammen mot arbeidslivskriminalitet.

Det ble i 2015 lansert en strategi mot arbeidslivskriminalitet hvor formålet blant annet er å styrke informasjonsdelingen mellom kontrolletatene, og mellom kontrolletatene og politiet.

Det er i tillegg opprettet et nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningscenter mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Målet er en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse gjennom bedre utnyttelse av etterretningsinformasjonen de samarbeidende aktørene besitter.

Regjeringen har i 2016 samlet styrket Statens barnehus og politiets arbeid med tilrettelagte avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner med 83 mill. kroner. Av disse går 38 mill. kroner til innføring av ny avhørsmønstre og styrking av etterforskningen i overgrepssaker mot barn, 34,5 mill. kroner til styrking av bemanningen ved barnehusene og 10,5 mill. kroner til eta-

blering av nytt barnehus i nye politidistrikt Øst (Østfold).

Som et ledd i arbeidet med å heve kvaliteten i politiets etterforskning og oppfølging av straffesaker vil POD etter samråd med riksadvokaten etablere distriktvise enheter for evaluering av avsluttede straffesaker, samt opprette en nasjonal ordning for å evaluere og gi råd i pågående saker.

Mange av lovbruddene som begås kan i økende grad knyttes til bruk av teknologi og internett. Dette gjelder alt fra seksuelle overgrep til bedrageri, trusler og sjikane. Det er utarbeidet en strategi for bekjempelse av IKT-kriminalitet. Strategien angir retning og prioritering for forebygging, avdekking og etterforskning av slik kriminalitet. Det er videre lagt til rette for styrking av politiets innsats mot IKT-kriminalitet, eksempelvis gjennom nærpolitireformen og etterforskningsløftet.

Regjeringen økte bevilgingen i 2016 med 100 mill. kroner til oppstart av IKT-modernisering i politiet. Det er i 2017 bevilget 40 mill. kroner ekstra til IKT-sikkerhet, samtidig som bevilgingsøkingen fra 2016 videreføres.

Effektivitet i domstolene

Domstolene er styrket siden 2013 gjennom økt satsing på IKT og styrket bemanning. Fra 2014 til 2016 er det bevilget til sammen 110 mill. kroner til nye saksbehandlingsløsninger i domstolene. Prosjektet innebærer at alle domstoler får et saksbehandlings-system som er knyttet opp mot samme tekniske plattform – LOVISA. Satsingen gjør saksbehandlingen i domstolene mer driftssikker og effektiv. Domstolene har i tillegg fått tilført om lag 40 mill. kroner til økt bemanning siden 2014. Disse satsingene har styrket kapasiteten i domstolene og bidratt til at domstolene ikke har blitt en flaskehals i straffesakskjeden, på tross av økt saksinnang.

Styrkingen av domstolene gjenspeiles i antall behandlede saker i tingrettene. Dette gjelder både straffesaker og tvistesaker. Bemanningsøkningen har også ført til en positiv trend i lagmannsrettene de siste årene, særlig i tvistesaker. Økt saksinnang i straffesaker og tvistesaker påvirker domstolene som helhet og må derfor sees i sammenheng for å sikre at domstolene bidrar til en effektiv og balansert straffesakskjede.

Samtidig som styrkingen av domstolene har gitt positive resultater, har en økning i antall saker de siste årene bidratt til lengre saksbehandlingstid i tingrettene. I 2015 nådde tingrettene samlet sett Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tvistesaker og enedommersaker,

men ikke i meddomsrettsaker. Over halvparten (54 pst.) av tingrettene var innenfor Stortingets mål for saksbehandlingstid i straffesaker i 2015, men andelen tingretter som nådde målene er redusert siden 2013. De fleste tingrettene (73 pst.) nådde Stortingets mål i tvistesaker, men også i tvistesaker er andelen redusert i denne perioden. Lagmannsrettene nådde ikke Stortingets mål for saksbehandlingstid i straffesaker i 2015. Andelen lagmannsretter som nådde målene i tvistesaker i 2015 (83 pst. 5 av totalt 6) har imidlertid økt siden 2013.

Økt kapasitet og redusert soningskø

Regjeringen er opptatt av at tiden fra pådømmelse i en sak til soning igangsettes er kortest mulig og at politiet har tilstrekkelig tilgang på varetektsplasser. Regjeringen har derfor utvidet kapasiteten for gjennomføring av straff og varetekt med både kortsiktige og langsiktige tiltak.

For å løse det akutte behovet for fengselsplasser, inngikk regjeringen i 2015 en avtale om leie av 242 fengselsplasser i Nederland. Tiltaket har vært en suksess. Soningskøen er betydelig redusert, fra i overkant av 1 000 dommer rett før fengselet åpnet i september 2015 til rundt 400 dommer per. september 2016.

Siden regjeringen tiltrådte er det etablert 65 nye fengselsplasser i Norge, og 105 nye plasser på EK.

Gamle og nedslitte fengselsbygg har vært en stor utfordring i flere år, og regjeringen tar dette på største alvor. I 2016 ble det bevilget om lag 195 mill. kroner til vedlikehold av fengselsbyggene. Dette er mer enn noen gang tidligere.

I budsjettet for 2016 ble det bevilget midler til å øke kapasiteten ved Indre Østfold fengsel, avdeling Eidsberg og Ullersmo fengsel med 181 plasser. Plassene skal erstatte Oslo fengsel, avd. A som må stenges på grunn av omfattende vedlikeholdsbehov og varsel fra tilsynsmyndigheter. De nye fengselsavdelingene er under oppføring og forventes ferdigstilt medio 2017. Fornyelsen vil bidra til en betydelig reduksjon av vedlikeholdsetterslepet ved norske fengsler og samtidig øke den samlede fengselskapasiteten med 9 fengselsplasser.

I 2015 ble det iverksatt 63 soningsoverføringer av utenlandske domfelte, en klar økning fra 38 i 2014 og 48 i 2013. Dette frigjorde kapasitet i Norge tilsvarende rundt 113 fengselsplasser i et helt år.

Styrket tilbud til rusavhengige og psykisk syke

Bruken av straffegjennomføring på institusjon, jf. straffegjennomføringsloven § 12, er økt betydelig de siste årene. I 2015 tilsvarte bruken 140 fengselsplasser, mot 101 i 2014 og 85 i 2013. § 12-søning passer godt for domfelte med behov for behandling, eller andre tilbud som ikke kan gis i fengsel. Etter forslag fra Regjeringen ble bevilgningen økt med 10 mill. kroner fra 2014 til å øke bruken av denne straffegjennomføringsformen.

Tilbudet til innsatte med særlige behov knyttet til sin psykiske helse er styrket gjennom en tilleggsbevilgning på 10 mill. kroner til Ila fengsel og forvaringsanstalt fra 2015. Det er etablert et ressursteam som arbeider målrettet for å avbryte isolasjon og for å holde innsatte i aktivitet. Tiltaket har gitt positive resultater.

Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) er nå gjort permanent og landsdekkende gjennom en bevilgning på 30 mill. kroner i statsbudsjettet for 2016. Samtlige friomsorgskontorer kan nå iverksette ND. Straffereaksjonen er et alternativ til ubetinget fengselsstraff der domfelte forplikter seg til å følge et rehabiliteringsprogram. Målgruppen er rusmiddelavhengige som dømmes for kriminalitet relatert til rusavhengigheten.

Det er etablert en mentorordning for unge innsatte som antas å være i faresonen for å bli radikalisert. Kriminalomsorgen har engasjert syv mentorer. Mentorene betjener henvendelser fra hele landet. Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS) er styrket med ett årsverk med ansvar for styrke kunnskapen og opplæring om radikalisering og voldelig ekstremisme.

Tidlig innsats og tilpassede reaksjoner for barn og unge

Barn og unge som er i risikozonen for å involveres i kriminalitet skal vies særlig oppmerksomhet og tidlig innsats er helt sentralt. Ungdom mellom 15–18 år som utfører kriminelle handlinger kan få en vanskelig overgang til voksenlivet i tillegg til å påføre samfunnet store økonomiske og sosiale kostnader over tid. Det er viktig å reagere tidlig med forebygging overfor denne gruppen. Erfaringer viser at gjenopprettende prosesser gir lavere tilbakefall og i større grad ivaretar ofre og pårørende på en god måte. Dette er viktige elementer i straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging, som ble etablert i 2014. Konflikt-rådene er tilført nødvendige ressurser for å håndtere økningen i antall saker. En følgeevaluering fra Nordlandsforskning vil gi mer kunnskap om im-

plementeringen av de nye straffereaksjonene. Erfaringene så langt viser at tiltakene virker positivt overfor målgruppen. Regjeringen vil følge nøye med på utviklingen og departementet vil orientere nærmere om resultatene. Evalueringen fullføres høsten 2018.

Barn skal fortrinnsvis ikke sone i fengsel. Straffegjennomføringsformer i samfunnet skal benyttes så langt som mulig. I de tilfeller der fengsel likevel er nødvendig, har Regjeringen sørget for at det gis et tilrettelagt tilbud. Ungdomsenhet øst på Eidsvoll ble åpnet i april 2016, og kriminalomsorgen har nå åtte tilrettelagte plasser for personer under 18 år.

Flere viktige lovendringer

Ny straffelov trådte i kraft 1. oktober 2015. En ny og moderne straffelov vil utgjøre et viktig bidrag i styrkingen av straffesakskjeden.

Regjeringen fremmet 18. desember 2015 Prop. 44 L (2015–2016) *Endringer i straffeloven mv. (militær virksomhet i væpnet konflikt m.m.)*, som ble behandlet av Stortinget i mai 2016. Lovendringene tar sikte på å motvirke at privatpersoner deltar i stridshandlinger i en væpnet konflikt.

Regjeringen fremmet 18. desember 2015 også Prop. 42 L (2015–2016) *Endringer i straffeloven og straffeprosessloven (personforfølgelse, forberedelse til tvangsekteskap mv.)*, som ble behandlet i Stortinget i mai 2016. Lovendringene medfører en styrking av den strafferettslige beskyttelsen mot personforfølgelse, tvangsekteskap, misbruk av overmaktsforhold og lignende.

Regjeringen fremmet 11. mars 2016 Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)*, som ble behandlet av Stortinget i juni samme år. Lovendringene gir politiet utvidet adgang til å benytte skjulte tvangsmidler ved etterforskning, avverging og forebygging av alvorlig kriminalitet

1.3.2 Hovedutfordringer

En velfungerende straffesakskjede innebærer at tiden fra anmeldelse av straffbart forhold til dom og fullbyrdelse av straff er kortest mulig. Det er også avgjørende at de virkemidlene som benyttes i straffesakskjeden bidrar til å forhindre ny kriminalitet, blant annet gjennom forebyggende arbeid, bruk av alternative straffereaksjoner der det er mulig og god tilbakeføring til samfunnet etter gjennomført straff. Alle ledd i straffesakskjeden må være godt rustet til å håndtere forventet saks-

mengde. Underkapasitet i ett ledd kan skape flaskehals som hindrer målet om en effektiv kjede. Det er derfor viktig å sikre ressursmessig balanse mellom virksomhetene i kjeden.

Statistikk over straffesaksbehandlingen i politiet viser nesten uten unntak en positiv utvikling. Dette gjelder ikke bare restanseutvikling, utvikling i saksbehandlingstid og oppklaringsprosent, men også statistikk over ventetid og antall tilrettelagte avhør ved barnehusene. Hovedutfordringen for politiet blir primært å opprettholde tjenesteproduksjonen samtidig med en vellykket gjennomføring av nærpolitireformen.

Antall innkomne saker i domstolene vil trolig fortsette å øke i årene som kommer på grunn av befolkningsvekst og økt satsing på politiet og påtalemyndigheten. Veksten vil trolig bli størst i Oslo, Stavanger og Bergen i tiden fremover. Dette kan skape kapasitetsutfordringer for domstolene i disse regionene. Regjeringens løft av etterforskningsfeltet i politiet og styrking av kapasiteten i påtalemyndigheten vil også kunne medvirke til at antall straffesaker i domstolene øker. Kapasiteten i domstolene må derfor styrkes ytterligere i årene som kommer. Videre må tinghusene i disse regionene på sikt tilpasses et større befolkningsgrunnlag og en økt saksmengde.

Det er fortsatt behov for å styrke kapasiteten i kriminalomsorgen. Samtidig er fengselseiendommene gjennomgående svært nedslitt, med et stort behov for oppgradering og vedlikehold. Manglende kapasitet og utdaterte fengselsbygg gir dårlige vilkår for hurtig straffegjennomføring og god tilbakeføring til samfunnet. Regjeringen vil derfor arbeide videre for å sikre tilstrekkelig kapasitet til å håndtere dagens og fremtidens behov for straffegjennomføring. Det er også avgjørende at det settes av nok ressurser til vedlikehold og oppgradering av eksisterende fengselsbygg.

Samfunnsendringer gir nye utfordringer

Politiets omverdensanalyse for 2015 peker på en rekke forhold som påvirker samfunnet og kriminalitetsutviklingen i Norge. Forhold som at befolkningen i større grad bor i byene, at andelen eldre i befolkningen øker samt at det har kommet flere flyktninger påvirker kriminalitetsbildet. Rammene for forebygging og etterforskning av kriminalitet utfordres ved at lovbrudd ofte har internasjonale knytninger gjennom kriminelle nettverk og gjennom bruk av internett. Dette gir økt behov for internasjonalt politisamarbeid både med hensyn til muligheter for informasjonsutveksling, utvekslingsavtaler mv.

Teknologi preger alle deler av samfunnet og påvirker både muligheten til å utføre og forebygge samt etterforske kriminelle handlinger. Politiet må ha både utstyr og kompetanse til å håndtere de rammene for kriminalitet som følger den teknologiske utviklingen. Mange overtredelser av eksisterende straffebud, eksempelvis seksuelle overgrep, bedrageri og trusler, kan i økende grad knyttes til bruk av teknologi og internett. Informasjon politiet henter ut av ulike datalagringsenheter blir stadig viktigere i etterforskningen av alle typer kriminalitet. Anonymiseringstjenester og transaksjoner med bruk av kryptert valuta er eksempler på modus som vanskeliggjør etterforskning. Dette er en utfordring for politiet som skal etterforske, men også for gjennomføring av straffesakene i domstolene.

Avdekking av alvorlig integritetskrenkende kriminalitet som vold i nære relasjoner og seksuelle overgrep, blant annet overgrep mot barn, er en særskilt utfordring. Omfangsundersøkelser viser at det fortsatt er store mørketall. Det er derfor behov for å styrke kompetansen og kunnskapen på dette området, både for håndtering av anmeldte saker, forebygging, samt oppfølging av kriminalitetsofre og pårørende.

Alvorlig profittmotivert kriminalitet preges også av store mørketall. Sakene er ofte komplekse og meget krevende både å avdekke og etterforske. Dette stiller store krav til kompetanse og kapasitet både hos politiet og kontrollatene, samtidig som en effektiv innsats krever god samordning og et godt samarbeid mellom disse aktørene.

En levekårsundersøkelse fra 2014 viser at det store flertallet av innsatte har levekårsproblemer på ett eller flere områder. Hver femte innsatte tror det er små muligheter for at de ikke vil begå nye lovbrudd etter løslatelse. Det er en klar sammenheng mellom antall levekårsproblemer og troen på at man vil klare seg uten tilbakefall til ny kriminalitet. På den ene siden krever dette tilstrekkelig kapasitet for straffegjennomføring og varetekt. På den annen side er det viktig at domfelte og innsatte møtes med tilrettelagte tilbud og en helhetlig og samordnet innsats fra tjenesteytende instanser.

Nødvendig omorganisering

Regjeringen arbeider for en mer effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Organiseringen av virksomhetene i straffesakskjeden må til enhver tid tilpasses de gjeldende utfordringene. Dette er nødvendig for å sikre effektiv samhandling og gode tjenester.

En ny politidistriktsstruktur er på plass. Utfordringen nå blir å etablere den lokale tjenestestedstrukturen med politistasjoner og lensmannskontorer for å sikre et effektivt, tilgjengelig og tilstedeværende politi. Det er i tillegg satt ned et offentlig utvalg som skal utrede særorganenes funksjon og kapasitet sett i forhold til politiets nye organisering.

En stor andel av landets tingretter har en svært liten saksmengde og få ansatte. Den enkelte domstol blir da sårbar og det er vanskelig å skape et godt fagmiljø. Små domstoler gjør det i tillegg vanskelig med effektiv ressursutnyttelse samlet sett for domstolene. Regjeringen vil påbegynne et arbeid med å utforme mandat og nedsette et utvalg som blant annet skal utrede endringer i domstolstrukturen.

Strukturen i kriminalomsorgen består av mange små og geografisk spredte enheter. Det er 40 fengsler som er lokalisert på nærmere 60 steder. Nye fengsler må være større, og flere av dagens enheter må erstattes med færre og større enheter.

Som et ledd i regjeringens arbeid for avbyråkratisering skal mer av ressursene gå til selve straffegjennomføringen og mindre til ledelse og administrasjon i kriminalomsorgen. Regjeringen ønsker derfor å omorganisere kriminalomsorgen fra tre til to forvaltningsnivåer uten regioner, og har som følge av dette lagt frem Prop. 105 L (2015–2016) *Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (omorganisering av kriminalomsorgen m.m.)*.

1.3.3 Mål og tiltak

Målene som ble fastsatt på bakgrunn av de politiske ambisjonene og utfordringene for straffesakskjeden i 2016 videreføres i 2017:

- En mer effektiv straffesakskjede
- Styrke forebyggingen av kriminalitet
- Redusere alvorlig kriminalitet.

Redusert kriminalitet sparer samfunnet for store menneskelige og økonomiske kostnader. Kriminalitetsforebygging bidrar til færre lovbrudd, færre ofre for kriminalitet og gir mindre total ressursbruk i straffesakskjeden. Tidlig innsats og forebygging er en god investering. Innsatsen må både rettes inn mot allmennheten samt enkeltpersoner og grupper som enten har utviklet et kriminelt atferdsmønster, eller som står i fare for å gjøre det. Et godt tverrsektorielt samarbeid er viktig for å sikre tidlig innsats og tett oppfølging.

For å styrke innsatsen mot alvorlig integritets- krenkende kriminalitet skal det satses på kunn-

skaps- og kompetansehevede tiltak for å forbedre både det forebyggende arbeidet, og håndteringen av saker i straffesakskjeden. Det er i tillegg viktig at det kunnskapsgrunnlaget som etableres gjennom Forskningsprogram om vold i nære relasjoner og andre relevante undersøkelser legges til grunn for styrket etterforskning og redusert saksbehandlingstid i disse sakene. Oppfølgingen av kriminalitetsofre skal i tillegg styrkes ved at det etableres en modell med offeromsorg lokalisert til politiet.

For å videreføre satsingen på barnehusene i 2016 er bevilgningen for 2017 foreslått økt med 15 mill. kroner, inklusiv 5 mill. kroner som er en videreføring av satsingen på redusert ventetid fra revdert nasjonalbudsjett 2016. For å styrke innsatsen mot ulike former for alvorlig profittmotivert kriminalitet skal både samordningen og samarbeidet mellom politiet, øvrige kontrolltater og næringslivet videreutvikles, og etatens kompetanse og kapasitet innenfor etterretning og analyse skal styrkes, blant annet gjennom etableringen av større kompetansemiljøer i politidistriktene. Videre skal politiets innsats mot IKT-kriminalitet styrkes.

Det var et betydelig etterslep i investeringer i materiell og utstyr og på IKT-området i politiet da regjeringen tiltrådte, som det vil ta flere år å rette opp. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til politiet med om lag 300 mill. kroner til økt kapasitet for å håndtere en utfordrende driftssituasjon i politidistriktene. Økningen skal bidra til at politidistriktene kan opprettholde aktivitetsnivået i 2016, samtidig som nærpolitireformen gjennomføres. I tillegg vil politidistriktene tilføres hovedtyngden av bemanningsveksten på til sammen 350 nye stillinger fra andre halvår 2017. Samlet vil det være behov for stram styring og prioritering av ressursbruken også i 2017.

Domstolenes kapasitet skal styrkes ytterligere gjennom digitalisering og effektivisering av saksbehandlingen. I 2017 fullføres utviklingen av nye saksbehandlingsløsninger i domstolene. I tillegg igangsettes tidenes digitaliseringssatsing i domstolene. Gjennom Digitale domstoler vil saksbehandlingen i de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett fulldigitaliseres. Saksbehandlingen før, under og etter rettsakene skal foregå digitalt. Det samme vil all kommunikasjon med eksterne aktører. Dette vil også være effektiviserende for politiet og kriminalomsorgen. På sikt vil satsingen medføre at alle de aktuelle domstolene når Stortingets mål uten at det er behov for økt bemanning.

Det er viktig at domstolsregionene som opplever spesielt stor befolknings- og saksvekst, også

i fremtiden har domstolsbygg som fremmer effektiv saksavvikling. Det er igangsatt konseptvalgutredninger (KVU) for nye tinghusløsninger i Bergen, Stavanger og Drammen.

Regjeringen fortsetter å ruste opp fengslene og utvide straffegjennomføringskapasiteten. Det etableres ny fengselskapasitet på Ullersmo og Eidsberg til erstatning for Oslo avd. A. Prosjektering av nytt fengsel i Agder er igangsatt. Dette bidrar til hurtig gjennomføring av straff og tilstrekkelig med varetektsplasser for politiet. Forebygging av ny kriminalitet etter endt straff krever at innsatte gis gode muligheter til å ta tak i utfordringene sine. Det er i denne sammenheng behov for å styrke tilbudet til innsatte med rusproblemer. Regjeringen vil derfor etablere tre nye stifinnerenheter i forbindelse med opptrappingsplanen på rusfeltet.

Regjeringen foreslår bl.a. følgende tiltak og satsinger:

- Øke bevilgningen til politiet med om lag 300 mill. kroner til økt kapasitet for å styrke politiets håndteringsevne. Økningen skal bidra til at politidistriktene kan opprettholde aktivitetsnivået, samtidig som nærpolitireformen gjennomføres.
- I tillegg øke bemanningen i politiet med inntil 350 nye stillinger slik at antallet nye og ledige stillinger i politiet tilsvarer antall studenter som består eksamen ved PHS våren 2017 (166,4 mill. kroner). Politidistriktene vil bli tilført hovedtyngden av bemanningsveksten.
- Følge opp helårsvirkningen av opprettelsen av 347 nye politistillinger i 2016 med 163,3 mill. kroner.
- Bevilge 140 mill. kroner særskilt til gjennomføring av nærpolitireformen.
- Etablering av lønn- og regnskapstjenester for politiet i Kristiansund (20 mill. kroner).
- Bevilge 48,9 mill. kroner til samlokalisering av nødmeldingstjenesten, politi og brann (kap. 451, post 01).
- IKT- sikkerhet i politiet. 40 mill. kroner, som kommer i tillegg til videreføring av 100 mill. kroner fra 2016.
- Flere patruljebiler skal få kamerasystem for gjenkjenning av bilskilt/kjennemerker (APNR), noe som vil bidra til effektiv tjenesteutøvelse og styrke politiets arbeid med å forebygge og oppklare kriminalitet (5 mill. kroner).
- Forbedre den elektroniske kommunikasjonen mellom politi og påtale, domstolene og kriminalomsorgen, gjennom en bevilgning på 26 mill. kroner.
- Styrke ofre og pårørendes stilling gjennom straffesakskjeden (19 mill. kroner).
- Statens barnehus. 15 mill. kroner, herunder 5 mill. kroner som er videreføring av revidert nasjonalbudsjett 2016 (skal bidra til redusert ventetid).
- Igangsette prosjektet Digitale domstoler, herunder fulldigitalisering av saksbehandlingen i de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett, gjennom en bevilgning på 28 mill. kroner.
- Etablering av prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo gjennom en bevilgning på 4,4 mill. kroner.
- Fullføre etableringen av nye saksbehandlingsløsninger i domstolene, herunder utvikle et nytt saksbehandlingssystem for Høyesterett med LOVISA som plattform, gjennom en bevilgning på 34 mill. kroner.
- Øke kapasiteten på straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK) med 10 mill. kroner.
- Videreføre leie av fengselskapasitet i Nederland til 270 mill. kroner.
- Videre projektering av nytt fengsel i Agder, fordelt på to enheter i Mandal og Froland gjennom en bevilgning på 50 mill. kroner.
- Videreføre ekstraordinært vedlikehold i fengslene med 50 mill. kroner.
- Etablere tre nye stifinnerenheter i forbindelse med opptrappingsplanen på rusfeltet gjennom en bevilgning på 12 mill. kroner.
- Styrke fengselshelsetjenesten i fengsler med 10 mill. kroner.
- Styrke grunnbemanningen og gi rom for nødvendige kompetansehevingstiltak i Spesialenheten for politisaker gjennom en bevilgning på 1,5 mill. kroner.
- Styrke kapasiteten i konfliktrådene med 2,5 mill. kroner.

1.4 Samfunnsikkerhets- og beredskapskjeden

Kjeden er kjennetegnet av mange aktører som ivaretar ulike deler av beredskapen. Eksempel på aktører er nødetatene, Sivilforsvaret, fylkesmannen, kommunene, fylkeskommunene, Forsvaret, private aktører, frivillige organisasjoner m.fl. Aktørene i kjeden har ansvar for å ha tilstrekkelig kunnskap og oversikt over risiko og sårbarheter, drive effektiv og målrettet forebygging, ha tilstrekkelig beredskap og krisehåndteringsevne, kunne gjenopprette funksjoner ved ødeleggelser samt lære av erfaringer fra øvelser og hendelser.

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for hovedtyngden av de sivile rednings- og beredskapsressursene i Norge. Departementet har en samordningsrolle og et pådriveransvar for samfunnssikkerhet og beredskap i sivil sektor, jf. kgl.res. 15. juni 2012. Dette innebærer å sikre et koordinert og helhetlig arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap på tvers av sektorgrensene. Justis- og beredskapsdepartementet er fast lederdepartement i sivile nasjonale kriser med mindre noe annet er bestemt.

Det har siden Prop. 1 S (2013–2014) vært innført i budsjettet fra Justis- og beredskapsdepartementet en tabell med områder for departementenes ansvar for samfunnssikkerhet og beredskap. Områdene er tverrsektorielle samfunnsfunksjoner som er viktige for samfunnssikkerheten, hvor flere departementer har et ansvar og hvor det er gjensidige avhengigheter. Tabellen er endret fra 20 til 14 områder og forenklet med færre funksjoner. Forsyningssikkerhet er en del av flere andre funksjoner (ekom, kraftforsyning etc.), og det er etablert en egen funksjon kalt Forsyningssikkerhet for å ivareta spesielt kritiske forsyninger som næringslivet har ansvar for. Under denne funksjonen inngår matforsyning, drivstofforsyning, bygg og anlegg m.m. Olje og gass er utgått som egen funksjon, men nevnes som del av forsyningssikkerhet. Vannforsyning er slått sammen med avløpshåndtering. Meteorologiske tjenester er fjernet som egen funksjon, men synliggjøres i områdene Kraftforsyning, Transport og Natur og miljø. Kulturminner og symboler er tatt ut av tabellen da dette ikke anses kritisk i samfunnssikkerhetssammenheng. Nasjonal styring og kriseledelse er slått sammen med Nasjonal sikkerhet, fordi det bør ses under ett.

Det er utpekt et *hovedansvarlig departement* for hvert av områdene, endret fra tidligere *overordnet ansvarlig samordnende departement*. Hovedansvarlig departement har en majoritet av oppgavene for fagområdet («største bruker») eller har et viktig koordineringsansvar som er fordelt på flere departementer. Innføringen av hovedansvarlig departement innebærer ikke endring av sektoransvaret eller Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, som beskrevet i kgl.res. 15. juni 2012, men er en tydeliggjøring av ansvaret.

Justis- og beredskapsdepartementets samordningsansvar har hovedvekten på samordning mellom to eller flere områder i tabellen. Et hovedansvarlig departement skal først og fremst bidra til at nødvendige behov for koordinering og samordning blir ivarettatt innenfor de enkelte områdene i tabellen. Behovet for koordinering og samordning

innenfor et område vil kunne variere. Det hovedansvarlig departement skal særlig ta initiativ og utøve en pådriverrolle. Øvrige oppgaver er:

- Ta initiativ til ansvarsavklaringer mellom relevante aktører innen det aktuelle området og identifisere eventuelle gråsoner eller overlappende ansvarsområder
- Bidra til gjennomføring av felles øvelser, evaluering og læring av disse
- Samarbeide og informere om og forelegge forslag til beredskapstiltak, -planer, regelverk og andre viktige saker for berørte myndigheter, herunder JD og JDs underlagte etater med ansvar for samordning av samfunnssikkerhet
- Utarbeide statusvurderinger/tilstandsvurderinger
- Initiere og delta på møtearenaer og annen erfaringsutveksling
- Bidra i arbeid med å identifisere behov for kompetanse
- Ved behov å bistå JD med informasjonsinnhenting/rapportering innen området.

1.4.1 Resultater

Justis- og beredskapsdepartementet har tatt en aktiv rolle i å samordne og sikre samvirke mellom departementene og underlagte etater. Dette innebærer bl.a. å avklare aktørenes rolle, ansvar og myndighet samt skaffe oversikt over samfunnets ressurser i kriser og sørge for at disse kan utnyttes optimalt ved behov.

Regjeringen og departementene har videreført arbeidet med å styrke samhandlingen internt. Regjeringen avholder faste beredskapsmøter. Regjeringens sikkerhetsutvalg, Kriserådet og andre relevante samordningsfora har rutinemessige møter for å løfte aktuelle saker innenfor samfunnssikkerhet og beredskap. Dette har både ført til økt samhandling og koordinering, men også til økt informasjonsdeling og situasjonsforståelse under krisehåndtering.

Justis- og beredskapsdepartementets oppfølging av beredskapsarbeidet i departementene viser at departementenes evne til å koordinere og samhandle har økt samt at ledelsens evne og vilje til å klargjøre ansvar, etablere mål og treffe tiltak for å oppnå resultater er bedret.

Forskning er viktig for å sikre et godt kunnskapsgrunnlag om samfunnssikkerhet. Det er utarbeidet en egen FOU-strategi for samfunnssikkerhet, som departementet er godt i gang med å følge opp. Det er i gang FOU-aktiviteter innenfor de tema som nevnes i strategien, enten i programmet SAMRISK II (2013–2018), i prosjekter finansi-

ert gjennom Horizon 2020 i EU, gjennom BAS-prosjektene ved Forsvarets forskningsinstitutt, gjennom støtte til IKT-forskning, forskning om brannsikkerhet, redningstjeneste m.m. Norske forskningsmiljøer er tildelt midler fra EUs forskningsprogram *Horisont 2020*. Også i 2015 oppnådde den norske sikkerhetsforskningen gode resultater.

Det vil høsten 2016 fastsettes en Nasjonal strategi for kjemiske stoffer, biologisk agens, radioaktiv stoffer, nukleært materiale og eksplosiver. Strategien vil få navnet CBRNE-strategien i tråd med internasjonale betegnelser på området (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear, Explosives) (CBRNE)). Strategien skal utarbeides av Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet i fellesskap og gjelde for perioden 2016–2020.

Regjeringen har besluttet å etablere en offentlig to-årig fagskole for utdanning av brann- og redningspersonell. Fagskolen vil ha hovedsete ved nåværende Norges brannskole i Tjeldsund kommune, mens deler av teoriundervisningen skal legges til Harstad.

Regjeringen har fått tilslutning til at brann- og redningsvesenets nødmeldingstjenester skal lokaliseres sammen med politiets operasjonssentraler. Videre skal nødmeldingstjenestens geografiske grenser tilpasses de nye politidistriktene. Ved behandling av saken uttrykte Stortinget en forventning om samlokalisering på en til tre steder i 2016, og at samlokaliseringer som skal gjennomføres i 2016 må skje etter lokalt samtykke. Regjeringen har lagt dette til grunn.

Nasjonalt nødmeldingsprosjekt dokumenterte i desember 2014 et forbedringspotensial innenfor flere deler av nødmeldingstjenesten. I 2015 ble planleggingsfasen igangsatt for å følge opp anbefalingene fra prosjektet. Det ble etablert et tverretattlig forprosjekt for planlegging av forbedringsområdene under «Program for forbedring av nødmeldingstjenesten» (PFN). I desember 2015 la PFN frem en anbefaling om videre oppfølging. Anbefalingene er forankret i alle de tre nødetatene og innebærer at forbedringsarbeidet skal gjennomføres med PFN som koordinator og pådriver. Det skal på kort sikt prioriteres tiltak som gir raske gevinster innen nødmeldingstjenesten i form av bedre koordinering, effektivitet, brukerretting og kvalitet. Programmet skal også legge til rette for at gevinstene av de tiltak som igangsettes blir dokumentert og rapportert på egnet måte.

I tillegg til de årlige vurderingene fra Etterretningstjenesten, Politiets sikkerhetstjeneste,

Nasjonalt sikkerhetsmyndighet, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap samt andre relevante myndigheter, har NOU 2015: 13 Digital sårbarhet – sikkert samfunn, Sikkerhetsfaglig råd og Helhetlig IKT-risikobilde, gitt norske myndigheter et godt kunnskapsgrunnlag for å kunne møte de sårbarheter som følger av økt digitalisering av samfunnet. Dette har også vært grunnlag for arbeidet med utarbeidelsen av ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet.

Blant annet som følge av det digitale sårbarhetsutvalget er det arbeidet mye med nødvendig videreutvikling av digital hendelsehåndtering og IKT-beredskapen i landet, også som ledd i forbedelsene mot IKT-øvelsen høsten 2016.

For å lykkes med digitaliseringen av Norge er det også en forutsetning at vi har grunnleggende kunnskap om bruk av IKT. Det handler først og fremst om å utnytte funksjonalitet, men også om hvordan vi forholder oss til og møter dagens og fremtidige trusler og sårbarheter. Etterspørselen etter personer med avansert IKT-kompetanse overgår dagens tilbud av personer med denne kompetansen. Det arbeides derfor konkret med å øke utdanningskapasiteten innenfor fagfeltet.

Regjeringen signerte i 2013 kontrakt med AgustaWestland om levering av 16 nye redningshelikoptre med opsjon på ytterligere seks helikoptre av typen AW101. De første nye redningshelikoptrene er produsert og ble formelt avduket 31. mai 2016. Helikoptrene skal igjennom en lengre periode med testing hos produsenten og et innfasingsprogram i Forsvaret før første helikopter settes i drift i april 2018.

Nødnett ble bygd ut i hele landet og politiet og brann- og redningsvesenet tok Nødnett i bruk i hele landet i 2015, mens det fortsatt gjenstår noen innføringsaktiviteter i helsesektoren. Nødetatene er kjernebrukere i Nødnett, men Stortinget har også forutsatt at Nødnett skal brukes av flest mulig andre nød- og beredskapsaktører. Derfor har frivillige organisasjoner fått tilgang til Nødnett, og DNK bistår med innføring. De frivillige har fått om lag 5900 radioterminaler, noe som gjør dem i stand til å kommunisere med de andre redningsaktørene. Nødnett har god kapasitet, og det er plass til flere nød- og beredskapsbrukere.

Oppfølgingen av fylkesmannens arbeid innenfor samfunnssikkerhet- og beredskapsområdet er styrket. For å møte utfordringene i kommunene er fylkesmannens veiledning og tilsyn med kommunal beredekapsplikt blitt styrket gjennom økt bevilgning på 10 mill. kroner. I 2016 har DSB utarbeidet ny veileder om samfunnssikkerhet i planlegging etter plan- og bygningsloven.

Regjeringen har styrket helikoptertjenesten på Svalbard ved at det fra 1. april 2014 er stasjonert to store og likeverdige helikoptre ved basen i Longyearbyen. Det er bygget ny hangar for å få tilfredsstillende hangarforhold for de nye helikoptrene.

For å styrke og tilpasse Sysselmannen sine oppgaver innen rednings- og beredkapsområdet og for å kunne foreta nødvendige inspeksjoner og oppsyn med den økte trafikken til havs og rundt øygruppen, ble det bevilget 18 mill. kroner i 2016 for å utvide sesongen for tjenestefartøyet «Polarssysel» med om lag 3 måneder.

19. desember 2015 ble Longyearbyen utsatt for en skredulykke som førte til at to personer omkom og flere ble skadet. Mange hus ble ødelagt og vil ikke kunne bygges opp i det samme området de sto i før raset.

Justis- og beredskapsdepartementet gav Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i oppdrag å evaluere hendelsen med bistand fra Hovedredningssentralen i Sør-Norge og Politihøgskolen. Både det forebyggende arbeidet og selve håndteringen av hendelsen skulle evalueres med tanke på mulige forbedringspunkter. Evalueringsrapporten, som ble overlevert departementet i september 2016 identifiserte både positive erfaringer og noen klare læringspunkt av betydning for den videre beredkaps- og krisehåndteringsevnen på Svalbard.

På Svalbard har NVE fra vinteren 2014/2015 gjennomført et prøveprosjekt for regional snøskredvarsling, hvor hovedmålgruppen er folk som ferdes i skredterreng, samt ansvarlige for stenging og åpning av transportårer og evakuering av bebyggelse. Prosjektet ble utvidet som en oppfølging av skredulykken i desember 2015. I tillegg ble det også etablert en ordning med lokale skredfarevurderinger for skredutsatt bebyggelse ved Longyearbyen.

For å gi Longyearbyens innbyggere økt trygghet for vinteren 2016/2017, planlegger NVE å videreføre snøskredvarslingen på Svalbard i hovedtrekk slik den ble etablert i januar 2016. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 1 mill. kroner over Olje- og energidepartementets budsjett til dette formålet.

Regjeringen har siden 2013 iverksatt flere tiltak innenfor samfunnssikkerhet- og beredskapskjeden.

Regjeringen har skjerpet tilsynsregimet med departementene. Metodikken er endret, rapportene behandles i regjeringen og tilsynsrapportene er offentlige. Tilsyn avsluttes ikke før påviste brudd på krav eller vesentlige forhold er rettet opp.

Justis- og beredskapsdepartementets har gjennomført en organisasjonsutviklingsprosess for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette har resultert i opprettelse av en egen avdeling for samfunnssikkerhet og etableringen av et døgnbemannet sivilt situasjonscenter i departementet. Krisestøtteenheten drifter det sivile situasjonscenteret og har etablert en administrativ arena for styrket samhandling og koordinering med samarbeidende beredkapsaktører. Som del av krisehåndteringen er samhandling på direktoratsnivå også videreutviklet og styrket. Det nasjonale beredskapssystemet er revidert og videreutviklet og underliggende planverk er oppdatert og kompetansehevende tiltak er gjennomført.

Det er opprettet et Nasjonalt øvelses- og evalueringsforum under ledelse av DSB med bred deltagelse fra regionalt og sentralt nivå. Her får øvingsplanleggere og ledere økt kunnskap og innsikt i øvingsplanlegging og evaluering, samt at evalueringer fra tidligere gjennomførte øvelser løftes frem med formål å bidra til at erfaringspunkter blir vurdert om implementert.

Redningstjenestens organisering, rutiner for samarbeid, ledelse koordinering, ansvar og oppgaver ble fastsatt i kgl.res. 19. juni 2015 nr. 677 *Organisasjonsplan for redningstjenesten*, som trådte i kraft 2. november 2015. Politimesteren ved hhv. Sør-Vest- og Nordland politidistrikt er Hovedredningssentralenes øverste ledere. Hovedredningssentralene ble styrket med 9 mill. kroner i 2014.

Ledelsen i Sivilforsvaret er styrket og det ble bevilget 17,7 mill. kroner i investeringer til utstyr i Sivilforsvaret i perioden 2014 til 2016.

Regjeringen styrket NSM med 16 mill. kroner i 2014. Videre er det innført Nasjonalt begrenset nett (NBN) i alle departement og det er en vesentlig økning i antall brukere av datasystem som tillater kommunikasjon og behandling av høygradert informasjon mellom sentralt og regionalt nivå. Utstyr tilpasset for lavgradert tale over telefon er anskaffet og benyttes aktivt gjennom hendelses-håndtering og øvelser.

Politiets evne til å levere gode polititjenester og drive effektiv kriminalitetsbekjempelse avhenger i betydelig grad av politiets struktur og organisering. En inndeling i 27 politidistrikter ga begrensede muligheter for enhetlig og helhetlig styring og utvikling og førte til små og sårbare spesialistmiljøer i mange distrikter. Organisering og arbeidsmetoder har i tillegg variert mellom distrikter, noe som også bidro til et komplisert grensesnitt mellom særorganene og distriktene.

Nærpolitireformen innebærer en betydelig omstilling av politiet med formål å styrke etatens

måloppnåelse og bidra til et tryggere samfunn, blant annet gjennom ny politidistriktsstruktur og en mer effektiv strategisk ledelse. Fra 1. januar 2016 ble det iverksatt en ny politidistriktsinndeling med 12 distrikter. Den nye inndelingen vil bidra til en mer enhetlig organisering og gi et godt grunnlag for å utøve en mer effektiv strategisk ledelse av politiet. Politidirektoratet har i tillegg etablert en nasjonal ledergruppe som består av politimestrene, sjefene for særorganene og ledergruppen i direktoratet. For en bred omtale av reformen vises det til programkategori 06.40.

Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme ble lagt frem 10. juni 2014. Handlingsplanen hadde opprinnelig 30 tiltak, alle med konkret oppfølgingsansvar i ett eller flere departement. Handlingsplanen er dynamisk. Det vil si at eksisterende tiltak kan justeres og at nye tiltak skal utvikles ved behov. Dette er viktig for å sikre at arbeidet følger samfunnsutviklingen og endringer i trusselbildet.

Siden lanseringen er det allerede utviklet flere nye tiltak: blant annet to tilskuddsordninger for det forebyggende arbeidet lokalt, flere forskningsprosjekter og opprettelsen av C-REX – Senter for ekstremismeforskning. Nye tiltak og status for de opprinnelige tiltakene er omtalt på regjeringens nettside radikalisering.no.

En nasjonal digital veileder for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme ble lansert i april 2015. Alle politidistrikt har etablert egen radikaliseringskontakt, syv av disse i en 100 prosent stilling. Radikaliseringskontaktene fungerer som kontaktpunkt for lokale aktører ved bekymring om radikalisering, og de er med i tverrfaglig samarbeid og forebygging av radikalisering lokalt. De er således et viktig bindeledd mellom politi og kommune/lokalsamfunn. PST har en rådgivende rolle ved å informere og gi råd til radikaliseringskontaktene i politidistriktene og øvrige aktører. Arbeidet med å utarbeide veiledningsmaterieell for individuelt tilpassede mentor- og exit-ordninger er under utredning.

Justis- og beredskapsministeren sendte i mai 2016 et brev til alle involverte departementer hvor han ba om at arbeidet med videreutviklingen av planen prioriteres. I tråd med dette, vil det i løpet av 2016 bli gjennomført et systematisk utviklingsarbeid i departementene tilknyttet videreutvikling av tiltakene i handlingsplanen.

Et oppdatert planverk er grunnsteinen i krisehåndteringen. Planverket for krisehåndtering i politiet er oppdatert og skal revideres jevnlig.

Regjeringen har pekt ut en ny retning for modernisering av IKT i politiet. Den består av en

mer gradvis tilnærming til modernisering av IKT, med vekt på mindre prosjekter som gir raskere resultater for virksomheten, setter brukere og publikum i fokus og innebærer lavere kompleksitet og risiko for politiet totalt sett. Politiets posisjoneringsløsning er endret slik at alle operasjonssentraler kan se andre distrikts ressurser. Politidistriktene kan også logge seg inn i andre distrikts politioperative logg og følge pågående hendelser utenfor eget distrikt.

Grunnberedskapen som ivaretas av politidistriktene er blitt styrket med både personell og materiell. POD har fra 1.1.2015 innført responstidskrav som gjelder ekstraordinære hendelser og/eller hvor det er behov for umiddelbar innsats fra politiet. Responstidskravene skal gradvis skjerpes frem til 2020. Politidistriktene er styrket ved at det er lagt til rette for å ansette i overkant av 1 000 nye politistillinger, samtlige distrikt har fått pansrede kjøretøy og det er innført fremskutt lagring av våpen i politiets biler, båter og helikoptre. Ny våpeninstruks trådte i kraft april 2016, noe som medfører at kompetansen til å bevæpne politipatroljer er delegert fra politimester til operasjonsleder. Dette medfører at politiet, i tråd med våpeninstruksen, raskere kan bevæpnes i situasjoner hvor tjenestepersonene – i samråd med operasjonsleder, vurderer dette som nødvendig.

Politiets operasjonssentraler har blitt, og skal styrkes ytterligere gjennom Nærpolitireformen. Færre og større operasjonssentraler gjør distriktene i stand til å håndtere flere og større hendelser med en lagt bedre kvalitet enn tidligere. Nødnnett er fra desember 2015 implementert i samtlige politidistrikt, noe som innebærer langt bedre og sikrere informasjonsflyt i politiet og samarbeid med andre nødetater. Nødnnett sikrer redundans for å opprettholde kommunikasjon blant annet ved uforutsett bortfall av telenettet.

Politidistriktenes mannskaper med ekstra kompetanse på skarpe situasjoner (IP3-personell) er økt med om lag 350 tjenestepersoner siden 2012 og styrkingen fortsetter til måltallet om 1200 tjenestepersoner med denne kompetansen er nådd.

Alle operative politipatroljer er nå sertifisert for bruk av tjenestevåpen, og ny våpeninstruks for politiet trådte i kraft april 2016, noe som innebærer blant annet delegering av beslutning om bevæpning til politidistriktene.

De nasjonale beredskapsressursene leverer tjenester av høy kvalitet.

Beredskapstroppen er politiets nasjonale innsatsenhet for å håndtere alvorlige kriminelle handlinger, herunder terror og organisert kriminalitet. Budsjettet til Beredskapstroppen har siden

2013 blitt styrket med om lag 40 pst., som innebærer mer personell og bedre materiell. Beredskapstroppen har derfor i dag en døgnkontinuerlig grunnbemanning med fem minutters responstid. Det er i tillegg etablert en beredskapsordning som sikrer ytterligere mannskaper ved behov. I vår ble det lagt til rette for at Beredskapstroppen kan benytte politihelikoptrene som ildstøtteplattform.

Politidirektoratets kapasitet til hendeshåndtering og ved kriser er betydelig styrket de seneste år, blant annet gjennom opprettelse av Politidirektoratets situasjonssenter (PSS). PSS bidrar til informasjonsflyt fra politidistriktene til PODs ledelse og Justis- og beredskapsdepartementet. I tillegg er PODs evne til å koordinere og informere både i egen sektor og med samarbeidende direktorater styrket, noe erfaringer fra terrortrusselen sommeren 2014 samt håndtering av andre større hendelser i nyere tid har vist.

Politiets tilgang på helikopterressurser er styrket ved inngåelse av ny avtale om bruk av luftambulansse, avtale om bruk av Kystverkets Los-helikoptre og ved at Forsvarets helikoptre som står på beredskap for politiet har halvert responstiden fra 2 til 1 time. For å sikre en rask tilgang på Forsvarets helikopterressurser ble fullmakt til å benytte helikoptrene delegert fra hhv. Forsvarsdepartementet og JD til Forsvarets operative hovedkvarter og POD den 1. oktober 2015.

«Nasjonal prosedyre – Nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold – PLIVO» ble fastsatt med virkning fra 2. mars 2015. Prosedyren er per. juni 2016 fullt ut implementert ved at alle nødetatene har gjennomført godkjent opplæring og trening av alle mannskaper

Stortinget vedtok juni 2015 endring i politiloven som lovfester at Forsvaret kan bistå politiet, om nødvendig med makt (ny bestemmelse i politiloven § 27 a). Våren 2016 ble det opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra politi og Forsvaret. Gruppen har mandat til å utarbeide forslag til ny bistandsinstruks. Gruppen leverer forslag til ny bistandsinstruks høsten 2016.

Det legges økt vekt på målrettet øvingssamarbeid mellom Forsvaret og politiet. I 2016 ble det besluttet å gjennomføre to større kontraterrorøvelser; øvelse Gemini i Sør Vest politidistrikt og Øvelse Tyr på Østlandet.

En prioritert oppgave i politiet er arbeidet med bedre ledelse og styrket ledelseskultur.

Det gjennomføres årlig stabsopplæring for ansatte i Justis- og beredskapsdepartementet, Politidirektoratet og politidistriktene. Det gjennomføres også øvelser og trening for å skape en

bewisstgjøring av lederansvaret og tjenestepersoners handlingsplikt.

PSTs budsjett er økt med om lag 370 mill. kroner (inkl. pris- og lønnsjustering og korrigerert for uttrekk av merverdiavgift) etter at regjeringen tiltrådte. Gjennom disse midlene har PST fått styrket sin kapasitet til å forebygge radikaliserings og til å forebygge digitale trusler og ulovlig etterretning. Videre har en større IKT-satsning gitt et mer effektivt og målrettet PST. Livvaktjenesten er betydelig styrket gjennom flere livvakter, styrket spaning og innhentingsskapasiteten, IKT og sikkerhet og styrking av arbeidet med fremmedkriegerproblematikken. Bevilgningene har dessuten gitt PST nye tilleggslokaler.

Felles kontraterrorssenter (FKTS) ble opprettet 1. februar 2014 for å legge bedre til rette for koordinering og samhandling mellom PST og E-tjenesten på kontraterrorområdet. FKTS utgir felles analyser og trusselvurderinger til bruk i det forebyggende arbeidet og som beslutningsunderlag for regjeringen og andre samfunnsaktører.

Både trusselbildet og teknologien har endret seg mye siden 2005, da den forrige helhetlige oppdateringen av PSTs tilgjengelige tvangsmidler for å bekjempe terror, ble gjennomført. Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 11. mars 2016 en proposisjon om politiets bruk av skjulte tvangsmidler. Proposisjonen inneholdt bl.a. forslag om utvidet adgang til bruk av kommunikasjonskontroll, ransaking, romavlytting, teknisk sporing, kameraovervåking og tvangsmiddelbruk i avvergende og forebyggende øyemed, samt et forslag om å åpne for bruk av dataavlesning som et nytt skjult tvangsmiddel. Med unntak av nytt kapittel 16 d i straffeprosessloven om dataavlesning, trådte lovendringene i kraft 17. juni 2016.

1.4.2 Hovedutfordringer

Samfunnet står overfor utfordringer på en rekke ulike områder innen samfunnssikkerhet og beredskap. Det er en prioritert oppgave å redusere sårbarheten slik at samfunnet blir mer robust til å håndtere hendelser og kriser. God forebygging er en forutsetning for dette. En god beredskap er også viktig for raskt å kunne gjenopprette samfunnsfunksjoner dersom en uønsket hendelse skulle inntreffe. Et robust samfunn er viktig for å sikre grunnleggende verdier og funksjoner.

Evnen til å erkjenne risiko og ta lærdom av øvelser har blitt stadig bedre i takt med at virksomhetene har fått gjennomført risiko- og sårbarhetsvurderinger. Gjennom tilsynsrundene med

departementene ser vi at det fortsatt er noe gjenstående i dette arbeidet. Tilsynsrundene konkluderer med at kvaliteten på beredskapsplanene blir stadig bedre.

Forskning og kunnskapsinnhenting er vesentlig for en kunnskapsbasert politikktutforming. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for å målrette departementets og sektorens bruk av forskning som grunnlag for politikktutforming.

På samfunnssikkerhetsområdet er det forebyggende arbeidet særlig utfordrende, og arbeidet med forebygging har prioritet i departementet. Den enkelte sektor har selv ansvar for å vurdere de verdier som skal ivaretas, hvilken risiko de sentrale verdier er utsatt for og hvilken sårbarhet de har. På basis av slike analyser må de enkelte virksomheter iverksette forebyggende tiltak.

Politiet bidrar på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet gjennom forebygging, avdekking, håndtering av hendelser, arbeid med gjenoppretting av normaltilstand og deltakelse i den samlede læringsprosess for å sikre bedre tjenestetilbud. Regjeringen vil videreutvikle PST slik at tjenesten enda bedre kan beskytte befolkningen og de demokratiske institusjonene, og gi relevante analyser og beslutningsunderlag til bruk for samfunnet.

Norge står ovenfor et komplekst og sammensatt trusselbilde, som stadig endrer seg. Hendelser vil kunne skje raskt og uten forvarsel. I følge PST utgjør ekstrem islamisme fortsatt den største terrortrusselen mot Norge. Trusselen fra de høyreekstreme miljøene er vurdert som økende, og antall sympatisører som ikke er en del av et organisert miljø er også vurdert til å være i vekst. Mobilisering rundt temaer knyttet til flyktninger og asylsøkere er årsaken til denne utviklingen.

Regjeringen har gjennomført flere tiltak for å fornye, forenkle og forbedre offentlig sektor, samtidig som innbyggere og næringsliv har forventninger om en enklere hverdag. Bevisst utnyttelse av digitaliseringens muligheter gjør at vi kan oppnå begge deler. Teknologit utviklingen og cyberhendelser øker også behovet for en styrket nasjonal IKT-sikkerhet. Uønskede og tilsiktede IKT-hendelser får stadig større oppmerksomhet og utgjøre en økende trussel mot norske interesser. Et økende antall trusselaktører (statlige og ikke-statlige) benytter i dag flere og mer avanserte metoder og virkemidler. IKT-angrep er avdekket blant annet mot norsk forsvars-, sikkerhets- og beredskapssektor, mot politiske prosesser, norsk kritisk infrastruktur og elektronisk

kommunikasjon. Målet for disse angrepene kan være å skaffe informasjon som stats- og forretningshemmeligheter, forskningsresultater og teknologiske nyvinninger, strategier og planer. Nasjonal IKT-sikkerhet avhenger av sikkerheten til de enkelte virksomhetene, og en effektiv bekjempelse krever utstrakt samarbeid mellom myndighetene og tett samarbeid med private aktører.

Den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen i Europa har bidratt til at NATO har lagt større vekt på arbeidet med sivil beredskap tilpasset dagens trusselbilder.

Fylkesmannens samordningsansvar innebærer et ansvar for å tilrettelegge for samarbeid mellom samfunnssikkerhetsaktørene for å styrke samfunnssikkerhetsarbeidet både i det daglige og ved håndtering av uønskede hendelser. DSB gjennomfører årlig en kommuneundersøkelse som er en egenrapportering fra kommunene.

DSBs kommuneundersøkelse for 2016 viser at 58 pst. av kommunene arbeider godt med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette er en økning på 6 prosentpoeng fra 2015. Undersøkelsen viser også at mange kommuner ikke oppfyller kravene til beredskap som er stilt i lovgivningen. Fylkesmannens tilsyn med kommunene bekrefter dette bildet. Regjeringen vil derfor fortsette arbeidet med å bedre beredskapen i kommunene.

Erfaringer fra hendelser og øvelser har vist at det er behov for å styrke samhandlingen mellom de ulike aktørene i beredskap og krisehåndtering. I tillegg er det behov for bedre ledelse og styrket ledelseskultur. Et godt samspill mellom statlige, regionale og kommunale aktører, og i flere tilfeller også private og frivillige, er en forutsetning for et effektivt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Det sammensatte aktørbildet krever god samordning og styring på tvers av og innenfor sektorene.

1.4.3 Mål og tiltak

Målene som ble fastsatt på bakgrunn av de politiske ambisjonene og utfordringene for samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden i 2016 videreføres i 2017:

- kunnskapsbasert forebygging
- redusert sårbarhet i samfunnet
- styrke samhandlingen i beredskap og krisehåndtering
- bedre ledelse og styrket ledelseskultur.

Regjeringen foreslår bl.a. følgende strategier og tiltak:

- 90 mill. kroner til et nytt analysesystem i PST som skal bidra til å bedre kvaliteten og effektivisere virksomhetens oppgaveløsning
- 7 mill. kroner til PST til økt satsing på spionasje og sabotasje i det digitale rom
- Bevilge 60 mill. kroner til å fullføre forprosjektering av nytt beredskapssenter for politiets nasjonale beredskapsressurser
- Regjeringen vil legge frem en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet innen utgangen av 2016
- Regjeringen vil foreta en målrettet oppfølging av funn fra tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap basert på risiko og vesentlighet og evaluere tilsyn som virkemiddel
- Regjeringen foreslår å bevilge 35 mill. kroner til å samlokalisere to 110-sentraler med politiets operasjonssentraler
- Regjeringen foreslår å bevilge 18,9 mill. kroner for å etablere en offentlig to-årig fagskole for utdanning av brann og redningspersonell
- Regjeringen foreslår å bevilge 7,7 mill. kroner for å dekke økte kostnader i Sivilforsvaret i forbindelse med flyktningssituasjonen
- Regjeringen foreslår å etablere en ny sivil klareringsmyndighet
- Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til anskaffelse av nytt utstyr i Sivilforsvaret med 2,9 mill. kroner, hvorav 1,6 mill. kroner til et pilotprosjekt for anskaffelse av amfibiekjøretøy i Sivilforsvaret. I tillegg videreføres den midlertidige styrkingen på 9,3 mill. kroner fra 2016
- Regjeringen har inngått kontrakt for anskaffelse av 16 nye redningshelikoptre til erstatning for Sea King. Regjeringen foreslår i tillegg betydelige midler til drift, vedlikehold og modifisering av dagens redningshelikoptre. Samlet foreslås det avsatt 2,8 mrd. kroner til disse tiltakene
- Regjeringen foreslår at det avsettes til sammen ca. 959 mill. kroner til Nødnett i 2017
- Regjeringen foreslår å bevilge 1 mill. kroner over Olje- og energidepartementets budsjett for å styrke snøskredvarsling på Svalbard.

1.5 Migrasjonsskjeden

Migrasjon handler om mennesker som flytter fra en stat til en annen og omfatter både inn- og utvandring. Det skilles mellom fire hovedtyper av migrasjon: flukt, arbeid, utdanning og familie. Dette sier noe om hva som kan være hovedgrunnen til flyttingen, men det er ofte sammensatte år-

saker og motiver for den enkeltes beslutning om å søke seg til et annet land.

Størstedelen av migrasjonssjømmene i verden er knyttet til arbeid eller familie, men antall mennesker på flukt nådde i 2015 sitt høyeste nivå globalt siden andre verdenskrig.

Migrasjonsskjeden defineres som prosessen fra en person beslutter å søke om oppholdstillatelse eller beskyttelse i Norge, via vedtak i utlendings-saken til integrering i det norske samfunnet eller til avslag og retur til hjemlandet eller trygt tredjeland.

Innenfor Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde involverer oppgavene i migrasjonsskjeden Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE), Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Kompetanse Norge (tidligere Vox), kommunene, Politidirektoratet (POD) (herunder Politiets utlendingsenhet (PU), politidistriktene, Nasjonalt ID-senter og Kripas), Politiets sikkerhetstjeneste (PST) og norske utenriksstasjoner.

Temaer under migrasjonsskjeden omtales nærmere i del II. For saker som omhandler politiet, tvangsretur og verifisering av identitet vises det til programområde 06.40 politi og påtalemyndighet. For saker som omhandler innvandring, asylmottak og behandling av asyl- og oppholdssaker vises det til programområde 06.90 beskyttelse og innvandring. For saker som omhandler integrering og bosetting vises det til programområde 06.95 integrering og mangfold.

Barne- og likestillingsdepartementet har det overordnede ansvaret for innkvartering (omsorgssentre) og bosetting av enslige mindreårige under 15 år. Når det refereres til antall beboere i asylmottak er beboere i omsorgssentre holdt utenfor.

Regjeringen arbeider for å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov, raskere bosetting av personer som får opphold og raskere retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Dette krever effektivitet i alle ledd, både når det gjelder avklaring av identitet, saksbehandling, bosetting og integreringsarbeid eller retur. God integrering er avhengig av at asylsøkere som etter behandling av søknaden får opphold, blir tatt godt imot og raskt kan komme inn i arbeids- og samfunnsnivå.

Antall asylsøkere til Norge påvirker bevilgningsbehovet på en rekke kapitler og poster under migrasjonsskjeden. Utgiftene til mottak av asylsøkere i innledende fase dekkes i stor grad innenfor bistandsrammen. Antallet asylsøkere påvirker også oppgavene til Utlendingsdirektoratet og politiet. Antallet personer som får opphold,

har betydning for bevilgningsbehovet til bosetting og integreringstiltak.

Det anslås at det vil komme mellom 4 000 og 25 000 asylsøkere både i 2016 og 2017. Prognosen ble satt i juni 2016. For at bevilgningsbehovet på alle poster skal være basert på de samme forutsetningene, må det legges et punktanslag for ankomsttall til grunn. Innenfor det nevnte intervallet anses det som mest sannsynlig at det vil komme 10 000 asylsøkere til Norge, i tillegg til relokalisering av anslagsvis 750 asylsøkere fra Hellas og Italia til Norge. På bakgrunn av dette er gjeldende prognose satt til 10 750 asylsøkere både i 2016 og 2017.

Antall asylsøkere har variert fra svært mange i 2015 til svært få så langt i 2016. Usikkerheten knyttet til prognosen for antall asylsøkere i 2016 og 2017 er stor.

Antall andre innvandrere som kommer til Norge på grunnlag av arbeid, utdanning og familie, påvirker også bevilgningsbehovet på ulike kapitler og poster i tilknytning til migrasjonskjeden. Det påvirker oppgaver knyttet til behandling av søknader om visum, oppholdstillatelse og statsborgerskap, samt enkelte integreringstiltak, primært i forbindelse med familieinnvandringssaker.

Ifølge Statistisk sentralbyrå (SSB) ble arbeidsinnvandringen til Norge fra land utenfor Norden redusert med 16 prosent fra 2014 til 2015, mens innvandring med bakgrunn i flukt, det vil si asylsøkere som fikk opphold og overføringsflyktninger, økte med hele 31 prosent. Familieinnvandringen økte med to prosent og innvandring på grunn av utdanning ble så vidt redusert.

Fra 2014 til 2015 sank den samlede innvandringen til Norge med 2 750 personer mens utvandringen økte med 5 600. Nettoinnvandringen i 2015 var derfor 8 350 lavere enn året før. Redusert samlet innvandring skyldes til dels lavere arbeidsinnvandring som følge av lavere økonomisk vekst i Norge. Videre inkluderer SSBs sine tall på innvandring til Norge kun asylsøkere som får innvilget opphold i Norge. Asylsøkere som kom i 2015, og som ikke fikk avgjort sin asylsøknad samme år, er dermed ikke omfattet.

I hele perioden 1990–2015 har 737 600 ikke-nordiske statsborgere innvandret til Norge. I følge SSB var 74 pst. av disse fortsatt bosatt her per januar 2016. Hvorvidt innvandrere flytter ut eller blir boende, varierer med innvandringsgrunn. Personer med fluktbakgrunn hadde den høyeste andelen som fortsatt var bosatt (85 pst).

1.5.1 Utvikling og resultater

Antall asylsøkere i 2015

Antall asylsøkere første halvår 2015 var lavere enn i samme periode i 2014. Antallet asylsøknader som ble fremmet i Norge økte kraftig i perioden august til november 2015. I oktober 2015 kom det i underkant av 8 700 asylsøkere til Norge. Dette er det høyeste antallet som noen gang er registrert i løpet av én enkelt måned. Etter november 2015 kom det vesentlig færre asylsøkere til Norge. I 2015 ble det registrert 31 150 asylsøknader i Norge, tilnærmet tre ganger så mange som i 2014 (11 480 registrerte asylsøknader). Av registrerte asylsøkere i 2015 var 5 480 enslige mindreårige, noe som også er rekordhøyt.

Første halvår 2015 ble det kun registrert 40 asylsøknader fra personer som kom over grensen fra Russland ved Storskog i Finnmark. I oktober og november ble det registrert nærmere 5 400 søknader fra personer som kom over Storskog. Det er ikke fremmet asylsøknader på Storskog siden da. Det var krevende å øke kapasiteten på Storskog grenseovergangssted raskt, og det høye ankomsttallet ga betydelige utfordringer både for innkvarteringen og saksbehandlingen.

Av personene som fikk saken sin behandlet i 2015, fikk om lag 8 100 personer opphold av Utlendingsdirektoratet eller Utlendingsnemnda. 75 pst. av de som fikk søknaden realitetsbehandlet i UDI fikk søknaden innvilget, noe som er en høyere innvilgelsesprosent enn tidligere år. I tillegg ble det tatt ut 2 544 overføringsflyktninger til Norge. De aller fleste som fikk opphold i Norge etter asylsøknad, fikk flyktningstatus fordi de risikerer å bli utsatt for forfølgelse eller andre overgrep ved en eventuell retur. 1 300 personer, tilsvarende 16 pst. av de som fikk opphold, fikk opphold på humanitært grunnlag. De aller fleste av disse fikk slikt vedtak avgjort gjennom klagebehandling av saken i UNE.

Antall asylsøkere i 2016

Registrerte asylsøknader til Norge har så langt i 2016 vært det laveste antallet på mange år. Per 31. august er det kommet om lag 2 200 asylsøkere til Norge, om lag 6 100 færre (73 pst.) sammenlignet med samme periode i 2015. Flest asylsøkere kommer fra Syria, Afghanistan, Eritrea og Irak. Antallet enslige mindreårige asylsøkere er også lavt sammenlignet med tidligere. Per 31. august 2016 har det ankommet om lag 240 enslige mindreårige asylsøkere.

Nedgangen i antall asylsøkere til Norge skyldes bl.a. lavere ankomster til Europa sammenlignet med høsten 2015, midlertidig gjeninnføring av personkontroll på indre Schengengrense i Norge og andre europeiske land, samt norske innstramningstiltak.

Asylsøkere til Europa i 2015 og 2016

EUs grensekontrollbyrå Frontex registrerte over 1,8 mill. irregulære grensepasseringer over Europas yttergrenser i 2015, og tall fra Eurostat viser at det ble registrert over 1,4 mill. asylsøknader i Europa i fjor. Antallet asylsøknader er lavere enn antallet irregulære grensepasseringer som følge av etterslep på registrering av asylsøknader, og fordi ikke alle søker om asyl.

Asyltilstrømmingen treffer ulikt i Europa. I 2015 mottok fem land, Tyskland, Ungarn, Sverige, Østerrike og Italia, om lag 70 pst. av alle asylsøkere til Europa. Justert for befolkning hadde kun fire land flere asylsøkere per innbygger enn Norge i 2015. Tyskland har per 31. juli 2016 registrert om lag 469 000 asylsøknader. Tyskland har imidlertid et stort etterslep på registrering av asylsøknader og registrerer fremdeles asylsøkere som ankom landet i 2015. Sverige mottok 162 450 asylsøkere i 2015. Per 31. august har det blitt registrert om lag 20 000 asylsøknader i Sverige. Det svenske Migrationsverkets prognose tilsier at mellom 30 000 og 50 000 personer vil søke asyl i Sverige i 2016.

Mange av dem som kommer til Europa er på flukt fra krig. Andre er på søken etter et bedre liv. Situasjonen i Syria er særlig alvorlig, ifølge FN har over 4,8 mill. syrere flyktet fra landet siden sommeren 2012. 8,7 mill. antas å være internt fordrevne i Syria.

Det er stor usikkerhet knyttet til hvor mange migranter som planlegger å ta seg til Europa og Norge framover. Usikkerheten knyttes bl.a. til:

- Omfang av sekundærbevegelser innad i Europa
- Fremkommeligheten på migrasjonsrutene og hvilke migrasjonsruter som vil anvendes framover
- Hvilken effekt avtalen mellom EU og Tyrkia vil ha på migrasjonssituasjonen
- Konsekvenser av opphør av midlertidig indre grensekontroll innen Schengenområdet, dersom EU-kommisjonen og Rådet ikke forlenger anbefalingen (tillatelsen) om indre grensekontroll når denne går ut 11. november.
- Ustabile forhold i flere land i Afrika, Midtøsten og deler av Asia
- Befolkningsutvikling i Afrika.

Registrering, mottak og integrering

Asylsøkere har lovfestet rett til innkvartering. De høye ankomstene høsten 2015 medførte at tilgjengelig kapasitet til registrering av asylsøkere og mottaksinnkvartering raskt ble overskredet. Departementet, PU og UDI måtte improvisere akuttinnkvarteringsløsninger og forenkle registreringen av asylsøkere. UDI opprettet sammen med PU ankomstsenter i Østfold og i Finnmark for å opprettholde sikkerheten og for å samlokalisere akutt ankomstinnløsning, ankomstregistrering og lovpålagt helseundersøkelse.

På grunn av de høye ankomsttallene i 2015 økte også antall personer i mottak kraftig. Per 31. desember 2015 bodde om lag 30 200 personer i asylmottak. Antall registrerte asylsøkere har etter dette vært lavt og som følge av et godt arbeid fra IMDi og UDI, samt en ekstraordinær innsats fra kommunene bosettes det rekordmange flyktninger. Antallet beboere i asylmottak har sunket som følge av økt bosetting og per 31. august 2016 bodde det om lag 20 400 personer i asylmottak.

Kommunene avgjør selv om de skal bosette flyktninger og hvor mange flyktninger de skal bosette. I 2015 bosatte kommunene over 11 300 flyktninger, en økning på 46 pst. fra året før, det høyeste bosettingstallet i Norge noensinne. I 2015 ble 15 pst. av barnefamilie og 23 pst. av de enslige mindreårige bosatt innen tre måneder. 51 pst. av andre voksne flyktninger ble bosatt innen 6 måneder.

Opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsprogrammet er de viktigste virkemidlene for å bidra til at innvandrere med flukt-bakgrunn kvalifiseres til det norske arbeidsmarkedet.

62 pst. av deltakerne som avsluttet introduksjonsprogrammet i 2013, var i arbeid eller utdanning i november 2014. For menn var snittet 70 pst., mens det for kvinner var 50 pst. Regjeringens mål er at minst 70 pst. av deltakerne skal være i arbeid eller utdanning ett år etter endt program. Det er store variasjoner i resultater mellom kommunene.

Returer

I 2015 valgte i underkant av 1 200 personer å returnere til hjemlandet med program for assistert retur, en nedgang på 28 pst. fra året før.

Politiet gjennomførte totalt 7 868 uttransporter i 2015, en økning på 8 pst. sammenlignet med 2014. Økningen har sammenheng med den intensive satsingen på retur av personer uten lovlig

opphold. Av disse var det 1 565 personer som hadde fått avslag på sin søknad om beskyttelse i Norge, og 1 143 ble returnert i henhold til Dublin-konvensjonen. I tillegg ble 5 160 personer uten lovlig opphold, som ikke hadde søkt beskyttelse i Norge, tvangsreturnert.

I løpet av de syv første månedene i 2016 returnerte 1 030 personer med assistert retur, nesten like mange som i hele 2015. Dette tilsvarer en økning, i forhold til samme periode i 2015, på om lag 60 pst. I samme periode gjennomførte politiet retur av i underkant av 1 800 personer som hadde fått avslag på sin søknad om beskyttelse i Norge (inkludert Dublin-returer). Basert på kunnskap om sammensetningen av de som søkte om asyl høsten 2015, antas det at en relativt høy andel av de som får vedtak fremover vil få avslag. Tidsdimensjonen i returarbeidet er sentral og tilbøyeligheten for å velge assistert retur reduseres med tiden i Norge.

Norge har en effektiv returpolitikk, og flere europeiske land ønsker å besøke Norge for å lære av vår returpraksis. EU lanserte en handlingsplan for retur i 2015 som bl.a. legger vekt på å styrke retursamarbeidet med tredjeland.

1.5.2 Hovedutfordringer

Høy innvandring over flere år forutsetter en effektiv integreringspolitikk. Dersom mange innbyggere ikke deltar i arbeidslivet, kan dette stille velferdssystemet overfor flere utfordringer med hensyn til bærekraft og legitimitet. En kontrollert innvandring, sammen med en effektiv integreringspolitikk, er derfor viktig med hensyn til velferdssystemets bærekraft.

Det er godt dokumentert at det er systematiske forskjeller i levekår mellom innvandrere og befolkningen som helhet. Barn som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre er mer utsatt for å vokse opp i hushold med vedvarende lavinntekt enn andre barn. Det er nær sammenheng mellom lavinntekt og lav yrkesaktivitet. Selv om mange innvandrere med fluktbakgrunn er i jobb, er det likevel for mange som står utenfor arbeidslivet. Det er derfor nødvendig å legge bedre til rette for at innvandrere med fluktbakgrunn blir kvalifisert for det norske arbeidslivet, og at de blir stående i arbeid.

I noen byer i Europa finnes det særlig utsatte områder med levekårsutfordringer der mange står utenfor arbeidslivet og ikke deltar i storsamfunnet. Dersom individer eller grupper ikke deltar eller har en opplevelse av ikke å høre til, kan det dannes parallellsamfunn der det utvikles egne regler og

kodekser som i ytterste konsekvens bryter med landets lover. Utviklingen i enkelte områder i Norge bør derfor følges særlig nøye og det bør settes inn tiltak tidlig når skjevutvikling oppdages.

Gjennom 2015 og 2016 har vi sett svært store svingninger i antall asylsøkere til Norge, fra rekordhøye ankomsttall siste halvår 2015 til rekordlave ankomsttall i 2016. Å ha en migrasjonskjede som kan håndtere disse svingningene er utfordrende. Utlendingsmyndighetene må være forberedt på uforutsette økninger i antallet asylsøkere til Norge og etablere tilstrekkelig beredskap.

Europeiske myndigheters innsats i Middelhavet redder mange liv, men utnyttes av menneskesmuglerne. Muligheten for å bli reddet innebærer at flere mennesker utnyttes ved at menneskesmuglere benytter båter som ikke er i stand til å nå Europa. Migrasjon ved bruk av menneskesmugling vil fortsette så lenge det er ustabile forhold i flere land i Afrika, Midtøsten og deler av Asia. Menneskesmuglernes forretningsmodell vil vedvare så lenge det er penger å tjene på å utnytte mennesker i nød.

Det er viktig at Schengen- og Dublin-regelverket fungerer, og at registrering og kontroll skjer ved yttergrensene. Personer uten beskyttelsesbehov må bli raskt returnert til hjemlandet, slik at ressursene blir brukt på personer som flykter fra krig og forfølgelse. Migrasjonssituasjonen har ført til store utfordringer i Europa. Både Schengen- og Dublin-samarbeidet er satt under et betydelig press.

Det er mange eksempler på at asylinstituttet blir forsøkt misbrukt for å få opphold i Norge på feilaktig grunnlag. Eksempler på dette er personer som søker beskyttelse idet de pågripes for kriminelle handlinger, eller personer som oppgir feil identitet. Det er også personer som reiser på ferie til landet de har flyktet fra kort tid etter at de har fått beskyttelse i Norge. Forholdene i det landet som en utlending har flyktet fra kan endre seg over tid. FNs flyktningkonvensjon og utlendingsloven åpner for å kalle tilbake flyktningstatus og oppholdstillatelse dersom beskyttelsesbehovet faller bort og flyktningen trygt kan vende tilbake til hjemlandet.

Et høyt antall asylsøkere kan i seg selv gi en pull-effekt, ved at det etableres miljøer i Norge som gjør det attraktivt for andre igjen å søke beskyttelse her. Det er også grunn til å påpeke at et høyt antall asylsøkere kan føre til høy sekundærinnavandring gjennom familieinnvandringsinstituttet. For å sikre en regulert og kontrollert innvandring til Norge, er det derfor ikke bare behov for å vurdere asylregelverket, men også regelverket for familieinnvandring. Blant annet er det, som følge av visse unntak

fra underholdskravet for utlendinger som søker familiegjening med flyktninger i Norge, mange som får opphold uten at underhold og bolig er sikret i tilstrekkelig grad. Dette forsterker både de økonomiske og integreringsmessige utfordringene på innvandringsområdet.

I tillegg til at familieinnvandring ikke bør belaste det offentlige velferdssystemet, skal regelverket ivareta andre viktige hensyn. Tvangsekteskap må motvirkes, og omgåelse gjennom formaekteskap må avdekkes og forhindres. Håndteringen av slike saker innebærer ofte tilbakekall av tillatelser og opprettelse av utvisningssak. Arbeidet er ressurskrevende, men nødvendig for å hindre at personer får oppholdstillatelse i Norge på uriktig grunnlag eller blir utsatt for tvangsekteskap. En regulert innvandring forutsetter at så få som mulig oppholder seg ulovlig i landet, og det er viktig at norske myndigheter kjenner identiteten til de utlendingene som oppholder seg her. De senere årene har en svært høy andel av de som har søkt beskyttelse ikke fremvist gyldige identifikasjonspapirer. Om lag 50 pst. av personene som søkte om beskyttelse i 2015 fremviste ikke identifikasjonspapirer. Den andelen som legitimerte seg omfatter også personer som benyttet seg av falske identifikasjonspapirer.

Asylinstituttet skal ikke benyttes til innvandring av økonomiske årsaker. Asylsystemets troverdighet og bærekraft er betinget av at den som ikke får oppholdstillatelse, forlater landet. Ved avslag på søknad om beskyttelse plikter utlendingen å forlate landet, jf. utlendingsloven § 90. Retur kan skje på egenhånd eller med assistanse fra norske myndigheter. Personer som ikke overholder returplikten, vil bli tvangsreturnert.

Retur er i stor grad avhengig av at den som skal returnere medvirker. Det er en utfordring å motivere personer med utreiseplikt til å returnere egenorganisert eller med assistanse. En rekke faktorer har betydning for valget om å returnere, herunder situasjonen i Norge og i hjemlandet, oppholdstid i Norge, familiesituasjonen og utsikter for å bli tvangsreturnert. Erfaring og forskning tilsier at tidsdimensjonen i returarbeidet er sentral. Dette gjelder hovedsakelig assistert retur. Politiet erfarer at det er vanskelig å få gjennomført tvangsretur av utreisepliktige med lang oppholdstid. Utfordringene ved tvangsretur er hovedsakelig knyttet til at opprinnelseslandet ikke samarbeider om å verifisere identitet og/eller ta til-

bake sine egne borgere, eller fordi vedkommende selv aktivt skjuler sin rette identitet. Disse utfordringene gjelder ofte grupper som har lang oppholdstid. Det er derfor viktig å øke trykket for å få til rask retur av alle personer med avslag som ankom høsten 2015.

Manglende returer medfører økt belastning på offentlige tjenester, det gir behov for flere motaksplasser i tillegg til at forvaltningen belastes med flere omgjøringsanmodninger i asylsaker. Å leve uten lovlig opphold, med et liv på vent, er en belastning for den enkelte, både voksne og barn. Når et stort antall personer lever ulovlig i landet, mange uten kjent identitet og ofte på ukjent oppholdssted for myndighetene, øker også faren for at det begås kriminelle handlinger. Retur er derfor et viktig kriminalitetsforebyggende tiltak, og vil redusere bruken av ressurser i straffesaks- og migrasjonsskjeden.

Usikkerhet i antallet asylsøkere og antall som får innvilget oppholdstillatelse er en utfordring i bosettingsarbeidet. Som følge av det høye antallet asylsøkere som kom i 2015, må kommunene fremdeles bosette mange flyktninger i 2017, selv om det per nå kommer få asylsøkere til Norge.

Det må legges til grunn at i tillegg til det generelle velferdsnivået, vil praksis og regelverk på utlendingsfeltet ha en viktig innvirkning på asylsøkeres tilbøyelighet til å velge Norge fremfor andre land. Det kan derfor ha stor betydning for Norge at mange andre europeiske land har iverksatt tiltak for å stramme inn på asyl- og innvandringspolitikken.

Sverige, Danmark og Finland er blant de landene som har besluttet vesentlige innstramminger. Dette gjelder både kontrolltiltak, regelverket om oppholdstillatelse i asylsaker, regelverket om familieinnvandring og regelverket om permanent oppholdstillatelse mv. Det vises til den videre fremstilling i proposisjonen.

Det er svært viktig for norske myndigheter å følge med på utviklingen, særlig i våre naboland, fordi endringer i disse landene kan få raske og spesielt store konsekvenser for ankomstene til Norge.

1.5.3 Mål og tiltak

Som følge av at ansvaret for integrering av innvandrere er overført til Justis- og beredskapsdepartementet er det lagt til to mål i migrasjonsskjeden for 2017, jf. tabell under:

Tabell 1.2 Mål migrasjonskjeden

Migrasjonskjeden	Færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov
	Raskere retur
	Raskere avklaring av identitet
	Raskere bosetting av flyktninger
	Flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv

Regjeringen vil innrette regelverk og praksis slik at det sikrer en bærekraftig asylpolitikk og ivaretar en regulert og kontrollert innvandring. Samtidig må regelverket fremme deltakelse i det norske samfunn. Det vises i denne forbindelse til omtalen av Regjeringens forslag til innstramninger i utlendingsregelverket under programkategori 06.90 kap. 3.1.3.

Regjeringen foreslår å videreføre deler av bevilgningen til økt saksbehandlingskapasitet i UDI og styrker saksbehandlingskapasiteten i UNE for å redusere antallet ubehandlede asyl- og oppholdssaker. Utlendingsforvaltningens saksbehandlings- og logistikksystemer vil i årene fremover bli videreutviklet for å gi mer effektiv saksbehandling og bedre utnyttelse av kapasiteten i asylmottak.

Regjeringen foreslår også å videreføre deler av bevilgningen til IMDi. Det vil være et stort bosettingsbehov også i første halvår 2017. Antall flyktninger i norskopplæring og introduksjonsprogram vil være høyt i 2017.

Integreringspolitikken må utvikles fortløpende for å svare på samfunnets behov. Den 11. mai 2016 la Regjeringen frem en melding om integreringspolitikk for Stortinget. Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Meldingen fikk bred tilslutning i Stortinget og inneholder en rekke tiltak som følges opp i Regjeringens forslag til statsbudsjett.

Regjeringen ønsker å unngå at enkelte områder preges av vedvarende lavinntekt hos store grupper med svak tilhørighet til samfunnet. Regjeringen foreslår derfor iverksette tiltak på Grønland i Oslo. Formålet er å redusere kriminalitet, samt bedre levekår for beboere i området.

Norge vil delta aktivt i EUs arbeid med migrasjonsutfordringene også i 2017. Regjeringen viderefører bl.a. de norske bidragene til Frontex' deltakelse i operasjonene Triton og Poseidon. Regjeringen bistår videre Det Europeiske Støttekontoret for asylfeltet (EASO) med norsk personell som mv. skal bistå med helsesjekk, registrering, infor-

masjon til migrantene, effektivt returarbeid mv i «hotspots» i Italia og Hellas.

Personer med avslag på sin søknad om beskyttelse må returnere til hjemlandet så raskt som mulig. Regjeringen styrker politiets returarbeid og returarbeid i mottak. Avklart identitet gir en mer effektiv og sikker saksbehandling i UDI og UNE, muliggjør flere returer og muliggjør kontroll av om personer som oppholder seg i landet har tillatelse til å være her. Regjeringen foreslår å bevilge midler til investeringer knyttet til utvidet opptak, lagring og bruk av biometri, taps- og verifikasjonstjenester, nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere og håndholdte mobile enheter i politiet.

Regjeringen foreslår bl.a. følgende tiltak:

- 105 mill. kroner til politiet for å returnere minst 9 000 uten lovlig opphold i 2017 og øke innsatsen for å avdekke saker der personer har fått innvilget oppholdstillatelse på uriktig grunnlag.
- 5 mill. kroner til returarbeid i mottak for å motivere asylsøkere uten beskyttelsesbehov til å returnere til hjemlandet.
- 17 mill. kroner til tiltak på Grønland i Oslo for å forebygge kriminalitet samt bedre levekår for beboerne i området.
- Videreføring av ekstratilskudd til kommunene ved bosetting av flyktninger og enslige mindreårige.
- 23,3 mill. kroner til opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak.
- 19,9 mill. kroner til videreføring av integreringsmottak
- 13 mill. kroner til utvikling, gjennomføring og vedlikehold av prøver for voksne innvandrere
- 81 mill. kroner til politiet og UDI for å styrke kontrollen av identitet til personer som reiser inn i og oppholder seg i riket, samt forebygge og bekjempe ulovlig opphold og kriminalitet som baserer seg på falsk ID og misbruk av ID. Herunder utvidet bruk av biometri, flere mo-

- bile håndholdte enheter som muliggjør identitetskontroll, etablere taps- og verifikasjonssystem for offentlige og private aktører, samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere og verifikasjon av utenlandske ID-dokumenter.
- 177 mill. kroner av bevilgningen til saksbehandling i UDI fra tilleggsnummeret videreføres i 2017 og UNE styrkes med 15,7 mill. kroner for å redusere antallet ubehandlede saker i UDI og UNE.
 - Videreføre 48,1 mill. kroner til politiet og de lokale enhetene i PST og 14,8 mill. kroner til Den sentrale enhet i PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 (2015–2016) om økte asylankomster.
- 100 mill. kroner i 2017 til modernisering av UDIs IKT-systemer.
 - Regjeringen foreslår samlet 484,9 mill. kroner til nye integreringstiltak i 2017.

1.6 Ansvarsområder innenfor straffesakskjeden, samfunnsikkerhets- og beredskapskjeden og migrasjonkjeden

Fordeling av ansvaret for virkemidlene tilknyttet straffesakskjeden, migrasjonkjeden og samfunnsikkerhets- og beredskapskjeden fremkommer i tabellene.

Tabell 1.3 Justis- og beredskapsdepartementets sektoransvar for kriminalitetspolitikken

Forebyggende arbeid	Politiet, Kriminalomsorgen, Konfliktrådene
Etterforske og påtale kriminalitet, operativt politiarbeid	Politiet, Påtalemyndighetene
Rettsbehandling i domstolene	Domstolsadministrasjonen, Domstolene
Gjennomføring av straff og varetekt	Kriminalomsorgen, Konfliktrådene
Gjenoppretting	Kontoret for voldsoffererstatning

Tabell 1.4 Andre departementer med virkemidler tilknyttet straffesakskjeden

Forebyggende arbeid	Kunnskapsdepartementet Barne- og likestillingsdepartementet Helse- og omsorgsdepartementet Kulturdepartementet
---------------------	---

Tabell 1.5 Justis- og beredskapsdepartementets ansvar for migrasjonkjeden

Politiet og UDI	Registrering av asylsøknader, kartlegging av reiseruter
Politiet, UDI, UNE og Nasjonalt ID-senter	Avklaring av identitet
UDI	Behandling av asylsøknader, foreta asylintervju og ev. alderstest, forvalte advokatvaktordning
UDI	Innkvartering av asylsøkere i mottak, herunder omsorgsansvar for enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år
UDI	Tilrettelegge for egeninitiert og assistert retur
UNE	Behandler asylsøknader i andre instans og anmodninger om omgjøring av egne vedtak

Tabell 1.5 Justis- og beredskapsdepartementets ansvar for migrasjonsskjeden

IMDi	Bosetting, introduksjonsordning og norskopplæring
PST	Vurderer hensynet til grunnleggende nasjonale interesser i enkeltsaker
Politiet	Drifter politiets utlendingsinternat Trandum og gjennomfører tvangsretur og ledsaget assistert retur
Statens sivilrettsforvaltning/UDI	Fri rettshjelp/advokatordning
Statens sivilrettsforvaltning	Representantordning for enslige mindreårige asylsøkere

Tabell 1.6 Andre departementers ansvar innenfor asylpolitikken:

Barne- og likestillingsdepartementet	Barneverntjenester til alle barn i landet Bo- og omsorgstilbud til enslige mindreårige asylsøkere under 15 år Tilskudd til organisasjoner som fremmer asylsøkeres interesser
Kunnskapsdepartementet	Barnehage Grunnskole Videregående opplæring
Utenriksdepartementet	Vurderer utenrikspolitiske hensyn i enkeltsaker Bidra i arbeidet for flere returavtaler, og bruke Norges posisjon til å sikre flere avtaler
Helse- og omsorgsdepartementet	Helse- og omsorgstjenester
Kommunal- og moderniseringsdepartementet	Planlegging og byggesaksbehandling (mottaksdrift) Generelle tilskudd til kommuner Bostøtte

Tabell 1.7 Ansvarsfordeling mellom departementene for tverrsektorielle områder i samfunnssikkerhetsarbeidet

Samfunnskritiske funksjoner og områder	Hovedansvarlig departement	Utøvende virksomheter/ forvaltningsnivåer	Øvrige departementer med ansvar
Elektronisk kommunikasjonsnett og -tjenester (Ekom)	SD	Nasjonal kommunikasjonsmyndighet (Nkom), Direktoratet for nød-kommunikasjon (DNK), Forsvaret, ekom-tilbydere	JD, FD
IKT-sikkerhet i sivil sektor	JD	Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), NorSIS, Datatilsynet, Nkom, Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), eiere av kritisk viktige IKT-systemer, digitale registre og arkiver, Direktoratet for IKT- og forvaltning (Difi)	SD, KMD, øvrige departementer
Satellittbasert kommunikasjon og navigasjon	SD	Norsk romsenter, Kystverket, Nkom, Statens kartverk	JD, NFD, KMD

Tabell 1.7 Ansvarsfordeling mellom departementene for tverrsektorielle områder i samfunnssikkerhetsarbeidet

Samfunnskritiske funksjoner og områder	Hovedansvarlig departement	Utøvende virksomheter/ forvaltningsnivåer	Øvrige departementer med ansvar
Kraftforsyning	OED	Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE), Kraftforsyningens beredskapsorganisasjon (KBO), Statnett SF, Statkraft, fjernvarmeselskaper, kraft- og nettselskaper, DSB, Meteorologisk institutt	JD, KD
Vann- og avløp	HOD	Mattilsynet, Helsedirektoratet (Hdir), Statens helsetilsyn, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Miljødirektoratet, Statens strålevern, vannverkseiere (offentlige og private vannverk), fylkesmennene, kommunene	KLD, LMD
Forsyningssikkerhet	NFD ¹	Landbruksdirektoratet, Fiskeridirektoratet, DSB, Petroleumstilsynet (Ptil), matvarenæringene, drivstoffnæringene, bygg- og anleggsbransjen, transportbransjen, fylkesmennene, kommunene, Forsvaret	LMD, SD, HOD, ASD, JD, FD, OED
Transport	SD	Statens vegvesen, Avinor, Norges statsbaner (NSB), Jernbaneverket, Luftfartstilsynet, Kystverket, Statens jernbanetilsyn, Sjøfartsdirektoratet, havnevesen, Norges rederiforbund, Meteorologisk institutt, DSB, fylkeskommuner, kommuner, transportaktører	NFD, KD, JD
Finansiell stabilitet	FIN	Norges Bank, Finanstilsynet, finansinstitusjoner, banker	
Helse og omsorg	HOD	Statens helsetilsyn, Hdir, Nasjonalt folkehelseinstitutt, Direktoratet for e-helse, Statens strålevern, Statens legemiddelverk, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Mattilsynet, Vitenskapskomiteen for mattrygghet, Veterinærinstituttet, Arbeids- og velferdsetaten (NAV), Norsk helsenet SF, DSB, Sivilforsvaret, de regionale helseforetakene, helseforetakene, fylkesmennene, kommunene, Forsvaret	ASD, LMD, NFD, JD, FD

Tabell 1.7 Ansvarsfordeling mellom departementene for tverrsektorielle områder i samfunnssikkerhetsarbeidet

Samfunnskritiske funksjoner og områder	Hovedansvarlig departement	Utøvende virksomheter/ forvaltningsnivåer	Øvrige departementer med ansvar
Lov og orden	JD	Politidirektoratet(POD)/politiet, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), DSB, Sivilrettsforvaltningen, Riksadvokaten, Kriminalomsorgsdirektoratet, Domstolsadministrasjonen, Datatilsynet, Utlendingsdirektoratet (UDI), Toll- og avgiftsdirektoratet/tollvesenet, Forsvaret	FIN, FD, KMD, HOD
Redningstjeneste	JD	Hovedredningssentralen (HRS), POD, politiet, DSB, Sivilforsvaret, Hdir, de regionale helseforetakene, helseforetakene, Forsvaret, Næringslivets sikkerhetsorganisasjon (NSO)/industrivern, DNK, Avinor, redningshelikoptertjenesten, luftambulansetjenesten, fylkesmennene, kommunene, frivillige organisasjoner	FD, HOD, SD
Styring og kriseledelse	JD	POD, politiet, PST, DSB, NSM, Hdir, Statens strålevern, Forsvaret, Norsk rikskringkasting (NRK), Statens kartverk øvrige etater, fylkesmennene, kommunene	SMK, UD, FD, HOD, KUD, KMD, øvrige departementer
Forsvar	FD	Forsvaret, NSM, Forsvarets forskningsinstitutt, Forsvarsbygg, Forsvarsmateriell	JD, SD, OED, NFD, HOD, UD
Natur og miljø	KLD	Fiskeridirektoratet, Kystverket, Miljødirektoratet, Meteorologisk institutt, NVE, Norges geologiske undersøkelser (NGU), Ptil, Norsk Polarinstitutt, Statens strålevern, Landbruksdirektoratet, Norsk institutt for bioøkonomi, Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, Havforskningsinstituttet, Mattilsynet, Veterinærinstituttet, DSB, Forsvaret, fylkesmennene, kommunene	NFD, SD, OED, KD, ASD, LMD, JD, HOD, FD

¹ Det er besluttet å overføre ansvaret for drivstofforsyning fra OED til NFD, og formell overføring skjer ved kgl.res.

1.7 Anmodningsvedtak

Anmodningsvedtak under Justis- og beredskapsministerens ansvarsområder:

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2012–2013	83	Offeromsorg	309
2012–2013	515	Sivilombudsmannen	309
2012–2013	588	Storskog grensekontrollstasjon	309
2014–2015	284	Administrative sanksjoner	309
2014–2015	285	Administrative sanksjoner	310
2014–2015	286	Administrative sanksjoner	310
2014–2015	462	Foreldelsesregler	310
2014–2015	523	Bevæpning	311
2014–2015	590	Soning for ruspasienter	311
2014–2015	604	Opptrappingsplan kriminalomsorgen	312
2014–2015	606	Velferdsobligasjoner	312
2014–2015	610	Besøksforbud	313
2014–2015	611	Personforfølgelse	313
2014–2015	612	Omvendt voldsalarm	313
2014–2015	618	Offentleglova	313
2014–2015	619	Åpenhet og innsyn	314
2014–2015	621	Juryordningen	314
2014–2015	623	Opptrappingsplan vold	314
2014–2015	629	Statens barnehus	314
2014–2015	630	Dødsstedsundersøkelse	315
2014–2015	643	Ledelse, kultur og holdninger i politiet	315
2014–2015	645	Kompensasjonsordning 110-sentraler	315
2014–2015	736	Stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap	315
2014–2015	47	Tryggere boligtransaksjoner	316
2015–2016	104	Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen	316
2015–2016	114	Menneskehandel – oppfølging av ofre	316
2015–2016	117	Menneskehandel – kompetanse etater	316
2015–2016	118	Menneskehandel – ROSA	316
2015–2016	119	Menneskehandel – internasjonalt samarbeid	316
2015–2016	120	Menneskehandel – Koordineringsenheten for ofre	317
2015–2016	121	Menneskehandel – kommunikasjonsavlytting	317
2015–2016	122	Menneskehandel – nye straffealternativ	317
2015–2016	123	Menneskehandel – oppholdstillatelse	317

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	125	Menneskehandel – Dublin III-forordningen	317
2015–2016	126	Menneskehandel – refleksjonsperiode	318
2015–2016	127	Menneskehandel – bidrag fra organisasjoner	318
2015–2016	129	Menneskehandel – forsvinning fra asylmottak	318
2015–2016	130	Sosial dumping	318
2015–2016	360	Digitale rettsmøter	319
2015–2016	361	Permisjon fra soning	319
2015–2016	362	Flerårige tilskudd til frivillige organisasjoner	319
2015–2016	363	Overgrep på nett	319
2015–2016	364	Menneskehandel – etterforskningsteam	319
2015–2016	365	Generell bevæpning	320
2015–2016	453.1	Scandinavian star	320
2015–2016	453.2	Scandinavian star	320
2015–2016	520	Strafferettslig særreaksjon	320
2015–2016	521	Strafferettslig særreaksjon	320
2015–2016	522	Strafferettslig særreaksjon	320
2015–2016	529	Menneskehandel – opprette team	350
2015–2016	568	Svalbard	321
2015–2016	607	Soningsforhold kvinner	321
2015–2016	654	Soningsforhold kvinner	321
2015–2016	655	Statens barnehus	321
2015–2016	806	Skjulte tvangsmidler	322
2015–2016	807	Skjulte tvangsmidler	322
2015–2016	808	Skjulte tvangsmidler	322
2015–2016	809	Skjulte tvangsmidler	322
2015–2016	810	Overgrep begått av barn og unge	322
2015–2016	818	Statens barnehus	323
2015–2016	955	Sivilombudsmannen	323
2015–2016	1001	Spesielle rettshjelpiltak	323

Anmodningsvedtak under Innvandrings- og integreringsministerens ansvarsområder:

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	10	Fordeling av ansvar for flyktninger og asylsøkere	323
2015–2016	11	Dublin-regelverket	324
2015–2016	12	Mottak av flyktninger	324
2015–2016	13	Midlertidig arbeidstillatelse	325
2015–2016	31	Evaluering av endringer i utlendingsloven (innstramminger)	325
2015–2016	33	Fravære/deltakelse introduksjonsprogram	325
2015–2016	68.1	Retur av asylsøkere	326
2015–2016	68.2	Retur av asylsøkere	328
2015–2016	68.3	Avlaste og styrke UDI	329
2015–2016	68.4	15-månedersregelen	329
2015–2016	68.5	Tilbakekalling av oppholdstillatelse	330
2015–2016	68.6	Ytelser til asylsøkere	330
2015–2016	68.7	Kobling mellom ytelser og krav	330
2015–2016	68.8	Retur av asylsøkere	331
2015–2016	68.9	Retur av asylsøkere	331
2015–2016	68.10	Enslige, mindreårige asylsøkere	331
2015–2016	68.11	Mottaksapparatene i Sør-Europa	332
2015–2016	68.12	Fluktruter over Middelhavet	332
2015–2016	68.13	Midlertidige beskyttelsesformer	333
2015–2016	68.14	Retten til familieinnvandring	333
2015–2016	68.15	Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere	334
2015–2016	68.16	Botidskrav for mottak av stønad	334
2015–2016	68.17	Særordninger for flyktninger i folketrygden	334
2015–2016	68.18	Internasjonale konvensjoner	335
2015–2016	134	Prøver i samfunnskunnskap – A2-nivå norsk	335
2015–2016	256	Navngiving Innsats for særlig utsatte innvandregrupper	335
2015–2016	434.1	Saksbehandling UDI	335
2015–2016	434.2	Informasjon til asylsøkere	335
2015–2016	434.3	Beredskap for ankomstsentre	336
2015–2016	434.4	Informasjonsflyt i migrasjonskjeden	336
2015–2016	434.5	Integrering i lokalsamfunnet	336
2015–2016	434.6	Modeller for mottaksetablering	336
2015–2016	434.7	Kostnader ved etablering av mottaksplasser	337
2015–2016	434.8	Involvere beboere i driften av mottak	337

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	434.9	Mottaksdrift – utbytte	337
2015–2016	434.10	Mottaksstruktur	337
2015–2016	434.11	Mottak – sårbare personer	337
2015–2016	434.12	Akutt innkvartering – varsling av kommuner	338
2015–2016	434.13	Mottak – involvere lokalsamfunn	338
2015–2016	434.14	Tilsyn med drift av asylmottak	338
2015–2016	434.15	Språkopplæring – frivillige krefter	339
2015–2016	435.1	Mottak – barn	339
2015–2016	435.2	Barnefaglig kompetanse	340
2015–2016	435.3	Barnefaglig kompetanse	340
2015–2016	435.4	Fosterfamilier	340
2015–2016	435.5	Refusjonsordning for barnevernstiltak	340
2015–2016	435.6	Representantordning enslige mindreårige asylsøkere	340
2015–2016	435.7	Alderstesting av barn	341
2015–2016	435.8	Barn som forsvinner fra mottak	341
2015–2016	436.1	Kommunenes situasjon – utgifter	341
2015–2016	436.2	Kommunenes situasjon – barnehager	342
2015–2016	437.1	Migrasjonshelse og smittevern	342
2015–2016	437.2	Asylsøkere med helsefaglig utdanning	342
2015–2016	437.3	Tjenester innen psykisk helsevern	342
2015–2016	437.4	Fleksible oppsøkende behandlingsteam	342
2015–2016	437.5	Offentlige etaters kunnskap om TVE, KLL og æresrelatert vold	342
2015–2016	438.1	Bosetting	343
2015–2016	438.2	Selvbosetting	343
2015–2016	438.3	Husbanken	343
2015–2016	438.4	Utleiemarkedet	343
2015–2016	439.1	Introduksjonsloven – opplæring (punkt a-e)	344
2015–2016	439.2	Norskopplæring – lærerstudenter	344
2015–2016	439.3	Språkopplæring – pensjonister	344
2015–2016	439.4	Studieforbundet og andre frivillige organisasjoner i integreringsarbeidet	345
2015–2016	439.5	Språkkontroller helsestasjonene	345
2015–2016	439.6	Veileder for vellykket integrering	345
2015–2016	439.7	Kartlegging av kompetanse for deltakelse i introduksjonsprg	345

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	439.8	Lovforslag familieinnvandring	345
2015–2016	439.9	Permisjon fra introduksjonspgr ved utenlandsopphold	345
2015–2016	439.10	Statsborgerskap – straffbare handlinger	345
2015–2016	439.11	Opplæringsinstitusjoner – segregering og radikalisering	346
2015–2016	439.12	Tilbakekalling ved hjemreiser	346
2015–2016	440.1	Kartlegging av kompetanse	346
2015–2016	440.2	Godkjenning av utenlandsk utdanning	346
2015–2016	440.3	Arbeidsgivere som tilbyder av aktivisering og språktrening	346
2015–2016	440.4	Utdanning	346
2015–2016	440.5	Styrke BKA	347
2015–2016	441.1	Frivillig sektor og partene i arbeidslivet i lokalt integreringsarb	347
2015–2016	441.2	Samarbeid med partene i arbeidslivet regionalt og nasjonalt	347
2015–2016	441.3	Informasjon om arbeidsmuligheter og veiledning	347
2015–2016	441.4	Flyktninger med etterspurt kompetanse	347
2015–2016	441.5	Vektlegging av kompetanse og muligheter for jobb	347
2015–2016	441.6	Ulike løp for språkopplæring, arbeid, utdanning	348
2015–2016	441.7	Opplæring og arbeidsrettede tiltak	348
2015–2016	441.8	Særnorske kompetansekrav i arbeidslivet	348
2015–2016	441.9	Innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet	348
2015–2016	441.10	Jobbsjansen	348
2015–2016	442	Finansiering av trossamfunn	348
2015–2016	443	Utdanning av religiøse ledere	349
2015–2016	444	Religiøse ledere	349
2015–2016	505	Statsborgerskap	349
2015–2016	525	Statsborgerskap	349
2015–2016	528	Mottak – tilsyn	349
2015–2016	844	Innsats i Middelhavet	350
2015–2016	850	Betalingskort	351
2015–2016	851	Familiegjenforening	351
2015–2016	852	Familiegjenforening	351
2015–2016	853	Tvangsekteskap	351
2015–2016	854	Familieetablering	351
2015–2016	855	Assistert retur	352
2015–2016	856	Realitetsorienteringsprosjektet	352
2015–2016	857	UDI – saksbehandlingskapasitet	352

Sesjon	Vedtak nr.	Stikkord	Omtalt side
2015–2016	858	UDI – saksbehandlingskapasitet	353
2015–2016	859	Familiiegjenforening	353
2015–2016	921	Tilsyn med drift av asylmottak	353
2015–2016	922	Mottak – barnefaglig kompetanse	353
2015–2016	923	Hurtigspor	353
2015–2016	924	Verge- og tolketjeneste	354
2015–2016	925	Bosetting	354
2015–2016	926	Forskning på integrering	354
2015–2016	928	Kompetansekartlegging	355
2015–2016	930	Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme	355
2015–2016	931	Forebygging radikaliserings	355
2015–2016	934	50 timer kultur og samfunnskunnskap	356
2015–2016	935	Flyktningkvinner og kjønnsbasert vold	356
2015–2016	936	Mottak – kjønn	356
2015–2016	937	Kjønnsbasert forfølgelse	356
2015–2016	938	Gjenbosetting utsatte flyktningkvinner	356
2015–2016	939	Sikkerhet for kvinner på flukt	356
2015–2016	944	Oppholdstillatelse – Likestillingsutvalget	357

Utgifter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
Administrasjon					
400	Justis- og beredskapsdepartementet	423 306	2 407 666	577 535	-76,0
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>423 306</i>	<i>2 407 666</i>	<i>577 535</i>	<i>-76,0</i>
Rettsvesen					
61	Høyesterett	97 605	94 997	108 747	14,5
410	Domstolene	1 915 170	2 139 592	2 410 185	12,6
411	Domstoladministrasjonen	81 392	75 023	84 650	12,8
413	Jordskiftedomstolene	228 475			
414	Forliksråd og andre domsutgifter	236 622	222 223	269 408	21,2
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>2 559 264</i>	<i>2 531 835</i>	<i>2 872 990</i>	<i>13,5</i>
Kriminalomsorg					
430	Kriminalomsorgen	4 071 833	4 347 077	4 850 216	11,6
432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	193 027	186 247	189 931	2,0
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>4 264 860</i>	<i>4 533 324</i>	<i>5 040 147</i>	<i>11,2</i>
Politi og påtalemyndighet					
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	14 354 706	15 209 929	17 318 148	13,9
442	Politi høgskolen	581 404	571 484	587 009	2,7
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	655 834	786 848	892 885	13,5
445	Den høyere påtalemyndighet	190 933	210 979	240 171	13,8
446	Den militære påtalemyndighet	7 882	7 821	8 704	11,3
448	Grensekommisæreren	6 346	6 256	5 184	-17,1
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>15 797 105</i>	<i>16 793 317</i>	<i>19 052 101</i>	<i>13,5</i>
Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap					
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	706 200	691 622	761 797	10,1
452	Sentral krisehåndtering	23 535	27 836	26 744	-3,9
453	Sivil klareringsmyndighet			8 900	
454	Redningshelikoptertjenesten	1 013 008	1 586 860	2 866 865	80,7
455	Redningstjenesten	273 642	301 343	293 808	-2,5
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	1 854 271	1 115 899	971 561	-12,9
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>3 870 656</i>	<i>3 723 560</i>	<i>4 929 675</i>	<i>32,4</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
Andre virksomheter					
460	Spesialenheten for politisaker	47 273	40 098	46 246	15,3
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 045 533	956 792	1 090 813	14,0
467	Norsk Lovtidend	4 544	4 151	4 233	2,0
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	14 468	15 122	16 763	10,9
469	Vergemålsordningen	315 934	428 152	371 289	-13,3
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>1 427 752</i>	<i>1 444 315</i>	<i>1 529 344</i>	<i>5,9</i>
Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.					
470	Fri rettshjelp	681 401	765 120	736 935	-3,7
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlags- ordning	162 049	157 195	192 437	22,4
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	414 242	361 611	390 103	7,9
473	Statens sivilrettsforvaltning	43 126	42 160	46 694	10,8
474	Konfliktråd	94 224	108 649	123 142	13,3
475	Bobehandling	85 195	82 387	84 049	2,0
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>1 480 237</i>	<i>1 517 122</i>	<i>1 573 360</i>	<i>3,7</i>
Svalbardbudsjettet					
480	Svalbardbudsjettet	261 530	302 891	318 968	5,3
	<i>Sum kategori 06.80</i>	<i>261 530</i>	<i>302 891</i>	<i>318 968</i>	<i>5,3</i>
Beskyttelse og innvandring					
490	Utlendingsdirektoratet	5 242 522	7 988 687	5 081 269	-36,4
491	Utlendingsnemnda	265 881	278 667	329 770	18,3
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>5 508 403</i>	<i>8 267 354</i>	<i>5 411 039</i>	<i>-34,5</i>
Integrering og mangfold¹					
495	Integrerings- og mangfolds- direktoratet	207 193	252 460	263 484	4,4
496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	7 756 965	9 325 776	16 741 946	79,5
497	Opplæring i norsk og samfunns- kunnskap for voksne innvandrere	1 836 415	2 031 258	2 597 993	27,9
	<i>Sum kategori 06.95</i>	<i>9 800 573</i>	<i>11 609 494</i>	<i>19 603 423</i>	<i>68,9</i>
	<i>Sum utgifter</i>	<i>45 393 686</i>	<i>53 130 878</i>	<i>60 908 582</i>	<i>14,6</i>

Inntekter fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
Administrasjon					
3400	Justis- og beredskapsdepartementet	20 494	1 008 812	9 013	-99,1
	<i>Sum kategori 06.10</i>	<i>20 494</i>	<i>1 008 812</i>	<i>9 013</i>	<i>-99,1</i>
Rettsvesen					
3410	Domstolene	294 362	366 500	371 705	1,4
3411	Domstoladministrasjonen	5 495			
3413	Jordskiftedomstolene	27 835			
	<i>Sum kategori 06.20</i>	<i>327 692</i>	<i>366 500</i>	<i>371 705</i>	<i>1,4</i>
Kriminalomsorg					
3430	Kriminalomsorgen	111 017	112 983	116 227	2,9
3432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	3 418	993	1 016	2,3
	<i>Sum kategori 06.30</i>	<i>114 435</i>	<i>113 976</i>	<i>117 243</i>	<i>2,9</i>
Politi og påtalemyndighet					
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	1 742 913	1 879 577	1 802 531	-4,1
3442	Politihøgskolen	39 869	33 005	33 759	2,3
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	12 993	12 351	12 697	2,8
	<i>Sum kategori 06.40</i>	<i>1 795 775</i>	<i>1 924 933</i>	<i>1 848 987</i>	<i>-3,9</i>
Redningstjenesten, samfunns- sikkerhet og beredskap					
3451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	222 514	168 473	172 336	2,3
3454	Redningshelikoptertjenesten	23 820	24 511	25 197	2,8
3455	Redningstjenesten	1 197			
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon	327 248	353 199	421 707	19,4
	<i>Sum kategori 06.50</i>	<i>574 779</i>	<i>546 183</i>	<i>619 240</i>	<i>13,4</i>
Andre virksomheter					
3469	Vergemålsordningen	20 139	51 939	9 333	-82,0
	<i>Sum kategori 06.60</i>	<i>20 139</i>	<i>51 939</i>	<i>9 333</i>	<i>-82,0</i>

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.				
3470	Fri rettshjelp	5 236	3 769	3 855	2,3
3473	Statens sivilrettsforvaltning	301	5	5	0,0
3474	Konfliktråd	867	645	663	2,8
	<i>Sum kategori 06.70</i>	<i>6 404</i>	<i>4 419</i>	<i>4 523</i>	<i>2,4</i>
	Beskyttelse og innvandring				
3490	Utlendingsdirektoratet	2 784 595	4 145 228	1 927 765	-53,5
3491	Utlendingsnemnda	19			
	<i>Sum kategori 06.90</i>	<i>2 784 614</i>	<i>4 145 228</i>	<i>1 927 765</i>	<i>-53,5</i>
	Integrering og mangfold²				
3496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere	255 496	351 583	534 911	52,1
3497	Opplæring i norsk og samfunns- kunnskap for voksne innvandrere	317 768	333 878	129 264	-61,3
	<i>Sum kategori 06.95</i>	<i>573 264</i>	<i>685 461</i>	<i>664 175</i>	<i>-3,1</i>
	<i>Sum inntekter</i>	<i>6 217 596</i>	<i>8 847 451</i>	<i>5 571 984</i>	<i>-37,0</i>

¹ Tall for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført under Barne- og likestillingsdepartementet.

² Tall for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført under Barne- og likestillingsdepartementet.

Del II
Nærmere om budsjettforslaget

2 Nærmere om budsjettforslaget

Programområde 06 Justissektoren Programkategori 06.10 Administrasjon

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)

Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	386 784	2 372 163	533 323	-77,5
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	21 863	22 341	22 851	2,3
70–89	Overføringer til private	14 659	13 162	21 361	62,3
	Sum kategori 06.10	423 306	2 407 666	577 535	-76,0

Utgifter under programkategori 06.10 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)

Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
400	Justis- og beredskapsdepartementet	423 306	2 407 666	577 535	-76,0
	Sum kategori 06.10	423 306	2 407 666	577 535	-76,0

1 Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for rettsvesenet, kriminalomsorgen, politi- og påtalemyndigheten, redningstjenesten, samfunnsikkerhet- og beredskap, utlendingsforvaltningen, integrering av innvandrere m.m. Justis- og beredskapsdepartementet er samordningsdepartement for norsk politikk i polarområdene og for Svalbardbudsjettet.

I desember 2015 ble det opprettet en ny statsrådspost for innvandring og integrering under Justis- og beredskapsdepartementet. Integreringsavdelingen i daværende Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet ble som følge av dette overført til Justis- og beredskapsdepartementet.

Justis- og beredskapsdepartementet har et særlig ansvar for å bidra til et oversiktlig lovverk med sammenheng og god lovstruktur. Alle lovforslag, unntatt skattelover, skal forelegges Justis- og beredskapsdepartementet for lovteknisk gjennomgåelse. Justis- og beredskapsdepartementet gir også råd til andre departementer i lovarbeid.

Klart lovspråk er viktig for demokratiet og for rettssikkerheten. Klare lover legger grunnlaget for effektivitet. Justis- og beredskapsdepartementet deltar i prosjektet «Klart lovspråk», sammen med Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kulturdepartementet, Språkrådet og Direktoratet for forvaltning og IKT (DIFI). Prosjektets mål er et mer systematisk opplegg for et klarere og bedre lovspråk som igjen vil gjøre lovene mer tilgjengelige.

lige for folk. Prosjektet har sett nærmere på adopsjonsloven, arveloven, opplæringsloven og lovene om forsvarets personell. Dette er lover som angår mange.

I Innst 6 S (2015–2016) ble regjeringen bedt om å iverksette arbeidet med å få plass en helhetlig dronestrategi, der også de negative sidene ved

bruk av droner adresseres, og melde tilbake til Stortinget på egnet måte. Regulering av droneaktivitet er under Samferdselsdepartementets ansvarsområde. Regjeringen vil vurdere hvordan de forskjellige initiativene knyttet til droner kan samordnes best mulig og melde tilbake til Stortinget på egnet måte.

Kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	349 692	339 827	495 362
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	14 621	5 000	6 569
22	Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling		2 000 000	
23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	22 471	27 336	31 392
50	Norges forskningsråd	21 863	22 341	22 851
70	Overføringer til private			7 710
71	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	14 659	13 162	13 651
	Sum kap. 0400	423 306	2 407 666	577 535

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker lønn og godtgjørelse til ansatte i departementet, samt lønns- og driftskostnader til råd og utvalg. Videre skal bevilgningen dekke driftsutgifter, i tillegg til investeringer og utviklingstiltak. Unntaksvis benyttes bevilgningen på posten til enkelte driftsutgifter i domstolene og ytre etat. Antall stillinger lønnet under kap 400, post 01 per 31.03.2016 er 337 (ekskl. permisjoner uten lønn). I tillegg er 45 stillinger i departementet lønnet under andre budsjettkapitler under Justis- og beredskapsdepartementet.¹ I tillegg er det i 2016 om lag 17 personer innbeordret til arbeid i departementet, i hovedsak lønnet over underliggende virksomheters driftsbudsjetter. Opprettelsen av en ekstra statsrådspost har medført økte administrative oppgaver i departementet.

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført en organisasjonsutviklingsprosess for å styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette har resultert i opprettelse av en egen avdeling for samfunnssikkerhet og etable-

ringen av et døgnbemannet sivilt situasjons-senter i departementet. Krisestøtteenheten drifter det sivile situasjons-senteret og har etablert en administrativ arena for styrket samhandling og koordinering med samarbeidende beredskapsaktører.

Bemanningen i departementet er i løpet av 2015 og 2016 redusert med 33 stillinger, hvorav om lag 9 stillinger innen administrative støttefunksjoner. Bakgrunnen for stillingsreduksjonen er bl.a. økte driftsutgifter knyttet til høytligjengelig-hetsløsning av IKT-systemer, og avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

I forbindelse med overføringen av integreringspolitikken til Justis- og beredskapsdepartementet er 37 stillinger overført fra tidligere Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 400, post 01 med 30,1 mill. kroner i 2017 mot en tilsvarende reduksjon under Barne- og likestillingsdepartementets kap. 820, post 01, knyttet til helårseffekten av overføringen av ansvaret for integreringspolitikken til Justis- og beredskapsdepartementet.

¹ Kilde: DSS

I 2016 er det bevilget 31,4 mill. kroner i forbindelse med opprettelse av den nye statsrådsposten, jf. Prop. 59 S (2015–2016) Endringer i statsbudsjettet under Justis- og beredskapsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (endringer i ansvarsfordelingen for integreringsområdet mv.) og Innst. 194 S (2015–2016). Av denne bevilgningen foreslås 9 mill. kroner videreført i 2017. Det gjelder 4 mill. kroner i økte driftsutgifter til IKT og økt bemanning på den nye statsrådets forværelse, herunder til tre stillinger, samt 5 mill. kroner til økt midlertidig bemanning som et toårig tiltak i 2016 og 2017. Midlertidig økt bevilgning i 2016 knyttet til økte asylankomster i 2015 er benyttet til om lag 10 midlertidige stillinger samt overtidsbetaling til departementets ansatte.

I forbindelse med styrking av departementets arbeid med oppfølgingen av samlokalisering av 110-sentralene og politiets operasjonssentraler foreslås det å overføre ett årsverk fra DSB til Justis- og beredskapsdepartementet. Det foreslås på bakgrunn av dette å øke bevilgningen på kap. 400, post 01 med 0,7 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 451, post 01.

I forbindelse med opprettelsen av én sentral sivil klareringsmyndighet foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 400, post 01 med 1,0 mill. kroner mot en tilsvarende økning av bevilgningen på kap. 453, post 01, jf. nærmere omtale under programkategori 06.50.

Regjeringen fremmet 11. mars 2016 en proposisjon om politiets bruk av skjulte tvangsmidler, som siste ledd i oppfølgingen av Metodekontrollutvalgets utredning NOU 2009: 15 «Skjult informasjon – åpen kontroll». Proposisjonen inneholdt bl.a. forslag om utvidet adgang til bruk av kommunikasjonskontroll, ransaking, romavlytting, teknisk sporing, kameraovervåking og tvangsmiddelbruk i avvergende og forebyggende øyemed, samt et forslag om å åpne for bruk av et nytt skjult tvangsmiddel, dataavlesing. I den forbindelse foreslås det å øke bevilgningen til Kontroll- og kommunikasjonsutvalget med 5,4 mill. kroner, jf. nærmere omtale under programkategori 06.40.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,9 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,2 mill. kroner i forbindelse med overgangen til digital post for innbyggere og næringsliv.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt statlig virksomhet. Det innebærer at bevilgningen økes med 42,0 mill. kroner.

Det foreslås å øke bevilgningen med 67,1 mill. kroner i forbindelse med at hvert enkelt departement skal overta hele budsjettansvaret for kostnader knyttet til erstatningslokaler som er tatt i bruk som følge av bombeangrepet i regjeringskvartalet i 2011.

Det foreslås å øke bevilgningen på kap. 400, post 01 med 0,7 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 400, post 23, som en korrigerende i forbindelse med ordningen med nøytral merverdiavgift.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 400, post 01 mot merinntekter på kap. 3400, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 495,4 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Justis- og beredskapsdepartementet bistår internasjonale organisasjoner og utvalgte land med rettsstatsutvikling ved å tilby ekspertise fra justis-sektoren (Styrkebrønnen).

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt statlig virksomhet. Det innebærer at bevilgningen økes med 1,4 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis en merinntektsfullmakt som gir anledning til å overskride bevilgningen på kap. 400, post 21 mot eventuelle merinntekter på kap. 3400, post 03.

Det foreslås en bevilgning på posten på 6,6 mill. kroner.

Post 22 Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling

Grunnet stor usikkerhet knyttet til hvordan økningen i asylankomster høsten 2015 ville påvirke utgiftene i 2016, ble det i Saldert budsjett 2016 bevilget 2 mrd. kroner på posten til fordeling senere i 2016. Bevilgningen foreslås redusert med tilsvarende beløp. Det foreslås ingen bevilgning på posten i 2017.

Post 23 Spesielle driftsutgifter, Forskning og kunnskapsutvikling, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til forskningsprogrammer innen justis- og beredskapsfeltet, til oppfølging av stortingsmeldinger eller offentlige utredninger samt evalueringer og annen kunn-

skapsinnhenting. Justis- og beredskapsdepartementet utarbeidet i 2015 en FoU-strategi for perioden 2015–2019, som bygger på regjeringens Langtidsplan for forskning og høyere utdanning. Strategien prioriterer fire satsingsområder for FoU innenfor justis- og beredskapssektoren: i) samfunnssikkerhet- og beredskap, ii) innvandring, iii) straffesakskjeden og forebygging av kriminalitet, og iv) regelverk og rettsvitenskapelig forskning. Strategien ligger til grunn for de årlige prioriteringene innenfor FoU. I 2015 ble det brukt 22,5 mill. kroner på posten og FoU-prosjektene ble prioritert i tråd med satsingsområdene i strategien. Det ble prioritert prosjekter innenfor alle de fire satsingsområdene, og de største FoU-prosjektene omhandlet IKT-sikkerhet, effektvurderinger for retur av asylsøkere, vold i nære relasjoner og kartlegging av utgifter til juridisk bistand. FoU-prosjektene inkluderte en basisfinansiering på 5 mill. kroner til Center for Cyber and Information Security ved NTNU, lokalisert på Gjøvik.

Det foreslås å øke bevilgningen med 4 mill. kroner til en kartlegging av barn og unges internettbruk. Tiltaket er en del av regjeringens opptrappingsplan for å redusere vold i nære relasjoner og forebygge og bekjempe vold og overgrep mot barn, jf. nærmere omtale under programkategori 06.40.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. Det innebærer at bevilgningen økes med 0,1 mill. kroner.

Tabell 2.1 Tildelinger til Norges forskningsråd

Prosjekt	Beløp (1000 kr)
SAMRISK	13 579
Europa i endring	1 000
Velferd, arbeid og migrasjon (VAM)	7 284

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 22,9 mill. kroner.

Post 70 Overføringer til private

Det foreslås opprettet en ny post 70 Overføringer til private.

Det foreslås en bevilgning på 7,7 mill. kroner på posten, som skal dekke tilskudd til Norsk senter for informasjonssikkerhet (NorSiS), som del

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 400, post 23 med 0,7 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 400, post 01, som en korrigering i forbindelse med ordningen med nøytral merverdiavgift.

Det foreslås en bevilgning på posten på 31,4 mill. kroner.

Post 50 Norges forskningsråd

Det er fastsatt fem mål for Norges forskningsråd. Målene er: i) økt vitenskapelig kvalitet, ii) økt verdiskaping i næringslivet, iii) møte store samfunnsutfordringer, iv) et velfungerende forskningssystem og v) god rådgiving. Kunnskapsdepartementet fortsetter arbeidet med å utvikle styringssystemet for Forskningsrådet i samarbeid med de andre departementene og Forskningsrådet. Styringssystemet og samlet resultat av Norges forskningsråds virksomhet 2015 er nærmere omtalt i Kunnskapsdepartementet sin budsjettproposisjon for 2017.

Bevilgningen på post 50 benyttes til langsiktig kunnskapsoppbygging innenfor Justis- og beredskapsdepartementets sektorområder der Norges forskningsråd er programstyrer. I 2015 ble det gitt midler til følgende prosjekter i regi av Norges Forskningsråd.

av departementets arbeid med forebyggende IKT-sikkerhet i sivil sektor. Beløpet foreslås overført fra bevilgningen på kap. 451, post 70, som foreslås redusert tilsvarende.

Post 71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner

Bevilgningen skal dekke Norges tilskudd/kontingenter til internasjonale organisasjoner og samarbeid under Justis- og beredskapsdepartementets saksområder, i hovedsak følgende organisasjoner:

- Den internasjonale domstolen i Haag

- Haagkonferansen for internasjonal privatrett
- World Intellectual Property Organization (WIPO)
- Det internasjonale institutt i Roma for ensartet privatrett (UNIDROIT)
- The group of States Against Corruption (GRECO)
- Tilskudd til Rådssekretariatet og Fellesorganet i forbindelse med Schengen-samarbeidet
- Interoperability Solutions for European Public Administration (ISA)

- Østersjøområdet
- Sikrere internett plus
- Nordisk samarbeidsråd for kriminologi

Bevilgningen foreslås økt med 120 000 kroner knyttet til deltakelse i Schengen komiteene. Bevilgningene på kap. 440, post 01 og kap. 490, post 01 foreslås til sammen redusert tilsvarende.

Det foreslås en bevilgning på posten på 13,7 mill. kroner.

Kap. 3400 Justis- og beredskapsdepartementet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Diverse inntekter	2 102	2 619	2 679
02	Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 167	1 193	1 220
03	Refusjon av utgifter knyttet til Styrkebrønnsarbeidet	17 225	5 000	5 114
04	Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling, ODA-godkjente utgifter		1 000 000	
	Sum kap. 3400	20 494	1 008 812	9 013

Post 01 Diverse inntekter

Post 01 benyttes til å føre inntekter fra departementets egen kantinedrift i Nydalen og diverse inntekter. Disse inntektene varierer årlig. Refusjoner fra Utenriksdepartementet for den ODA-godkjente andelen på tre prosent av bidraget til World Intellectual Property utgjør om lag 90 000 kroner av inntektene.

Det foreslås at merinntektene på kap. 3400, post 01 kan benyttes til å overskride bevilgningen på kap. 400, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,7 mill. kroner.

Post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Dette inkluderer også administrasjon av bistand. Det foreslås at 1,2 mill. kroner av utgiftene på kap. 400, post 01

Driftsutgifter blir rapportert inn som utviklingshjelp, og at dette inntektsføres på kap. 3400, post 02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1,2 mill. kroner.

Post 03 Refusjon av utgifter knyttet til Styrkebrønnsarbeidet

Det vises til omtale under kap. 400, post 21.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,1 mill. kroner.

Post 04 Anslag økte asylankomster – avsetning til senere fordeling, ODA-godkjente utgifter

Grunnet stor usikkerhet knyttet til hvordan økningen i asylankomster høsten 2015 ville påvirke de ODA-godkjente utgiftene i 2016, ble det i 2016 bevilget 1 mrd. kroner på posten til senere fordeling. Bevilgningen foreslås redusert tilsvarende.

Programkategori 06.20 Rettsvesen

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	2 559 264	2 531 835	2 872 990	13,5
	Sum kategori 06.20	2 559 264	2 531 835	2 872 990	13,5

Utgifter under programkategori 06.20 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
61	Høyesterett	97 605	94 997	108 747	14,5
410	Domstolene	1 915 170	2 139 592	2 410 185	12,6
411	Domstoladministrasjonen	81 392	75 023	84 650	12,8
413	Jordskiftedomstolene	228 475			
414	Forliksråd og andre domsutgifter	236 622	222 223	269 408	21,2
	Sum kategori 06.20	2 559 264	2 531 835	2 872 990	13,5

1 Innledning

Programkategori 06.20 omfatter Domstoladministrasjonen, Høyesterett, lagmannsrettene, tingrettene, Oslo byfogdembete, jordskifterettene, forliksrådene, Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark.

1.1 Straffesakskjeden

Justis- og beredskapsdepartementet er opptatt av å opprettholde handlekraft og gjennomførings- evne, og at tjenestene ytes effektivt og med god kvalitet. Regjeringens mål for justissektoren ble endret med virkning fra 2015. Målene er endrings- mål som skal gi gjenfinnbare effekter for samfun- net og for brukerne, jf. Prop. 1 S (2014–2015).

Departementet har følgende mål for program- kategori 06.20 Rettsvesen:

- En mer effektiv straffesakskjede

De alminnelige domstolene har ansvar for å iva- reta rettssikkerheten ved å avsi dommer og treffe avgjørelser i straffesaker innen rimelig tid og med høy kvalitet. Dette stiller krav til effektivitet og god saksflyt i domstolene. Mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for både straffesaker og tviste- saker vedtas årlig gjennom Stortingets behand- ling av Prop. 1 S. I tillegg finnes det enkelte lovbe- stemte frister.

1.2 Andre deler av programkategorien

I tillegg til straffesaker behandler de alminnelige domstolene sivile saker, herunder tvistesaker, gjeldsordningssaker, konkurssaker, skiftesaker, skjønnsaker, saker etter barneloven og barne- vernsloven, midlertidig sikring m.m.

Forliksrådene er et rimelig og effektivt tviste- løsningsorgan som bidrar til å avlaste de alminne- lige domstolene. Forliksrådene kan med enkelte

unntak behandle saker som kan anlegges ved stevning til tingretten etter tvistelovens regler. En stor andel av sakene får sin endelige løsning gjennom behandling i forliksråd. Avgjørelser fra forliksråd kan bringes inn for tingretten.

Jordskiftedomstolene er særdomstoler som behandler en rekke spørsmål knyttet til fast eiendom etter jordskifteloven. Jordskifteretten er førsteinstans og lagmannsretten er ankeinstans (jordskifteoverrettene og lagmannsrettene ble slått sammen fra 1. januar 2016).

Finnmarkskommisjonen skal utrede bruks- og eierrettigheter til den grunnen som Finnmarks-eiendommen overtok ved Finnmarkslovens ikrafttredelse 1. juli 2006. Utmarksdomstolen for Finnmark er en særdomstol for behandling av tvister som kan oppstå etter at Finnmarkskommisjonen har utredet rettighetsforholdene i et område.

2 Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår følgende budsjettmessige prioriteringer i 2017 innenfor programkategori 06.20:

- fullføre etableringen av nye saksbehandlingsløsninger i domstolene, herunder utvikle nytt saksbehandlingssystem for Høyesterett med LOVISA som plattform. Dette innebærer videreføring av en bevilgning på 34 mill. kroner. Totalt vil det da være bevilget 110 mill. kroner til prosjektet siden 2014
- fullføre konseptvalgutredning (KVU) av ny tinghusløsning i Drammen. Det foreslås å øke bevilgningen til utredningen med 3 mill. kroner. Totalt vil det da være bevilget 7 mill. kroner til utredningen
- videreføre prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Det foreslås å øke bevilgningen med 2,2 mill. kroner. Totalt vil bevilgningen til prosjektet bli på 4,4 mill. kroner
- fullføre etableringen og starte driften av sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus gjennom en foreslått bevilgning på 6,5 mill. kroner
- igangsette prosjektet Digitale domstoler, herunder fulldigitalisering av saksbehandlingen i de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Det foreslås en bevilgning til prosjektet på 28 mill. kroner
- forbedre den elektroniske kommunikasjonen mellom politi og påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen (Stifinner II). Det foreslås en bevilgning til prosjektet på 26 mill. kroner. Se omtale under programkategori 06.40 og 06.30

- øke antall oversettere i Høyesterett gjennom en foreslått bevilgning på 1 mill. kroner

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For programkategori 06.20 innebærer dette at bevilgningen økes med til sammen 215,1 mill. kroner.

3 Generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet

Domstolene er uavhengige. Hverken Stortinget, regjering eller andre myndigheter kan gripe inn i den dømmende myndighet. Domstoladministrasjonen har ansvar for å ivareta og støtte opp under domstolene og dommernes uavhengighet.

Lov- og budsjettmessige rammer og mål for domstolenes virksomhet fastsettes av Stortinget. Domstoladministrasjonen er administrativt overordnet domstolene, og skal arbeide for at virksomheten til enhver tid møter samfunnets krav og forventninger. Ressursene til domstolene fordeles av Domstoladministrasjonen.

Justis- og beredskapsdepartementet foreslår følgende generelle retningslinjer for Domstoladministrasjonens virksomhet for 2017:

Domstoladministrasjonen skal:

- sikre økt effektivitet i domstolene
- tilrettelegge for mer systematisk kvalitetsutvikling ved forbedring, forenkling og fornying
- sikre mer effektiv oppgaveløsning gjennom å digitalisere tjenester og arbeidsmåter i hele rettsprosessen
- sikre at domstolene løser sine oppgaver innenfor gjeldende budsjettammer
- samhandle med både nasjonale og relevante internasjonale aktører i rettspleien
- tilrettelegge for rekruttering av de best kvalifiserte til dommerstillinger
- sikre systematisk og målrettet kompetanseheving for medarbeiderne i domstolene
- sikre at domstolene oppfyller Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid
- sikre godt beslutningsgrunnlag for Regjeringen og Stortinget
- sikre at brukerperspektivet ivaretas i utviklingen av virksomheten.

4 Saksavvikling i de alminnelige domstolene

Tingrettenes og lagmannsrettenes mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid for både straffesaker og tvistesaker vedtas årlig gjennom Stortingets behandling av Prop. 1 S.

Tabell 2.2 Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid

Mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid	Mål i måneder	
	Tingrettene	Lagmannsrettene
Tvistesaker	6	6
Meddomsrettssaker (straff)	3	3
Enedommersaker (straff)	1	

Boks 2.1 Stortinget har satt mål for domstolene i følgende sakstyper:

Tingrettene

- *Tvistesaker*: Rettslig (sivil) konflikt som normalt behandles etter reglene i tvisteloven.
- *Meddomsrettssaker*: Ordinære straffesaker der både skyld og straff skal avgjøres. Retten settes med én fagdommer og to meddommere.
- *Enedommersaker*: Avgjørelser i straffesaker (inkludert avgjørelser som fattes mens politiets etterforskning i saken pågår) som avgjøres av én dommer.

Lagmannsrettene

- Anke over dom i tvistesak: En sivil dom som ankes.
- Lagrettesaker: Straffesaker ved anke over skyldspørsmålet i saker med strafferamme på

over seks år. Retten settes med tre fagdommere og ti lagrettemedlemmer (jury).

- Meddomsrettssaker – bevisanke: Straffesaker ved anke over skyldspørsmålet i saker med strafferamme på inntil seks år. Retten settes med tre fagdommere og fire meddommere.
- Meddomsrettssaker – begrenset anke: Straffesaker ved anke over straffutmålingen i saker med strafferamme på over seks år. Retten settes med tre fagdommere og fire meddommere.
- Fagdommersaker: Straffesaker ved anke over straffutmålingen i saker med strafferamme på inntil seks år samt straffesaker ved anke over lovanvendelse eller saksbehandling (uansett strafferamme). Retten settes med tre fagdommere.

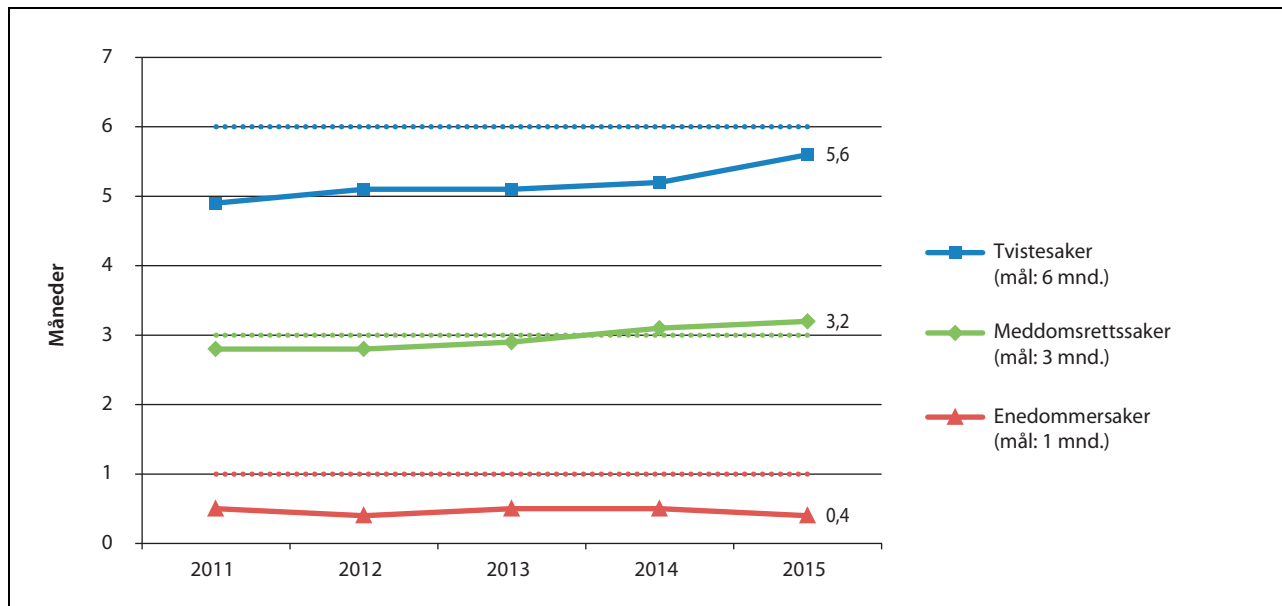
4.1 Økning i antall avgjorte saker i domstolene, men nedgang i antall domstoler som når Stortingets mål
Fra 2014 til 2016 er det bevilget til sammen 110 mill. kroner til nye saksbehandlingsløsninger i domstolene. I tillegg har domstolene siden 2014 fått tilført om lag 40 mill. kroner til økt bemanning. Satsingene har styrket kapasiteten i domstolene og bidratt til at domstolene avgjør flere saker per år enn tidligere.

Antall innkomne saker i domstolene har økt samlet sett de siste årene. Saksveksten har hovedsakelig kommet i enedommersaker. I meddomsrettsaker er antall saker noe redusert, mens i tvistesaker har det vært gradvis økning over tid. Økt saksinnngang i tvistesaker og straffesaker påvirker domstolene som helhet. Sivile saker og straffesa-

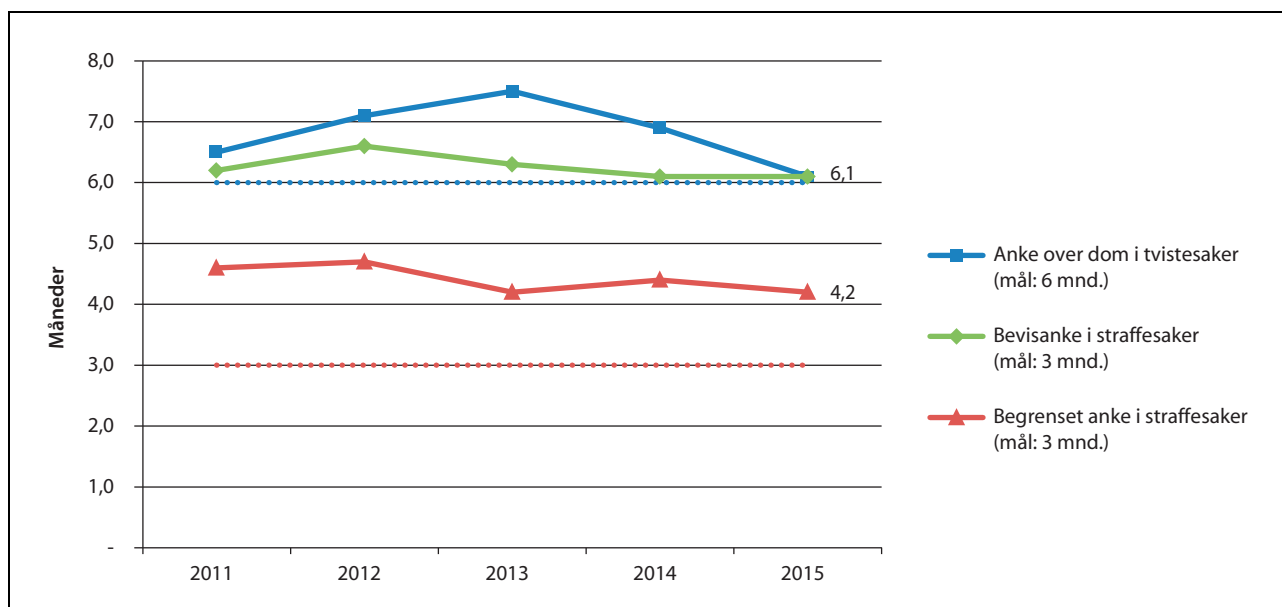
ker må derfor sees i sammenheng for å sikre at domstolene bidrar til en effektiv og balansert straffesakskjede.

Tingrettene behandlet 6 pst. flere enedommersaker i 2015 enn i 2013. Antall behandlede tvistesaker økte med 4 pst. i samme periode. Antall behandlede meddomsrettssaker er noe redusert (2 pst.), noe som har sammenheng med reduksjonen i antall nye meddomsrettsaker.

Bemanningsøkningen har også ført til en positiv trend i lagmannsrettene de siste årene. Det gjelder særlig i tvistesaker (anke over dom i sivile saker): fem av seks lagmannsretter når Stortingets mål, antall behandlede saker har økt med 9 pst. fra 2013 til 2015 og samlet gjennomsnittlig saksbehandlingstid er redusert fra 7,5 til 6,1 mnd. i samme periode.

Figur 2.1 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene 2011–2015

Figur 2.2 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i lagmannsrettene 2011–2015¹

¹ *Bevisanke i straffesaker* omfatter lagrettesaker og meddomsrettssaker ved bevisanke. *Begrenset anke i straffesaker* omfatter fagdommersaker og meddomsrettssaker ved begrenset anke.

4.1.1 Straffesaker i tingrettene og lagmannsrettene

Samtidig som styrkingen av domstolene har gitt positive resultater, har økningen i antall saker de siste årene bidratt til lengre saksbehandlingstid i tingrettene.

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har holdt seg stabil over tid i enedommersaker selv om antall saker har økt de siste årene. De siste fem årene har

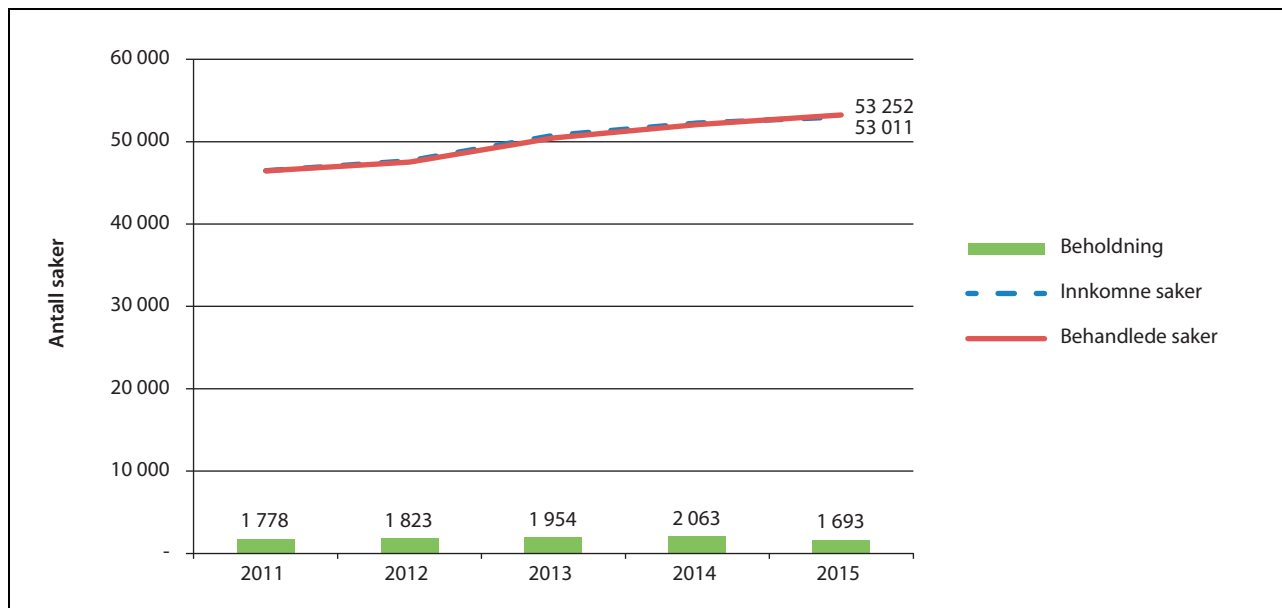
økningen vært på 15 pst., og over de siste ti årene har økningen vært på 50 pst. Enedommersaker omfatter tilståelsessaker, fengslinger og oppnevninger m.m. Økningen i antall saker kan blant annet tilskrives økende antall oppnevninger (av advokater, sakkyndige mv.). Gjennomsnittlig saksbehandlingstid har økt gradvis i meddomsrettssaker siden 2012. Fra 2013 til 2015 økte gjennomsnittlig saksbehandlingstid fra 2,9 til 3,2 mnd.

I 2015 nådde tingrettene samlet sett Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i enedommersaker, men ikke i meddomsrettsaker.²

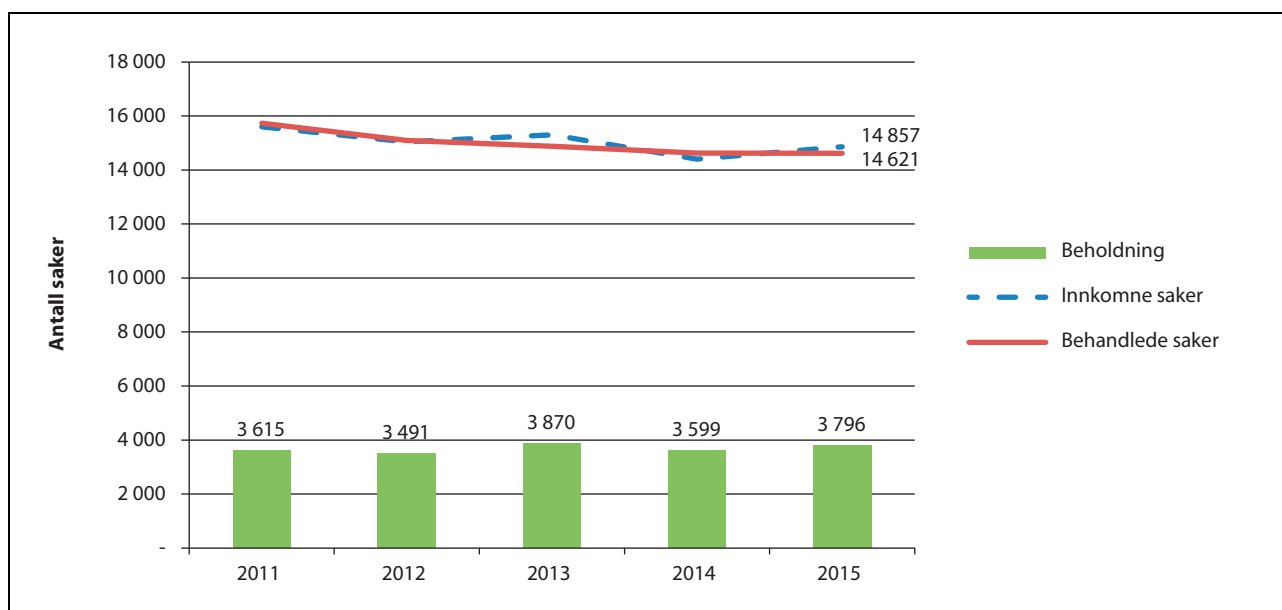
Fortsatt er over halvparten av tingrettene innenfor Stortingets mål i straffesaker (både meddomsrettsaker og enedommersaker), men andelen tingretter som når målene er redusert fra 69 pst. i 2013 til 54 pst. i 2015.

² Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid gjelder både for tingrettene samlet sett, og for den enkelte domstol.

I tillegg til målsettinger om gjennomsnittlig saksbehandlingstid som fastsettes årlig gjennom Stortingets behandling av Prop. 1 S, angir straffeprosessloven § 275 frister for saksbehandlingen i straffesaker. I saker der den siktede var under 18 år på handlingstidspunktet eller er varetektsfengslet når saken berammes, gjelder særskilte frister for oppstart av hovedforhandlingen. I 2015 ble 51 pst. av fristsakene i tingrettene og 32 pst. av fristsakene i lagmannsrettene påbegynt innen lovens frist, mot henholdsvis 62 pst. og 28 pst. i 2013.

Figur 2.3 Enedommersaker i tingrettene 2011–2015

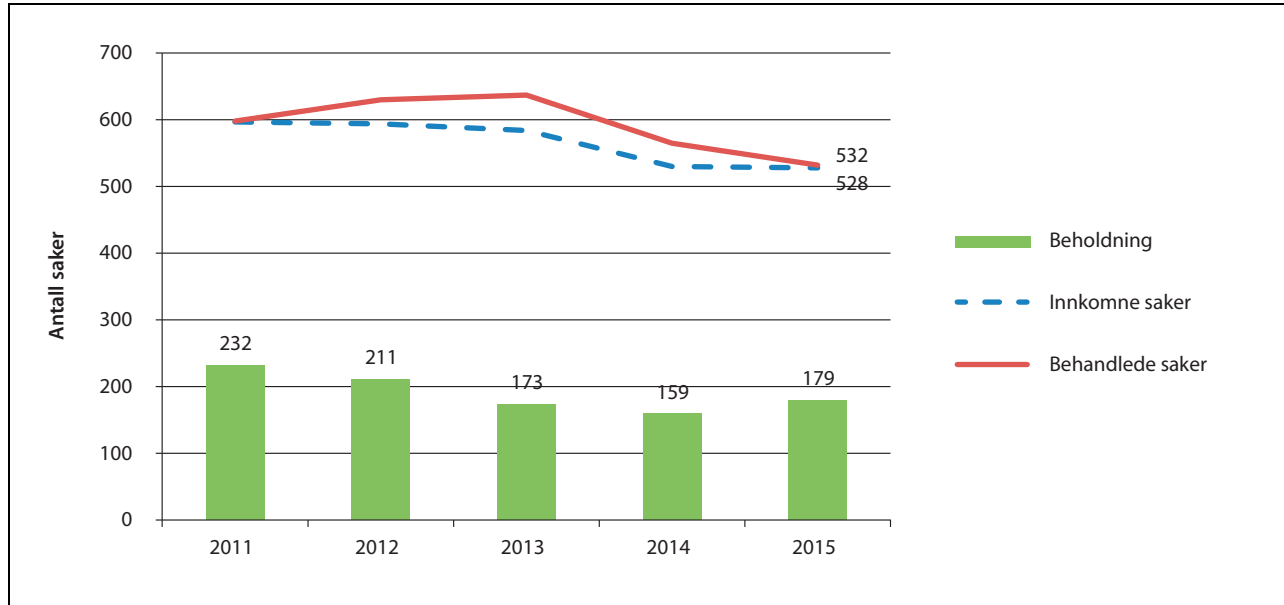

Figur 2.4 Meddomsrettsaker i tingrettene 2011–2015

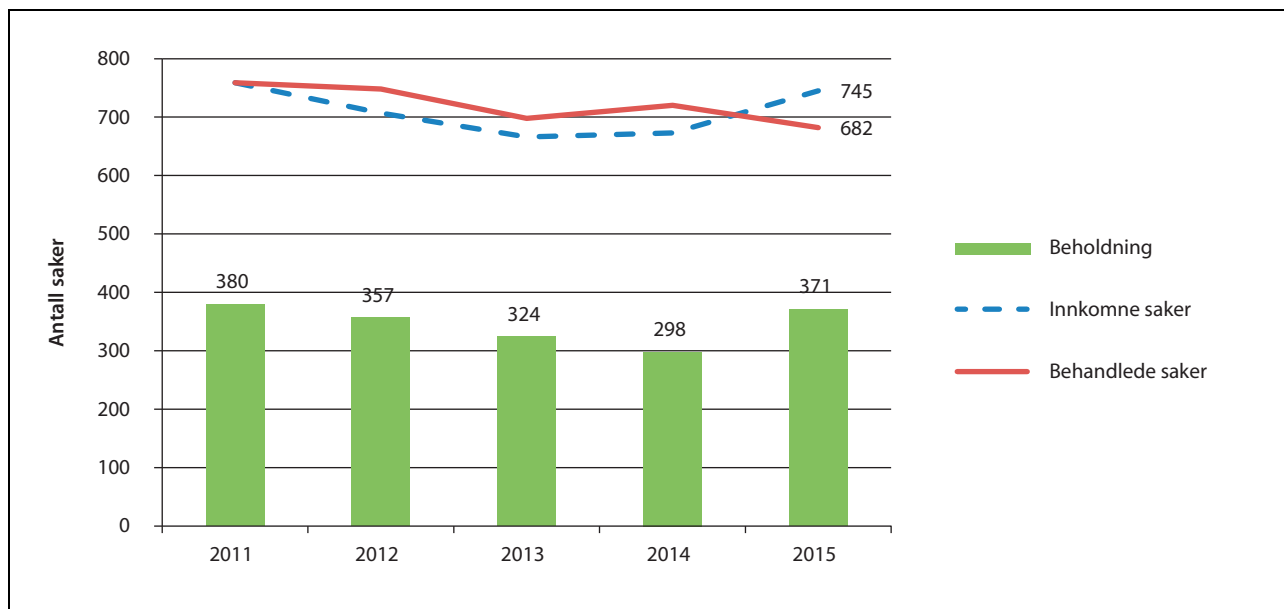
Det har vært en positiv utvikling i lagmannsrettene de siste årene. Trenden har over tid vært særlig positiv i meddomsrettsaker (bevisanke).

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid er samlet sett redusert fra 6,9 md. i 2013 til 6,5 md. i 2015.

Lagmannsrettene nådde ikke Stortingets mål i straffesaker i 2015 (uendret fra 2013). Dersom den positive utviklingen fortsetter vil flere av lagmannsrettene bli i stand til å nå målene.

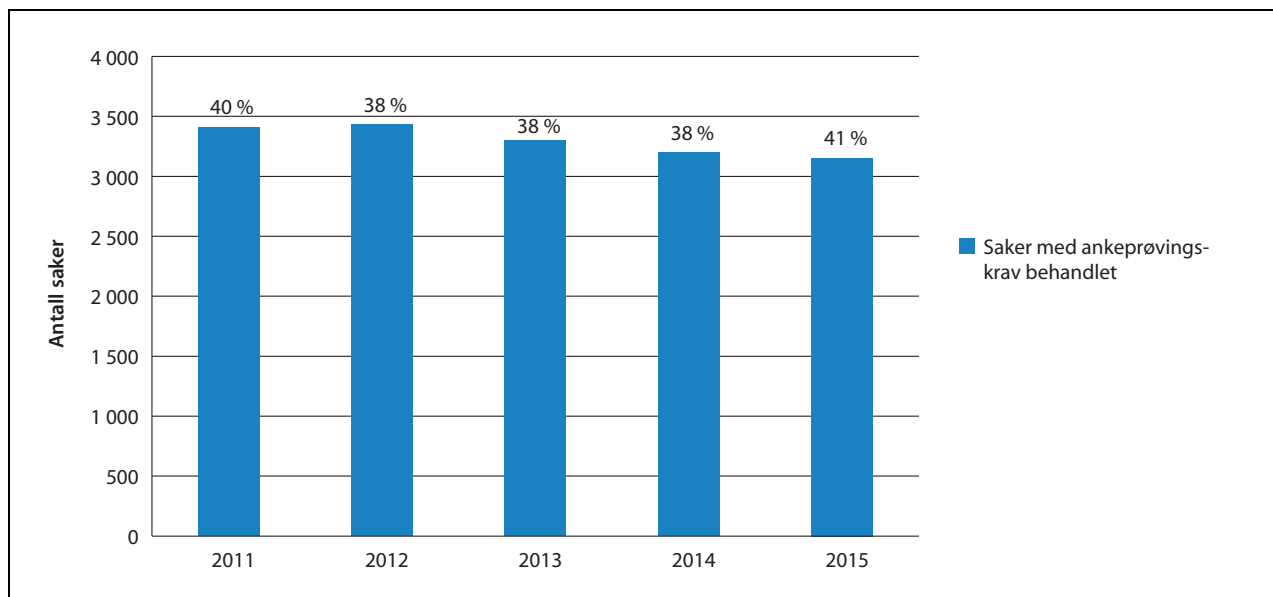
Figur 2.5 Begrenset anke i straffesak – lagmannsrettene 2011–2015

Figur 2.6 Bevisanke i straffesak – lagmannsrettene 2011–2015

Lagmannsrettene vurderer hvorvidt anker i straffesaker bør nektes fremmet, eller om de skal henvises til ankeforhandling (også kalt siling). Antall

straffesaker som ble henvist til behandling har gått ned noe siden 2011. Den prosentvise andelen saker som siles har holdt seg stabil i denne perioden.

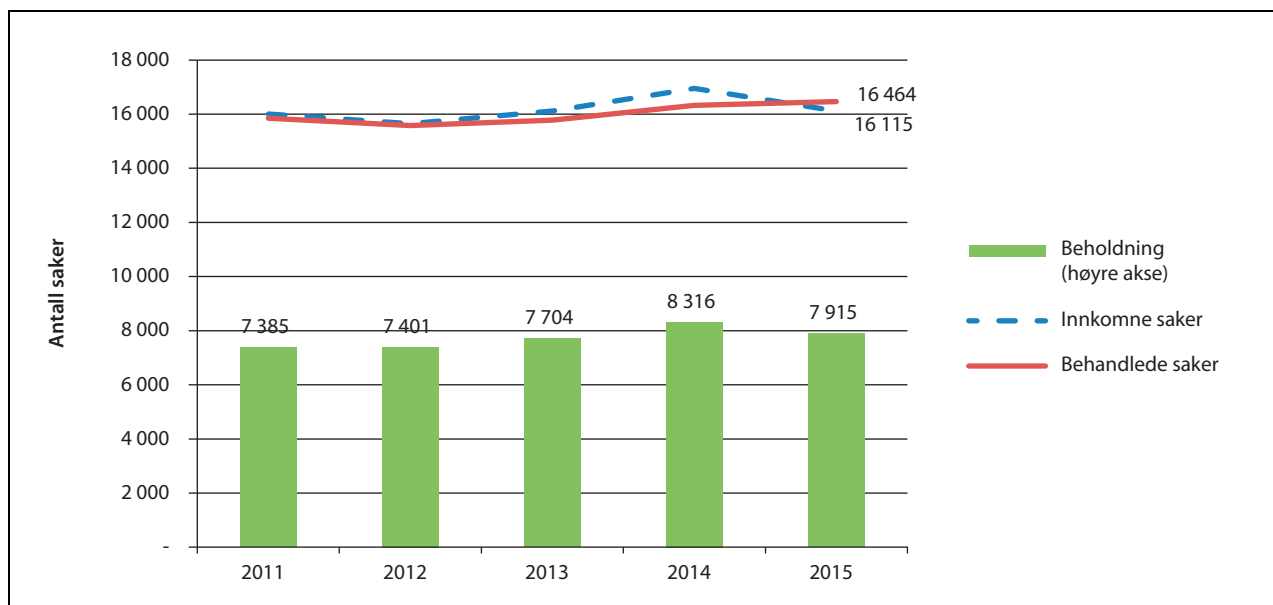

Figur 2.7 Antall straffesaker som ble henvist til behandling og silingsprosent 2011–2015

4.1.2 Tvistesaker i tingrettene og lagmannsrettene

Tingrettene holder seg samlet sett innenfor målene for gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tvistesaker. De fleste tingrettene når Stortingets mål i tvistesaker. Andelen som når målene er imidlertid noe redusert fra 79 pst. i 2013 til 73 pst. i 2015.

I tingrettene har den samlede gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i tvistesaker økt de siste årene. Fra 2014 til 2015 økte den fra 5,2 til 5,6 mnd. Endringene i saksbehandlingstid kan skyldes økningen i antall innkomne tvistesaker mellom 2012 og 2014. Antall innkomne tvistesaker i tingrettene ble redusert med 5 pst. fra 2014 til 2015.

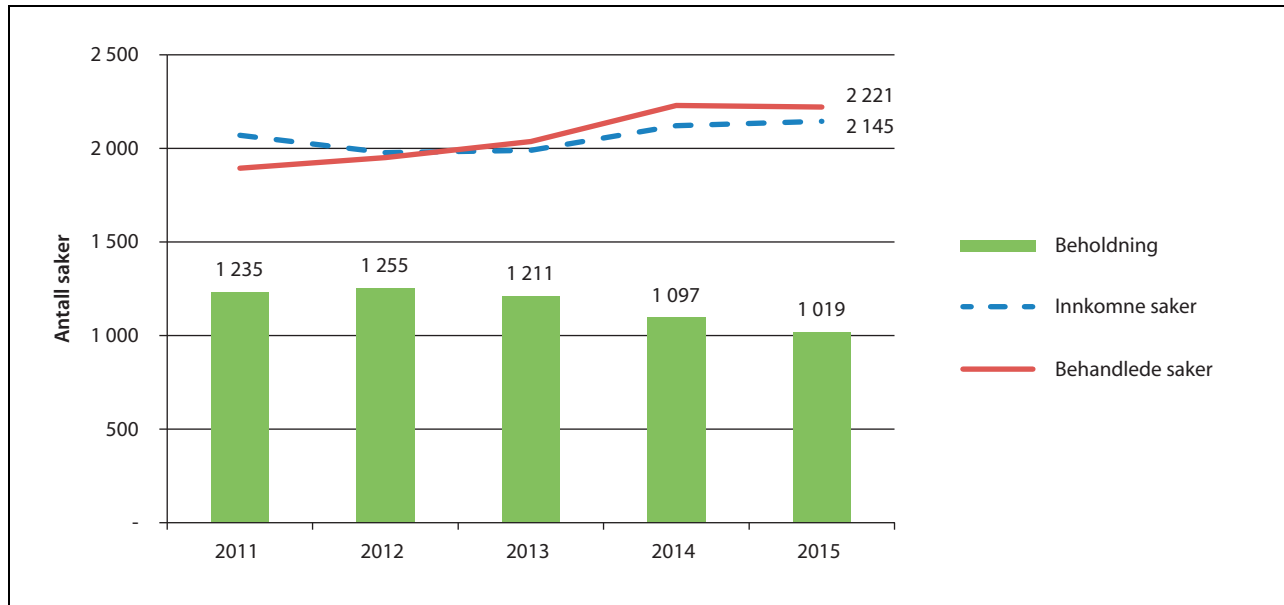
Figur 2.8 Tvistesaker i tingrettene 2011–2015

Antall anker over dom i sivile saker har økt jevnt i lagmannsrettene. Styrkingen av kapasiteten i domstolene har medført at lagmannsrettene har

behandlet et høyt antall sivile saker i 2014 og 2015 sammenlignet med tidligere år. Antall behandlede saker har økt med 9 pst. fra 2013 til 2015. Gjen-

nomsnittlig saksbehandlingstid er redusert fra 7,5 til 6,1 mnd. i samme periode. Beholdningen er betydelig redusert for andre år på rad. Den positive trenden er blant annet resultat av restanseprosjek-

ter som har pågått i Borgarting lagmannsrett siden 2014. Dersom trenden fortsetter vil lagmannsrettene være innenfor Stortingets mål i anker over dom i sivile saker i 2017.

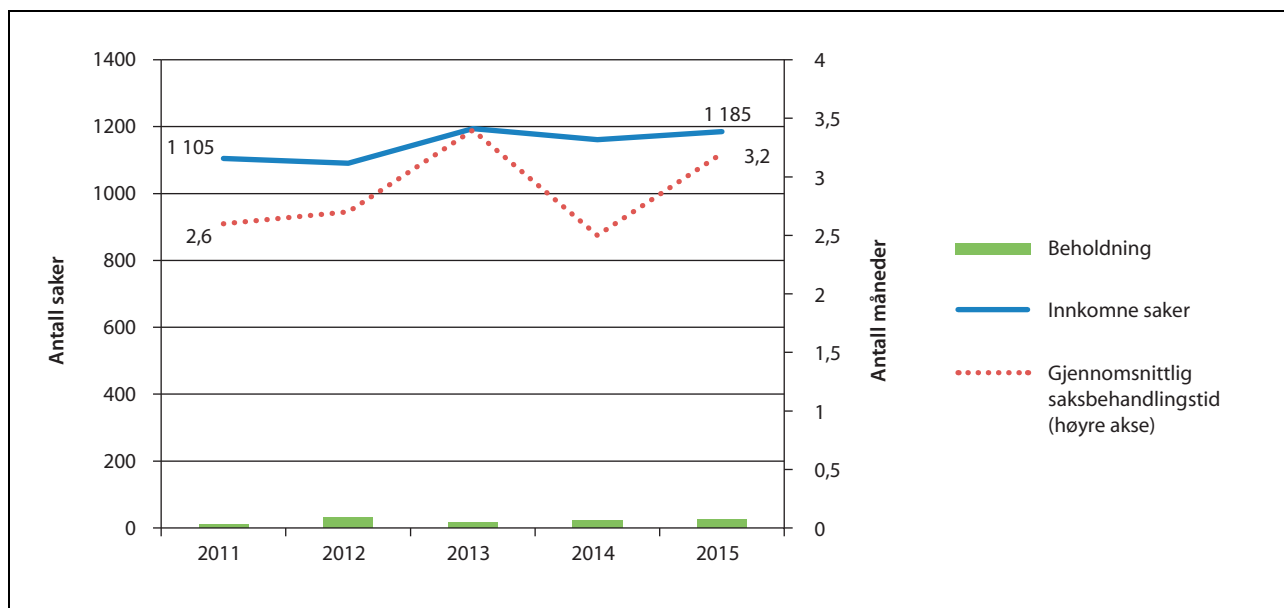
Figur 2.9 Anke over dom i tvistesaker – lagmannsrettene 2011–2015

4.1.3 Høyesterett

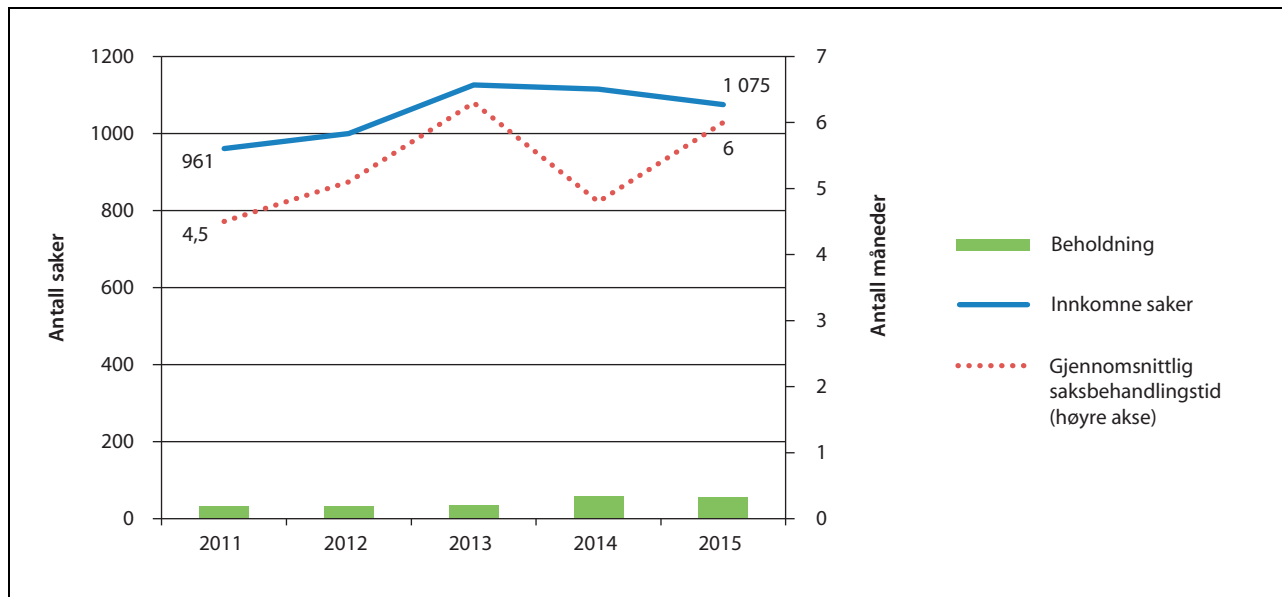
Antall saker i Høyesterett har samlet sett økt mellom 2011 og 2015. Økningen har vært på 9 pst. for tvistesaker og straffesaker samlet. Høyesterett har i tillegg rapportert om økt kompleksitet i sakene. Dette skapte kapasitetsutfordringer for Høy-

esteretts dommere, som i et betydelig antall saker måtte behandle ankeutvalgssaker uten at de var forberedt av utredere.

Høyesterett ble derfor styrket med totalt 2,5 mill. kroner til nye utrederstillinger i 2015 og 2016.

Figur 2.10 Straffesaker i Høyesterett 2011–2015

Figur 2.11 Tvistesaker i Høyesterett 2011–2015

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Høyesterett er noe redusert siden 2013. Fra 2013 til 2015 er den redusert fra 3,4 til 3,2 mnd. i straffesaker og fra 6,3 til 6,0 mnd. i sivile saker. Saksbehandlingstiden har imidlertid økt i begge sakstyper over de siste fem årene (2011–2015). Beholdningen av saker i Høyesterett har økt noe i sivile saker, men er fortsatt lav i både straffesaker og sivile saker.

4.2 Økt press på kapasiteten i domstolene

Antall saker i domstolene har økt gradvis de siste årene. Dette gjelder særlig enedommersaker og til dels tvistesaker. Det er sannsynlig at økningen i antall saker vil fortsette i årene som kommer som følge av befolkningsvekst og styrkingen av politiet og påtalemyndigheten.

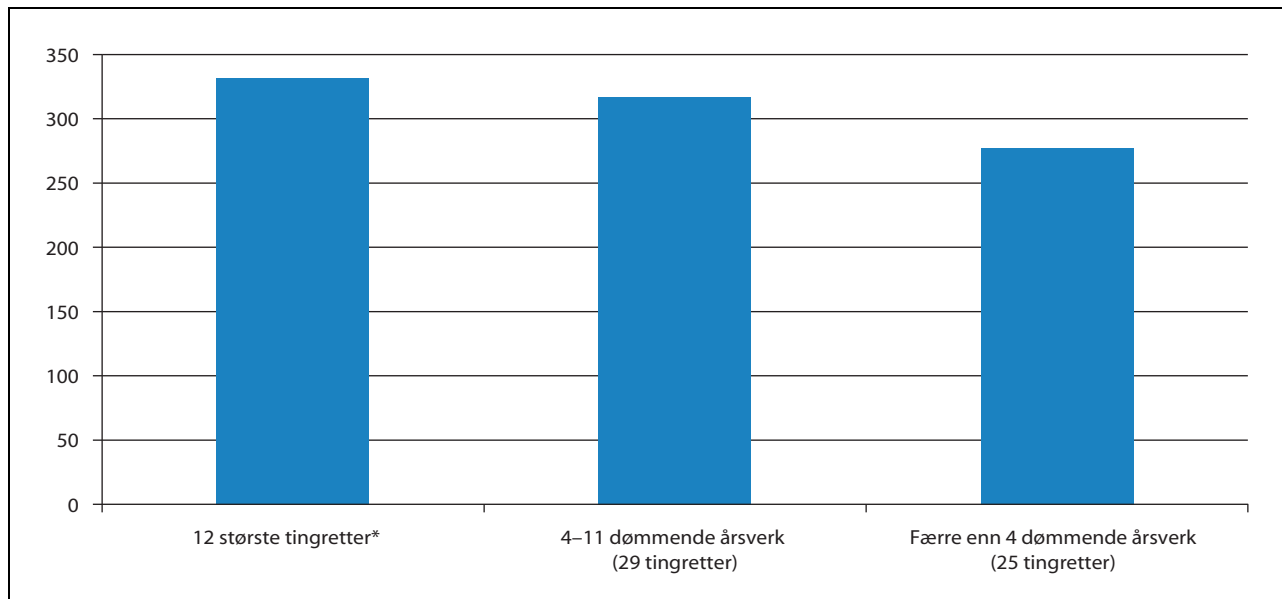
Flere utredninger har vist sammenheng mellom befolkning og antall saker i domstolene. Befolkningen har økt med om lag 11 pst. de ti siste årene. Statistisk Sentralbyrå forventer at befolkningen vil øke til 6 millioner innbyggere like etter 2030 – en befolkningsvekst på hele 20 pst. på under 20 år. Dette vil trolig føre til saksvekst i domstolene. Befolkningsveksten vil trolig bli størst i Oslo, Stavanger og Bergen. Regjeringen er opptatt av å møte denne utfordringen slik

at økt befolkningsvekst ikke skaper kapasitetsutfordringer for domstolene.

Politiet og påtalemyndigheten er betydelig styrket. Dette kan også medføre en økning i antall straffesaker i domstolene. For å unngå at domstolene blir en flaskehals, er det viktig med balanse i straffesakskjeden.

Papirbasert saksbehandling kan også skape utfordringer for domstolene. En stadig større andel av bevisbildet i hovedforhandlingene og de ulike aktørenes saksforberedelser har sitt utgangspunkt i digitale kilder. Domstolene må holde følge med denne utviklingen.

Videre er dagens domstolstruktur en utfordring for å oppnå en effektiv ressursutnyttelse i domstolene. En stor andel av landets tingretter har en svært liten saksmengde og få ansatte. 24 av totalt 66 tingretter har mindre enn fire dommerårsverk. Dette begrenser Domstoladministrasjonens mulighet til å omfordele ressurser til domstoler med lang saksbehandlingstid eller til nye viktige tiltak. Dagens domstolstruktur skaper også utfordringer når det gjelder faglig utvikling. Tabellen nedenfor viser at antall rettsmøteter per dommer er vesentlig lavere i små domstoler.

Figur 2.12 Gjennomsnittlig antall rettsmøtetimer per dømmende årsverk¹

¹ Figuren viser rettsmøtetimer samlet sett for tvistesaker (TVI), meddomsrettsaker (MED) og enedommersaker (ENE) per dømmende i tre grupper tingretter fordelt på størrelse.

4.3 Digitalisering og modernisering av domstolene

Regjeringen vil møte de ovennevnte utfordringene og redusere domstolenes saksbehandlingstid gjennom modernisering og effektivisering. Dette er viktig for å opprettholde høy kvalitet i domstolenes saksbehandling, noe som igjen er viktig for befolkningens tillit til domstolene. Moderniseringen og effektiviseringen av domstolene vil hovedsakelig skje gjennom prosjektet Digitale domstoler og bedre digital kommunikasjon mellom domstolene, politi og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen (Stifinner II), samt gjennom etablering av nye saksbehandlingsløsninger. De to førstnevnte prosjektene foreslås igangsatt i 2017. Sistnevnte ble igangsatt i 2014, og foreslås videreført i 2017. Prosjektene strekker seg over totalt åtte år (fra 2014 til 2022) og har til og med 2017 en samlet investeringskostnad på 198 mill. kroner. I tillegg til lavere saksbehandlingstid og betydelige gevinster for domstolene og aktørene som bruker domstolene, vil kvaliteten i saksbehandlingen og rettsikkerheten bedres gjennom nye og bedre arbeidsmåter som tilpasses en stadig mer digitalisert tid.

4.3.1 Digitale domstoler

Regjeringen vil igangsette en betydelig satsing på digitalisering og modernisering i domstolene. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 28 mill. kroner til prosjektet Digitale domstoler i 2017. Di-

gitale domstoler innebærer fulldigitaliserte (papirløse) rettsprosesser i domstolene; før, under og etter behandling av straffesaker og tvistesaker.

Prosjektet omfatter i første omgang de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett. Disse domstolene skal få på plass en fulldigital (papirløs) rettsprosess innen seks år. Det vil si at sakene mottas digitalt, prosesskriv under saksforberedelsen utveksles digitalt, saken behandles digitalt i rettsalen, dommen sendes til og forkynnes for partene digitalt, og alle sakens digitale dokumenter arkiveres digitalt.

Digitale domstoler vil medføre betydelige gevinster ved at mange manuelle oppgaver faller bort eller forenkles vesentlig både under saksforberedelsen, hovedforhandlingen, ved domskrivningen og i etterarbeidet. Tiltaket vil sette domstolene i stand til å håndtere den forventede økningen i antall saker. Videre forventes det at de aktuelle domstolene på sikt vil nå Stortingets mål for gjennomsnittlig saksbehandlingstid uten behov for flere stillinger.

Fulldigitale rettsprosesser vil også gi gevinster hos advokatene og påtalemyndigheten. Det er en fordel at sakens digitale informasjon (dokumenter) vil være tilgjengelig hele tiden, over alt og samtidig, for alle aktørene i saken. Totalt er netto nåverdi for prosjektet beregnet til nesten 150 mill. kroner.

En digital rettsprosess vil i tillegg øke kvaliteten ved at det blir lettere for dommeren, aktørene og partene å følge med i saken under saksforbere-

delsen og hovedforhandlingen. Digital presentasjon av bevis under hovedforhandlingen vil også gjøre det lettere for media og tilhørerne å følge med under hovedforhandlingene, og prinsippet om åpne og tilgjengelige domstoler styrkes.

For å legge til rette for bedre digital kommunikasjon mellom domstolene, politi og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen, foreslås det å bevilge 26 mill. kroner. Gjennom prosjektet Stifinner II vil straffesaker registreres elektronisk fra anmeldelse er etablert. Sakene som registreres skal kunne gjenbrukes og registreres automatisk fra etterforsker i politiet til de ulike leddene i straffesakskjeden, herunder bl.a. til og fra domstolene. Dette er en sentral del av Digitale domstoler og er avgjørende for at domstolenes saksbehandling skal kunne digitaliseres i sin helhet. Det vises til omtale under programkategori 06.30 og 06.40.

Det vises i denne sammenheng til anmodningsvedtak nr. 360 (2015–2016) fra Stortinget: «Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med å digitalisere straffesakskjeden med tanke på å øke antall rettsmøter med digitale dokumenter.»

4.3.2 Nye saksbehandlingsløsninger

Gjennom prosjektet «Nye saksbehandlingsløsninger» skal alle domstolene få et saksbehandlingssystem som er knyttet opp mot samme tekniske plattform – LOVISA. Det er til og med 2016 bevilget 110 mill. kroner til prosjektet. Så langt er den tekniske grunnmuren i LOVISA modernisert, noe som også er viktig for tingrettene og lagmannsrettene. Jordskifterettene tok i bruk LOVISA 1. januar 2016. Regjeringen foreslår at prosjektet videreføres med 34 mill. kroner i 2017. Dette sikrer blant annet at Høyesterett får nytt saksbehandlingssystem med LOVISA som plattform.

Når alle domstolene er knyttet opp mot samme tekniske plattform vil dette effektivisere driften av domstolenes saksbehandlingssystem. Dette er i tillegg en viktig forutsetning for å få på plass fulldigitaliserte rettsprosesser gjennom flere instanser.

4.3.3 Opptak av lyd og bilde

Opptak av lyd og bilde under hovedforhandlingen vil øke rettssikkerheten betydelig ved at det kan dokumenteres hva som skjedde i retten dersom saken begjæres gjenopptatt. Dette er spesielt viktig i alvorlige straffesaker. Opptak av lyd og bilde vil også gi grunnlag for å effektivisere rettsprosessen i ankeinstansen, og gi samfunnsøkonomiske besparelser utover rettsvesenet. Dette krever lovendringer.

I 2016 ble det bevilget 2 mill. kroner for å igangsette et prøveprosjekt med lyd og bilde i to domstoler (tingrett og lagmannsrett) i løpet av 2016 og 2017. Hensikten med prøveprosjektet er å finne frem til gode og rimelige tekniske løsninger som kan implementeres i alle rettsalene. Implementeringen krever midler til investeringer og drift. Departementet vil med utgangspunkt i erfaringene fra prøveprosjektet vurdere hvordan opptak av lyd og bilde kan innrettes i domstolene.

4.3.4 Straffeprosessutvalget

En god straffeprosess må bidra til kvalitet, effektivitet og rettssikkerhet i strafferettspleien, og må åpne for rasjonell bruk av moderne informasjonsteknologi. Prosessordningen må være tilpasset det mangfold av saker som den teknologiske utvikling, den sosiale mobilitet og samfunnsutviklingen i sin alminnelighet gir opphav til.

Det er mange forhold som tyder på at straffeprosessloven av 1981 ikke er tilpasset dagens utfordringsbilde. Straffeprosessloven har dessuten vært gjenstand for en rekke mer enkeltstående endringer de seneste årene, og det er behov for et samlet oversyn og en lovteknisk gjennomgang. Det er i tillegg grunn til å vurdere om straffeprosessloven bør bringes mer i samsvar med sivilprosessen, som relativt nylig har vært gjenstand for en større revisjon.

Regjeringen oppnevnte derfor 20. juni 2014 et offentlig utvalg som skal utrede ny straffeprosesslov, som er bedre tilpasset vår tid, og som legger til rette for å avvikle straffesaker rettssikkert og effektivt. Utvalget skal også vurdere muligheter og gevinster som ligger i tilpasning til og rasjonell utnyttning av moderne teknologi, herunder bruk av lyd/bilde ved bevisopptak/etterforskning og i domstolen.

Utvalget består av representanter fra de ulike delene av straffesakskjeden, så vel som personer med kompetanse innenfor effektiviserings- og endringsprosesser i næringslivet samt IKT.

Utvalget skal avgi sin utredning innen 1. november 2016.

4.4 Endringer i domstolstrukturen

Regjeringen vil ha likeverdig domstoltilbud i hele landet. Regjeringen vil bedre ressursutnyttelsen i domstolene, styrke domstolenes mulighet til å videreutvikle egen kompetanse og kvalitet, og gjøre domstolene bedre egnet til å tilpasse seg variasjoner i saksmengde og type.

1. juli 2016 ble Modum og Sigdal tingrett og Kongsberg tingrett slått sammen til én tingrett. 1. januar 2017 skjer det samme med Bergen tingrett og Nordhordland tingrett. Regjeringen mener imidlertid, på bakgrunn av utfordringene beskrevet ovenfor, at det er behov for å gjøre flere endringer i dagens domstolstruktur.

Domstoladministrasjonen og departementet vil i samarbeid følge opp lokale initiativ til sammenslåinger. Domstoladministrasjonen sonderer løpende hvor det kan ligge til rette for lokale initiativ. Det er tatt lokalt initiativ til sammenslåing av Fjordane tingrett og Sogn tingrett. Sammenslåing av disse tingrettene har vært på høring og det tas sikte på å slå de sammen i 2017.

Det vises i denne sammenheng til følgende merknad i Innst. 6 S (2015–2016):

«Dersom man lokalt ønsker endringer i strukturen, må det gjennomføres en prosess der det er gode diskusjoner og prosesser lokalt knyttet til sammenslåinger. I dette arbeidet er det viktig å sikre at både kommunene og ansatte i domstolene involveres på en god måte. Dersom man etter en slik prosess oppnår lokal enighet, har *flertallet* ingen motforestillinger mot en sammenslåing».

Regjeringen vil videre starte et arbeid med å utforme mandat og nedsette et utvalg som skal utrede fremtidig domstolstruktur. Det legges også opp til at utvalget skal utrede ulike tilknytningsformer mellom Domstoladministrasjonen og den utøvende makt. Det skal også vurderes om andre spørsmål knyttet til domstolenes uavhengighet skal inngå i mandatet.

4.5 Mer effektiv straffesaksbehandling av grenseoverskridende kriminalitet

Det er et tiltagende samfunnsproblem at kriminaliteten har blitt mer grenseoverskridende. Flere politidistrikt, særlig Oslo, har de senere årene opplevd betydelig økning i kriminalitet begått av utenlandske statsborgere uten tilknytning til Norge. Det er blant annet en utfordring at lovbrutere uten fast bopel og arbeid unndrar seg straffefølgning og fullbyrdelse av dommer og forelegg. Regjeringen ønsker ikke en utvikling hvor Norge blir et fristed for lovbrutere som mangler tilknytning til landet, eller at norske borgere ikke møter til behandlingen av straffesaker. Samfunnet er tjent med at alle lovbrutere stilles til ansvar for straffbare handlinger.

Regjeringen gjennomfører derfor tiltak for å gjøre det lettere for domstolene å hurtigere gjennomføre straffesaker av denne typen og forkynne straffedommene. Tiltakene vil medføre at flere dømmes og stilles til ansvar for straffbare handlinger, og sannsynligheten for nye straffbare forhold reduseres.

4.5.1 Hurtigbehandlingsprosjekt i Oslo tingrett

I september 2016 startet et toårig prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Et hurtigspor for straffesaker med et klart og oversiktlig bevisbilde hvor det foreligger unndragelsesfare, vil medføre at flere straffesaker kan gjennomføres uten utsettelse. Videre vil flere straffbare handlinger bli straffeforfulgt. Sakene skal pådømmes i Oslo tingrett snarlig etter pågripelse og det skal avklares raskt om en eventuell anke skal slippe inn til behandling eller siles i Borgarting lagmannsrett. Domfelte skal sone straffen umiddelbart etter rettskraftig dom der straffen ikke ansees utholdt ved varetektsfengsling. I de tilfellene det er aktuelt, skal det raskt fattes utvisningsvedtak med innreiseforbud og etterfølgende retur ut av landet. Dermed vil det være mulig å få utenlandske lovbrutere raskere ut av landet og hindre nye straffbare forhold.

Prosjektet er beregnet til å koste totalt 8 mill. kroner i 2017, hvorav 4,4 mill. kroner er knyttet til økt ressursbehov i Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett. De resterende kostnadene på 3,6 mill. kroner er knyttet til merarbeid i politi- og påtalemyndighet. Det vises til omtale under programkategori 06.40.

4.5.2 Utredning av hurtigspor i alminnelige domstoler

Regjeringen oppnevnte 7. mai 2015 et offentlig utvalg som blant annet skal identifisere sakstyper innenfor straffesakskjeden hvor det anses hensiktsmessig med et eget hurtigspor. Utvalget skal særlig vurdere om det er sakstyper der hurtigere behandling enn i dag vil kunne forhindre at personer kan unndra seg straffeansvar eller vil kunne medvirke til en bedre samlet ressursutnyttelse.

Utvalget skal levere sin utredning innen 31. januar 2017. Det vises til omtale av særdomstolutvalgets øvrige oppgaver under punkt 4.6.1.

4.5.3 Forhåndsinnkalling til forkynnelse av straffedom

Regjeringen fremla i april 2016 et forslag om at påtalemyndigheten skal kunne forhåndsinnkalle til forkynnelse av straffedommer, jf. Prop. 117 L

(2015–2016) Endringer i domstolloven og straffeprosessloven (forhåndsinnkalling til forkynnelse av dom i straffesaker). Påtalemyndigheten kan, dersom reglene vedtas, fastsette tid og sted for forkynnelse av straffedom forut for hoved- eller ankeforhandling. Ankefristen skal løpe fra det varslede forkynnelsestidspunktet selv om tiltalte verken møter til domstolsbehandlingen av saken eller forkynnelse av dommen. Det kan dermed lettere oppnås rettskraftig dom, noe som bidrar til en mer effektiv straffesaksjede.

4.6 Bedre oppfølging av barne- og familiesaker i rettsvesenet

Det har vært en markant økning i antall saker hvor barn er involvert i norske domstoler. Dette gjelder saker etter barneloven så vel som saker etter barnevernloven. Samtidig er det gjennomført en rekke lovendringer som skal ivareta barns rettigheter. Det er viktig å ivareta Norges forpliktelser etter FNs barnekonvensjon.

Regjeringen vil sikre at prosessene og reglene for behandling av slike saker er effektive og ikke er til hinder for at domstolene fatter riktig beslutning. Regjeringen er også opptatt av at domstolene i lys av denne utviklingen opprettholder høy kvalitet i behandlingen av saker hvor barn er involvert.

4.6.1 Utredning av særdomstol for barne- og familiesaker

Det vises til omtale av Særdomstolutvalget under punkt 4.5.2 Utredning av hurtigspor i alminnelige domstoler. Utvalget skal også utrede opprettelse av særdomstoler for barne- og familiesaker.

Nærmere bestemt skal utvalget vurdere om saker etter barneloven og barnevernloven bør behandles av ett organ, og hvilket organ det i så fall bør være. I vurderingen skal utvalget blant annet legge vekt på hensynet til barnets og foreldrenes rettssikkerhet, saksbehandlingstid og tilgjengelighet.

Utvalget skal også utrede opprettelse av forvaltningsdomstol for utlendingssaker. Utvalget skal levere sin utredning innen 31. januar 2017.

4.6.2 Barnesaker i domstolene

Regjeringen har tilrettelagt for at saker som behandles etter barneloven gis høy prioritet i norske domstoler. Domstoladministrasjonen gjennomfører flere tiltak for å sikre at Norges forpliktelser overfor FNs barnekonvensjon ivaretas og at saks-

behandlingen gjennomgående er effektiv og holder høy kvalitet.

Saksforberedende møter mellom partene i barnelovsakene benyttes oftere. I 2015 kom partene frem til en minnelig løsning med bistand fra dommeren og eventuelt sakkyndig i opp mot 70 pst. av sakene. Domstoladministrasjonen har også utviklet en rekke ulike kompetansetiltak for å oppfylle lovgivers intensjoner og folkerettslige forpliktelser. Domstoladministrasjonen har også nedsatt en arbeidsgruppe som i løpet av 2016 skal utvikle en nasjonal veileder for behandlingen av foreldretvister.

Det vises i denne sammenheng til følgende flertallsmerknad fra Stortinget, jf. omtale i Innst. 6 S (2015–2016): «Komiteen mener arbeidet med barnesaker i domstolene må styrkes (...). Det er viktig at domstolene jobber aktivt for å øke sin kompetanse om saker som berører barn, som et ledd i arbeidet med å styrke barns rettssikkerhet.»

4.6.3 Lovendringer om internasjonal barne bortføring

Regjeringen har gjennomført tiltak for å sikre mer effektiv saksbehandling og bedre ivaretagelse av barn i internasjonale barne bortføringssaker.

1. januar 2016 trådte flere lovendringer (barne bortføringsloven, barnevernloven, straffeloven og rettshjelploven) om internasjonale barne bortføringssaker i kraft. Hensynet til barnets beste har vært sentralt ved utformingen av forslagene.

Endringene innebærer blant annet at jurisdiksjonen i barne bortføringssaker nå er sentralisert til Oslo tingrett, det er innført en kortere ankefrist, og reglene for fri rettshjelp i barne bortføringssaker er utvidet.

4.7 Rettspsykiatri og tilregnelighet

Straffesaken etter terroren 22. juli 2011 har reist en omfattende prinsipiell diskusjon om straffelovens utilregnelighetsbegrep og rettspsykiatriens rolle ved avgjørelsen av om tiltalte er tilregnelig. Regjeringen er opptatt av å bedre kvaliteten og effektiviteten i gjennomføringen av straffesaker der utilregnelighetsbegrepet og rettspsykiatriens rolle er sentralt.

4.7.1 Tilregnelighetsutvalget

Tilregnelighetsutvalget ble nedsatt i 2013 for å vurdere reglene om strafferettslig tilregnelighet, hvilken rolle psykiatrien bør ha i strafferettspleien og hvordan samfunnet bør verne seg mot utilreg-

nelige personer som utgjør fare for medborgeres liv og helse. Utvalget overleverte sin utredning NOU 2014: 10 Skyldevne, sakkyndighet og samfunnsvern til Justis- og beredskapsdepartementet 28. oktober 2014.

Utredningen har vært på høring og saken er til behandling i departementet.

4.7.2 Bedre og mer effektiv organisering av rettspsykiatrien

Helse- og omsorgsdepartementet har siden 2013, i samarbeid med Justis- og beredskapsdepartementet og Helsedirektoratet, arbeidet med en ny modell for organisering av rettspsykiatrien. Modellen prøves ut gjennom et pilotprosjekt ved Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels- og rettspsykiatri ved Brøset i Trondheim. Pilotprosjektet videreføres i 2017 i sin nåværende form.

Det er foretatt en midtveisevaluering som viser at prosjektet har gode resultater og som anbefaler en landsdekkende organisering av rettspsykiatrien etter modell av pilotprosjektet på Brøset. Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet er i dialog om nasjonal implementering av modellen.

Pilotprosjektet foreslås videreført med totalt 3 mill. kroner i 2017. Det vises til omtale i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

5 Byggeprosjekter i domstolene

5.1 Utfordringer med dagens bygningsmasse

Domstolenes lokaler bør være funksjonelle, representative, tilpasset brukernes behov, og de må ivareta sikkerheten for domstolens ansatte og brukere.

Enkelte domstoler har utfordringer når det gjelder standarden på rettssaler, arbeidsplasser for ansatte og sikkerhetsmessige forhold. U hensiktsmessige lokaler påvirker både brukere, ansatte og dermed saksavviklingen i domstolene.

Befolkningsveksten medfører i tillegg bygningsmessige utfordringer i enkelte domstolregioner. Dette gjelder blant annet Bergen og Stavanger. I tillegg er det behov for å gjøre endringer i dagens tinghusløsning i Drammen.

Regjeringen vil derfor videreføre arbeidet med utredninger av nye tinghusløsninger i Bergen, Stavanger og Drammen. Videre vil en permanent sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus fullføres og settes i drift i løpet av 2017.

5.2 Kvalitetssikring av nye tinghusløsninger

I statsbudsjettet for 2015 og 2016 ble det bevilget midler til konseptvalgutredninger (KVU) for nye tinghusløsninger i Bergen og Stavanger.

KVU'ene ble fullført og levert til Justis- og beredskapsdepartementet i april 2016. Arbeidet med ekstern kvalitetssikring (KS1) av prosjektene er i gang. KS1 for Bergen tinghus skal sees i sammenheng med KS1 for nytt politihus i Bergen.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 ble det bevilget 4 mill. kroner til utredning av nytt tinghus i Drammen. Regjeringen foreslår å bevilge 3 mill. kroner til fullføring av KVU'en i 2017.

5.3 Sikkerhet og adgangskontroll i Oslo tinghus

Oslo tingrett behandler årlig over 20 pst. av alle landets straffesaker i førsteinstans. En stor andel av disse gjelder alvorlige eller svært alvorlige lovbrudd. Aktiviteten i Oslo tinghus og de siste års anbefalinger fra Oslo politidistrikt, understreker behovet for rask etablering av sikkerhets- og adgangskontroll. Erfaringer fra sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tingrett skal brukes i vurderingen av om tilsvarende kontroll bør etableres i flere tinghus.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 ble det bevilget 2,5 mill. kroner for å igangsette arbeidet med sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus. Regjeringen foreslår å bevilge 6,5 mill. kroner for å fullføre etableringen av den permanente sikkerhets- og adgangskontrollen og igangsette driften i 2017. Investeringskostnadene er på totalt 5 mill. kroner. Helårskostnaden for drift er 6,5 mill. kroner.

Permanent sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus gir økt trygghet for alle brukere og ansatte i tinghuset. Tiltaket frigjør også ressurser i politiet som følge av at det ikke lenger vil være behov for indre sikring av tinghuset, noe politiet har ansvaret for i dag.

Det vises i denne sammenheng til følgende flertallsmerknad fra justiskomiteen i Innst. 6 S (2013–2014): «Flertallet imøteser at departementet kommer tilbake med et helhetlig forslag til sikkerhetstiltak i landets domstoler».

Domstoladministrasjonen har gjennomført en helhetlig vurdering av behovet for sikkerhetstiltak i landets domstoler. Domstoladministrasjonen har identifisert behov innen grunnsikring, eget avviks- og hendeshåndterings-system og etablering av sikkerhets- og adgangskontroll i flere domstolbygg. Det er i de store

tinghusene i de største domstolsregionene hvor behovet er størst.

Spørsmålet om sikkerhetstiltak i tinghusene i Bergen, Stavanger og Drammen blir ivare tatt gjennom utredningene omtalt under punkt 5.1. Domstoladministrasjonen gjør i tillegg fortløpende utbedringer av sikkerheten i andre domstolsbygg, blant annet i forbindelse med reforhandling av kontrakter med eierne av rettsbygningene.

5.4 Sikkerhets- og adgangskontroll i Høyesteretts hus

I 2014 ble det bevilget 2,3 mill. kroner til etableringen av permanent sikkerhets- og adgangskontroll i Høyesteretts hus. Det ble i tillegg bevilget 2,4 mill. kroner i varige driftsutgifter. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015 ble bevilgningen økt med ytterligere 2,9 mill. kroner for å fullføre etableringen av en funksjonell sikkerhets- og adgangskontroll.

Prosjektet ble fullført i juni 2016 og er i drift.

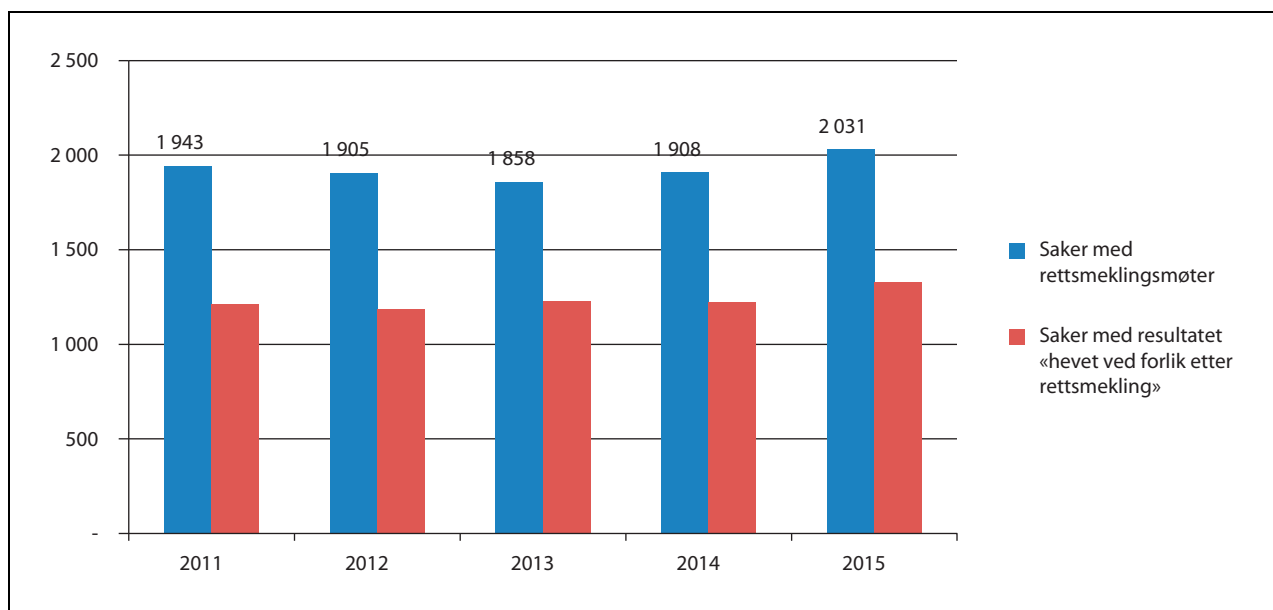
6 Rettsmekling

Rettsmekling skal bidra til raskere, billigere og mer skånsom løsning av tvister. Partene får selv ansvar for løsning av konflikten gjennom mekling og forlik.

Antallet rettsmeklingsmøter har økt de siste årene. Det har også antall saker som er forliket som resultat av rettsmekling. Forliksprosenten, saker som ender med forlik etter rettsmekling, har de siste årene vært relativt stabil på rundt 65 pst.

Av sakene som ble avgjort i 2015 ble det avholdt rettsmeklingsmøter i 17 pst. (1 885 saker) i første instans og 7 pst. (146 saker) i andre instans.

I 2015 var 1 330 avgjorte saker (1 221 saker i første instans og 109 saker i andre instans) registrert med resultat «hevet ved forlik etter rettsmekling». Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i tingrettene for avgjorte saker med avholdt rettsmeklingsmøte var 5,8 mnd. både i 2014 og 2015.

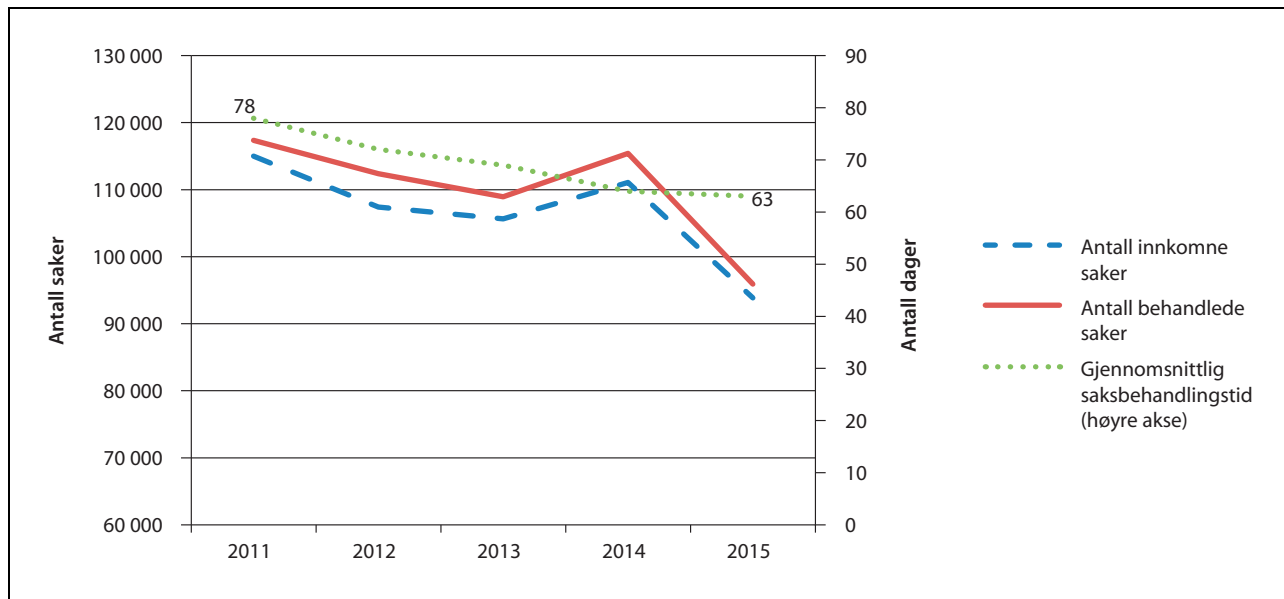

Figur 2.13 Saker hvor det er benyttet rettsmekling i første og andre instans 2011–2015

Rettsmekling var etablert som en forsøksordning i jordskifterettene, og er innført som en permanent ordning i ny jordskiftelov fra 1. januar 2016.

7 Forliksrådene

Forliksrådene mottok 93 872 forlikssklager og behandlet 95 916 saker i 2015. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid var 63 dager i 2015. Tabellen nedenfor viser utviklingen i saksbehandlingen fra 2011 til 2015.

Figur 2.14 Forliksrådssaker i perioden 2011–2015

8 Jordskiftedomstolene

8.1 Ny jordskiftelov

Ny jordskiftelov trådte i kraft 1. januar 2016. Fra samme tidspunkt ble jordskifteoverrettene lagt ned og ankesakene behandles nå av lagmannsrettene. 2015 var det siste året det ble utarbeidet spesifikk statistikk for jordskifteoverrettene.

For å imøtekomme ikrafttredelse av ny jordskiftelov, er det utviklet nytt saksbehandlingssystem for jordskiftedomstolene. Det nye saksbehandlingssystemet ble tatt i bruk samtidig som ikrafttreden av ny jordskiftelov 1. januar 2016. Jordskiftedomstolene har dermed fått et moderne saksbehandlingssystem på samme plattform som de øvrige domstolene. Det vises til videre omtale av nye saksbehandlingsløsninger i domstolene under punkt 4.3.2.

8.2 Vekst i antall jordskiftesaker

Veksten i antallet innkomne saker til jordskifterettene fortsetter. Jordskifterettene fikk inn 1 537 nye saker i 2015, mot 1 412 saker i 2014. Dette er det høyeste antallet nye saker som er registrert siden tidlig på 1980-tallet. Antallet avsluttede saker var 1 494, noe som medførte økning i beholdningen av saker. Jordskiftesaker varierer i kompleksitet og arbeidsmengde. Dette gir store variasjoner i saksbehandlingstid. Grunnet omlegging av statistikkføringen for jordskiftesaker fra 1. januar 2014 vil det i en overgangsperiode oppgis saksbehandlingstid for to ulike sett av saker: Saker innkommet før 1. januar 2014 og saker innkommet etter 1. januar 2014.

Tabell 2.3 Gjennomsnittlig alder på avsluttede saker i jordskiftedomstolene 2011–2015:

Jordskifterettene	2011	2012	2013	2014 ¹	2014 ²	2015 ¹	2015 ²
Gjennomsnittsalder, avsluttede saker (år)	1,7	1,5	1,5	2,7	0,4	3,3	0,7
Antall saker	1 114	1 176	1 331	1 144	427	415	1 079
Jordskifteoverrettene	2011	2012	2013	2014	2015		
Gjennomsnittsalder, avsluttede saker (år)		0,9	0,9	0,8	1,1	1,1	
Antall saker		49	44	45	56	52	

¹ og ² En omlegging av statistikkføringen for jordskiftesaker fra 1. januar 2014 gjør at det i en overgangsperiode beregnes alder og saksbehandlingstid for to ulike sett av avsluttede saker: Saker innkommet før 1. januar 2014 (2014¹) og saker innkommet etter 1. januar 2014 (2014²). I 2015 ble det avsluttet 415 saker innkommet før 1. januar 2014, med en gjennomsnittlig alder på 3,3 år, mens det ble avsluttet 1 079 saker innkommet etter 1. januar 2014 med en gjennomsnittsalder på 0,7 år.

9 Andre områder og tiltak i domstolene

9.1 Innstillingsrådet for dommere

I henhold til reglene i Grunnloven og domstoloven utnevnes dommere og jordskiftedommere

av Kongen i statsråd på grunnlag av innstilling fra Innstillingsrådet for dommere.

Innstillingsrådet for dommere skal ved innstillingene bidra til kompetente, effektive og velfungerende domstoler.

Tabell 2.4 Utnevning av dommere og domstolledere i de alminnelige domstolene

	2011	2012	2013	2014	2015
Gjennomsnittsalder	45	46	45	46	44
Kvinneandel	49 %	52 %	38 %	43 %	33 %

Tabell 2.5 Utnevning av dommere og domstolledere i jordskiftedomstolene

	2011	2012	2013	2014	2015
Gjennomsnittsalder	53	47	55	56	38
Kvinneandel	0 %	19 %	18 %	0 %	33 %

9.2 Tilsynsutvalget for dommere

Tilsynsutvalget for dommere er et uavhengig og frittstående disiplinærorgan som behandler klager på dommere.

Tabell 2.6 Antall saker i Tilsynsutvalget for dommere

	2011	2012	2013	2014	2015
Klagesaker	76	113	93	126	109
Saker behandlet av eget tiltak	0	0	1	0	0

I 2015 mottok Tilsynsutvalget 109 klagesaker og en søksmålsak. Av disse var 6 klager rettet mot dommere i jordskiftedomstolene. Det ble truffet i alt 129 vedtak i 2015, hvorav 75 vedtak ble truffet av utvalgets leder eller annet medlem etter delegering.

54 klager ble realitetsbehandlet i 2015. Samtlige klager gjaldt forhold i tjenesten. Én og samme klage kan gjelde flere forhold. Det ble gitt disiplinærreaksjon i 4 tilfeller, alle i form av kritikk.

Antallet klager har variert en del fra år til år, med 66 klager i 2003 (som det laveste) og 176 klager i 2011 (som det høyeste). Det er først og fremst partene i saken som klager (vanligvis over 90 pst.). Et utviklingstrekk i perioden fra 2011 til 2015 er at antall klager har stabilisert seg på et høyere nivå enn tidligere. En grunn til dette kan være at klageordningen er bedre kjent hos parter, advokater og andre. Et annet utviklingstrekk er at

utvalget i stadig flere saker avgir uttalelser om god dommerskikk, uten at det treffes vedtak om disiplinærtiltak. Dette er i samsvar med lovforarbeidenes forutsetning om at Tilsynsutvalget skal utvikle retningslinjer for hva som anses som god dommerskikk.

9.3 Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark

Finnmarkskommisjonen har som oppgave å kartlegge eksisterende bruks- og eierrettigheter som folk i Finnmark har ervervet på grunnlag av langvarig bruk. Utmarksdomstolen for Finnmark behandler tvister om rettigheter som oppstår etter at Finnmarkskommisjonen har utredet et felt.

Finnmarkskommisjonen har så langt utredet fem felt. Feltrapportene har generert elleve søksmål for Utmarksdomstolen for Finnmark. Tallet på

søksmål har vært jevnt nedadgående for hver rapport som er avgitt. Den første rapporten genererte fem søksmål, den siste hvor søksmålsfristen er utløpt, har generert ett søksmål. Fire av de elleve innkomne søksmålene er avvist av ulike grunner. Av de syv øvrige søksmålene er to avgjort ved at partene har inngått forlik, to er avgjort ved dom og tre saker står til behandling i 2016.

Regjeringen fremmet 26. august 2016 endringer i Finnmarksloven som innebærer at sakskostnader ikke lenger skal dekkes over Utmarksdomstolens budsjett, jf. Prop. 155 L (2015–2016) Endringer i finnmarksloven (saks-kostnader for Utmarksdomstolen). I forkant av at rettighetskartleggingen i Finnmark startet ble det lagt til grunn at statens dekning av partenes sakskostnader i saker for Utmarksdomstolen ville utgjøre i gjennomsnitt 2 mill. kroner årlig. Dette ble bevilget over kap. 410 Tingrettene og lagmannsrettene, post 01 Driftsutgifter. I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 ble 1,3 mill. kroner overført til kap. 470 Fri rettshjelp, post 01 Driftsutgifter (der sakskostnadene nå foreslås dekket), jf. omtale i Prop. 122 S (2015–2016) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2016. Det resterende, 1,2 mill. kroner, foreslås nå overført slik at det totalt blir overført 2,5 mill. kroner. Departementet legger etter dette til grunn at 16 mill. kroner av bevilgningen for 2017 på kap. 410 post 01 er øremerket rettighetskartleggingen i Finnmark, til drift av Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen.

9.4 Endringer i rettsgebyret

Rettsgebyr (R) er et grunngebyr som danner utgangspunkt for beregning av betaling for tjenester i offentlig virksomhet. Gebyret som betales er sammensatt av grunngebyret R og en multiplikator.

Regjeringen foreslår å øke rettsgebyret (R) fra 1 025 kroner til 1 049 kroner, med virkning fra 1. januar 2017. En økning på 2,3 pst. er i tråd med anslått prisvekst for 2017. R ble innført i 1982 og ble sist endret 1. januar 2016 (til 1 025 kroner). Dette var første endring i rettsgebyret siden 2006. Det tas sikte på å justere R årlig i tråd med alminnelig kostnadsutvikling.

9.5 Vitnestøtteordningen

Vitnestøtteordningen er et samarbeid mellom domstolene og Røde kors. Vitnestøttene skal gi de som skal vitne praktisk informasjon om hva som skal skje i rettsmøtet.

Erfaringene med vitnestøtteordning har ifølge Domstoladministrasjonen vært positive, og ordningen utvides jevnlig til å omfatte flere domstoler. Ved utgangen av 2015 tilbød 42 domstoler vitnestøtte. I 2015 møtte 85 pst. av vitnene i domstolene med vitnestøtte. Domstolene samarbeider også med andre aktører slik at vitner og fornærmede i større grad ivaretas både før og etter rettergang.

9.6 Overføring av oppgaver fra domstolene til kommunene

Regjeringen la 20. mars 2015 frem Meld. St. 14 (2014–2015) Kommunereformen – nye oppgaver til større kommuner. Regjeringen ønsker å overføre oppgaver til kommunene i forbindelse med kommunereformen. Vigsler, som i dag gjennomføres av domstolene, er blant oppgavene som vurderes overført. I tillegg er det foreslått at kommunene også skal kunne utføre enkle notarialforretninger, slik at denne oppgaven fremover skal kunne utføres både i domstolene og kommunene.

Kommunal- og moderniseringsdepartementet tar sikte på å legge fram en lovproposisjon om nye oppgaver til kommunene våren 2017.

9.7 Endringer i juryordningen

I lagmannsrettene settes retten med tre fagdommere, men lekdommerinnslaget er ulikt ved behandlingen av bevisanker. I saker med mer enn seks års strafferamme behandles bevisanker som hovedregel med lagrette (jury) med ti medlemmer. Mindre alvorlige saker behandles i meddomsrett med fire lekdommere.

Juryordningen har de siste årene være gjenstand for mye diskusjon, blant annet fordi det i lagrettesaker ikke gis noen begrunnelse fra lagretten for avgjørelsen av skyldspørsmålet. Tingrettens begrunnede avgjørelse kan endres i lagmannsretten uten nærmere begrunnelse.

Regjeringen vil avvikle juryordningen og gå inn for at bevisanker i fremtiden skal behandles i meddomsrett med to fagdommere og fem lekdommere. Saken er til behandling i departementet. Regjeringen vil derfor komme nærmere tilbake til Stortinget om saken.

Det vises i denne sammenheng til følgende anmodningsvedtak fra Stortinget (nr. 621 (2014–2015)):

- «Stortinget ber regjeringen fremme forslag om oppheving av juryordningen og erstatte den med meddomsrett, hvor lekmannelementet fremdeles skal stå sterkt og rettens avgjørelser skal begrunnes.»

Kap. 61 Høyesterett

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter	97 605	94 997	108 747
	Sum kap. 061	97 605	94 997	108 747

Høyesterett er ankeinstans for avgjørelser truffet i lavere instanser og dømmer i siste instans. Høyesteretts hovedoppgaver er å arbeide for rettsenhet, rettsavklaring og rettsutvikling. Rettsutvikling gjennom Høyesteretts praksis skjer i samspill med de lovgivende myndigheter og med vekt på spørsmål der Stortinget har overlatt den videre rettsutvikling til domstolene.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker faste og variable lønnsutgifter. Bemanningen i Høyesterett utgjorde 20 høyesterettsdommerårsverk, 23 utredere og 26 andre årsverk per 1. mars 2016. Bevilgningen skal videre dekke øvrige driftsutgifter som følger av Høyesteretts virksomhet.

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner for å øke antall oversettere i Høyesterett.

Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner i henhold til lønnsøkningen for dommere i Høyesterett for perioden 1. januar 2017 til 31. desember 2017.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 61, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 10,1 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 475 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 61, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3061, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 108,7 mill. kroner.

Kap. 410 Domstolene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter	1 843 518	2 064 183	2 334 618
21	Spesielle driftsutgifter	71 652	67 549	69 093
22	Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler, <i>kan overføres</i>		7 860	6 474
	Sum kap. 0410	1 915 170	2 139 592	2 410 185

Tingrettene dømmer i første instans. I tillegg til den dømmende virksomheten behandler tingrettene konkurssaker og forvaltningsoppgaver som skifte og vigsler.

Lagmannsrettene behandler ankesaker fra tingrettene og jordskifterettene.

Jordskifterettene er særdomstoler som behandler saker etter jordskifteloven. Dette omfatter blant annet å gjennomføre endringer for

å oppnå mer tjenlige eiendommer samt å fastlegge eiendomsgrenser og uklare eiendomsforhold.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker faste og variable lønnsutgifter og lønnsutgifter til tilkalte og ekstraordinære dommere i tingrettene, jordskifte-

rettene og lagmannsrettene. Bemanningen ved tingrettene utgjorde 374 dommerårsverk, 131 dommerfullmektigårsverk og 698 andre årsverk per 1. mars 2016. Bemanningen ved lagmannsrettene utgjorde 169 dommerårsverk og 110 andre årsverk per 1. mars 2016. Bemanningen ved jordskifterettene utgjorde 87 dommerårsverk og 147 andre årsverk per 1. mars 2016. Bevilgningen skal videre dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer knyttet til de enkelte domstolene. Bevilgningen dekker også utgifter til Finnmarkskommisjonen, Utmarksdomstolen for Finnmark, Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere.

Bevilgningen foreslås økt med 28 mill. kroner til igangsetting av prosjektet Digitale domstoler, herunder fulldigitalisering av saksbehandlingen i de tolv største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett.

Det vises til omtale av forbedret elektronisk kommunikasjon mellom politi og påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen (Stifinner II) under programkategori 06.40, og kap. 440, post 01.

Bevilgningen foreslås økt med 2,2 mill. kroner til Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett i forbindelse med prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Tilsammen foreslås det bevilget 4,4 mill. kroner til domstolene i forbindelse med prosjektet i 2017.

Bevilgningen foreslås økt med 6,5 mill. kroner for å fullføre etableringen og starte driften av sikkerhets- og adgangskontroll i Oslo tinghus.

Bevilgningen foreslås økt med 3 mill. kroner for å fullføre konseptvalgutredning (KVU) av ny tinghusløsning i Drammen.

Bevilgningen foreslås redusert med til sammen 7,1 mill. kroner som følge av at konseptvalgutredningene (KVU) for nye tinghusløsninger i Bergen og Stavanger er fullført.

Bevilgningen foreslås økt med 23,5 mill. kroner i henhold til lønnsøkningen for dommere i tingrettene og lagmannsrettene for perioden 1. januar 2017 til 31. desember 2017.

Det vises til omtale under Barne- og likestillingsdepartementets programkategori 11.20 Tiltak for barn og unge. Bevilgningen på posten foreslås økt med 3 mill. kroner i forbindelse med lovendringen om å gi kommunene utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 410, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 196,6 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 8,3 mill. kroner som følge av ny avtale mellom Domstol-

administrasjonen og Direktoratet for økonomistyring (DFØ) om kjøp av regnskapstjenester.

Bevilgningen foreslås redusert med 2,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 470, post 01 i forbindelse med dekning av partenes sakskostnader i saker for Utmarksdomstolen.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,1 mill. kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Bevilgningen foreslås redusert med 10,3 mill. kroner som et ledd i avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3410, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2 334,6 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter som etter rettsgebyrloven er inkludert i rettsgebyret, jf. kap. 3410, f.eks. kunngjøringsutgifter, nødvendige utgifter ved tvangsforretninger, registrering m.m. under offentlig bobehandling og forkynnelse som er nødvendig etter loven. I enkelte saker dekkes utgifter til meddommere, vitner og rettsvitner m.m. Bevilgningen dekker også arbeidsgiveravgift av godtgjøring til meddommere og tolker i sivile saker hvor partene selv dekker godtgjøringen.

Bevilgningen foreslås redusert med 338 000 kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 69,1 mill. kroner.

Post 22 Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler, kan overføres

Jordskiftedomstolene har hjemmel til å kreve inn sideutgifter i visse saker. Sideutgiftene skal dekke det tekniske arbeidet i disse sakene. Utgiftene skal føres i egne saksregnskap.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 410, post 22 innebærer dette at bevilgningen økes med 387 000 kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 39 000 kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,9 mill. kroner på bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen på kap. 410, post 22 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3410, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 6,5 mill. kroner.

Kap. 3410 Domstolene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Rettsgebyr	291 025	336 361	342 373
02	Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene		20 440	21 533
03	Diverse refusjoner	3 337	1 747	1 787
04	Vernesaker jordskiftedomstolene		7 952	6 012
	Sum kap. 3410	294 362	366 500	371 705

Kapitlet omfatter i hovedsak inntekter knyttet til gebyrpliktige oppgaver etter rettsgebyrloven, inkludert inntekter knyttet til gebyr for behandling av forliksklage.

Post 01 Rettsgebyr

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra gebyrpliktige oppgaver i domstolene i forbindelse med tvistesaker, skjønn, skifte, konkurs, tvangsforretninger, m.m.

Bevilgningen foreslås økt med 7,7 mill. kroner som følge av at rettsgebyret økes fra 1 025 kroner til 1 049 kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,7 mill. kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 342,4 mill. kroner.

Post 02 Saks- og gebyrinntekter jordskifterettene

Bevilgningen på posten omfatter inntekter ved at partene i saken betaler gebyr.

Bevilgningen foreslås økt med 626 000 kroner som følge av at rettsgebyret økes fra 1 025 kroner til 1 049 kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 102 000 kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 410, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3410, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 21,5 mill. kroner.

Post 03 Diverse refusjoner

Posten dekker refusjoner som brutto inntektsføres ved domstolene i første instans og lagmannsrettene, bl.a. refusjoner etter avregning av energiutgifter m.m.

Bevilgningen foreslås redusert med 9 000 kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til at merinntektene på kap. 3410, post 03 kan benyttes til å overskride bevilgningen på kap. 410, post 01 tilsvarende, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1,8 mill. kroner.

Post 04 Vernesaker jordskifterettene

Bevilgningen på posten samsvarer med tilsvarende utgifter på kap. 410, post 22.

Bevilgningen foreslås redusert med 40 000 kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,9 mill. kroner på bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 410, post 22 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3410, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 6 mill. kroner.

Kap. 411 Domstoladministrasjonen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 01</i>	81 392	75 023	84 650
	Sum kap. 0411	81 392	75 023	84 650

Domstoladministrasjonen har det administrative ansvaret for de alminnelige domstolene (ikke forliksrådene), jordskiftedomstolene, Finnmarks-kommisjonen, Utmarksdomstolen for Finnmark, Tilsynsutvalget for dommere og Innstillingsrådet for dommere.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 410, post 01

Bevilgningen dekker alle ordinære driftsutgifter ved Domstoladministrasjonen. Bemanningen utgjorde 86,7 årsverk per 1. mars 2016.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 411, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 8,1 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 375 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 411, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3411, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 84,7 mill. kroner.

Kap. 413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	223 269		
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 206		
	Sum kap. 0413	228 475		

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekket til og med 2015 faste og variable lønnsutgifter i jordskiftedomstolene, samt alle ordinære driftsutgifter og investeringer knyttet til de enkelte jordskiftedomstolene. Bevilgningen ble fra 2016 overført til kap. 410, post 01.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen dekket til og med 2015 det tekniske arbeidet i forbindelse med sideutgifter i visse jordskiftesaker. Bevilgningen ble fra 2016 overført til kap. 410, post 22.

Kap. 3413 Jordskiftedomstolene

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Saks- og gebyrinntekter	22 850		
02	Sideutgifter	4 985		
	Sum kap. 3413	27 835		

Post 01 Saks- og gebyrinntekter

Bevilgningen dekket til og med 2015 inntekter ved at partene betaler gebyr i jordskiftesaker. Bevilgningen ble fra 2016 overført til kap. 3410, post 02.

Post 02 Sideutgifter

Bevilgningen samsvarte til og med 2015 med tilsvarende utgifter over kap. 413, post 21. Bevilgningen ble fra 2016 overført til kap. 3410, post 04.

Kap. 414 Forlikråd og andre domsutgifter

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter	201 908	185 710	232 061
21	Spesielle driftsutgifter	34 714	36 513	37 347
	Sum kap. 0414	236 622	222 223	269 408

Kapitlet dekker enkelte utgifter til domstolsbehandling av straffesaker og enkelte sivile saker samt utgifter til forlikrådene. Utgiftene er i stor grad regelstyrt, og påvirkes av saksmengden i domstolene og hvor omfattende sakene er. Muligheten for styring av utgiftene er derfor liten.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker godtgjørelse og tapt arbeidsfortjeneste til meddommere, lagrette-medlemmer, enkelte sakkyndige, vitner, rettsvitner m.m. og reiseutgifter til disse. Videre dekker bevilgningen utgifter til tolker i sivile saker der partene har krav på tolk. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til vitner som møter eller på annen måte avgir forklaring for Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker samt nødvendige blodprøver og DNA-tester i kommisjonens arbeid. Bevilgningsbehovet er skjønnsmessig anslått.

Bevilgningen foreslås økt med 43 mill. kroner på bakgrunn av regnskapstall og forventet utvikling.

Bevilgningen foreslås redusert med 929 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 232,1 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker utgifter til godtgjørelse og kjøregodtgjørelse til forlikrådenes medlemmer og nødvendige kompetansehevende tiltak.

Bevilgningen foreslås redusert med 183 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 37,3 mill. kroner.

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	4 143 243	4 359 785	4 890 590	12,2
30–49	Nybygg, anlegg m.v.	37 653	60 872	44 456	-27,0
60–69	Overføringer til kommuner	62 125	90 195	82 000	-9,1
70–89	Overføringer til private	21 839	22 472	23 101	2,8
Sum kategori 06.30		4 264 860	4 533 324	5 040 147	11,2

Utgifter under programkategori 06.30 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
430	Kriminalomsorgen	4 071 833	4 347 077	4 850 216	11,6
432	Kriminalomsorgens utdannings- senter (KRUS)	193 027	186 247	189 931	2,0
Sum kategori 06.30		4 264 860	4 533 324	5 040 147	11,2

Innledning

Programkategori 06.30 Kriminalomsorg omfatter kap. 430 Kriminalomsorgen og kap. 432 Kriminalomsorgens høyskole og utdanningssenter (KRUS).

Kategorien består av Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI), regionalt nivå med fem regionadministrasjoner, lokalt nivå med 40 fengsler og 17 friomsorgskontorer, to sentre for Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) og KRUS. KDI har ansvaret for den faglige og administrative ledelsen av kriminalomsorgen.

Regjeringen har foreslått å endre organiseringen av kriminalomsorgen fra dagens trenivåmodell til en tonivåmodell uten regioner, jf. Prop. 105 L (2015–2016).

Kategoriens organisering og innplassering i kjeden Kriminalomsorgen regnes som et av de siste ledene i straffesakskjeden, og skal sørge for at domfelte gjennomfører straff idømt av domstolene og stille varetektsplasser til disposisjon for politiet. Kriminalomsorgens virksomhet og oppgavemengde avhenger av aktivitet og prioriteringer hos virksomhetene foran i kjeden politi og påtalemyndighet (programkategori 6.40) og domstoler (programkategori 6.20). Økt oppklaring hos politiet og raskere behandling hos påtalemyndighet og domstoler vil gi behov for økt kapasitet hos kriminalomsorgen. På den annen side kan godt tilbakeføringsarbeid, en effektiv forebyggende innsats, og økt bruk av administrative sanksjoner, bidra til å redusere behovet for kapasitet i kriminalomsorgen.

Straffen skal gjennomføres på en måte som tar hensyn til formålet med straffen, som motvirker nye straffbare handlinger, som er betryggende for samfunnet og som innenfor disse rammene sikrer de innsatte tilfredsstillende forhold. Ved varetektsfengsling skal kriminalomsorgen legge forholdene til rette for å avhjelpe negative virkninger av isolasjon.

Kriminalomsorgen skal gjennom samarbeid med andre offentlige etater legge til rette for at domfelte og innsatte i varetekt får de tjenester som lovgivningen gir dem krav på. Samarbeidet skal bidra til en samordnet innsats for å dekke domfelte og innsattes behov og fremme deres tilbakeføring til samfunnet.

Justis- og beredskapsdepartementet er opp-tatt av å sikre økt handlekraft og gjennomførings-evne, og at tjenestene gjennomføres effektivt med god kvalitet. For å oppnå dette har departementet følgende mål for programkategori 06.30:

- En mer effektiv straffesakskjede
- Styrke forebyggingen av kriminalitet

Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår følgende store og viktige satsninger og tiltak i 2017:

- Nederland – videreføring av leie av fengselska-pasitet – 270 mill. kroner.
- Vedlikehold av fengslene – 50 mill. kroner til videreføring av ekstraordinært vedlikehold.
- Nytt fengsel i Agder med avdelinger i Mandal og Froland – 50 mill. kroner til prosjektering.
- Straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK) – 10 mill. kroner til utvidet kapasitet.
- Stifinnerenheter for rusbehandling – 12 mill. kroner til etablering av tre nye enheter.
- Fengselshelsetjenesten – 10 mill. kroner til styrking av fengselshelsetjenesten.

En mer effektiv straffesakskjede

Omorganisering i kriminalomsorgen – mindre byråkrati og mer hensiktsmessig struktur

Regjeringen vil ha god balanse mellom straffe-gjennomføring i fengsel og i samfunnet. Det må også være riktig fordeling mellom fengselsplas-ser med høy og lav sikkerhet. Om lag 2/3 av plassene er plasser med høyt sikkerhetsnivå, og det er behov for flere slike plasser. Regjeringen prioriterer derfor å bygge flere fengselsplasser med høy sikkerhet, samtidig som den utvider bruken av straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK).

Strukturen i kriminalomsorgen lokalt består av mange små og geografisk spredte enheter. Det er 40 fengsler som er lokalisert på nærmere 60 steder. Nye fengsler må være større, og flere av dagens enheter må erstattes med færre og større enheter. Videre må fengsler lokaliseres der det er behov. Kriminalomsorgen har utarbeidet standardløsninger for nye fengselsbygg for å redusere utgiftene til investeringer og drift. Dette er tatt i bruk ved utbygginger ved Ullersmo fengsel, og Indre Øst-fold fengsel, Eidsberg avdeling, og legges til grunn ved nytt fengsel i Agder. Det vil bidra til bedre sam-let utnyttelse av kriminalomsorgens ressurser.

Regjeringen arbeider for en mer effektiv bruk av fellesskapets ressurser. Som et ledd i regjerin-gens arbeid for avbyråkratisering skal mer av res-sursene gå til selve straffegjennomføringen og mindre til ledelse og administrasjon i kriminalom-sorgen. Regjeringen har som følge av dette lagt frem Prop. 105 L (2015–2016) Endringer i straffe-gjennomføringsloven mv. (omorganisering av kri-minalomsorgen m.m.) hvor det foreslås å omorga-nisere kriminalomsorgen fra tre til to forvalt-ningsnivåer uten regioner.

Lokalt nivå skal bestå av 11 generalistenheter og 3 spesialenheter. Ledelse og administrasjon reduseres ved at flere fengsler og friomsorgskon-tor slås sammen, og får felles ledelse og admi-nistrasjon.

De 14 straffegjennomføringsenhetene vil få fullmakter som sikrer effektiv lokal ledelse. Full-maktstrukturen skal bygge opp under at enhetene har et helhetlig resultatansvar som sikrer at de faglige fordelene av å samle alle straffegjennom-føringsformer under en ledelse kan hentes ut.

Godt samarbeid på tvers av etatsgrensene er helt sentralt for å oppnå en bedre sammenheng i straffesakskjeden, sikre god oppfølging av dom-felte og hindre tilbakefall. Kriminalomsorgen har lange tradisjoner for samarbeid på tvers av etater og forvaltningsnivåer uavhengig av hvordan for-valtningssamarbeidspartnere er organisert. Orga-niseringen av enhetene skal i hovedsak baseres på fylkesgrensene for å sikre størst mulig harmo-nisering mot politiet og samarbeidende etater. Dette vil gi et godt grunnlag for å videreføre og forsterke forvaltningssamarbeidet ytterligere.

For å tilrettelegge for bedre digital kommuni-kasjon mellom domstoler, politi, påtalemyndighet og kommunalomsorgen, foreslås det bevilget 26 mill. kroner til prosjektet Stifinner II. Prosjektet skal bidra til en moderne og sikker kommunika-sjonsløsning mellom aktørene. Det vises også til omtale under programkategori 06.20 og 06.40.

Transport av varetektsfanger

Det ble i 2014 igangsatt et pilotprosjekt der kriminalomsorgen overtok ansvar for fremstilling og transport av varetektsfanger fra politiet i Nordre Buskerud, Søndre Buskerud, Telemark og Vestfold.

Pilotprosjektet er evaluert av Vista Analyse. Evalueringen viser at Kriminalomsorgens transporttjeneste (KTT) har levert god kvalitet på tjenestene, innenfor de krav og rammer som var satt for prosjektet. Politiårsverk er frigjort, og pilotprosjektet har også gitt besparelser i kriminalomsorgen. Samtidig viser evalueringen at ønsket effektivisering så langt ikke er oppnådd.

Rapporten er til behandling i departementet.

Resultater – en mer effektiv straffesakskjede

Redusert soningskø

Regjeringen er opptatt av at tiden fra pådømmelse til soning igangsettes er kortest mulig og at politiet sikres tilgang på varetektsplasser ved behov. Rask straffegjennomføring etter pådømmelse er viktig både for å oppnå straffens allmennpreventive og individualpreventive formål og av hensyn til ofrene for lovbruddene. Det er en ambisjon at straffegjennomføringen skal påbegynnes senest 60 dager etter at rettskraftig dom er mottatt i kriminalomsorgen. Regjeringen har derfor utvidet kapasiteten til gjennomføring av straff og varetekt i 2014, 2015 og 2016.

En langvarig underdekning av fengselsplasser medførte at det var en soningskø på over 1 200 dommer da regjeringen tok over. Det var også et høyt antall personer i politiarrest som ikke ble

overført til varetekt i fengsel innen fristen på 48 timer.

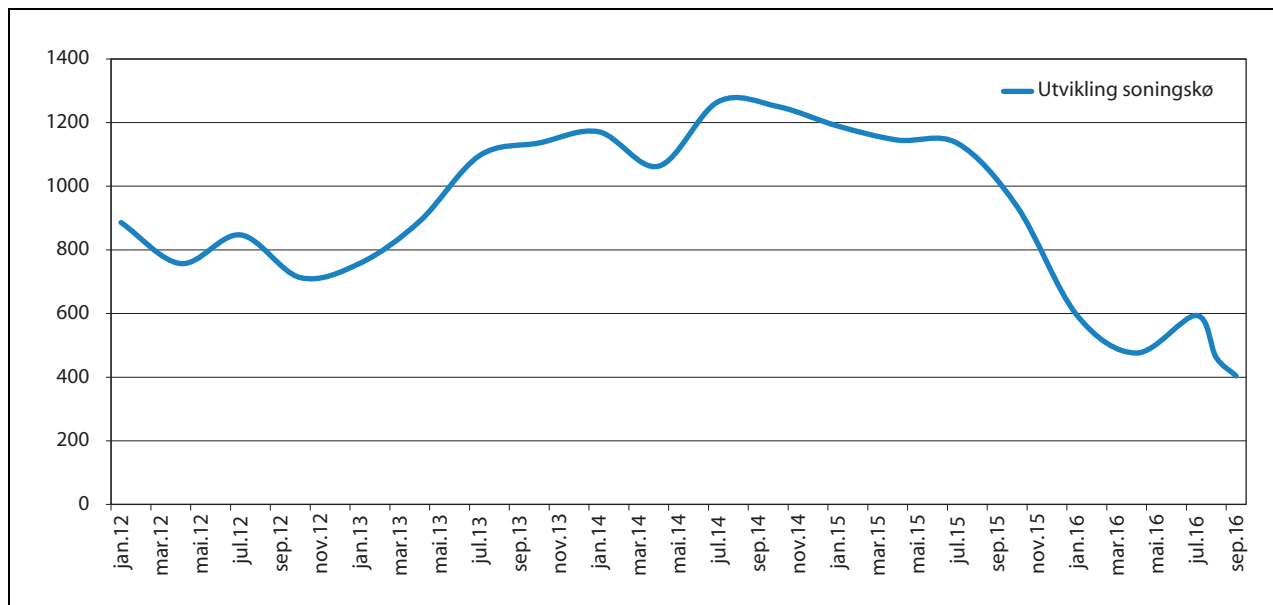
Regjeringen baserer sin politikk på langsiktig og helhetlig planlegging, samtidig som det iverksettes tiltak med rask effekt. Dette skal bidra til å sikre en effektiv straffesakskjede med tilstrekkelig kapasitet til å dekke behovet for gjennomføring av straff og varetekt, uten soningskø.

I 2015 inngikk regjeringen en avtale om leie av 242 fengselsplasser i Nederland. I tillegg er kapasiteten i norske fengsler økt med 65 nye plasser med høy sikkerhet, som er tatt i bruk i løpet av 2015 og 2016. Kapasiteten på EK er utvidet med 105 plasser. Etter forslag fra Regjeringen er det bevilget midler til å øke kapasiteten med 50 plasser ved bruk av dublering.

Flere innsatte er overført til straffegjennomføring i behandlingsinstitusjon etter straffegjennomføringsloven § 12. I 2015 tilsvarte bruk av denne soningsformen om lag 140 plasser. Regjeringen har også lagt til rette for at flere utenlandske innsatte soner straffen i hjemlandet. I 2015 ble 63 domfelte overført til soning i hjemlandet, noe som frigjorde om lag 113 fengselsplasser. Summen av alle tiltakene har bidratt til at soningskøen i regjeringsperioden er mer enn halvert, og antall oversittere i politiarrest er redusert.

Figuren under gir en oversikt over antall ubetingede dommer i soningskø mellom 2012 og september 2016.

Regjeringen overtok en svært høy soningskø. Utviklingen i soningskøen vil variere over tid, men er nå meget positiv. Den store reduksjonen inntraff sommeren 2015, og ble ytterligere forsterket ved åpningen av Norgerhaven fengsel i september 2015. Per 9. september er det 385 ubetingede dommer i soningskø.

Figur 2.15 Utvikling soningskø ubetingede dommer 2012–2016

Høy kapasitetsutnyttelse i fengslene er et virkemiddel for å motvirke soningskø, men gjør det samtidig vanskelig å håndtere behovet for varetektsplasser. For å opprettholde fleksibilitet for å kunne ta inn nye varetektsinnsatte, vil det til enhver tid være noen plasser ledige. På sikt er det fortsatt en målsetting å redusere den gjennomsnittlige kapasitetsutnyttelsen. Dette kan gjøre det lettere å stille varetektsplasser til rådighet for politiet, og samtidig bedre mulighetene for å tilrettelegge innholdet i straffegjennomføringen for innsatte.

Det siste året har det vært en økning i bruk av EK. Per august 2016 var om lag 100 dommer i kø. Regjeringen satser på en utvidelse av ordningen, innenfor eksisterende regelverk, for å bygge ned køen.

I budsjettet for 2016 er det bevilget midler til å øke kapasiteten ved Indre Østfold fengsel, Eidsberg avdeling og Ullersmo fengsel med 181 plasser, til erstatning for Oslo fengsel, avd. A som må stenges. De nye fengselsavdelingene er under oppføring, og forventes ferdigstilt medio 2017.

Det er gjennomført en konseptvalgutredning (KVU) for straffegjennomføringskapasiteten på Østlandet. Utredningen omfatter fylkene Akershus, Buskerud, Hedmark, Oppland, Oslo, Telemark, Vestfold og Østfold. Rapporten fra ekstern kvalitetssikrer (KS1) er til behandling i departementet.

Departementet har påbegynt arbeidet med å prosjektere nytt fengsel i Agder, i tråd med KVU og KS1 for fengselskapasiteten i Agder.

Gjennomføring av ubetinget fengselsstraff og varetekt

Ubetinget fengselsstraff gjennomføres i utgangspunktet i fengsel. I enkelte tilfeller kan kriminalomsorgen beslutte, etter reglene i straffegjennomføringsloven, at ubetinget fengselsstraff skal gjennomføres utenfor fengsel. Dette gjelder for overføring fra fengsel til hjemmesoning, EK og straffegjennomføring i institusjon (§ 12-soning).

I 2016 gjennomførte kriminalomsorgen ubetingede fengselsstraffer, varetekt, forvaring og bøtesoning tilsvarende drift av om lag 4 600 fengselsplasser. Fengslene står for det aller meste av denne kapasiteten. Ved utgangen av 2015 hadde fengslene en kapasitet på om lag 4 100 plasser. EK utgjorde om lag 350 plasser, mens straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 12 utgjorde om lag 140 plasser, og straffegjennomføring etter straffegjennomføringsloven § 16 første ledd utgjorde om lag 23 plasser.

Straffegjennomføring i fengsel

Om lag 2/3 av fengselskapasiteten er plasser med høyt sikkerhetsnivå, og om lag 1/3 er plasser med lavere sikkerhetsnivå. I tillegg kommer økt kapasitet som følge av dublering. Kapasitetsutnyttelsen i fengslene er høy. I 2015 var samlet gjennomsnittlig kapasitetsutnyttelse 97,5 pst. Det legges opp til en fortsatt høy kapasitetsutnyttelse for å bidra til å holde soningskøen nede.

I perioden 2011–2015 har det vært en utvikling i retning av lengre sittedid for domssonere. Årsaken til dette er todelt. Innføring, og utvidelse av, EK medfører at en stor andel av dommer under fire måneder sones utenfor fengsel. Følgelig øker den gjennomsnittlige sittediden på de resterende dommene. Samtidig er det en utvikling som viser at lengden på dommene kriminalomsorgen mottar øker, selv om det totale antallet dommer ikke nødvendigvis øker.

Norgerhaven fengsel i Nederland

For å løse det akutte behovet for plasser, inngikk regjeringen i 2015 en avtale om leie av 242 fengselsplasser i Nederland. Kapasiteten i Nederland har bidratt til redusert soningskø, færre brudd på frister for overføring av varetektsinnsatte fra politiarrest til fengsel, og at det har vært mulig å gjennomføre vedlikehold og rehabilitering av eldre og nedslitt bygningsmasse i Norge.

Per 24. august 2016 var totalt 457 personer blitt overført til Norgerhaven fengsel. Av disse er om lag 80 pst. utenlandske statsborgere. Om lag 70 pst. av alle overføringene har vært frivillige. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for at kapasiteten skal benyttes fullt ut, og følger dette tett opp med KDI.

Etter ett år er erfaringene meget gode, og det er et økende antall innsatte som søker seg overført til Nederland. Innsattes rehabilitering ivaretas på en god måte, bl.a. gjennom en godt utbygget arbeidsdrift som gir tilbud om arbeidstrening og sysselsetting til samtlige innsatte. Det er også et godt bibliotek og gode treningsmuligheter. Norgerhaven fengsel har et godt helsetilbud og livsynstilbud, og det er etablert samarbeid med frivillige organisasjoner.

Straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK)

EK ble gjort landsdekkende i 2014. Samtidig ble det etter forslag fra Regjeringen bevilget midler til å utvide ordningen med 105 plasser. Samlet kapasitet er om lag 350 plasser. Den samlede kapasitetsutnyttelsen var i 2015 på 90 pst. Med en slik kapasitetsutnyttelse bidrar EK med ca. 8 pst. av den totale straffegjennomføringskapasiteten. Første tertial 2016 var kapasitetsutnyttelsen 95 pst. I 2015 ble under 5 pst. (145 personer) av domfelte med EK overført til fengsel grunnet brudd på vilkårene.

Regjeringen ville ha en evaluering for å få bedre kunnskap og sikre en mer treffsikker bruk av ordningen. Evalueringen, som ble gjennomført av Vista analyse (mars 2016), viser at EK oppleves

som en streng og krevende straffegjennomføringsform. Ordningen virker positivt på tilbakefall til ny kriminalitet, og er en god løsning for den domfeltes familie. EK kan også være et alternativ til fengselsplasser med lavere sikkerhet. Justis- og beredskapsdepartementet utreder om ordningen skal utvides til flere målgrupper, herunder hvilke konsekvenser dette kan ha for behovet for fengselsplasser.

Straffegjennomføring i institusjon (straffegjennomføringsloven § 12)

Å styrke forebyggingen av kriminalitet er en viktig målsetting for regjeringen. Tiltak som bidrar til rehabilitering og forebygging av tilbakefall til ny kriminalitet har blitt prioritert. Bevilgningen til straffegjennomføring i institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12 er derfor økt i regjeringsperioden.

Formålet med straffegjennomføring i institusjon er rehabilitering, men økt bruk frigjør også kapasitet i fengslene. I 2015 ble 671 personer overført til soning i institusjon. Dette tilsvarte om lag 140 plasser. Tilsvarende tall for 2014 var 517 personer, tilsvarende om lag 101 plasser.

Kvinnens soningsforhold

Regjeringen er opptatt av å styrke tilbudet til kvinner i fengsel. Det er et mål at kvinner og menn skal ha likeverdige forhold både innholdsmessig og materielt under straffegjennomføring. Kvinner skal som hovedregel gjennomføre straff i egne fengsler. Dersom kvinner skal gjennomføre straff i fengsler med mannlige innsatte, skal det skje i særskilte skjermede avdelinger med tilrettelagt tilbud. Kriminalomsorgen har fire fengsler med bare kvinnelige innsatte, Bredtveit, Søndre Vestfold avdeling Sandefjord, Kragerø og Ravneberget fengsler. I tillegg tar enkelte andre fengsler imot kvinnelige innsatte i kortere eller lengre perioder.

Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) arbeider med å tilrettelegge Kongsvinger fengsel, avdeling G, med om lag 20 plasser med høy sikkerhet, til kvinnelige innsatte. Avdelingen skal motta både domssonere og varetektsinnsatte.

Det er et økende antall kvinner i fengsel som ikke er norske statsborgere, og som ikke skal tilbakeføres til det norske samfunnet etter løslatelse. Denne gruppen har behov for en annen oppfølging og innhold i straffegjennomføringen enn øvrige innsatte. KDI vurderer derfor om avdelingen skal være forbeholdt utenlandske kvinnelige innsatte med utvisningsvedtak.

Plasser som har vært brukt til kvinnelige innsatte ved Drammen fengsel overføres til Kongsvinger fengsel, avdeling G. Dette vil gi et bedre tilbud til kvinnelige innsatte. Avdelingen ved Kongsvinger er skjermet, og kan tilby et godt innhold tilpasset både kvinner og utenlandske innsatte.

Det er få kvinner i fengsel sammenliknet med menn, og de blir færre. Antall nyinnsatte kvinner i fengsel var 732 i 2015, noe som utgjorde 8 pst. av alle innsettelse. Til sammenligning var antallet nyinnsatte kvinner 773 i 2014 (8,4 pst.) og 872 i 2013 (8,6 pst.). Målinger viser at mange av kvinnene er dømt for svært alvorlig kriminalitet.

KDI har fått utarbeidet en rapport «Likeverdige forhold for kvinner og menn under kriminalomsorgens ansvar» som ble avgitt i januar 2015. I rapporten understrekes det at kvinner skal sitte i varetekt og gjennomføre straff i egne enheter spesielt tilrettelagt for kvinners behov. KDI vil i løpet av 2016 utarbeide en strategi med tiltak for innsatte og domfelte kvinner. Ved planlegging og etablering av nye fengsler vil behovet for tilrettelagte plasser for kvinner bli vektlagt.

Forslaget om å omorganisere kriminalomsorgen, jf. Prop. 105 L (2015–2016), har som formål å styrke tjenestetilbudet til domfelte og innsatte. Regjeringen foreslår å etablere en spesialenhet direkte underlagt KDI som skal ha et særskilt ansvar for soningstilbudet til kvinner i hele landet. Også tilbudet til kvinner som er under straffegjennomføring i samfunnet, bl.a. EK, skal følges opp av spesialenheten. Enheten skal ha spesialkompetanse på kvinnelige domfelte og innsattes behov for helsetilbud, utdanning, arbeid og omsorg for barn.

Barn og unge – tilpassede tiltak for unge lovbrøyttere

Regjeringen er opptatt av å legge til rette for en soning som imøtekommer barnas behov, når det

som en siste utvei er nødvendig å fengsle barn og unge under 18 år.

Kriminalomsorgen har åtte tilrettelagte plasser som kan ta imot innsatte under 18 år, enten i varetekt eller på dom. Regjeringen har sørget for at Ungdomsenhet øst på Eidsvoll ble åpnet i april 2016. Enheten har fire plasser. Ungdomsenheten ved Bjørgvin fengsel, Ungdomsenhet vest, har vært i drift siden 2009. Dersom det blir ledig kapasitet ved enhetene, vil kriminalomsorgen benytte de ledige plassene til egnede unge innsatte opp til 20 år.

Etter en nedgang av antall nyinnsettelse av barn og unge under 18 år i 2015 (24 totalt), har utviklingen hittil i 2016 vist en økning. Fram til 9. september var det 23 nyinnsettelse av barn og unge i fengsel.

Ungdomsenhet vest er (mai 2016) evaluert av Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Evalueringen viser at enheten lever opp til kravene i barnekonvensjonen. Rapporten fremhever at barnas behov blir godt ivaretatt. Enheten byr på aktiviteter som oppleves som meningsfulle, og er godt tilrettelagt for skolegang, utdanning, fysisk aktivitet og tilgang på helsetjenester. Det er lagt stor vekt på god tverrfaglig kompetanse og oppfølging etter soning.

Barn skal fortrinnsvis ikke sone i fengsel. Straffegjennomføringsformer i samfunnet skal benyttes så langt som mulig. I 2015 gjaldt 43 av iverksatte samfunnsstraffdommer personer under 18 år. Det vises også til omtale av ungdomsstraffen, under programkategori 06.70.

Varetekt

I 2015 ble om lag 26 pst. av den totale fengselskapasiteten benyttet til varetekt. Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte har vært relativt stabilt i perioden 2010–2015, jf. tabell under.

Tabell 2.7 Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte, andel utenlandske statsborgere i varetekt 2010–2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gjennomsnittlig antall varetektsinnsatte	990	931	945	1 027	1 049	1 000
Andel utenlandske statsborgere i varetekt (nyinnsatt)	49 %	49 %	54 %	51 %	51 %	51 %

Utenlandske innsatte

Det er en stabilt høy andel utenlandske innsatte som blir satt i varetekt. I 2015 var 51 pst. av nyinnsettelse i varetekt utenlandske statsborgere, fra

113 land. I 2015 var 28 pst. av alle nyinnsettelse personer med utenlandsk statsborgerskap. 33 pst. av alle fengselsplasser var i 2015 belagt med utenlandske statsborgere.

Tabell 2.8 Utenlandske innsatte. Antall nyinnsettelse og andel av alle nyinnsettelse 2010–2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antall nyinnsettelse	2 771	2 730	3 010	2 906	2 587	2 615
Andel av alle nyinnsettelse	24 %	25 %	29 %	29 %	28 %	28 %

Regjeringen har fulgt opp målsettingen om å etablere flere tilpassede fengselsplasser for utenlandske innsatte som ikke skal tilbakeføres til det norske samfunnet. Formålet er å sikre bedre samarbeid mellom politiet, kriminalomsorgen og utlendingsmyndighetene, og legge bedre til rette for uttransportering etter endt soning. Formålet er også å gi et bedre og mer tilpasset tilbud til denne målgruppen.

Regjeringen har utvidet Kongsvinger fengsel, Vardåsen med 16 plasser og viderefører enheten som en enhet forbeholdt utenlandske innsatte.

Ullersmo fengsel, med i underkant av 200 plasser, brukes i hovedsak også på denne målgruppen.

Videre inngår Norgerhaven fengsel i Nederland som del av tiltaket. Effekten er at flere utenlandske innsatte er samlet i færre fengsler.

Soningsoverføring

Regjeringen har prioritert å overføre utenlandske domfelte til videre soning i hjemlandet. Dette har gitt gode resultater. 63 utenlandske domfelte ble overført til fortsatt soning i hjemlandet i 2015, noe som er det høyeste antallet som er oppnådd. Antallet var 38 i 2014 og 48 i 2013.

Flertallet av domfelte fra land utenfor Norden kan ikke soningsoverføres på grunn av for kort dom eller for kort gjenstående soningstid. Potensialet for overføringer av domfelte til land utenfor Norden anslås å være rundt 80 til 100. Kriminalomsorgen anmoder den domfeltes hjemland om soningsoverføring i alle saker hvor det er realistisk å få i stand overføring.

Soningsoverføringer i 2015 innebærer at rundt 41 000 soningsdøgn blir gjennomført i domfeltes hjemland i stedet for i Norge. Dette tilsvarer om lag 113 fengselsplasser. Foreløpige resultater i 2016 tilsier et resultat på om lag samme nivå.

Departementet har etablert en ordning hvor Norge forestår og betaler uttransporteringen av domfelte ved soningsoverføring til land utenfor Norden. Dette har bidratt til å effektivisere arbeidet med soningsoverføringer.

Straffereaksjoner i samfunnet

Samfunnsstraff, betinget dom med Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) og betinget dom med Program mot ruspåvirket kjøring er straffereaksjoner som idømmes av domstolene og gjennomføres av kriminalomsorgen. De siste årene har antallet iverksatte samfunnsstraffer vist en sterk nedgang. Fra 2 647 i 2010 er tallet jevnlig blitt redusert til 1 914 i 2015, en nedgang på 28 pst. I samme periode har antallet dommer på samfunnsstraff blitt redusert fra 3 090 i 2010 til 1 896 i 2015, en nedgang på 39 pst.

Det er sannsynlig at nedgangen i bruk av samfunnsstraff skyldes en kombinasjon av flere faktorer. Antallet straffedommer generelt er redusert. I tillegg har det vært en nedgang i vinningskriminalitet og straffedommer overfor unge. Samfunnsstraffen blir ansett som en reaksjon som er spesielt egnet for mindre alvorlige typer lovbrudd, som vinningskriminalitet, og for unge lovbrøyttere.

Antall avsagte dommer på Narkotikaprogram med domstolskontroll og Program mot ruspåvirket kjøring har vært stabil de siste 5 årene.

Tabell 2.9 Straffereaksjoner i samfunnet Antall iverksatte oppdrag 2010–2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Samfunnsstraff	2 647	2 544	2 437	2 231	2 246	1 914
Narkotikaprogram med domstolskontroll	21	26	29	23	27	29
Program mot ruspåvirket kjøring	531	574	523	565	497	556

Utfordringer – en mer effektiv straffesakskjede

Sikre tilstrekkelig kapasitet til gjennomføring av straff og varetekt

Justis- og beredskapsdepartementet la i Meld. St. 12 (2014–2015) fram prognoser som viste et behov for økt kapasitet i kriminalomsorgen. Tilstandsanalyser utført av Statsbygg tilsier at mange fengselsplasser må erstattes fordi bygningsmassen er i dårlig teknisk stand, eller fordi den er lite tilpasningsdyktig til en framtidsrettet kriminalomsorg.

For å bidra til å møte utfordringene har Regjeringen sørget for å øke kapasiteten både med plasser på høy sikkerhet og straffegjennomføring med elektronisk kontroll i perioden. Straffegjennomføringskapasiteten er også økt som følge av økt bruk av soning i institusjon etter straffegjennomføringsloven § 12 til innsatte med rusproblemer, og ved å opprette landsdekkende ND. Leie av fengselsplasser i Nederland er et vellykket tiltak som ga en umiddelbar effekt i form av markant nedgang i soningskøen. Det er også bevilget midler til ekstraordinært vedlikehold.

Regjeringen har startet prosjektering av nytt fengsel i Agder, jf. omtale under. I forbindelse med etablering av ny straffegjennomføringskapasitet vil Regjeringen vurdere å opprette flere nye plasser til erstatning for gamle og lite tilpasningsdyktige plasser. Regjeringen vil samtidig foreta endringer for å sikre en hensiktsmessig fordeling av fengselsplasser med lavere sikkerhet og bruk av straffegjennomføringsformer i samfunnet.

Departementet tar sikte på å starte arbeidet med en KVVU for straffegjennomføringskapasiteten på Vestlandet i 2017.

Tiltak – en mer effektiv straffesakskjede

Nytt fengsel i Agder

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble det bevilget 15 mill. kroner til prosjektering av nytt fengsel i Agder, med avdelinger i Mandal og Froland. Regjeringen foreslår å bevilge 50 mill. kroner til videre prosjektering, hvorav 5 mill. kroner på Justis- og beredskapsdepartementets

budsjett og 45 mill. kroner under Kommunal- og moderniseringsdepartementet budsjett. For å sikre raskest mulig gjennomføring av prosjektering, og muliggjøre rask oppstart av byggeprosjektene, legges det til grunn at fengslene etableres som ordinære byggeprosjekter, med utgangspunkt i standard byggemetode for nye fengselsbygg (Modell 2015). Prosjekteringen er igangsatt.

Utvidet kapasitet på straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK)

Regjeringen foreslår å bevilge 10 mill. kroner til å øke kapasiteten på EK.

Det er behov for å utvide kapasiteten på EK innenfor dagens regelverk. Økt kapasitet på EK vil bidra til raskere saksbehandling og dermed også avslag for domfelte som er uegnet for EK og som skal sone i fengsler med lavere sikkerhetsnivå. Dette vil bidra til å opprettholde høy kapasitet i disse fengslene.

Soningsoverføring

Regjeringen arbeider for å inngå flere bilaterale avtaler om soningsoverføring, i tillegg til avtalene som er inngått med Romania, Latvia og Litauen. Forhandlinger med Serbia er ikke sluttført. Avtalene setter bl.a. frister for saksbehandlingstiden ved soningsoverføring. Det arbeides for å få tilslutning til EUs rammebeslutning om soningsoverføring for å få en effektivisering av saksbehandlingen. Nye land vurderes fortløpende.

EØS-finansieringsordningen vil bli brukt til å støtte opp om arbeidet med soningsoverføringer, og legge grunnlag for tettere samarbeid med aktuelle land.

Vedlikehold

Statsbygg eier de fleste fengselsbyggene, og har ansvaret for vedlikeholdet. Bevilgningen til vedlikehold og bygging av nye fengsler skjer over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett. Det vises til omtale under programkate-

gori 13.30 kap. 2445 Statsbygg, i Prop. 1 S (2016–2017) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Resultat – vedlikehold

I 2015 ble det, i tillegg til det ordinære vedlikeholdet, bevilget 50 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold av fengslene. Dette har gjort det mulig å prioritere vedlikeholdstiltak for å redusere etterslepet som er bygget opp over mange år.

Som en del av tiltakspakken for økt sysselsetting, ble det bevilget ytterligere 65 mill. kroner til ekstraordinært vedlikehold i 2016, hvorav 50 mill. kroner til vedlikehold av fengsler i Rogaland og Hordaland. Arbeidene ved de aktuelle fengslene er prosjektert, og ble igangsatt før sommeren 2016.

Utfordring – stort vedlikeholdsbehov

Fengselseiendommene er gjennomgående svært nedslitte, med et stort behov for oppgradering og vedlikehold.

En tilstandsanalyse utført av Statsbygg i 2013 anslår et vedlikeholdsetterslep i størrelsesorden 3,3 til 4,4 mrd. kroner. En del av fengslene vil ikke være egnet for rehabilitering pga. det omfattende vedlikeholdsetterslepet, og plasser vil måtte erstattes med ny kapasitet, slik det nå gjøres på Østlandsområdet. Det vil også være behov for å stenge ned hele eller deler av fengsler midlertidig for å utføre vedlikeholdsarbeid.

Tiltak – 50 mill. til ekstraordinært vedlikehold av fengslene

Regjeringen foreslår å videreføre tiltaket med ekstraordinært vedlikehold på 50 mill. kroner i 2017. Dette kommer i tillegg til bevilgning til det ordinære vedlikeholdet. Dette er en helt nødvendig satsing med tanke på de store utfordringene det er på området.

Det er utarbeidet en plan for håndtering av det store vedlikeholdsetterslepet i fengslene og denne legges til grunn ved prioritering av vedlikeholdstiltak.

Styrke forebyggingen av kriminalitet

Tilbakeføringsarbeid

Arbeidet med tilbakeføring av domfelte til samfunnet er sentralt for å kunne forebygge ny kriminalitet. Ambisjonen er lavest mulig tilbakefall. Arbeidet produserer i mindre grad resultater som er enkle å måle. Domfelte og innsatte har store leve-

kårsproblemer, som rusavhengighet og dårlig psykisk helse, sammenlignet med befolkningen ellers. Tilbakeføringsarbeidet må derfor være langsiktig og strekke seg utover endt straffegjennomføring.

God tilbakeføring til samfunnet forutsetter et godt og nært samarbeid med kriminalomsorgens samarbeidspartnere, både andre offentlige etater, som yter tjenester under og etter straffegjennomføringen, og frivillige organisasjoner. Regjeringen har sørget for økte tilskudd til frivillige organisasjoner.

Vellykket tilbakeføring krever kvalifisert personell og tiltak tilpasset grupper med særlige behov, jf. forslaget om å opprette tre spesialistenheter.

For å lykkes må den domfelte være aktiv og ta ansvar for sin egen framtid. Kriminalomsorgen skal legge forholdene til rette for at domfelte skal kunne gjøre en egen innsats for å motvirke nye straffbare handlinger.

Forebygging og bekjempelse av kriminalitet krever innsats fra alle aktørene i straffesakskjeden. Kriminalomsorgen har en viktig rolle i dette arbeidet i sitt daglige arbeid med personer som er straffedømt og som har en relativt høy risiko for tilbakefall til ny kriminalitet.

Forebyggende arbeid bidrar til at vi nå ser en nedgang i den registrerte kriminaliteten, jf. omtale i del I.

Forvaltningssamarbeid

Domfelte og innsatte har, med de begrensninger som følger av frihetsberøvelsen, samme rett til tjenester og tilbud og de samme forpliktelsene og ansvar som befolkningen for øvrig. Kriminalomsorgen skal legge til rette for at domfelte og varetektsinnsatte skal få del i tjenester som ytes i samfunnet, slik som helsetjenester, sosiale tjenester, opplæring, arbeidsmarkedstiltak og kulturtilbud. Forvaltningssamarbeidet er organisert slik at de som har ansvar for disse tjenestene ellers i samfunnet, tilbyr sine tjenester i fengslene (importmodellen).

Soningsprogresjon – gradvis tilbakeføring til samfunnet

Tilbakeføringsarbeidet bygger på prinsippet om soningsprogresjon. Dette innebærer en gradvis tilvenning til et liv i frihet ved at sikkerhetstiltakene blir mindre strenge jo nærmere en kommer tidspunktet for løslatelse. Straffegjennomføring i samfunnet er godt egnet for en gradvis tilbake-

føring til samfunnet og er derfor et viktig ledd i arbeidet for å forhindre ny kriminalitet.

Den foreslåtte omorganiseringen av kriminalomsorgen vil bidra til å styrke kvaliteten på tilbakeføringsarbeidet lokalt gjennom felles ledelse og administrasjon for alle straffegjennomføringsformer.

Progresjon for forvaringsdømte

Regjeringen er opptatt av å tilrettelegge for at forvaringsdømte skal oppnå progresjon i straffegjennomføringen. De forvaringsdømte må ofte gjennomføre straff i fengsel under restriktive soningsforhold i lang tid. En godt planlagt progresjon er særlig viktig for denne gruppen.

Departementet vurderer endringer i regelverket om forvaring for å sikre at forvaringsdømte har gjennomgått en forsvarlig progresjon under straffegjennomføringen før de løslates.

Resultater – styrke forebyggingen av kriminalitet

Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) – permanent og landsdekkende

Etter forslag fra Regjeringen bevilget Stortinget 30 mill. kroner i 2016 til å gjøre straffereaksjonen Narkotikaprogram med domstolskontroll (ND) permanent og landsdekkende. Tiltaket er en del av Regjeringens opptrappingsplan for rusfeltet.

ND er et alternativ til ubetinget fengselsstraff for rusmiddelavhengige som dømmes for kriminalitet relatert til rusavhengigheten. Straffen har som formål å forebygge ny kriminalitet og fremme domfeltes rehabilitering. ND skal også bidra til å forbedre og samordne de praktiske hjelpe- og behandlingstilbudene for rusmiddelavhengige som omfattes av ordningen.

Straffereaksjonen har blitt en nasjonal ordning med lokale tilpasninger. De eksisterende ND-sentrene i Bergen og Oslo har blitt nasjonale kompetansesentre med ansvar for opplæring av nye ansatte og oppfølging i hele landet. Gjennomføringen og oppfølgingen av de domfelte er lagt til friomsorgskontorene, som er tilført nye stillinger. Samtlige friomsorgskontorer kan nå gjennomføre ND.

Rusavhengighet og rusrelatert kriminalitet koster samfunnet store summer. En evaluering av ND (Sirus 2014) viste at deltakerne i studien hadde en positiv utvikling. Regjeringen har utvidet

en straffereaksjon som vil gi langsiktige resultater og som er relativt rimelig å drifte. Regjeringen har med utvidelsen også sikret at alle som er i målgruppen for ordningen kan dømmes til ND. Rettsulikheten som har vært på området er fjernet.

Radikalisering og voldelig ekstremisme

Etter forslag fra Regjeringen ble det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015 bevilget 1 mill. kroner til en mentorordning for unge innsatte som antas å være i faresonen for å bli radikalisert. Bevilgningen ble videreført med 2 mill. kroner i 2016. Regjeringen foreslår å bevilge 2 mill. kroner til tiltaket i 2017. Ordningen er et prøveprosjekt over tre år og vil deretter bli evaluert.

Kriminalomsorgsdirektoratet har engasjert syv mentorer. Mentorene gjennomgår en opplæringspakke som sikrer dem nødvendig kunnskap om målgruppen. Mentorene håndterer henvendelser fra alle enhetene.

Stortinget bevilget samtidig 1 mill. kroner til ett nytt årsverk ved Kriminalomsorgens høyskole og utdanningscenter (KRUS), med ansvar for å styrke kunnskapen og opplæringen om radikalisering, voldelig ekstremisme og hva kriminalomsorg kan gjøre for å forebygge dette.

Som en del av grunnutdanningen for fengselsbetjenter, gir KRUS opplæring i flerkulturell forståelse, radikalisering og voldelig ekstremisme. KRUS legger vekt på kunnskap om hva som kan lede til radikaliseringsprosesser, særlig under gjennomføring av straff.

Tiltakene er en oppfølging av Regjeringens handlingsplan mot radikalisering og voldelig ekstremisme.

Fagutdannet personell

Kompetente fengselsbetjenter er en forutsetning for høy kvalitet i straffegjennomføringen. I 2015 gjennomførte 167 aspiranter utdanning ved KRUS. I 2015 startet 175 aspiranter utdanningen. Erfaring tilsier at noen aspiranter avslutter underveis i utdanningsløpet. Departementet legger derfor til grunn at KRUS tar opp flere aspiranter ved hvert opptak enn måltallet for ferdige eksaminerte aspiranter tilsier. I tabellen nedenfor fremkommer antall uteksaminerte fengselsbetjenter i perioden 2011–2015.

Tabell 2.10 Antall uteksaminerte fengselsbetjenter 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Antall uteksaminerte	170	201	146	164	167

Utfordringer – styrke forebyggingen av kriminalitet *Innsattes levekår*

Statistisk sentralbyrå gjennomførte i 2014 en undersøkelse om levekår blant innsatte i norske fengsler³. Det store flertallet av innsatte har levekårsproblemer på ett eller flere områder. Hver femte innsatte tror at mulighetene for at de ikke begår nye lovbrudd etter løslatelsen er ganske små eller små. Det er en klar sammenheng mellom antall levekårsproblemer og troen på at man klarer å unngå lovbrudd etter løslatelse.

Psykisk syke innsatte – Cramerundersøkelsen

En landsdekkende undersøkelse gjennomført av Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels og rettspsykiatri for Helse Sør-Øst (Cramerundersøkelsen) viser at forekomsten av psykiske lidelser blant domfelte i norske fengsler er betydelig høyere enn i befolkningen ellers. Hele 92 pst. av et representativt utvalg av innsatte hadde tegn på en psykisk lidelse, og 65 pst. var rusavhengige før innsettelse i fengsel.

Kriminalomsorgsdirektoratet og Helsedirektoratet fikk i oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet å nedsette en arbeidsgruppe for å følge opp funnene i undersøkelsen. Arbeidsgruppen har levert en rapport med forslag til tiltak. Departementene vil i samråd med direktoratene vurdere forslagene og følge dem opp på egnet måte.

Enkelte innsatte er så alvorlig psykisk syke at det er vanskelig å gi tilstrekkelig behandling og oppfølging. Utelukkelse fra fellesskapet og isolasjon for innsatte med lavt funksjonsnivå er til tider nødvendig av sikkerhetsgrunner, men reiser en rekke problemstillinger. Overføring av alvorlig psykisk syke innsatte til psykiatriske døgninstitusjoner kan være vanskelig å få gjennomført. Dette har vært en utfordring i mange år. Den europeiske torturovervåkningskomité (CPT) har flere ganger anbefalt at norske myndigheter tar tak i problemene på området. Regjeringen har vært opptatt av å bedre forhold

til denne gruppen. Etter forslag fra Regjeringen ble det derfor bevilget 10 mill. kroner i 2015 til å styrke tilbudet til denne gruppen ved Ila fengsel og forvaringsanstalt. Bevilgningen er videreført.

Helhetlig tilbakeføring etter gjennomført straff

Å samordne tjenester overfor domfelte som adresserer levekårsproblemer bidrar til god forebygging av ny kriminalitet. Dette gjelder særlig helse, arbeid, utdanning, bolig og sosiale tjenester. Dette er områder hvor offentlige myndigheter tilbyr innbyggerne ulike tjenester. En forutsetning for å lykkes i en samordnet og helhetlig innsats i tilbakeføringsarbeidet er at det ikke er glippsoner i tjenestetilbudet.

Tiltak – styrke forebyggingen av kriminalitet

Helhetlig tilbakeføring etter gjennomført straff

Helse- og omsorgsministeren, arbeids- og sosialministeren, kunnskapsministeren, kommunal- og moderniseringsministeren og justis- og beredskapsministeren har et felles mål om å styrke den samordnede innsatsen for tilbakeføring til samfunnet etter endt straff og å fjerne glippsoner. Det er etablert en tverrdepartemental arbeidsgruppe som utarbeider forslag til å styrke samordningen mellom tjenesteytende etater og instanser som den innsatte har rett til ytelse fra.

Etablere tre nye stifinnerenheter – opptrappingsplan for rusfeltet

Regjeringen foreslår å bevilge 12 mill. kroner til etablering av tre nye stifinnerenheter. Enhetene etableres i fengslene Bjørgvin, Trondheim og Indre Østfold avd. Eidsberg.

Det er behov for å styrke tilbudet til innsatte med rusproblemer. Eksisterende tilbud dekker ikke innsattes behov for behandling, og det er et behov for spesialisthelsetjenester i fengsel for å forberede og påbegynne et sammenhengende behandlingsløp til tverrfaglig spesialisert rusbehandling (TSB) i døgninstitusjon etter straffegjennomføringsloven § 12.

³ Mathias Killengreen Revold (2014): Levekårsundersøkelse blant innsatte 2014. Dokumentasjonsnotat

Det finnes i dag stifinnerenheter i Oslo fengsel for menn og ved Bredtveit fengsel for kvinner. Begge drives i nært samarbeid mellom Tyrilistiftelsen og kriminalomsorgen, hvor det fengsels- og behandlingsfaglige arbeidet blir integrert i hverandre. Tilbudet er for innsatte som selv opplever at de har et problematisk forhold til rusmidler og som ønsker å starte en endringsprosess under soning. Mange innsatte fortsetter i heldøgnsbehandling utenfor fengsel, mens andre går til poliklinisk oppfølging og/eller hjelp til integrering i hjemkommunen.

Ved etableringen av nye stifinnerenheter vil kriminalomsorgen samarbeide med egnede behandlingstilbud.

Tiltaket inngår i en av de fem prioriterte beløpsfestede tiltakene i Prop. 15 S (2015–2016) Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020).

Styrke fengselshelsetjenesten til personer med rus og psykiske problemer – opptrappingsplan for rusfeltet

Regjeringen foreslår å bevilge 10 mill. kroner til styrking av tilskuddsordningen til vertskommuner for fengsler for å yte helse- og omsorgstjenester i fengsel til personer med rus og psykiske problemer.

Fengselshelsetjenesten og kriminalomsorgen rapporterer om begrenset tilgang til helse- og omsorgstjenester i fengsel. På denne bakgrunn er det i Prop. 15 S (2015–2016) Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020) lagt til grunn at regjeringen vil styrke det polikliniske tilbudet innen psykisk helsevern i fengslene for å tilby tjenester innen både TSB og psykisk helsevern. Regjeringen vil også styrke primærhelsetjenestetilbudet i fengslene.

Tiltaket inngår i en av de fem prioriterte beløpsfestede tiltakene i Prop. 15 S (2015–2016) Opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020).

Kap. 430 Kriminalomsorgen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	3 866 052	4 085 224	4 612 327
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 01</i>	84 164	88 314	88 332
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	37 653	60 872	44 456
60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	62 125	90 195	82 000
70	Tilskudd	21 839	22 472	23 101
	Sum kap. 0430	4 071 833	4 347 077	4 850 216

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker ordinære driftsutgifter (lønn, varer og tjenester) i kriminalomsorgen. Bemanningen i kriminalomsorgen per 1. oktober 2015 utgjorde 4 667 årsverk. Posten dekker videre utgifter til maskiner og utstyr, kontorutgifter, personalavhengige utgifter, husleie, programvirksomhet, aktiviseringstiltak samt godtgjørelser og kosthold for de innsatte. Posten dekker også utgifter til leie av fengselsplasser i Nederland.

Bevilgningen foreslås økt med 5 mill. kroner til videre prosjektering og oppfølging av prosjektet nytt fengsel i Agder.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner til utvidelse av ordningen med straffegjennomføring med elektronisk kontroll (EK). Denne bevilgningen vil dekke en utvidelse på om lag 40 plasser.

Bevilgningen foreslås økt med 12 mill. kroner knyttet til etablering av tre nye Stifinnerenheter i kriminalomsorgen.

Bevilgningen foreslås økt med 30,8 mill. kroner til å dekke husleie i 2017 for nye fengselsavdelinger ved Ullersmo fengsel og Indre Østfold fengsel, Eidsberg avdeling. Videre foreslås bevilgningen økt med 6 mill. kroner knyttet til økt husleie som følge av byggeprosjekter ved Ila fengsel og forvaringsanstalt.

Bevilgningen foreslås økt med 21 mill. kroner som følge av endring i valutakurs etter avtaleinngåelse om leie av fengselsplasser i Nederland.

Bevilgningen foreslås økt med 2,7 mill. kroner på grunn av en forventet økning i inntektene under kap. 3430, post 03, jf. omtale under kap. 3430, post 03.

Videre foreslås det å redusere bevilgningen med 20,4 mill. kroner ifm. avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen. Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,5 mill. kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. Det innebærer at bevilgningen økes med 359,3 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 03 og 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 4 612,3 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan nyttes under kap. 430, post 01

Posten omfatter arbeidsdriftens utgifter til materialer, rutinemessig utskifting av mindre maskiner og utstyr, kursing av ansatte rettet spesifikt mot hjelpemidler brukt i arbeidsdriften samt vedlikehold og drift av maskinparken. I bevilgningen inngår også arbeidspenger til de innsatte.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,4 mill. kroner ifm. avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Videre foreslås det å redusere bevilgningen med 2 mill. kroner som følge av forventede reduserte inntekter under kap. 3430, post 02, jf. omtale under kap. 3430, post 02.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 88,3 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten omfatter større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Den omfatter også

bevilgning til IKT-løsninger, maskiner og teknisk utstyr til arbeidsdriften, annet utstyr til fengslene og innkjøp av kjøretøy.

Bevilgningen foreslås redusert med 17,5 mill. kroner som følge av gjennomførte investeringer i utstyr og inventar i byggeprosjekter ved Ullersmo fengsel, Indre Østfold fengsel, Eidsberg avdeling og Ila fengsel og forvaringsanstalt.

Det foreslås en bevilgning under posten på 44,5 mill. kroner.

Post 60 Refusjoner til kommuner, forvaringsdømte mv., kan overføres

Bevilgningen under posten dekker refusjoner til kommunale omsorgstiltak for prøveløslatelse fra forvaring og varetektssurrogat. Ved prøveløslatelse av forvaringsdømte kan retten sette vilkår om at den domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover ettårsfristen i straffeloven § 53 nr. 3 bokstav g. Denne adgangen er hjemlet i straffeloven § 39 g. I forbindelse med etablering av refusjonsordningen var det en målsetting at de forvaringsdømte som har spesielle behov, skal ha mulighet til institusjonsopphold, ev. opphold i omsorgsbolig ved prøveløslatelse.

Det kreves særlige grunner for å sette vilkår om prøveløslatelse til kommunal omsorgsbolig/institusjon. Særlige grunner foreligger når den domfelte ellers ikke vil kunne prøveløslates, og en prøveløslatelse på slike vilkår anses å være bedre for den domfelte enn fortsatt opphold i anstalt under kriminalomsorgen. Dette er særlig aktuelt når den forvaringsdømte er psykisk utviklingshemmet eller har psykiske problemer og/eller rusproblemer. Det er et vilkår for slik løslatelse at institusjonen eller kommunen har samtykket i oppholdet og at tiltakene er statlig finansiert. Beslutning om prøveløslatelse treffes av domstolene.

I 2015 ble det utbetalt refusjon etter ordningen på 62,1 mill. kroner. Beslutning om prøveløslatelse fra forvaring med vilkår om at den domfelte tar opphold i institusjon eller kommunal boenhet utover ettårsfristen er tillagt domstolene. Det gjør bevilgningsbehovet under posten usikkert. Det er vanskelig å forutsi utviklingen i antall saker, dvs. både hvilke saker som vil falle bort, tilfang av nye saker og hvilke krav som vil følge av domstolenes beslutning og dermed hvor kostbare tiltakene det skal ytes kommunal refusjon for vil være.

Det foreslås en bevilgning under posten på 82 mill. kroner i 2017.

Post 70 Tilskudd

Post 70 er en tilskuddsordning for frivillig virksomhet under kriminalomsorgens virkeområde, dvs. domfelte under straffegjennomføring. Posten dekker tilskudd til frivillige organisasjoner hvor hoveddelen av organisasjonens aktiviteter finansieres fra andre kilder. Det forutsettes at mottakerens virksomhet støtter opp om kriminalomsorgens generelle målsetninger, og med spesiell vekt på tilbakeføring til samfunnet etter endt straffegjennomføring.

I 2017 foreslås et tilskudd til Foreningen For Fangers Pårørende på 2,746 mill. kroner. Av dette forutsettes 1,412 mill. kroner øremerket til tiltak for fangers barn. Det foreslås videre et tilskudd på 5,105 mill. kroner til organisasjonen Wayback,

1,673 mill. kroner til Kirkens Sosialtjeneste til organisasjonens arbeid for innsatte, 1,028 mill. kroner til Vardeteatret AS og 0,368 mill. kroner til Musikk i fengsel og frihet (MIFF). Stiftelsen Retretten foreslås tildelt 1,028 mill. kroner. Det foreslås tildelt 1,542 mill. kroner til Norges Røde Kors Nettverk etter soning, 1,542 mill. kroner til Frelsesarmeens Fengselsarbeid og 3,598 mill. kroner til Kirkens Bymisjons tilbakeføringsarbeid «FRI».

Den delen av tilskuddsmidlene som ikke er bundet opp ved øremerking, om lag 4,5 mill. kroner, vil bli kunngjort offentlig av Kriminalomsorgsdirektoratet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 23,1 mill. kroner.

Tabell 2.11 Fordeling av tilskudd til frivillig virksomhet i 2015 (1000 kr)

	(Beløp i 1 000 kroner)
Tilskuddsmottakere ¹	Tilskudd 2015
Wayback – stiftelsen Livet etter soning	4 826
Kirkens Sosialtjeneste	2 072
Foreningen for Fangers pårørende	2 596
Norges Røde Kors – Nettverk etter soning	983
Musikk i fengsel og frihet	1 134
Vardeteateret AS	1 486
Stiftelsen Kirkens bymisjon Drammen	737
Stiftelsen Kirkens Bymisjon Vestfold	491
Frelsesarmeens Fengselsarbeid	393
Norges Røde Kors – Visitortjeneste	491
Blues Factory AS	295
Stiftelsen Retretten	983
Kirkens Bymisjon Kristiansand	197
Røverhuset	590
Frelsesarmeen «Safe way home»	442
Ungdom mot vold	344
Stjernegruppen Ringerike AS Blå kors	295
Øvrige mottakere	3 482
Totalt	21 837

¹ Wayback og Foreningen for Fangers pårørende har fått hele tilskuddet som øremerket tilskudd, jf. Prop. 1 S (2014–2015) og Innst. 6 S (2014–2015). Kirkens Sosialtjeneste (1,541 mill. kroner), Musikk i fengsel og frihet (0,348 mill. kroner) og Vardeteateret AS (0,7 mill. kroner) har fått deler av tilskuddet som øremerket tilskudd.

Kap. 3430 Kriminalomsorgen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
02	Arbeidsdriftens inntekter	85 940	89 875	89 930
03	Andre inntekter	24 044	20 863	24 000
04	Tilskudd	1 033	2 245	2 297
	Sum kap. 3430	111 017	112 983	116 227

Post 02 Arbeidsdriftens inntekter

Posten omfatter inntekter fra salg av arbeidsdriftens produksjon og drifts- og vedlikeholdsoppgaver som utføres på bestilling fra Statsbygg.

Bevilgningen under posten foreslås redusert med 2 mill. kroner som følge av en forventning om reduserte inntekter ved arbeidsdriften i 2017.

Videre foreslås bevilgningen under posten redusert med 0,4 mill. kroner ifm. avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 21 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 89,9 mill. kroner.

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. leieinntekter for tjeneste- og leieboliger, refundert kost og husleie, klientavhengige driftstilskudd til overgangsboligene og tilskudd fra andre offentlige virksomheter til gjennomføring av prosjekter.

Bevilgningene foreslås økt med 2,7 mill. kroner som følge av en forventning om økte inntekter, jf. omtale under kap. 430, post 01.

Videre foreslås bevilgningen redusert med 0,1 mill. kroner ifm. avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3430, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 24 mill. kroner.

Post 04 Tilskudd

Posten omfatter tilskudd til deltakelse i internasjonalt fengselssamarbeid under EØS-finansieringsmekanismene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 430, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3430, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,3 mill. kroner.

Kap. 432 Kriminalomsorgens utdanningscenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	193 027	186 247	189 931
	Sum kap. 0432	193 027	186 247	189 931

Post 01 Driftsutgifter

Posten omfatter lønnsutgifter til personale ved Kriminalomsorgens høgskole og utdanningssenter (KRUS), lønn til aspiranter og drifts- og husleieutgifter vedrørende skolebygningen. Bemanningen ved KRUS var 67 årsverk per 1. oktober 2015. Posten omfatter også bevilgning til inventar og utstyr i skoleseksjonen og i kontorene, aspiranternes reiser, opphold og uniformseffekter samt ulike kurs til spesialstillinger innen kriminalomsorgen.

Bevilgningen for 2017 skal dekke uteksaminering av 175 fengselsbetjenter fra KRUS.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,9 mill. kroner ifm. avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 189,9 mill. kroner.

Kap. 3432 Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2015	Saldert budsjett 2016	
03	Andre inntekter	3 418	993	1 016
	Sum kap. 3432	3 418	993	1 016

Post 03 Andre inntekter

Posten omfatter bl.a. inntekter fra aspiranternes andel av skolebøker.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 432, post 01 mot tilsvarende merinntekt under kap. 3432, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1 mill. kroner.

Programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–25	Driftsutgifter	15 712 591	16 530 145	18 769 772	13,5
60–69	Overføringer til kommuner	15 500	10 000	13 275	32,8
70–89	Overføringer til private	69 014	253 172	269 054	6,3
Sum kategori 06.40		15 797 105	16 793 317	19 052 101	13,5

Utgifter under programkategori 06.40 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	14 354 706	15 209 929	17 318 148	13,9
442	Politihøgskolen	581 404	571 484	587 009	2,7
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)	655 834	786 848	892 885	13,5
445	Den høyere påtalemyndighet	190 933	210 979	240 171	13,8
446	Den militære påtalemyndighet	7 882	7 821	8 704	11,3
448	Grensekommisæreren	6 346	6 256	5 184	-17,1
Sum kategori 06.40		15 797 105	16 793 317	19 052 101	13,5

1 Innledning

Programkategori 06.40 omfatter politi- og lensmannsetaten, Politiets sikkerhetstjeneste (PST), Politihøgskolen (PHS), Den høyere påtalemyndighet, Den militære påtalemyndighet og Grensekommisæreren. I kategorien inngår etater og virksomheter som er sentrale i kriminalitetsbekjempelsen, i forebygging og håndtering av anslag mot samfunnet, kriser og ulykker, samt i opprettholdelsen av den alminnelige ro og orden. Oppgave-

løsningen skal skje i et samvirke med andre statlige og private aktører, kommunale etater og det sivile samfunn samt internasjonale samarbeidsmyndigheter.

Kategorien omfatter videre en rekke sivile rettspleie- og forvaltningsoppgaver som politiet er tillagt ansvar for, bl.a. pass- og våpenforvaltning, saker om oppholdstillatelse, registrering av asylsøkere og uttransportering av personer uten lovlig opphold i landet.

1.1 Kategoriens organisering og innplassering i kjedeperspektivet

Straffesakskjeden

Politiet og påtalemyndigheten utgjør de to første leddene i straffesakskjeden. Oppgaveløsningen i disse leddene får konsekvenser for antallet saker i senere ledd i kjeden. En effektiv forebygging vil redusere kriminaliteten og antall anmeldelser, og bidrar slik til å redusere antallet saker i de alminnelige domstolene (programkategori 06.20) og kriminalomsorgen (programkategori 06.30). Effektiv etterforskning og økt oppklaring kan tilsvarende ha en kriminalitetsforebyggende effekt, samtidig som økt oppklaring kan bety flere saker til oppfølging i kjeden. Det er påtalemyndighetens ansvar å lede etterforskningen, forberede og føre saker for retten. Økt bruk av administrative sanksjoner kan redusere antallet mindre alvorlige saker som behandles i straffesakskjeden.

Konfliktrådene er en del av straffesakskjeden, og har en viktig rolle i straffegjennomføringen med vekt på forebygging og gjenoppretting, jf. omtale under programkategori 06.70. Det er påtalemyndigheten som beslutter om en sak skal overføres til konfliktråd for behandling.

Kriminalomsorgen stiller soningsplasser og varetektsplasser til disposisjon for politiet, jf. omtale under programkategori 06.30.

Samfunnssikkerhet og beredskap

Politiet er en sentral aktør i samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden, både gjennom sin døgnkontinuerlige beredskap for håndtering av ordinære politioppgaver og gjennom håndteringen av ekstraordinære hendelser. Politiets samvirke med andre aktører, herunder de andre nødetatene og Forsvaret, er vesentlig for beredskap og oppgaveløsning, jf. omtale under programkategori 06.50.

PST og politiet for øvrig har en rekke oppgaver knyttet til å beskytte rikets sikkerhet, bl.a. forebyggende arbeid rettet mot mulige angrepsmål og overfor potensielle utøvere. PST har dessuten viktige analyse- og rådgivningsfunksjoner, og utarbeider beslutningsunderlag for Justis- og beredskapsdepartementet og regjeringen, både i det daglige og i krisesituasjoner.

Migrasjonsskjeden

Politiets oppgaver knyttet til migrasjonsskjeden er hovedsakelig registrering av alle som søker om

beskyttelse, fastsette korrekt identitet og uttransportering av personer som ikke har lovlig opphold i landet, inkludert de som ikke reiser frivillig etter å ha fått avslag på sin søknad om asyl. Politiet utfører i tillegg territorialkontroller for å finne personer som ikke har lovlig opphold. Dette arbeidet er også viktig ut fra et kriminalitets- og samfunnssikkerhetsperspektiv. For å se helheten i migrasjonsskjeden, se omtale under programkategori 06.90.

1.2 Organisering

1.2.1 Den sentrale politiledelsen

Justis- og beredskapsdepartementet har den overordnede styringen av politi- og lensmannsetaten. Departementet skal fastsette mål, strategier og rammer for politi- og lensmannsetatens arbeid. Departementet skal også føre tilsyn med at mål nås, og at vedtatt politikk blir implementert.

Politidirektoratet (POD) er et forvaltningsorgan underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. POD har ansvaret for faglig ledelse, styring, oppfølging og utvikling av politidistriktene og politiets særorganer. På straffesaksbehandlingsområdet skjer dette i samarbeid med riksadvokaten. POD har i tillegg ansvaret for å gjennomføre regjeringens politikk i henhold til tildelingsbrev, oppdragsbrev og andre oppdrag gitt i styringsdialogen. POD skal bistå med faglige innspill til departementet og bidra til at departementet har et best mulig beslutningsgrunnlag for politikktutforming.

1.2.2 Politidistriktene og særorganene

Som en del av nærpolitireformen er politiet fra 1. januar 2016 organisert i 12 politidistrikt, jf. Prop. 61 LS (2014–2015) og Innst. 306 S (2014–2015). Omorganiseringen i de 12 distriktene skjer fortløpende fra 2016, jf. omtale under pkt. 3 og del III.

Politimestrene i Sør-Vest og Nord er faglig og administrativt ansvarlig for virksomheten ved hovedredningssentralene, som er lokalisert på Sola og i Bodø, samt leder av redningsledelsen ved sentralene. Alle politimestrene leder dessuten en lokal redningssentral i sitt distrikt. Politiet er organisert med følgende særorgan:

- Den nasjonale enhet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (Kriplos)
- Utrykningspolitiet (UP)
- Den sentrale enhet for etterforskning og påtale av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet (Økokrim)
- Politiets utlendingsenhet (PU)
- Politihøgskolen (PHS)

Særorganene er administrativt og faglig underlagt POD. Økokrim er i tillegg et statsadvokatembete, som i sin påtalemessige virksomhet er underlagt riksadvokaten. Kripos er administrativt og faglig underlagt POD, unntatt påtalearbeid, der enheten er underlagt Det nasjonale statsadvokatembetet for bekjempelse av organisert og annen alvorlig kriminalitet (NAST). I tillegg er Nasjonalt ID-senter (NID) et ekspertorgan underlagt POD.

Namsfogden i Oslo var direkte underlagt POD, men er fra 26. august organisert som en del av Oslo politidistrikt.

1.2.3 Politiets IKT-tjenester og Politiets fellestjenester

Politiets IKT-tjenester (PIT) er fellesleverandør av IKT-tjenester og samband i politiet.

Politiets fellestjenester (PFT) er politiets nasjonale kompetanse- og servicesenter innenfor områdene materiell og logistikk, eiendom, bygg og anlegg (EBA), anskaffelser og juridisk rådgivning.

Begge er underlagt POD.

1.2.4 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

PST er et eget politiorgan i henhold til politiloven, og er faglig og administrativt direkte underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. PST har enheter i samtlige politidistrikt med unntak av Oslo der Den sentrale enhet (DSE) har ansvar for tjenestutførelsen, i tillegg til faglig styring av enhetene i de andre politidistriktene.

Den lokale politimester, med unntak av politimesteren i Oslo, og Sysselmannen på Svalbard er ansvarlig for PST-oppgavene i sitt distrikt. Politimestrene er både administrativt ansvarlige og ansvarlige for oppgaveløsningen i politidistriktene, mens DSE har det overordnede fagansvaret.

PSTs hovedoppgave er forebygging og etterforskning. PST har ansvar for å identifisere, beskrive og vurdere trusler, samt iverksette tiltak for å redusere sannsynligheten for tilsiktede uønskede handlinger. PST utarbeider både generelle trusselvurderinger og trusselvurderinger knyttet til bestemte hendelser, arrangementer og besøk av myndighetspersoner. PST ved DSE utarbeider analyser til bruk som beslutningsunderlag for regjeringen. Når PST utfører etterforskning er de underlagt NAST.

1.2.5 Den høyere påtalemyndighet

Den høyere påtalemyndighet består av Riksadvokatembetet, ti regionale statsadvokatembeter og NAST. Riksadvokaten leder Den høyere påtalemyndighet og har det faglige overordnede ansvaret for all straffesaksbehandling i egen etat, samt i politiet, Spesialenheten for politisaker, Økokrim og PST. Administrativt rapporterer riksadvokaten til Justis- og beredskapsdepartementet. Bare Kongen i statsråd kan utferdige alminnelige regler og gi bindende pålegg om utføringen av riksadvokatens verv, jf. straffeprosessloven § 56.

1.2.6 Generaladvokaten

Generaladvokaten leder Den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten har også tilsyn med den militære disiplinærmyndighet. Generaladvokaten er påtalemessig underlagt riksadvokaten og administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet. Justis- og beredskapsdepartementet har utredet ordningen med generaladvokat og krigsadvokater. Saken er sendt på høring med frist 1. oktober 2016.

1.2.7 Grensekommisæreren

Grensekommisæreren har bl.a. ansvar for å føre tilsyn med Grenseavtalen mellom Norge og Russland, herunder føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter med sikte på å blegge eventuelle konflikter ved grensen. Grensekommisæreren er underlagt POD. I forbindelse med Stortingets behandling av Prop. 61 LS om nærpoltireformen, ble det besluttet at Grensekommisariatets fremtidige organisering, oppgaver og tilhørighet skulle utredes av Forsvarsdepartementet, Utenriksdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Det er nedsatt en arbeidsgruppe bestående av representanter fra de tre departementene sammen med POD og Forsvaret, som skal gjennomføre utredningen. Arbeidsgruppens anbefaling skal etter planen leveres Justis- og beredskapsdepartementet i løpet av 2016.

1.3 Mål for kategorien

Målene for programkategori 06.40 Politi og påtalemyndighet er følgende:

Straffesakskjeden	En mer effektiv straffesakskjede Styrke forebyggingen av kriminalitet Redusere alvorlig kriminalitet
Samfunnssikkerhet og beredskap	Redusere sårbarhet i samfunnet Styrket samhandling i forbindelse med beredskap og krisehåndtering Kunnskapsbasert forebygging Bedre ledelse og styrket ledelseskultur
Migrasjonsskjeden	Raskere retur Raskere avklaring av identitet

2 Budsjettmessige prioriteringer

Bevilgningene til politi, påtalemyndighet og PST er økt med over 3 mrd. kroner i denne regjeringsperioden. Hovedprioriteringene i perioden 2014–2016 har vært økt politibemanning, IKT, nærpolitireformen, sikkerhet- og beredskap (inkl. PST) og returarbeid. Det er lagt til rette for å ansette i overkant av 1 000 nye politistillinger. Videre ble det i 2014 bevilget 100 mill. kroner for å kunne tilsette flere i sivile stillinger som kan overta oppgaver politiutdannede har gjort, slik at det frigjøres politiårsverk til mer politioperativt arbeid. Det er også bevilget midler til 50 nye jurister i politiet og 19 nye stillinger hos Den høyere påtalemyndighet (derav 16 statsadvokatembetsstillinger). Det er videre bevilget om lag 400 mill. kroner til gjennomføring av nærpolitireformen, og til oppstart av arbeidet med forbedring av nødmeldingstjenesten, herunder samlokalisering av politiets operasjonssentraler og brannvesenets 110-sentraler. Statens barnehus har fått en betydelig kapasitetsøkning, og IKT-moderniseringen av politiet er påbegynt. Det er bevilget om lag 319 mill. kroner knyttet til gjennomføring av flere uttransporteringer og til å styrke ID- arbeidet i politiet.

PST er styrket med om lag 370 mill. kroner (inkl. pris- og lønnsjustering og korrigerert for uttrekk av merverdiavgift). Viktige satsinger i PST har vært livvaktstjenesten, styrke spaning og innhentingsskapasiteten, IKT og sikkerhet og styrking av arbeidet med fremmedkrigerproblematikken. Det er videre foretatt en nødvendig styrking av POD, særlig på områder som IKT, HR og sikkerhet og beredskap.

For å øke politiets kapasitet har Regjeringen som ambisjon at det i løpet av 2020 er to polititjenestemenn per 1 000 innbyggere på nasjonalt nivå.

Det vil være variasjoner i dekningsgrad mellom politidistriktene grunnet kriminalitetsbildet og særskilte utfordringer i det enkelte distrikt.

Til tross for den betydelige satsingen på politiet de siste årene, er fleksibiliteten i politidistriktenes driftsbudsjetter blitt redusert. En av hovedårsakene til dette er at det hadde bygget seg opp et betydelige etterslep i investering og modernisering av IKT og materiell og utstyr da regjeringen tiltrådte. Politidirektoratet har derfor funnet det nødvendig å trekke inn noe midler fra politidistriktene for å finansiere investeringer knyttet til fellesprosjekter som kommer hele etaten til gode, men som også har medført økte drifts- og forvaltningsutgifter. Eksempler på dette er økte utgifter til Nødnett, strakstiltak for å sikre datasentrene og øvrig IKT-sikkerhet, nytt intranett for politiet og investeringer i ny nasjonal kommunikasjonskontroll for å sikre og bedre politiets evne til avlytting av kommunikasjon som er bevisinnhenting og en del av straffesaksbehandlingen. Dette er viktige tiltak som bidrar til å opprettholde og heve kvaliteten på politiets oppgaveløsning. I tillegg har regjeringen stilt krav til effektiv ressursbruk, og det er gitt klare føringer om en netto vekst i antall politistillinger tilsvarende det som er kompensert budsjettmessig.

For 2017 foreslår regjeringen å øke bevilgningene til politi og påtalemyndighet med om lag 2,26 mrd. kroner. Av dette utgjør lønns- og prisstigning 398,4 mill. kroner og overføring av pensjonsutgifter fra Statens Pensjonskasse om lag 1,45 mrd. kroner.

Hovedprioriteringer i budsjettforslaget for 2017 er:

- Øke bevilgningen med om lag 300 mill. kroner til økt kapasitet for å håndtere en utfordrende driftssituasjon i politidistriktene. Økningen skal bidra til at politidistriktene kan opprettholde aktivitetsnivået samtidig som nærpolitireformen gjennomføres
- I tillegg øke bevilgningen med 166,8 mill. kroner for å legge til rette for å oppbemanne politiet med om lag 350 nye stillinger, slik at antallet nye og ledige stillinger i politiet tilsvarer antall studenter som består eksamen ved PHS våren 2017. Politidistriktene vil bli tilført hovedtyngden av bemanningsveksten.
- Øke bevilgningen med 163,3 mill. kroner som følge av helårsvirkningen av opprettelsen av 347 nye politistillinger i 2016
- Bevilge 140 mill. kroner særskilt til gjennomføring av nærpolitireformen
- Øke bevilgningen med 20 mill. kroner til etablering av lønn- og regnskapstjenester i Kristiansund for politiet
- Bevilge 48,85 mill. kroner til samlokalisering av nødmeldingstjenesten, politi og brann (kap. 451, post 01)
- Øke bevilgningen med 40 mill. kroner til IKT-sikkerhet, som kommer i tillegg til videreføring av 100 mill. kroner til IKT-tiltak fra 2016
- Øke bevilgningen med 5 mill. kroner slik at flere patruljebiler kan få kamerasystem for gjenkjenning av bilskilt/kjennemerker (APNR), noe som vil bidra til effektiv tjenesteutøvelse og styrke politiets arbeid med å forebygge og oppklare kriminalitet.
- Øke bevilgningen til PST med 90 mill. kroner til et nytt analysesystem som skal bidra til å bedre kvaliteten og effektivisere virksomhetens oppgaveløsning
- Øke bevilgningen til PST med 7 mill. kroner til økt satsing på spionasje og sabotasje i det digitale rom
- Bevilge 60 mill. kroner til å fullføre forprosjektering av nytt beredskapssenter for politiets nasjonale beredskapsressurser
- Øke bevilgningen med 26 mill. kroner til å forbedre den elektroniske kommunikasjonen mellom bl.a. politi og påtale, domstolene og kriminalomsorgen (Stifinner II)
- Øke bevilgningen med 19 mill. kroner til etablering av tolv kontorer for offeromsorg i tilknytning til de nye politidistriktene, etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker i Trondheim. Tiltaket skal gi en bedre oppfølging av ofre og pårørendes stilling gjennom straffesakskjeden. Det legges også opp til at dagens Rådgivningskontorer for kriminalitetsofre (RKK) skal overføres til politiet. Det vil ta noe tid å overføre RKK. Bevilgningen på 9 mill. kroner foreslås derfor å bli tildelt direkte til RKK i 2017.
- Øke bevilgningen med 15 mill. kroner til Statens barnehus, herunder 5 mill. kroner som er videreføring fra revidert nasjonalbudsjett 2016 (skal bidra til redusert ventetid).
- Videreføre 48,1 mill. kroner til politiet og de lokale enhetene i PST og 14,8 mill. kroner til Den sentrale enhet i PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 (2015–2016) om økte asylankomster
- Øke bevilgningen med 105 mill. kroner, slik at politiet kan returnere minst 9 000 uten lovlig opphold i 2017 og øke innsatsen for å avdekke saker der personer har fått innvilget oppholdstillatelse på uriktig grunnlag. Økningen vil fordele seg på PU og politidistriktene
- Øke bevilgningen med 35,9 mill. kroner som følge av helårsvirkningen av drift av 90 nye plasser på Modul 3 på Trandum, som ble satt i drift i september 2016
- Øke bevilgningen med 7 mill. kroner til særskilt områdesatsing fra politiet på Grønland i Oslo for å forebygge og avdekke kriminalitet og fremme bedre levekår for beboerne i området
- Øke bevilgningen med til sammen 81 mill. kroner til politiet og UDI for å styrke kontrollen av identitet til personer som reiser inn i og oppholder seg i riket, samt forebygge og bekjempe ulovlig opphold og kriminalitet som baserer seg på falsk ID og misbruk av ID. Av dette foreslås det å bevilge 64 mill. kroner til politiet til flere mobile håndholdte enheter som muliggjør identitetskontroll, etablere taps- og verifikasjonssystem for offentlige og private aktører, samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere og verifikasjon av utenlandske ID-dokumenter. I tillegg foreslås det å bevilge 17 mill. kroner til UDI til utvidet bruk av biometri, jf. omtale under programkategori 06.90.
- Bevilge 55,4 mill. kroner til å videreføre det norske bidraget til Frontex fellesoperasjoner Triton og Poseidon i Middelhavet i første del av 2017
- Øke bevilgningen med 26,7 mill. kroner til utstyr til bruk i grensekontrollen på flyplasser, for å sikre kvalitet og legge til rette for effektiv oppgaveløsning.

Utgiftsbevilgningen under kategorien foreslås redusert med om lag 82,7 mill. kroner som en del

av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i staten. I tillegg foreslås det at politietaten skal effektivisere med 40 mill. kroner knyttet til anskaffelser. Videre foreslås bevilgningen under kategorien redusert med 21 mill. kroner som følge av krav om innføring av digital post til innbyggerne og næringsliv. Det vil også for 2017 være behov for stram styring og prioritering i politiet.

3 Nærpolitireformen

Ved lovvedtak 89 (2014–2015) om endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen) og stortingsvedtak av 10. juni 2015 er det vedtatt at det skal gjennomføres en reform i politiet.

Bakgrunnen for nærpolitireformen er NOU 2012: 14 Rapport fra 22. juli-kommisjonen, NOU 2013: 9 Ett politi – rustet til å møte fremtidens utfordringer, Prop. 61 LS (2014–2015) Endringer i politiloven mm. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen) og justiskomiteens innstilling 306 S og 307 L (2014–2015). Det er i begge utredningene reist kritikk for måten etaten har håndtert situasjoner på, hvordan ressursene er utnyttet og etatens manglende utviklingskompetanse. Videre er det store variasjoner i hvordan politiet er organisert, og med hvilken kvalitet og effektivitet oppgavene løses. Det er i tillegg påvist et stort potensial for utvikling av politiets evne til læring og kontinuerlig forbedring av egen virksomhet.

Politiets evne til å levere gode polititjenester og drive effektiv kriminalitetsbekjempelse i fremtiden avhenger i betydelig grad av politiets struktur og organisering. Med en inndeling i 27 politidistrikter var det store forskjeller i organisering, ressursfordeling og oppgaveløsning. Det store antallet distrikter, og forskjellene mellom de største og minste politidistriktene, ga begrensede muligheter for enhetlig og helhetlig ledelse og utvikling, vanskeliggjorde effektivt samarbeid mellom distriktene og førte til små og sårbare spesialistmiljøer i mange distrikter. Organisering og arbeidsmetoder har i tillegg variert mellom distrikter, noe som også bidro til et komplisert grensesnitt mellom særorganene og distriktene.

Politiets lokale struktur, med mange og til dels små tjenestesteder, binder i tillegg opp ressurser som kunne vært benyttet til operativ polititjeneste, samtidig som bemanningen på mange tjenestesteder blir for liten til å kunne tilby publikumsvennlige åpningstider. Et stort antall tjenestesteder med lav bemanning gir ikke grunnlag for en best mulig polititjeneste lokalt. I tillegg bindes betydelige ressurser opp i administrasjon, eiendom, bygg og anlegg.

En stor andel administrative funksjoner utføres i dag lokalt, mens etablering av fellesfunksjoner innen områder som eiendom, bygg og anleggsforvaltning, lønnskjøring, regnskap, anskaffelse av utstyr og teknologi samt IKT-støtte vil effektivisere og profesjonalisere etaten betydelig.

Målet med nærpolitireformen er et politi som er operativt, synlig og tilgjengelig, og som har kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Det har derfor vært viktig å finne tiltak som sikrer tett samarbeid mellom politi og kommune, nærhet mellom politiet og innbyggerne og et fortsatt politinærvær på små steder. Samtidig skal det utvikles solide fagmiljøer som er rustet til å møte dagens og morgendagens kriminalitetsutfordringer. Det er fastsatt seks effektmål for nærpolitireformen:

1. Et mer tilgjengelig og tilstedeværende politi med god lokal forankring og samhandling
2. Et mer tilgjengelig politi som leverer likere polititjenester med bedre kvalitet i hele landet
3. Et politi med mer målrettet innsats på forebygging, etterforskning og beredskap
4. Et politi med bedre kompetanse og kapasitet, som deler kunnskap og lærer av erfaringer
5. Et politi som skaper bedre resultater i en kultur preget av åpenhet og tillit gjennom god ledelse og aktivt medarbeiderskap
6. Et politi som arbeider mer effektivt ved å ta i bruk bedre metoder og ny teknologi.

Nærpolitireformen innebærer en betydelig omstilling av politiet med formål å styrke etatens måloppnåelse, og gjennom økt måloppnåelse bidra til et tryggere samfunn. Målene for nærpolitireformen er ambisiøse, og dekker store deler av politiets virksomhet. Det stilles store krav både til gjennomføring, og til gode prosesser for å ivareta de ansattes interesser og befolkningens forventninger og krav til polititjenester. Omstillingsfasen er krevende, samtidig som politiet skal opprettholde tjenesteproduksjonen. Gjennomføring av nærpolitireformen er den høyest prioriterte utviklingsoppgaven i politiet de nærmeste årene.

Regjeringen foreslår å bevilge 140 mill. kroner særskilt til gjennomføring av nærpolitireformen. Regjeringen foreslår til etablering av lønn- og regnskapstjenester for politiet i Kristiansund videre å øke bevilgningen for 2017 med 20 mill. kroner (se pkt. 3.6.3). Regjeringen foreslår til samlokalisering av nødmeldingstjenesten, politi og brann (se pkt. 3.1.2) å bevilge 48,9 mill. kroner i 2017 (kap. 451, post 01).

Resultat – ny politidistriktsstruktur og mer effektiv strategisk ledelse

Fra 1. januar 2016 ble det iverksatt en ny politidistriktsinndeling med 12 distrikter. Den nye inndelingen skal bidra til en mer enhetlig organisering og gi et godt grunnlag for å utøve en mer effektiv strategisk ledelse av politiet.

POD har etablert en nasjonal ledergruppe som består av de tolv politimestrene, sjefene for særorganene og ledergruppen i POD. Dette er nå det øverste ledende organet i etaten og fungerer som et strategisk, rådgivende organ for politidirektøren. Løpende dialog og forankring ved at politimestrene knyttes tettere til toppledelsen, vil bidra til kortere vei fra det operative arbeidet i distriktene til PODs nasjonale ledelse.

Utfordring – Opprettholde tjenesteproduksjon og gevinstrealisering

POD skal sørge for å opprettholde stabil drift samtidig med en sikker gjennomføring av reformen. Reformen skal bidra både med kvalitative og kvantitative gevinster, hvilket krever en systematisk tilnærming og oppfølging.

Tiltak – gevinstuttak og evaluering

POD har utarbeidet en gevinstplan for nærpolitireformen. Justis- og beredskapsdepartementet vil prioritere realisering av identifisert gevinstpotensial i styringsdialogen med direktoratet. Utgifter og gevinstuttak vil bli håndtert i den ordinære budsjettprosessen.

Justis- og beredskapsdepartementet har inngått en avtale med Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) om evaluering av nærpolitireformen. Difi vil organisere evalueringen, og selv gjennomføre en prosessevaluering. Difi vil knytte til seg forskermiljøer som skal stå for de øvrige evalueringsskjemaene.

3.1 Et mer tilgjengelig og tilstedeværende politi med god lokal forankring og samhandling

3.1.1 Utfordring – økt samhandling og mer tilstedeværelse

Politiet skal være lokalt tilstede og synlig for publikum, ha et tett samarbeid med kommunene og samhandle bedre med nødetatene. Informasjonsdeling på tvers av etatene skal videreutvikles. Politiet skal ha god lokalkunnskap og en bred kontaktflate mot lokalsamfunn og innbyggere, som

grunnlag for tillit og trygghet. Politiets tilstedeværelse på nett skal styrkes.

3.1.2 Tiltak – styrket samhandling

En velfungerende kontaktflate mellom politi og lokalsamfunn er en forutsetning for god forebygging, beredskap og kriminalitetsbekjempelse. Deltakelse og eierskap til forebyggende arbeid må forankres på toppnivå, både i kommunene og hos politiet. POD skal iverksette et prøveprosjekt for styrket samhandling mellom politi og lokalsamfunn (kommune, frivillige organisasjoner og næringsliv) i minst ett politidistrikt.

Politiråd er et strategisk organ for det kriminalitetsforebyggende arbeidet som politiet skal ta initiativ til å etablere med alle kommuner. Det er per i dag etablert et slikt samarbeid i nær samtlige av landets kommuner.

Hver kommune skal ha fast kontaktperson ved lensmannskontoret eller politistasjonen (politikontakt). Politikontakten skal bistå i politirådsarbeidet og fungere som kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet i distriktet.

Politiets operasjonssentraler er politimesterens operative ledelselement i den daglige tjenesten, og styrer de operative enhetene. Nye operasjonssentraler skal være etablert i alle politidistrikter innen 1. april 2018. Bemanningen på politiets operasjonssentraler ble i Prop. 61 LS (2014–2015) fastsatt til minst seks operatører, med unntak av Øst-Finnmark politidistrikt. Tallet for minimumsbemanning har sin bakgrunn i NOU 2013: 9, som foreslo seks politidistrikter. Med 12 politidistrikter vil et krav om en minimumsbemanning på seks binde opp relativt mye mer ressurser til operasjonssentralene. Etter avtale med de partier på Stortinget som støtter nærpolitireformen, er det enighet om at bemanningsnivået på operasjonssentralene skal besluttes ut fra faglige vurderinger, og at det er kvaliteten på arbeidet som er det viktigste.

Politiets operasjonssentraler og nødmeldingssentralene for brann skal samlokaliseres i politidistriktene. Den første operasjonssentralen skal være samlokalisert med 110-sentralen (brann) ved årsskiftet 2016/2017.

Det skal videre legges til rette for at helsetjenestens AMK-sentraler kan plasseres samme sted. Helsetjenesten gjennomfører i 2016 en egen utredning om hvordan AMK best kan organiseres i fremtiden.

Digitale tjenester skal være en viktig plattform for politiets kontakt med innbyggerne, og det skal gjøres enklere for befolkningen å kommunisere med politiet, også elektronisk. Anmeldelser for de

fleste forhold skal på sikt kunne skje digitalt via internett, jf. pkt. 4.1.4. En versjon hvor flere forhold kan anmeldes på nett skal gjøres tilgjengelig i 2017.

3.1.3 Tiltak – krav til responstid

For å ivareta tilliten til politiet må publikum oppleve at politiet er tilgjengelig når det trengs. POD har derfor videreført arbeidet med å måle og stille krav til responstid ved oppdrag der liv er direkte truet, eller der det av andre årsaker er behov for umiddelbar innsats fra politiet. Responstid er tiden det tar fra politiet mottar melding om en hendelse til første politienhet er på stedet. Resultatene per 1. tertial 2016 viser at kravene på nasjonalt nivå er innfridd, mens kravene på distriktsnivå er innfridd av 6 distrikter og delvis innfridd i de resterende. Politidistriktene vurderer det som sannsynlig at de vil nå målene for 2016. Det systematiske arbeidet med reduksjon av responstiden skal videreføres framover mot 2020.

3.2 Et mer enhetlig politi som leverer likere polititjenester med bedre kvalitet i hele landet

3.2.1 Resultat – felles organisasjonsmodell

Det er vedtatt en overordnet organisasjonsmodell for politidistriktene. Denne skal sikre en mer enhetlig organisering og legge til rette for at politiets samfunnsoppdrag kan løses på en god måte. Organisasjonsmodellen stiller krav til hvilke funksjonelle driftsenheter politidistriktene skal ha, og hvordan de skal støtte polititjenesten i de geografiske driftsenhetene.

3.2.2 Utfordring – for stor forskjell mellom politidistriktene

Politiets lokale struktur med mange og til dels små tjenestesteder er ressurskrevende og gir ikke en optimal ressursutnyttelse. Organisering og arbeidsmetoder er ulike fra distrikt til distrikt. I tillegg til felles organisasjonsstruktur må politiet i fremtiden jobbe mer standardisert og etter «beste praksis». Publikum skal oppleve at politiet utfører sine tjenester på en tilnærmet lik måte, og med like høy kvalitet, uavhengig av hvor de henvender seg.

3.2.3 Tiltak – lokal struktur, kvalitetskrav og standardisering

Den lokale tjenestestedsstrukturen med politistasjoner og lensmannskontorer skal gjennomgås for

å sikre et effektivt, tilgjengelig og tilstedeværende politi.

Lokale folkevalgte skal sikres medvirkning i de lokale prosessene ved at det etableres styringsgrupper som utformer mandat for arbeidet og gir sin anbefaling om tjenestestedsstrukturen til politimesteren. Styringsgruppen ledes av politiet. Politimestrene leverer sin innstilling til POD, som skal fatte beslutning om lokal tjenestestruktur tidlig i 2017. Berørte kommuner har klageadgang, og det tas sikte på at alle klager er ferdigbehandlet før sommeren 2017. Endringene i lokal struktur vil implementeres etter hvert som personalet er innplassert i ny organisasjon fra høsten 2017. Det er viktig å gjennomføre organisasjonsendringene relativt raskt for å unngå at de ansatte skal oppleve lengre tid med usikkerhet om egen stilling, arbeidssted og oppgaver.

Kvalitetskrav på områder som publikumsservice, forebygging, tilgjengelighet og beredskap, skal ligge til grunn ved endring av lokal tjenestestedsstruktur.

Politiet skal løse en større del av oppgavene på stedet gjennom å etablere standard rutiner og prosesser, et støtteapparat for førstelinjen, et felles saksinntak samt ta i bruk mobile arbeidsverktøy. I første omgang vil disse arbeidsmetodene gjelde etterforskning, herunder avhør, søk og åstedsundersøkelser, jf. pkt. 4.1.4.

3.3 Et politi med mer målrettet innsats på forebygging, etterforskning og beredskap

3.3.1 Resultat – handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet og etterretningsdoktrine

POD har, sammen med riksadvokaten, utarbeidet en handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet. Formålet er bl.a. å heve kvaliteten i straffesaksarbeidet og øke andelen straffesaker som oppklares.

POD har utviklet nasjonale retningslinjer for politiets etterretningsarbeid (etterretningsdoktrinen). Dette vil gi et bedre grunnlag for å treffe riktige tiltak og prioriteringer i arbeidet med å bekjempe kriminalitet. Retningslinjene skal implementeres i løpet av 2017/18.

3.3.2 Utfordring – målrettet og effektiv ressursinnsats

Politiet skal drive effektiv forebygging, være til stede med relevant kapasitet og kompetanse der det er behov og håndtere lovbrudd på en måte som bidrar til trygghet og rettsikkerhet. Det forebyggende arbeidet skal styrkes gjennom hele politiorganisasjonen. Innsatsen skal gjøres mer målrettet og systematisk. Andelen straffesaker

som oppklares skal økes og saksbehandlingstiden skal reduseres. Beredskapen skal være tilfredsstillende i hele landet.

3.3.3 Tiltak – organisering, deltakelse og økt kompetanse

Politiet skal drive et aktivt forebyggende arbeid i egen regi og i samarbeid med andre offentlige og private aktører. Forebygging av kriminalitet skal styrkes i hele politiorganisasjonen. Deltakelse og eierskap til de forebyggende oppgavene skal forankres på toppnivå i kommunene, og hos politiet lokalt.

Det er nedsatt et offentlig utvalg som skal utrede påtalemyndighetens kapasitet og kompetanse. Utvalget skal også vurdere tiltak for å oppnå en bedre og mer lik oppgaveutførelse i hele landet.

Det skal utvikles nye verktøy og arbeidsmetoder for effektive kriminaltekniske analyser på Kripes. For at prosjektet skal gi optimal effekt er det nødvendig at systemløsningen er integrert med politiets straffesaksløsninger. Det skal innføres nasjonalt BL, nasjonale basisløsninger, som er politiets straffesaksbehandlingssystem.

3.3.4 Tiltak – rednings- og beredskapsråd i alle politidistrikt/LRS-områdene.

Større LRS-områder (lokale redningssentraler) og færre deltakere i redningsledelsen øker behovet for gode samhandlingsplattformer. Det skal derfor opprettes rednings- og beredskapsråd i hvert politidistrikt for å styrke samarbeidet mellom aktørene innenfor rednings- og beredskapsområdet. Rådet skal være et eget forum, og må ikke forveksles med – eller erstattes av – lokal redningsledelse. Rådet skal bidra til at relevante beredskapsaktører kjenner deltakernes ansvar, rolle, kompetanse og kapasitet, slik at forutsetningene for samvirke ved behov er best mulig. Rådet ledes av politiet, og politiet skal innkalle til minst ett møte per år.

3.4 Et politi med bedre kompetanse og kapasitet, som deler kunnskap og lærer av erfaring

3.4.1 Utfordring – kompetanse

Det skal utvikles sterkere fagmiljøer flere steder i landet. Politiet skal få inn nye typer kompetanse, og kompetansen skal utvikles og benyttes mer planmessig enn før. Kunnskapsdeling, evaluering og læring skal skje systematisk, og være en integrert del av arbeidsformen i politiet.

3.4.2 Tiltak – mer kunnskapsstyrt og målrettet innsats

Det skal utarbeides ny virksomhetsstrategi og flerårig virksomhetsplan for å styrke styringen og den langsiktige utviklingen av politiet.

Politiets arbeid skal være kunnskapsstyrt. PHS skal gjennom sin forskning bidra til videreutvikling av politiet, og til et kunnskapsbasert, kritisk og reflektert politi.

POD vil få i oppdrag å utvikle en kunnskapsstrategi til bruk i videreutviklingen av politietaten.

Overføring av forvaltning av hittegodt til kommunene er under utredning. Det ble i 2014 igangsatt et pilotprosjekt der kriminalomsorgen overtok ansvar for fremstilling og transport av varetektsfanger fra politiet i politidistriktene i Nordre Buskerud, Søndre Buskerud, Telemark og Vestfold (senere også utvidet til Asker og Bærum). Det er foretatt en evaluering av pilotprosjektet som nå er til vurdering i departementet. Justis- og beredskapsdepartementet har vurdert og funnet det mest hensiktsmessig at politiet beholder sine oppgaver knyttet til løse og farlige hunder, brukthandel, passforvaltning og EØS-registreringsordningen.

3.5 Et politi som skaper bedre resultater i en kultur preget av åpenhet og tillit gjennom god ledelse og aktivt medarbeiderskap.

Regjeringen ønsker et politi som skaper bedre resultater i en kultur preget av åpenhet og tillit, gjennom god ledelse og aktivt medarbeiderskap. Dette er et prioritert arbeid som må starte med grunnutdanningen på PHS, og underbygges i tjenesten i etaten. Mye av fundamentet er lagt det siste året gjennom fremforhandlede avtaler, reglement og systemer.

3.5.1 Resultat – ny rekrutteringsveileder

POD har utarbeidet en ny rekrutteringsveileder som skal gi støtte til å gjennomføre profesjonelle og tillitsvekkende ansettelsesprosesser. Gode rekrutteringsprosesser i tråd med beste praksis er viktig for å ansette de riktige personene, og bidrar til utvikling av organisasjonen.

3.5.2 Utfordring – ytringsklima, læringsevne, mangfold

I debatten om kultur i politiet de siste årene har det blitt pekt på et behov for en kultur for mer åpenhet om kritikkverdige episoder og hvordan det kan bli enklere å si fra før problemet blir for stort. En åpenhet om og erkjennelse av feil er en

forutsetning for læring og forbedring, og kan gi grunnlag for økt tillit.

Den sterke autonomien til de lokale politimyndighetene kan ha vært til hinder for læring. Politiet har ikke hatt systemer for systematisk læring av hendelser eller deling av erfaringer for å sikre at hele etaten videreutvikler kompetanse.

Det er et politisk mål med større mangfold i politiet, eksempelvis gjennom å rekruttere personer med minoritetsbakgrunn inn i politiet gjennom opptak på PHS, samt styrke kvinneandelen blant ledere. Blant ledere med politibakgrunn er det bare 16 pst. kvinner i etaten per 31. desember 2015.

3.5.3 Tiltak – lederutviklingsprogram for politiet

Ledergruppen i POD har deltatt i et lederutviklingsprogram siden 2015, som er videreført i 2016. Et tilsvarende lederutviklingsprogram skal gjennomføres i etaten i regi av den nasjonale ledergruppen, hvor den nasjonale ledergruppen skal ivareta både egen utvikling, og bidra til at de lokale ledergruppene i hvert distrikt utvikles til strategisk rådgivende organer for politimestrene og POD.

Et program for førstelinjeledere i politiet er under utvikling. Formålet med programmet er å sikre lederkompetanse i førstelinjens møte med publikum. Målgruppen er politioperative ledere som ikke har andre ledere under seg. Basiskunnskap i ledelse, trening i konkrete lederferdigheter og realisering av politiarbeid på stedet blir vektlagt.

PHS skal revidere sine lederutdanningstilbud. Revisjonen vil både reflektere justissektorens nye virksomhetsmål og nærpolitireformens mål. Programmene skal bl.a. sikre nye impulser og forankre ledelse bedre i etaten.

3.5.4 Tiltak – etiske retningslinjer, hendelses- og avvikssystem, handlingsplan for likestilling og mentoringprogram

POD skal utarbeide og innføre etiske retningslinjer som skal bidra til å opprettholde befolkningens tillit til politiet ved å sikre høye etiske standarder knyttet til tjenesteyting så vel som myndighetsutøvelse. Retningslinjene skal tjene som et praktisk verktøy for medarbeiderne i deres daglige arbeid.

Et felles avviks- og hendelsessystem skal utvikles og implementeres i politi- og lensmannsetaten. Dette skal brukes når avvik og uønskede hendelser oppstår for å igangsette forebyggende og korrigerende tiltak, samt bidra til læring.

Systemet skal videre bidra til en enhetlig håndtering av hendelser og legge til rette for forbedringsarbeid.

Det skal utarbeides en handlingsplan for likestilling i politiet. Planen skal inneholde konkrete tiltak for å nå målet om en bedre kjønnsbalanse i lederposisjoner. Handlingsplanen skal videre bidra til å sikre likestilt rekruttering, redusere risiko for diskriminering og skape en attraktiv og fremtidsrettet arbeidsplass.

Det skal etableres et mentoringprogram med mentorer fra politiet, andre offentlige etater og næringsliv, hvor ledertalenter i etaten kan få tilbud om å delta. En av målsettingene er at kvinner med politiutdanning skal søke lederstillinger.

3.5.5 Tiltak – evaluering

Difi skal gjennomføre en evaluering av arbeidet med holdninger, kultur og ledelse i politiet. Evalueringen vil gi viktig lærdom for det videre arbeidet med dette sentrale området for utvikling av politiet.

3.6 Et politi som arbeider mer effektivt ved å ta i bruk bedre metoder og ny teknologi

3.6.1 Resultat – helhetlig og strategisk styring av IKT og digitalisering

POD har i 2016 utviklet en ny digitaliseringsstrategi for politiet. Denne skal danne grunnlaget for flerårig virksomhetsplan for å realisere strategien de kommende årene, se også omtale under pkt. 8.1.

Politiets IKT-tjenester har både overtatt ansvaret for lokale IKT-løsninger, og de ansatte som arbeider med IKT-støtte i distriktene. Ved dette tiltaket er det etablert helhetlig styring og organisering av IKT i distriktene.

3.6.2 Utfordring – effektivisering og kvalitetsheving av politiets administrative oppgaver

Det skal etableres fellestjenester på de administrative områdene for å frigjøre ressurser som kan omdisponeres til politiets publikumsrettede tjenesteproduksjon. Etablering av fellestjenester skal videre sikre bedre kvalitet, sikkerhet og pålitelighet for brukerne i etaten. Lønns- og regnskapsoppgavene utføres i dag på 44 ulike steder, og det benyttes nesten like mange ulike lokale løsninger for oppsett av regnskap.

Mye ressurser er knyttet opp i eiendom, bygg og anlegg, og etaten har totalt svært mange avtaler om anskaffelser og forvaltning av utstyr.

3.6.3 Tiltak – effektivisering av politiets administrative oppgaver

Det opprettes en felles enhet for håndtering av politiets lønns- og regnskapsoppgaver. Regjeringen har i samråd med partiet Venstre bestemt at politiets lønns- og regnskaps-senter skal legges til Kristiansund. Tiltaket skal bidra til mer effektiv ressursbruk, heve kvaliteten i arbeidet og samtidig legge til rette for å fremlegge et samlet regnskap for hele etaten.

Det arbeides også med effektivisering og kvalitetsheving av eiendoms-, bygg- og anleggsforvaltningen, samt bedring av rammeverket for anskaffelser og forvaltning av utstyr.

3.6.4 Utfordring – ta i bruk nye metoder og ny teknologi

Politiet skal ta i bruk moderne teknologi for mer effektiv oppgaveløsning og bedre brukerservice. En del administrative funksjoner skal samles og spesialiseres slik at oppgavene kan løses på en mer effektiv måte for å frigjøre mer ressurser til politioppgaver.

3.6.5 Tiltak – organisasjon, teknologi og nye arbeidsformer

For å sikre at norsk politi kan levere gode og effektive polititjenester, skal det utvikles nye arbeidsformer basert på nye teknologiske løsninger. Evnen til å ta i bruk løsningene skal styrkes.

4 Straffesakskjeden

4.1 En mer effektiv straffesakskjede

I straffesakskjeden inngår forebygging av kriminalitet, etterforskning av straffbare forhold, samt sanksjonering i rettsapparatet med påfølgende fullbyrdelse av straffereaksjoner og inndragning av utbytte fra straffbare handlinger.

En effektiv straffesakskjede med høy kvalitet og god rettssikkerhet er en forutsetning for den alminnelige tillit til rettssystemet og borgernes opplevelse av trygghet. Strategier for tidlig forebygging kan bidra til å hindre kriminalitet, radikaliserings og voldelig ekstremisme. Straffesakskjeden har derfor også betydning for samfunns-sikkerhets- og beredskapskjeden.

Regjeringen arbeider for å sikre balanse i straffesakskjeden. Kapasiteten og effektiviteten i

straffesakskjeden påvirkes av antallet handlinger som til enhver tid er kriminalisert, omfanget av avdekket og anmeldt kriminalitet, politiets samlede etterforskningsressurser og kompetanse til å gjennomføre effektiv etterforskning med god kvalitet, samt påtalemyndighetens og domstolenes kapasitet til behandling av saker. Tilgangen på varetektsplasser og soningsplasser har også betydning. Politiets og øvrige samfunnsaktørers evne til å forebygge lovbrudd påvirker også den samlede ressursbruken i straffesakskjeden.

Omleggingen til de nye politidistriktene skjer fortløpende fra 2016. Kapasiteten og kvaliteten i straffesakskjeden skal forbedres gjennom etableringen av større og mer kompetente etterforskningsmiljøer i de nye politidistriktene, flere politistillinger samt prioritering av etterforskning som fag. Som et ledd i gjennomføringen av nærpolitireformen er det utarbeidet en handlingsplan for løst av etterforskningsfeltet. Planen vil oppdateres løpende.

Det er som et ledd i oppfølgingen av nærpolitireformen oppnevnt et offentlig utvalg som skal gjennomføre en påtaleanalyse med formål å videreutvikle påtalemyndigheten gjennom styrking av kvaliteten i straffesaksarbeidet. Analysen skal bl.a. vurdere om påtalemyndigheten har riktig kapasitet og kompetanse til å ivareta sine oppgaver, herunder fagledelse av politiet.

Videre skal det gjennomføres en utredning av særorganstrukturen og organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser.

Det ble i 2014 igangsatt et pilotprosjekt der kriminalomsorgen overtok ansvar for fremstilling og transport av varetektsfanger fra politiet i fire politidistrikt. Prosjektet er evaluert, og evalueringsrapporten ligger til behandling i Justis- og beredskapsdepartementet. For nærmere omtale vises til programkategori 06.30.

4.1.1 Resultat – fortsatt nedgang i den registrerte kriminaliteten

Kriminalitetsbildet påvirkes av en rekke samfunnsmessige faktorer, bl.a. befolkningsvekst, urbanisering og migrasjon. Den registrerte kriminaliteten påvirkes i tillegg av anmeldelsestilbøyeligheten til publikum, samt aktiviteten til politiet og andre kontrolltater.

Tabell 2.12 Anmeldte lovbrudd 2011–2015, etter kriminalitetstype

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 1.7.2016
Økonomisk kriminalitet	8 053	8 047	7 931	7 702	10 759	12 860
Annen vinningskriminalitet	171 921	179 948	170 911	156 189	137 129	55 049
Voldskriminalitet	26 254	27 151	26 942	26 300	28 388	15 729
Seksualkriminalitet	4 612	4 719	4 823	4 780	5 704	3 486
Narkotikakriminalitet	42 788	45 921	49 404	48 075	44 708	20 832
Skadeverk	19 553	18 165	18 278	17 463	17 001	8 127
Miljøkriminalitet	2 741	2 333	2 172	2 205	2 300	1 043
Arbeidsmiljøkriminalitet	819	773	756	864	860	410
Trafikkriminalitet	56 922	60 535	58 986	60 020	57 872	29 121
Annen kriminalitet	46 429	46 082	48 303	48 509	47 517	20 207
Alle lovbruddsgrupper	380 092	393 674	388 506	372 107	364 965	174 123

Tall for 2015 og per 1. juli 2016 er hentet fra politiets driftsstatistikk (STRASAK). Ny straffelov trådte i kraft 1. oktober 2015, og innebærer enkelte endringer i inndelingen av lovbruddene. Det er bl.a. en forskyvning av lovbrudd mellom kriminalitetstypene økonomi og vinning, som bidrar til å forklare deler av økningen innenfor økonomisk kriminalitet.

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Den registrerte kriminaliteten har vist en nedadgående tendens de siste årene. Utviklingen har funnet sted i en periode hvor det samtidig har vært befolkningsvekst. I 2015 var antallet anmeldte lovbrudd 6 pst. lavere enn året før. Nedgangen gjelder særlig vinningskriminalitet som volummessig representerer den største gruppen lovbrudd. En nedgang i vinningskriminalitet er en trend som vi også ser i en rekke andre europeiske land.

Årsakene til nedgangen i anmeldt kriminalitet er sammensatt. Politiets forebyggende innsats er sannsynligvis en medvirkende faktor. Samtidig har teknologiutviklingen skapt nye mulighetsrom for lovbrudd, både ved at nye typer lovbrudd oppstår og ved at allerede kjente lovbruddstyper gjennomføres på nye måter. Det har vært en økning i antall anmeldelser for vold i nære relasjoner, som

sannsynligvis skyldes at flere saker anmeldes, hvilket er en ønsket utvikling.

Det har over flere år vært en nedgang i den registrerte kriminaliteten blant barn og unge. Denne nedgangen har gjort seg gjeldende på tvers av kriminalitetstyper. Trenden bekreftes av selvrapporteringsdata fra de nasjonale Ungdataundersøkelsene.

Levekårsundersøkelsen for 2015 fra Statistisk sentralbyrå (SSB) oppgir at 9,8 pst. av den voksne befolkningen i løpet av det siste året har vært offer for ett eller flere tilfeller av tyveri, skadeverk, vold eller trusler om vold. Andelen ofre for hver av disse typene lovbrudd er mindre i 2015 enn i alle tidligere levekårsundersøkelser fra SSB. Andelen av befolkningen som er utsatt for tyveri er nær halvert sammenliknet med undersøkelser tilbake på 1990-tallet og begynnelsen av 2000-tallet.

4.1.2 Resultat – redusert saksbehandlingstid og økt oppklaringsprosent

Tabell 2.13 Saksbehandlingstid og oppklaringsprosent 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 1.7.2016
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte lovbrudd totalt (dager)	100	92	97	102	95	94
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager) – fristsaker vold (oppklarte saker)	101	99	100	104	97	104
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (dager) – unge lovbytere (oppklarte saker)	30	33	35	36	33	38
Oppklaringsprosent for lovbrudd totalt	50,7	49,8	50,4	52,1	53,8	55,0

Innføringen av ny straffelov 1. oktober 2015 medførte at skillet mellom forbrytelser og forseelser opphørte. Statistikk over saksbehandlingstid og oppklaringsprosent har tidligere vært oppgitt for forbrytelser, men vil heretter bli oppgitt for lovbrudd totalt.

Kilde: Politiets driftsstatistikk (STRASAK), LL.

Redusert saksbehandlingstid

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for oppklarte lovbrudd totalt var syv dager kortere i 2015 (95 dager) enn i 2014 (102 dager). Politiet har fått bedre rutiner i initialfasen av straffesaksbehandlingen, og et større antall saker avgjøres kort tid etter anmeldelse. Dette har gitt en reduksjon i den samlede saksbehandlingstiden.

For prioriterte voldssaker var den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for oppklarte saker 97 dager i 2015. Dette er en forbedring fra året før, men resultatet ligger fortsatt over målkravet på 90 dager.

For saker hvor mistenkte var under 18 år lå den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden i 2015 på 33 dager, hvilket er under målkravet på 42 dager.

Økt oppklaringsprosent

Oppklaringsprosenten er et uttrykk for forholdet mellom saker avgjort med en kode som teller som

oppklart og summene av alle avgjorte saker (både oppklarte og ikke-oppklarte). Oppklaringsprosenten beregnes etter innføring av ny straffelov for lovbrudd totalt, og oppgis ikke som tidligere særskilt for forbrytelser.

Oppklaringsprosenten for lovbrudd totalt var 53,8 pst. i 2015. Resultatet er 1,7 prosentpoeng bedre enn i 2014, og 3,4 prosentpoeng bedre enn i 2013. Hovedårsaken antas å være forbedret oppklaring av vinningslovbrudd de siste årene, samtidig som antall anmeldte vinningslovbrudd har gått ned. Siden vinningslovbrudd utgjør om lag en tredel av den registrerte kriminaliteten, har økt oppklaringsprosent for disse lovbruddene stor påvirkning på den totale oppklaringsprosenten. Det har i tillegg vært en satsing på etterforskningsfunksjonen, samtidig som påtalefunksjonen både i politiet og Den høyere påtalemyndighet er styrket med et betydelig antall årsverk.

Oppklaringsprosenten for volds-, seksual- og trafikklvbrudd har i tillegg økt noe.

Saksavvikling og behandlingstid i Den høyere påtalemyndighet

Tabell 2.14 Saksavgjørelser ved statsadvokatembetene 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 1.7.2016
Påtalesaker	62 908	57 828	61 207	65 430	74 646	39 251
Klagesaker	2 467	2 397	2 591	2 586	2 609	1 397
Sum	65 375	60 235	63 787	68 016	77 505	40 648

Statsadvokatene treffer avgjørelser i sakene de får oversendt fra politiet. Mens antall saker inn til politiet (anmeldelser) har sunket siden 2012, har antall saksavgjørelser ved statsadvokatembetene steget med 18,6 pst. fra 2012 til 2015. Per 1. juli 2016 har statsadvokatene truffet avgjørelse i 40 648 påtale- og klagesaker, hvilket er 2 247, eller 5,9 pst. flere avgjørelser enn på samme tid i 2015. Den største økningen har skjedd ved Oslo statsadvokatembeter, men også andre embeter merker økningen. Økningen kan ha sammenheng med et høyt antall nytilsatte påtalejurister i politiet uten delegert påtalekompetanse.

4.1.3 Resultat – fortsatt nedgang i restanser

Tabell 2.15 Restanser eldre enn tre måneder 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 1.7.2016
Ikke påtaleavgjorte saker	37 729	41 311	45 031	40 780	37 415	33 796
Påtaleavgjorte – ikke rettskraftige saker	67 114	69 651	71 499	73 339	75 335	68 191
Ikke rettskraftige saker totalt	104 843	110 962	116 530	114 119	112 770	101 987

Kilde: Politiets driftsstatistikk (STRASAK), Politidirektoratet.

Antall ikke påtaleavgjorte saker eldre enn tre måneder gikk ned med 3 365 saker i 2015, eller 8,3 pst., sammenlignet med 2014. Resultatet er det beste i den siste femårsperioden. Det er grunn til å trekke frem at nedbygging av restanser i politidistriktene har vært en prioritert oppgave.

Antall påtaleavgjorte, ikke rettskraftige saker, eldre enn tre måneder økte derimot med 1 996 saker i 2015, eller 2,7 pst., sammenlignet med 2014. Tall per 1. juli 2016 viser imidlertid en betydelig nedgang i disse restansene. Nedgangen antas å ha sammenheng med den betydelige styrkingen av påtalesaksfunksjonen, som i 2015 ble styrket med 50 nye påtalejurister i politiet og 19 årsverk i den Høyere påtalemyndighet, herunder 12 nye statsadvokater.

Beholdningen av ikke påtaleavgjorte straffesaker eldre enn 12 måneder er redusert med 3 pst. fra 8 171 saker i 2014 til 7 911 saker i 2015. Per 1. juli 2016 har beholdningen gått ytterligere ned til 7 670 saker. En nedbygging av særlig de eldste restansene har en midlertidig negativ effekt på saksbehandlingstiden, siden dette er saker som har tatt lang tid fra anmeldelse til påtaleavgjørelse og samlet saksbehandlingstid først fremkommer

Måloppnåelsen ved Riksadvokatembetet og statsadvokatembetene er fortsatt god. Ved Riksadvokatembetet var gjennomsnittlig saksbehandlingstid i 2015 i påtalesakene ni dager og for klagesaker 15 dager. Målet om andelen saker avgjort innen 30 dager ble nådd i 2015, med 98 pst. i påtalesakene og 93 pst. i klagesakene.

Samtlige statsadvokatembeter hadde i 2015 en gjennomsnittlig saksbehandlingstid innenfor 30 dager i påtalesaker, og med ett unntak også i klagesaker. I 2015 ble 92,0 pst. av sakene der gjerningspersonen var under 18 år på handlingstidspunktet behandlet innen 15 dager, mot 85,3 pst. i 2014.

når sakene er påtaleavgjort. At saksbehandlingstiden har gått ned, samtidig som den eldste restansebeholdningen er redusert, er positivt.

4.1.4 Utfordringer og tiltak på straffesaksområdet

Resultatutviklingen for oppklaringsprosent og restanser er positiv, til dels betydelig, særlig med bakgrunn i tall per 1. halvår 2016.

Resultatutviklingen er noe varierende for saksbehandlingstid. Særlig er det behov for ytterligere forbedring når det gjelder fristsaker vold.

Utfordring – kompetanse, effektive arbeidsprosesser og tilstrekkelig varetekt-/soningsplasser

Straffesakene blir stadig mer komplekse og krever mer spesialkompetanse innen bl.a. IKT, økonomi og regnskap. Dagens IKT-løsninger legger i tillegg ikke godt nok til rette for effektive arbeidsprosesser og optimal samhandling, verken internt i politiet eller mellom politiet og andre aktører. Det er videre behov for økt internasjonalt samarbeid som følge av utfordringer knyttet til den grenseoverskridende kriminaliteten.

Tiltak – kompetanse og kvalitet i etterforsningsledelse

Regjeringen vil fortsette å prioritere etterforskning og påtale i politiet. POD vil i tillegg, i samarbeid med Riksadvokatembetet, styrke etterforskningsfagets status og faglige utvikling. Tiltak knyttet til bekjempelse av den alvorlige og organiserte kriminaliteten skal vies særlig oppmerksomhet.

Det er som en del av nærpolitireformen utarbeidet en *handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet*, med oppmerksomhet på bl.a. bedre utdanningstilbud, nasjonale standarder for god fagledelse, arbeidsformer, metodebruk og kontrollprosedyrer i etterforskningen, samt lønns- og arbeidsvilkår for etterforskere. Planen koordineres med det øvrige løpende utviklingsarbeidet som pågår i regi av POD, og nye tiltak vil bli utviklet og implementert underveis.

Som et ledd i arbeidet med å heve kvaliteten i politiets etterforskning og oppfølging av straffesaker vil POD etter samråd med riksadvokaten etablere distriktvis enheter for evaluering av avsluttede straffesaker, samt opprette en nasjonal ordning for å evaluere og gi råd i pågående saker.

Politiet må sørge for nødvendig balanse mellom etterforskning og påtalearbeid og øvrige oppgaver. Straffesaksbehandlingen skal gis den nødvendige oppmerksomhet og være godt forankret i politidistriktets ledelse. Betydningen av å sørge for aktiv og god politi- og påtalefaglig ledelse i det løpende straffesaksarbeidet understrekes. Politimesterne har ansvar for at alle saker som faller inn under riksadvokatens prioriteringer gis forrang dersom det er knapphet på ressurser (jf. riksadvokatens mål- og prioriteringsskriv).

Nedbygging av de eldste restansene må fortsatt prioriteres. En nedbygging av restansene, særlig eldre saker, kan føre til at gjennomsnittlig saksbehandlingstid midlertidig øker.

Tiltak – digital papirløs straffesakskjede

En straffesakskjede der saksbehandlingen er elektronisk fra registrering av anmeldelse til rettskraftig dom og fullbyrdelse, vil redusere behandlingstiden, være ressursbesparende og gi bedre notoritet og rettssikkerhet. Dagens løsning for digital kommunikasjon mellom politiet, påtalemyndigheten, domstolene og kriminalomsorgen er svært begrenset. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 26 mill. kroner for å utvikle og etablere en moderne og sikker kommunikasjonsløsning mellom aktørene i straffesakskjeden. Når anmeldelse på nett, digitale aktorater, digitale domstoler og prosjekt

Stifinner II ferdigstilles vil straffesaker kunne behandles elektronisk i kjeden. Se også omtale under programkategori 06.20.

Flere politidistrikter og domstoler deltar i pilotprosjektet «*digitale aktorater*» for å prøve ut løsninger der saker oversendes retten elektronisk. Evaluering viser at erfaringene med papirløs irettføring er gode. Arbeidet med å videreutvikle og bruke denne arbeidsformen fortsetter bl.a. ved opplæring av nye brukere, herunder personell fra påtalemyndigheten. POD vil i løpet av 2016 legge fram en samlet plan for teknisk løsning og nasjonal innføring i politiet og påtalemyndigheten.

Det vil videre bli etablert en ny løsning for anmeldelse på nett for å bidra til å realisere deler av en digital straffesakskjede, lette publikums kontakt med politiet og effektivisere politiets arbeid ved mottak av anmeldelser.

Tiltak – politiarbeid på stedet

Pilotprosjektet «*Politiarbeid på stedet*» ble gjennomført i tre politidistrikt fra 2013 til 2015, og arbeidsmåten innføres nasjonalt som del av nærpolitireformen fra 2016. Målet er innføring av beste praksis i alle politidistrikt for oppgaver som skal utføres av patruljer på stedet, og innebærer bl.a. utvikling av nye arbeidsprosesser som sikrer støtte fra etterforskere og lokal påtalemyndighet, slik at flest mulig saker kan ferdigstilles tidlig. Prosjektet har vist stort potensial for økt effektivitet og kvalitet i straffesaksbehandlingen, og opplevs i tillegg som positivt av publikum.

4.1.5 Kriminelle utlendinger – en særlig utfordring

Resultat – utenlandske kriminelle en kjedeutfordring

Tall fra Kriminalomsorgsdirektoratet viser at utenlandske statsborgere utgjorde 28 pst. av alle nyinnsettelsene i fengsel i 2015. For varetekt utgjorde andelen 51 pst. Samlet indikerer disse tallene at kriminelle utlendinger utgjør en særlig utfordring med et betydelig omfang i straffesakskjeden.

Politiet gjennomførte i 2015 til sammen 2 567 returer av utenlandske personer som var ilagt en eller flere straffereaksjoner i Norge. Det er 241 færre returer enn i 2014, da det ble uttransportert 2 808 personer ilagt straffereaksjon.

Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2014 bevilget 10 mill. kroner for å styrke politiets operative arbeid på utlendingsfeltet i Oslo, særlig rettet mot utlendinger i det åpne rusmiljøet. Det er fra og med 2015 bevilget 20 mill. kroner til å videreføre satsingen, i tillegg til at politiet har prioritert om lag 10 mill. kroner innenfor rammen til

formålet. Politiet foretok 483 pågripelser innenfor de åpne rusmiljøene i Oslo i 2015, og det ble uttransportert 233 personer. Dette er en nedgang fra 2014, da 600 ble pågrepet og 310 ble uttransportert. Nedgangen i antall pågripelser og uttransporter kan ha sammenheng med økt strafferamme for brudd på innreiseforbudet, og dermed lengre fengselsstraffer for utlendinger med innreiseforbud som blir påtruffet gjennom denne innsatsen. Satsingen rettet mot de åpne rusmiljøene er videreført og styrkes i 2017, jf. satsinger i Grønlandsområdet.

Utfordring – omfattende, alvorlig og kompleks kriminalitet

Utenlandske kriminelle er representert innenfor de fleste kriminalitetstyper, men særlig innen ulike former for alvorlig profittmotivert kriminalitet. Aktørene inngår ofte i organiserte nettverk som styres fra utlandet, og hvor verdiene fra den kriminelle virksomheten føres ut av landet. De består gjerne ulike typer kriminalitet, og er svært mobile. Dette er utfordringer for politiet som krever samarbeid på tvers av politidistrikts- og landegrens, samt på tvers av sektormyndigheter.

En annen særlig aktuell utfordring er tilstrømmingen av migranter til Europa og endringer i kriminalitetsbildet ved at migranter utfører kriminalitet og/eller utsettes for kriminalitet. Det er grunn til å trekke frem menneskesmugling, menneskehandel og arbeidslivskriminalitet særskilt, noe som er utdypet under pkt. 4.3.2.

Enslige mindreårige asylsøkere utgjør en særlig sårbar gruppe med hensyn til mulig rekruttering til, og utnyttelse fra, kriminelle miljøer.

Tiltak – styrket identitetsavklaring og -kontroll

Det foreslås å øke bevilgningen i 2017 med 7 mill. kroner til særskilt områdesatsing fra politiet på Grønland i Oslo for å forebygge og avdekke kriminalitet og fremme bedre levekår for beboere i området.

Norge vil forhandle med EU om en tilslutningsavtale som gjør det mulig for politiet som rettshåndhevende myndighet å søke i EU-landenes register for asylsøkere (Eurodac) med formål å benytte disse opplysningene i kriminalitetsbekjempelsen.

4.1.6 Bedre kontroll på grensen og i grensenære områder

De økte asylankomstene høsten 2015 gjorde det nødvendig midlertidig å gjeninnføre personkontroll

på indre Schengen-grense for å ivareta offentlig orden og indre sikkerhet. Grensekontrollen ble innført 26. november 2015. Kontrollen utøves på fergeankomster fra Sverige, Danmark og Tyskland, og har siden 19. desember 2015 blitt gjennomført basert på risikoanalyser og stikkprøver. Ifølge POD har tiltaket hatt god preventiv effekt på antallet asylsøkere, og har sammen med øvrige tiltak på norsk og europeisk nivå bidratt til å redusere asyltilstrømmingen kraftig, se omtale av ankomster under programkategori 06.90. Kontrollvirksomheten har minimal innvirkning på den regulære trafikken.

Det økte antallet asylsøkere gjorde det nødvendig å intensivere territorialkontrollene. Alle-rede i september 2015 ble politiet bedt om å trappe opp territorialkontrollene, bl.a. for å forebygge grenseoverskridende kriminalitet og ulovlig innvandring. Samtidig med gjeninnføringen av midlertidig kontroll på indre grense, ba Justis- og beredskapsdepartementet politiet intensivere territorialkontrollene ytterligere og konsentrere innsatsen i grensenære områder i daværende politidistrikter Østfold og Hedmark. Politiet har på denne bakgrunn økt sin aktivitet med patruljering og utlendingskontroll av reisende i området.

4.1.7 Økt bruk av DNA-analyse i politiet

POD viderefører arbeidet med å tilrettelegge IKT-løsninger og rutiner slik at politiet kan velge mellom flere akkrediterte leverandører av DNA-analyser i straffesaker, med sikte på oppstart i 2017. Flere leverandører skal gi politiet økt tilgang på analysekapasitet og mulighet for raskere svar på prøver, samtidig som flere kompetansemiljøer vil kunne styrke rettssikkerheten siden det ved tvil kan innhentes synspunkter fra flere miljøer.

Tall for 2015 viser at antallet DNA-analyser og undersøkelser av biologiske spor er omtrent på samme nivå som i 2014, om lag 8 000 straffesaker med til sammen om lag 34 000 sporprøver og 17 000 personprøver. For å øke oppklaringsprosenten er bruk av åstedsundersøkelser og spor-sikring viktig. Særlig på området grove tyverier fra villa og leilighet skal politiet oppsøke flere åsteder for å sikre biologiske spor. Arbeidsmetodikken «*Politiarbeid på stedet*» har som målsetting å undersøke flere åsteder, herunder øke bruken av DNA-analyser, og i takt med implementeringen av metodikken antas bruken av DNA-analyser å øke.

4.1.8 Politiarrest

Personer som er pågrepet for straffbare forhold, og som settes i politiarrest, skal overføres til en

varetekstscelle innen to døgn, med mindre dette ikke er mulig av praktiske årsaker.

Det har lenge vært en utfordring at fristen ikke holdes, men antall fristbrudd er den senere tid betydelig redusert. I 2014 var det 3 465 fristbrudd, mens det i 2015 var 2 160. Arbeidet med å unngå fristbrudd videreføres. Det skal også sendes på høring forslag til regelverksendringer for å redusere oppholdstid i politiarrest og hindre isolasjonsvirkninger.

4.2 Styrke forebyggingen av kriminalitet

Redusert kriminalitet sparer samfunnet for betydelige menneskelige lidelser og store økonomiske kostnader. Effektiv forebygging av kriminalitet vil bidra til å redusere kriminalitet og den totale ressursbruken i straffesakskjeden, og derfor er politiets og øvrige samfunnsaktørers evne til å forebygge lovbrudd helt sentral. Dette tilsier at en større andel av innsatsen bør rettes mot forebygging og tidlig innsats. Tett samhandling mellom ulike aktører, sammen med et faglig og systematisk kunnskapsgrunnlag, er viktig i det forebyggende arbeidet.

4.2.1 En mer helhetlig, systematisk og målrettet innsats

Resultat – sterkere samordning og mer kompetanseutvikling

Det ble i 2015 etablert et departementsutvalg og et kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Målet er å sikre sterkere samordning og et bedre kunnskapsgrunnlag i det kriminalitetsforebyggende arbeidet.

Departementsutvalg for kriminalitetsforebygging skal legge til rette for et tett samarbeid og en god samordning av den kriminalitetsforebyggende innsatsen, samt bidra til felles forståelse av roller og ansvar på området. Arbeidet koordineres av Justis- og beredskapsdepartementet.

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging er organisert under Sekretariatet for konfliktrådene. Senteret skal stimulere til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging. En særlig viktig oppgave skal være å ivareta rådgivning og kompetanseutvikling mot lokalt nivå. Se omtale under programkategori 06.70.

Utfordring – sikre forebygging sterkere prioritet og sikre at innsatsen er kunnskapsbasert

For å nå målet om redusert kriminalitet er det avgjørende med effektiv forebygging basert på kunnskap om kriminalitetsbildet. Videre må

denne kunnskapen omsettes til operasjonelle forebyggende tiltak innenfor politiets ulike fagområder. Det forebyggende arbeidet må prioriteres og skjermes fra de mer akutte og hendelsesstyrte oppgavene.

Tiltak – mer kunnskapsbasert forebygging

Det skal utarbeides en forskningsbasert kunnskapsstatus på det kriminalitetsforebyggende feltet. Målet er å løfte arbeidet gjennom å synliggjøre hva som er de viktige utfordringene, peke på områder hvor innsatsen er mangelfull og områder hvor det er kunnskapshull. Det er særlig behov for mer kunnskap om effekter av forebyggende innsats og læring gjennom formidling av god praksis. Videre er det behov for å identifisere glippsoner mellom ulike aktører i det forebyggende arbeidet. Arbeidet vil bli utført ved PHS og skal ferdigstilles i 2017.

Nye målemetoder (indikatorer) som måler kvalitet og måloppnåelse innenfor kriminalitetsforebygging er under utvikling. POD arbeider systematisk med å ferdigstille en helhetlig strategi for kriminalitetsforebygging som bygger på de samme prinsippene som er benyttet i strategien for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging har en viktig rolle i å sikre deling av kunnskap og kompetanse. Se også omtale under programkategori 06.70.

4.2.2 Et bedre tverrsektorielt, lokalt samarbeid

Resultat – politirådssamarbeid nært landsdekkende

For å stimulere til økt samarbeid mellom politi, kommuner og øvrige aktører er det et mål å etablere politiråd i alle landets kommuner. Antall kommuner som har politiråd har økt jevnt gjennom de senere år. POD rapporterer at det ved inngangen til 2016 var etablert et politirådssamarbeid med nær samtlige av landets kommuner. Det er også flere eksempler på kommuner som har gått sammen og dannet interkommunale politiråd. Politiet skal ta initiativ til å etablere politiråd med alle kommuner.

POD har, i dialog med KS Kommunesektorens organisasjon, i 2016 utarbeidet en veileder for evaluering av politiråd. Dette skal være et verktøy som skal bidra til læring, og stimulere til styrket samarbeid.

Omtrent halvparten av kommunene med et politiråd har et SLT-samarbeid (Samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak).

SLT er i hovedsak avgrenset til forebygging blant barn og unge. I mange kommuner fungerer politirådet som styringsgruppe for SLT. Det er også kommuner som har valgt å organisere dette arbeidet etter andre modeller enn SLT.

Resultat – informasjon og veiledning om kriminalitetsforebygging

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging har sammen med berørte direktorater utarbeidet en nettbasert ressurs «*Veiviser for kriminalitetsforebyggende arbeid*». Målsettingen er å bidra til bedre oversikt over det kriminalitetsforebyggende feltet og å gi informasjon om eksempelvis god lokal praksis, tiltak på nasjonalt nivå og forskning.

Utfordring – styrke samordningen lokalt

Politiets forebyggende arbeid skal skje i nært samvirke med andre relevante aktører. Det må være gode samarbeidsstrukturer med solid forankring i lokalsamfunn i hele landet for å sikre tilstrekkelig kvalitet og likhet i det forebyggende arbeidet. Det er et potensial for å videreutvikle og styrke den kriminalitetsforebyggende arenaen i mange kommuner.

Tiltak – videreutvikle den kriminalitetsforebyggende innsatsen lokalt

Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging vil sammen med berørte direktorater videreutvikle ressursen «*Veiviser for kriminalitetsforebyggende arbeid*».

Ny veileder for evaluering av politiråd skal gøres kjent og tas i bruk i politidistriktene og kommunene. POD har ansvar for distribusjon og informasjon om veilederen. Det anbefales at evaluering gjøres regelmessig, og blir en integrert del av politirådernes aktivitet.

Nærpolitireformen sikrer at alle kommuner får en fast politikontakt. Dette skal bidra til at det forebyggende arbeidet gis prioritet og kontinuerlig oppfølging. Politikontakten skal bl.a. bistå i politirådsarbeidet i den enkelte kommune, og fungere som et kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet.

POD skal i 2017 iverksette et prøveprosjekt for styrket samhandling mellom politi og lokalsamfunn (kommune, frivillige organisasjoner og næringsliv) i minst ett politidistrikt. Prosjektet er et viktig tiltak i gjennomføringen av nærpolitireformen.

SLT er et lokalt forebyggende samarbeid det er viktig å videreføre. Det er tilskuddsbevilgning til etablering og videreføring av SLT i kommunene under Justis- og beredskapsdepartementet. Forvaltningen av midlene er delegert til Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging. Se omtale under programkategori 06.70.

Kriminalitetsforebyggende hensyn skal ivaretas i planprosesser, jf. plan- og bygningsloven hvor det fremgår at planer skal bidra til å forebygge kriminalitet. Videre fremgår av loven at offentlige virksomheter har rett og plikt til å delta i planleggingen når en plan berører deres saksområder. POD skal sikre at politidistriktene har kompetanse på politiets innsigelsesmyndighet.

4.2.3 Styrket innsats mot barne- og ungdomskriminalitet

Resultat – en positiv utvikling

Den registrerte kriminaliteten blant barn og unge har gjennom flere år vist en nedadgående tendens. Ungdata-undersøkelsene, som gjennomføres blant skoleelever på ungdomstrinnet og i videregående opplæring, bekrefter en reell nedgang i kriminalitet i den aktuelle aldersgruppen.

Forebygging av barne- og ungdomskriminalitet er et særskilt prioritert område i politidistriktene. POD rapporterer at det er gode rutiner for samhandling med det kommunale hjelpeapparatet når det gjelder å følge opp ungdommer under 18 år som har begått kriminalitet, eller er på vei inn i kriminalitet. Samarbeidsstrukturene politiråd og SLT brukes i mange kommuner med gode resultater.

Bekymringssamtalen er et viktig verktøy som politiet skal benytte overfor barn og deres foreldre for å forebygge lovbrudd. Det er utarbeidet enhetlige rutiner for registrering av gjennomførte bekymringssamtaler i politiets datasystemer.

De strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging trådte i kraft 1. juli 2014. POD har rapportert at reaksjonene er tatt i bruk i samtlige politidistrikt. Sekretariatet for konfliktrådene rapporterer at konfliktrådene mottok 34 saker med ungdomsstraff og 260 saker med ungdomsoppfølging i 2015, mot henholdsvis 19 og 149 i 2. halvår 2014. Se omtale under programkategori 06.70.

Utfordring – prioritere tidlig innsats og tett oppfølging av unge i risikozonen

Barn og unge er en særlig viktig målgruppe i det forebyggende arbeidet. Tidlig innsats har et sær-

lig potensial for å snu en uheldig utvikling. Barn og unge i risikozonen må gis særskilt oppmerksomhet. PODs nasjonale analyse av barne- og ungdomskriminalitet (2015) viser at blant barn og unge som begår aller mest lovbrudd er det få som slutter med kriminalitet. Dette tilsier en tettere oppfølging av denne gruppen.

Tiltak – et bedre kunnskapsgrunnlag og en tettere oppfølging

POD skal fortsatt utarbeide en årlig analyse av barne- og ungdomskriminaliteten i Norge. Rapporten for 2017 skal særlig se på unge i risikozonen, samt gjengangerproblematikk.

Politi og påtalemyndighet skal ha god kompetanse i bruk av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Målet er både å sikre en tettere oppfølging av unge lovbrøyttere for å forebygge ytterligere lovbrudd, og at andre straffereaksjoner enn ubetinget fengsel skal anvendes så langt det er mulig for gjerningspersoner under 18 år. Ansvar for gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er lagt til konfliktrådene.

POD skal sammen med Sekretariatet for konfliktrådene innen utgangen av 2016 utarbeide en analyse av tilbakefall blant de som har gjennomført ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Dette skal følges opp med en tilsvarende analyse i 2017.

Det er viktig å se sammenhengen mellom det rusforebyggende og det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Politiet skal aktivt samarbeide på tvers av sektorer for å sikre både et bedre rusforebyggende og kriminalitetsforebyggende arbeid overfor barn og unge, bl.a. gjennom politirådene.

Forebygging av barne- og ungdomskriminalitet vil fortsatt være et prioritert samarbeidsområde for Departementsutvalget for kriminalitetsforebygging, se omtale under pkt. 4.2.1.

Det forebyggende samarbeidet mellom politi og skole skal styrkes. Politiet skal være i tett dialog med skolene for å sikre at barn og unge opplever trygghet i skolehverdagen, samt at de ikke utsettes for risiko for rekruttering til kriminalitet eller bruk av narkotika.

4.2.4 Økt trafiksikkerhet

Politiets innsats i trafikken bygger på Nasjonal transportplan 2010–2019 og Nasjonal tiltaksplan for trafiksikkerhet på veg 2014–2017. Trafiksikkerhetsinnsats, og kriminalitetsbekjempelse som en del av innsatsen, er viktige oppgaver for politiet.

Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at 117 personer omkom i trafikkulykker i 2015, det laveste

antallet siden 1947. 693 personer ble hardt skadet. Målet er at antall drepte og hardt skadde skal reduseres fra et gjennomsnitt i perioden 2008–2011 på om lag 1 000 i året til 500 eller færre innen 2024.

Politiets overordnede mål med trafiksikkerhetsarbeidet er å redusere antall ulykker med drepte og hardt skadde. Ytterligere reduksjon i antall drepte og hardt skadde krever stor innsats og videreutvikling av fag og metoder. PODs strategiplan for polititjeneste på veg 2016–2019 gir retning for dette arbeidet.

Erfaringer viser at bruk av kamerasystem for gjenkjenning av bilskilt bidrar til en svært effektiv tjenesteutøvelse, som styrker politiets arbeid med å forebygge og oppklare kriminalitet. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 5 mill. kroner i 2017 slik at flere patruljebiler kan få slikt utstyr.

4.3 Redusere alvorlig kriminalitet

For å skape et tryggere samfunn er det et mål å redusere den alvorlige kriminaliteten. I den videre omtalen er teksten delt inn i alvorlig integritets-krenkende kriminalitet og alvorlig profittmotivert kriminalitet. Flere av kriminalitetsformene som beskrives kan være både integritetskrenkende og profittmotiverte.

4.3.1 Alvorlig integritetskrenkende kriminalitet

Vold og seksuelle overgrep er alvorlig integritetskrenkende kriminalitet som skal gis prioritet. Dette er kriminalitet som gir store belastninger for ofrene, deres familie og nettverk, som har store menneskelige og samfunnsmessige kostnader, og som krever mye av aktørene i straffesaks kjeden og av hjelpeapparatet.

En nasjonal forekomststudie av vold i et livsløpsperspektiv, publisert i 2014 av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, viser at alvorlig fysisk vold og grove seksuelle overgrep rammer en betydelig del av befolkningen i Norge. Kvinner er langt mer utsatt for seksuelle overgrep enn menn. Videre er det en langt større andel kvinner som er utsatt for alvorlig vold fra partner, mens omtrent like mange menn som kvinner rapporterer å være utsatt for mindre alvorlig partner-vold (Thoresen og Hjemdal (red.)).

Levekårsundersøkelsen fra Statistisk sentralbyrå i 2015 bekrefter trenden fra tidligere undersøkelser at vold mot menn oftere utøves på offentlig sted, nattetid, i helgene og av en ruspåvirket person. I tillegg utøves en langt større

andel av alle voldsepisoder mot menn av ukjent gjerningsperson. En langt større andel av voldstilfellene mot kvinner skjer på arbeidsplassen eller i private bomiljø, og av ikke-ruspåvirkede gjerningspersoner (SSB 2016). Oversikter fra politiet viser at kvinner er mest utsatt for vold i nære relasjoner.

Vold i nære relasjoner

Resultat – økt oppmerksomhet om feltet

Det blir gjort en betydelig innsats for å løfte kriminalitetsfeltet vold i nære relasjoner. Antallet anmeldelser for mishandling i nære relasjoner økte med 8 pst. fra 2014 til 2015. Det er grunn til å anta at noe av økningen har sammenheng med økt oppmerksomhet på vold i nære relasjoner som samfunnsproblem, og som en følge av dette økt anmeldelsestilbøyelighet.

Gjennom en egen forebyggingssatsing iverksettes en rekke tiltak. Politiet har i 2015/2016 gjennomført kampanjen «*Hvor lite skal du finne deg i?*», rettet mot voldsutsatte og publikum generelt, for å synliggjøre politiets rolle på feltet og få flere til å anmelde vold og overgrep i nære relasjoner. Kampanjen har fått stor oppmerksomhet, særlig blant unge.

En nettportal om vold i nære relasjoner og voldtekt, «*dinutvei.no*», ble lansert 15. februar 2016. «*Dinutvei.no*» gjør informasjon om rettigheter og hjelpetiltak lett tilgjengelig for utsatte, pårørende, utøvere og hjelpeapparat. Portalen driftes av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS).

Partnerdrap utgjør om lag ¼ av alle drap i Norge. En treårig studie av partnerdrap ble publisert i desember 2015. Studien viser at drapsoffer ofte har hatt kontakt med hjelpe- og behandlingsapparatet i forkant av drap. Studien danner grunnlag for iverksettelse av målrettede forebyggende tiltak.

Utfordring – fremdeles store mørketall

Selv med en økning i antallet anmeldelser antas det at mørketallene fremdeles er store for vold i nære relasjoner. Vold i nære relasjoner er i mange tilfeller gjentakende. Tiltak for å styrke etterforskningen, redusere saksbehandlingstiden og øke antallet domfellelser vil, sammen med bedre informasjon og større oppmerksomhet om vold i nære relasjoner, bidra til at flere anmelder.

Tiltak – økt kunnskap som grunnlag for videreutvikling

Omvendt voldsalarm bidrar til økt beskyttelse av utsatte for vold i nære relasjoner, og er et viktig skritt i retning av å flytte belastningen fra voldsutsett til voldsutøver. Siden innføringen har det vært nedlagt påstand om elektronisk kontroll i ti saker per 1. juli 2016. Fire dommer er rettskraftige. Justis- og beredskapsdepartementet vil sette i gang et arbeid med å utrede spørsmålet om en utvidelse av ordningen til også å omfatte straffeprosessuelt besøksforbud.

Statsadvokatene gjennomfører i 2016 en særskilt undersøkelse av etterforskningen i saker om voldtekt og mishandling i nære relasjoner. Undersøkelsen rettes særlig mot kvalitet, og skal gi grunnlag for erfaringslæring mellom politidistriktene.

Risikovurderingsverktøyet SARA (*Spousal Assault Risk Assessment Guide*) legger til rette for at nødvendige beskyttelsestiltak kan settes inn tidligere og mer målrettet i familievoldssaker. Det utvikles nå et tillegg til SARA for risikovurdering av barns situasjon (SARA for barn). Verktøyet PATRIARK legger til rette for vurdering av risikofaktorer ved mulig æresrelatert vold.

Det gjennomføres et pilotprosjekt i Oslo politidistrikt der ulike tilbud til voksne utsatt for vold i nære relasjoner er samlokalisert, slik at tjenestene skal bli mer tilgjengelige. Opprettelsen av en nasjonal telefontjeneste for personer utsatt for vold i nære relasjoner og voldtekt utredes.

«*Forskningsprogram om vold i nære relasjoner*» startet høsten 2014 og har en varighet på fem år. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) og NKVTS gjennomfører programmet. NOVA rapporten «*Vold og overgrep mot barn og unge – Omfang og utviklingstrekk 2007–2015*», ble som første rapport overlevert Justis- og beredskapsdepartementet i juni 2016. Rapporten konkluderer overordnet med at vold og overgrep rammer en betydelig andel unge. Dette gjelder særlig vold fra foreldre og seksuell vold.

Justis- og beredskapsdepartementet samarbeider med Helse- og omsorgsdepartementet om å etablere et nasjonalt register over drap og annen vold med dødelig utgang. Formålet er å etablere et datagrunnlag for å kunne vurdere forebyggende tiltak mot drap og voldelige handlinger som kan resultere i drap. Det tas sikte på å sende forslag til ny lov om registeret på høring høsten 2016.

Statistisk sentralbyrå gjennomfører en analyse fra anmeldelse til eventuell dom i saker om vold i

nære relasjoner og saker om vold og seksuelle overgrep mot barn. PHS foretar i tillegg en evaluering av bruken av straffeloven § 219 om mishandling i familieforhold (jf. strl. 1902). Begge ferdigstilles i løpet av 2016/2017, og kan gi grunnlag for endringer i håndteringen av disse sakene i straffesakskjeden.

Det foreslås å øke bevilgningen med 19 mill. kroner til etablering av tolv kontorer for offeromsorg i tilknytning til de nye politidistriktene, etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker i Trondheim. Tiltaket skal gi en bedre oppfølging av ofre og pårørendes stilling gjennom straffesakskjeden, og bidra til at de får hjelp til å komme seg videre etter den kriminelle handlingen. Det legges også opp til at dagens Rådgivningskontorer for kriminalitetsofre (RKK) skal overføres til politiet. Det vil ta noe tid å overføre RKK.

For å løfte arbeidet mot vold i nære relasjoner og vold og seksuelle overgrep mot barn til et strategisk høyt nivå i kommunene, har justis- og beredskapsministeren i brev til alle landets kommuner oppfordret til å håndtere disse temaene i de kommunale beredskapsrådene slik at saker kan forebygges, avdekkes og håndteres.

For øvrig vises det til regjeringens arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet. Se omtale under programkategori 06.95.

Vold og seksuelle overgrep mot barn og unge

Statens barnehus er etablert for å bedre ivaretagelsen og styrke rettssikkerheten til barn under 16 år og særlig sårbare personer som man mistenker er utsatt for vold og seksuelle overgrep, eller er vitner til slik kriminalitet. Det legges til grunn at Statens barnehus samlet har til disposisjon om lag 188 mill. kroner til drift av virksomheten i regjeringens forslag for 2017.

Resultat – en økning i antall tilrettelagte avhør

Erfaringene med bruk av barnehus er gode, og antall avhør som gjennomføres er økende. Det ble gjennomført til sammen 4 894 tilrettelagte avhør i 2015, mot 3 665 i 2014. De samlede tallene for ventetid for gjennomføring av tilrettelagte avhør indikerer også en positiv utvikling.

En ny avhørsmodell, der ansvaret for avhørene overføres fra domstolene til politiet, ble innført 2. oktober 2015. Videre skal det bli obligatorisk å ta tilrettelagt avhør og benytte barnehus når fornærmede og vitner er under 16 år, og skal avhøres i

saker som gjelder seksuallovbrudd, kjønnslemlestelse, vold i nære relasjoner, drap eller kroppsskade. Det er også innført differensierte frister for når avhør skal tas. Endringene styrker barns og særlig sårbare voksnes rettssikkerhet, og gir bedre vern mot vold og seksuelle overgrep, uten å svekke siktedes rettssikkerhet.

Utfordring – gjennomføring av tilrettelagte avhør

Politiet har over tid hatt manglende måloppnåelse og for lang ventetid for gjennomføring av tilrettelagte avhør. Analyser viser at dette skyldes kapasitetsutfordringer både ved barnehusene og i politiet, samt interne rutiner og prosesser i politiet. Fortsatt stor volumøkning, og enkeltstående, store saker, er en utfordring for både det enkelte politidistrikt og barnehusene.

Tiltak – videreutvikle barnehusmodellen, styrket kunnskapsgrunnlag og økt kompetanse

For å øke kapasiteten, og for å redusere ventetiden ved barnehusene i Oslo og på Hamar, skal det etableres et nytt barnehus lokalisert i Moss. Åpningen av det nye barnehuset vil finne sted høsten 2016.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 15 mill. kroner til Statens barnehus i 2017, herunder 5 mill. kroner som en videreføring fra revidert nasjonalbudsjett i 2016. Dette skal bidra til redusert ventetid.

POD ble i tildelingsbrevet for 2016 gitt i oppdrag å utarbeide en plan som skal sikre at ventetiden for tilrettelagte avhør av barn og andre særlig sårbare grupper blir gjennomført i henhold til frist. Planen ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet 1. mars 2016, og inneholder en rekke tiltak. Det skal bl.a. gjennomføres analyser av organiseringen av og kapasiteten til barnehus-tilbudet i politidistriktene, månedlig oppfølging av politidistrikter med negativt avvik fra forventet resultatoppnåelse, samt utbedring av statistikk for oppfølging og rapportering.

Det igangsettes et pilotprosjekt med en underavdeling av Statens barnehus Bodø for å bedre tilbudet til barn som har lang reisevei til avhør, oppfølging og behandling. Underavdelingen blir lokalisert til Mo i Rana. Gjennomføring og evaluering skal skje innenfor en tidsramme på inntil to år.

Det ble i november 2015 satt ned et utvalg for å gjennomgå saker der barn og ungdom har vært utsatt for grov vold, seksuelle overgrep og alvorlig omsorgssvikt. Hensikten med gjennomgangen er å avdekke hvorvidt, eventuelt i hvilken grad og på hvilken måte, det har forekommet svikt i det

offentlige tjenesteapparatets håndtering av disse sakene, og å gi anbefalinger som kan bidra til at fremtidige tilfeller forebygges og forhindres. Utvalget skal levere en NOU innen utgangen av 2016, med mulighet for forlengelse til sommeren 2017.

Det er igangsatt et arbeid med en opptrappingsplan for å redusere forekomsten av vold i nære relasjoner, samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep. Arbeidet koordineres fra Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Opptrappingsplanen skal legges frem høsten 2017.

Kriminalitet hvor internett er benyttet

Resultat – styrket innsats

Oslo politidistrikt gjennomfører en pilot mot overgrep på nett og Kripos har etablert forebyggende tilstedeværelse på nett. Nærpolitireformen med etablering av større kompetansemiljøer, sammen med etterforsklingsløftet, vil bidra ytterligere til å styrke arbeidet mot kriminalitet hvor internett er benyttet. Se også omtale av IKT-kriminalitet under pkt. 4.3.2.

Utfordring – utnyttelse av barn

Politiets erfaring sammen med forskning gir grunn til å anta at omfanget av internettrelaterte overgrep er langt større enn tidligere antatt. Oslo politidistrikts rapport *Trender i kriminaliteten 2016–2017* tyder på at internett er benyttet i en stor andel av overgrepene som etterforskes.

Beslag i sakene er ofte omfattende og gjennomgang av store mengder data og chattelogger kan være avgjørende for oppklaring av saker. Nettverk som bruker og deler fremstillinger av seksuelle overgrep mot barn på nettet, består ofte av svært mange gjerningspersoner som også kan finne seg utenfor landets grenser. Det er behov for en mer effektiv håndtering av saker knyttet til overgrepsmateriale.

Politiet rapporterer om økning i antall saker der barn eksponeres seg selv på internett, både gjennom bilder og webkamera, og hvor eksponeringen kan benyttes til utpressing. Dette understreker behovet for tidlig forebygging og nødvendigheten av kunnskap om trender i teknologiutviklingen og brukermønstre. Politi og hjelpeapparat for øvrig må være i stand til å utvikle sitt arbeid i takt med utfordringene.

Tiltak – økt innsats og mer kompetanse

Politiet skal ha kompetanse og ressurser til å identifisere barn som er ofre for seksuelle overgrep, og hvor bilder eller filmmateriale er spredt via internetsider eller fildelingstjenester. Det er videre viktig at politiet samarbeider internasjonalt for å sikre offeridentifisering, samt begrense distribusjon av overgrepsmaterialet. Det å komme tidlig inn i sakene er viktig for å forhindre gjentatte overgrep og ytterligere spredning av overgrepsmaterialet.

Norge deltar i det nye initiativet WePROTECT Global Alliance to End Child Sexual Exploitation Online. Norge anerkjenner gjennom sin deltakelse betydningen av internasjonalt samarbeid og utviklingen av internasjonale tiltak, og vil bidra i arbeidet. Arbeidet følges opp av Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med POD og Kripos.

Seksuallovbrudd

Resultat – bedre kunnskapsgrunnlag for videreutvikling av etterforskningen

Etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet leverte POD i 2015 evalueringsrapporten *Politiets arbeid med seksuelle overgrep*. Formålet med evalueringen er både å etablere bedre praksis i etterforskningen av denne type saker, og å avdekke om politidistriktenes størrelse og organisering har betydning for etterforskningens kvalitet og effektivitet.

Evalueringsrapporten viste at om lag 60 pst. av sakene var etterforsket med meget høy eller høy kvalitet og effektivitet. Dette er saker som skiller seg ut med god kvalitet på alle eller de fleste kvalitets- og effektivitetskriterier. Øvrige saker var etterforsket med lav eller meget lav kvalitet og effektivitet. Av disse forblir en høy andel uopplært. Rapporten har 16 forslag til forbedrings tiltak, som er til oppfølging i POD.

Utfordring – et betydelig forbedringspotensial

Det ble i 2015 anmeldt totalt 5 704 seksuallovbrudd, hvorav 1 364 var for voldtekt. Oppklaringsprosenten for seksuallovbrudd økte fra 60,4 pst. i 2014 til 61,8 pst. i 2015. Det er imidlertid fortsatt et betydelig forbedringspotensial når det gjelder den strafferettslige behandlingen av voldtektsaker. Utfordringene knytter seg særlig til ujevn kvalitet på etterforskningen mellom politidistriktenes, for lang saksbehandlingstid i mange saker og at for få saker fører til domfellelse.

Kripos viser i rapporten *Voldtektssituasjonen i Norge 2015* til en økning i antallet overgrep gjen-

nom kontakt på internett. Overgrep kan skje ved manipulasjon, utpressing eller ved at det avtales møter etter etablert kontakt på nettet. Denne kategorien utgjør en økende andel av de anmeldte voldtektene.

Tiltak – økt kvalitet og effektivitet i arbeidet

Det er helt avgjørende å sikre høy kvalitet og effektivitet i politiets etterforskning av voldtektsaker. Riksadvokaten gjennomfører i 2016 en landsdekkende undersøkelse av etterforskningen i slike saker. Undersøkelsen rettes særlig mot kvalitet og resultat, og skal gi grunnlag for erfaringsutveksling mellom politidistriktene.

Det er i tildelingsbrevet til POD for 2016 innarbeidet klare føringer om kvalitet og effektivitet i straffesaksbehandling av seksuallovbrudd. Oppklaringen av både seksuallovbrudd og vold og seksuelle overgrep mot barn skal i 2016 være høyere enn gjennomsnittet de siste tre år.

Evalueringsrapporten om politiets arbeid med seksuelle overgrep identifiserte behov for større etterforskningsmiljøer og spesialistkompetanse på voldtekt. Spesialistkompetanse er viktig for å sikre høy kvalitet. I rammer og retningslinjer for etablering av nye politidistrikt er det utarbeidet en egen funksjonsbeskrivelse for etterforskning av seksuallovbrudd. Handlingsplanen for løft av etterforskningsfeltet vil i tillegg bidra til økt kvalitet i all etterforskning.

Voldtekts-seksjonen ved Kripos ble etablert som fast seksjon fra 1. mars 2016. Seksjonen har særlig ansvar for kompetanseoverføring til politidistriktene, samt stedlig og konsultativ bistand.

Hatkriminalitet

Hatkriminalitet kan defineres som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av hat, forfølgelse eller forakt på bakgrunn av hudfarge eller etniske opprinnelse, religion eller livssyn, seksuell orientering eller nedsatt funksjonsevne.

Resultat – egen etterforskningsgruppe i Oslo politidistrikt

POD publiserer hvert år statistikk som viser utviklingen i anmeldt hatkriminalitet. De siste årene har antall anmeldte lovbrudd ligget mellom 200 og 250 saker i året.

Oslo politidistrikt opprettet i 2014 en egen etterforskningsgruppe for å sikre spesialistkompetanse på området. Politidistriktet utarbeidet i mai 2015 egen veileder om hvordan aktuelle

bestemmelser i straffeloven skal anvendes. Antall saker i Oslo har etter dette økt, fra 69 anmeldelser i 2014 til 143 i 2015.

Utfordring – avdekke mørketall og sikre god kompetanse i politidistriktene

Det antas at det er betydelige mørketall når det gjelder hatkriminalitet. Politiets innbyggerundersøkelse for 2015 viser at kun 17 pst. av alle utsatt for hatkriminalitet valgte å anmelde hendelsen (POD 2016). Forklaringen på at saker ikke anmeldes er manglende tillit til politiets prioritering av saken. Undersøkelsen peker på utfordringer, som det må arbeides videre med i politiet.

Hatkriminalitet håndteres på ulik måte i politidistriktene. Det er viktig at bosted ikke får betydning for hvordan hatkriminalitet forebygges, etterforskes og irettføres.

Tiltak – sikre prioritering av saker

Hatkriminalitet skal ha prioritet i alle politidistrikt. Det vises til riksadvokatens mål- og prioriteringskriv for straffesaksbehandlingen hvor hatkriminalitet er en sakstype som er gitt landsdekkende prioritet, sidestilt med annen alvorlig integritets- krenkende kriminalitet.

Regjeringen la den 16. juni 2016 fram en ny handlingsplan for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner. Blant tiltakene i planen er en veileder for politiets registrering av hatkriminalitet, med felles definisjon og like registreringsrutiner i politidistriktene. Videre skal det offentliggjøres årlig statistikk over antall anmeldte, påtaleavgjorte og domfelte saker. Nærpolitireformen vil i tillegg legge til rette for spesialisering og kompetanseutvikling, også i bekjempelsen av hatkriminalitet.

Regjeringen vil høsten 2016 legge fram en handlingsplan mot antisemittisme og en egen strategi mot hatefulle ytringer. Disse vil ytterligere bidra til å forsterke innsatsen mot hatkriminalitet.

4.3.2 Alvorlig profittmotivert kriminalitet

Alvorlig profittmotivert kriminalitet er i økende grad preget av mer komplekse saker, ofte med internasjonale forgreninger, samt utstrakt bruk av teknologi. Kriminelle organisert i multikriminelle nettverk samarbeider og engasjerer seg på stadig flere kriminalitetsområder.

Den grenseoverskridende kriminaliteten må bekjempes gjennom et operativt og strategisk internasjonalt samarbeid. Internasjonalt samarbeid er også nødvendig for utviklingen av felles

regelverk, og for å bidra til å sikre at andre land etterlever sine internasjonale forpliktelser.

Økonomisk kriminalitet

Resultat – styrket samarbeid

Økningen i antallet anmeldelser fra 2014 til 2015 for økonomisk kriminalitet var 39 pst. Denne har i all hovedsak sammenheng med innføringen av ny straffelov med en noe annen inndeling mellom vinningskriminalitet og økonomisk kriminalitet. Simple bedragerier som tidligere var vinningskriminalitet, er nå definert som økonomisk kriminalitet.

Det er i 2016 etablert tverretatlige enheter i Kristiansand og Trondheim der Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og politiet arbeider sammen mot arbeidslivskriminalitet. Disse kommer i tillegg til enhetene som ble etablert i 2015 i Oslo, Stavanger og Bergen.

POD etablerte i 2016 i samarbeid med Skattedirektoratet et nasjonalt tverretatlig analyse- og etterretningssenter mot økonomisk kriminalitet, herunder arbeidslivskriminalitet. Senteret er lagt til Økokrim med deltakelse fra politi, Skatteetaten, NAV, Arbeidstilsynet og Tolletaten. Målet er en mer effektiv kriminalitetsbekjempelse gjennom bedre utnyttelse av den samlede analyse- og etterretningsinformasjonen etatene besitter.

For å styrke det tverretatlige samarbeidet i kriminalitetsbekjempelsen har Økokrim utarbeidet en nasjonal veileder for informasjonsdeling mellom kontrolletatene, politiet og private.

Utfordring – komplekse og krevende saker

Grov økonomisk kriminalitet dekker kriminalitetsområder som bl.a. skatte- og avgiftsunndragelser, konkursskriminalitet, utroskap, korrupsjon, hvitvasking, ID-kriminalitet og menneskehandel. Utviklingen innen grov økonomisk kriminalitet er svært alvorlig. Betydelige beløp unndras skattlegging og kriminelle aktører fortrenger lovlydige næringsdrivende. Korrupsjon er en særlig alvorlig kriminalitetsform som svekker demokrati og menneskerettigheter.

Grov økonomisk kriminalitet kjennetegnes videre ved at den i stor grad utnytter nasjonalstatenes begrensninger og utilstrekkelig regulering og tilsyn av det internasjonale finansielle systemet. At den er grenseoverskridende gjør denne kriminaliteten særlig krevende å bekjempe.

Mange etterforskingssaker har lang saksbehandlingstid, bl.a. grunnet høy kompleksitet, stort omfang og forgreninger til utlandet. I tillegg

benyttes profesjonelle medhjelpere som bidrar til å skjule kriminaliteten og sikre utbyttet av denne. Mange saker henlegges og mange anmeldes ikke av kontrolletatene grunnet manglende kapasitet hos politi og påtalemyndighet. Næringslivet anmelder også i liten grad saker de er kjent med til politiet.

En særskilt utfordring er rettshåndhevende myndigheters evne og mulighet til å inndra utbytte som stammer fra økonomisk kriminalitet. Inndragningstallene varierer sterkt fra år til år, både hva angår antallet inndragningssaker og den samlede verdi.

Det er behov for økt kompetanse i politi og påtalemyndighet knyttet til samarbeid med andre lands politi- og påtalemyndigheter for å bekjempe alvorlig profittmotivert kriminalitet.

Tiltak – samordning, informasjonsdeling og inndragning av utbytte

Regjeringens strategi mot arbeidslivskriminalitet skal revideres.

Justis- og beredskapsdepartementet, sammen med andre relevante departementer, vil følge opp forslag fra en arbeidsgruppe som på oppdrag fra POD har utarbeidet forslag til tiltak, herunder lovendringer, for å lette informasjonsutvekslingen både mellom kontrolletatene og politiet, og mellom kontrolletatene.

Inndragning og fratakelse av straffbart utbytte skal fortsatt være et viktig virkemiddel. Det skal stimuleres til økt bruk av pengesporetterforskning med sikte på inndragning av utbytte.

Justis- og beredskapsdepartementet mottok i 2015 en betenkning med forslag til lovbestemmelser om sivilrettslig inndragning av formuesgoder. Formålet er mer effektiv inndragning av utbytte i saker med grov profittmotivert kriminalitet. Forslaget er sendt på høring med frist 15. februar 2017.

Politiet skal etablere system for gjensidige søk i DNA- og fingeravtrykkregistre og i motorkjøretøyregistrene i EU-landene og Island (PRÜM) og et system for gjensidig søk med USA om fingeravtrykk (PCSC).

PHS vil i 2017 etablere felles opplæring og kompetanseutvikling for kontrolletatene og politiet innen bekjempelse av økonomisk kriminalitet.

Tiltak – bekjempelse av hvitvasking

Et effektivt anti-hvitvaskingsregime er nødvendig for å kunne avdekke bakmenn, kriminalitet gjennom selskapsformer og utnyttelse av de legale

finansinstitusjonene. Regjeringen skal i løpet av 2016 legge frem en strategi mot hvitvasking og terrorfinansiering basert på FATFs evalueringsrapport av Norge og Nasjonal risikovurdering (NRA). En ny NRA skal ferdigstilles i løpet av 2016.

Narkotikakriminalitet

Resultat – nedgang i anmeldelser, men økning i beslag

Det ble anmeldt 44 708 narkotikalovbrudd i 2015, en nedgang på 7 pst. fra 2014. Antall anmeldelser er ingen god indikator på reelt omfang av narkotika i samfunnet, men reflekterer kontrollvirksomheten siden disse lovbruddene i all hovedsak avdekkes og anmeldes av politiet og Tolletaten.

Mengden beslaglagt narkotika har ifølge Kripas totalt sett økt sammenlignet med tidligere år. Det er cannabisprodukter som hasj, marijuana og cannabisplanter som beslaglegges hyppigst. Oversikter fra Europeisk overvåkingssenter for narkotika og narkotikamisbruk (EMCDDA) viser at Norge ligger lavt sammenlignet med resten av Europa når det gjelder bruk av cannabis, selv om bruken har økt.

Utfordring – nye stoffer og distribusjonskanaler

Narkotikamarkedet har forandret seg mye den siste femårsperioden. Nye stoffer kommer til, og det er grunn til bekymring bl.a. for nye psykoaktive stoffer. Dette er stoffer det kan være lett å overdosere, og virkningene kan være fatale. Det har samtidig aldri tidligere vært registrert flere beslag av kokain enn i 2015.

Distribusjon av narkotika skjer ofte, gjerne i små kvanta, gjennom ordinær postgang. Politidistrikter over hele landet rapporterer om økende tendens til at kjøp og salg av narkotika og dopingmidler foregår både på åpne, og på mer utilgjengelige og anonymiserte nettverk.

Tiltak – avdekke bakmenn

Politiets innsats skal særlig rettes mot å avdekke bakmenn og inndragning av straffbart utbytte. Politiet skal i samarbeid med Tolletaten og andre lands myndigheter også rette oppmerksomhet mot illegal handel med narkotiske stoffer via internett. Innsats mot brukermiljøer er også av betydning, særlig for å hindre nyrekruttering og for å få informasjon om alvorlig kriminalitet.

Riksadvokaten understreker i sitt mål- og prioriteringsrundskriv for 2016 at antall etterforskede

og oppklarte grove narkotikasaker (straffeloven § 232 annet ledd) fortsatt anses som en viktig markør av politiets innsats mot den organiserte kriminaliteten.

Det er etablert en samarbeidsavtale mellom politiet og Antidoping Norge, som skal følges opp i 2017 med både forebyggende og bekjempende tiltak.

IKT-kriminalitet

Resultat – strategi for å bekjempe IKT-kriminalitet

Justis- og beredskapsdepartementet la i 2015 frem en strategi for å bekjempe IKT-kriminalitet. Strategien angir retning og prioritering gjennom 15 tiltak knyttet til forebygging, avdekking og etterforskning. En arbeidsgruppe nedsatt av POD leverte i mai 2015 en rapport om bekjempelse av slik kriminalitet, som er viktig for det videre arbeid.

Justis- og beredskapsdepartementet mottok 30. november 2015 NOU 2015: 13 *Digital sårbarhet – sikkert samfunn*. Utredningen kartlegger samfunnets digitale sårbarhet, og foreslår tiltak for å styrke beredskapen og redusere sårbarheten i samfunnet. Utredningen peker bl.a. på et behov for å styrke politiets evne til å bekjempe IKT-kriminalitet. Det vises for øvrig til omtale av nasjonal IKT-sikkerhet under programkategori 06.50.

Oslo politidistrikt har etablert et pilotprosjekt med formål å videreutvikle innsatsen mot IKT-kriminalitet. Kripas har etablert tilstedeværelse på internett, hvor forebygging og informasjonsinnhenting har prioritet. Politiets innsats mot IKT-kriminalitet vil i tillegg bli styrket gjennom nærpolicireformen og etterforskningsløftet.

Utfordring – endringer i kriminaliteten som følge av den teknologiske utviklingen

Teknologi påvirker muligheten til å utføre og skjule kriminalitet, men også samfunnets mulighet og evne til å bekjempe kriminaliteten. Teknologien er mer tilgjengelig, mindre kostbar og langt mer effektiv enn for få år siden. Tempoet i utviklingen utgjør alene en utfordring.

Mange overtredelser av eksisterende straffebud, f.eks. seksuelle overgrep, bedrageri, trusler og sjikane, kan i økende grad knyttes til bruk av teknologi og internett. Informasjon som politiet henter ut av ulike typer datalagringsenheter blir stadig viktigere i etterforskningen av alle typer kriminalitet. Anonymiseringstjenester og transaksjoner med bruk av kryptert valuta er eksempler på modus som vanskeliggjør etterforskning av elektronisk identitet og pengespor.

En stor utfordring er at IKT-kriminalitet er grenseløs, og kriminelle handlinger som får følger i Norge har ofte opphav i andre land.

Tiltak – oppfølging av strategi for å bekjempe IKT-kriminalitet

Justis- og beredskapsdepartementets strategi for å bekjempe IKT-kriminalitet skal følges opp og tiltakene skal jevnlig revideres. Strategien peker på behov for å videreutvikle kunnskap, styrke kompetanse og kapasitet, kartlegge teknologiske løsninger og styrke internasjonalt samarbeid og nasjonal lovgivning. Det er etablert en bredt sammensatt referansegruppe som fortløpende skal gi forslag og innspill til revisjon av strategien. Det skal i tillegg utarbeides en forskningsstrategi.

Pilotprosjektet i Oslo politidistrikt skal videreutvikle innsatsen både når det gjelder forebygging og etterforskning av IKT-kriminalitet, slik at politidistriktet gjennom kompetanseheving og samarbeid blir bedre i stand til å håndtere slik kriminalitet. Prosjektet skal danne grunnlag for anbefalinger om hvordan andre politidistrikt kan forbedre innsatsen mot IKT-kriminalitet.

PHS startet i 2016 et nytt studietilbud i bachelorutdanningen hvor det gis utdanning i etterforskning av IKT-kriminalitet og håndteringen av digitale spor. Som videreutdanning tilbyr PHS spesialstudier innen fagområdet elektroniske spor. Flere av disse studiene er også valgbare moduler i den erfaringsbaserte masterutdanningen i informasjonssikkerhet, som tilbys ved NTNU Gjøvik.

ID-kriminalitet

ID-kriminalitet omfatter en rekke forhold med det til felles at en falsk identitet benyttes i forbindelse med annen kriminell handling. Teknologiutviklingen har gjort det enklere både å tilegne seg ny identitet, og å produsere falske ID-dokumenter av høy kvalitet.

Resultat – nye registreringskoder

Ved innføring av ny straffelov 1. oktober 2015 ble det opprettet to nye registreringskoder for ID-kriminalitet. Så langt viser erfaringene at det registreres i underkant av 200 saker per måned, hovedsakelig i Oslo politidistrikt. Det er grunn til å tro at det er en betydelig underrapportering både fordi ID-kriminalitet ofte blir registrert sammen med annen kriminalitet, og fordi registreringsrutinene er nye.

Utfordring – falske identiteter

ID-kriminalitet utgjør et økende problem. Kriminalitetstypen rammer både privatpersoner, næringsliv og offentlige etater, og konsekvensene er ofte svært alvorlig for de som utsettes. Både Nor-sis, Kripos og Europol viser til at identitetstyverier og falske dokumenter inngår i utøvelsen av flere former for organisert kriminalitet. Identitetstyverier representerer også sikkerhetsmessige utfordringer.

Internasjonalt tas det kontinuerlig i bruk bedre metoder for å avdekke falske ID-dokumenter. Kriminelle søker derfor i økende grad å tilegne seg ekte identitetsbevis på grunnlag av falske dokumenter, det vil si hvitvasking av identitet. Falske dokumenter gir mange muligheter for organiserte kriminelle, og er en sikkerhets-trussel.

Tiltak – bedre samarbeid og nytt system for utstedelse av pass

Nye rutiner for pass og kontroll av biometri, nytt nasjonalt ID-kort med eID, taps- og verifikasjonstjeneste og mobile enheter for ID-kontroll vil bidra til å redusere ID-kriminaliteten. Det vises til omtale under pkt. 7.2.

Menneskesmugling

Utfordring – en organisert virksomhet

Den store tilstrømningen av migranter til Europa blir muliggjort gjennom utstrakt bruk av menneskesmuglere som organiserer og til dels styrer gjennomføringen av reisene, enten over Middelhavet eller langs ulike ruter over land. Både i form av logistikk i forbindelse med transportene, og i noen grad gjennom salg av falske reisedokumenter, legger menneskesmuglere til rette for strømmen av migranter til Europa. Dette er en svært inntektsbringende virksomhet, og utgjør i dag både et alvorlig internasjonalt kriminalitetsproblem, og en sikkerhetsmessig utfordring.

Tiltak – internasjonalt politisamarbeid og kunnskapsutvikling

Internasjonalt er det en økende oppmerksomhet rettet mot å bekjempe menneskesmugling. Særlig har EU engasjert seg, og det er iverksatt flere operative tiltak gjennom politiorganisasjonen Europol. Grensekontrollbyrået Frontex er også involvert i arbeidet rettet mot de som utøver denne kriminaliteten.

Kripos er i gang med et kartleggingsprosjekt for å se nærmere på omfanget av menneskesmugling som ledd i migrasjonen til Norge, og vil komme med anbefalinger om nasjonale tiltak. Norge tar også del i Europols arbeid på dette feltet.

Politiet har i 2016 bidratt med personell til skipet Siem Pilot som deltar i Operasjon Triton og til redningsskøyta Peter Henry von Koss som deltar i Operasjon Poseidon. Dette er Schengen yttergrenseoperasjoner som skal støtte medlemsland som opplever et stort press mot sine yttergrenser. Fartøyene bistår i grensekontroll, bekjempelse av menneskesmugling og i søk- og redningsoperasjoner. Personer som blir mistenkt for menneskesmugling overleveres til politiet i Italia eller Hellas. Siden starten på de to operasjonene har de to norske fartøyene per uke 35 i 2016 overlevert 150 personer mistenkt for menneskesmugling eller andre straffbare handlinger til henholdsvis italienske og greske myndigheter. I tillegg har Siem Pilot gjort italienske myndigheter oppmerksom på 148 vitner.

Regjeringen foreslår å bevilge 55,4 mill. kroner for å videreføre de norske bidragene til Frontex fellesoperasjoner Poseidon og Triton i Middelhavet i første del av 2017. Bidraget til Triton vil, så fremt Frontex har behov for fartøyet «Siem Pilot», bli videreført til medio mai 2017, mens bidraget til Poseidon og redningsskøyta «Peter Henry von Koss» vil, så fremt Frontex har behov for skøyta, bli videreført til første del av 2017.

Menneskehandel

Resultat – nye prosjekter

Det ble i 2016 tildelt 20 mill. kroner fra tilskuddsordningen på prostitusjons- og menneskehandelsfeltet. Det ble gjennom disse midlene gitt støtte både til eksisterende bo- og oppfølgingstiltak for ofre for menneskehandel, og til etablering av nye tiltak.

Utfordring – det tverretattlig samarbeidet

Ofre for menneskehandel i Norge er i hovedsak utenlandske statsborgere som utnyttes innen prostitusjon og i økende grad i ulike deler av arbeidslivet. Vold og trusler brukes for å få mennesker til å utføre arbeid mot ingen eller ekstremt lav betaling. Mange ofre nøler med å ta kontakt, eller samarbeide med politiet eller hjelpeapparatet, noe som gir store utfordringer. Identifiserte ofre har behov for omfattende bistand fra ulike etater.

Det er nødvendig både å effektivisere politiinnsatsen mot denne type kriminalitet, og bedre organiseringen av bistanden til ofre.

Tiltak – handlingsplan mot menneskehandel

Regjeringen vil i 2016 legge frem en handlingsplan mot menneskehandel, som et utgangspunkt for den videre innsatsen på feltet.

Det skal utredes om regelverket skal endres for å sikre en bedre oppfølging av ofre.

Miljøkriminalitet

Miljøkriminalitet kan grovt deles inn i lovbrudd som retter seg mot det ytre miljøet (forurensings- og naturkriminalitet), og forhold som rammer det indre miljøet (arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedskriminalitet). Slik kriminalitet rammer fellesgoder mer enn enkeltpersoner, og kan ha vidtrekkende konsekvenser.

Resultat – styrket innsats for dyrevelferd

Bekjempelse av kriminalitet rettet mot dyrevelferd er et prioritert område. Justis- og beredskapsdepartementet har i samarbeid med Landbruks- og matdepartementet etablert et pilotprosjekt i Trøndelag politidistrikt hvor siktemålet er å styrke samarbeidet mellom politiet og Mattilsynet i saker om dyrevelferd. Prosjektet startet i august 2015 med en varighet på tre år.

Utfordring – samhandling med andre myndigheter

Etterforskning og irettføring av miljøkriminalitet krever et nært og godt samarbeid med andre forvaltningsorganer og tilsynsmyndigheter, da sakene ofte også krever en kompetanse politiet ikke selv besitter. Generelt følges for få saker opp. Dette gjelder også saker knyttet til dyrevelferd, og er noe pilotprosjektet skal se på.

Tiltak – samarbeid mellom politiet og Mattilsynet

Pilotprosjektet er i en utviklingsfase hvor det arbeides med kartlegging og gjensidig utveksling av samarbeidsrutiner. Ved utløpet av 2016 skal det foretas en midtveisevaluering for å kunne ta hensyn til eventuelle forbedrings- og endringsbehov i den siste delen av prosjektperioden. Overføringsverdi til andre kriminalitetstyper skal vurderes løpende.

Som en del av budsjettforliket i Stortinget om 2016-budsjettet ble det bevilget 2,9 mill. kroner til å inkludere en ny dyrepolitienhet, lokalisert i Rogaland. På denne bakgrunn er det etablert et samarbeid mellom Sør-Vest politidistrikt og Mattilsynet.

Politidistriktenes ordning med miljøkoordinator ble evaluert i 2013/2014. POD skal på bakgrunn av evalueringen etablere en enhet for etterforskning av økonomisk- og miljøkriminalitet i politidistriktene.

5 Samfunnssikkerhet og beredskap

Politiet skal yte befolkningen hjelp og bistand i faresituasjoner, i lovbestemte tilfeller og ellers når forholdene tilsier at hjelp og bistand er påkrevet og naturlig. Samfunnssikkerhet og beredskap ivaretas i samarbeid med andre myndigheter og organisasjoner tillagt oppgaver som berører politiets virkefelt.

5.1 Redusere sårbarhet i samfunnet

Politiet bidrar på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet gjennom forebygging, avdekking, håndtering av hendelser, arbeid med gjenoppretting av normalt tilstand og deltakelse i den samlede læringsprosess med formål å sikre bedre tjenestetilrettelegging. Dette krever kapasitet, kompetanse, teknologi og god ledelse.

Forebyggende beredskap innebærer å redusere sårbarheten i samfunnet gjennom risiko- og sårbarhetsreducerende tiltak, samarbeid med kommuner, næringsliv, frivillige og andre offentlige aktører i fora som politiråd, rednings- og beredskapsråd, samordning av lokale forebyggende tiltak mot rus og kriminalitet (SLT) og lokal redningssentral (LRS).

Regjeringen vil i nærpolitireformen legge til rette for at politiet både videreutvikles slik at befolkningen får en bedre polititjeneste der de bor og oppholder seg, og at politiet evner å håndtere hendelser i tråd med befolkningens forventninger og behov. Grunnlaget for en bedre polititjeneste legges primært gjennom færre politidistrikter med større operasjonssentraler, bedret innsatssevne og sterkere kompetansemiljøer.

5.1.1 Resultat – styrket beredskap og bedre kompetanse

Det er lagt til rette for å ansette i overkant av 1 000 nye politistillinger siden 2014, og det er iverksatt opptrapping av politiets innsattpersonell kategori 3 (IP3). IP3 er tjenestepersoner som til daglig utfører ordinær operativ polititjeneste, men som skal være spesielt trent og rustet til å håndtere ekstra krevende situasjoner og skarpe hendelser. Antallet med IP3-godkjenning er økt fra om lag 650 ved årsskiftet 2012/2013 til om lag 1 000 ved

utgang av 2. tertial 2016. Oppbemanning av både Beredskapstroppen og livvaktjenesten har bidratt til å redusere rekrutteringsgrunnlaget til IP3 siden det konkurreres om de samme mannskapene.

Beredskapstroppen er politiets nasjonale innsatsenhet for å håndtere alvorlige kriminelle handlinger, herunder terror og organisert kriminalitet. Budsjettet til Beredskapstroppen har siden 2013 blitt styrket med om lag 40 pst., som innebærer mer personell og bedre materiell. Beredskapstroppen har derfor i dag en døgnkontinuerlig grunnbemanning med fem minutters responstid. Det er i tillegg etablert en beredskapsordning som sikrer ytterligere mannskaper ved behov. Fra april 2016 ble det lagt til rette for at Beredskapstroppen kan benytte politihelikoptrene som ildstøtteplattform.

Politidistriktene har fått styrket sin innsatssevne gjennom pansrede kjøretøy og stadig bedre tilgang på IKT-verktøy i patruljebilene (nettbrett, tjenesteapplikasjoner og internettilgang). Politiet har i 2016 inngått rammeavtale for innkjøp av patruljekjøretøy som i større grad er tilpasset politiets egne ønsker, behov og krav.

Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet nedsatte våren 2016 en arbeidsgruppe som har utarbeidet et anbefalt øvingsmønster for årene fremover. Politiet skal fra 2017 i enda større grad tilpasse sine kontraterrorøvelser etter trusselbildet.

Politireserven er politiets nasjonale forsterkningsressurs. POD har på oppdrag fra departementet utredet bruk av Politireserven, herunder dimensjonering, krav til opplæring, behov for utstyr, samt spørsmålet om kompetanse til å beslutte at Politireserven skal settes i innsats. PODs utredning ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet sommeren 2016, og er til behandling i departementet.

Siden 2015 har Norge deltatt i «Belgia-gruppen», som er et samarbeid på ministernivå som finner sted i tilknytning til justis- og innenriksminister-møtene i EU. Norge og andre land med særlige utfordringer knyttet til fremmedkrigerproblematikken diskuterer tiltak og utveksler informasjon, som bl.a. kan bidra til å styrke det internasjonale arbeidet mot terror. Informasjonsutvekslingen omfatter også tiltak knyttet til tidlig forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

Regjeringen la i juni 2016 frem Prop. 54 S (2015–2016) om samtykke til inngåelse av to avtaler om politisamarbeid med henholdsvis EU og USA. Avtalene innebærer muligheter for effektivisering av politisamarbeidet over landegrensene gjennom rask tilgang til viktig informasjon for å

kunne bekjempe terror og alvorlig kriminalitet. Stortinget samtykket 12. mai 2016 til inngåelse av begge avtalene, jf. Innst. 225 S (2015–2016).

Politiets tilgang på helikopterressurser er styrket gjennom avtale med Kystverket om bruk av helikoptre som benyttes i tilbringertjenesten av los. Helikoptrene er stasjonert i Bergen og Hammerfest. Videre vil de nye redningshelikoptrene gi økt kapasitet, som vil komme politiet til gode.

Erfaringer fra faktiske hendelser de senere år har vist at det er behov for å avklare politiets mulighet for bruk av ambulanseressurser. POD og Helsedirektoratet har i august 2016 utarbeidet rundskriv om når politiet kan be om bistand fra helsetjenesten til transport av politimannskaper i ambulansefartøy. Rundskrivet trer i kraft 1. oktober 2016.

Fra og med 2015 er det innført krav om responstid ved ekstraordinære hendelser, hendelser hvor liv er direkte truet eller hvor det er umiddelbart behov for innsats fra politiet. Responstidskravet fra 2015 ble videreført for 2016. Responstidskravet skal gradvis skjerpes frem til 2020 i tråd med nærpolitireformens intensjoner.

For å styrke innsatsen på tvers av politidistriktene kan distrikter nå logge seg inn i andre distrikters politioperative logg for å følge pågående hendelser i disse distriktene. Samtlige operasjonssentraler kan i tillegg se disponeringen av andre distrikters ressurser.

Ny våpeninstruks trådte i kraft 1. april 2016, og gir operasjonsleder adgang til å beslutte bevæpning i akutte situasjoner. Muligheten til raskt å kunne innhente bevæpningsordre, er avgjørende for politiets responstid. Sammen med obligatorisk fremskutt lagring av skytevåpen i politiets patruljebiler bidrar dette til å effektivisere politiets beredskap og innsats.

Et tett samarbeid mellom PST og E-tjenesten er viktig for å forebygge, avverge og beskytte Norge mot terrorhandlinger. Dette forutsetter et hensiktsmessig regelverk for utveksling av informasjon mellom de to tjenestene. Justis- og beredskapsdepartementet har hatt på høring et forslag om endringer i straffeprosessloven og politiloven om utlevering av informasjon fra skjulte tvangsmidler fra PST til E-tjenesten. Departementet arbeider med oppfølging av høringen.

For å motvirke at personer reiser for å delta i stridshandlinger, har regjeringen i Prop. 44 L (2015–2016) foreslått skjerpelse i straffeloven. Stortinget vedtok 12. mai 2016 Lovvedtak 62 (2015–2016). Endringene innebærer kriminalisering av angrep mot norske militærstyrker begått

av norske borgere eller av personer bosatt i Norge. Videre kriminaliseres militær deltakelse i væpnet konflikt i utlandet med visse unntak som at den stridende har privilegier etter humanitæretten. Rekruttering til militær deltakelse i væpnet konflikt blir også kriminalisert.

Justis- og beredskapsdepartementet sendte 20. januar 2016 på høring forslag til endringer i passloven og passforskriften. Forslaget tar sikte på å gjøre det enklere å nekte eller tilbakekalle pass til personer som mistenkes for å planlegge reiser til konfliktområder for å delta i væpnet konflikt, eller for å begå terrorhandlinger eller terrorrelaterte handlinger. Departementet arbeider med oppfølging av høringen.

PSTs budsjett er økt med om lag 370 mill. kroner (inkl. pris- og lønnsjustering og korrigeret for uttrekk av merverdiavgift) etter at regjeringen tiltrådte. For å øke sikkerheten og bedre beredskapen ble bevilgningen til PST bl.a. i Saldert budsjett 2015 økt med 68 mill. kroner, herunder 8,8 mill. kroner til styrket kapasitet for å forebygge radikaliserings, 8 mill. kroner til å forebygge digitale trusler og ulovlig etterretning og 31,2 mill. kroner til IKT-tiltak. IKT-satsingen vil føre til et mer effektivt og målrettet PST. Økningen i bevilgningen til livvaktjenesten på 20 mill. kroner gikk til å tilsette flere livvakter, nytt utstyr og kompetanseutvikling.

I revidert nasjonalbudsjett 2015 ble bevilgningen til PST økt med 77,1 mill. kroner. Økningen gikk til flere stillinger knyttet til fremmedkrigerproblematikken og nye lokaler for PST.

I revidert nasjonalbudsjett 2016 ble bevilgningen økt med 26,8 mill. kroner 17 mill. kroner ble bevilget til å styrke livvaktjenesten for å møte den økte oppdragsmengden som følge av endringer i regjeringen, økt reiseaktivitet og utgifter tilknyttet NATOs generalsekretær. Det ble i tillegg bevilget 9,8 mill. kroner til å styrke sikkerheten i PSTs graderte nett. Videre ble PST i saldert budsjett 2016 styrket med 145 mill. kroner. Økningen gikk bl.a. til tjenestens arbeid med fremmedkrigerproblematikk, større infrastrukturtiltak, tilleggslokaler og PSTs arbeid i forbindelse med økte asylkomster.

5.1.2 Utfordring – et komplekst trusselbilde

Norge står ovenfor et komplekst og sammensatt trusselbilde i stadig endring. I følge PST utgjør ekstrem islamisme fortsatt den største terrortrusselen mot Norge. Trusselen fra de høyreekstremer miljøene er vurdert som økende, og antall sympatisører som ikke er en del av et organisert miljø er også vurdert til å være i vekst. Mobilisering rundt

temaer knyttet til flyktninger og asylsøkere er årsak til denne utviklingen.

ISIL har gjentatte ganger truet vestlige land og oppfordret sympatisører i disse landene til å gjennomføre terrorangrep. Det har vært en markant økning i terrorrelaterte hendelser etter at ISIL første gang truet vestlige land i september 2014. Flere av disse terrorangrepene har vært utført av personer som ikke har erfaring som fremmedkrigere, men som har identifisert seg med ISIL. Det er derfor bekymringsfullt at Norge inngår i fiendebildet til ISIL-sympatisører her i landet.

Terrorangrep krever rask mobilisering av de nasjonale beredskapsressursene. Politiet vil i tillegg være avhengig av bistand fra både nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere for å kunne håndtere pågående situasjoner over lengre tid, og for å kunne sikre objekter, borgerne og viktige samfunnsinteresser på en tilfredsstillende måte.

PST vurderer at utenlandske etterretningstjenester vil fortsette sitt omfattende arbeid i og mot Norge. Deres mål er tilgang til sensitiv og skjermingsverdig informasjon, påvirke politiske prosesser, økonomiske og forvaltningsmessige beslutninger, samt undersøke muligheter til å kunne sabotere kritisk infrastruktur ved en eventuell fremtidig konflikt.

Enkelte etterretningstjenester arbeider svært offensivt, og bruker de virkemidler som gir resultater, eksempelvis informasjons-, påvirknings- og propagandaoperasjoner. Hensikten kan være å svekke tilliten til myndighetene i landet, eller skape motsetninger mellom folkegrupper eller regioner. Slike virkemidler kan bli tatt i bruk i perioder med særlig sikkerhetspolitiske spenninger, noe også Norge må være forberedt på.

Spionasje i det digitale rom er blitt en integrert del av utenlandske sikkerhets- og etterretningstjenesters arbeid, og utføres i stort omfang mot Norge og norske interesser. PST vurderer digital spionasje og sabotasje til å være den mest alvorlige langsiktige trusselen innenfor PSTs ansvarsområde. IKT kan også brukes til ulike typer terror- og sabotasjehandlinger, politisk påvirkning og i hybrid krigføring.

Utstrakt bruk av IKT i politiets oppgaveløsning medfører også sårbarhet. Uten stabile datasystemer blir politiets oppgaveløsning vanskeligjort.

Norge er et attraktivt land for aktører som søker teknologi og kunnskap som kan brukes til å utvikle og fremstille masseødeleggelsesvåpen, og leveringsmidler til disse. Slik virksomhet foregår hovedsakelig på en fordekt måte.

Politiet har omfattende oppgaver knyttet til naturhendelser som medfører skade eller setter liv og eiendeler i fare, enten det er skogbrann, flom eller skred. Det har de siste årene vært en økning i antallet slike hendelser, og det forventes ytterligere økning framover. Dette vil stille økte krav til politiets kapasitet og kompetanse.

5.1.3 Tiltak – styrking av politiets responskvalitet og evne til krisehåndtering

PST besitter og mottar betydelige mengder data. Et nytt analysesystem vil styrke effektiviteten med sammenstilling og analyse av informasjon. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen med 90 mill. kroner i 2017 til et nytt analysesystem i PST. Det nye systemet vil sette PST bedre i stand til å forhindre et terrorangrep på norsk jord og gi en bedre beslutningsstøtte til regjering, politi og Forsvar. PST vil dessuten få en mer effektiv informasjonsdeling med samarbeidende sikkerhetstjenester.

Flere land driver omfattende og alvorlig spionasje mot Norge. Enkelte land har kapasitet til å påføre betydelig skade på Norge og norske interesser dersom de lykkes med sine operasjoner. PST har i dag ikke kapasitet til å forebygge og etterforske digital spionasje og sabotasjeforsøk fra andre stater på en tilfredsstillende måte. Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen i 2017 med 7 mill. kroner til styrking av PSTs forebyggende arbeid, slik at de settes bedre i stand til å håndtere den alvorlige utviklingen relatert til trusler i det digitale rom.

PST skal i større grad enn i dag målrette sine trusselvurderinger. PST skal også rutinemessig formidle en ugradert situasjonsforståelse til aktører som av ulike grunner ikke kan motta gradert informasjon. Den ugraderte situasjonsforståelsen må sikre at mottakeren så langt det er mulig får samme grunnleggende forståelse som de som mottar den graderte trusselvurderingen.

Alle virksomheter plikter å ha oversikt over egne sårbarheter, samt å sette inn tiltak for å redusere disse. For politiet gjelder dette særlig de IKT-verktøy politiet er avhengig av for å ivareta sin beredskapsfunksjon. Politiet skal ha et planverk som bidrar til å sikre oppgaveløsning, også i situasjoner hvor IKT-verktøy ikke er tilgjengelige.

Forsvaret og politiet samarbeider på flere områder innenfor IKT. Samarbeidet innenfor cyberkoordineringsgruppen vil høsten 2016 videreutvikles og formaliseres i et felles Cyberkoordineringssenter. For nærmere omtale se programkategori 06.50.

Risiko- og sårbarhetsanalyser skal ligge til grunn for både forebyggende tiltak og øvrig arbeid innenfor samfunnsikkerhetsområdet. Politiet skal så langt det er mulig i tillegg bidra med råd og veiledning til andre aktører som har viktige funksjoner i samfunnet.

Beredskapen skal være tilfredsstillende i hele landet, og alle politidistrikt skal ha tilgang på tilstrekkelige mannskaper med IP3-godkjenning. Dette er personell som er pålagt minst 103 timer årlig trening og som skal bidra til at politidistriktene kan håndtere ekstra krevende situasjoner. Måltallet på 1 200 med IP3-godkjenning skal nås innen utgangen av 2017.

Dagens politihelikoptre fungerer bra, men er både gamle til slike helikoptre å være og har svært mange flytimer. Vedlikeholdskostnadene vil øke fremover og risikoen for tekniske feil og nedetid vil øke. De benyttes fortrinnsvis til søk, observasjon og overvåking. De kan fra april 2016 også benyttes som ildstøtteplattform, men ikke til transportstøtte. Regjeringen mener det er behov for å skifte ut dagens to politihelikoptre, og at nye politihelikoptre også bør gi politiet en viss transportstøtte slik at en første responsstyrke kan transporters inn i et akutt scenario. Det vil utgjøre en viktig forbedring av beredskapen. Det vil bli gjennomført en anskaffelsesprosess for kjøp av to nye politihelikoptre, med opsjon på et tredje helikopter. Regjeringen tar sikte på å legge fram en anbefaling om antall nye politihelikoptre og forslag til kostnadsramme i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2017.

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal vurdere og anbefale fremtidige modeller for bevæpning av politiet. Utvalget skal også evaluere og vurdere perioden med midlertidig bevæpning og ordningen med fremskutt lagring. Utvalget skal avgi sin utredning våren 2017.

POD skal i samarbeid med den enkelte politimester vurdere incentivordninger for å oppnå bosetting og tilstedeværelse på steder der det ikke allerede bor tjenestepersoner. Flest mulig lokalsamfunn bør ha tjenestepersoner boende i lokalmiljøet.

Den fremtidige organiseringen av politiets nasjonale beredskapsressurser vil bli utredet i forbindelse med gjennomføringen av nærpolitireformen, som del av særorganutredningen, se omtale under pkt. 3.

Justis- og beredskapsdepartementet har utarbeidet retningslinjer som skal bidra til å sikre at PST-enhetene i de nye politidistriktene samarbeider nært med politidistriktet for øvrig. PST og POD har videre etablert et prosjekt med mål å eta-

blere en formålstjenlig organisering av PSTs lokale enheter, med ambisjon om «ett PST».

Sikkerhetssituasjonen i Midtøsten tilsier at behovet for sikkerhetsvurderinger ved uttak av overføringsflyktninger vil vedvare. PST bidrar i dette arbeidet, og i tillegg vil det være behov for PSTs bistand til å vurdere enkelte av de asylsøkerne som kommer fra særskilte konfliktområder. Regjeringen foreslår derfor å videreføre 48,1 mill. kroner i 2017 til politiet og de lokale enhetene i PST, og 14,8 mill. kroner til Den sentrale enheten i PST, som ble bevilget i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 (2015–2016) om økte asylankomster.

ATLAS er et EU-nettverk for medlemslandenes polisierne kontraterrorenheter. Formålet med nettverket er å utvikle beste praksis innenfor kontraterror. Samarbeidet finansieres helt eller delvis av EU. Beredskapstroppen har observatørstatus i nettverket.

Med utgangspunkt i PSTs trusselvurderinger, besluttet POD midlertidig bevæpning av politiets innsatspersonell i perioden 24. november 2014 til 3. februar 2016. Formålet med bevæpningen var egenbeskyttelse og ivaretagelse av viktige samfunnsinteresser. Erfaringene som er gjort i denne perioden vil danne grunnlag for evaluering og videre læring.

PHS leverte i februar 2016, etter oppdrag fra POD, en utredning om elektrosjokkvåpen i politiet. Rapportens hovedkonklusjon er at elektrosjokkvåpen ikke kan erstatte skytevåpen, men kan være et alternativ til pepperspray og batong. POD vil i løpet av første halvår 2017 gi Justis- og beredskapsdepartementet en anbefaling om politiet skal gå til innkjøp av slike våpen.

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 11. mars 2016 en proposisjon om politiets bruk av skjulte tvangsmidler, som siste ledd i oppfølgingen av Metodekontrollutvalgets utredning NOU 2009: 15 *Skjult informasjon – åpen kontroll*. Proposisjonen inneholdt bl.a. forslag om utvidet adgang til bruk av kommunikasjonskontroll, ransaking, romavlytting, teknisk sporing, kameraovervåking og tvangsmiddelbruk i avvergende og forebyggende øyemed, samt et forslag om å åpne for bruk av et nytt skjult tvangsmiddel, dataavlesning. Lovendringene trådte i kraft 17. juni 2016, med unntak av nytt kapittel 16d i straffeprosessloven om dataavlesning, som trådte i kraft 9. september 2016.

Det internasjonale arbeidet mot terrorfinansiering vil bli styrket, bl.a. gjennom oppfølging av standarder fra The Financial Action Task Force (FATF) og FATFs evaluering av Norge i 2014. Dette innebærer bl.a. gjennomføring av tiltakene i

Regjeringens strategi mot hvitvasking og terrorfinansiering fra 2016, se omtale under pkt. 4.3.2.

Justis- og beredskapsdepartementet vil arbeide for at beredskapsaktørene tar trusselvurderinger inn som en del av sin risikostyring. Dette gjelder også de som ikke er underlagt Sikkerhetsloven, eller kan betegnes som objekteier.

For å redusere faren fra fremmedkrigere som vender tilbake til Schengen-området, ble EU – og Schengen-ministrene i mars 2015 enige om å styrke personkontrollen av EU/EØS-borgere ved Schengens yttergrense fra juni 2015, basert på risikovurderinger. EUs justis – og innenriksråd har senere vedtatt en endring i Grenseforordningens artikkel 7. Endringen innebærer at alle EU/EØS-borgere skal gjennom en grundig kontroll ved inn – og utreise over Schengen-områdets yttergrenser. Formålet er å avdekke og stanse personer med europeisk statsborgerskap, som kan mistenkes for terrorvirksomhet. Det forventes at saken vil bli behandlet og vedtatt av Europaparlamentet høsten 2016. Deretter skal medlemslandene normalt iverksette tiltakene innen seks måneder. Dersom endringen vedtas vil det kunne få vesentlige økonomiske og administrative konsekvenser for politiet. Regjeringen vil eventuelt komme tilbake til Stortinget om saken på egnet måte når nødvendige avklaringer foreligger. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen for 2017 med 26,7 mill. kroner til utstyr til bruk i grensekontrollen på flyplasser for å sikre kvalitet og legge til rette for effektiv oppgaveløsning.

Forebygging gjennom eksisterende forvaltningshjemler er kunnskapsbasert politiarbeid, og må i større grad benyttes av politidistriktene. Eksempelvis kan politiet benytte eksisterende hjemler knyttet til reisedokument, våpen, førerkort, plan – og bygningsloven, utlendingsloven mv. for å forebygge uønskede hendelser og ivareta sikkerheten. Videre er aktivitet i fora som politiråd, beredskapsråd, SLT og LRS sentrale for å ivareta informasjonsflyt og bygge relasjoner i politidistriktene.

Nytt beredskapssenter

Det er i 2016 bevilget til sammen 40 mill. kroner til forprosjektering av politiets nasjonale beredskapssenter på Grønmo i Oslo kommune og Taraldrud i Ski kommune. I tråd med anbefaling i KS1-rapporten fra ekstern kvalitetssikrer, vil parallell utredning på Grønmo og Taraldrud pågå inntil beslutningsgrunnlaget er godt nok til å kunne velge en av tomtene. Det tas sikte på å fatte en endelig beslutning om tomt i løpet av høsten

2016. Beredskapssenteret skal dekke behovet for nødvendige lokaler og bedre treningsfasiliteter for Beredskapstroppen, bombegruppen, krise- og gisselforhandlertjenesten og politihelikoptertjenesten. Videre skal senteret legge til rette for samtrening og kompetanseoverføring med politiets øvrige beredskapsressurser.

Justis- og beredskapsdepartementet har gitt et konsulentselskap i oppdrag å lede forprosjekteringen. Regjeringen foreslår å bevilge 60 mill. kroner på kap. 440, post 01 i 2017 til å slutføre forprosjekteringen. Det tas sikte på at KS2-rapporten er ferdig høsten 2017.

5.2 Styrket samhandling i forbindelse med beredskap og krisehåndtering

Samhandling, både internt i politiet og mellom politiet og ulike aktører, er sentralt for beredskap og krisehåndtering. I forbindelse med den store tilstrømningen av asylsøkere i 2015, ble det avdekket sårbarheter både i politiet og i samhandlingen mellom de involverte aktørene. Politiets beredskapsansvar på disse områdene må styrkes.

5.2.1 Resultat – avtaler, instruksjer og beredskapsordninger

Planverk for krisehåndtering er oppdatert og skal revideres jevnlig. Oppdaterte planverk er fundamentet for en god håndtering av kriser på alle nivåer. Forbedringspunkter som avdekkes i øvelser skal innarbeides i planverket for å sikre læring og forbedring.

Nødnett er innført i alle politidistrikt. Nødnett bidrar til å styrke samhandlingen i beredskap og krisehåndtering mellom nødetatene og andre innsatsaktører, jf. omtale under programkategori 06.50.

POD, Helsedirektoratet og Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har i fellesskap utviklet *Nasjonal prosedyre for nødetatenes samvirke ved pågående livstruende vold* (PLIVO). Implementeringsplanen for PLIVO, som i hovedsak omfatter opplæring av etatenes innsatsstyrker, er gjennomført.

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet i desember 2015 Meld. St. 13 (2015–2016) om politiets rolle i den nasjonale kriseledelsen. Meldingen beskriver politiets rolle og ansvar, herunder PODs samordnings – og koordineringsansvar i kriser og alvorlige hendelser som utfordrer kapasitet og kompetanse i ett eller flere politidistrikt.

PODs situasjonssenter åpnet 1. januar 2016. Senteret vil være viktig for koordinering av politiets innsats ved samtidige hendelser i flere politidistrikt. Det vil også være kontaktpunkt for Justis – og beredskapsdepartementet, direktorater og andre aktører ved behov for rask tilgang til informasjon. Situasjonssenteret har videre en rolle ved prioritering og koordinering av ressurser ved hendelser og kriser på nasjonalt nivå.

Politets operasjonssentraler og brann- og redningsetatens nødmeldetjeneste skal samlokaliseres, se omtale under pkt. 3.1.2.

Redningstjenestens organisering ble fastsatt i kgl. res. 19. juni 2015 nr. 677 *Organisasjonsplan for redningstjenesten*, og trådte i kraft 2. november 2015. Planen synliggjør politiets rolle og ansvar i redningstjenesten.

Forsvarets maktanvendelsesbistand til politiet ble hjemlet i politiloven § 27a ved lov den 4. september 2015.

Forsvarets helikoptre av typen Bell 412 på Rygge og Bardufoss står i beredskap for politiet. Beredskapstiden er begge steder maksimalt en time fra anmodning om bistand innvilges til helikoptrene skal være tilgjengelige. For raskere bruk av Forsvarets helikopterressurser, ble fullmakt til å benytte helikoptrene delegert fra henholdsvis Forsvarsdepartementet og Justis – og beredskapsdepartementet til Forsvarets operative hovedkvarter og POD med virkning fra 1. oktober 2015.

Felles kontraterrorsenter (FKTS) ble opprettet 1. februar 2014 for å legge bedre til rette for koordinering og samhandling mellom PST og E-tjenesten på kontraterrorområdet. FKTS utgir felles analyser og trusselvurderinger til bruk i det forebyggende arbeidet og som beslutningsunderlag for regjeringen og andre samfunnsaktører.

PST vil i løpet av 2016 ferdigstille nytt operasjonssenter som vil bedre evnen til både å styre den daglige operative tjenesten, og håndtere ekstraordinære hendelser og kriser. Senteret vil også forbedre samhandlingen internt i tjenesten og eksternt mot andre nasjonale samarbeidsaktører.

5.2.2 Utfordring – informasjonsutveksling, objektsikring og materiell

Ved større hendelser er det en utfordring å sikre en samordnet nasjonal krisehåndtering. Erfaring viser at god krisehåndtering på tvers av etatsgrenser krever at etatene utfører sine oppgaver på grunnlag av felles informasjon, at de kjenner hver-

andres roller og oppgaver, og at de har enkel tilgang til systemer som sikrer god dialog.

Ulik struktur og organisering mellom nødetatene medfører utfordringer knyttet til samhandling. Ved akutte hendelser er tidsaspektet kritisk. God informasjonsflyt og et godt samarbeid mellom nødetatene er nødvendig for å sikre befolkningen best mulig tjeneste.

Migrasjonsutfordringene høsten og vinteren 2015/2016 viste at informasjonsutveksling kan være utfordrende internt i politiet. En felles situasjonsforståelse er viktig for at politiet skal kunne håndtere hendelser og kriser som foregår over lengre tid.

Politiet har ansvar for å forebygge, avverge og etterforske kriminalitet, herunder terrorhandlinger. Øvelser internt, og sammen med andre, er viktig for å sikre relevant kompetanse og læring. Et komplekst trusselbilde betyr at politiet må settes i stand til å håndtere komplekse utfordringer gjennom tilpassede og realistiske øvelser.

Politets nasjonale beredskapsressurser er organisert under Oslo politidistrikt. Ved større hendelser utenfor det sentrale Østlandet, vil disse ressursene ha utfordringer med å bistå andre politidistrikt i tidskritiske situasjoner. Politidistriktene må derfor kartlegge hvilke muligheter som foreligger knyttet til transport av personell og materiell i sine distrikter.

5.2.3 Tiltak – informasjonsflyt og samarbeid

POD skal i 2017, som en del av nærpolitireformen, øke antall operatørplasser ved politiets operasjonssentraler i Oslo og Sør-Vest politidistrikt slik at disse får tilleggskapasitet til drift av annet distrikts operasjonssentral dersom sistnevnte blir satt ut av spill (brann, teknisk svikt, terror, sabotasje eller lignende). Denne ekstra kapasiteten vil inngå som en del av operasjonssentralene og kan bemannes ved behov.

For å sikre god informasjonsflyt og et godt samarbeid mellom nødetatene, skal nødmeldingstjenesten for politi og brann samlokaliseres. For nærmere omtale se pkt. 3.1.2.

For å styrke samarbeidet mellom aktørene i redningstjenesten vil det bli opprettet rednings- og beredskapsråd i alle politidistrikt og LRS-områder. Rådene vil omfatte alle etater, virksomheter og frivillige organisasjoner som har en rolle, både i redningstjenesten og i andre beredskapssituasjoner i fredstid. Operasjonssentralene i politidistriktene ivaretar funksjonen som lokal redningssentral (LRS).

Tettere samarbeid med statlige og private aktører er viktig for å sikre politiet oversikt over og tilgang til nødvendig materiell i tidskritiske situasjoner. POD skal arbeide for å knytte politiet til Felles ressursregister under Samferdselsdepartementet, slik at politiet raskt kan få oversikt over offentlige og private ressurser som er tilgjengelig for politiet. Dette vil gjelde både båter, helikoptre, kjøretøy, frivillige og andre relevante ressurser.

Sikring av skjermingsverdige objekter må skje i samarbeid med Forsvaret. Dersom en større hendelse inntreffer, og politiets ressurser blir bundet opp i pågående politiarbeid, er det viktig at Forsvaret og politiet har et koordinert planverk for objektsikring. Riksrevisjonen har i sin årlige revisjon i 2016 påpekt svakheter i PODs og Forsvarets objektsikring. POD har startet arbeidet med oppfølging av instruksene og Riksrevisjonens merknader, og tar et overordnet og helhetlig ansvar for å sikre en god etterlevelse av instruksene.

Våren 2016 ble det opprettet en arbeidsgruppe med representanter fra politi og Forsvaret. Gruppen har mandat til å utarbeide forslag til ny bistandsinstruks. Gruppen skal levere forslag til ny bistandsinstruks høsten 2016.

Med bakgrunn i den ekstraordinære ankomsten av asylsøkere og migranter høsten og vinteren 2015/2016, har POD utarbeidet et nasjonalt planverk for politiet for å stå bedre rustet dersom tilsvarende hendelse skulle inntreffe. Hensikten med planverket er primært å styrke politiets evne og kapasiteter til å håndtere økte ankomster av asylsøkere og migranter, men skal også bidra til at politiet iverksetter forebyggende tiltak for å hindre, eventuelt begrense, negative konsekvenser.

Det er gjennomført flere evalueringer av arbeidet knyttet til migrasjonstilstrømmingen høsten 2015, både innenfor etaten og i samarbeid med andre aktører. Formålet er å trekke lærdom av hva som fungerte og hva som kunne vært gjort annerledes. Disse læringspunktene skal tas med videre i beredskapsplanleggingen.

Regjeringen har oppnevnt et utvalg (særorganutredningen) som bl.a. skal gjennomføre en vurdering av fremtidig organisering av politiets nasjonale beredskapsressurser. Utredningen skal ferdigstilles våren 2017.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet, PST og Etterretningstjenesten skal, i samarbeid med POD, videreutvikle samarbeidet med sikte på å bedre sikkerheten i det digitale rom.

5.3 Kunnskapsbasert forebygging

Politiets samfunnsoppdrag er å forebygge og bekjempe kriminalitet, samt skape trygghet for befolkningen. Politiet skal beskytte person, eiendom og fellesgoder og verne om all lovlig virksomhet, opprettholde den offentlige orden og sikkerhet og, enten alene eller sammen med andre myndigheter, verne mot alt som truer den alminnelige tryggheten i samfunnet. PST skal forebygge og etterforske lovbrudd mot nasjonens sikkerhet, og vil sammen med politiet være samfunnets sentrale beredskapsaktør.

Forebygging er den beste strategien for å forhindre kriminalitet. Utformingen av den lokale politistrukturen har avgjørende betydning for politiets evne til å forebygge og sikre lokal beredskap og krisehåndtering. Forebyggende tiltak skal ha prioritet i tråd med intensjonen i nærpolitireformen, hvor samarbeid mellom politi, frivillige organisasjoner, kommune og næringsliv står sentralt. For å oppnå høy kvalitet og ønsket effekt av forebygging, må tiltak baseres på god kunnskap om det til enhver tid gjeldende trusselbildet. Slik kunnskap skal være basert på sammenstilling og analyse av forskning, politiets etterretning, samt lokalkunnskap. Se nærmere omtale i pkt. 4.2.1.

Effektiv forebygging av uønskede hendelser er avgjørende for god beredskap. Politiets kompetanse innenfor risiko – og sårbarhetsanalyser, samt oppfølging av objekt- sikkerhetsforskriften, er sentral for å kunne forebygge uønskede hendelser mot sårbare samfunnsinstitusjoner, men også for å kunne kartlegge risiko og sårbarhet i politidistriktene.

5.3.1 Resultat – forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme

Regjeringen har styrket det forebyggende arbeidet mot terror ved gjennomføring og videreutvikling av tiltakene i Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme. Den nasjonale veilederen for forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme ble lansert i april 2015.

Helse- og omsorgsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og likestillingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har, med bistand fra sine underliggende direktorater, utarbeidet veiledningsmateriell for individuelt tilpassede mentorordninger i kommunene. Det er også utarbeidet rammer og innhold for en sentralisert nasjonal opplæringsordning for mentorer, som et tilbud til kommunene.

Ordringen med egne radikaliseringskontakter i politidistriktene er videreført i forbindelse med nærpolitireformen. Radikaliseringskontaktene har bl.a. en rådgivende funksjon opp mot politirådene, SLT og andre lokale samarbeidsstrukturer. De utgjør også et viktig bindeledd mellom politiet, PST og lokale forebyggingsaktører. PST har videreutviklet sitt undervisningsopplegg for radikaliseringskontaktene, som benyttes i dialog med tverretatlige samarbeidspartnere lokalt. POD samarbeider med PST om opplæring av radikaliseringskontaktene, og har i den forbindelse utviklet en enhetlig arbeidsmetodikk for forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme.

POD og PST har tatt i bruk rutine for varslings til kommunene om hjemvendte fremmedkrigere, slik at kommunene kan vurdere oppfølging av den enkelte.

Tilskuddsordning for kommunene til lokalt arbeid mot radikalisering og voldelig ekstremisme, som opprinnelig ble opprettet i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015, har blitt videreført i 2016. Totalt ble 10 mill. kroner fordelt til 17 prosjekter innen forebygging og bekjempelse av radikalisering og voldelig ekstremisme i 2016. Viktige erfaringer fra prosjektene skal nedfelles og deles slik at de kan komme andre kommuner til gode. Disse erfaringene vil være nyttige for utviklingen av nye, spissede tiltak, både på lokalt og nasjonalt plan.

Den årlige nasjonale konferansen om forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme ble avholdt i september 2016. Tema for konferansen var hvordan hendelser og strømninger internasjonalt påvirker arbeidet lokalt. Målgruppen for konferansen var aktører som arbeider i førstelinjen.

Justis- og beredskapsdepartementet tok høsten 2014 initiativ til et forskningsprosjekt sammen med kommunesektorens organisasjon KS. Formålet var kunnskap om effektive forebyggende tiltak mot radikalisering og voldelig ekstremisme på lokalt nivå, som grunnlag for utvikling av nye tiltak på lokalt og nasjonalt nivå. Norsk institutt for by- og regionforskning har gjennomført prosjektet i samarbeid med Norges miljø- og biovitenskapelige universitet. Forskningsrapporten skal etter planen lanseres i oktober 2016.

Ett av fem prioriterte områder i handlingsplanen mot radikalisering og voldelig ekstremisme, er internasjonalt samarbeid. Det er stor interesse for det norske arbeidet internasjonalt. Nordisk nettverk mot ekstremisme er et av de faste foraene Justis- og beredskapsdepartementet deltar i. Formålet med nettverket er å styrke kunnskaps-

og erfaringsutvekslingen mellom landene, og dermed sikre et tettere nordisk samarbeid om forebygging av ekstremisme.

Norge har siden 2014 vært medlem i *Policy Planners Network on countering radicalisation and polarisation (PPN)*. Flere europeiske land, samt Canada og Australia, deltar i nettverket. Justis- og beredskapsdepartementet var i februar 2016 vertskap for et møte i nettverket. Tema for møtet var «*Impact of the current migrant and refugee crisis on Europe and the world: Challenges and future scenarios related to extremism, polarisation and terror attacks.*»

Justis- og beredskapsdepartementet har anmodet departementene representert i den tverrdepartementale arbeidsgruppen om oppfølging og videreutvikling av handlingsplanen, om å identifisere og utarbeide forslag til nye tiltak for egen sektor. Dette på bakgrunn av store samfunnsendringer på feltet og PSTs til enhver tid gjeldende trusselvurdering. Høsten 2016 vil handlingsplanen bli gjennomgått med sikte på videreutvikling av tiltakene.

5.3.2 Utfordring – kunnskap, samarbeid og sårbarhet

Kunnskap om verdier, risiko og sårbarhet er det avgjørende for å kunne redusere sårbarhet og forebygge angrep. Dette gjelder ikke bare politiets egne verdier, som er nødvendige for å sikre at politiet til enhver tid er i stand til å løse sine oppgaver, men også de verdier politiet har som sin oppgave å beskytte.

Politiet må i større grad benytte de muligheter og hjemler som foreligger for å forebygge kriminalitet og styrke sikkerheten. Et tettere samarbeid mellom straffesak- og forvaltningssporet i politiet, kan føre til at individer som utgjør en fare for seg selv og andre hindres i få tilgang til eksempelvis våpen, unndra seg straffereaksjon eller etablere skadelig virksomhet.

En rekke samfunnsaktører må ta et felles ansvar for å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme. Kunnskap legger grunnlaget for gode tiltak, og det er behov for å fortsette oppbyggingen av kunnskap og videreformidling til relevante aktører. Dette gjelder særlig ansatte i førstelinjen.

I rapporten *Forskning på forebygging av radikalisering og voldelig ekstremisme: En kunnskapsstatus fra 2015* har Konsortium for forskning på terrorisme og internasjonal kriminalitet ved PHS systematisert og dokumentert gjeldende forskning på feltet, samt identifisert behov for ny kunnskap. Gjennomgangen viser at det er behov

for oppdatert forskning på alle former for ekstremisme, inkludert høyreekstremisme.

Flere europeiske storbyer har områder hvor levekårsutfordringene er store, hvor mange står utenfor arbeidslivet og hvor enkelte føler at de ikke er en del av storsamfunnet. I de områdene som er mest utsatt, har innbyggerne ofte liten tillit til viktige samfunnsinstitusjoner, som for eksempel politiet. Situasjonen kan skape grobunn for uønsket atferd og kriminalitet. Flere samfunnsaktører har ytret bekymring for en mulig fremvekst av såkalte parallellsamfunn også i Norge. Situasjonen her hjemme kan ikke direkte sammenlignes med eksempelvis Frankrike, Belgia og Sverige. Det er likevel viktig å arbeide langsiktig forebyggende for å hindre etablering av parallellsamfunn i Norge.

5.3.3 Tiltak – kunnskapsbygging og risiko – og sårbarhetsanalyser

For å styrke det kunnskapsbaserte forebyggende arbeidet må politiet arbeide systematisk med å innhente, strukturere, analysere, anvende og formidle kunnskap av betydning for forebygging.

POD skal utarbeide strategiske analyser om samfunnsmessige utviklingstrekk som påvirker den fremtidige ivaretagelsen av samfunnssikkerheten. Analysene må ha et langsiktig perspektiv, og vil være et viktig virkemiddel for Justis- og beredskapsdepartementet i styringsdialogen med POD, samt for den interne virksomhetsstyringen i politietaten.

PST skal utarbeide strategiske fremtidsanalyser om utviklingstrekk i trusselbildet, herunder aktører og samfunnsmessige utfordringer som vil kunne påvirke det fremtidige trusselbildet. Analysene bør ha et femårsperspektiv, og vil være sentrale i styringsdialogen mellom Justis- og beredskapsdepartementet og tjenesten, samt for tjenestens interne virksomhetsstyring. Videre vil analysene være et viktig virkemiddel for regjeringen i arbeidet med å videreutvikle regjeringens handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme.

Den sentrale enhet i PST gir informasjon til og arbeider med kompetansebygging i PSTs distriktsenheter, øvrig politi samt andre samarbeidsaktører. Bred kompetanse i PSTs lokale enheter bidrar til at PST er en aktiv aktør i det lokale forebyggende samarbeidet.

Det skal i forbindelse med nærpolitireformen utarbeides risiko- og sårbarhetsvurderinger for de nye politidistriktene og tjenestestedene. Beredskap og evne til forebygging skal vektlegges. En ugradert versjon av vurderingene skal være offentlig tilgjengelig.

Trusselbildet og sårbarheten i de ulike politidistriktene varierer, og dette fordrer tett samarbeid mellom lokal PST-enhet, politimester og stedlig politi. Risiko- og sårbarhetsanalyser skal være grunnlaget for lokale forebyggende tiltak for å sikre objekter, personer og samfunnsinteresser.

Forskningsprosjektet *Forebygging av hatefulle ytringer og hatkriminalitet på internett og sosiale medier* ble tildelt Institutt for samfunnsforskning (ISF) i desember 2015. Mål for prosjektet er å øke kunnskapen om omfanget av hatefulle ytringer og hatkriminalitet på internett og sosiale medier, kunnskapen om forholdet mellom uønskede og straffbare ytringer, og om forebyggende tiltak og tverrsektorielt samarbeid i arbeidet mot hatefulle ytringer og hatkriminalitet på internett og sosiale medier. Forskningsrapporten planlegges ferdigstilt november 2016.

Forskningsprosjektet *Høyreekstremisme og konspirasjonsteorier i Norge – utviklingstrekk og forebyggingsstrategier* ble tildelt PHS i november 2015, og vil inngå som prosjekt under det nye senteret for ekstremismeforskning, C-REX. Prosjektet skal øke kunnskapen om omfang og utvikling av høyreekstremisme i Norge, om betydningen av konspirasjonsteorier innenfor høyreekstremisme og om forebyggingsstrategier og tverrsektorielt samarbeid i arbeidet mot høyreekstremisme. Forskningsrapporten planlegges ferdigstilt i 2017.

Regjeringen vil sette i gang et forskningsprosjekt om parallellsamfunn i Norge. Prosjektet skal bl.a. identifisere nasjonale forhold som er viktig for å forhindre fremvekst av parallellsamfunn. Prosjektet skal identifisere forhold som kan motvirke at parallellsamfunn oppstår. Prosjektet skal også foreslå forebyggende tiltak.

Justis- og beredskapsdepartementet vil gi POD i oppdrag å kartlegge erfaringer med tiltak mot parallellsamfunn i andre land og derigjennom identifisere aktuelle tiltak for norsk politi.

Innlandet politidistrikt har utviklet en arbeidsmetodikk for samarbeidet mellom politi og kommune og fylke med hensyn til oppfølging og kontakt med beboere på asylmottak. Metodikken skal styrke beboernes tillit til politiet, og kan være et tiltak for å hindre at det utvikles parallellsamfunn. Justis- og beredskapsdepartementet vil bidra til at prosjektet evalueres og videreutvikles.

5.4 Bedre ledelse og styrket ledelseskultur

Arbeidet med bedre ledelse og styrket ledelseskultur er en prioritert oppgave i politiet og Regjeringen ønsker et politi som skaper bedre resulta-

ter i en kultur preget av åpenhet og tillit gjennom god ledelse og aktivt medarbeiderskap.

Siden 2013 har ansvar, kompetanse og koordinering knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap blitt tydeliggjort og forankret, bl.a. ved opprettelsen av egen avdeling for Krisehåndtering og beredskap i POD, samt omorganisering av både PST, redningstjenesten og Justis- og beredskapsdepartementet.

Det gjennomføres årlig stabsopplæring for ansatte både i Justis- og beredskapsdepartementet, POD og politidistriktene. I tillegg gjennomføres det årlige øvelser hvor ledere fra strategisk, operativt og taktisk nivå deltar. Et sentralt element under øvelsene er å skape en bevisstgjøring av lederansvaret.

For medarbeiderne i nødetatene gjennomføres det trening knyttet til pågående livstruende vold hvor bl.a. tjenestepersonenes handlingsplikt tematiseres.

For ytterligere omtale av arbeidet med holdninger, kultur og ledelse i politiet vises til pkt. 3.5.

6 Migrasjonskjeden

Regjeringen arbeider for å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov og raskere retur av personer uten lovlig opphold i Norge. Det er en sammenheng mellom ankomst, saksbehandling, avklaring av identitet og retur.

Denne delen av migrasjonskjeden omhandler politiets arbeid på utlendingsfeltet. Politiets viktigste oppgaver her er å registrere alle som søker om beskyttelse, etterforske identitetsopplysninger der det er nødvendig og å uttransportere dem som ikke får innvilget opphold i Norge, og som ikke etterkommer plikten om å forlate Norge på egen hånd. Dette arbeidet er viktig både i et samfunnssikkerhetsperspektiv, og for å bekjempe ulike former for kriminalitet. Helheten i migrasjonskjeden er omtalt under programkategori 06.90.

6.1 Raskere retur

En regulert innvandring forutsetter at så få som mulig oppholder seg ulovlig i landet. Politiet skal returnere personer uten lovlig opphold så raskt som mulig etter utreisefristen er utløpt. Samtidig skal politiet prioritere de riktige returene for å sikre effektiv ressursutnyttelse og god måloppnåelse.

Personer som får avslag på sin søknad om opphold i Norge får vanligvis inntil 30 dager på seg til å forlate landet, enten ved en egenorganisert reise

eller ved å søke program for assistert retur, jf. omtale under programkategori 06.90. Hvis de ikke etterkommer plikten til å reise, får politiet oppgaven med å uttransportere dem.

Vilkårene for pågrepelse og fengsling etter utlendingsloven, er hjemlet i utlendingsloven § 106. I forbindelse med de økte asylankomstene høsten 2015 ble bestemmelsen endret. Politiet har fått hjemmel til å pågripe og fengsle asylsøkere hvis søknad mest sannsynlig vil bli nektet realitetsbehandlet fordi vedkommende har fått beskyttelse i annet land, eller har hatt opphold i et trygt land forut for innreise til Norge. Dette gjelder ikke for dem som er omfattet av Dublinprosedyren. Formålet er å sikre at utlendingen ikke forsvinner før det er fattet en avgjørelse, og for å legge til rette for rask retur dersom søknaden nektes realitetsbehandlet.

Regjeringen startet høsten 2016 et toårig prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo. Et hurtigspor for straffesaker med klart og oversiktlig bevisbilde hvor det foreligger unndragelsesfare vil medføre at flere straffesaker gjennomføres uten utsettelse. I de tilfeller det er aktuelt skal det raskt fattes utvisningsvedtak med innreiseforbud og etterfølgende retur ut av landet. Dermed vil det være mulig både å få kriminelle utlendinger raskere ut av landet, og å hindre nye straffbare forhold. For nærmere omtale vises til programkategori 06.20.

Rask retur underbygger asylinstituttets legitimitet, og kan gjennom signaleffekter bidra til å redusere asylankomstene ved at færre personer uten et reelt beskyttelsesbehov reiser til Norge. Samtidig blir forvaltningens utgifter redusert ved at det blir behov for både færre mottaksplasser og mindre ressurser til å behandle omgjøringsanmodninger. Mange som politiet returnerer er i tillegg ilagt en eller flere straffereaksjoner i Norge. Raskere retur av kriminelle er kriminalitetsforebyggende og bidrar til redusert ressursbruk i straffesakskjeden.

6.1.1 Resultat – rekordmange uten lovlig opphold uttransportert fra Norge

Politiets tvangsreturer deles inn i tre kategorier, avhengig av søknads- eller oppholdsgrunnlaget i Norge. Kategorien *asylsøkere med avslag* består av personer som har fått avslag på sin søknad om beskyttelse i Norge. Kategorien *Dublin* er personer som, med bakgrunn i Dublin-samarbeidet, skal uttransporteres til annet europeisk land hvor de tidligere har søkt asyl, passert grensen ulovlig eller fått utstedt visum til. *Bort- og utviste* er utlendinger

ger som av ulike grunner har blitt bort- eller utvist fra Norge.

For omtale av assistert retur vises til programkategori 06.90.

Tabell 2.16 Utviklingen i returer i perioden 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 31.7.2016
Asylsøkere med avslag	1 482	1 397	1 275	1 804	1 565	729
Dublin	1 503	1 114	1 408	1 680	1 143	1 042
Utvisning/bortvisning	1 759	2 391	3 283	3 775	5 160	2 746
Tvang – samlet	4 744	4 902	5 966	7 259	7 868	4 517
Assistert retur	1 813	1 753	1 889	1 622	1 167	1 030
Totale returer	6 557	6 655	7 855	8 881	9 035	5 547

Politiet gjennomførte i 2015 rekordmange returer, flest til Italia (1 238), Albania (665), Russland (584), Romania (517) og Spania (465). Det har vært en kraftig økning i antall uttransporterte i kategorien bort- og utviste. Dette har bl.a. sammenheng med en bevisst satsning på retur som kriminalitetsforebyggende tiltak i politiet. Det har også sammenheng med ankomstene over Stor-skog, hvor de som ikke søkte asyl fikk vedtak om utvisning eller bortvisning.

Etter årets første 7 måneder ligger måloppnåelsen totalt noe lavere enn en lineær fremskriving skulle tilsi. Fordelt på de tre kategoriene, er det returnert flere i kategorien Dublin, mens måloppnåelsen i de to andre kategoriene er lavere enn planen legger opp til.

Som et resultat av målrettet innsats over flere år påtreffer politiet færre utlendinger uten lovlig opphold. Dette er en positiv utvikling, men kan ha som konsekvens at det blir lavere måloppnåelse i kategorien *Bort- og utviste*.

Tabell 2.17 Returnerte ilagt straffereaksjon for perioden 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015	Per 31.7.2016
Asylsøkere med avslag	223	201	238	331	238	103
Dublin	95	121	178	289	96	35
Utvisning/bortvisning	701	1 037	1 808	2 188	2 233	1 022
Straffedømte – samlet	1 019	1 359	2 224	2 808	2 567	1 160

En tredel av de uttransporterte i 2015 var ilagt en eller flere straffereaksjoner i Norge, og om lag 87 pst. av disse befant seg i kategorien bort- eller utviste. Borgere av Romania (18 pst.), Polen (14 pst.), Litauen (11 pst.) og Nigeria (9 pst.) utgjorde over halvparten av de uttransporterte med straffereaksjon.

Den store økningen i antall returer de siste årene har medført press på politiets kapasitet til å gjennomføre uttransporter. For å kunne gjennomføre flere returer, ble det bevilget 18,4 mill. kroner til drift av nytt utreisesenter på Oslo Lufthavn Gardermoen. Utreisesenteret ble etablert i mid-

lertidige lokaler i januar 2015. Lokalene deles med flere aktører.

6.1.2 Utfordring – fortsatt for høyt antall personer med utreiseplikt og lang botid i Norge

Antall beboere i asylmottak har blitt lavere de siste årene. Mens det ved utløpet av 2013 bodde 5 700 personer med utreiseplikt på mottak, var tallet gått ned til ca. 3 000 ved utløpet av 2015. Av disse hadde 43 pst. bodd i mottak i over 4 år.

Det er krevende å få til retur av denne gruppen. Selv om alle land er folkerettslig forpliktet til

å akseptere egne borgere i retur, kommer mange mottaksbeboere med utreiseplikt fra land det er vanskelig å gjennomføre returer til. Dette skyldes i hovedsak at landene ikke samarbeider om å ta imot sin borger, ikke bistår med å verifisere identiteten til vedkommende eller på annen måte trener returarbeidet.

6.1.3 Tiltak – videreføre høy returinnsats

Den intensiverte innsatsen på returer av personer uten lovlig opphold foreslås videreført og styrket i 2017. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i 2017 med 105 mill. kroner slik at politiet kan returnere minst 9 000 uten lovlig opphold i 2017, og øke innsatsen for å avdekke saker der personer har fått innvilget oppholdstillatelse på uriktig grunnlag.

Økningen skal fortsatt særlig rette seg mot personer i kategoriene Asyl og Dublin. Samtidig er det viktig at politiet prioriterer returer som gir best mulig samlet effekt og måloppnåelse. Her vil både kriminalitetsbekjempelse, samfunnssikkerhetsperspektivet og strategiske forhold, som f.eks. returer som gir signaleffekter og kan ha innvirkning på tilstrømningen fremover, kunne vektlegges.

Måloppnåelsen bør vurderes i lys av de forutsetningene som til enhver tid er gjeldende, f.eks. hvor store ressurser som bindes opp til asylregistrering, avslagsprosent, asylsøkernes opprinnelse-land og hvor mange saker som skal returneres etter Dublin-konvensjonen. Hittil i 2016 har måloppnåelsen i kategoriene *Asyl* og *Bort- og utviste* vært lavere enn planlagt. Dette har sammenheng med at politiet har påtruffet færre utlendinger uten lovlig opphold, og noe vanskeligere returforutsetninger for de som har fått avslag på søknaden om beskyttelse i Norge.

I tillegg til at politiet skal uttransportere alle som har fått avslag på søknad om beskyttelse, og som ikke har etterkommet utreiseplikten, skal politiet også returnere alle som blir bort- eller utvist fra Norge. Som tabell 2.16 viser, har antall uttransporteringer i denne kategorien økt med rundt 116 pst. fra 2012 til 2015. Bort- og utvisningssaker starter ofte i forbindelse med en kontrollsituasjon, eller fordi vedkommende blir pågrepet for et straffbart forhold. For å unngå at disse personene forsvinner, er det ofte nødvendig å holde dem fengslet til uttransportering kan gjennomføres. Politiets utlendingsinternat på Trandum ble i september 2016 utvidet med Modul 3, som har gitt 90 nye enkeltrøm. Det foreslås å øke bevilgningen i 2017 med

35,9 mill. kr til dekning av helårsvirkningen av drift av disse plassene.

POD arbeider med å styrke politidistriktenes innsats mot bort- og utviste, og har i 2016 omdisponert 17,1 millioner kroner fra tilleggspakken for ankomstregistreringer. Det er flest straffedømte i kategorien bort- og utviste, og dette vil gi en god effekt på kriminalitetsforebygging og -bekjempelse.

6.2 Raskere avklaring av identitet

Det er viktig at norske myndigheter kjenner identiteten til utlendinger som søker om beskyttelse i Norge. Avklart identitet gir en mer effektiv og sikker saksbehandling i UDI og UNE, og muliggjør flere returer. Samtidig er ID-avklaring sentralt for politiets arbeid med å kontrollere at personer som oppholder seg i landet har tillatelse til å være her. I tillegg er det ut fra et samfunnssikkerhetsperspektiv viktig at myndighetene vet hvem som befinner seg i landet. Avklart identitet er dessuten viktig for å kunne drive et godt og målrettet integreringsarbeid.

Politiet har de senere årene fått økt bevissthet rundt at det er mange utlendinger som har fått innvilget opphold i Norge på feilaktig grunnlag. Dette er ressurskrevende saker for politiet å avdekke og etterforske. Sakene ender ikke alltid med en retur, men det er allikevel viktig å jobbe med disse sakene for å signalisere at norske myndigheter ikke aksepterer opphold på falskt grunnlag. Ofte vil en oppholdstillatelse eller statsborgerskap bli tilbakekalt dersom det avdekkes at den er gitt på falsk identitet. I tillegg er det straffbart å oppgi falske opplysninger, og slike saker kan forfølges strafferettslig.

6.2.1 Resultat – videreføring av ID-etterforskningen og økt bruk av biometri

Det ble i 2015 bevilget 5,4 mill. kroner til politiet for å arbeide spesielt med saker hvor utlendinger har fått innvilget opphold i Norge på feilaktig grunnlag. Satsingen er videreført og styrket i 2016.

ID-arbeidet styrkes i 2016 gjennom økt bruk og lagring av biometri. Stortinget vedtok i 2016 endringer i utlendingsloven §§ 100 og 100a, som gir hjemmel for rutinemessig å oppta og behandle biometrisk personinformasjon i form av fingeravtrykk og ansiktsfoto av alle tredjelandborgere som søker oppholdstillatelse og visum til Norge.

6.2.2 Utfordringer – store ulegitimerte ankomster

I 2015 søkte ca. 31 000 personer om beskyttelse i Norge. Av disse kom ca. 5 400 over den norsk-russiske grensen Storskog/Boris Gleb. De økte asylankomstene satte politiet og utlendingsforvaltningen under press, og politiets bevilgninger ble økt med ca. 350 mill. kroner i Prop. 1 S Tilleggsnummer 1 (2015–2016). Dette var nødvendig for å øke kapasiteten til registrering, sikkerhetsvurderinger og ID-arbeid, herunder territorialkontroll. Videre ble kapasiteten ved daværende Øst-Finnmark politidistrikt økt for å sette distriktet i stand til å håndtere situasjonen ved Storskog og Kirkenes.

De senere årene har en svært høy andel av de som har søkt beskyttelse ikke fremvist gyldige identifikasjonspapirer. Om lag 50 pst. av personene som søkte om beskyttelse i 2015 fremviste ikke identifikasjonspapirer. Den andelen som legitimerte seg omfatter også personer som benytter seg av falske identifikasjonspapirer.

Mange skjuler bevisst identiteten sin. For å etablere korrekt identitet, er norsk politi ofte avhengig av hjelp fra myndighetene i hjemlandet til de aktuelle personene. Dette kan ikke skje før norske myndigheter har vurdert søknaden om beskyttelse. Politiet erfarer imidlertid at flere land ikke ønsker å samarbeide om å utstede reisedokument til egne borgere, eller at utlendinger med utreiseplikt ikke samtykker i at det utstedes reisedokumenter i den tro at lengre oppholdstid i Norge øker sannsynligheten for å få innvilget opphold.

Det vises til programkategori 06.90 for omtale av samarbeid med opprinnelses- og transittland.

6.2.3 Tiltak – styrke identitetsarbeidet

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med til sammen 81 mill. kroner til politiet og UDI i 2017 for å styrke kontrollen av identitet til personer som reiser inn i og oppholder seg i riket, samt forebygge og bekjempe ulovlig opphold og kriminalitet som baserer seg på falsk ID og misbruk av ID. Bevilgningen skal dekke utvidet bruk av biometri, flere mobile håndholdte enheter som muliggjør identitetskontroll, etablere taps- og verifikasjonssystem for offentlige og private aktører, samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere og verifikasjon av utenlandske ID-dokumenter.

7 Politiets forvaltningsoppgaver og sivile gjøremål

7.1 Våpenlovgivning og EUs våpendirektiv

Regjeringen tar sikte på å fremme en lovproposisjon om ny våpenlov vinteren 2017. Arbeidet ses i sammenheng med revisjon av EUs våpendirektiv (91/477/EØF) om erverv og innehav av skytevåpen. Direktivet fastsetter krav til medlemsstatenes nasjonale våpenlovgivning og er Schengen-relevant. Norge må tilpasse sitt nasjonale våpenregelverk til de endringer som fastsettes i våpendirektivet.

7.2 Pass, ID-kort med eID og ID-kontroll

Pass-utstedelse er en viktig forvaltningsoppgave som utføres av politiet. En sikker ID-kontroll ved utstedelse av pass og andre ID-dokumenter forebygger kriminalitet. Pass-samarbeidet med andre land gjør grensepasseringen mer effektiv, forebygger ulovlig innvandring og er terrorbekjempende.

7.2.1 Utfordringer – pass, ID-kort med eID og ID-kontroll

Utstedelse av pass har ikke vært basert på tilstrekkelig gode rutiner og systemer. Dette er påpekt i PODs risiko- og sårbarhetsanalyse, og senere bekreftet gjennom Riksrevisjonens revisjon av biometriske pass for regnskapsåret 2014.

Norge utsteder i dag ikke ID-bevis med høy sikkerhet på brukervennlige formater til norske borgere. Utlendinger som skal oppholde seg i Norge kan derfor heller ikke legitimere seg med sikre ID-bevis fra norske myndigheter.

Effektiv og sikker ID-kontroll ved grensepassering og på territoriet forutsetter utveksling av sikkerhetslementer i pass med andre land og deltagelse i internasjonalt samarbeid.

7.2.2 Tiltak – pass, ID-kort med eID og ID-kontroll

Tiltak – styrke ID-verifikasjon ved utstedelse av pass og nasjonalt ID-kort med eID

POD arbeider med å etablere nye felles rutiner for politidistriktene for utstedelse av pass og ID-kort med eID med strengere verifikasjon av identitet ved utstedelse, bl.a. bruk av biometri for å sikre utstedelse av ID-dokumenter til rett person. Utstedelse av nye pass og ID-kort med eID til norske borgere skal etter planen starte våren 2018.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen i 2017 slik at rutiner og organisasjon for utstedelse av ID-kort med eID til utlendinger kan forberedes,

se omtale i pkt. 6.2.3. Dette vil være et betydelig tiltak både for en sikker og effektiv identifisering av utlendinger, og for forebygging av kriminalitet særlig rettet mot velferdstjenester og finanssektoren, se omtale i pkt. 4.3.2.

Tiltak – sikker og effektiv ID-kontroll ved grensepassering og på territoriet

Det må sikres at norske ID-dokumenter kan kontrolleres sikkert og effektivt ved grensepassering, og tilsvarende utenlandske pass på norsk grense. Politiet skal fortsette sitt internasjonale samarbeid på området.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen slik at det kan tilbys en taps- og verifikasjonstjeneste til private og offentlige for kontroll av norske og utenlandske ID-dokumenters ekthet, samt tapskontroll for norske pass og nasjonale ID-kort. Dette vil være et betydelig tiltak i bekjempelsen av ID-kriminalitet, se omtale i pkt. 4.3.2.

Regjeringen foreslår også å øke bevilgningen slik at politiet kan utstyres med håndholdte enheter for å kunne kontrollere ID-dokumenter på en sikker og effektiv måte, både på grensen og territoriet, noe som vil styrke identitetsarbeidet og bidra til målet i nærpolitireformen om at flest mulig saker skal ferdigstilles på stedet.

7.3 Den sivile rettspleien på grunnplanet

Tabell 2.18 Utviklingen i sivile gjøremål 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Utleggsforretninger	242 201	256 646	276 357	302 223	335 235
Andre tvangsforretninger	30 942	29 924	30 051	29 848	30 193
Forlikssklager	115 007	107 206	105 638	111 199	93 872
Gjeldsordningssaker	5 106	5 009	4 743	4 402	4 388
Andre sivile gjøremål	72 289	72 541	76 369	77 093	75 132
Sivile gjøremål totalt	465 244	472 036	493 158	524 145	538 820

Det har vært en stor økning i saksmengden i perioden etter omorganiseringen av den sivile rettspleien på grunnplanet i 2006. Fra 2011 til 2015 har det totale antall saker økt fra 465 244 til 538 820, en økning på 16 pst. Utleggsforretninger er det største saksområdet, og har i perioden fra

2011 til 2015 økt fra 242 201 til 335 235, en økning på 38 pst. Politiet har også betydelige oppgaver innenfor tvangsfullbyrdelse og gjeldsordning.

Saksbehandlingstiden er i samme tidsrom redusert, og etaten oppfylder i stor grad de målene som er satt for saksbehandlingstid.

Tabell 2.19 Utviklingen i saksbehandlingstid for tvangs- og gjeldsordningssaker 2011–2015

	2011	2012	2013	2014	2015
Utleggsforretninger	68	67	63	61	64
Gjeldsordningssaker	92	86	80	73	72

Tiltak – bedre oppgaveløsning og publikumsservice

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring forslag til lovendringer som åpner for at også namsmannsoppgavene kan samles i større enheter for å sikre god faglig kompetanse i oppgaveløsningen. For gjeldsordnings-sakene er det

allerede åpnet for at sakene kan samles hos noen av namsmennene i et politidistrikt. Det foreslås også at politi- og lensmannsetaten avlastes arbeidet med lensmannsskjønn. Skjønnene foreslås i all hovedsak overført til jordskifteretten. Departementet arbeider med oppfølgingen av høringen.

8 Forenklingsarbeid, modernisering og gjennomføringskraft

8.1 Ny digitaliseringsstrategi for politiet

For å sikre at norsk politi kan levere gode og effektive polititjenester er det nødvendig både å utvikle nye arbeidsformer basert på nye teknologiske løsninger, og å gi medarbeiderne nødvendig kompetanse til å utnytte ny teknologi. Det er videre behov for å ta igjen teknisk etterslep og understøtte moderniseringen av arbeidsprosesser og metoder.

Det har i 2016 blitt utviklet en ny digitaliseringsstrategi for politiet. Denne er en viktig delstrategi under politiets nye virksomhetsstrategi, se omtale under pkt. 3.6.1.

Digitalisering handler om å bruke teknologi til å fornye, forenkle og forbedre. Digitale løsninger skal bidra til at:

- politiet møter publikum der publikum befinner seg, også på nett
- politiet blir mer mobilt og løser oppgaver på stedet
- det arbeides mer effektivt og blir frigjort tid til prioriterte oppgaver, og
- det brukes ny og eksisterende informasjon til å forstå, forutse, reagere og handle riktig.

For å få størst mulig effekt av digitale løsninger kreves endringsvilje, gjennomføringsevne og kreativitet. Politiet har startet omstillingen, men det er fortsatt et stykke til målet.

8.2 Kunnskapsstrategi

Politiets arbeid skal være kunnskapsstyrt. PHS skal gjennom sin forskning bidra til videreutvikling av politiet og til et kunnskapsbasert, kritisk

og reflektert politi. I tillegg til den generelle politiutdanningen, tilbys nå flere masterutdanninger ved PHS. Det er mulig å ta en mastergrad med tema innenfor politifaget også ved andre høyskoler og universiteter i landet. PHS tilbyr videre over 90 etter- og videreutdanninger, som gir kompetanse av betydning for politiet. Utdanningene utvikles i takt med samfunns- og kriminalitetsutviklingen, og skal møte behovene for kompetanse i etaten. Til sammen utgjør dette en kompetanse- og kunnskapsbase over et vidt spekter av politi-relaterte tema.

For å sikre at den kunnskap som utvikles både kan publiseres på egnet måte og blir brukt i det daglige og i videreutviklingen av politietaten, vil POD få i oppdrag å utvikle en kunnskapsstrategi. Strategien skal ha som formål å gi en bedre oversikt over hva som foreligger av kunnskap, og hvor det er behov for mer kunnskap.

8.3 Bemanning

Det er et mål å heve grunnbemanningen i politi- og lensmannsetaten. Regjeringens ambisjon er to polititjenestemenn/-kvinner per 1 000 innbyggere på nasjonalt nivå i løpet av 2020. Det vil være variasjoner i dekningsgrad mellom politidistriktene ut fra kriminalitetsbildet og særskilte utfordringer i det enkelte distrikt.

Bemanningen i politi- og lensmannsetaten (inklusive PST) økte i 2015 med 619 årsverk, fordelt på 390 politiårsverk, 50 juristårsverk og 179 sivile årsverk. Per 31. desember 2015 var politidekningen 1,83 per 1 000 innbyggere, inkludert PST. Tabellen viser økningen i antall årsverk i politi- og lensmannsetaten (inklusive PST) og politidekningen de siste tre årene.

Tabell 2.20 Antall årsverk i politi- og lensmannsetaten og politidekning 2013–2015

	2013	2014	2015	Prosentvis endring 2013–2015
Politi	8716	9152	9542	9,48 pst.
Jurister	737	781	831	12,75 pst.
Sivile	5 317	5 562	5 741	7,97 pst.
Politidekning pr. 1000 innbygger	1,71	1,77	1,83	7,02 pst.

Kilde: Politidirektoratet

Regjeringen ønsker at nyutdannede politistudenter skal komme inn i politiyirket så raskt som mu-

lig. Det er derfor lagt til rette for å ansette i overkant av 1 000 nye politistillinger.

Det ble i 2014 bevilget 100 mill. kroner for å tilsette flere sivile slik at politiutdannede kunne frigjøres til arbeid med politiets kjerneoppgaver. I 2015 ble bevilgningene økt, slik at det kunne ansettes 50 påtalejurister i politiet og flere sivile midlertidige stillinger for å håndtere migrasjonsutfordringene. Bevilgningen er også økt for å styrke bemanningen i PST.

Tall fra POD viser at per 30. juni 2016 hadde henholdsvis 95 pst. og 98 pst. av studentene som hadde bestått alle eksamenene fra kullene våren 2015 og 2014, jobb i politiet. På samme tidspunkt hadde 60 pst. av de som hadde bestått alle eksamenene fra 2016-kullet, jobb i politiet. På dette

tidspunkt var en stor andel fra 2016-kullet i sommervikariatene. Utover høsten vil politidistriktene foreta ansettelser slik at flere får jobbtilbud.

Regjeringen foreslår at opptaket på 720 studenter til bachelorutdanningen ved PHS videreføres i 2017. Regjeringen foreslår også å øke bevilgningen med 166,4 mill. kroner for å legge til rette for å bemanne opp politiet med inntil 350 nye årsverk i 2017. Bevilgningen foreslås videre økt med 163,3 mill. kroner for å dekke helårsvirkningen av de 347 årsverkene som ble opprettet i 2016, for å tilby jobb til politistudenter som var ferdig utdannet sommeren 2016.

Kap. 440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	13 898 437	14 503 299	16 632 764
21	Spesielle driftsutgifter	343 304	291 520	145 307
22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	7 652	10 493	10 732
23	Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	20 799	26 445	27 050
25	Retur av asylsøkere med avslag og andre utlendinger uten lovlig opphold, <i>overslagsbevilgning</i>		115 000	219 966
60	Tilskudd til kommuner	15 500	10 000	13 275
70	Tilskudd	64 311	76 333	80 080
71	Tilskudd Norsk rettsmuseum	4 703	4 839	4 974
73	Tilskudd til EUs grense- og visumfond		172 000	184 000
	Sum kap. 0440	14 354 706	15 209 929	17 318 148

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen i POD, politidistriktene og særorganene, men uten PST sentralt, utgjorde 15 675 årsverk per 31. august 2016 (tall fra politiets lønns- og personalsystem).

Posten dekker alle ordinære driftsutgifter i POD, politidistriktene, politireserven, de lokale PST-enhetene i politidistriktene og politiets særorganer, med unntak for PHS, jf. kap. 442, og PST, jf. kap. 444. Våpen, kjøretøy, verneutstyr, uniformer, IKT m.m. er driftsrelaterte innsatsfaktorer og budsjetteres under posten.

Justis- og beredskapsdepartementet holder tilbake en mindre del av bevilgningen sentralt for å

dekke utgifter til oppfølging av handlingsplaner m.m.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 315,7 mill. kroner til økt kapasitet for å håndtere en utfordrende driftssituasjon i politidistriktene og etablering av lønn- og regnskapssentral i Kristiansund, samtidig som nærpolitireformen skal gjennomføres.

Det foreslås å øke bevilgningen med 166,4 mill. kroner for å legge til rette for å oppbemanne politiet med 350 nye stillinger slik at antallet nye og ledige stillinger i politiet øker tilsvarende antallet studenter som består eksamen ved PHS våren 2017, jf. omtale under kap. 480, post 50 hvor det foreslås å bevilge midler til ytterligere én politistil-

ling. Det foreslås også å øke bevilgningen med 163,3 mill. kroner til dekning av helårsvirkning for nye årsverk knyttet til de politihøgskolestudentene som ble ferdig utdannet sommeren 2016.

I budsjettet for 2016 ble det budsjettert med 251,9 mill. kroner til gjennomføring av nærpolitireformen. Dette er bl. a. omstillingsmidler og midler til ombygging av politiets eksisterende operasjonsentraler. I 2017- budsjettet er behovet anslått til 140,1 mill. kroner til disse tiltakene. Det foreslås derfor å redusere bevilgningen med 113 mill. kroner (inkludert prisjustering). Se også omtale av samlokalisering av nødmeldingstjenesten for politi og brann under programkategori 06.50.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 40 mill. kroner til IKT-sikkerhet i politiet. I tillegg videreføres 100 mill. kroner til oppstart av IKT-modernisering i politiet fra 2016.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 64 mill. kroner til flere mobile håndholdte enheter som muliggjør identitetskontroll, etablere taps- og verifikasjonssystem for offentlige og private aktører, samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere og verifikasjon av utenlandske ID-dokumenter. I tillegg foreslås det å øke bevilgningen under kap. 490, post 45 med 17 mill. kroner. Økningen skal gå til utvidet bruk av biometri.

Det foreslås å øke bevilgningen med 5 mill. kroner til et kamerasystem i politikjøretøy som registrerer skiltnumrene på passerende biler slik at registreringsnumrene løpende kan sjekkes opp mot politiets registre av kjennemerker.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 26 mill. kroner for å forbedre den elektroniske kommunikasjonen mellom bl.a. politiet, Den høyere påtalemyndighet, domstolene og kriminalomsorgen. Dette foreslås bevilget over kap. 440, post 01.

Det ble i 2016 etablert et toårig hurtigbehandlingsprosjekt i Oslo for straffesaker med et klart og oversiktlig bevisbilde hvor det foreligger unndragelsesfare. Tiltaket vil ha helårseffekt fra 2017, slik at regjeringen foreslår å øke bevilgningen under posten med 1,8 mill. kroner.

Ny lov om erstatning for naturskader (naturskadeerstatningsloven) trer i kraft 1. januar 2017. Gjeldende ordning med lensmannsskjønn som grunnlag for taksering av naturskade erstattes av en ren forvaltningsmodell med Landbruksdirektoratet som ansvarlig forvaltningsorgan. Det foreslås derfor at posten reduseres med 1,9 mill. kroner mot tilsvarende økning under kap. 1142, post 01.

Som følge av krav om politiattest for personell i den kommunale helse- og omsorgstjenesten fore-

slås posten økt med 2,5 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 761, post 21.

Innføring av hjemmel i fagskoleloven som krever at søkere fremlegger politiattest ved opptak til utdanninger der studentene kan komme i kontakt med mindreårige medfører merkostnader for politiet, jf. Prop. 95 L (2015–2016). Det foreslås at posten økes med 80 000 kroner mot tilsvarende reduksjon på kap. 281, post 01.

Det foreslås å øke posten med 8 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 840, post 21 (3,6 mill. kroner) og kap. 765, post 21 (4,4 mill. kroner) for å samle bevilgningene til Statens barnehus.

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016, jf. innstilling 400 S (2015–2016), ble bevilgningen til Statens barnehus økt med 5 mill. kroner. Det foreslås å øke bevilgningen med 10 mill. kroner som følge av helårsvirkning fra 2017. I tillegg foreslår regjeringen å øke bevilgningen ytterligere med 5 mill. kroner, til sammen 15 mill. kroner.

For å kompensere for økte utgifter knyttet til lønn og særavtale for politiutsendinger ved ambasadene, foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 440, post 01 med 3,2 mill. kroner mot tilsvarende økning av bevilgningen på kap. 100, post 01.

Regjeringen foreslår å redusere antall klareingsmyndigheter og å opprette en ny sentral sivil klareringsmyndighet, og at utgiftene til etablering av én sivil klareringsmyndighet skal fordeles mellom berørte virksomheter og departementet. Det foreslås derfor at kap. 440, post 01 reduseres med 1,8 mill. kroner.

Det foreslås at kap. 440, post 01 reduseres med 60 000 kroner mot en tilsvarende økning under kap. 400, post 71 knyttet til norsk andel av de administrative kostnader forbundet med norsk deltakelse i Schengen komiteene.

For å oppnå bedre styring, enklere administrasjon og for å skape bedre forutsetning for økonomisk utgiftskontroll av Storskog grensekontrollbygget, foreslås det at Finnmark politidistrikt overtar driftsansvaret og det økonomiske ansvaret som i dag tilligger Grensekommisariatet. Det foreslås å øke kap. 440, post 01 med 1,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av kap. 448, post 01.

Enkelte fellestjenester knyttet til IKT-systemer UDI er ansvarlig for i dag, er gjenstand for brukerbetalning fra andre virksomheter. Det foreslås å avvikle brukerbetalningen fra politiet. Det foreslås å redusereposten med 3,3 mill. kroner mot tilsvarende nedjustering av inntekter over kap. 3490, post 05.

Det er anslått at Frontex- kontingenten for 2017 vil bli høyere enn for 2016. Det foreslås der-

for å øke bevilgningen under posten med 54,7 mill. kroner.

Det foreslås å bevilge 60 mill. kroner til fullføring av forprosjektering av nytt beredskapssenter for politiets nasjonale beredskapsressurser, det vil si en økning med 35 mill. kroner fra saldert budsjett 2016.

Det foreslås å videreføre 48,1 mill. kroner til politiet og de lokale enhetene i PST som ble gitt i forbindelse med Prop. 1 S Tillegg nr. 1 (2015–2016). 223,4 mill. kroner fra tilleggnummerert foreslås redusert sammenlignet med saldert budsjett 2016 som følge av en engangsbevilgning (15,1 mill. kroner), sivile stillinger (140,9 mill. kroner) og tilleggsbevilgning til flere politistillinger som ikke videreføres i 2017 (67,3 mill. kroner).

Regjeringen foreslår å bevilge 26,7 mill. kroner til utstyr til bruk i grensekontrollen på flyplasser for å sikre kvalitet og legge til rette for effektiv oppgaveløsning.

Det foreslås å øke bevilgningen med 82,2 mill. kroner for å kunne returnere minst 9 000 personer uten lovlig opphold i 2017. Det vises også til omtale under kap. 440, post 21 og 25.

Norge skal ta imot 1 500 asylsøkere gjennom EUs relokaliseringsprogram i 2016 og 2017. Det er i statsbudsjettet for 2016 bevilget 65 mill. kroner til formålet, men grunnet stor usikkerhet knyttet til gjennomføring av uttaket, ble hele beløpet bevilget på kap. 490, post 01 og ikke fordelt på kapitel og post. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på kap. 490, post 01 redusert, og bevilgningen under kap. 440, post 01 foreslås økt med 11,3 mill. kroner som følge av økte utgifter for politiet til registrering av disse asylsøkerne.

Det vises til behandling av Regjeringens forslag til innstramninger på utlendingsfeltet i Prop. 90 L (2015–2016). På bakgrunn av at Stortinget ikke vedtok å heve botidskravet fra permanent opphold fra tre til fem år foreslås bevilgningen på posten redusert med 0,46 mill. kroner, jf. postomtale i Prop. 1 S (2015–2016).

Regjeringen foreslår å videreføre bidraget til Triton og Poseidon i første del av 2017. Videreføringen er i 2017 anslått til å koste 55,4 mill. kroner eksklusive ordinære lønnskostnader for politiet.

Regjeringen vil etablere tolv nye og styrkede offeromsorgskontorer i tilknytning til politiet, etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker i Trondheim. Satsingen innebærer at det etableres offeromsorgskontorer lokalisert hos politiet i samarbeid med kommunene. Det foreslås å øke bevilgningen med 19 mill. kroner til tiltaket i 2017. I tillegg foreslås det å overføre 9 mill.

kroner fra kap. 472, post 01 til formålet som følge av at Rådgivningskontorer for kriminalitetsofre (RKK) overføres til politiet. Det vil ta noe tid å overføre RKK. Bevilgningen på 9 mill. kroner vil derfor bli tildelt direkte til RKK i 2017.

Det foreslås å øke bevilgningen med 7 mill. kr til særskilt områdesatsing fra politiet på Grønland i Oslo for å forebygge og avdekke kriminalitet og fremme bedre levekår for beboere i området.

De årlige utgiftene for å drifte utdanning for kontrollatene og politiet innen bekjempelse av økonomisk kriminalitet er anslått til 4,6 mill. kroner og planlegges fordelt forholdsmessig mellom etatene. Posten foreslås derfor redusert med 1,6 mill. kroner mot tilsvarende økning på kap. 442, post 01. Det foreslås å redusere bevilgningen med 2 mill. kroner til tiltak for kontroll av identiteter som følge av engangsutgifter og tiltak iverksatt i 2015.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 88 mill. kroner som følge av engangsinvesteringer knyttet til IKT-prosjektene SPOR og IDeALT, som startet i 2014.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,6 mill. kroner som følge av engangsutgifter knyttet til etablering av et servicekontor i Trondheim i 2016 for utenlandske arbeidstakere i samarbeid med Skatteetaten og Arbeidstilsynet.

På grunn av endret fordeling av utgiftene mellom Skatteetaten, politiet og Arbeidstilsynet knyttet til Servicesenteret for Utenlandske Arbeidstakere i Trondheim, foreslås posten økt med 0,6 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 640, post 01.

Det foreslås å øke bevilgningen med 23,8 mill. kroner til helårsdrift av modul 3 med 90 nye plasser som ble tatt i bruk fra september 2016 ved Politiets utlendingsinternat Trandum, jf. også omtale under kap. 440, post 21.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 1,364 mrd. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 133,5 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringskrav.

Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 440, post 01 med 114,5 mill. kroner mot reduksjon av bevilgningen på kap. 3440, post 02 som følge av redusert bruk av fakturering mellom virksomheter innenfor politi- og lensmannsetaten, jf. omtale under kap. 3440, post 02.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får en bestillingsfullmakt under kap. 440, post 01 på 100 mill. kroner i 2017, jf. forslag til vedtak.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, postene 02, 03, 04 og 05, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 16 631,8 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker politi- og lensmannsetatens sideutgifter i forbindelse med asylsaker, herunder utgifter til uttransportering i asylsaker og andre utlendingssaker.

Det foreslås å øke bevilgningen med 7,1 mill. kroner for å videreføre måltallet på 9 000 tvangsreturer i 2017. Det vises også til omtale under kap. 440, post 01 og 25.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 12,1 mill. kroner til helårsdrift av modul 3 med 90 nye plasser som ble tatt i bruk september 2016 ved Politiets utlendingsinternat, Trandum, jf. også omtale under kap. 440, post 01.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 76,1 mill. kroner som følge av ekstra bevilgninger til å håndtere økte asylankomster i 2016, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 nr. 1 (2015–2016).

Videre foreslås det å omdisponere 87 mill. kroner til post 25 som følge av at post 25 får helårsvirkning fra 2017.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,5 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 145,3 mill. kroner.

Post 22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag. Posten dekker også noen personellutgifter og eventuelle utgifter til å bedre søkemethodene.

Det foreslås en bevilgning på posten på 10,7 mill. kroner.

Post 23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke sideutgifter i forbindelse med de sivile gjøremålene. Dette gjelder i hovedsak sideutgifter i forbindelse med tvangsforretninger og utgifter i forbindelse med gjeldsordningssaker.

Det foreslås en bevilgning på posten på 27,1 mill. kroner.

Post 25

Formålet med posten er å tilrettelegge for at politiet hurtig kan øke antallet uttransporteringer dersom behovet og muligheten oppstår. På posten føres de variable utgiftene til retur av asylsøkere med avslag, bort- og utviste og Dublinere. Dublin-sakene er underlagt særlige frister, og om disse ikke etterlevs, må saken realitetsbehandles i Norge.

Det foreslås å øke bevilgningen med 15,7 mill. kroner til å videreføre måltallet på 9 000 tvangsreturer i 2017. Det vises også til omtale under kap. 440, post 01 og 21.

Videre foreslås det å omdisponere 87 mill. kroner fra post 21 som følge av at post 25 får helårsvirkning fra 2017.

Det foreslås en bevilgning på posten på 220 mill. kroner.

Post 60 Tilskudd til kommuner

Det foreslås å bevilge 10 mill. kroner til en tilskuddsordning til kommunene for lokalt arbeid mot radikaliserings og voldelig ekstremisme som en videreføring av opprettelsen av tilskuddsordningen i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2015. Det er satt av midler på to tilskuddsordninger på Justis- og beredskapsdepartementets budsjett til arbeid med lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Tilskuddsmidler går til prosjekter i kommunene og til prosjekter hvor kommuner og frivillige organisasjoner samarbeider. Det foreslås en sammenslåing av ordningene. Det foreslås å redusere kap. 496, post 62 med 3 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 440, post 60. Det foreslås derfor en bevilgning på posten på 13,3 mill. kroner.

Post 70 Tilskudd

Bevilgningen under posten har de siste årene dekket tilskuddsordninger innenfor hovedområdene generelle kriminalitetsforebyggende tiltak, tiltak som kan hjelpe kvinner og menn ut av prostitusjon og støtte til ofre for menneskehandel, vold i nære relasjoner, humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere, samt øremerkede tilskudd. Samlet foreslås det en bevilgning på posten på 80,1 mill. kroner.

Tilskuddsordning for kriminalitetsforebyggende tiltak

Formålet med tilskuddsordningen for kriminalitetsforebyggende tiltak er å stimulere til og utvikle kriminalitetsforebyggende tiltak og prosjekter. Om lag 7,2 mill. kroner til kriminalitetsforebyggende tiltak er lyst ut og tildelt i 2016. Tiltak særlig rettet mot barn og ungdom er prioritert, og vil også bli prioritert i 2017. Tilskuddsordningen forvaltes av POD.

Tilskuddsordning for tiltak for å komme ut av prostitusjon og støtte ofre for menneskehandel

Formålet med tilskuddsordningen er å hjelpe mennesker ut av prostitusjon og støtte ofre utsatt for menneskehandel. I 2016 ble tilskuddsmidlene på de to ordningene slått sammen, og om lag 20,5 mill. kroner er lyst ut og tildelt i 2016. Om lag samme beløp vil bli lyst ut i 2017.

Tilskuddsordning for arbeid mot vold i nære relasjoner

Tilskuddsordningen ble etablert i 2014 og skal ses i sammenheng med øvrige tilskuddsordninger på området. Om lag 11,6 mill. kroner er lyst ut og fordelt i 2016. Tiltaket rettet særlig mot forebygging, samarbeid og samordning er prioritert. Om lag samme beløp vil bli lyst ut i 2017. Departementet vil vurdere om forvaltning av ordningen skal overføres til Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging fra 2017.

Tilskuddsordning for humanitære tiltak rettet mot EØS-borgere

De siste årene har det vært en egen tilskuddsordning hvor berørte kommuner og frivillige organisasjoner kan søke om tilskudd til humanitære tiltak for tiggere. I budsjettet for 2016 ble ordningen økt til 20,6 mill. kroner. Om lag samme beløp vil bli lyst ut for 2017.

Tilskudd til Det mosaiske trossamfund

Stortinget bevilget 7,2 mill. kroner i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2012 til enkelte tiltak for fysisk sikring av dører og vinduer og oppgradering av utvendig overvåking av sikkerhetsgjerde. Utgiftene er ifølge det mosaiske trossamfund blitt høyere enn anslått. Det foreslås derfor å bevilge 1,73 mill. kroner til å fullføre de sikkerhetstiltakene som Stortinget bevilget midler til i 2012.

Øremerkede tilskudd

I 2015 og 2016 ble det tildelt øremerket tilskudd på henholdsvis 4,3 mill. kroner og 4,4 mill. kroner til POD, til støtte til Politiidrett, Politihistorisk selskap og Politiets pensjonistforbund. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår at om lag samme beløp øremerkes til dette formålet i 2017.

I 2015 og 2016 ble det tildelt tilskudd på henholdsvis 2,6 mill. kroner og 2,8 mill. kroner til ROSA-prosjektet i krisesentersekretariatet og tilskudd på henholdsvis 2,8 mill. kroner og 3 mill. kroner i driftsstøtte til NKVTS. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår at om lag samme beløp tildeles ROSA-prosjektet og NKVTS til samme formål i 2017. Som følge av forsinket fremdrift i forskningsprosjektet rettet mot vold i nære relasjoner ble det tildelt 3 mill. kroner til NKVTS til formålet rettet mot vold i nære relasjoner i 2016. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår at om lag 5,3 mill. kroner tildeles NKVTS til samme formål i 2017. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å øremerke om lag 0,650 mill. kroner til samarbeidsprosjekt Bredtveit og Oslo Krisesenter og om lag 0,250 mill. kroner til den årlige konferansen om politi og barnevernsvakter. Justis- og beredskapsdepartementet ser det som viktig å videreføre samarbeidet med disse aktørene også i 2017.

Post 71 Tilskudd til Norsk rettsmuseum

Bevilgningen på posten dekker driftstilskudd til Norsk rettsmuseum (NRM). NRM er en stiftelse lokalisert i Trondheim. Det foreslås en bevilgning på posten på 4,947 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd til EUs grense- og visumfond

Gjennom tilknytningsavtalen av 1999 om gjennomføring, anvendelse og videreutvikling av Schengen-regelverket (Schengen-avtalen) deltar Norge i EUs arbeid, bl.a. med yttergrensekontroll. Norge har de senere årene bidratt til EUs yttergrensefond. Fondet samfinansierer prosjekter på Schengen-området, det vil si innenfor grensekontroll og visumsamarbeid. POD har ansvar for gjennomføringen av fondet i Norge. Midler fra fondet har bl.a. vært benyttet til viktige investeringer for å styrke Norges yttergrense, jf. omtale i Prop. 1 S (2012–2013) Justis- og beredskapsdepartementet. Det foreslås en bevilgning på posten på 184 mill. kroner.

Kap. 3440 Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Gebyr – pass og våpen	268 622	261 710	260 954
02	Refusjoner mv.	463 244	438 800	339 604
03	Salgsinntekter	179 338	189 796	193 568
04	Gebyr – vaktsselskap	1 855	1 777	1 819
05	Personalbarnehage	5 603	5 492	5 464
06	Gebyr – utlendingssaker	192 500	198 182	200 972
07	Gebyr – sivile gjøremål	631 751	766 020	778 839
08	Refusjoner fra EUs grense- og visumfond		17 800	21 311
	Sum kap. 3440	1 742 913	1 879 577	1 802 531

Kapitlet består hovedsakelig av inntekter fra gebyr for tvangssaker, forliksrådssaker, passutstedelser og våpentillatelser.

Post 01 Gebyr – pass og våpen

Bevilgningen på posten dekker inntekter fra behandlingsgebyr for pass og våpentillatelser.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1,3 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 0,5 mill. kroner som følge av prisjustering av rettsgebyret.

Det foreslås en bevilgning på posten på 260,9 mill. kroner.

Post 02 Refusjoner mv.

Politi- og lensmannsetaten får refundert utgifter for politioppdrag utført for organisasjoner, lag, entreprenører og offentlige etater i samsvar med særskilt hjemmel. Refusjonene gjelder i all hovedsak utgifter til overtid og reiser i forbindelse med ledsagelse av tunge og brede transportere, asfaltering, riving, ekstraordinært politioppsyn under konserter og festivaler mv. Omfanget av slike oppdrag varierer fra år til år, og inntektsanslaget er derfor høyst usikkert.

Posten omfatter også diverse andre refusjoner, f.eks. husleieinntekter ved fremleie av lokaler og PHS sine refusjoner i forbindelse med kjøp av instruktørbistand fra politidistriktene. En del av

inntektene er også knyttet til refusjon av utgifter internt i etaten.

Det foreslås å redusere bevilgningen på kap. 3440, post 01 med 114,5 mill. kroner mot reduksjon av bevilgningen på kap. 440, post 01 som følge av redusert bruk av fakturering mellom virksomheter innenfor politi- og lensmannsetaten, jf. omtale under kap. 440, post 01.

Videreføring av Triton til medio mai 2017 er anslått å utgjøre 24,4 mill. kroner i refusjoner.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 339,6 mill. kroner.

Post 03 Salgsinntekter

På posten regnskapsføres inntekter fra innbytte og salg av utskiftede kjøretøy m.m. Inntekter fra salg av spesialutstyr til politidistriktene, kriminalomsorgen, Tolletaten mv. utgjør den største delen av det som inntektsføres på posten.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,9 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 193,6 mill. kroner.

Post 04 Gebyr – vaktelskap

Bevilgningen på posten omfatter engangsgebyr til dekning av utgifter ved behandling av søknader og gebyr ved feilalarmer der politi- og lensmannsetaten rykker ut.

Det foreslås å øke posten med 51 000 kroner som følge av prisjustering av rettsgebyret. Videre foreslås det å redusere posten med 9 000 kroner som følge av avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1,8 mill. kroner.

Post 05 Personalbarnehage

Bevilgningen på posten omfatter foreldreinnbetaling og statstilskudd til personalbarnehage.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 440, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3440, post 05, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,5 mill. kroner.

Post 06 Gebyr – utlendingssaker

Bevilgningen på posten dekker gebyr i forbindelse med søknad om statsborgerskap, familieinnvandring og arbeids-, bosettings- og utdanningstillatelser. Bevilgningsforslaget tar utgangspunkt i antall utlendingssaker til politiet.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

I forbindelse med stortingsbehandlingen av Prop. 90 L (2015–2016) ble ikke den foreslåtte lovendringen om å heve botidskravet for permanent oppholdstillatelse fra tre til fem år vedtatt, jf. lovvedtak 102 (2015–2016). Det foreslås derfor å redusere bevilgningen med 0,46 mill. kroner, jf. omtale under programkategori 06.90.

Det foreslås at gebyret ved førstegangs familiesaker økes og at gebyret for fornyelse i familiesaker reduseres. På den bakgrunn foreslås posten redusert med 1,8 mill. kroner.

På bakgrunn av regnskapstall for de siste årene og forventet utvikling foreslås det en bevilgning på posten på 200,97 mill. kroner.

Post 07 Gebyr – sivile gjøremål

Bevilgningen på posten skal dekke gebyrinntekter i forbindelse med den sivile rettspleie på grunnplanet, det vil si gebyr for tvangsforretninger og forliksrådsbehandling.

Det foreslås å øke bevilgningen med 16,65 mill. kroner som følge av prisjustering av rettsgebyret.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,8 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i staten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 778,8 mill. kroner.

Post 08 Refusjoner fra EUs grense- og visumfond

Posten dekker inntektene fra EUs indre sikkerhetsfond. Over fondsperioden forventes Norge å motta om lag 14,3 mill. euro i refusjoner fra fondet. Refusjonsutbetalingene vil variere fra år til år. Det foreslås en bevilgning på 21,3 mill. kroner.

Kap. 442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	581 404	571 484	587 009
	Sum kap. 0442	581 404	571 484	587 009

PHS er den sentrale utdanningsinstitusjonen for politi- og lensmannsetaten i Norge, og har som hovedoppgave å drive utdanning, forskning og formidling. Den skal være en profesjonsrettet utdanningsinstitusjon på høyt nivå, som utvikler og formidler de kunnskaper, ferdigheter og holdninger som politiet må ha for å bidra til å sikre trygghet, lovlighet og orden.

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved PHS per 31. august 2016 utgjorde 423 årsverk (tall fra fra politiets lønns- og personalsystem).

Bevilgningen på posten dekker lønnsutgifter og andre driftsutgifter ved PHS.

Det foreslås å øke bevilgningen med 2,2 mill. kroner til å styrke forebygging og bekjempelse av IKT-kriminalitet, særlig spesialistfunksjon til Kripos.

De årlige utgiftene for å drifte utdanning for kontrolletatene og politiet innen bekjempelse av

økonomisk kriminalitet er anslått til 4,6 mill. kroner og planlegges fordelt forholdsmessig mellom etatene. Det foreslås derfor at kap. 442, post 01 økes med 4,3 mill. kroner mot tilsvarende reduksjon under kap. 1618, post 01 (1,3 mill. kroner), kap. 440, post 01 (1,6 mill. kroner) m kap. 1610, post 01 (0,4 mill. kroner), kap. 1600, post 21 (128 915 kroner) m kap. 640, post 01 (387 952 kroner) og kap. 605, post 01 (443 373 kroner). Resterende utgifter til utdannelsen håndteres gjennom brukerbetaling.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 2,857 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, postene 02 og 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 587,0 mill. kroner.

Kap. 3442 Politihøgskolen

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
02	Diverse inntekter	19 632	15 629	15 986
03	Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingscenter	20 237	17 376	17 773
	Sum kap. 3442	39 869	33 005	33 759

Post 02 Diverse inntekter

PHS' inntekter kommer fra kursvirksomhet, utleie, kantinesalg og salg av bøker, samt mulige inntekter fra oppdragsvirksomhet.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 15,9 mill. kroner.

Post 03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingscenter

Inntekter fra driften av Justissektorens kurs- og øvingscenter i Stavern føres på posten.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 442, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3442, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 17,3 mill. kroner.

Kap. 444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2015	Saldert budsjett 2016	2017
01	Driftsutgifter	655 834	786 848	892 885
	Sum kap. 0444	655 834	786 848	892 885

Instruksen til PST er forskriftsfestet med hjemmel i politiloven § 29. PSTs primære ansvar er å forebygge og etterforske straffbare handlinger mot rikets sikkerhet. Sentralt står innsamling av informasjon om personer og grupper som kan utgjøre en trussel, utarbeidelse av ulike analyser og trusselvurderinger, etterforskning og andre operative tiltak og rådgivning.

PST har også det nasjonale ansvaret for å utføre livvaktstjeneste på norsk jord for norske og utenlandske myndighetspersoner. Dette er regjeringsmedlemmer, stortingsrepresentanter og dommere i Høyesterett og tilsvarende representanter fra andre land og ambassadene til andre land i Norge. Livvaktene følger også enkelte norske myndighetspersoner på reiser i utlandet. Livvaktstjenesten utføres i nært samarbeid med politidistriktene. Kongehuset har egen livvaktstjeneste i Den kongelige politieskorte, som ligger under Oslo politidistrikt.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter for Den sentrale enhet (DSE) i PST, samt enkelte utgifter knyttet til driften av de lokale PST-enhetene i politidistriktene. Bemanningen ved DSE per 31. august 2016 utgjorde 561 årsverk (tall fra politiets lønns- og personalsystem).

Det foreslås å redusere bevilgningen med 76,429 mill. kroner som følge av engangsinvesteringer av tidligere satsinger (IKT, tilleggslokaler og infrastrukturtiltak).

Det foreslås å redusere bevilgningen med 4,2 mill. kroner som følge av ekstra bevilgninger til å håndtere økte asylankomster i 2016, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 nr. 1 (2015–2016).

I forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016 ble bevilgningen på kap. 444, post 01 økt med 17 mill. kroner til livvaktstjenesten (som følge av endringer i regjeringen, økt reiseaktivitet og utgifter knyttet til NATOs generalsekretær når han oppholder seg i Norge). Det foreslås å øke bevilgningen med 14,6 mill. kroner til helårsvirkningen av tiltakene.

Det foreslås å øke bevilgningen med 90 mill. kroner til et nytt analysesystem som vil bidra til å øke effektiviteten og ressursutnyttelsen i PST.

Det foreslås å øke bevilgningen med 7 mill. kroner til økt satsing på spionasje og sabotasje i det digitale rom.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 61,7 mill. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,934 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten, jf. omtale under del III.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 444, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3444, post 02.

Det foreslås en bevilgning på posten på 892,885 mill. kroner.

Kap. 3444 Politiets sikkerhetstjeneste (PST)

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
02	Refusjoner	12 993	12 351	12 697
	Sum kap. 3444	12 993	12 351	12 697

Post 02 Refusjoner

På posten regnskapsføres inntekter som PST får refundert for enkeltoppdrag og særskilt bistand til Utenriksdepartementet.

Regjeringen foreslår at Justis- og beredskapsdepartementet får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen under kap. 444, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3444, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 12,7 mill. kroner.

Kap. 445 Den høyere påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	190 933	210 979	240 171
	Sum kap. 0445	190 933	210 979	240 171

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker i hovedsak driftsutgifter for Den høyere påtalemyndighet. Bemanningen per 31. august 2016 utgjorde 174 årsverk (tall fra politiets lønns- og personalsystem).

Det foreslås å øke bevilgningen med 1 mill. kroner til innkjøp av videokonferanseutstyr.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet.

Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 23,6 mill. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten, jf. omtale under del III.

Det foreslås en bevilgning på posten på 240,2 mill. kroner.

Kap. 446 Den militære påtalemyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	7 882	7 821	8 704
	Sum kap. 0446	7 882	7 821	8 704

Generaladvokaten leder den militære påtalemyndighet og er overordnet krigsadvokatene. Generaladvokaten er underlagt riksadvokaten i påtalemessige spørsmål, men er administrativt underlagt Justis- og beredskapsdepartementet.

Generaladvokaten og krigsadvokatene tilhører påtalemyndigheten, og har ansvaret for militære straffesaker. De har i tillegg som oppgave å bistå militære sjefer i kontroll med disiplinærutøvelsen og avgi uttalelser i klagesaker og visse andre disiplinærsaker. I tillegg til de løpende oppgavene har generaladvokaten ansvaret for å forberede rettergang i krigstid. Embetet har også oppgaver av folkerettslig art innenfor sitt fagområde. Videre vil embetet fortsatt legge vekt på å inneha kompetanse på militær folkerett og irettføring av krigsforbrytelser, da dette er noe norske styrker direkte eller indirekte kan komme i berøring med.

Kap. 448 Grensekommisæreren

		(i 1 000 kr)		
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	6 346	6 256	5 184
	Sum kap. 0448	6 346	6 256	5 184

Norges grensekommisær for den norsk-russiske grense leder Grensekommisariatet. Sjefen for Garnisonen i Sør-Varanger er stedfortredende grensekommisær.

Grensekommisariatet for den norsk-russiske grense har følgende hovedoppgaver:

- å føre tilsyn med at Grenseavtalen, samt andre avtaler mellom Norge og Russland som regulerer forholdene på grensen, blir overholdt av begge parter
- å føre forhandlinger med russiske grensemyndigheter for å løse og forebygge eventuelle konflikter i samarbeid med politiet og Forsvaret forebygge og avgrense omfanget av hendelser som er i strid med inngåtte avtaler.

Stillingen som grensekommisær er en åremålsstilling for tre år, med mulighet for tre års forlengelse.

Garnisonen i Sør-Varanger er av de militære myndigheter pålagt å støtte Grensekommisariatet i oppgaven med å overholde Grenseavtalen. Dette skjer i praksis ved at militært personell har kontinuerlig oppsyn med landegrensen mellom Norge og Russland og støtter det årlige grense-

Justis- og beredskapsdepartementet har utredet ordningen med generaladvokat og krigsadvokater. Saken er sendt på høring med frist 1. oktober 2016.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker alle driftsutgifter for Generaladvokatembetet, herunder krigsadvokatene for Sør- og Nord-Norge. Bemanningen ved embetet utgjorde per 1. oktober 2016 6 årsverk (tall fra politiets lønns- og personalsystem).

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. Det foreslås derfor å øke bevilgningen med 0,73 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,7 mill. kroner.

vedlikeholdet. Grensekrenkelser rapporteres til Grensekommisariatet og politiet.

Det gjennomføres årlig felles forhandlingsmøter og sammenkomster mellom grensekommisærene når partene anmoder om det. Dette gjelder spesielt møter for å forebygge eller håndtere konflikter og hendelser på grensen. I tillegg gjennomfører partenes assistenter møter i forbindelse med grensevedlikehold, tilbakeføring av reinsdyr, miljøarbeid og inspeksjoner og kontroller av kraftverkene.

Post 01 Driftsutgifter

Bemanningen ved Grensekommisariatet utgjorde per 31. august 2016 fem årsverk (tall fra politiets lønns- og personalsystem). Bevilgningen på posten dekker utgifter til lønn og andre driftsutgifter. Posten skal dessuten dekke utgifter til grensemerking mellom Norge og Russland, og utgifter i forbindelse med møter med finske og russiske grensemyndigheter.

Storskog grensekontrollbygg/grensepasseringssted ble i sin tid bygd på en eiendom som tilhører Grensekommisariatet. For å oppnå bedre

styring, enklere administrasjon og skape bedre forutsetning for økonomisk utgiftskontroll av kontrollbygget, foreslår Justis- og beredskapsdepartementet at Finnmark politidistrikt overtar driftsansvaret og det økonomiske ansvaret som i dag til-

ligger Grensekommisariatet. Det foreslås å redusere kap. 448, post 01 med 1,2 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av kap. 440, post 01.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,2 mill. kroner.

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	2 041 642	2 120 342	2 262 466	6,7
30–49	Nybygg, anlegg m.v.	1 672 452	1 440 667	2 507 816	74,1
70–89	Overføringer til private	156 562	162 551	159 393	-1,9
Sum kategori 06.50		3 870 656	3 723 560	4 929 675	32,4

Utgifter under programkategori 06.50 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap	706 200	691 622	761 797	10,1
452	Sentral krisehåndtering	23 535	27 836	26 744	-3,9
453	Sivil klareringsmyndighet			8 900	
454	Redningshelikoptertjenesten	1 013 008	1 586 860	2 866 865	80,7
455	Redningstjenesten	273 642	301 343	293 808	-2,5
456	Direktoratet for nødkommunikasjon	1 854 271	1 115 899	971 561	-12,9
Sum kategori 06.50		3 870 656	3 723 560	4 929 675	32,4

1 Innledning

Programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap omfatter Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, Sentral krisehåndtering, Redningshelikoptertjenesten, Redningstjenesten, Sivil klareringsmyndighet og Direktoratet for nødkommunikasjon.

2 Kategoriens organisering og innplassering i kjedeperspektivet

Samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden er kjennetegnet av mange aktører som ivaretar ulike deler av arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Ansvaret er fordelt mellom en rekke departementer og virksomheter. Ansvarsfordelingen mellom de ulike aktørene på samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet fremgår av tabell 1.7 i del I. Aktørene i kjeden har et samlet ansvar for å ha tilstrekkelig kunnskap og oversikt over risiko og sårbarheter, drive effektiv og målrettet fore-

bygging, ha tilstrekkelig beredskap og krisehåndteringsevne, kunne gjenopprette funksjoner ved ødeleggelser samt lære av erfaringer fra øvelser og hendelser.

Programkategori 06.50 omfatter virksomheter som er sentrale i samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden. Virksomhetene og etatene skal, sammen med departementet, bidra til å sikre innbyggernes trygghet ved at samfunnet best mulig settes i stand til å unngå uønskede hendelser. Politiet og Politiets sikkerhetstjeneste (PST) bidrar med kapasitet og kompetanse for å redusere sårbarhet i samfunnet, jf. også omtale under programkategori 06.40.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) understøtter Justis- og beredskapsdepartementets samordningsrolle, og er på vegne av departementet fag- og tilsynsorgan på det sivile samfunnssikkerhets- og beredskapsområdet, jf. kgl.res. 24. juni av 2005. Sivilforsvaret, Nasjonalt utdanningssenter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) og Norges brannskole er underlagt DSB. DSB er i tillegg nasjonal brann- og elsikkerhetsmyndighet.

Justis- og beredskapsdepartementet har koordineringsansvar for redningstjenesten, som omfatter land-, sjø- og luftredningstjeneste. Hovedredningssentralene leder og koordinerer alle typer redningsaksjoner, enten direkte fra Hovedredningssentralen Nord-Norge eller fra Hovedredningssentralen Sør-Norge, eller ved oppdrag til underlagte lokale redningssentraler. Landredningsaksjoner ledes og koordineres normalt av de lokale redningssentralene som er lokalisert til politidistriktene og Sysselmannen på Svalbard.

Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) har ansvar for å følge opp utbyggingen av et nytt digitalt kommunikasjonsnett for nød- og beredskapstjenester (Nødnett) i hele fastlands-Norge. DNK eier og forvalter det nye felles radiosambandet for de tre nødetatene og andre rednings- og beredskapsaktører.

Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) koordinerer forebyggende sikkerhetstiltak og kontrollerer sikkerhetstilstanden i henhold til sikkerhetsloven. NSM er det nasjonale fagmiljøet for IKT-sikkerhet, og NSM NorCERT skal koordinere håndteringen av alvorlige IKT-hendelser mot samfunnskritisk infrastruktur og informasjon. NSM er administrativt underlagt Forsvarsdepartementet med faglig rapporteringslinje til Justis- og beredskapsdepartementet.

Mål for programkategori 06.50 Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap

Justis- og beredskapsdepartementet skal sikre økt handlekraft og gjennomføringsevne. Tjenestene skal gjennomføres effektivt med god kvalitet. For å oppnå dette, utarbeidet departementet en ny målstruktur for justis- og beredskapssektoren i 2015.

Målene videreføres for 2017:

- Kunnskapsbasert forebygging
- Redusere sårbarhet i samfunnet
- Styrke samhandling i beredskap og krisehåndtering
- Bedre ledelse og styrket ledelseskultur.

3 Budsjettmessige prioriteringer

- Regjeringen vil legge frem en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet innen utgangen av 2016
- Regjeringen vil foreta en målrettet oppfølging av funn fra tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap basert på risiko og vesentlighet, og evaluere tilsyn som virkemiddel
- Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 35 mill. kroner til å samlokalisere to 110-sentraler med politiets operasjonssentraler
- Regjeringen foreslår å bevilge 18,9 mill. kroner for å etablere en offentlig to-årig fagskole for utdanning av brann og redningspersonell
- Regjeringen foreslår å bevilge 7,7 mill. kroner for å dekke økte kostnader i Sivilforsvaret i forbindelse med flyktningssituasjonen
- Regjeringen foreslår å etablere en ny sentral sivil klareringsmyndighet
- Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til anskaffelse av nytt utstyr i Sivilforsvaret med 12,2 mill. kroner, hvorav 1,6 mill. kroner til et pilotprosjekt for anskaffelse av amfibiekjøretøy i Sivilforsvaret
- Regjeringen har inngått kontrakt for anskaffelse av 16 nye redningshelikoptre til erstatning for Sea King. Regjeringen foreslår i tillegg betydelige midler til drift, vedlikehold og modernisering av dagens redningshelikoptre. Samlet foreslås det avsatt om lag 2,9 mrd. kroner til disse tiltakene
- Regjeringen foreslår at det avsettes til sammen ca. 972 mill. kroner til Nødnett i 2017.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For programkategori 06.50 innebærer det at bevilgningen økes med 74,2 mill. kroner.

4 Samfunnssikkerhets- og beredskapskjeden

4.1 Kunnskapsbasert forebygging

4.1.1 Forskning

Forskning er et sentralt virkemiddel for Justis- og beredskapsdepartementet i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Resultater

SAMRISK II (2013–2018) er et program i regi av Norges forskningsråd. Programmet finansierer forskning innenfor følgende områder:

- Sosiale strukturer, verdier og tillit
- Samarbeid, ledelse og organisering
- Trusler og risiko i endring

Programmet har til nå gjennomført tre utlysninger på totalt ca. 125 mill. kroner, til forprosjekter, og forskerprosjekter innen blant annet organisasjon og ledelse av samfunnssikkerhet, forebygging av ekstremisme, risikokommunikasjon og sosiale medier, naturhendelser og analyse av sårbarhet i komplekse infrastrukturer.

SAMRISK fikk i 2015 ansvaret for å utlyse og behandle søknad om regjeringens satsing på 55 mill. kroner til forskning om høyreekstremisme. Som resultat fikk Senter for ekstremismeforskning: høyreekstremisme, hatkriminalitet og politisk vold (C-REX) ved Universitetet i Oslo 50 mill. kroner for en 5 års periode. SAMRISK er aktivt involvert i det nordiske forskningssamarbeidet gjennom Nordforsk, og har sammen med IKTPLUSS bidratt til NordForsk-utlysningen Samfunn, integritet og IKT-sikkerhet med midler, som er et samarbeid mellom Nordforsk og britiske og nederlandske forskningsråd. SAMRISK har også bidratt med midler og faglige innspill til Forskningsrådets nye programsatsing BYFORSK.

Prosjektene i serien «Beskyttelse av samfunnet» (BAS) har vært gjennomført ved Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) siden 1994, i samarbeid med en rekke aktører innenfor sivil beredskap og samfunnssikkerhet. BAS8-prosjektet startet opp i 2015 for en periode på fire år og JD vil bidra til finansieringen av dette med 1 mill. kroner i 2017. Hovedtema er sivil-militært samarbeid innen totalforsvaret, bedre metoder for å forstå risiko og sårbarhet og gjensidige avhengigheter i kritiske

infrastrukturer og bedre utnyttelse av kriseøvelser samt et moderne beskyttelseskonsept for sivilbefolkningen.

Norske forskningsmiljøer er tildelt midler fra EUs forskningsprogram *Horisont 2020*. Målet for norsk deltagelse i *Horisont 2020* er at 2 pst av midlene i programmet skal gå til norske forskningsmiljøer og den norske sikkerhetsforskningen oppnådde også i 2015 gode resultater. Innen norsk sikkerhetsforskning er det særlig universiteter, høyskoler og forskningsinstituttene som deltar i EU-forskningen.

DSB fullførte i 2015 sin deltakelse i forskningsprosjekt om lokale og regionale risiko- og sårbarhetsanalyser i samarbeid med svenske beredskapsmyndigheter og Universitetet i Stavanger. Det avholdes en sluttkonferanse høsten 2016.

JD finansierer forskning innen brannsikkerhet og har bevilget midler til forskning om IKT-sikkerhet, herunder har Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) gjort undersøkelser om befolkningens IKT sikkerhetskultur. Gjennom et samarbeid med Institutt for samfunnsforskning forskes det på deltakelse av frivillige organisasjoner i den offentlig organiserte redningstjenesten.

DSB har de siste to årene arrangert en FOU-konferanse som en møteplass mellom forskningsmiljøene og forvaltningen innen samfunnssikkerhet og beredskap.

Utfordringer

Forskning og kunnskapsinnhenting er vesentlig for en kunnskapsbasert politikktutforming. Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for å målrette departementets og sektorens bruk av forskning som grunnlag for politikktutforming. Sentrale kunnskapsbehov innen samfunnssikkerhetsområdet er bl.a. faktorer som styrker samfunnets motstandskraft, sårbarhet i komplekse kritiske samfunnsfunksjoner, styring og ledelse av samfunnssikkerhetsarbeidet, risikoforståelse og erkjennelse, operativ samhandling og forebygging av terrorisme.

Tiltak

Justis- og beredskapsdepartementet har utarbeidet en FoU-strategi for samfunnssikkerhet og beredskap for perioden 2015–2019. En visjon for arbeidet med FoU innen samfunnssikkerhet er at forskningen skal ha høy kvalitet og bidra til økt robusthet og trygghet i samfunnet. Justis- og beredskapsdepartementet bidrar til å gjennomføre *Langtidsplanen for forskning og høyere utdan-*

ning 2015–2024 og er aktivt deltakende i relevante programmer i regi av Norges forskningsråd og EUs forskningsprogram *Horisont 2020*. Justis- og beredskapsdepartementet vil utvide dialogen med FoU- miljøer og underliggende virksomheter for å styrke det faglige samfunnsikkerhetsarbeidet. Det ble i 2015 etablert en referansegruppe der ulike forskningsinstanser, myndigheter og brukermiljøer deltar for å få mer informasjon om EU-forskningen, bidra med innspill og se muligheter til å være partnere i forskningen.

4.1.2 Felles planleggingsgrunnlag

Resultater

DSB har årlig utgitt scenarioanalyser som til nå har vært betegnet som Nasjonalt risikobilde (NRB) på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet. I scenarioanalysene presenteres store uønskede hendelser som krever ekstraordinær myndighetsinnsats. Hendelsene som vurderes er scenarier for «i verste fall», som myndighetene bør være forberedt på. Sektormyndigheter, fylker og kommuner bruker scenarioanalysene for å kartlegge alvorlige hendelser som krever beredskap. Scenarioanalysene benyttes som grunnlag for øvelser og beredskapsplanlegging på det operative nivået.

Scenarioanalysene 2015 presenterer to nye scenarier som det norske samfunnet bør planlegge for: matbåren smitte og skoleskyting. De to nye delrapportene gir sammen med NRB 2014 oversikt over totalt 22 scenarier.

DSB har tidligere kartlagt hvilke tjenester og leveranser som er kritiske for å ivareta samfunnets og befolkningens grunnleggende behov, og har utarbeidet rapporten *Sikkerhet i kritisk infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner – modell for overordnet risikostyring* (KIKS I, 2012). I en ny rapport om *Samfunnets kritiske funksjoner- hvilken funksjonsevne må samfunnet opprettholde til enhver tid?* er denne oversikten videreutviklet. KIKS rapporten vil bli ferdigstilt innen utgangen av 2016 og må ses i nær sammenheng med tabell 1.7.

Fra 2016 tok landets brann- og redningsvesenet i bruk DSBs nye rapporteringsløsningen BRIS. Løsningen bygger på nødnettleveransen og overfører informasjon automatisk fra oppdrags- håndteringsverktøyet til 110-sentralene. BRIS vil gi både DSB, nasjonale myndigheter og kommunene betydelig bedre grunnlag for analyser av informasjon om de som blir rammet av brann, hva som gjør at brann oppstår, hvem som har høyere

sannsynlighet for å bli rammet og hva som bidrar til å hindre brannspredning.

Utfordringer

Offentlige myndigheter og virksomheter har ansvar for å holde oversikt over risiko og sårbarhet innen eget ansvarsområde og iverksette tiltak. Det er viktig å ha kunnskap om hvordan risiko og sårbarhet på eget område vil kunne påvirke risiko og sårbarhet på andre områder.

Tiltak

Ved å benytte DSBs scenarioanalyser som felles planleggingsgrunnlag, økes samfunnets kunnskap om risiko og sårbarhet i og mellom sektorer. Et felles planleggingsgrunnlag vil bidra til å styrke aktørenes samhandling i forebygging og beredskapsplanlegging og ved krisehåndtering. DSBs metode og presentasjonsform av scenarioanalysene er under utvikling. Målet er å finne fram til en enkel og pedagogisk framstilling av dimensjonene sårbarhet, sannsynlighet, konsekvens og usikkerhet. I tillegg er det behov for å tydeliggjøre at DSBs scenarioanalyser er planleggingsgrunnlag og ikke en nasjonal oversikt over risikoer og sårbarheter. Det vil også legges til rette for en mer systematisk oppfølging i sektorene av eventuelle sårbarheter og mangler som avdekkes i scenarioanalysene.

Regjeringen vil fremme en melding om samfunnssikkerhet for Stortinget innen utgangen av 2016. Meldingen skal drøfte og synliggjøre Regjeringens politikk på samfunnssikkerhetsområdet, peke ut videre retning og presentere Regjeringens viktigste prioriteringer knyttet til samfunnssikkerhet og beredskap fremover.

Stortingsmeldingen vil være sentral i oppfølgingen av NOU 2015: 13 Digital sårbarhet – sikkert samfunn (Lysneutvalget). Regjeringen ser det som viktig å tilpasse arbeidet med samfunnssikkerhet utviklingstrekkene vi står overfor og meldingen vil reflektere dette. Arbeidet med å redusere digitale sårbarheter og øke IKT-sikkerheten står sentralt. Ny sikkerhetspolitisk situasjon er et viktig premiss for meldingen. Regjeringen arbeider på en rekke områder for å styrke vår evne til å håndtere store hendelser. En viktig del av dette arbeidet er å sikre en kultur for samhandling og god ledelse. Et systematisk og godt forebyggende arbeid på områder som er kritisk viktig for samfunnssikkerheten vil også bli vektlagt i meldingen.

4.1.3 Regulering og kontroll med kjemiske, biologiske, radioaktive og nukleære stoffer

Resultater

Det vil fastsettes en Nasjonal strategi for kjemiske stoffer, biologisk agens, radioaktiv stoffer, nukleært materiale og eksplosiver i løpet av høsten 2016. Strategien utarbeides av Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet i fellesskap og skal gjelde for perioden 2016–2020. Strategien vil få navnet Nasjonal strategi for CBRNE-beredskap i tråd med internasjonale betegnelser på området (Chemical, Biological, Radiological, Nuclear, Explosives).

Utfordringer

Større hendelser med kjemiske stoffer, biologisk agens, radioaktive stoffer og nukleært materiale og eksplosiver (CBRNE-hendelser) skjer ikke ofte i Norge, men dersom de inntreffer kan det medføre alvorlige konsekvenser for liv, helse, miljø og viktige samfunnsfunksjoner. Hendelser av en slik art vil være krevende å håndtere og kan medføre et behov for både lokal, regional, sentral og internasjonal bistand og koordinering.

Strategier og tiltak

Den nasjonale strategien skal fastsette mål og tiltak på de områdene innen CBRNE hvor de største utfordringene er identifisert og hvor det er behov for utvikling og tiltak. Norge skal i fred, krise, væpnet konflikt og krig ha et velfungerende system for å forebygge, håndtere og lære av CBRNE-hendelser. For å nå denne målsettingen skal strategien angi mål, hovedprioriteringer og tiltak for å utvikle CBRNE-beredskapen i Norge. Strategien vil vektlegge mål og tiltak som gjelder tydelig ansvars plassering og koordinering, god faglig rådgivning, kommunikasjon, kapasiteter, øvelser, sivil-militært samarbeid og internasjonalt samarbeid.

4.1.4 Nasjonale og regionale øvings- og kompetansesentre

Resultater

Det har vært behov for å kartlegge status og fremtidige behov for felles øvinger og kompetanse blant beredskapsaktørene, herunder om det bør opprettes ett eller flere sentre for dette formålet. Våren 2015 mottok Justis- og bered-

skapsdepartementet rapporten *Mulighetsstudien – vurdering av regionale øvings- og kompetansesentre*. Rapporten ble utarbeidet av en arbeidsgruppe på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, i samråd med Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. Rapporten har vært på bred høring. I lys av at Mulighetsstudien ikke inneholdt mange alternative løsninger for hvordan man kan imøtekomme fremtidige behov for felles øvinger og kompetanse, ba Justis- og beredskapsdepartementet høringsinstansene om å vurdere arbeidsgruppens anbefalinger i en bredere sammenheng og gi innspill til alternative løsninger.

Utfordringer

Ved håndtering av store hendelser kan det være en utfordring å utnytte potensialet for samarbeid og samvirke mellom de ulike beredskapsaktørene. Det er viktig at disse aktørene trener både på egen rolle og samarbeid. Det er i dag virksomhet ved Sivilforsvarets beredskaps- og kompetansesenter på Starum, Norges brannskole i Tjeldsund, Justissektorens kurs- og øvingssenter i Stavern og andre steder som er viktige innen opplæring og øving av beredskapsaktørene. Samtidig har det kommet flere innspill om ytterligere øvings- og kompetansesentre mv.

Tiltak

Justis- og beredskapsdepartementet etablerte våren 2016 en bredt sammensatt arbeidsgruppe som skal gjennomgå høringsuttalelsene og tilrå hvordan en kan oppnå tilstrekkelig samvirke gjennom kompetanseutvikling og øvingsvirksomhet mellom beredskapsaktørene, på nasjonalt, regionalt og lokalt nivå. Arbeidsgruppen skal levere sin tilrådning i desember 2016.

4.2 Redusere sårbarhet i samfunnet

4.2.1 Forebyggende sikkerhet etter sikkerhetsloven

Personellsikkerhet

Resultater

Regjeringen har i forslag til endringer i sikkerhetsloven foreslått å opprette i hovedsak én klareingsmyndighet i forsvarssektoren og én i sivil sektor der Justis- og beredskapsdepartementet har det overordnede ansvaret. Lovforslaget ble vedtatt av Stortinget 8. juni 2016, jf. Innst. 352 L (2015–2016) og Lovvedtak 91 (2015–2016).

Utfordringer

Det har lenge vært et behov for å få etablert en ny klareringsmyndighetsstruktur med få, men kompetente klareringsmyndigheter. Dagens klareringsmyndighetsstruktur gir små og fragmenterte fagmiljø. Kompliserte vurderinger kombinert med et krevende regelverk stiller krav til stor bredde i kompetanse som må være tilgjengelig for klareringsmyndighetene, noe som er krevende for små og fragmenterte miljø som ikke har sikkerhetsarbeid som kjerneoppgave. Det forventes at kompleksiteten i sakene vil øke ytterligere fremover.

Strategier og tiltak

Lovendringen er først og fremst et viktig tiltak for å skape klareringsmyndigheter med økt kompetanse og kvalitet i saksbehandlingen. Færre klareringsmyndigheter vil øke rettssikkerheten til den enkelte og gi bedre grunnlag for likebehandling av saker. Det er samtidig viktig for staten at personell som får tilgang til skjermingsverdig informasjon og objekter er vurdert på en betryggende måte. Sikkerhetsklarering er en tillit man blir gitt og ikke en rettighet man har, og dette bidrar til å øke kravene til kompetente klareringsmyndigheter. Den lovendringen som nå er vedtatt er derfor et sentralt tiltak innen forebyggende personell-sikkerhet.

Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på å etablere den nye sivile klareringsmyndigheten i løpet av 2017, med oppstart og overføring av klareringsoppgaver til den nye myndigheten fra 2018.

Objektsikkerhet

Resultater

De skjermingsverdige objektene i sivil sektor er generelt sett bedre sikret enn tidligere. Den nasjonale oversikten over skjermingsverdige objekter i militær og sivil sektor revideres årlig, og NSM har i 2016 gjennomført flere tilsyn hvor implementerte sikringstiltak har vært et fokusområde. NSM har avholdt flere kurs innen objektsikkerhet og fysisk sikring med mange deltakere fra sivil sektor. NSM har utarbeidet en håndbok i risikovurdering for sikring. Samlet sett har aktiviteten medført at objektene i sivil sektor er bedre sikret og at flere virksomheter har fått bedre kompetanse og verktøy i utførelsen av arbeidet. PST, NSM og POD har også oppdatert veileder i terrorsikring.

Utfordringer

Arbeidet med sikring av skjermingsverdige objekter har vært krevende for mange virksomheter i sivil sektor, og det har tatt noe lengre tid enn forutsatt før et sikkerhetsnivå som tilfredsstillende krav som ligger i regelverket er etablert. Det gjenstår fortsatt arbeid med sikring av en del objekter med bakgrunn i at noen av sikringstiltakene medfører vesentlige investeringer som må tas over flere år innen objekteiers budsjetter. Det vises også til omtale av sikring av skjermingsverdige objekter under kategori 06.40.

Strategier og tiltak

Arbeidet med objektsikkerhet er en kontinuerlig prosess, og må prioriteres av virksomhetene. Virksomhetene må få gode råd og veiledning fra fagmyndighetene. Sektorer og virksomheter som ikke har sendt sitt personell på kurs må gjøre dette. Sektordepartement må følge opp arbeidet i egen sektor og NSM må fortsatt følge opp sitt sektorovergripende arbeid.

4.2.2 Brannikkerhet

Resultater

Styrket brannikkerhet

Bergensalliansen, som består av en rekke kommuner i Hordaland, fikk høsten 2015 status som nasjonalt pilotprosjekt for ny organisering av brann- og redningsvesenet. Målsettingen med piloten er å prøve ut en modell med langt større brann- og redningsvesen enn i dag.

Gjennom Stortingets behandling av nærpolitireformen, jf. Prop. 61 LS (2014–2015) om endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen) har Regjeringen fått tilslutning til at brann- og redningsvesenets nødmeldingstjenester skal lokaliseres sammen med politiets operasjonssentraler. Videre skal nødmeldingstjenestens geografiske grenser tilpasses de nye politidistriktene, men samtidig slik at en 110-sentral kan dekke mer enn ett politidistrikt.

Samlokaliseringsprosessen er tett knyttet opp til Politidirektoratets fremdriftsplan for etablering av nye politidistrikt. Det tas sikte på å sette i drift den nye samlokaliserte sentralen i distrikt Innlandet i løpet av 1. kvartal 2017.

Innføring av Nødnett har medført en betydelig styrking av nød- og beredskapsnivået i Norge, også innenfor brann- og redningsvesenet.

Skogbrannberedskap

Håndtering av skogbrann er et kommunalt ansvar. Viktige statlige forsterkningsressurser er Sivilforsvaret og skogbrannhelikopter. Statens skogbrannhelikopter er i beredskap fra 15. april til 15. august. Skogbrannhelikopteret er normalt plassert på Torp i beredskapsperioden. Dersom skogbrannfaren er høy i andre deler av landet kan skogbrannhelikopteret være stasjonert på andre baser. I perioder med stor skogbrannfare og skogbrannaktivitet setter DSB flere helikoptre i beredskap om det er behov for dette. Aktuelle baser bestemmes da ut i fra lokale og regionale behov. Bruken koordineres av Hovedredningssentralen for Sør-Norge (HRS). Helikopteret settes inn ved branner der spredningsfare av ulike årsaker er omfattende. Det er DSB som administrerer ordningen med skogbrannhelikopteret.

Utfordringer

Det er gjennomført flere utredninger som peker på behov for endringer innen brannsikkerhetsrådet, inkludert *Brannstudien* (rapport 2013), NOU 2012: 8 *Ny utdanning for nye utfordringer* og NOU 2012: 4 *Trygg hjemme. Brannsikkerhet for utsatte grupper*.

Utvalget i NOU 2012: 8 *Ny utdanning for nye utfordringer* anbefalte at det etableres en offentlig godkjent to-årig fagskole. Dagens etatsmodell gir store kompetanseforskjeller i kommunene og det er behov for å øke kompetansen til hel- og deltidspersonellet.

I *Brannstudien* anbefales det et befolkningsgrunnlag på minimum 400 000 innbyggere per 110-sentral. Befolkningsgrunnlaget i Finnmark og Troms utgjør til sammen rundt 240 000 innbyggere, betydelig mindre enn hva som anses hensiktsmessig ut fra et faglig perspektiv. Mindre befolkningsgrunnlag betyr færre reelle hendelser og dermed mindre øving for operatørene.

Strategier og tiltak

Regjeringen har besluttet å etablere en offentlig to-årig fagskole for utdanning av brann- og redningspersonell. Fagskolen vil ha hovedsete ved nåværende Norges brannskole i Tjeldsund kommune, mens deler av teoriundervisningen skal legges til Harstad. DSB har gjennomført planleggingsfasen for etablering av ny fagskole. Rapport fra dette arbeidet ble oversendt Justis- og beredskapsdepartementet i september 2016.

Ved etablering av en ny fagskole vil brannvesenet få økt operativ håndteringsevne, høyere kvalitet på forebyggende arbeid og kommunene vil få tilført viktig kompetanse innenfor samfunnssikkerhetsarbeidet. Færre og større brann- og redningsvesen kan etablere fag- og kompetansemiljøer som gir bred erfaring innen forebygging, håndtering av hendelser og samvirke med andre aktører. Det er et mål at det nasjonale pilotprosjektet i regi av Bergensalliansen skal en ha en overføringsverdi til etablering av større brann- og redningsvesen i andre deler av Norge. DSB har, etter oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, lagt til rette for følgeforskning og evaluering av pilotprosjektet.

En reduksjon av antallet 110-sentraler, gjennom å samlokalisere dem med politiets operasjonssentraler, vil sikre at operatørene får styrket sin kompetanse gjennom håndtering av flere hendelser. Erfaringer fra den samlokaliserte nødmeldingssentralen i Drammen tilsier også at samlokalisering gir bedre tjenester for publikum, spesielt ved større hendelser som involverer flere nødetater.

Regjeringen vil, slik Stortinget har anmodet, utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir lagt ned som følge av ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte. Det legges til grunn at ordningen skal ivareta kommuner som har investert i nye nødmeldingssentraler etter 2009, slik det fremgår av flertallets merknader i Innst. 306 S (2014–2015).

Bevilgningen til å styrke utdanningen av deltidspersonell over Kommunal- og moderniseringsdepartementets budsjett foreslås videreført i 2017 hvor 39 mill. kroner fordeles særskilt innenfor rammetilskuddet til kommunene.

4.2.3 Forbedring av nødmeldingstjenesten, herunder samlokalisering av nødmeldingssentraler

Publikum kan ringe 110 for å varsle brann- og redningsvesenet, 112 for å varsle politiet og 113 for å varsle helsevesenet. Samlebetegnelsen for disse tre er nødmeldingstjenesten.

I 2015 ble det etablert et tverretattlig forprosjekt «Program for forbedring av nødmeldingstjenesten» (PFN) som ledes av Justis- og beredskapsdepartementet. I desember 2015 la PFN frem en anbefaling om hvordan man skal gå frem for å forbedre nødmeldingstjenesten. Anbefalingene er forankret i alle de tre nødetatene. PFN skal følge opp de identifiserte forbedringsområdene gjennom tverretattlige arbeidsgrupper innenfor områdene teknologi, kompetanse, styring og for-

valtning samt organisering. Programmet skal også legge til rette for at gevinstene av de tiltak som igangsettes blir dokumentert og rapportert på egnet måte.

Resultater

Det skal på kort sikt prioriteres tiltak som gir raske gevinster innen nødmeldingstjenesten i form av bedre koordinering, effektivitet, brukertilrette og kvalitet. PFN har innenfor teknologi-området bidratt inn i arbeidet med å motta tekstmeldinger i nødmeldingstjenesten og programmet har også koordinert en utredning av mottak for eCall i Norge. I tillegg arbeides det nå med å utarbeide en løsning som gjør at nødetatene kan se hverandres ressurser i deres respektive elektroniske kartverk og bedret posisjonering av personer som ringer et nødnummer fra en mobiltelefon.

Å etablere et pilotprosjekt slik at publikum kan sende SMS direkte til 110, 112 og 113 har primært to mål. For det første vil dette muliggjøre at døve og hørselshemmede kan kommunisere direkte med operatørene i nødetatene. På den måten kan de både be om hjelp i en akutsituasjon og de kan også bli veiledet i livreddende førstehjelp hvis de kommer over nødstilte. I tillegg vil nødetatene opparbeide seg erfaring med tekstbasert kommunikasjon slik at man i fremtiden kan gi publikum en enda bedre tjeneste som utnytter de teknologiske mulighetene som moderne telefoner gir.

Utfordringer

Det er utfordrende å gjennomføre forbedringsarbeid i nødmeldingstjenesten ettersom endringer kan medføre uforutsette konsekvenser pga. stor kompleksitet. I nødmeldingstjenesten kan dette i ytterste konsekvens få fatale følger. Tiltak som iverksettes må derfor være grundig testet og utprøvd før de eventuelt settes i drift. I tillegg er det ofte vanskelig å måle effekten av tiltak som iverksettes ettersom hver hendelse vil være unik. Samtidig er det ved kontinuerlige forbedringer av stor og mindre art at denne tjenesten forbedres.

Strategier og tiltak

I tillegg til å delta videre i arbeidet med å få på plass synliggjøring av nødetatenes ressurser i hverandres kartverk, sørge for at nødmeldingstjenesten kan motta SMS og utnytte smarttelefonens mulighet til bedre posisjonering av innringer, har PFN en sentral rolle i å dokumentere hvordan

endringer i nødmeldingstjenesten slår ut for brukerne. PFN skal også ha en aktiv rolle for å se på hvordan de ulike nødmeldingssentralene løser sine oppgaver slik at man kan lære av de som lykkes best i dette arbeidet og overføre denne kunnskapen til de andre.

PFN skal også gjennomføre en utredning for å se på hvordan lovverket tolkes på tvers av nødetatene og hvordan dette eventuelt kan harmoniseres samt se nærmere på kompetansen hos operatørene og hvordan det tverretatlige samarbeidet kan bedres ytterligere.

4.2.4 Nasjonal IKT-sikkerhet

Resultater

Justis- og beredskapsdepartementet har siden 2013 hatt samordningsansvaret for IKT-sikkerhet i sivil sektor. Den økte ambisjonen og satsningen på området har resultert i et høyere aktivitetsnivå og gjennomføring av flere tiltak. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) understøtter departementet på dette ansvarsområdet og er styrket og videreutviklet for dette formålet. Disse grepene har bidratt til økt kapasitet og en mer systematisk tilnærming til IKT-sikkerhetsutfordringene på myndighetsnivå.

Med NOU 2015: 13 Digital sårbarhet – sikkert samfunn (Lysneutvalget), Etterretningstjenesten og Politiets sikkerhetstjeneste sine trusselvurderinger, DSBs scenarioanalyser, Sikkerhetsfaglig råd, Helhetlig IKT-risikobilde og Risiko 2016 fra NSM har norske myndigheter et stort informasjonsgrunnlag for å kunne møte de sårbarheter som følger av økt digitalisering av samfunnet.

I 2015 utarbeidet NSM et tverrsektorielt produkt om IKT-sikkerhetsrisiko til bruk i politikktutforming og i den enkelte virksomhet – «Helhetlig IKT-risikobilde 2015» (1. årgang). NSM er bedt om å videreutvikle produktet både i form og innhold, og i samarbeid med relevante aktører.

I 2016 ble Center for Cyber and Information Security (CCIS) tildelt 5 mill. kroner fra Stortinget for bl.a. å styrke forskning om personvern og IKT-sikkerhet, inkludert IKT-kriminalitet. Fra 1. januar 2016 ble CCIS fusjonert med NTNU og får dermed tilgang til et stort akademisk nettverk. CCIS deltar i fire store IKT-prosjekter finansiert gjennom Forskningsrådets program IKTPLUS, to av dem ledet av CCIS, blant annet ett prosjekt om forebygging og etterforskning av kriminalitet i det digitale rom.

Basert på NSMs erfaringer fra IKT-hendelser oppfordret Justis- og beredskapsdepartementet departementene til å følge opp NSMs anbefalte

basistiltak innen egen sektor. Det er videre gitt anbefaling om å ta i bruk penetrasjonstesting av systemer i statlige virksomheter.

NSM har i 2016 etablert et forsøk med kvalitetsordning for leverandører som tilbyr tjenester innen håndtering av dataangrep. Hensikten med ordningen er å bidra til at virksomheter kan innhente bistand fra leverandører som NSM anser å ha tilfredsstillende tjenestekvalitet.

Stortinget bevilget 11,6 mill. kroner for å styrke NSM evne til å detektere falske basestasjoner. Utstyrsløser og nytt personell til formålet forventes å være klart høsten 2016, med plan om ordinær drift fra februar 2017. I påvente av egen anskaffelse har NSM gjennomført målinger med innlånt utstyr.

Forsvarsdepartementet nedsatte i februar 2016 et utvalg som skulle utrede sentrale problemstillinger rundt tilgang til å hente informasjon fra tele- og datatrafikken inn og ut av Norge (digitalt grenseforsvar). Utvalget (Lysne II) la fram sin utredning 5. september 2016. Basert på en rekke forutsetninger som utvalget beskriver anbefaler utvalget at digitalt grenseforsvar blir innført.

I samsvar med Lysneutvalgets anbefalinger er det iverksatt et arbeid for utarbeidelse av et helhetlig rammeverk for digital hendelseshåndtering for å avklare og tydeliggjøre innsatsen mellom relevante aktører. Høsten 2016 gjennomføres en nasjonal IKT-øvelse, med målsetting om å sette Norge bedre i stand til å håndtere alvorlige tverrsektorielle hendelser. Offentlig-privat og sivilt-militært samarbeid er sentrale elementer i øvelsen. Utkast til rammeverk inngår som del av forberedelsene til øvelsen og utarbeides i nært samarbeid med en rekke relevante aktører. Basert på erfaringene fra øvelsen tas det sikte på ferdigstillelse av en første versjon av rammeverk for digital hendelseshåndtering i 2017.

Justis- og beredskapsdepartementet har gitt tilskudd til et prosjekt i regi av Norsk senter for informasjonssikring (NorSIS) om befolkningens kunnskap og bevissthet om informasjonssikkerhet. Prosjektet er forankret i Nasjonal strategi for informasjonssikkerhet. Sluttrapport ble levert til departementet i august 2016 og vil bli lansert i forbindelse med åpningen av Nasjonal sikkerhetsmåned 2016.

Siden 1999 har det pågått et samarbeid om cyberutfordringer mellom E-tjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet og Politiets sikkerhetstjeneste. Fra 2013 har dette samarbeidet inngått i Cyberkoordineringsgruppen (CKG). Høsten 2016 vil samarbeidet i Cyberkoordineringsgruppen (CKG) videreutvikles og formaliseres i et Felles

cyberkoordineringssenter. Med dette etableres et fagmiljø som vil bidra til å styrke evnen til å motstå alvorlige digitale angrep mot kritisk infrastruktur.

NIS-direktivet angir tiltak for et høyt felles sikkerhetsnivå i nettverks- og informasjonssystemer i EU. Direktivet setter krav til medlemslandenes arbeid med IKT-sikkerhet, til virksomheter som leverer tjenester som er essensielle for det indre markedets samfunnsmessige og økonomiske aktiviteter (for eksempel strømforsyning) og til tilbydere av enkelte digitale tjenester (for eksempel skytjenester). Direktivet ble vedtatt i EU 6. juli 2016. Justis- og beredskapsdepartementet har ansvaret for å koordinere oppfølgingen av NIS-direktivet i Norge. Justis- og beredskapsdepartementet har sendt direktivet på alminnelig høring.

IKT-kompetanse og IKT-forskning er en grunnleggende forutsetning for digitalisering av Norge. Justis- og beredskapsdepartementet har i samarbeid med berørte departementer startet arbeidet med økt kompetanseutvikling for IKT-sikkerhet. Det er i 2016 opprettet 65 studieplasser. Innen IKT-sikkerhetsforskning bidrar Justis- og beredskapsdepartementet i 2016 med 9,5 mill. kroner.

For omtale av IKT-kriminalitet, se programkategori 06.40.

Utfordringer

I Regjeringens Meld. St. 27 (2015–2016) Digital agenda i Norge, vises det til 5 hovedprioriteringer i det videre arbeidet. Godt personvern og informasjonssikkerhet er en av hovedprioriteringene, der informasjonssikkerhet og IKT-sikkerhet beskrives som en nødvendig forutsetning for tillit til digitale løsninger. God IKT-sikkerhet er et viktig bidrag for oppnåelse av en vellykket digitalisering av samfunnet.

Den største andelen av uønskede hendelser som rammer IKT-systemer er fortsatt utilsiktede som menneskelige feil, programvarefeil, utstyrfeil eller som følge av naturhendelser. Uønskede og utilsiktede IKT-hendelser for stadig større oppmerksomhet og utgjør en økende trussel mot norske interesser. Et økende antall trusselaktører (statlige og ikke-statlige) benytter i dag flere og mer avanserte metoder og virkemidler. Datanettverks-operasjoner er avdekket mot norsk forsvars, sikkerhets- og beredskapssektor, mot politiske prosesser, norsk kritisk infrastruktur og enkeltvirksomheter.

Et omforent situasjonsbilde er en forutsetning for å kunne ha et enhetlig beslutningsgrunnlag for å styrke evnen til å iverksette nødvendige tiltak mellom de involverte i en IKT-

sikkerhetshendelse. Det er krevende for virksomheter å ha nok kompetanse og kapasitet til å ha en slik forståelse.

Den nasjonale deteksjonsevnen avhenger av NSM NorCERTs informasjon fra samarbeidspartnere og fra sikkerhetstjenestene. Varslings-system for digital infrastruktur (VDI) gir viktig informasjon og det er behov for teknisk videreutvikling og utplassering av flere sensorer for å dekke behovet rundt kritisk infrastruktur og informasjon.

Nasjonal IKT-sikkerhet avhenger av sikkerheten til de enkelte virksomhetene, og en effektiv bekjempelse krever utstrakt samarbeid mellom myndighetene og tett samarbeid med private aktører. Både offentlige og private virksomheter som blir utsatt for alvorlige dataangrep opplever usikkerhet og utilstrekkelig koordinering mellom myndighetsaktører innenfor området.

Mørketallsundersøkelsen utført av Næringslivets Sikkerhetsråd viser at det er stor forskjell mellom det antallet innbrudd virksomhetene selv rapporterer om, og hva de faktisk blir utsatt for. Undersøkelsen viser at halvparten av de store virksomhetene har blitt utsatt for datainnbrudd. I tråd med ansvarsprinsippet er det virksomhetene selv som vurderer om informasjon og systemer er godt nok sikret i forhold til gjeldende regelverk, et oppdatert trussel- og risikobilde, samt kjente sårbarheter.

Tilsyn skal kontrollere om lov- og regelverk blir overholdt. Sårbarheter som følger av digitaliseringen, og økt kompleksitet på IKT-området, øker utfordringene på tilsynsområdet, også fordi regelverket ikke henger med i den tekniske utviklingen.

Digitaliseringens muligheter for organisering har bl.a. ført til at kritiske samfunnsfunksjoner er avhengige av lange og uoversiktlige verdikjeder, som gjerne spenner over mange sektorer og flere land. Sårbarheter kan avgjøres av lovhjemler og tilsynsregimer i flere sektorer.

Digitaliseringen av Norge handler blant annet om å utnytte funksjonalitet, men også om hvordan vi forholder oss til og møter dagens og fremtidige trusler og sårbarheter. Undersøkelser og analyser viser imidlertid at etterspørselen etter personer med avansert IKT-kompetanse overgår dagens tilbud av personer med denne kompetansen.

Tiltak

Innenfor det forebyggende IKT-sikkerhetsarbeidet vil NSM styrkes for å øke evnen til å gjennomføre tilsyn med tekniske IKT-sikkerhetstiltak, jf.

Prop. 1 S for Forsvarsdepartementet. Det vil videre arbeides for at tekniske IKT-sikkerhetstiltak også implementeres i andre sektortilsyn.

Justis- og beredskapsdepartementet vil fortsatt motivere til etablering av sektorvise responsmiljøer eller alternative løsninger som samsvarer med eksisterende 3-nivåmodellen for hendelseshåndtering. Etter øvelsen IKT 2016 skal rammeverket for hendelseshåndteringen evalueres og videreutvikles. Som en del av det forebyggende IKT-sikkerhetsarbeidet er det viktig at politiet forbedrer evnen til å bekjempe IKT kriminalitet, jf. omtale under programkategori 06.40.

For å bedre det forebyggende IKT-sikkerhetsarbeidet og hendelseshåndteringen, skal det etableres samarbeid og mekanismer for deling av informasjon mellom aktører og virksomheter i samfunnet. Det vises i den sammenheng til forslaget om styrking av PST, jf. omtale under programkategori 06.40.

For å sikre en langsiktig oppbygging av IKT-sikkerhetskompetanse vil Regjeringen vurdere utarbeidelsen av en nasjonal IKT-kompetansestrategi.

I Regjeringens forslag til langtidsmelding for forsvarssektoren, *Prop. 151 (2015–2016) Kampkraft og bærekraft – Langtidsplan for forsvarssektoren*, skal NSM i perioden 2017–2020 forbedre sin evne til å avdekke og analysere alvorlige dataangrep, blant annet gjennom å oppgradere sensortechnologien i VDI.

Regjeringen vil høsten 2016 fremme en samfunnssikkerhetsmelding. Meldingen vil redegjøre for Regjeringens retning for å styrke IKT-sikkerheten på sikt, innenfor forebygging, evne til avdekking og håndtering av digitale angrep, kompetanseheving og styrking av IKT-sikkerheten i IKT-infrastrukturen.

4.2.5 Samarbeid innen Norden, EU og NATO

Resultater

Det nordiske samarbeidet innen samfunnssikkerhet og beredskap er preget av tett dialog om hele bredden av spørsmål knyttet til nordisk sikkerhet, Nordens nærområder og europeiske og globale problemstillinger. Omfanget og kompleksiteten i vår tids utfordringer har synliggjort de nordiske lands verdi- og interessefellesskap. Landene deler ofte vurderinger av disse utfordringene og hvordan de bør håndteres. De nordiske land har et felles ønske om å bidra i NATO, EU, FN, og våre nærområder. Et stadig tettere og mer omfattende arbeid innenfor EUs ordning for sivil beredskap legger til rette for å styrke det nordiske samarbeid

det ved å dra veksler på EUs støtte- og finansieringsordninger.

EUs samordningsmekanisme for sivil beredskap sikrer Norge bistand fra andre land ved kriser der vår egen kapasitet enten ikke strekker til, eller over tid blir uttømt. Innenfor dette samarbeidet er det også høy oppmerksomhet knyttet til det forebyggende arbeidet, herunder utvikling av et europeisk og deretter regionale risikobilder for å identifisere felleseuropeiske risiker og kartlegge eventuelle avvik knyttet til ressurser. Ut fra disse scenarioene vil de deltagende landene i det sivile beredskapsarbeidet, sammen med Kommisjonen, diskutere måter å tette gapene på.

Kollektivt forsvar, styrket forsvarsevne og økt evne til hurtig å reagere på kriser er nøkkelelementer for samarbeidet i NATO. Det betyr et sterkere samarbeid blant de allierte nasjonene og deres sivile beredskapsmyndigheter. Norges totalforsvarskonsept aktualiseres og våre sivile planverk, utarbeidet i nært samarbeid med NATO og våre allierte, har vært gjenstand for fornyelse.

Det er fornyelse av beredskap i kollektivt forsvar som kjennetegner det sivile beredskapsarbeidet i NATO for tiden. NATO vil styrke nasjonenes motstandsevne, bidra til robuste samfunnsstrukturer og opprettholde en god styringssevne for nasjonenes myndigheter. På denne bakgrunn har alliansen utarbeidet syv «baseline requirements» for det sivile beredskapsarbeidet, som ble vedtatt på toppmøtet i Warszawa i juli 2016. Arbeidet med oppfølging av disse kravene vil kreve nært samarbeid på tvers av sektorer, og sivile myndigheter og aktører må bidra aktivt inn i dette arbeidet.

Mesteparten av transport- eller kommunikasjonstjenester for militære blir gjennomført ved bruk av sivile ressurser eller ved bruk av det åpne kommersielle markedet. Også innen såkalt Host Nation Support (Vertsnasjonstøtte) er det sivile aktører som bidrar mest. Norge har lang erfaring med denne type støtte for allierte operasjoner og vil fremme og videreutvikle vår kompetanse på området.

Justis- og beredkapsdepartementet har det overordnede ansvar for samordning av det sivile beredskapsarbeidet i Norge, og er ansvarlig for å sikre norske interesser og forpliktelser internasjonalt på dette feltet. Arbeidet gjøres i samråd med øvrige berørte departement. Norges bidrag har fått god respons internasjonalt, og på denne bakgrunn er det i NATO-sammenheng forventninger om at Norge fra sivil side bidrar mer inn i samarbeidet med NATO.

Utfordringer

Betydningen av en endret sikkerhetspolitisk situasjon krever en aktiv NATO-politikk og konkrete bidrag til alliansen. For Justis- og beredkapsdepartementet vil det være viktig å følge opp de initiativer som følger av den nye situasjonen, både nasjonalt og internasjonalt, i tråd med Justis- og beredkapsdepartementets samordningsansvar.

Siden høsten 2015 har Samordningsmekanismen også hatt en sentral rolle i den europeiske koordineringen av migrasjons- og flyktnings situasjonen i Europa. Gjennom sitt engasjement i EUs Civil Protection Comitee og dens underkomiteer, søker Norge å påvirke tematikk og finansieringsordninger på dette feltet. Dette gjøres enten ved at Norge tilbyr relevant ekspertise til arbeidsgrupper og komiteer og/eller ved felles nordisk engasjement. Norge gjennom DSB stiller også en nasjonal ekspert til rådighet for EU-Kommisjonen.

Strategier og tiltak

Regjeringen vil fortsette det gode samarbeidet vi har med våre nordiske myndigheter.

Regjeringen vil videreføre Norges deltagelse i EUs samordningsmekanisme. Dette innebærer å understøtte EUs forebyggende engasjement, jobbe for et tettere samarbeid mellom EU, FN, OECD og andre internasjonale organisasjoner. Samordningsmekanismen benyttes også for å bistå tredjeland som rammes av ulike naturkatastrofer og kriser.

Regjeringen vil styrke vårt nasjonale sivilt-militære samarbeid gjennom NATO, men også bidra med sivil ekspertise både fra offentlig og privat sektor til NATOs arbeid med sivil beredskap. Generelt er understøttelse av det nye samarbeidet i NATO, med vekt på beredskap i et moderne kollektivt forsvar, en viktig prioritering for regjeringen i kommende periode. Norge vil også fortsatt bidra i utviklingen av retningslinjer, utdanning og trening av sivile myndigheters evne til å håndtere konsekvensene av bruk av masseødeleggelsesmidler. Regjeringen legger også vekt på at Norge bidrar til å videreutvikle og styrke vårt gode samarbeid med partnerlandene i Norden innenfor samarbeidet med NATO.

4.3 Styrke samhandling i beredskap og krisehåndtering

4.3.1 Øvelser og planverk

Øvelser er en tidsavgrenset aktivitet der hensikten er å bedre krisehåndteringsevnen. Både i organisa-

sjonen og i samvirke med andre institusjoner eller virksomheter. Gode øvelser er et viktig virkemiddel for å øke samfunnets evne til å håndtere kriser og styrke arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap. Øvelser kan benyttes til å teste og videreutvikle systemer, funksjoner og kompetanse, eller påvise effekt av gjennomførte tiltak og endringer. Læringen som finner sted når vi planlegger og gjennomfører en øvelse er også vesentlig. Dette har fått mer oppmerksomhet, særlig ved planlegging av de årlige Sivile nasjonale øvelsene (SNØ).

Godt utbytte av en øvelse avhenger av god og målrettet planlegging, gjennomføring, evaluering og oppfølging. Kompetanse på øvingsplanlegging og erkjennelse av at oppfølgingspunkter etter en evaluering er nødvendig, er stadig økende.

Øvingsforum

Nasjonalt øvelses- og evalueringsforum gjennomfører flere møter i året med deltagelse fra regionale og sentrale beredskapsaktører. Forumet har til hensikt å legge til rette for deling av beste praksis vedrørende hvordan øvelser og evalueringer kan bidra til forbedring og læring, samt koordinering av planlagt øvingsvirksomhet. Lederskap, endringsledelse og virksomhetsstyring var tema for en dagssamling hvor erfarne toppledere delte sine erfaringer fra endringsprosesser i statlige beredskapsorganisasjoner.

Justis- og beredskapsdepartementet har lagt til rette for en tilpasset arena for departementene hvor formålet er å samkjøre og utnytte øvingsaktiviteten i departementene og deres sektor. Dette har gitt en økt grad av forutsigbarhet for departementene og deres behov for øvelser. DSB har plass i dette forumet for å sikre sammenheng med nevnte nasjonale øvings- og evalueringsforum.

Crisis Management Exercise (CMX)

NATO leder planleggingen av en årlig øvelse for sivil og militær side i medlemslandene. Øvelsen er en prosedyreøvelse hvor nasjonens bidrag til, og samarbeid med NATO er hovedformålet. Øvelsen utfordrer deltagerne på sikkerhetspolitiske situasjoner, kombinert med varierende hybride trusler. Nasjonens graderte beredskapsplanverk og egne graderte kommunikasjonsplattformer blir benyttet som del av håndteringen under øvelsene. Deltagelse fra flere sektorer og forvaltningsnivåer avhenger av formulerte formål og mål med øvelsen, noe som varierer fra år til år.

Nasjonal IKT øvelse

Justis- og beredskapsdepartementet og Samferdselsdepartementet har tatt initiativ til gjennomføring av en nasjonal IKT-øvelse. Formålet med øvelser å sette Norge bedre i stand til å håndtere større tverrsektorielle IKT-hendelser. Offentlig- og privat samarbeid, og sivilt- militært samarbeid, er vesentlige momenter ved reell håndtering av IKT-hendelser, og dette gjenspeiles også i øvelsen. Det er tilrettelagt for betydelig grad av kompetansehevende tiltak i forkant i planleggingsfasen. Økt kjennskap til andre aktørers planverk, roller og ansvar står høyt på dagsorden i forberedelsene.

Nasjonalt beredskapssystem (NBS)

Planverk må være oppdatert og godt kjent i organisasjonene som skal benytte verktøyet. Sivilt beredskapssystem (SBS) og Beredskapssystem for Forsvaret (BFF) utgjør vårt nasjonale beredskapssystem. Dette er en nasjonal videreføring av NATOs krisehåndteringssystem og er bygget opp etter samme struktur. Det nasjonale beredskapssystemet har vært gjenstand for ytterligere revisjoner, kombinert med kompetansehevende tiltak for å gjøre planverket kjent.

Beredskapssystemet er bygget opp slik at det må utarbeides underliggende planverk som i større grad beskriver handlinger basert på intensjonen i beredskapssystemet. Etter flere omfattende revisjoner av beredskapssystemet, er arbeidet med det underliggende planverket godt i gang. For noen organisasjoner skjer dette i form av revisjon av eksisterende planverk, mens det for andre dreier seg om utvikling av nytt planverk.

Resultater

Det er over flere år vært en høy øvingstakt i justis-sektoren. Både Justis- og beredskapsdepartementet, POD og DSB er aktører som leder årlige øvelser. Det gjennomføres gode planleggingsprosesser hvor det legges til rette for fagseminarer, planverksutvikling og oppklarende diskusjoner.

Evaluering og oppfølging av øvelser er vesentlig styrket de senere år. Det er gode fagmiljøer ved Politihøgskolen og DSB som samarbeider om utvikling av metoder og prosesser. Deltagende organisasjoner må i økende grad redegjøre for hvordan tiltaksplaner er fulgt opp i etterkant av evalueringene.

Store øvelser er ressurskrevende, både for planleggere og organisasjoner som skal delta.

Samproduksjon av øvelser er forsøkt med stor nytte. POD, DSB og Helsedirektoratet samarbeidet om øvelse HarbourEx15. En slik samproduksjon gir et godt utbytte for mange og planprosessene har medført styrkede relasjoner og kjennskap til sektorenes ansvar, roller og planverk. Dette vil ha gode effekter for senere eventuell kri- sehandtering hvor partene skal samarbeide.

Ved håndtering av flere hendelser vil sivilt- militært samarbeid og offentlig – privat samarbeid være helt nødvendig. Dette har i økende grad blitt naturlige momenter å bringe inn i øvelsene. Det samme gjelder øvelser hvor internasjonale aktører deltar i planlegging og gjennomføring. De senere år er det arbeidet godt med flere øvelser nasjonalt, hvor internasjonale ressurser er benyt- tet for mest mulig effektiv håndtering. Verts- nasjonsstøtte er et konsept som er utviklet og testet gjennom rettet øvingsvirksomhet.

Øvelser har i større grad enn tidligere blitt for- ankret i organisasjonenes ledelse. Dette er viktig for at læringspunktene skal forankres og imple- menteres. Forankringen har også medført at det i stadig økende grad er deltagelse fra ledelsen i øvelsene.

DSB utga i september 2016 en veileder i plan- legging, gjennomføring og evaluering av øvelser. Veilederen har bidratt til støtte i hele øvingspro- sessen, og den vil legge til rette for at flere bered- skapsaktører selv kan ta initiativ til å gjennomføre egne tilpassede øvelser. Nasjonalt utdanningssen- ter for samfunnssikkerhet og beredskap (NUSB) vil som del av sin kursportefølje tilrettelegge for nye og forbedrede kurs, med bakgrunn i ny veile- der og deres deltagelse i Nasjonalt øvelses- og evalueringsforum.

Oppsummering fra årets kartlegging av depar- tementenes øvingsvirksomhet viser at det gjen- nomføres mange øvelser i flere sektorer. Det er også stor deltagelse og interesse for de sivile nasjonale øvelsene og ledelsen i organisasjonene er i økende grad deltager i øvelsene. Ved siden av økt øvingsaktivitet, ser Justis- og beredskaps- departementet at departementene over tid har fått økt bevissthet rundt viktigheten av hvilke utfor- dringer og momenter det øves på.

Utfordringer

Alle øvelser må ha et formål og ønsket effekt. I ar- beidet med formål bør det foreligge en vurdering som baseres på blant annet evalueringer fra tid- ligere øvelser og hendelser, ROS-analyser og til-

synsdokumenter. Denne sammenhengen er ved flere tilfeller ikke tydelig og det er behov for økt bevissthet omkring dette.

Det er utfordringer ved oppfølging av lærings- punkter etter hendelser og øvelser som er tverrs- ektorielle, og hvor eierskap til tiltakene vanskelig kan plasseres hos én spesifikk aktør.

Sivilt beredskapssystem med underliggende planverk har hatt prioritet på sentralt nivå de senere år. Det var krevende å revidere og utvikle et planverk som ikke var aktivt benyttet over len- gre tid. Planverket var i liten grad kjent, kompe- tansen var foreldet og det underliggende planver- ket var utdatert. Direktoratsnivå og regionalt nivå arbeider nå med tilsvarende planverk. De samme utfordringene gjør seg gjeldene også her, til tross for at kompetansehevende tiltak og deling av beste praksis er iverksatt med god effekt.

Tiltak

Tverrsektorielle forbedringspunkter har prioritet både i Justis- og beredskapsdepartementet og DSB. Anbefalte tiltak i evalueringene blir fulgt opp. I forbindelse med oppfølgingen av Har- bourEx15 har DSB tatt ansvar for å, i samarbeid med berørte myndigheter, å finne hensiktsmes- sige måter å implementere tiltakene som den tverrsektorielle evalueringen viser til. For å sørge for en hensiktsmessig fremdrift i dette arbeidet, innhentet DSB statusrapportering fra involverte aktører, og gjennomførte i 2016 oppfølgingsmøter med utvidet styringsgruppe for HarbourEx15. Siste del av implementeringsfasen vil DSB benytte til å arrangere et erfaringsseminar i regi av Nasjo- nalt øvelses- og evalueringsforum i begynnelsen av 2017. Her vil sentrale aktører bli invitert til å presentere gjennomførte tiltak, samt gi en fore- løpig vurdering av tiltakenes effekt.

Justis- og beredskapsdepartementet vurderer i forlengelsen av dette hvordan det i alle ledd kan sikres enda bedre systematikk i oppfølgingen av funn fra hendelser og øvelser. Tiltak vil bli omtalt i stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet.

For å bidra til at samtlige aktører skal ha god fremdrift i revisjons- og utviklingsarbeid med planverk, legges det vekt på utstrakt deling av beste praksis og fagseminarer. Evalueringer gjen- nomført etter årlige fagseminarer tilrettelagt for alle sektorer og forvaltningsnivåer, viser stort utbytte for videre arbeid med planverket.

4.3.2 Tilsyn med departementene og underliggende virksomheter

Resultater

Tilsyn med departementenes arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap er et sentralt virkemiddel i Justis- og beredskapsdepartementets utøvelse av samordningsrollen, jf. kgl.res. 15. juni 2012. Tilsynene gjennomføres av DSB på vegne av Justis- og beredskapsdepartementet.

Justis- og beredskapsdepartementets utvelgelse av tilsynsobjekter, gjennomføring og oppfølging av funn fra tilsyn er basert på risiko og vesentlighet. Tilsynsrapportene og departementenes oppfølgingsplaner danner grunnlag for departementenes arbeid med å forbedre forebygging, beredskapsplanlegging og krisehåndtering. Det nye tilsynsregimet har medført at samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeidet generelt og tilsynene spesielt har fått større oppmerksomhet i departementene. De fleste departementene har styrket sitt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid de senere årene. De siste gjennomførte tilsynene viser at det foreligger færre brudd på krav og i den avsluttende delen av tilsynsrunden har ialt tre departementer ingen brudd på krav.

Innføringen av brudd på krav har imidlertid medført økt behov for å avklare kravenes innhold og å etablere arbeidsmåter som muliggjør vurderinger av departementene ut fra en felles standard.

Alle departementer har nå fått gjennomført tilsyn med samfunnssikkerhetsarbeid sitt som del av tredje tilsynsrunde og åtte tilsyn er avsluttet.

Utfordringer

Selv om de fleste departementene har styrket sitt samfunnssikkerhetsarbeid viser hovedfunn fra tredje tilsynsrunde at systematikken i arbeidet, lederforankring og oversikt over risiko og sårbarhet i flere departementer fortsatt bør styrkes. Det samme gjelder departementenes arbeid med planverk og øvelser. Funn fra tilsynsrapporter viser at departementenes beredskapsplaner bør forankres i egen oversikt over risiko og sårbarhet. Beskrevet kriseorganisering i departementene praktiseres ikke alltid ved alvorlige hendelser og kriser, og det mangler planer og øvelser for departementenes rolle som lederdepartement.

Instruksens krav til øvelser knyttes blant annet til øvelsesfrekvens og hvem som skal øve sammen. De fleste departementene ivaretar kravene formelt, men øvelsene har ofte et beskjedent format, med få deltakere, og bør i større grad inn-

rettes på å avdekke svakheter i beredskapsorganiseringen. Flere departementer har også et forbedringspotensial med hensyn til evaluering av øvelser og hendelser, og i å gjennomføre endringer som følge av evalueringene. En utfordring er manglende samsvar mellom risikobildet innenfor departementets ansvarsområde og scenarioene som øves.

Tiltak

Justis- og beredskapsdepartementet følger opp tilsyn med departementenes samfunnssikkerhetsarbeid til alle brudd på krav og vesentlige forhold er rettet opp. Høsten 2016 igangsettes en evaluering av tredje tilsynsrunde med departementenes samfunnssikkerhetsarbeid. Tilsynsrunden har pågått fra høsten 2011 og til og med 2016. Evalueringen skal kartlegge om ressursbruken i tilsynsrunde tre, fra planleggingsfasen tom oppfølgingsfasen, står i forhold til effekten av tilsynene. Det skal vurderes om andre virkemidler enn dagens tilsynsregime kan være bedre egnet til å vurdere hvordan departementenes samfunnssikkerhetsarbeid fungerer, og slik at sårbarhetene innenfor departementenes ansvarsområder kan avdekkes.

Evalueringen skal gi Justis- og beredskapsdepartementet et godt grunnlag for å videreutvikle tilsynene som virkemiddel. Det er Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) som skal gjennomføre evalueringen med bistand fra bl.a. Forsvarets forskningsinstitutt.

4.3.3 Redningshelikoptre

Justis- og beredskapsdepartementet har fag- og budsjettansvar for den offentlige redningshelikoptertjenesten. Justis- og beredskapsdepartementet anskaffer 16 nye moderne redningshelikoptre til fastlands-Norge som erstatning for dagens Sea King redningshelikoptre. Arbeidet ledes av Justis- og beredskapsdepartementet, og gjøres i samarbeid med Forsvarsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet. De nye redningshelikoptrene er planlagt innfaset innen 2020. Forsvaret skal fortsette som operatør av de nye redningshelikoptrene.

Resultater

Regjeringen signerte i desember 2013 kontrakt med AgustaWestland om levering av 16 nye redningshelikoptre med opsjon på ytterligere seks helikoptre av typen AW101. Avtalen innbefatter til-

hørende reservedeler og utstyr, samt opplæring og treningshjelpemidler. Stortinget vedtok i juni 2015 en redusert kostnadsramme for anskaffelsen, jf. Prop. 101 S (2014–2015) Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet (reduisert kostnadsramme for anskaffelse av nye redningshelikoptre mv.) og Innst. 267 S (2014–2015).

De første redningshelikoptrene er bygget, og gjennomgår nå et omfattende testprogram hos produsenten. Videre skal helikoptrene gjennom et innfasingsprogram i Forsvaret før første helikopter settes i drift i 2018. Helikoptrene vil ha langt bedre rekkevidde, større hastighet og bedre evne til å operere i dårlig vær enn dagens Sea King-helikoptre. De nye redningshelikoptrene vil gi mer trygghet for folk på sjøen, langs kysten og i avsidesliggende områder over hele landet.

Justis- og beredskapsdepartementet har gjennomført en anskaffelse av midlertidig sivil redningshelikopterkapasitet på Flørø-basen med tjenesteoppstart i 2017 for at Forsvaret skal kunne frigjøre ressurser til å kunne håndtere innfasingsprogrammet.

Det er iverksatt et eget vedlikeholds- og modifieringsprogram for dagens Sea King-helikopterflåte for å sikre forsvarlig beredskap og drift i årene frem til de nye redningshelikoptrene er innfasert.

Utfordringer, strategier og tiltak

Nye redningshelikoptre medfører behov for bygningsmessige tilpasninger på redningshelikopterbasene og utbedringer av landingsplassene ved de sykehus som benyttes av dagens redningshelikoptre. Arbeid med dette pågår, jf. Prop. 146 S (2010–2011) Anskaffelse av nye redningshelikoptre mv. i perioden 2013–2020 og Innst. 82 S (2011–2012).

Leverandøren av de nye redningshelikoptrene ble satt i forbindelse med en mulig korrupsjons-sak knyttet til leveranse av helikoptre til indiske myndigheter i 2010. Saken pågår nå i de italienske domstolene. Justis- og beredskapsdepartementet følger saken nøye. Departementet følger videre opp leverandørens politikk og prosedyrer knyttet til etikk og antikorrupsjonsarbeid.

Sea King-maskinens høye alder fører til behov for mer vedlikehold og en utfordrende driftsituasjon. Sea King utgjør likevel fremdeles en god redningshelikopterberedskap og det må sikres at denne opprettholdes frem til de nye redningshelikoptrene er innfasert.

4.3.4 Sivilforsvaret

Sivilforsvaret er en statlig forsterkningsressurs underlagt DSB. Sivilforsvaret er regionalt organisert i 20 distrikter og har et kompetansesenter i Oppland. Sivilforsvaret gir operativ støtte og materiell til nød- og beredskapsstatene og andre instanser med primæransvar for håndtering av ulykker og spesielle hendelser. Sivilforsvaret bidrar også til hjelpearbeid ved katastrofer i andre land, inngår i landets atomulykkesberedskap, driver landsomfattende varslings-tjeneste og er tillagt viktige oppgaver med å ivareta befolkningens behov i tilfelle krig.

Resultater

For å sikre at Norges samfunn har et sivilforsvar med den innretning, kompetanse, volum og organisering som kreves for å møte fremtidens behov og utfordringer, ga Justis- og beredskapsdepartementet DSB i oppdrag å gjennomføre en Sivilforsvarsstudie. DSB leverte studien i juli 2016. Studien skal blant annet bidra til å gi nødvendig grunnlag for den politiske diskusjonen om hvilket sivilforsvar og sivile beskyttelsestiltak Norge skal ha i fremtiden. En utredning for framtidige sivile beskyttelsestiltak er gjennomført i BAS8-prosjektet av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI). Dette ble levert i juni 2016 og er en del av Sivilforsvarsstudien.

Sivilforsvaret har i 2015 forsterket nødetatene og kommunene ved totalt 248 hendelser med totalt 5428 personer i innsats i 56 748 timer. Dette er 10 000 færre innsatstimer sammenlignet med rekordåret 2014, men flere innsatstimer enn årene 2012 og 2013 til sammen. Utviklingen de siste årene viser at antall årlige innsatser for Sivilforsvaret er jevnt økende. Sivilforsvaret har vært involvert i en rekke ulike typer av hendelser i 2015, blant annet har Sivilforsvaret bistått i mange leteaksjoner og flere store og mindre skog-, gress-, og lynnbranner. Dette er ofte krevende innsatser i ulendt terreng. I tillegg ble det gitt bistand ved industri- og bygningsbranner flere steder i landet. Etter anmodning fra Utlendingsdirektoratet (UDI) var Sivilforsvaret i 2015 og i begynnelsen av 2016 også involvert i etableringen av Ankomstsenter Østfold og Ankomstsenter Finnmark, og etablering av 3 store mottak i henholdsvis Stavan-ger, Kongsberg og Lysaker i forbindelse med økte asylankomster. Dette i tillegg til beredskap på Storskog, akutt-plasseringer/etablering av akutt-mottak i Fjellhallen i Kirkenes. Til sammen bisto Sivilforsvarets mannskaper med ca. 16 000 timer

og Sivilforsvaret nasjonalt med 600 dagsverk (ca. 2,5 årsverk) til ledelse av Sivilforsvarets innsats og støtte til UDI.

Per august 2016 er det gitt bistand ved totalt 107 hendelser. Sivilforsvaret har hatt totalt 2 125 personer i innsats i til sammen 16 511 timer. Den mest krevende innsatsen i perioden var helikopterulykken på Turøy utenfor Bergen hvor Sivilforsvaret var på plass innen en time. Sivilforsvaret bisto Politi og brannvesen med totalt 130 personer i over 1 800 timer. Bistanden omfattet blant annet søk, vakthold, sikring, rydding, lys, IKT-tjenester, telt og forpleining av lete- og redningsmannskaper. Andre store oppdrag var leteaksjoner i Vestfold, bygningsbrann i Nordland og beredskapsoppdrag knyttet til storm/uvær i januar over Øst-, Sør- og Vestlandet. Sivilforsvarets forsterkning har bl.a. bestått av letemannskaper, etablering og drift av kommandoplasser, telt, lys og varme og sambandstjenester. Sivilforsvaret bistår fortsatt UDI med blant annet lagring av et større antall senger og madrasser og bistand til beredskapsarbeid.

Sivilforsvarets samlede operative styrke skal bestå av 8 000 tjenestepliktige, jf. Innst. S. nr. 85 (2008–2009). Det er per 1. mars 2016 innplassert 7 288 tjenestepliktige i avdeling. Sivilforsvaret har de siste par årene hatt en positiv utvikling i styrke størrelsen.

I 2015 har totalt 5 573 tjenestepliktige gjennomført ulike typer av øvelser. Dette utgjør en øvingsdeltakelse på 85 % av den operative styrken. Gjennomsnittlig øvingsmengde per tjenestepliktig var 21,5 timer i 2015. Sivilforsvarets mål er at alle disponerbare tjenestepliktige skal trenes hvert år.

Stortinget fastsetter tjenestetidens varighet for tjenestepliktige i Sivilforsvaret. Tjenestetiden i Sivilforsvaret skal årlig bekreftes i Prop. 1. S (jf. Lov om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (Sivilbeskyttelsesloven) § 7 fjerde ledd). Justis- og beredskapsdepartementet viderefører i 2017 dagens nivå. Dette innebærer årlig utdanning av inntil 5 ukers varighet, hvorav maksimalt 3 uker sammenhengende. Årlig øvingstid er på maksimalt 5 dager. Samlet tjenestetid for et mannskap kan utgjøre totalt 19 måneder.

Sivilforsvaret skal sikre et offentlig system for varsling av befolkningen, og har per i dag ca. 1250 operative tyfonvarslingssystem, som når ut til om lag halvparten av befolkningen. Ved varslingsprøven i januar 2016 var 96 % av anleggene operative.

Utfordringer og tiltak

Bemanningen og øvelser i Sivilforsvaret skal være i samsvar med Stortingets forutsetninger. For å oppnå målet til styrkelsesstørrelse skal det i 2016 gjennomføres ni ekstra grunnkurs, med til sammen 225 elever. I dette inngår en forsøksordning med desentraliserte grunnkurs av to ukers varighet. Ved utgangen av 2016 er estimert styrke størrelse 7600 tjenestepliktige. Målsetningen er å ha en oppfylt styrkestruktur i 2017. Som en konsekvens av prioritert styrkeoppfylling i 2016 og 2017 vil øvingsaktiviteten for de tjenestepliktige kunne bli redusert.

Sivilforsvaret har de siste årene gjennomgått betydelig modernisering og omstilling for å kunne ivareta sin rolle som statlig forsterkningsressurs. Selv om en rekke omstillingsvedtak er gjennomført gjenstår det fortsatt et vesentlig behov for investeringer i nytt utstyr, jf. Innst. S. nr. 85 (2008–2009). Regjeringen foreslår at Sivilforsvaret styrkes med 12, mill. kroner til anskaffelse av nytt utstyr, hvorav 1,6 mill. kroner til et pilotprosjekt for anskaffelse av amfibiekjøretøy i Sivilforsvaret.

Justis- og beredskapsdepartementet har nedsett en arbeidsgruppe som skal gjennomgå godtgjøringsordningene for Sivilforsvaret, Heimevernet og Politireserven. I NOU 2013: 5 *Når det virkelige gjelder* beskrives dagens godtgjøringsssystem som komplisert og sammensatt. Dagens ordning sikrer ikke kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste og gir utslag for store ulikheter mellom de tjenestepliktige. Arbeidsgruppen skal levere sin rapport i november.

Sivilforsvarets bistand til utlendingsmyndighetene fortsetter utover i 2016 og 2017. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen på kap. 451, post 01 med 7,7 mill. kroner til beredskapstiltak fra Sivilforsvaret i forbindelse med økte asylankomster til Norge. Behovet for økt bevilgningen vil være uavhengig av antall ankomster da dette i hovedsak dreier seg om vedlikehold, eller nedrigging, av allerede eksisterende ankomstsenter og mottak. Bevilgningsøkningen kan også ved behov dekke etablering av nye ankomstsenter og mottak.

For å ivareta kompetanse på forvaltning og tilsyn med tilfluktsrom i DSB og Sivilforsvaret startet DSB et prosjekt i 2016 for å lage et enkelt opplæringsprogram for tilfluktsromspersonell. Prosjektet skal ferdigstilles i 2017.

Regjeringen har besluttet å avvikle FM-sendingene i 2017. Dagens varslingsløsning benytter FM-basert bærer av signalene, og når FM-båndet stenges vil ikke befolkningen lenger kunne bli varslet gjennom sirenene fra varslingsanlegg.

Varsling ved Sivilforsvarets sireneanlegg skal videreføres. For å unngå nedleggelse av tyfonvarsling i 2017 er nytt styringssystem for Sivilforsvarets lydgivere nødvendig. Basert på DSBs vurdering av egnede teknologier i 2014 besluttet Justis- og beredskapsdepartementet i mai 2016 å benytte Nødnett som ny lydbærer. Det ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2016 bevilget 17,5 mill. kroner til formålet.

4.3.5 Nød- og beredskapskommunikasjon – Nødnett

Nødnett er et robust digitalt radiosamband med god dekning som gir nød- og beredskapsaktører mulighet for avlytningssikret og effektiv kommunikasjon i grupper. Utbygging og innføring av Nødnett i hele Norge representerer en av de største statlige investeringene i kritisk infrastruktur. Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) forvalter statens eierskap til Nødnett og leverer tjenester til brukerne av Nødnett. Hensiktsmessige kommunikasjonsløsninger er et av de viktigste verktøyene aktører i samfunnssikkerhetskjeden

trenger i sitt daglige virke og for å håndtere kriser. Nødnett er en av flere sikrede kommunikasjonsløsninger som benyttes av nød- og beredskapsaktører. I *Meld. St. 27 (2015–2016) Digital Agenda for Norge* har regjeringen fokus på felles løsninger og digitalisering på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer. Nødnett er nettopp et eksempel på et slikt tverrsektorielt digitaliseringsprosjekt.

Resultater

Nødnett ble bygd ut i hele landet innen utgangen av 2015 i henhold til plan, jf. *Innst. 371 S (2010–2011)*. Det gjenstår fortsatt noen prosjektaktiviteter, i all hovedsak innenfor helse, før utbyggingsprosjektet formelt avsluttes. Nødnett består av ca. 2000 basestasjoner og det er installert Nødnett i over 300 tunneler. Det er i bruk ca. 50 000 radio-terminaler, og det gjennomføres i snitt ca. 1,4 millioner samtaler i måneden (se tabell 2.21 for mer detaljer).

Tabell 2.21 Nøkkeltall – Nødnett

Nøkkeltall	Mai 2013	Mai 2014	Juni 2015	Juni 2016
Antall basestasjoner i drift	255	670	1 933	2 192
Antall radioer aktivert for bruk	9 277	18 365	45 574	51 263
Nødnett tilgjengelig	99,98 pst.	99,96 pst.	99,99 pst.	99,86 pst.
Antall samtaler i Nødnett	560 425	723 376	1 316 785	1 498 000

Nødnett ble tatt i bruk i hele landet i 2015. Nødnettene er kjernebrukere i Nødnett, men Stortinget har forutsatt at Nødnett også skal brukes av flest mulig andre nød- og beredskapsaktører, jf. *Prop. 100 S (2010–2011) Fullføring av utbygging og drift av Nødnett i hele Fastlands-Norge og Innst. 371 S (2010–2011)*.

Frivillige organisasjoner i redningstjenesten har fått tilgang til Nødnett, og DNK bistår med innføring. Frivillige organisasjoner har fått om lag 5900 radioterminaler, noe som gjør dem i stand til å kommunisere med de andre redningsaktørene. De siste årene har antall brukere økt. I tillegg til frivillige organisasjoner, er organisasjoner som bl.a. Hovedredningssentralene, Sivilforsvaret, Forsvaret, industrivern, kommuner, Vegvesenet, Tollvesenet og Kriminalomsorgen blitt brukere av Nødnett. DNK har i 2016 inngått avtale med flere elselskaper i Midt-Norge. Gjennom dette samarbeidet vil utvalgte Nødnett-

basestasjoner i området oppgraderes med mer reservestrøm. Samarbeidet vil komme både eksisterende og nye brukere til gode gjennom økt robusthet i Nødnett.

Utfordringer

Utbyggingen og innføringen av Nødnett har vært et krevende og komplekst tverretatlig prosjekt. Når Nødnett går over fra en utbyggings- til en drifts- og forvaltningsfase, endrer utfordringene seg. Dersom Nødnett skal fungere som et godt verktøy for beredskapsaktørene over tid, må Nødnett driftes og forvaltes godt og innfri brukernes behov ettersom disse endres. Utfordringsbildet som tegnes i *NOU 2015: 13 Digital sårbarhetssikkert samfunn* med gjensidige avhengigheter og digitale sårbarheter treffer også Nødnett.

Den teknologiske utviklingen går raskt og trusselbildet er i stadig endring. Utviklingen til-

sier at behovet for sikre mobile kommunikasjonsløsninger for nød- og beredskapsaktører vil øke i årene som kommer – både når det gjelder tale og data. TETRA-teknologien Nødnett bygger på, vil i årene framover være det primære verktøyet for kritisk talekommunikasjon, både i Norge og mange andre land i Europa. Datakapasiteten i Nødnett er imidlertid begrenset, så det er viktig blant annet å se nærmere på et optimalisert samspill mellom Nødnett og kommersielle nett for å dekke aktørenes behov for økt bruk av data i årene fremover. Dette er også omtalt i Ekoplansen som regjeringen la frem i 2016, jf. *Meld. St. 27 (2015–2016) Digital agenda for Norge*).

Mange aktører har i dag et ansvar for anskaffelse og leveranse av ulike sikrede kommunikasjonsystemer i samfunnssikkerhetskjeden, og arbeidet på feltet er lite koordinert. Nødnett er et av flere systemer, og DNK en av flere aktører med et ansvar. Felles IKT-løsninger for å dekke like behov er et viktig effektiviseringstiltak og fremmer samvirke og bør etterstrebes også i størst mulig grad i samfunnssikkerhetsarbeidet. Samfunnssikkerhetsfeltet er preget av aktørmangfold på tvers av sektorer og forvaltningsnivåer, og derfor blir betydningen av å ha en koordinert tilnærming til felles kommunikasjonsløsninger sentralt med tanke på oppnå effektivisering og for å utvikle samvirket mellom aktørene.

Strategier og tiltak

Det er viktig å forvalte investeringen som er gjort i Nødnett slik at infrastruktur, utstyr, kompetanse og muligheter for ytterligere samhandling og koordinering, ikke forvitrer. På kort sikt vil det være viktig å sikre overgangen fra utbyggingsprosjekt til en drifts- og forvaltningsfase.

Det må være kontinuerlig oppmerksomhet på rett bruk av Nødnett gjennom opplæring, rutiner, øvelser og læring. Riktig bruk vil sørge for at kapasiteten i Nødnett utnyttes på best mulig vis og at samhandlingen ivaretas og videreutvikles. Det vil også være en viktig oppgave framover å få inn flere samfunnssikkerhets- og beredskapsaktører som brukere i Nødnett. Det er allerede ca. 60 organisasjoner med ulike samfunnsoppdrag som bruker Nødnett, og det er plass til flere brukere. Flere brukere vil bidra til bedre beredskap og til høyere inntekter som igjen kan brukes til å investere i et bedre Nødnett. DNK jobber aktivt for at nye brukergrupper i totalforsvaret kan benytte Nødnett.

Høsten 2016 kobles Nødnett og Sveriges nødnett RAKEL sammen. Dette gir bl.a. nødstatene

muligheter til å kommunisere bedre på tvers av landegrensene når man bistår hverandre i håndteringen av ulykker og hendelser. Norge og Sverige er de to første landene i verden som kobler sine TETRA-nett sammen, og det avholdes en øvelse i grenseoverskridende kommunikasjon høsten 2016.

Regjeringen har besluttet at eierskap til utstyr og løsninger tilknyttet Nødnett skal overføres fra Direktoratet for Nødkommunikasjon (DNK) til Eiermiljøer i hhv. helse- og justissektoren. Målet er å overføre eierskapet innen utgangen av 2016. Regjeringen har i tillegg besluttet at det skal etableres en fellesfunksjon for forvaltning av utstyr på kommunikasjonsentralene og radioterminaller som er knyttet til Nødnett. Målet med denne funksjonen er å sikre de samvirke- og effektivitetsgevinstene som allerede er oppnådd gjennom innføringen av Nødnett og åpne for ytterligere gevinstrealisering.

Justis- og beredskapsdepartementet har i 2016 foretatt en gjennomgang av roller og organisering for Nødnett i samråd med berørte departementer. Formålet er å sikre en best mulig organisering av oppgavene knyttet til Nødnett i årene fremover. Regjeringen vil komme nærmere tilbake til nød- og beredskapskommunikasjonsfeltet i den kommende stortingsmeldingen om samfunnssikkerhet.

4.3.6 Redningstjeneste

Frivillige

Norsk redningstjeneste er en nasjonal dugnad. Alle ressurser i vårt land som er egnet for akuttinnsats for å redde liv skal registreres, organiseres, trenes og mobiliseres for innsats i den offentlige koordinerte redningstjenesten. Redningstjenesten er derfor organisert som et samvirke mellom en rekke offentlige, frivillige og private aktører, og det er dette som er grunnlaget for vår redningstjeneste.

Alle offentlige organer som har kapasitet, informasjon eller kompetanse egnet for redningsformål, plikter å bidra i redningstjenesten med til enhver tid tilgjengelige kapasiteter, kompetanse og fullmakter.

Samvirkeprinsippet er bærebjelken for tjenesten. Det innebærer at alle aktørene har et selvstendig ansvar for å sikre best mulig samvirke både i det forberedende arbeid og under redningsaksjoner. Dette under operativ ledelse av Hovedredningssentralene eller de Lokale redningssentralene.

De frivillige hjelpeorganisasjonene utgjør en viktig del av redningstjenesten. De har lang tradi-

sjon her i landet, og deres medvirkning i denne samfunnsviktige tjenesten er av avgjørende betydning. Organisasjonene viser i praksis at det å redde menneskeliv er en svært meningsfull oppgave. En stor og betydningsfull arbeidsinnsats utføres hvert år med nærmere 20 000 årsverk. Statistikken har de senere årene vist at de frivillige benyttes i økende grad. Som eksempel kan det nevnes at Røde Kors i løpet av juni, juli og august i år deltok i 390 søk- og redningsoppdrag, noe som nesten er en dobling fra tilsvarende periode i 2015.

Spesielt i de deler av landet hvor avstanden mellom offentlige hjelpeinstitusjoner er store, er denne frivillige innsatsen av spesiell betydning. De frivillige redningsorganisasjonene må, i tillegg til det rene redningsarbeidet, også nedlegge betydelig innsats i å skaffe økonomiske midler til sin virksomhet.

I tillegg til personell, bidrar de med en rekke ressurser som redningsskøyter, mindre fly, terenggående transportmidler, redningshunder mv.

Den frivillige innsatsen er svært viktig for Regjeringens mål om å sørge for en trygg og pålitelig beredskap for den enkelte i samfunnet. Det er et ønske om å opprettholde den gode dugnadsånden som rår blant de frivillige. I den sammenheng søkes det derfor å motivere for videre rekruttering og samtidig beholde den sterke og gode kompetansen som allerede eksisterer blant de frivillige. For å tydeliggjøre ønsket om et godt redningsarbeid tilrettelegger staten for de frivilliges innsats gjennom årlige økonomiske tilskudd og dekning av faktiske utgifter under aksjoner.

Hovedredningssentralene og de lokale redningssentralene, gir uttrykk for at samarbeidet er godt, og at alle oppdrag utføres på en meget tilfredsstillende måte. Det er viktig at dette arbeidet videreføres og utvikles, noe som vil være et avgjørende bidrag til at redningstjenesten i Norge skal kunne medvirke til å skape den trygghet vårt samfunn bygger på.

Med virkning fra 2. november 2015 ble paraplyorganisasjonen Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum (FORF) og Redningsselskapet representert i redningsledelsene ved Hovedredningssentralen Sør-Norge og Hovedredningssentralen Nord-Norge. Dette er en direkte konsekvens av kgl. res. av 19.06.2015 *Organisasjonsplan for redningstjenesten* og understreker den sentrale betydningen de frivillige redningsorganisasjonene har for samvirket i norsk redningstjeneste. Fra samme tidspunkt ble også Luftfartstilsynet, Nasjonal kommunikasjonsmyndighet, Sjøfartsdirektoratet og Avinor nye representanter i redningsledelsene ved Hovedredningssentralen. Det er også

gjort justeringer i redningsledelsene ved de lokale redningssentralene. Det er viktig at redningsledelsene har en sammensetning som gjenspeiler gjeldende behov for samvirke mellom relevante aktører.

Fordi de frivillige har en så viktig rolle innenfor redningstjenesten, har det vært helt sentralt å få de frivillige organisasjonene inn i nødnett. De har fått tilført om lag 5 900 terminaler. De kan nå kommunisere effektivt med alle nødetatene og andre beredskapsaktører. Staten har dekket kostnadene til førstegangs innkjøp av terminaler og abonnementsavgiften.

I april 2016 publiserte Institutt for samfunnsforskning en studie om bruk av frivillige i søk og redning. Studien som var støttet av Justis- og beredskapsdepartementet, ser særlig på samarbeidet mellom politiet og de frivillige organisasjonene i redningstjenesten.

Et godt samarbeid mellom politiet og de frivillige er en nøkkel til en vellykket redningstjeneste. Det grunn til å tro at jo bedre kjennskap politiet og de frivillige har til hverandre, desto bedre blir den lokale redningstjenesten. En ordning som har vist seg vellykket i Oslo politidistrikt, er å ha en egen koordinator i politiet med ansvar for å skape gode relasjoner mellom politi og de frivillige organisasjonene.

Regjeringen oppfordrer også kommunene til å støtte opp om de frivillige organisasjonene og deres arbeid.

Resultater

Antall redningsaksjoner er mer enn doblet de siste ti årene. Per 31. august 2016 har Hovedredningssentralene bistått i alt 6 364 hendelser mot 6 307 hendelser på samme tid i 2015. Totalt i 2015 bisto Hovedredningssentralene i 8 605 hendelser.

Hovedredningssentralene gjennomførte tilsyn med lokale redningssentraler. Tilsynet har fokus på tre områder; samvirke, planverk og øvelser. Tilsyn er en viktig prioritert oppgave for Hovedredningssentralene. De gjennomførte til sammen fire tilsyn i løpet 2015. Hovedredningssentralene følger opp tilsynene gjennom tilsynsrapporter og krav til oppfølgingsplaner med angitt frister. Ved behov avholdes oppfølgingstilsyn med den enkelte lokale redningssentral.

Tiltak

Ved kgl. res. Organisasjonsplan for redningstjenesten ble Hovedredningssentralenes pådriver-

rolle for videreutvikling av samvirket i redningstjenesten tydeliggjort. Ett konkret tiltak i denne sammenheng er at Hovedredningssentralen i mars 2016 fikk i oppdrag av Justis- og beredskapsdepartementet å lede en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til etablering, gjennomføring og eventuell drift av kommende nasjonale redningskonferanser. Formålet er å samle flest mulig aktører innen redningstjenesten i en felles konferanse med mål om å videreutvikle samhandling og kvalitet i redningstjenesten. Årets redningskonferanse ble gjennomført 28. september.

Hovedredningssentralen skal også lede arbeidsgrupper for henholdsvis utvikling av en felles håndbok for redningstjenesten og utredning av felles merkevester til bruk på skadested.

Det vises til følgende flertallsmerknad i Innst. 6 S (2015–2016): *«Flertallet vil vise til at samarbeidspartiene har bedt regjeringen vurdere økte midler til bemanning ved hovedredningssentralene i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2016.»*

Regjeringen vil vise til at det i 2015 er autorisert fem nye redningsledere og at hovedredningssentralene ivaretar sin oppgave på en god måte. Behovet for økte midler til hovedredningssentralene vil bli vurdert fortløpende dersom situasjonen endrer seg.

4.4 Bedre ledelse og styrket ledelseskultur

Styrket ledelse, holdninger og kultur innen samfunnsikkerhet og beredskapsarbeidet må ses i sammenheng med det generelle forvaltnings- og ledelsesutviklingsarbeidet i staten. Arbeidet med å styrke ledelse, holdninger og kultur krever kontinuerlig arbeidsinnsats og oppmerksomhet.

4.4.1 Styrket ledelse og endret ledelseskultur i redning, samfunnsikkerhet og beredskap

Regjeringen har jevnlig beredskapsmøter hvor spørsmål som gjelder samfunnsikkerhet og beredskap drøftes særskilt. Regjeringens sikkerhetsutvalg har hyppige møter.

Det administrative apparatet for sentral krisehåndtering er basert på tre hovedelementer; Kriserådet, lederdepartementet og Krisestøtteenheten (KSE). Kriserådet er det overordnede administrative koordineringsorgan som ivaretar og sikrer strategisk koordinering. Kriserådet har fem faste medlemmer; regjeringsråden ved Statsministerens kontor, utenriksråden i Utenriksdepartementet og departementsrådene i Justis- og

beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Det gjennomføres faste møter i Kriserådet og møter ved behov, hvor overordnede beredskaps- og krisehåndteringsutfordringer drøftes for å sikre god samordning i departementenes beredskaps- og krisehåndteringsarbeid.

Justis- og beredskapsdepartementet er fast lederdepartement ved sivile nasjonale kriser, med mindre annet blir bestemt. Departementets samordningsansvar og ansvar for hovedtyngden av de sivile rednings- og beredskapsressursene i Norge, gjør at Justis- og beredskapsdepartementet i de fleste sektorovergrepene nasjonale kriser vil ha en sentral rolle.

KSE er permanent sekretariat for Kriserådet og støtter rådet og lederdepartementet i deres krisehåndtering. KSE er forankret organisatorisk i Justis- og beredskapsdepartementet. KSE ivaretar også en kontaktfunksjon overfor departementets øverste ledelse og sikrer at denne til enhver tid er oppdatert ved hendelser og kriser. KSE har ansvar for departementets sivile situasjonssenter som er døgnbemannet som del av Regjeringens satsing på styrket samfunnsikkerhet. Det er lagt opp til rutinemessig tett dialog med Forsvarets situasjonssenter og Utenriksdepartementets operative senter. Situasjonssenteret bidrar til at tidskritisk varsling og rapportering blir utført til enhver tid.

Departementenes samordningsråd for samfunnsikkerhet er et forum for informasjons- og erfaringsutveksling mellom departementene i arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap, redningstjeneste og sivil-militært samarbeid. Samordningsrådet består av representanter fra samtlige departementer og Statsministerens kontor. Justis- og beredskapsdepartementet avholder jevnlig møter i samordningsrådet.

Sivilforsvaret er underlagt DSB. Justis- og beredskapsdepartementet styrker Sivilforsvarets ledelse med en Sjef Sivilforsvaret. Sjef Sivilforsvaret skal være en tydelig og synlig leder som skal lede og koordinere en landsdekkende og nasjonal etat og sørge for nødvendig koordinering og fokus i Sivilforsvaret. Distriktssjefen er ansvarlig for Sivilforsvarets virksomhet i sitt sivilforsvarsdistrikt under ledelse av sjef for Sivilforsvaret.

Fylkesmannen skal samordne samfunnsikkerhets- og beredskapsarbeidet i fylket, ivareta en rolle som pådriver og veileder i arbeidet med samfunnsikkerhet og beredskap samt ivareta sitt ansvar for krisehåndtering ved hendelser.

Resultater

Fylkesmannen fikk i 2016 en ekstra bevilgning på 10 mill. kroner til å styrke sitt samfunnssikkerhets- og beredskapsarbeid. Bevilgningen er viktige for å støtte fylkesmannens arbeid med oppfølging av kommunal beredskapsplikt. DSB har også i 2016 arrangert seminar for nyansatte hos fylkesmannen innen samfunnssikkerhet og beredskap, med spesielt fokus på øvelsesplanlegging. Gitt denne kompetansebyggingen og økt bevilgning, forventes en forbedring av resultatene fra DSBs kommuneundersøkelse i 2016. Når vi ser elementene i beredskapsplikten under ett viser undersøkelsen at 58 prosent av kommunene arbeider godt med samfunnssikkerhet og beredskap. Dette er en økning på 6 prosentpoeng fra 2015.

Nasjonalt Begrenset Nett (NBN) er implementert i alle departementer og det pågår en fortløpende prosess for å etablere denne løsningen i andre virksomheter. En god utbredelse av NBN er en vesentlig forutsetning for å kunne kommunisere sikkert mellom departementene på en effektiv måte.

Sikre og robuste kommunikasjonsløsninger er viktig i krisehåndteringen. I forbindelse med revidert nasjonal budsjett ble det bevilget 11 millioner for å få erstattet eksisterende utdaterte løsning for høygradert mobil tale i sivil sektor med en ny og moderne løsning. Løsningen skal være fullt implementert i 2017. Innføring av ny løsning for høygradert mobil vil effektivisere informasjons- og beslutningsprosesser i krisehåndtering.

Hovedredningssentralen har i 2015 satt i verk flere konkrete tiltak for å legge til rette for økt grad av operativ ledelse og samordning mellom de to Hovedredningssentralene. Blant annet etatsutdanning av nye redningsledere. Utdanningen har vært koordinert mellom de to sentralene, mht. innhold og struktur samt at undervisningen i større grad enn tidligere blitt gjennomført i felleskap. Dette har vært vellykket og har etter HRSs vurdering ført til mer kompetente redningsledere. Hovedredningssentralenes innføring av Nødnett i operasjonsrommet gjør det mulig med mer samordning av konkrete hendelser mellom de to sentralene. Videre er Hovedredningssentralen gitt et spesielt pådriveransvar når det gjelder vedlikehold og videreutvikling av samvirke innen red-

ningstjenesten. Dette er nå formalisert gjennom kongelig resolusjon av 19. juni 2015. Det inngår en lang rekke aktiviteter i dette arbeidet, herunder tilsynsvirksomhet, deltakelse i planlegging, gjennomføring og evaluering av øvelser.

Utfordringer og tiltak

Kommuneundersøkelsen og fylkesmannens tilsyn med kommunene viser at flere kommuner jobber godt med samfunnssikkerhet, men at det fortsatt er et stykke igjen til at alle oppfyller krav i lov og forskrift.

Fylkesmannen har en viktig oppgave i å veilede og følge opp kommunene i deres arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap. DSBs kommuneundersøkelse viser at kommunene i stor grad benytter seg av og er fornøyd med fylkesmannens tilbud om veiledning. 79 prosent av kommunene svarer at de har fått veiledning av fylkesmannen i oppfølging av kommunal beredskapsplikt i 2015. Hele 91 prosent av disse er fornøyde eller svært fornøyde med fylkesmannens veiledning.

For å møte utfordringene i kommunene ble fylkesmannens veiledning og tilsyn med kommunal beredskapsplikt styrket med 10 mill. kroner i 2016. Satsingen videreføres i 2017 og beløpet rammeoverføres til Kommunal- og moderniseringsdepartementets kap. 525 post 01 i henhold til retningslinjer *Finansieringsordning for Fylkesmannen* av 2009.

DSB vil ved utgangen av 2016 ferdigstille en ny veileder om samfunnssikkerhet i planlegging etter plan- og bygningsloven. Fylkesmannen har viktige oppgaver i å følge opp kommunenes planlegging, og har innsigelsesmyndighet i plansaker på vegne av DSB. Den nye veilederen følges opp med informasjons- og kompetansebyggende tiltak hos fylkesmannen.

DSB vil gjennomføre en grundig evaluering av Nasjonal IKT øvelse på bakgrunn av de definerte øvingsmålene. Evalueringen vil ha fokus på felles tversektorielle utfordringer og prosessen skal sikre ledelsesforankring. Evalueringsrapporten vil bli fulgt opp av en rapport som beskriver tiltak og peker på den myndighet som er ansvarlig for å følge opp og iverksette tiltakene. DSB vil følge opp prosessen til de nødvendige endringene er gjennomført.

Kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	685 191	671 002	748 345
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	4 763	6 955	7 114
70	Overføringer til private	16 246	13 665	6 338
	Sum kap. 0451	706 200	691 622	761 797

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke alle ordinære driftsutgifter og investeringer for DSB med underliggende driftsenheter, herunder Sivilforsvaret, skoler og regionkontorer. Bemanningen utgjorde 542 årsverk per 31. august 2016. Antall årsverk inkluderer ikke Sivilforsvarets tjenesteppliktige styrker. Større nyanskaffelser med videre betraktes som driftsrelaterte kostnader og dekkes under posten.

Posten skal videre dekke de gjenværende kostnadene som følger av avviklingen av Sivil-tjenesten.

DSB skal også dekke kostnadene knyttet til økt ambisjonsnivå i EUs samordningsmekanisme, jf. Prop. 93 S (2013–2014) innenfor foreslått bevilgning.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,4 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås å øke bevilgningen med 14 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 455, post 01 til dekning av utgifter til samlokalisering av politiets operasjonssentraler og brannvesenet 110-sentraler. Videre foreslås det å øke bevilgningen med 35 mill. kroner til samlokalisering av ytterligere to sentraler.

Bevilgningen foreslås økt med 18,9 mill. kroner til oppstart av etableringen av fagskole for brann- og redningspersonell med hovedsete ved den eksisterende Norges Brannskole i Tjeldsund kommune, Nordland.

I forbindelse med Prop. 1 S (2015–2016) ble det bevilget 5,3 mill. kroner til anskaffelse av nytt utstyr i Sivilforsvaret, samt 4 mill. kroner til nødvendig oppgradering av fjernvarmeanlegget ved Sivilforsvarets kompetansesenter på Starum, Østre Toten. Bevilgningen foreslås redusert med tilsvarende beløp som følge av at dette var engangsutgifter i 2016.

Bevilgningen foreslås økt med 12,2 mill. kroner til anskaffelse av nytt utstyr i Sivilforsvaret, hvorav 1,6 mill. kroner til et pilotprosjekt for anskaffelse av amfibiekjøretøy i Sivilforsvaret.

Videre foreslås det at bevilgningen økes med 7,7 mill. kroner til beredskapstiltak fra Sivilforsvaret i forbindelse med økte asylankomster til Norge. Dette dreier seg i hovedsak om vedlikehold, nedrigging eller etablering av ankomstsenter og mottak.

Bevilgningen ble i Prop. 1 S (2015–2016) økt med 10 mill. kroner i forbindelse med styrking av fylkesmannens samfunnssikkerhetsarbeid. I henhold til retningslinjer *Finansieringsordning for Fylkesmannen* av 2009 har det enkelte fagdepartement finansieringsansvar innen eget saksområde, og videre skal fylkesmannens faste oppgaver finansieres over Kommunal- og moderniseringsdepartementets (KMD) kap. 525. Justis- og beredskapsdepartementet foreslår å rammeoverføre 10 mill. kroner fra kap. 451, post 01, til kap. 525, post 01.

I forbindelse med styrking av departementets arbeid med oppfølgingen av samlokalisering av 110-sentralene og politiets operasjonssentraler foreslås det å overføre et årsverk fra DSB til Justis- og beredskapsdepartementet. Det foreslås på bakgrunn av dette å øke bevilgningen på kap. 400, post 01 med 0,66 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon av bevilgningen på kap. 451, post 01.

Som en del av det helhetlige budsjettoplegget foreslås det å redusere bevilgningen på kap. 451, post 01, med 20 mill. kroner.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,7 mill. kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 51,2 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03 og post 06, jf. forslag til vedtak. Det foreslås videre at posten kan overskrides med inntil 75 pst. av inntektene under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 748,3 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

DSB administrerer skogbrannhelikopterberedskapen i Norge. Bevilgningen på posten dekker kostnadene knyttet til flytimer. Faste utgifter i denne beredskapen inngår som en del av bevilgningen under kap. 451, post 01. Videre dekker posten forskningsaktiviteter avtalt mellom DSB

og SINTEF/Norges brannlaboratorium. Det foreslås en bevilgning på posten på 7,1 mill. kroner.

Post 70 Overføringer til private

Bevilgningen på posten skal dekke tilskudd til standardiseringsarbeidet på el-området i Norge, som ivaretas av Norsk Elektronisk komité. Videre dekker posten tilskudd til Norges Sivilforsvarsforbund, og Norsk brannvernforenings forebyggende arbeid rettet mot brann i bolig.

Det foreslås at bevilgningen reduseres med 7,7 mill. kroner i forbindelse med at tilskuddet til Norsk senter for informasjonssikkerhet (NorSIS) flyttes til kap. 400, ny post 70, under Justis- og beredskapsdepartementet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 6,3 mill. kroner.

Kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Gebyr	143 496	141 297	144 528
03	Diverse inntekter	28 014	25 118	25 692
06	Refusjoner	50 658	2 058	2 116
40	Salg av eiendom	346		
	Sum kap. 3451	222 514	168 473	172 336

Post 01 Gebyr

DSB krever inn avgift til dekning av utgifter for tilsyn rettet mot risikofylt virksomhet. Avgift kreves for førsteleddsomsetning av petroleumsprodukter og løsningsmidler, for ilandføring av petroleumsprodukter i rørledning fra sjøområder samt for førsteleddsomsetning av sprengstoff og krutt. Inntektene er avhengig av foregående års omsetnings- og/eller produksjonsnivå. Det kreves videre inn avgift for tilsyn med elektriske anlegg på land, i skip og på flyttbare offshoreinstallasjoner samt for tilsyn med elektromedisinsk utstyr i somatiske sykehus.

Det foreslås en bevilgning på posten på 144,5 mill. kroner.

Post 03 Diverse inntekter

Bevilgningen på posten består av inntekter i forbindelse med kursvirksomhet ved Norges brannskole, utleie av Sivilforsvarets anlegg, salg og bortleie av kursplasser og læremateriell mv. ved skolene. Deler av inntektene kommer fra utnyttelse av ledig kapasitet ved Sivilforsvarets beredskaps- og kompetansesenter og anlegg.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekter under kap. 3451, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 25,7 mill. kroner.

Post 06 Refusjoner

Bevilgningen på posten består av variable inntekter og refusjoner fra andre virksomheter med videre. Det budsjetteres ikke med noe beløp.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3451, post 06, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,1 mill. kroner.

Post 40 Salg av eiendom

Etter omorganisering i Sivilforsvaret har det pågått et kontinuerlig arbeid med å avhende sivilforsvarsanlegg. Erfaringene viser at det er vanskelig å avhende en del av disse anleggene i det åpne markedet. Det foreslås derfor at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å over-

dra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt, eller til underpris når særlige grunner foreligger, jf. forslag til vedtak.

I forbindelse med avhending og stenging av sivilforsvarsanlegg, foreslås det videre at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 451, post 01, med inntil 75 pst. av inntektene under denne posten, jf. forslag til vedtak. Ved eventuelt salg i 2017, ønsker departementet å nettobudsjettere salgsmkostninger ved salg av faste eiendommer. Det kan være tilfeller der kostnader til rydding og sikring er større enn salgsinntekter og det vil være en nettokostnad å avhende anlegget. Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å trekke salgsmkostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før overskytende beløp inntektsføres under kap. 3451, post 40, jf. forslag til vedtak.

Kap. 452 Sentral krisehåndtering

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	23 535	27 836	26 744
	Sum kap. 0452	23 535	27 836	26 744

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke lønns- og driftsutgifter ved KSE, herunder husleie og videreutvikling og vedlikeholdskostnader for teknisk infrastruktur. Bevilgningen på posten skal i tillegg dekke enhetens utgifter knyttet til sentral krisehåndtering, herunder situasjons- og mediemonitoring. Bevilgningen skal også dekke KSEs utgifter som sekretariat for Kriserådet. Bevilgningen skal dekke driften av sivilt situasjonssenter 24/7 samt driften av beslutnings- og loggføringsverktøyet KSE-CIM på gradert plattform. KSE-CIM er det hovedverktøyet departementet benytter seg av ved krisehåndtering. Alle nødvendige plan-dokumenter, tiltakskort, varslingslister og rutiner samt instruksverk holdes oppdatert og er elektronisk tilgjengelig i systemet.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,14 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Videre foreslås det å øke bevilgningen med 2,2 mill. kroner i forbindelse med at budsjettansvaret for leie av departementslokaler overføres fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) til Justis- og beredskapsdepartementet (JD).

Forsvarsdepartementet (FD) har ansvaret for den tekniske driften av Nasjonalt begrenset CIM (NBN-CIM). Det foreslås at bevilgningen på kap. 452, post 01, reduseres med 5,65 mill. kroner, mot en varig økning av bevilgningen på FDs kap. 1700, post 01, og kap. 1760, post 01, med henholdsvis 2,65 mill. kroner og 3 mill. kroner.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 1,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 26,7 mill. kroner.

Kap. 453 Sivil klareringsmyndighet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter			8 900
	Sum kap. 0453			8 900

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke alle kostnader til etablering av den nye sivile klareringsmyndigheten, herunder bl.a. kostnader til leie og ombygning av lokaler, anskaffelse av graderte og ugraderte IKT-systemer og kjøp av kontormøbler. Be-

vilgningen skal også dekke kostnader til nødvendig bistand fra Statsbygg og kostnader til rekruttering av direktørstillingen og til øvrige stillinger i myndigheten.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,9 mill. kroner.

Kap. 454 Redningshelikoptertjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter	668 556	707 826	726 704
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	344 452	879 034	2 140 161
	Sum kap. 0454	1 013 008	1 586 860	2 866 865

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnader til drift av den offentlige redningshelikoptertjenesten og prosjektet for anskaffelsen av nye redningshelikoptre samt ressurser knyttet til oppfølging av prosjektet. Bevilgningen inkluderer videre en tiltaksplan for dagens Sea King-redningshelikopterflåte, som skal bidra til å opprettholde drift og god beredskap frem til de nye redningshelikoptrene er innfaset.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 3,5 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det er foreslått en samlet ramme på 168,9 mill. kroner til gjennomføring av tiltak i vedlikeholdsprogrammet i 2017, hvorav 96,7 mill. kroner foreslås bevilget over post 01.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 454, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3454, post 01, jf. forslag til vedtak.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 0,5 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 726,7 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker investeringer til den offentlige redningshelikoptertjenesten og investeringer knyttet til anskaffelsen av nye redningshelikoptre.

Bevilgningen dekker investeringene ved vedlikeholds-, oppgraderings- og modifieringsprogrammet for dagens Sea King-redningshelikoptre. Det er foreslått en ramme på 72,2 mill. kroner til dette formål, jf. omtale under post 01. Det er videre foreslått en bestillingsfullmakt for udekket beløp for tiltakene ved utgangen av 2017 på 177 mill. kroner.

I regjeringens forslag til budsjett for 2017 er det satt av 2 068 mill. kroner til utbetalinger knyttet til investeringer ved kjøp av nye redningshelikoptere.

koptre og nødvendige tiltak for tilrettelegging av infrastruktur.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2 140,2 mill. kroner.

Kap. 3454 Redningshelikoptertjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Refusjoner	23 820	24 511	25 197
	Sum kap. 3454	23 820	24 511	25 197

Post 01 Refusjoner

Bevilgningen på posten dekker refusjoner fra Helse- og omsorgsdepartementet som kjøper ambulansetimer i redningshelikoptertjenesten fra Justis- og beredskapsdepartementet. Refusjonen føres på kap. 3454, post 01 Refusjoner. Det fore-

slås at det gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 454, post 01, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3454, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 25,2 mill. kroner.

Kap. 455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	90 499	113 931	105 120
21	Spesielle driftsutgifter	27 900	26 481	27 087
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	14 927	12 045	8 546
71	Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten	39 494	45 135	46 399
72	Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	100 822	103 751	106 656
	Sum kap. 0455	273 642	301 343	293 808

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnader ved sentrale elementer ved redningstjenesten, herunder HRS. Bemanningen ved HRS utgjorde 48 årsverk per 31. august 2016.

Bevilgningen på posten inkluderer utgifter forbundet med det internasjonale satellittbaserte nødpeilesystemet COSPAS-SARSAT og til Justis- og beredskapsdepartementets nasjonale og internasjonale forpliktelser og engasjement innen redningstjenesten.

Bevilgningen dekker også ressurser til videre oppfølging av Nasjonalt nødmeldingsprosjekt.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 0,57 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 14 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 451, post 01 til dekning av utgifter til samlokalisering av politiets operasjonssentraler og brannvesenet 110-sentraler. Videre reduseres bevilgningen med 8,7 mill. kroner som følge av gjennomførte samlokaliseringstiltak.

Det foreslås å øke posten med 3,8 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på post 45 til dekning av faste driftsutgifter til Nødnett.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 7,9 mill. kroner.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 105,1 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Bevilgningen på posten omfatter utgifter til å engasjere private selskaper, f.eks. helikopterselskaper, og frivillige redningsorganisasjoner i det enkelte redningstilfelle, refusjon til frivillige hjelpere for innsats i redningstjenesten, forbruk og erstatning av tapt materiell mv. Forbruket på posten er vanskelig å anslå, da utgiftene varierer med antall og omfang av redningsaksjoner. Foruten en generell økning i antall hendelser, har hendelsenes karakter krevd større bruk av sivile helikopter- og flyressurser enn tidligere. Refusjoner til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten har også økt utover ordinær prisutvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 27,1 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen på posten dekker diverse investeringer til HRS og implementeringen av Nødnett.

Det foreslås å redusere posten med 3,8 mill. kroner mot en tilsvarende økning på post 01 til dekning av faste driftsutgifter til Nødnett.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,5 mill. kroner.

Kap. 3455 Redningstjenesten

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2015	budsjett 2016	2017
01	Refusjoner	1 197		
	Sum kap. 3455	1 197		

Post 71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i redningstjenesten

Bevilgningen på posten dekker tilskudd til FORF (Frivillige organisasjoners redningsfaglige forum) og frivillige organisasjoner i redningstjenesten som representeres av paraplyorganisasjonen FORF. Bevilgningen kan også dekke tilskudd til andre særs relevante frivillige organisasjoner innen redningstjenesten. Målsettingen er å inspirere disse til innsats på det redningsfaglige området gjennom tilskudd til kurs og kompetanseutvikling, utstyr, drift av organisasjonene mv. Midlene gis til hovedorganisasjoner, som vil være ansvarlig for fordelingen til lokale lag og foreninger innen egen organisasjon som har betydning for redningstjenesten. Posten inkluderer også premie til forsikringsordning for frivillige i redningstjenesten og ivaretagelse av sekretariatsfunksjonen til Nasjonalt redningsfaglig råd. Sistnevnte ivaretas av FORF.

Bevilgningen inkluderer også tilskudd til de frivillige organisasjonene i redningstjenesten tilsvarende abonnementsordningen for alle brukere av Nødnett.

Videre dekkes utgifter til dykkeropplæring til frivillige som deltar i redningsdykkerberedskap, og som må ha redningsdykkersertifisering.

Det foreslås en bevilgning på posten på 46,4 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenesten

Bevilgningen på posten skal blant annet dekke tilskudd til Telenor for den samfunnspålagte tjenesten de utfører i forbindelse med Kystradioens nød- og sikkerhetstjeneste, samt bidrag til opprettholdelse av 24-timers tårntjeneste på Svalbard lufthavn.

Det foreslås en bevilgning på posten på 106,7 mill. kroner.

Post 01 Refusjoner

Bevilgningen dekker refusjoner gjennom ulike aktiviteter i redningstjenesten. Det budsjetteres ikke med noe beløp.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet gis fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 455, post 01 mot en tilsvarende merinntekt under kap. 3455, post 01, jf. forslag til vedtak.

Kap. 456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	541 198	566 311	213 277
21	Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett			335 522
22	Spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter			63 653
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	1 313 073	549 588	359 109
	Sum kap. 0456	1 854 271	1 115 899	971 561

Poststrukturen på kapitlet er endret, det vises i den sammenheng til omtale i Del III under Tekniske endringer i kontostrukturen.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker kostnader forbundet med drift av direktoratet, inkludert DNKs driftsorganisasjon for support og drift av brann og andre brukeres kommunikasjonsentraler og radioterminaler (BTS/BDO). Videre dekker bevilgningen statens forpliktelser som følge av avslutningen av utbyggingen av Nødnett samt bevilgning til en fellesfunksjon med fullmakter til å forvalte utstyret som er knyttet til Nødnett. Bemanningen i DNK utgjorde 103,48 årsverk per 31. august 2016.

Det foreslås å redusere bevilgningen med 2,8 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreform i staten.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 12,8 mill. kroner.

Det foreslås en bevilgning på posten på 213,3 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett

Bevilgningen på posten dekker kostnader til drift av sentral infrastruktur i Nødnett. Det inkluderer kostnader til leie av datalinjer og innplassering av nytt utstyr i eksisterende basestasjoner i tillegg til betaling av leverandør for drift og vedlikehold av basestasjoner, kjernenett og andre sentrale nettverkskomponenter som brukere i Nødnett kan ha nytte av. Abonnementsavgiften faktureres kundene i Nødnett, og inntektene føres på kap. 3456, post 01 Abonnementsinntekter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 335,5 mill. kroner.

Post 22 Spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter

Bevilgningen dekker driftsutgifter for tjenester og produkter som tilbys brukerne gjennom DNKs avtaler med leverandører i Nødnett. Dette omfatter linjeleie til og drift av kommunikasjonsentralutstyr. Disse utgiftene betales av brukerne i form av refusjoner til DNK. Bevilgningen dekker videre drift og vedlikehold av nettverkskomponenter som bestilles og betales av den enkelte bruker. Investerings- og anskaffelseskostnaden føres på kap. 456, post 45 og refunderes på kap. 3456, post 04.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 22 mot tilsvarende

merinntekter under kap. 3456, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 63,7 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Bevilgningen dekker utgifter til avsluttende aktiviteter og investeringer knyttet til utbyggingen av trinn 2 av Nødnett. Bevilgningen dekker videre kostnader for tilleggskjøp av utstyr og funksjonalitet som bestilles av Nødnettbrukere og anskaffes

gjennom DNKs avtaler med leverandører av Nødnett. Disse kostnadene dekkes inn av refusjoner på kap. 3456, post 04. Bevilgningen dekker også merverdiavgift i forbindelse med overføring av eierskap for utstyr i Nødnett fra DNK til bruker-miljøer i etatene.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 359,1 mill. kroner.

Kap. 3456 Direktoratet for nødkommunikasjon

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Abonnementsinntekter	181 104	311 701	317 253
02	Refusjoner driftsutgifter	118 022	11 562	40 253
03	Refusjoner spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter	28 122	29 936	63 756
04	Refusjoner større utstyrsanskaffelser og vedlikehold			445
	Sum kap. 3456	327 248	353 199	421 707

Post 01 Abonnementsinntekter

Bevilgningen omfatter DNKs inntekter fra abonnementsordningen i Nødnett. Stortinget har i Innst. S. nr. 4 (2004–2005), Innst. S. nr. 104 (2006–2007) og Innst. 371 S (2010–2011) sluttet seg til at brukerne skal dekke driftsutgiftene etter hvert som Nødnett bygges ut og tas i bruk, og at utgiftene skal dekkes innenfor etatenes til enhver tid gjeldende budsjett-rammer. Forventet brukerbetaling er basert på de prinsipper for brukerbetaling som ble redegjort for i St.prp. nr. 30 (2006–2007) og Prop. 100 S (2010–2011) samt at flere tar nettet i bruk.

Det foreslås en bevilgning på posten på 317,3 mill. kroner.

Post 02 Refusjoner driftsutgifter

Bevilgningen omfatter refusjoner til DNK for enkelte driftskostnader til direktoratet som skal finansieres av brukerbetalingsordninger. Eksem-

pler på dette er tilskudd gjennom deltakelse i EU-programmer, deltakeravgift ifm. arrangementer mv. Bevilgningen omfatter videre betaling til DNKs driftsorganisasjon (BTS/BDO) for support og drift av kommunikasjonsentraler og radioterminaler til brukerne. I tillegg inkluderer bevilgningen 18,5 mill. kroner til betaling for fellesfunksjonen som skal forvalte utstyr på kommunikasjonsentralene og radioterminaler som er knyttet til Nødnett. De frivillige organisasjonene i redningstjenesten som er brukere av Nødnett vil ikke bli omfattet av dette. Deres andel på inntil 2,5 mill. kroner vil bli finansiert over direktoratets driftsbevilgning.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 01 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 40,3 mill. kroner.

Post 03 Refusjoner spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter

Bevilgningen omfatter refusjoner for tjenester og produkter som tilbys kunder av Nødnett utover abonnementsordningen i Nødnett. Det innebærer refusjoner for linjeleie til og drift av kommunikasjonsentralutstyr samt refusjoner for drift og vedlikehold av nettverkskomponenter som bestilles og betales av den enkelte bruker. Videre vil det i forbindelse med utbyggingen kunne påløpe utgifter for DNK som skal refunderes av leverandøren. Omfanget av disse refusjonene er uforutsigbare.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 22 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 03, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 63,8 mill. kroner.

Post 04 Refusjoner større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Bevilgningen omfatter refusjoner fra brukere for investeringer og anskaffelser som bestilles av brukerne gjennom DNKs avtaler med leverandører av Nødnett. Utgiftene føres på kap. 456, post 45 og DNK fakturerer kundene for dette.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 gis fullmakt til å kunne overskride bevilgningen på kap. 456, post 45 mot tilsvarende merinntekter under kap. 3456, post 04, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 0,4 mill. kroner.

Programkategori 06.60 Andre virksomheter

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	1 427 752	1 444 315	1 529 344	5,9
	Sum kategori 06.60	1 427 752	1 444 315	1 529 344	5,9

Utgifter under programkategori 06.60 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
460	Spesialenheten for politisaker	47 273	40 098	46 246	15,3
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.	1 045 533	956 792	1 090 813	14,0
467	Norsk lovtidend	4 544	4 151	4 233	2,0
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker	14 468	15 122	16 763	10,9
469	Vergemålsordningen	315 934	428 152	371 289	-13,3
	Sum kategori 06.60	1 427 752	1 444 315	1 529 344	5,9

1 Innledning

Programkategori 06.60 omfatter særskilte straffesaksutgifter m.m. (blant annet utgifter til advokater, tolk og sakkyndig i straffesaker), Den rettsmedisinske kommisjon, Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, Spesialenheten for politisaker, vergemålsordningen og Norsk lovtidend.

1.1 Straffesaksjeden

En god rettsprosess er avhengig av at tiltalte og fornærmede får nødvendig juridisk bistand. I henhold til straffeprosesslovens regler dekker det offentlige utgifter til forsvarer og bistandsadvokat, samt kostnader ved bruk av tolk og sakkyndig.

Den rettsmedisinske kommisjon bidrar til å sikre riktige avgjørelser i domstolene ved å gjen-

nomgå sakkyndige erklæringer og uttalelser i straffesaker i henhold til straffeprosessloven § 147. Dersom kommisjonen finner vesentlige mangler ved erklæringen fra de sakkyndige, skal kommisjonen gjøre retten eller eventuelt påtalemyndigheten oppmerksom på det og be om tilleggserklæring.

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker skal ta stilling til om en domfelt med rettskraftig dom skal få ny behandling av saken i retten. Muligheten for gjenåpning er viktig for å ivareta rettssikkerheten til det enkelte individ.

Spesialenheten for politisaker er et eget etterforsknings- og påtaleorgan for saker der ansatte i politiet eller påtalemyndigheten er anmeldt for å ha begått straffbare handlinger i tjenesten.

Regjeringens mål for justissektoren ble endret med virkning fra 2015. Målene er endringsmål som skal gi gjenfinnbare effekter for samfunnet og for brukerne, jf. Prop. 1 S (2014–2015).

Departementet har følgende mål for programkategori 06.60 Andre virksomheter:

- Redusert alvorlig kriminalitet
- Styrket forebygging mot kriminalitet
- En mer effektiv straffesakskjede

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker, Spesialenheten for politisaker og Den rettsmedisinske kommisjon bidrar indirekte, gjennom sine kontrollfunksjoner, til å oppfylle departementets overordnede mål om en mer effektiv straffesakskjede. Spesialenheten for politisaker bidrar i tillegg til å forebygge og redusere antallet straffbare handlinger internt i politiet.

1.2 Andre deler av programkategorien

Vergemålsmyndighetenes oppgave er å ivareta interessene til mindreårige og voksne som ikke er i stand til å handle på egenhånd. Fylkesmannsembetene følger opp verger og representanter for enslige mindreårige asylsøkere, fatter vedtak i førsteinstans og utbetaler godtgjøring til verger og representanter. Statens sivilrettsforvaltning er klage- og tilsynsorgan, samt etatsstyrer.

Departementet har følgende virksomhets-spesifikke mål for vergemålsmyndighetene:

- Økt rettssikkerhet og rettslikhet for vergetrengende

Programkategorien omfatter i tillegg Norsk lovtidend, som publiserer kunngjøringer om endringer av lover, forskrifter og andre vedtak. Lovtidend bidrar til at regelverk er lett tilgjengelig og til at regelverksendringer offentliggjøres raskt.

2 Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår å:

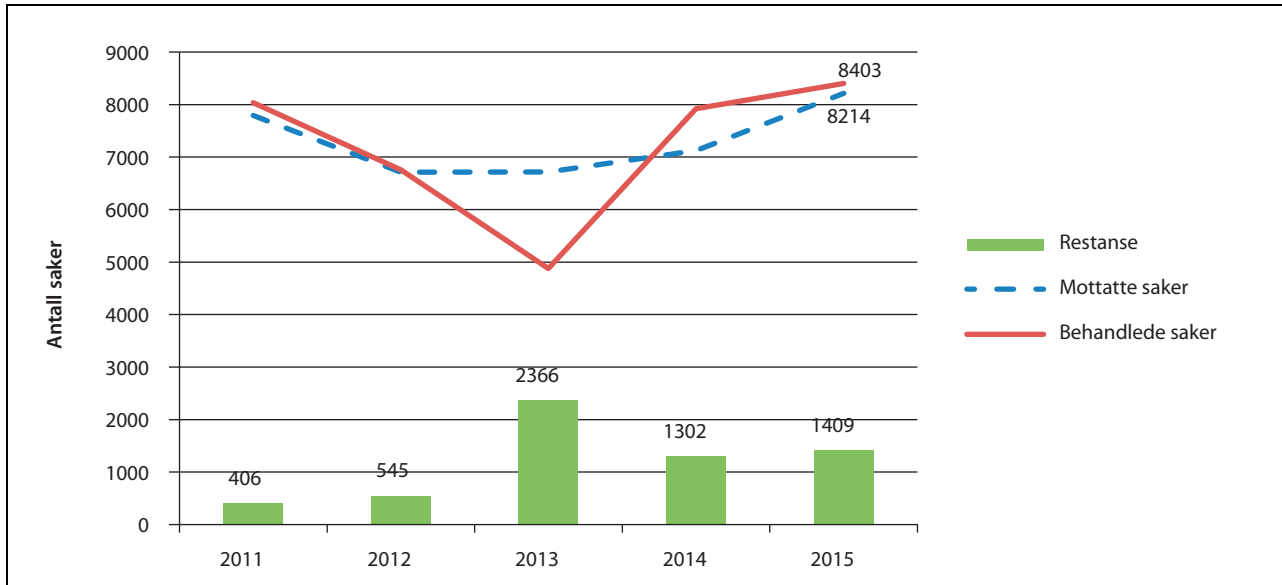
- øke bevilgningen til Spesialenheten for politisaker med 1,5 mill. kroner i 2017 for å styrke grunnbemanningen og gjennomføre kompetansetiltak
- videreføre styrkingen av fylkesmannsembetene med 6 mill. kroner slik at embedtene kan bygge ned restanser og opprettholde nødvendig kapasitet til å møte utfordringene knyttet til vergemålsreformen (herunder innføring av nytt saksbehandlingssystem og økning i antall vergemål)
- videreføre den midlertidige styrkingen av representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere med 8,7 mill. kroner

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For programkategori 06.60 innebærer dette at bevilgningen økes med til sammen 6,7 mill. kroner.

3 Straffesakskjeden

3.1 Den rettsmedisinske kommisjon

I 2015 mottok kommisjonen over 8 200 erklæringer, en økning på mer enn 1 000 erklæringer sammenliknet med 2014. Sakstilfanget har økt innen alle fagområder. Sett i et femårsperspektiv er det særlig innen klinisk rettsmedisin det har vært en betydelig økning. I perioden 2011–2015 er antall mottatte erklæringer innen feltet nesten doblet. Økningen skyldes antakelig mer kunnskap om innsendelsesplikten til kommisjonen, men også sterkere fokus på oppfølging og oppklaring av volds- og seksualforbrytelser.

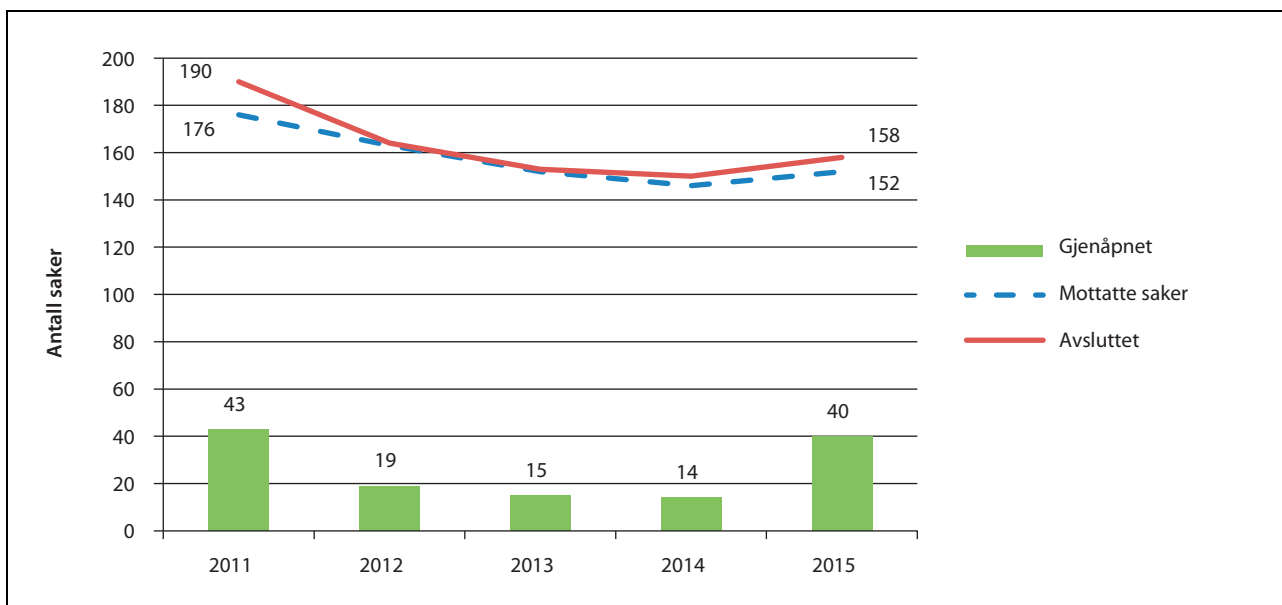
Figur 2.16 Saksavvikling i Den rettsmedisinske kommisjon 2011–2015

Kommisjonen ble i 2015 utvidet med fem medlemmer. Utvidelsen var nødvendig på grunn av økningen i antall mottatte erklæringer.

Justis- og beredskapsdepartementet innførte i 2014 ny modell for rekruttering og oppnevning av medlemmer til Den rettsmedisinske kommisjon. Formålet med omleggingen var å sikre et bredt rekrutteringsgrunnlag, samt en åpen og transparent rekrutterings- og oppnevningssprosess. Modellen ble første gang benyttet i 2015. Innstillingsrådet for Den rettsmedisinske kommisjon mottok søknader fra kandidater i relevante fag-

miljøer og avga innstilling til Justis- og beredskapsministeren.

3.2 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker
Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker har siden oppstarten i 2004 hatt større sakstfang enn forventet ved opprettelsen av kommisjonen. De siste fem årene har det vært en liten nedgang i antall innkomne saker. I 2015 kom det inn 152 saker, mot 146 i 2014. 158 saker ble avsluttet og av disse ble 144 saker realitetsvurdert. 40 saker ble gjenåpnet.

Figur 2.17 Saksavvikling i Gjenopptakelseskommisjonen 2011–2015

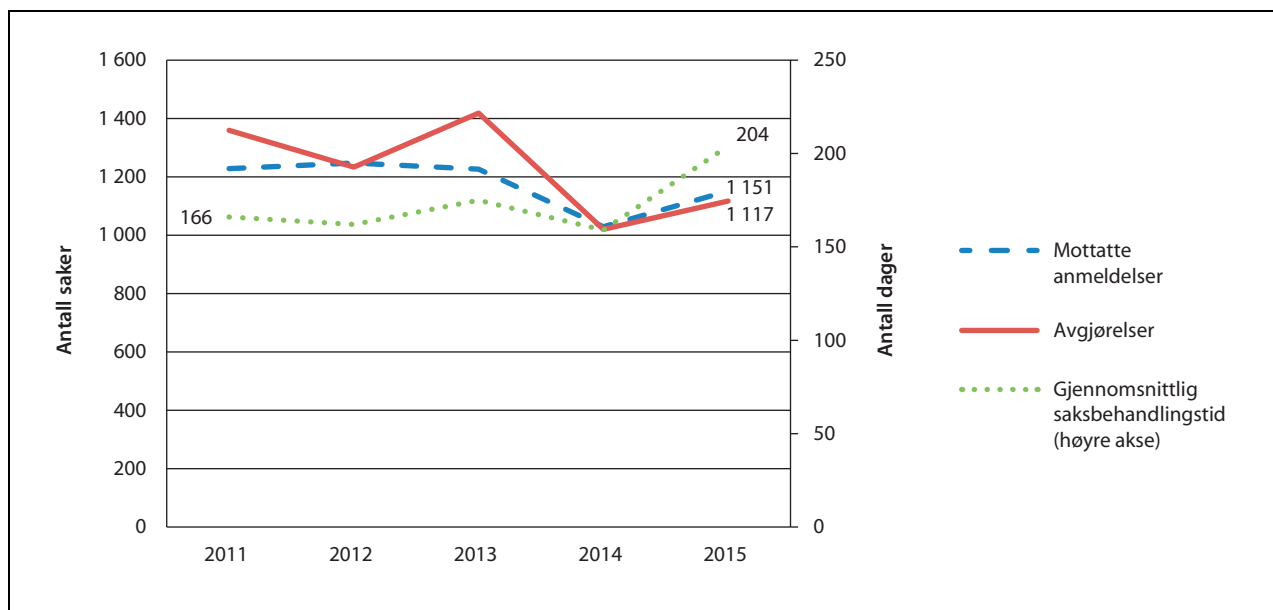
3.3 Spesialenheten for politisaker

3.3.1 Økt saksbehandlingstid grunnet sak om grov korrupsjon

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid i Spesialenheten for politisaker har økt i 2015. I 2014 var gjennomsnittlig saksbehandlingstid 159 dager, mens den i 2015 var 204 dager. Dette henger sammen med at Spesialenheten har brukt mye ressurser på etterforskning i en sak om grov

korrupsjon, hvor en tjenestemann i Oslo politidistrikt er tiltalt.

Saken har krevd mye ressurser hos Spesialenheten. Det vil den også i 2017. Oppstart av hovedforhandlingen er berammet til januar 2017. Kripes, PST og politiet har avgitt personell til etterforskningen. Bevilgningen ble i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2015 økt med 4,3 mill. kroner slik at Spesialenheten kunne opprettholde forsvarlig etterforskning og oppfølging av saken.

Figur 2.18 Saksavvikling i Spesialenheten for politisaker 2011–2015

3.3.2 Bedre kapasitet i Spesialenheten

Politiet er vesentlig styrket ressursmessig i de senere årene. Det har vært kunnskapsutvikling og metodeutvikling innenfor nesten alle områder i politiet. Videre har økt trussel mot Norges sikkerhet og resten av Europa samt politiets bevæpning medført endringer. Det er krevende for Spesialenheten å holde følge med ovennevnte utvikling i politiet, samtidig som enheten er presset ressursmessig og mye etterforskningskapasitet har vært bundet opp i store enkeltsaker.

Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen til Spesialenheten for politisaker med 1,5 mill. kroner i 2017. Bevilgningen skal styrke grunnbemanningen og gi rom for nødvendige kompetansehevingstiltak. Dette vil gjøre Spesialenheten i stand til å holde følge med den politifaglige utvik-

lingen og fortsatt gjennomføre etterforskning med høy faglig kvalitet.

3.4 Advokatbistand mv.

Justis- og beredskapsdepartementet forvalter en rekke ordninger som bidrar til å ivareta rettssikkerheten til individer og grupper. Tilgang til juridisk bistand er viktig i en rettsstat. Rettssikkerheten ivaretas blant annet av ordningen med retten til fri forsvarer og bistandsadvokat i straffesaker og lovverket for rettergangen i straffesaker, herunder bruk av sakkyndige og tolk.

Store deler av utgiftene til disse ordningene i straffesaker bevilges over statsbudsjettets kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter, post 01 Driftsutgifter.

3.4.1 Økte utgifter til advokater, tolker og sakkyndige i straffesaker

Utgiftene på kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter, post 01 Driftsutgifter har økt kraftig de siste årene. I 2015 var utgiftene til ordningene som inngår i posten på over en mrd. kroner (eks. mva). Fra 2004 til 2014 økte utgiftene med over 100 pst. Kostnadene til fri rettshjelp (kap. 470) har også økt betydelig i denne perioden.

Det er viktig å sikre at samfunnsmessig viktige ordninger og tiltak forvaltes slik at rettsikkerheten til bestemte utsatte grupper ivaretas, men også at ordningene forvaltes mest mulig kostnadseffektivt. Departementet bestilte i 2015 en analyse av kostnadsutviklingen på de aktuelle budsjettkapitlene. Målet var å få kunnskap om hvorfor kostnadene har økt og hvorvidt regelverket er tilstrekkelig for å sikre kostnadseffektivitet.

Analysen ble gjennomført av Menon economics og overlevert departementet juni 2016. Analysen viser at veksten på postene i all hovedsak kan knyttes til veksten i advokatsalæret, befolkningsvekst og økt aktivitet i politiet og barnevernet. Ifølge rapporten står saksvekst for 78 pst. av økningen (kontrollert for salær og befolkningsvekst). Dette kan hovedsakelig knyttes til økt aktivitet i politiet. Rapporten viser imidlertid også at en stor andel av utgiftene til bistandsadvokater og sakkyndige ikke skyldes saksvekst. Utgiftene per sak har økt kraftig, som følge av utvidede rettigheter til bistandsadvokat og økt bruk av sakkyndige i straffesaker.

Analysens konklusjoner og anbefalinger er til behandling i departementet.

Det vises også til omtale under programkategori 06.70.

3.4.2 Reduserte kostnader som følge av et mer effektivt regelverk

Regjeringen gjennomfører tiltak for å effektivisere regelverket som knytter seg til økte kostnader til advokater og sakkyndige i straffesaker, som har økt betydelig i de senere årene.

Ett av områdene hvor det foreslås endringer er fraværsgodtgjørelse for advokater og sakkyndige. Fraværsgodtgjørelse skal kompensere advokater og sakkyndige som ikke har mulighet til å benytte tiden under reise til inntektsgivende arbeid i forbindelse med en sak.

Dagens regel for fraværsgodtgjørelse er utformet slik at det forutsettes at advokater og sakkyndige ikke har anledning til inntektsgivende arbeid

under reise. Den teknologiske utviklingen gjør at dette nå er mulig i langt større grad enn tidligere. Samfunnet har gjennom de siste tiårene opplevd stor utvikling i digitalisering og bruk av elektroniske arbeidsplattformer uavhengig av geografisk plassering.

Regjeringen vil endre regelen for fraværsgodtgjørelse i salærforskriftens § 8 for advokater og sakkyndige fra full til halv salærsats. Dette vil tydeliggjøre skillet mellom salærets størrelse der salæret er kompensasjon for utført arbeid, og der det utbetales som fraværsgodtgjørelse. Ved å halvere satsen for fraværsgodtgjørelse gis det et større incitament til å arbeide i reisetiden i de tilfellene det er mulig. Regelverket blir med dette mer effektivt og tilpasset endringer i tiden. Tiltaket vil bremse utgifter til advokater og sakkyndige med anslagsvis 68 mill. kroner fra 2017 (hvorav 51 mill. kroner på kap. 466, post 01).

Det foreslås også endringer knyttet til godtgjøring av sakkyndige. Sakkyndige lønnes etter timesats fastsatt gjennom salærforskriften. Den ordinære salærsats er ment å dekke utgifter til kontorhold og selvpensjonering, i tillegg til utført arbeid. Omfanget av utgifter til kontorhold og selvpensjonering varierer mellom advokater, sakkyndige og tolker. Salærsatsen til tolker ble ved forskriftsendring 12. mars 1997 fastsatt til 4/5 av salærsatsen. Endringen ble blant annet begrunnet med at tolker gjennomgående har lavere utgifter til kontorhold enn advokater.

Sakkyndige uten utgifter til kontorhold og selvpensjonering bør ikke komme bedre ut økonomisk enn andre sakkyndige som har utgifter knyttet til virksomheten.

Salærsatsen foreslås derfor redusert for sakkyndige som ikke har utgifter til kontorhold og selvpensjonering, slik salærsatsen forutsetter. Det foreslås å redusere satsen til 4/5 av salærsats for nevnte gruppe sakkyndige. Omfanget av utgifter vil normalt øke proporsjonalt med antall oppdrag. Departementet foreslår derfor at sakkyndige som kan dokumentere utgifter til kontorhold og selvpensjonering som utgjør minimum 1/3 av inntekten, skal ha full salærsats.

De ovenfornevnte tiltakene vil redusere statens utgifter i straffesaker. De reduserte utgiftene vil komme andre deler av justissektoren til gode.

3.4.3 Endring i advokatsalæret

Salær til offentlig oppnevnt forsvarer, bistandsadvokater, sakkyndige og rettstolker reguleres årlig gjennom «Forskrift om salær fra det offentlige til advokater mv.» (salærforskriften).

Regjeringen er opptatt av at det fortsatt skal være attraktivt for gode advokater, sakkyndige og rettstolker å ta på seg offentlige oppdrag i straffesaker og sivile saker. Regjeringen foreslår derfor å øke salærsatsen med 25 kroner i 2017; fra 995 til 1 020 kroner.

3.4.4 Advokatlovutvalget

Advokatlovutvalget overleverte sin utredning NOU 2015: 3 Advokaten i samfunnet til Justis- og beredskapsdepartementet 19. mars 2015. Utvalget har gjennomgått regelverket for advokater og andre som yter rettshjelp.

Utredningen har vært på høring og saken er til behandling i departementet.

4 Andre deler av programkategorien

4.1 Vergemål

4.1.1 Økt antall vergemålssaker og økt kapital til forvaltning

Ny vergemålslov trådte i kraft 1. juli 2013. Loven dannet grunnlag for en omfattende organisatorisk reform, ved at overformynderiene i kommunene ble avvirket og ansvar og oppgaver ble overført til fylkesmannsembetene.

Gjennomføring av vergemålsreformen er blitt mer utfordrende enn forutsatt. Dette skyldes vanskeligheter med utviklingen av nytt IKT-system for digital saksbehandling i vergemålsforvaltningen, samt at antall vergemål økte mer enn forventet. Dette har ført til betydelige kapasitetsutfordringer i embetene. Enkelte oppgaver, som blant annet tilgjengelighet overfor brukerne og individuelltilpassing av vergemål, er nedprioritert.

Nytt saksbehandlingssystem ble tatt i bruk ved årsskiftet 2015/2016. Det er behov for betydelig videreutvikling av systemet for at vergemålsmyndighetene skal kommunisere digitalt med brukerne. Dette er også viktig for å frigjøre saksbehandlingskapasitet i embetene.

Saksinngangen ved fylkesmannsembetene har fortsatt å øke siden ikrafttredelse av ny vergemålslov. Antall saker økte med 18 pst. i 2015, sammenlignet med 2014. Embetene behandlet 15 pst. flere saker i 2015 enn 2014, samtidig økte restansene med nesten 60 pst. i løpet av 2015. Mye av økningen i saksinngang og restanser kan forklares med økningen i asylankomster høsten 2015. Se nærmere omtale av økningen i asylankomster under programkategori 06.90. Den kraftige økningen i antall enslige mindreårige asylsøkere (EMA) i 2015

medførte kapasitetsutfordringer for vergemålsmyndighetene, som er ansvarlig for representantordningen for EMA. Fylkesmannsembetene har brukt mye ressurser på rekruttering, opplæring og oppfølging av representanter.

Statens sivilrettsforvaltning mottok noe færre klagesaker i 2015 enn 2014. Samtidig økte Statens sivilrettsforvaltning antallet behandlede klagesaker med 174 pst., og restansene er mer enn halvert i 2015. Gjennom klagesakene er viktige problemstillinger, som er av betydning for utviklingen av vergemålsfeltet behandlet.

Selv om fylkesmannsembetene har hatt betydelige utfordringer etter ikrafttredelse av vergemålsreformen, er økningen i antall vergemål samtidig et tegn på at rettssikkerheten er bedre ivarett sammenlignet med tidligere ordning, ved at flere som har behov for det får verge. Ved årsskiftet 2015/2016 forvaltet fylkesmannsembetene nesten 19,3 mrd. kroner på vegne av vergetrengende, noe som utgjør en økning på 44 pst. siden reformstart. Så langt er ingen grove saker av mislighold avdekket, og det ser derfor ut til at reformen også har styrket rettssikkerheten til vergetrengende på dette området.

4.1.2 Bedre kapasitet i fylkesmannsembetene

Fylkesmannsembetene ble styrket med 21,5 mill. kroner til økt bemanning i 2014 (jf. omtale i Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014)). Målet var å sette embetene i stand til å håndtere utfordringene knyttet til gjennomføring av vergemålsreformen. Dette gjaldt særlig forsinkelser i innføring av nytt saksbehandlingssystem. 7 mill. kroner av den midlertidige bevilgningsøkningen ble videreført i 2015 og 6 mill. kroner i 2016. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningen fra 2016 i 2017. Målet er å bygge ned restanser, samt at embetene skal ha kapasitet til å håndtere økningen i antall vergemål.

Regjeringen bevilget 46,1 mill. kroner til midlertidig styrking av representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere i 2016. Regjeringen foreslår å videreføre 8,7 mill. kroner av tilleggsbevilgningen i 2017. Målet er å bygge ned restanser.

Det vises i denne sammenheng til følgende anmodningsvedtak fra Stortinget:

- Vedtak nr. 924 (2015–2016): «Stortinget ber regjeringen sørge for at verge- og tolketjenesten fungerer og har tilstrekkelig kapasitet.»
- Vedtak nr. 435,6 (2015–2016): «Sikre at fylkesmennene ivaretar sitt ansvar for å få oppnevnt verger for barn som kommer alene.»

Kap. 460 Spesialenheten for politisaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	47 273	40 098	46 246
	Sum kap. 0460	47 273	40 098	46 246

Spesialenheten for politisaker etterforsker, påtaleavgjør og irettefører saker der ansatte i politiet eller påtalemyndigheten er anmeldt for å ha begått en straffbar handling i tjenesten. Spesialenheten for politisaker iverksetter også etterforskning dersom noen dør eller blir alvorlig skadet som følge av politiets eller påtalemyndighetens tjenesteutøvelse, selv om det ikke er mistanke om straffbar handling.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke driftsutgifter til Spesialenheten for politisaker som lønn, godtgjørelser, husleie og andre administrative utgifter.

Bemanningen ved Spesialenheten for politisaker utgjør 32,8 årsverk per 31. august 2016.

Bevilgningen foreslås økt med 1,5 mill. kroner i 2017 for å styrke grunnbemanningen og gjennomføre kompetansetiltak i Spesialenheten for politisaker.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 460, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 3,8 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 201 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 46,2 mill. kroner.

Kap. 466 Særskilte straffesaksutgifter m.m.

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	1 045 533	956 792	1 090 813
	Sum kap. 0466	1 045 533	956 792	1 090 813

Bevilgningen på posten dekker hovedsakelig utgifter til juridisk bistand i straffesaker til personer som har rett til advokatbistand i medhold av straffeprosessloven kap. 9 og 9 a. Dette er personer som har status som siktet eller tiltalt, fornærmet, fornærmedes pårørende eller etterlatte. Videre dekkes kostnader ved bruk av sakkyndige og tolker i straffesaker samt enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon. Bevilgningen på posten dekker også utgifter til advokater, sakkyndige og tolker oppnevnt av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker etter reglene i straffeprosessloven kap. 27, samt visse andre utgifter spesifisert i postomtalen.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen dekker utgifter til salær og reise- og kostgodtgjørelse til forsvarere, bistandsadvokater, tolker og sakkyndige oppnevnt av retten eller av Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker. Den dekker også tapt arbeidsfortjeneste til ikke-salærberettigede tolker og sakkyndige i straffesaker. Bevilgningen dekker videre enkelte utgifter til Den rettsmedisinske kommisjon som honorar/godtgjørelse og reise- og kursutgifter. Bevilgningen dekker også salær og reise- og oppholdsutgifter til aktor i militære straffesaker og utgifter til Justis- og beredskapsdepartementet til oversettelse av rettsanmodninger og i utleveringssaker. De totale utgiftene på posten avhenger hovedsakelig av antall straffesaker med oppnevnte forsva-

rere eller bistandsadvokater, omfanget av disse sakene, bruken av tolker og sakkyndige i den enkelte sak og størrelsen på den offentlige salær-satsen.

Bevilgningen foreslås økt med 174 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling, samt feilberegning av merverdiavgiftandel i forbindelse med innføring av nøytral merverdiavgift i Prop. 1 S (2013–2014).

Bevilgningen foreslås redusert med 8 mill. kroner som følge av endringer i godtgjøringsreglene for sakkyndige.

Bevilgningen foreslås redusert med 51 mill. kroner som følge av redusert fraværsgodtgjørelse til advokater og sakkyndige.

Bevilgningen foreslås redusert med 4,8 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1 091 mill. kroner.

Kap. 467 Norsk lovtidend

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	4 544	4 151	4 233
	Sum kap. 0467	4 544	4 151	4 233

Norsk lovtidend er en publikasjon med kunngjøring av lover, forskrifter og en del andre vedtak. På grunn av blant annet tilpasning til EØS-regelverk har regelverksproduksjonen vært høy de senere årene. Det er viktig å offentliggjøre regelendringene raskt og korrekt. Lov- og forskriftsendringene har siden 2001 blitt kunngjort elektronisk på Lovdatas hjemmesider. Utgiftene til trykking og utsendelse av en papirutgave dekkes gjennom en abonnementsordning.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til bearbeiding av manuskripter og arbeidet med den elektroniske utgaven av Norsk lovtidend.

Bevilgningen foreslås redusert med 21 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 4,2 mill. kroner.

Kap. 468 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	14 468	15 122	16 763
	Sum kap. 0468	14 468	15 122	16 763

Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker er et uavhengig organ som skal ta stilling til om en domfelt med rettskraftig dom skal få ny behandling av saken i retten.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke godtgjørelser til kommisjonens medlemmer, lønn til sekretariatets medarbeidere samt andre driftsutgifter knyttet til kommisjonen og dens sekretariat. Sekretariatet har 10,9 årsverk per 1. mars 2016.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 468, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 1,3 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 76 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 16,8 mill. kroner.

Kap. 469 Vergemålsordningen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	197 898	228 727	196 649
21	Spesielle driftsutgifter	118 036	199 425	174 640
	Sum kap. 469	315 934	428 152	371 289

Fylkesmannsembetene ble ved ikrafttredelse av vergemålsloven 1. juli 2013 lokal vergemålsmyndighet. Det er fylkesmannsembetene som følger opp verger og representanter for enslige mindreårige asylsøkere. Statens Sivilrettsforvaltning er sentral vergemålsmyndighet.

For kap. 469, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 1,6 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 1,1 mill. kroner som følge av avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 196,6 mill. kroner.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til fylkesmannsembetene og Statens sivilrettsforvaltning, som lønn og andre administrative utgifter. I tillegg skal bevilgningen dekke investeringer, nødvendig konsulentbistand, utstyr samt prosjekt-kostnader.

Bevilgningen foreslås redusert med 37,4 mill. kroner som følge av reduksjon i antall asylsøkere. Dette innebærer at 8,7 mill. kroner av den midlertidige tilleggsbevilgningen på 46,1 mill. kroner foreslås videreført i 2017.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet.

Post 21 Spesielle driftsutgifter

Posten dekker godtgjøring og utgiftsdekning til verger, jf. vergemålsloven § 30. Posten dekker også godtgjøring og utgiftsdekning til representanter for enslige mindreårige asylsøkere, samt nødvendige utgifter til tolk, jf. utlendingsloven § 98 f.

Bevilgningen foreslås redusert med 28 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 174,6 mill. kroner.

Kap. 3469 Vergemålsordningen

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	20 139	51 939	9 333
	Sum kap. 3469	20 139	51 939	9 333

**Post 01 Vergemåls-/representantordningen,
ODA-godkjente utgifter**

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Bevilgningen foreslås redusert med 42,6 mill. kroner som følge av reduksjon i antall asylsøkere.

Det foreslås en bevilgning på posten på 9,3 mill. kroner.

Programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	899 843	977 008	962 565	-1,5
60–69	Overføringer til kommuner		5 661	5 817	2,8
70–89	Overføringer til private	580 394	534 453	604 978	13,2
	Sum kategori 06.70	1 480 237	1 517 122	1 573 360	3,7

Utgifter under programkategori 06.70 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
470	Fri rettshjelp	681 401	765 120	736 935	-3,7
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning	162 049	157 195	192 437	22,4
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre	414 242	361 611	390 103	7,9
473	Statens sivilrettsforvaltning	43 126	42 160	46 694	10,8
474	Konfliktråd	94 224	108 649	123 142	13,3
475	Bobehandling	85 195	82 387	84 049	2,0
	Sum kategori 06.70	1 480 237	1 517 122	1 573 360	3,7

1 Innledning

Programkategori 06.70 omfatter voldsoffererstatning, konfliktrådsordningen, offentlig støttet rettshjelp (fri rettshjelp), statens erstatningsansvar, Stortingets rettferdsvederlagsordning, erstatning i anledning straffeforfølgning, garantiordningen for konkursbobehandling, Statens sivilrettsforvaltning, spesielle rettshjelptiltak, Kontoret for voldsoffererstatning og Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

1.1 Straffesakskjeden

Regjeringen vil gjennom voldsoffererstatningsordningen sikre at ofre for voldshandlinger får den erstatningen de har krav på. Kontoret for voldsoffererstatning er førsteinstans for søknader etter voldsoffererstatningsloven. Kontoret for voldsoffererstatning tar også stilling til om det skal søkes regress hos skadevolder. Utgangspunktet er at det skal søkes regress slik at skadevolders erstatningsansvar blir en realitet. Regresskravet kan helt eller delvis ettergis dersom utvist skyld, skadevolderens

økonomi eller forholdene ellers tilsier det. Erstatningsnemnda for voldsofre er klageinstans i saker om voldsoffererstatning. Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for nemnda og har fått delegert myndighet til å fatte vedtak i saker som ikke er av prinsipiell betydning.

God offeromsorg skal bidra til at voldsofre og deres pårørende føler seg ivaretatt og får hjelp til å kunne legge den kriminelle handlingen de har blitt utsatt for bak seg. Gode rådgivningstjenester til kriminalitetsofre er derfor viktig. Dagens rådgivningskontorer tilbyr gratis bistand og veiledning til ofre for kriminalitet, pårørende og vitner. De kan også bistå ved søknad om voldsoffererstatning. Det finnes i alt 14 rådgivningskontorer, som organisatorisk hører inn under Kontoret for voldsoffererstatning.

Konfliktrådene er del av straffesakskjeden og har blant annet ansvar for å behandle saker overført til mekling i konfliktråd. Konfliktrådene behandler både straffesaker og sivile saker. Konfliktrådene har også et særskilt ansvar for å gjennomføre de strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging.

Erstatning i anledning straffeforfølgning kan gis til personer som uberettiget har vært utsatt for straffeforfølgning. I henhold til regler i straffeprosessloven har de krav på erstatning. Sakene forberedes av politiet og behandles av Statens sivilrettsforvaltning i henhold til straffeprosessloven § 449. Det er ikke klageadgang, men saken kan bringes inn for domstolene.

Regjeringens mål for justissektoren ble endret med virkning fra 2015. Målene er endringsmål som skal gi gjenfinnbare effekter for samfunnet og for brukerne, jf. Prop. 1 S (2014–2015).

Departementet har følgende mål for programkategori 06.70 Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.:

- Redusere alvorlig kriminalitet
- Styrket forebygging mot kriminalitet
- En mer effektiv straffesakskjede

Regjeringen har som mål å redusere alvorlig kriminalitet og styrke forebyggingen av kriminalitet. Konfliktrådenes virksomhet skal bidra til å oppnå disse målene. De strafferettslige reaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal få unge lovbrøyttere ut av en kriminell løpebane, og dermed forebygge og redusere kriminalitet senere i livet. Reaksjonene bygger på prinsippene om gjenopprettende prosess og legger til rette for involvering av de berørte av den kriminelle handlingen. Videre legger reaksjonene opp til individuelt tilpas-

set og koordinert tverretattlig oppfølging av den enkelte unge lovbrøytter. Gjennomføringen av reaksjonene er lagt til konfliktrådene.

Regjeringen vil ha en mer effektiv straffesakskjede. Behandling av saker i konfliktråd, offeromsorgen og utbetaling av erstatning i anledning straffeforfølgning må fungere effektivt for at alle berørte av en straffesak skal oppleve å bli ivaretatt.

1.2 Andre deler av programkategorien

Programkategorien omhandler også flere oppgaver av sivilrettslig art.

Statens sivilrettsforvaltning fatter vedtak på flere sivilrettslige felt, herunder klagesaker etter lov om fri rettshjelp og klager over fylkesmennes vedtak i tomtfestesaker.

Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak er en ordning som retter seg mot grupper som faller utenfor det ordinære rettshjelpstilbudet.

Konfliktrådet mekler i sivile saker dersom partene ønsker det og sakene egner seg for konflikt-rådsbehandling.

2 Budsjettmessige prioriteringer

Regjeringen foreslår følgende budsjettmessige prioriteringer i 2017 innenfor programkategori 06.70:

- videreføre styrkingen av saksbehandlingskapasitet i Statens sivilrettsforvaltning innen rettshjelpsområdet med 1,2 mill. kroner
- videreføre Nordlandsforsknings følgeevaluering av straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging med 0,8 mill. kroner
- etablere en ny og styrket offeromsorg i tilknytning til politiet, etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker. Dette innebærer en styrking på 19 mill. kroner. I tillegg overføres dagens Rådgivningskontorer for kriminalitetsofre (9 mill. kroner) til politiet og blir en del av det nye tilbudet i 2017, jf. omtale under programkategori 06.40
- styrke kapasiteten i konfliktrådene med 2,5 mill. kroner
- utvide adgangen til fri rettshjelp (uten behovsprøving og egenandel) til pasienter i tvungent psykisk helsevern ved klage til fylkesmannen over vedtak om behandling uten samtykke (tvangsmedisinering mv.); totalt 3 mill. kroner årlig
- rette opp skjevheter på rettshjelpsområdet ved å myke opp dispensasjonspraksis fra inntektsgrensen for fri rettshjelp i enkelte tilfeller.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For programkategori 06.70 innebærer dette at bevilgningen økes med til sammen 17,5 mill. kroner.

3 Straffesakskjeden

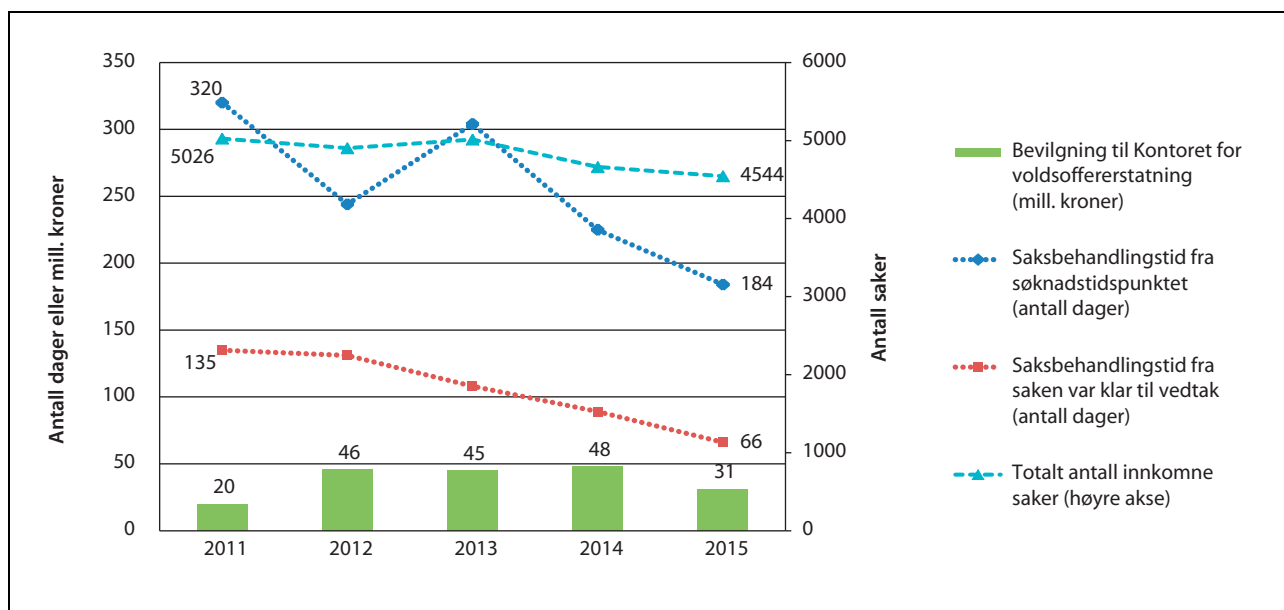
3.1 Voldsoffererstatning

3.1.1 Færre saker og lavere restanser ved Kontoret for voldsoffererstatning

Kontoret for voldsoffererstatning ble midlertidig styrket i statsbudsjettet for 2012 med 25 mill. kroner for å redusere restansene og behandle et stort antall saker etter 22. juli. Styrkingen bidro til at sa-

ker etter 22. juli ble behandlet innen rimelig tid. I tillegg bidro styrkingen til at restansene ble betydelig redusert.

Saksinngangen knyttet til terrorangrepene gikk ned i andre halvdel av 2013 og gjennom 2014. I statsbudsjettet for 2015 fikk Kontoret for voldsoffererstatning beholde 10 mill. kroner av bevilgningen som ble gitt i 2012, for å unngå økte restanser og økt saksbehandlingstid. Den positive trenden ved Kontoret for voldsoffererstatning har fortsatt i 2015. For femte året på rad ble det behandlet flere saker enn det som kom inn til Kontoret for voldsoffererstatning. Restansene og saksbehandlingstiden har fortsatt å gå ned i 2015.

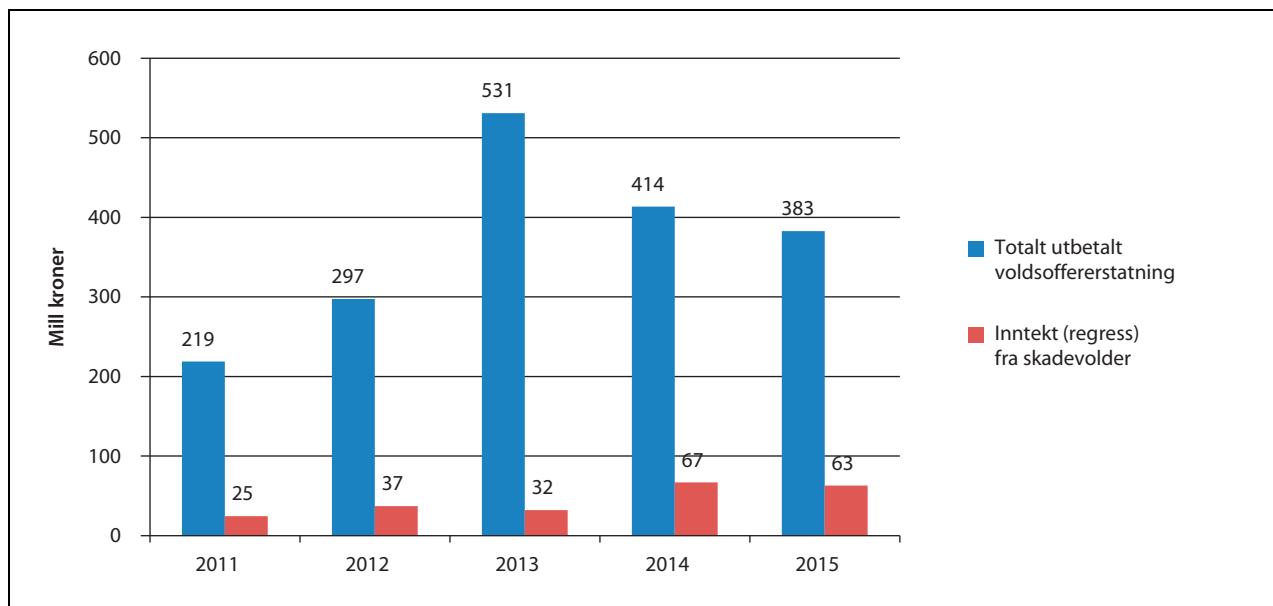

Figur 2.19 Saksavvikling og bevilgning til Kontoret for voldsoffererstatning 2011–2015

Kontoret for voldsoffererstatning behandler også saker om regress fra skadevolder. Saken sendes etter endelig vedtak til Statens Innkrevingssentral. Regress fra skadevolder har vært ett av flere prioriterte områder i tilknytning til ekstrabevilgningen. Innbetalingene har i perioden 2011 til 2014 økt kraftig.

Det er igangsatt tiltak for ytterligere å effektivisere saksbehandlingen ved Kontoret for voldsoffererstatning.

Kontoret for voldsoffererstatning er sammen med flere virksomheter med i et pilotprosjekt i forbindelse med ny løsning for elektronisk dokumentutveksling (EDU). EDU har stor betydning for samarbeidet på tvers av sektorene og vil kunne gi mer effektiv dokumentutveksling mellom Kontoret for voldsoffererstatning og andre aktører.

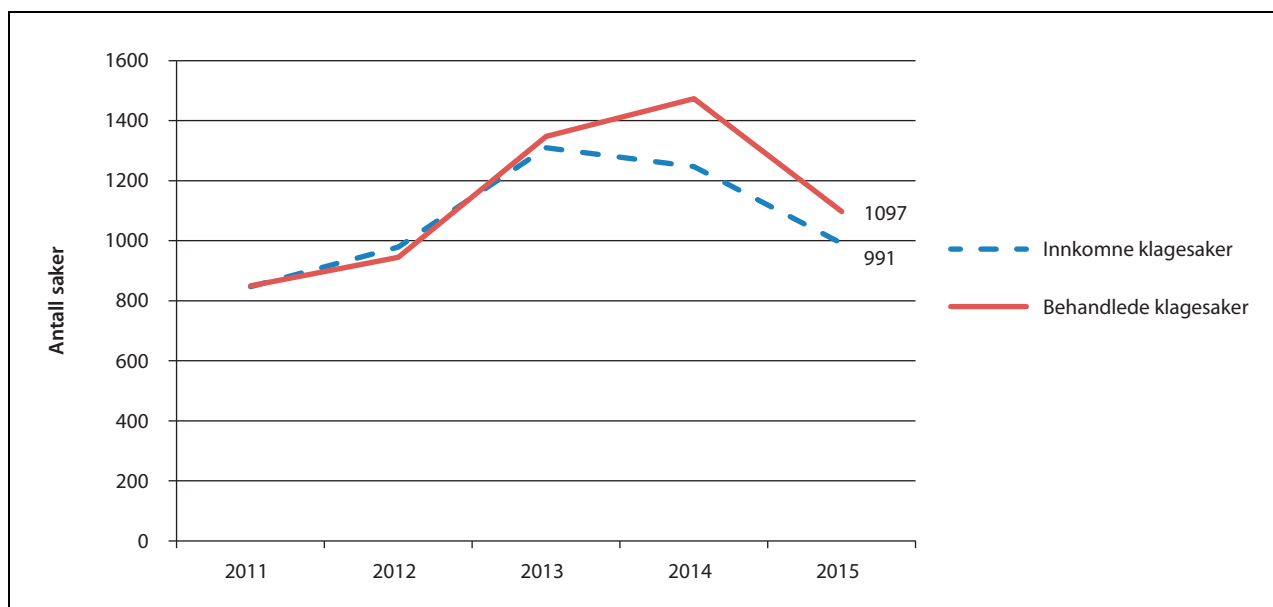

Figur 2.20 Utbetaling av voldsoffererstatning og inntekt fra regress 2011–2015

3.1.2 Saksavvikling ved erstatningsnemnda for voldsofre

Erstatningsnemnda for voldsofre er klageorgan for vedtak som er fattet av Kontoret for voldsoffererstatning. Statens sivilrettsforvaltning behandler flere av klagesakene etter delegasjon. I 2015 be-

handlet Statens sivilrettsforvaltning 2 av 3 saker. Mens antall klagesaker økte i de tre foregående år, har utviklingen snudd i 2015. Dette kan dels skyldes at de siste klagesakene etter terrorhendelsene i 2011 snart er ferdigbehandlet og utgjør i 2015 mindre enn 2 pst. av det totale saksvolumet.

Figur 2.21 Saksavvikling ved Erstatningsnemnda for voldsofre 2011–2015

3.1.3 Voldsoffererstatningsutvalget

Regjeringen nedsatte i 2015 et utvalg for å gjenomgå voldsoffererstatningsordningen og vurdere behovet for endringer i ordningen om kompensasjon til skadelidte ved alvorlig kriminalitet mv. Målet for gjennomgangen var et klarere og enklere regelverk, hvilket er av stor betydning for en effektiv saksbehandling og avgjørelser av høy kvalitet. Utvalget la frem sin utredning «Rettferdig og forutsigbar voldsskadeerstatning» 23. juni 2016. Saken er til behandling i departementet.

3.2 Offeromsorg

3.2.1 Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre

I 2015 ble det registrert 3 022 brukere på landsbasis hos Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre. De fleste brukerne blir henvist fra politiet. Samtidig er det utfordrende for rådgivningskontorene å få politiet til å henvise og nå ut til de som trenger hjelp og rådgivning. Selv om antall konsultasjoner per bruker har økt, har ikke antall brukere ved rådgivningskontorene økt vesentlig. Sammenlikninger med tilsvarende tilbud i andre land og omfanget av registrert voldskriminalitet i Norge tilsier at det er potensiale for flere brukere enn det som er tilfellet i dag.

Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) gjennomførte i 2014, på oppdrag fra departementet, en studie av hvordan hjelpetilbudene fungerer for mennesker som har vært utsatt for vold. NKVTS' rapport viser blant annet at dagens tilbud er for fragmentert og for dårlig koordinert.

Det er et samfunnsproblem at personer som er utsatt for vold ikke får tilstrekkelig hjelp. Dette får store konsekvenser for den enkelte. I tillegg påfører det samfunnet store økonomiske tap. Voldsofre som ikke får hjelp har økt sannsynlighet for fravær fra arbeid samt økt bruk av helserelaterte tjenester.

Regjeringen vil derfor styrke ofrenes stilling gjennom straffesakskjeden ved å opprette et tilbud til ofre i tilknytning til hvert politidistrikt. Tilbudet vil gi raskere og bedre hjelp til flere ofre enn det som er tilfellet i dag.

3.2.2 En ny og styrket offeromsorg

Regjeringen vil etablere tolv nye og styrkede offeromsorgskontorer i tilknytning til politiet, etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker i Trondheim. Satsingen innebærer at det etableres offeromsorgskontorer lokalisert hos politiet i samarbeid med kommunene. Rådgivnings-

kontorene for kriminalitetsofre, som i dag er administrativt tilknyttet Kontoret for voldsoffererstatning, overføres til politiet og skal i løpet av 2017 bli en del av det nye tilbudet.

Det skal etableres et nært samarbeid med kommunene for å få tett kobling til deres tjenester. De nye støttesentrene skal gi voldsofre psykososial støtte, oppfølging, informasjon og veiledning gjennom hele straffesakskjeden. Støttesentrene skal løse brukerne til profesjonell hjelp i kommunalt og statlig hjelpeapparat. En organisatorisk tilknytning til politiet vil gi lettere tilgang til mange potensielle brukere enn hva tilknytning til andre virksomheter vil gi.

Tiltaket vil kunne gi ofre og pårørende økt livskvalitet og bidra til at de kommer raskere tilbake til arbeid og andre daglige aktiviteter. Det vil kunne bidra til økt verdiskapning, færre ytelser til personer som befinner seg utenfor arbeidslivet og mindre utgifter knyttet til helserelaterte tjenester.

Kriminalitetsofrene vil i større grad enn tidligere få den nødvendige støtten som trengs for å stå i en straffesak til den er ferdig behandlet. Dette er positivt for det enkelte offer så vel som for politiet og rettsvesenet.

Etableringen av offeromsorgskontorene må også sees i sammenheng med Regjeringens arbeid med opptrappingsplan om vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn.

Regjeringen foreslår derfor å øke bevilgningen under kap. 440, post 01 med 19 mill. kroner til tiltaket i 2017, jf. omtale under kap. 440, post 01. Videre foreslås det at bevilgningen til Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre på 9 mill. kroner overføres til kap. 440, post 01. Den totale bevilgningen til offeromsorgskontorene blir på 28 mill. kroner årlig. Dette muliggjør at hvert politidistrikt vil få to til fire stillinger, avhengig av saksmengde. Iverksettelse og omorganisering vil starte i 2017. I oppstartsåret vil det bli satt av midler til selve omorganiseringen, herunder til blant annet kompetanseutvikling og prosjektledelse.

3.3 Konflikttrådene

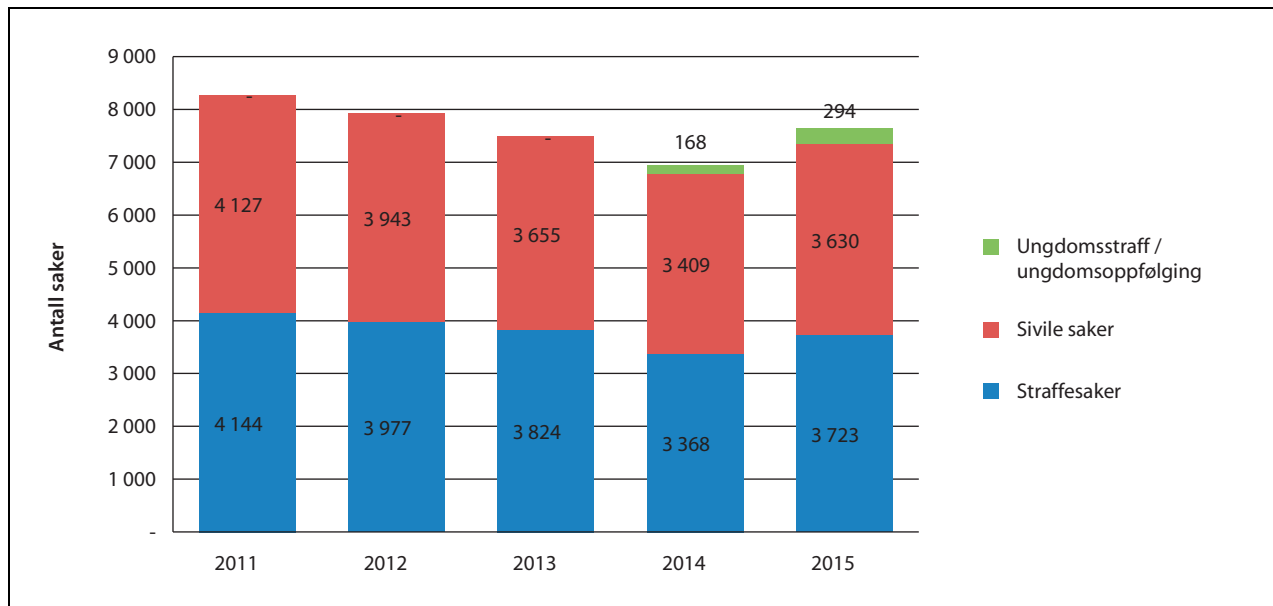
3.3.1 Økning i saker til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging

For første gang siden 2009 er det økning i antall konflikttrådssaker. Totalt hadde konflikttrådene 7 647 registrerte saker i 2015, mot 6 945 i 2014. Dette inkluderer både sivile saker og straffesaker, herunder ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. En stor andel av de som svarer på brukerundersøkelser er godt fornøyd med kon-

fliktrådets tjenester og vil anbefale andre å benytte konfliktråd.

I 2014 mottok konfliktrådene 168 saker som gjaldt ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. I 2015 mottok de 294 saker. Fra reformstart i 2014

til og med 31. august 2016 er 281 saker avsluttet, hvorav 65 er avsluttet ved brudd. Det er store forskjeller mellom de ulike konfliktrådene når det gjelder antall saker.

Figur 2.22 Antall mottatte saker i konfliktrådene 2011–2015

Nordlandsforskning gjennomfører en følgeevaluering av de nye straffereaksjonene og funnene vil bli kommunisert løpende til konfliktrådsorganisasjonen. Departementet vil orientere nærmere om funnene når underveistrapportene er klare.

I 2016 ble det bevilget 2,5 mill. kroner for å styrke kapasiteten i enkelte av konfliktrådene med særlig stor saksvekst. Sør-Trøndelag, Sør-Rogaland og Agder fikk derfor tilført midler til en ekstra ungdomskoordinator.

3.3.2 Bedre kapasitet i konfliktrådene

Ungdomsstraff og ungdomsoppfølging skal bidra til å forebygge ny kriminalitet og redusere alvorlig kriminalitet blant ungdom. For å lykkes er det en forutsetning at reaksjonen blir igangsatt raskt etter overføring til konfliktrådene og at det ikke oppstår ventelister. Rask igangsetting har stor forebyggingseffekt ved at kriminelle mønstre kan bli brutt, positive nettverk blir mobilisert og det blir tydelig sammenheng mellom kriminell handling, konsekvenser for fornærmede og reaksjon.

Innføringen av de nye reaksjonene har ført til flere saker enn forventet ved reformstart, og antall saker har som nevnt fortsatt å øke vesentlig

i 2015 og 2016. Regjeringen foreslår derfor å styrke konfliktrådene med 2,5 mill. kroner for å møte den økte saksinngangen.

3.3.3 Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging

Innenfor forebyggende arbeid generelt, og kriminalitetsforebygging spesielt, er det en utfordring at ulike sektorer og instanser ikke jobber tilstrekkelig koordinert og samordnet. Dette gjelder både på system- og individnivå. For å styrke det kriminalitetsforebyggende arbeidet ble Kompetansesenter for kriminalitetsforebygging etablert 1. november i 2015.

Senteret er lagt til Sekretariatet for konfliktrådene. For å styrke koordineringen på nasjonalt nivå, er det opprettet et departementsutvalg bestående av representanter fra departementene som har en sentral funksjon i det kriminalitetsforebyggende arbeidet. Kompetansesenteret skal bidra til kunnskapsbasert kriminalitetsforebygging, både nasjonalt og lokalt, gjennom innhenting og formidling av erfaringsbasert og forskningsbasert kunnskap. Senterets innsats skal gjennom kompetanseutvikling og rådgivning bidra til større bevissthet om sektorovergrepene og utfordringer og løsninger på det kriminalitetsforebyggende området.

4 Andre deler av programkategorien

4.1 Fri rettshjelp

Justis- og beredskapsdepartementet forvalter en rekke ordninger som skal bidra til å ivareta rettsikkerheten til individer og grupper. Rettsikkerheten ivaretas blant annet av ordningen med fri rettshjelp i sivile saker og lovverket for rettergangen i sivile saker, herunder bruk av sakkyndighet og tolk.

Mange er i dag avhengige av ulike offentlige ordninger for å opprettholde sin velferd. Gjennom rettshjelpsordningen bidrar staten til at disse får juridisk bistand til å ivareta enkelte grunnleggende rettigheter uavhengig av økonomi.

Fri rettshjelp gis som fritt rettsråd og fri sakførsel. Fritt rettsråd er fri rettshjelp utenfor rettergang, mens fri sakførsel innebærer fri advokatbistand i saker for domstolene og visse forvaltningsorganer.

Rimelig juridisk bistand sikres for enslige med inntekter inntil 246 000 kroner og for ektefeller og andre som lever sammen og har felles økonomi, og som tilsammen har inntekter inntil 369 000 kroner. Den samlede offentlige finansieringen av rettshjelp er omfattende. Finansieringen inkluderer hel eller delvis dekning av utgifter til domstolsbehandling og annen juridisk rådgivning innenfor visse sivilrettslige saksområder.

Finansieringen av rettshjelpsordningen dekkes dels gjennom bruk av egenandel, selv om inntektene fra egenandel er svært liten sammenlignet med utgiftene til ordningen.

Utgifter til disse ordningene bevilges over kap. 470 Fri rettshjelp.

4.1.1 Økte utgifter til fri rettshjelp

Statens utgifter til fri rettshjelp har økt betydelig de siste årene. I 2015 var utgiftene på om lag 650 mill. kroner (eks. mva.). Økningen har vært særlig stor i perioden 2006 til 2014, med en vekst på 40 pst.

Regjeringen vil sikre at ordningene og tiltakene innen rettshjelpsområdet forvaltes på en måte som gir god rettsikkerhet mest mulig kostnadseffektivt. Det vises i denne sammenheng til omtale av Menon economics' analyse av kostnadsutviklingen innen fri rettshjelp og særskilte straffesaksutgifter under programkategori 06.60.

Analysen viser at veksten på kap 470, post 01 (i likhet med kap. 466, post 01) i all hovedsak kan knyttes til veksten i antall saker. I tillegg til økningen i advokatsalæret har befolkningsvekst og økt aktivitet i barnevernet vært de viktigste

årsakene til kostnadsveksten på kap. 470. Økningen i aktivitet i barnevernet har ført til en kraftig økning i antall saker ved Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, noe som igjen har ført til økte kostnader til advokater, sakkyndige og tolker. Videre har det også vært en betydelig økning i utgiftene til fri sakførsel i domstolene, noe som kan knyttes til en økning i anker av vedtak i fylkesnemndene og saker etter barneloven. Kostnadene til fritt rettsråd har blitt redusert når man justerer for økningen i antall innbyggere og salærsats. Dette skyldes trolig i stor grad at inntektsgrensen for fri rettshjelp ikke er endret siden 2009.

Analysens konklusjoner og anbefalinger er til behandling i departementet.

4.1.2 Reduserte kostnader som følge av et mer effektivt regelverk

Regjeringen vil gjennomføre tiltak for å effektivisere regelverket som knytter seg til de økende kostnadene til straffesaker og fri rettshjelp. Det vises i denne sammenheng til omtale av reduksjon i fraværsgodtgjørelse for advokater og sakkyndige, og endring i godtgjøelsesreglene for tjeneste som sakkyndig under programkategori 06.60.

Regjeringen vil gjøre endringer knyttet til egenandelen ved fri sakførsel. I det store flertallet saker er det en fordel for partene at saken løses utenfor rettsapparatet, noe som også bidrar til at fellesskapets ressurser brukes på en mer effektiv måte.

Taket for egenandel i fri sakførselsaker er ikke hevet på flere år, utover justering av salærsatsen. Regjeringen foreslår å heve taket for egenandel ved fri sakførsel i behovsprøvde saker. Økt egenandel vil kunne føre til at flere ser seg tjent med å komme fram til minnelige/utenomrettslige løsnings. Egenandelen skal fortsatt utgjøre 25 pst. av utgiftene, men taket for egenandelen foreslås hevet fra fem ganger den offentlige salærsats til åtte ganger salærsats. Ny egenandel blir da 8 160 kroner fra 1. januar 2017.

Det foreslås også å fjerne felleseieskifte mellom ektefeller og økonomisk oppgjør mellom samboere som prioritert sak på fri sakførselstadiet. I all hovedsak kan og bør denne typen saker løses utenfor domstolene.

De ovenfor nevnte tiltakene vil redusere statens utgifter til fri rettshjelp. Forslagene vil bidra til at flere saker løses utenfor rettsapparatet. De reduserte utgiftene vil komme andre deler av justissektoren til gode.

Forslagene har vært på høring. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med forslag til lovendringer.

4.1.3 Oppmykning av dispensasjonspraksis

Inntektsgrensene for fri rettshjelp har vært uendret siden 2009. Siden lovendringen i 2006 har det også vært ført en meget restriktiv dispensasjonspraksis.

Departementet har foretatt en gjennomgang av rundskrivets regler om økonomisk dispensasjon og ser at det er behov for en viss oppmykning av praksis. Departementet ønsker å rette opp enkelte utilsiktede utslag og skjevheter i dagens praksis. Det gis derfor nye retningslinjer for dispensasjon fra inntektsgrensene. Dette gjelder spesielt for personer som forsørger barn. Endring i dispensasjonspraksis vil også omfatte gruppen av trygdede som inntil 1. januar 2015 falt inn under inntektsgrensene, men som etter en omlegging av skattesystemet har falt utenfor rettshjelpsordningen.

4.1.4 Bedre rettshjelp i Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

I Regjeringens politiske plattform framgår det at «Barnevernet må få større adgang til å gi nødvendige hjelpetiltak, også uten samtykke der det er nødvendig for å forebygge omsorgsovertakelse». Forslag om lovendring på dette området ble vedtatt av Stortinget 11. juni 2015. Det vises til omtale under kap. 410, post 01 og omtale i Barne- og likestillingsdepartementet sin budsjettproposisjon, kap. 853, post 01. Formålet med ordningen er å forbedre situasjonen til barnet og forebygge mer inngripende tiltak som omsorgsovertakelse. De private parter som påvirkes av lovendringene omfattes av ordningen med fri rettshjelp for saker i fylkesnemnda og domstolene.

4.1.5 Bedre tilgang til juridisk bistand i internasjonale barnebortføringsaker

Ved en lovendring 1. januar 2016 ble reglene for fri rettshjelp i internasjonale barnebortføringsaker utvidet. Endringen innebærer at en forelder kan få fri rettshjelp til advokatbistand i utlandet, uavhengig av hvilken stat barnet er bortført til. Reglene er også utvidet slik at en forelder som har fått barnet sitt bortført til Norge, kan få fri sakførsel. Rettshjelpsordningens inntekts- og formuesgrenser må være oppfylt.

Bedre tilgang til juridisk bistand vil kunne føre til raskere behandling av sakene, noe som igjen vil redusere skadevirkningen for barna.

4.2 Spesielle rettshjelpiltak

Justis- og beredskapsdepartementet gir tilskudd til spesielle rettshjelpiltak. Ordningen forvaltes av Statens sivilrettsforvaltning og er øremerket. Formålet med tilskuddsordningen er å gi kostnadseffektive rettshjelpstilbud til utsatte grupper og mennesker som er i en særlig vanskelig situasjon, og som kan oppfatte at terskelen for å oppsøke ordinær juridisk bistand er høy. Tilskuddene skal gå til tiltak som best oppfyller formålet med ordningen.

4.2.1 God måloppnåelse

Oxford Research AS evaluerte i 2015, på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet, de spesielle rettshjelpiltakene. Konklusjonen var at tiltakene på et overordnet nivå oppnådde det som var hensikten med tilskuddene. Ordningen har stor samfunnsmessig betydning, og bidrar til å gi rettshjelp til personer i en spesielt vanskelig situasjon eller en gruppe som anses som særlig utsatt, selv om graden av måloppnåelse varierte mellom de ulike rettshjelpiltakene.

4.2.2 Styrking av spesielle rettshjelpiltak

Ordningen ble styrket med 10 mill. kroner i 2016. Flere av organisasjonene med best måloppnåelse fikk økt sitt tilskudd. Regjeringen er opptatt av at ordningen skal benyttes til formålet og tilskuddsmottakere må kunne vise til tiltak for å nå målgruppen i større grad.

Regjeringen foreslår å videreføre styrkingen på 10 mill. kroner i 2017. Det vises til postomtalen (kap. 470 Fri rettshjelp, post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelpiltak) for oversikt over fordelingen av midlene.

Regelverket for 2017 vil bli revidert slik at det også åpnes for at tilskuddsmidlene kan benyttes til rettspolitisk arbeid.

Det vises i denne sammenheng til følgende anmodningsvedtak (vedtak nr. 1001, 17. juni 2016):

- «Stortinget ber regjeringen åpne for at midlene som gis gjennom tilskuddsordningen til spesielle rettshjelpiltak (kap. 470 post 72), også skal kunne benyttes til rettspolitisk arbeid, etter som rettspolitisk arbeid er en naturlig del av rettssikkerhetsarbeidet som de frivillige organisasjonene bedriver.»

4.3 Statens sivilrettsforvaltning

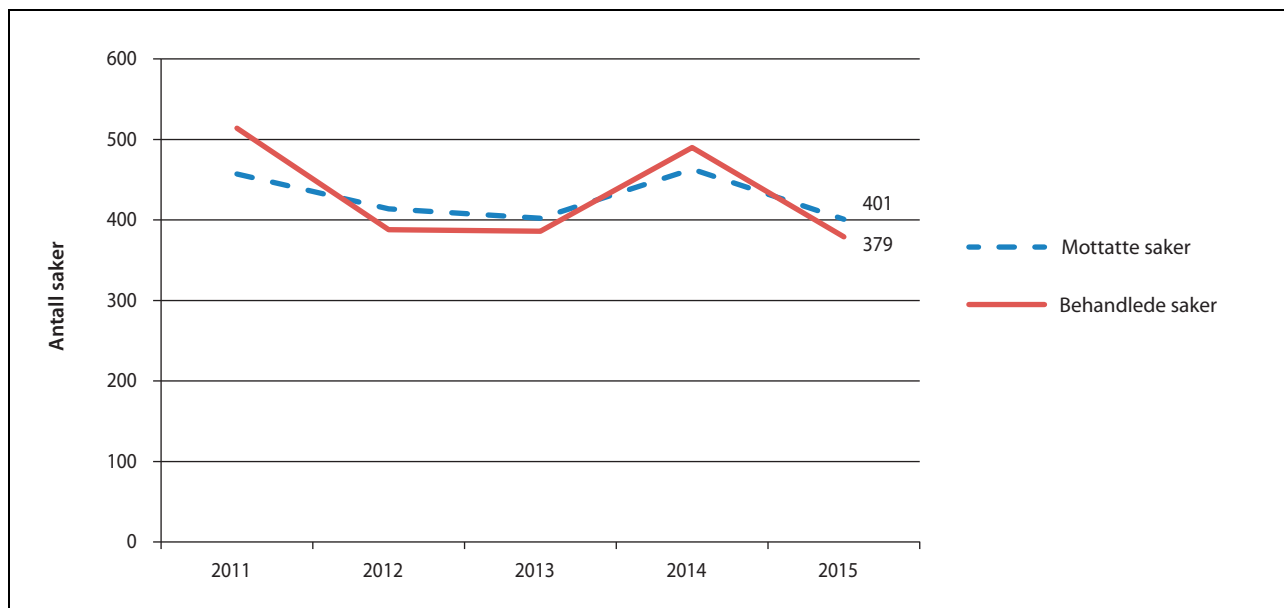
Statens sivilrettsforvaltning fatter vedtak på flere sivilrettslige felt, herunder erstatning i anledning av straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31, klagesaker etter lov om fri rettshjelp, klager over fylkesmennenes vedtak i tomtefestesaker og stadfestelse av testamenter. Videre er Statens sivilrettsforvaltning tillagt rollen som sentral vergemålsmyndighet, jf. omtale under programkategori 06.60. Virksomheten utøver sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, Stortingets utvalg for rettferdsvederlag, Den rettsmedisinske kommisjon, Barnesakkyndig kommisjon og Konkursrådet.

4.3.1 Økning i klagesaker i sammenheng med fri rettshjelp

Statens sivilrettsforvaltning har fra 2013 til 2014 registrert en økning på 15 pst. i antall innkomne

klagesaker i sammenheng med fri rettshjelp. Økningen må ses i sammenheng med at det i denne perioden kom inn et stort antall søknader om fri sakførsel i forbindelse med rettslig prøving av en returavtale på utlendingsfeltet, og at det har vært økning i antall søknader om fritt rettsråd som gjelder omgjøringsbegjæringer over vedtak fra Utlendingsnemnda.

Hittil i 2016 har det vært en økning i utlendingssaker vedrørende enslige mindreårige asylsøkere på om lag 60 pst. i fylkesmannsembetene, som behandler søknader om fri rettshjelp i førsteinstans. På grunn av saksbehandlingstid og klagefrister er det ventet at de fleste klagesakene etter økningen i asylankomster høsten 2015, vil bli behandlet i 2017. Regjeringen foreslår derfor å videreføre 1,2 mill. kroner av tilleggsbevilgningen på 2,1 mill. kroner som ble gitt Statens sivilrettsforvaltning i 2016. Midlene vil sette Statens sivilrettsforvaltning i stand til å behandle klagesakene innen rimelig tid.

Figur 2.23 Klagesaker i sammenheng med fri rettshjelp 2011–2015

Resultater og måloppnåelse på vergemålsområdet omtales under programkategori 06.60. Generelt bidrar Statens sivilrettsforvaltning til å nå målet om en mer effektiv straffesakskjede både på voldsoffererstatningsområdet og når det gjelder erstatning i anledning straffeforfølgning.

4.4 Stortingets rettferdsvederlagsordning

Statens sivilrettsforvaltning er sekretariat for Stortingets utvalg for rettferdsvederlag som

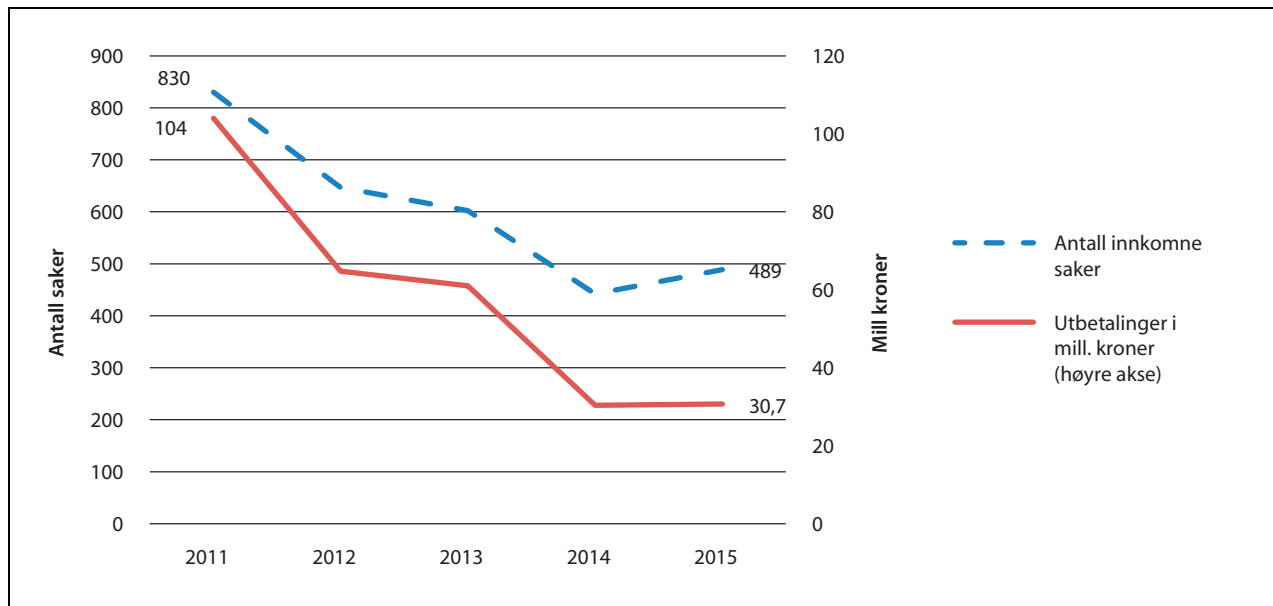
avgjør søknader om rettferdsvederlag. Rettferdsvederlagsordningen er Stortingets egen ordning der enkeltpersoner som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige i forhold til andre på samme tid kan søke om en skjønnsmessig kompensasjon. Ordningen er basert på sedvane. Ordningen tar ikke sikte på å dekke økonomisk tap, men er ment som en kompensasjon for urett som er påført. Forholdet det søkes rettferdsvederlag for må være foreldet og ikke omfattes av andre erstatnings- eller kom-

pensasjonsordninger. Avgjørelsene kan ikke påklages.

Stortingets utvalg for rettfærdsvederlag har fullmakt til å innvilge rettfærdsvederlag med inntil

250 000 kroner i den enkelte sak og inntil 300 000 kroner etter særordninger.

På grunn av nedgangen i antall søknader over tid, ble det for perioden 2014–2018 bare utnevnt ett Utvalg for rettfærdsvederlag.

Figur 2.24 Saksinnang og utbetalinger – rettfærdsvederlagsordningen 2011–2015

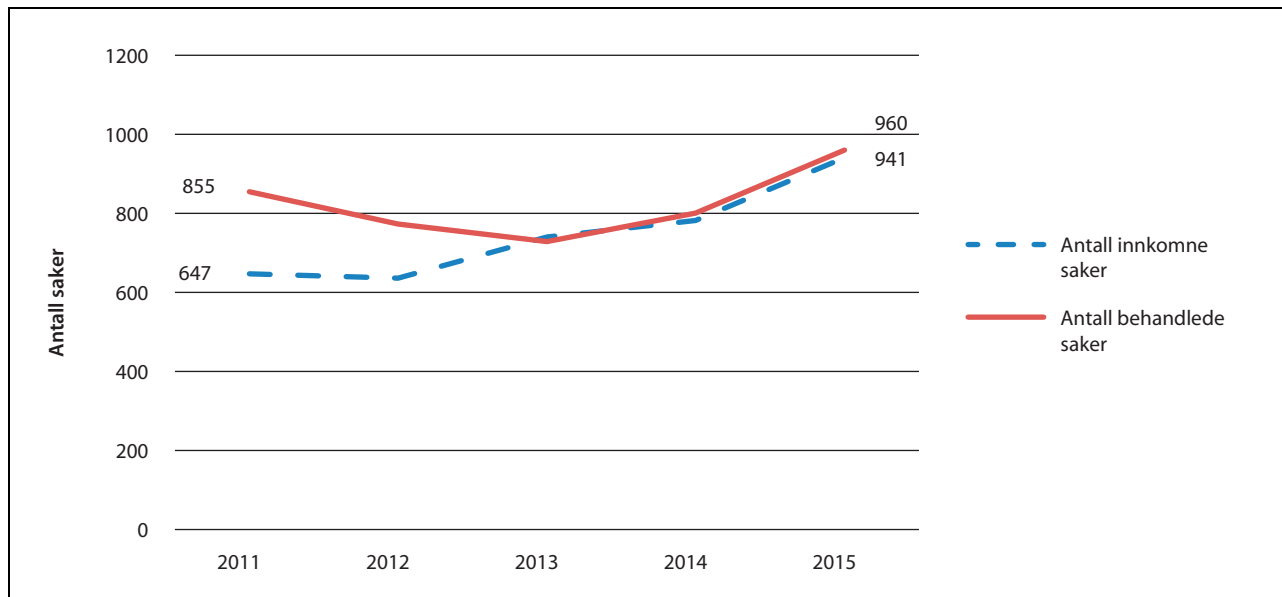
Det ble i 2015 utbetalt om lag 30,7 mill. kroner i rettfærdsvederlag fra staten. Det er en reduksjon på nærmere 50 pst. fra 2013 og 70 pst. fra 2010. Nedgangen i utbetaling må ses i sammenheng med en markant nedgang i antallet innkomne saker i perioden. Nedgangen har også sammenheng med at brukergruppene for særordningene som ble vedtatt av Stortinget i 2005, i stor grad har fått søknadene behandlet. Særordningene utgjør nå om lag 20 pst. av sakene. Inngangen av saker etter alminnelig ordning har vært relativt stabil i perioden 2010–2015, med unntak av en nedgang i 2014. Utbetalingene av rettfærdsvederlag er som følge av denne utviklingen betydelig redusert.

Den totale gjennomsnittlige saksbehandlingstiden for alle typer saker har vært 17 måneder i 2015, en måned kortere enn i 2013. Ved årsskiftet 2014–2015 hadde Statens sivilrettsforvaltning totalt 681 saker i restanse. Det er en nedgang på

62 saker fra året før. Sakene var enten under utredning i faginstans, under utredning i Statens sivilrettsforvaltning som eneste faginstans, eller ferdigstilt for utvalgsbehandling.

4.5 Erstatning i anledning straffeforfølgning

En person som har vært siktet, tiltalt eller dømt for en straffbar handling kan ha rett til erstatning for økonomisk tap og oppreisning dersom vedkommende blir frifunnet, forfølgningen mot vedkommende blir innstilt eller vedkommende har vært pågrepet eller fengslet i strid med sentrale menneskerettighetskonvensjoner. Erstatningen følger faste satser for krenkelse eller annen skade av ikke-økonomisk art. Det vises til straffeprosessloven kap. 30 og 31 og forskrift om standardsetninger for oppreisning etter uberettiget straffeforfølgning.

Figur 2.25 Saksinngang og behandlede saker – erstatning i anledning straffeforfølgning 2011–2015

Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for saker vedrørende erstatning i anledning straffeforfølgning var syv mnd i 2015. Politiets saksbehandlingstid var på ca. fem mnd., mens saksbehandlingstiden i Statens sivilrettsforvaltning var på ca. to mnd.

Saksbehandlingstiden er uendret fra 2013. Det har vært en moderat økning i antall innkomne saker de siste fem årene. På grunn av at antall behandlede saker overstiger saksinngangen, er restansene av ubehandlede saker redusert.

Kap. 470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	645 584	719 091	689 897
72	Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	35 817	46 029	47 038
	Sum kap. 0470	681 401	765 120	736 935

Det kan gis tilskudd til dekning av rettshjelpsutgifter i tvistesaker i og utenfor rettergang. De årlige utgiftene avhenger av i hvilken grad publikum benytter seg av tilbudet, og er derfor vanskelig å anslå på forhånd. Bevilgningen til ordningen omfatter også tilskudd til spesielle rettshjelptiltak.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til advokat, sakkyndige og meddommere m.m. i saker der det er gitt fri sakførsel etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fri sakførsel gis i saker for domstolene og for særskilte forvaltningsorganer som fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker,

kontrollkommisjonen (for psykisk helsevern), smittevernemnda m.m. I tillegg dekker bevilgningen utgifter til advokat og rettshjelp i saker hvor det helt eller delvis er innvilget fritt rettsråd etter reglene i lov om fri rettshjelp. Fritt rettsråd er juridisk rådgivning i saker som ikke er til behandling i domstolene eller et annet organ hvor det kan gis fri sakførsel.

Det foreslås å øke bevilgningen med 14,1 mill. kroner som følge av lovendringen om å gi kommunene utvidet adgang til å pålegge hjelpetiltak, jf. omtale under kap. 410, post 01 og kap. 853, post 01 under Barne- og likestillingsdepartementet.

Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 2,5 mill. kroner ved å unnta felleseieskifte

mellom ektefeller og økonomisk oppgjør mellom samboere som prioritert sak på sakførselstadiet.

Bevilgningen foreslås redusert med 20 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Bevilgningen foreslås redusert med 17 mill. kroner som følge av redusert fraværsgodtgjørelse til advokater og sakkyndige.

Bevilgningen foreslås redusert med 22 mill. kroner som følge av forslag om å heve taket for egenandel ved fri sakførsel i behovsprøvde saker.

Bevilgningen foreslås økt med 2,5 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon på kap. 410, post 01 i forbindelse med dekning av partenes sakskostnader i saker for Utmarksdomstolen.

Bevilgningen foreslås økt med 1 mill. kroner som følge av oppmykning av dispensasjonspraksis når det gjelder inntektsgrensen for fri rettshjelp.

Bevilgningen foreslås redusert med 3,6 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 689,9 mill. kroner.

Post 72 Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak

Bevilgningen på posten dekker primært tilskudd for å sikre rettssikkerhetsarbeid og tilskudd til rettshjelpsvirksomhet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 47 mill. kroner. Fordeling av midlene fremkommer av tabellen nedenfor.

Tabell 2.22 Fordeling av tilskudd til spesielle rettshjelptiltak

Tiltak	Forslag 2017
Oslo Kommune Fri Rettshjelp	9 127 000
Kirkens Bymisjon Oslo – Gatejuristen	6 135 000
Gatejuristen Tromsø	1 412 000
Kirkens Bymisjon Bergen – Gatejuristen	1 402 000
Kirkens Bymisjon Trondheim – Gatejuristen	1 537 000
Kirkens Bymisjon Kristiansand – Gatejuristen	1 525 000
Gatejuristen Stavanger	1 339 000
Kirkens sosialtj. – Gatejurist Innlandet	1 279 000
JUSS BUSS	5 075 000
Jussformidlingen i Bergen	3 652 000
JURK	3 595 000
Jusshjelpe i Nord-Norge	2 625 000
Jushjelpe i Midt-Norge	1 199 000
Norsk organisasjon for asylsøkere	3 679 000
Krisesentrene	2 259 000
Prostituertes interesseorganisasjon	304 000
Stine Sofies stiftelse	390 000
Norsk forbund for utviklingshemmede	320 000
Støttesenteret mot incest – Oslo	71 000
Pro Sentret i Oslo	75 000
Rettshjelpskontoret Indre Finnmark	Utgår
Tilskuddsordning lengeværende barn	Utgår
Sum	47 000 000

Kap. 3470 Fri rettshjelp

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Tilkjente saksomkostninger m.m.	5 236	3 769	3 855
	Sum kap. 3470	5 236	3 769	3 855

Post 01 Tilkjente saksomkostninger m.m.

Saksomkostninger tilkjent staten i benefiserte saker føres under denne posten.

Bevilgningen foreslås redusert med 19 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 3,9 mill. kroner.

Kap. 471 Statens erstatningsansvar og Stortingets rettfærdsvederlagsordning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
71	Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	108 021	70 916	103 742
72	Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	23 288	22 502	58 132
73	Stortingets rettfærdsvederlagsordning	30 740	63 777	30 563
	Sum kap. 0471	162 049	157 195	192 437

Bevilgningen på kapitlet dekker statens utbetalinger etter alminnelige erstatningsrettslige regler, erstatning i anledning av straffeforfølgning og Stortingets rettfærdsvederlagsordning.

Post 71 Erstatningsansvar m.m., overslagsbevilgning

Bevilgningen på kap. 471, post 71 belastes når staten blir dømt til, eller har inngått forlik, om å betale erstatning fordi staten er ansvarlig etter ulovfestede eller lovfestede erstatningsrettslige regler. Utbetaling av erstatning i kontraktsforhold kan ikke belastes kap. 471, post 71. Finnes det andre budsjettposter som er ment å dekke de aktuelle utgiftene, kan erstatningsutbetalingene heller ikke belastes denne posten.

Bevilgningen på kap. 471, post 71 benyttes også til dekning av en motparts saksomkostnader. Videre kan forsinkelsesrenter av erstatningskrav og saksomkostnader som påløper frem til en måned etter at dommen ble rettskraftig belastes posten. Forsinkelsesrenter som påløper etter dette tids-

punktet, belastes virksomhetens eget driftsbudsjett. Bevilgningen på posten er regelstyrt og bevilgningsforslaget er et overslag.

Bevilgningen foreslås økt med 30 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 103,7 mill. kroner.

Post 72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, overslagsbevilgning

Bevilgningen på kap. 471, post 72 belastes ved dekning av erstatning i anledning av straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31 og ved dekning av motpartens saksomkostnader etter straffeprosessloven § 438. Det er Statens sivilrettsforvaltning som avgjør krav om erstatning etter straffeforfølgning og utbetaler erstatning, jf. straffeprosessloven § 449 og delegasjonsvedtak av 9. desember 2003. Når staten blir dømt til å betale motpartens saksomkostnader etter straffeprosessloven § 438, belastes utbetalingen også post 72.

Utbetalingen gjøres av politidistriktet eller påtalemyndigheten som utøver statens partsstilling i saken, ikke av domstolen. Forsinkelsesrenter av sakskostnadene som påløper frem til en måned etter at dommen ble rettskraftig kan belastes kap. 471, post 72. Forsinkelsesrenter som er påløpt etter dette tidspunktet, belastes virksomhetens driftsbudsjett. Bevilgningen på posten er regelstyrt.

Bevilgningen foreslås økt med 35 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 58,1 mill. kroner.

Post 73 Stortingets rettferdsvederlagsordning

Rettferdsvederlagsordningen er Stortingets egen ordning der enkeltpersoner som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige i forhold til andre på samme tid, kan søke om en skjønsmessig kompensasjon. Søknadene avgjøres av Stortingets utvalg for rettferdsvederlag. Ordningen er basert på sedvane og er ikke nærmere regulert i formelle regler.

Bevilgningen foreslås redusert med 35 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 30,6 mill. kroner.

Kap. 472 Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	31 714	30 382	24 600
70	Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	382 528	331 229	365 503
	Sum kap. 0472	414 242	361 611	390 103

Kontoret for voldsoffererstatning (KFV) behandler søknader om voldsoffererstatning fra personer som er påført personskade som følge av straffbar voldshandling. Bemanningen ved KFV utgjorde 30,6 årsverk per 31. august 2016.

KFV har hatt ansvaret for Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre til og med 2016 (i alt 14 kontorer). I løpet av 2017 vil ansvaret overføres til politiet. Bemanningen ved Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre utgjorde 10,5 årsverk per 31. august 2016.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Kontoret for voldsoffererstatning og driftsutgifter til Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre.

Bevilgningen foreslås redusert med 9 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 440, post 01, som følge av opprettelse av offeromsorgskontorer knyttet til hvert politidistrikt.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet.

For kap. 472, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 2,8 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 151 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at kap 472, post 01 reduseres med 223 000 kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Det foreslås en bevilgning under posten på 24,6 mill. kroner.

Post 70 Erstatning til voldsofre, overslagsbevilgning

Posten er en regelstyrt overslagsbevilgning og skal gå til erstatning i saker etter voldsoffererstatningsloven.

Bevilgningen foreslås økt med 25 mill. kroner med utgangspunkt i regnskapstall og forventet utvikling.

Det foreslås en bevilgning på posten på 365,5 mill. kroner.

Kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	43 126	42 160	46 694
	Sum kap. 0473	43 126	42 160	46 694

Statens sivilrettsforvaltning fatter etter delegasjon vedtak på flere sivilrettslige felt, herunder erstatning i anledning av straffeforfølgning etter straffeprosessloven kapittel 31, klagesaker etter lov om fri rettshjelp, klager over fylkesmennenes vedtak i tomtefestesaker og oppgaven med stadfestelse av testament. Videre er Statens sivilrettsforvaltning tillagt rollen som sentral vergemålsmyndighet. Virksomheten utøver sekretariatsfunksjon for Erstatningsnemnda for voldsofre, Stortingets rettferdsvederlagsutvalg, Den rettsmedisinske kommisjon, Barnesakkyndig kommisjon, og Konkursrådet.

Statens sivilrettsforvaltning skal være kompetansesenter på fagområdene som tilligger virksomheten.

Bemanningen i Statens sivilrettsforvaltning utgjorde 63,2 årsverk per 31. august 2016.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker driftsutgifter til Statens sivilrettsforvaltning. Dette inkluderer godtgjørelser, reise- og kursutgifter til medlemmer av utvalgene for rettferdsvederlag og Erstatningsnemnda for voldsofre. Bevilgningen dekker i tillegg de ordinære driftsutgiftene til Den rettsmedisinske kommisjon (herunder kommisjonens sekretariat), driftsutgiftene til sekretariatet for Konkursrådet samt øvrige utgifter knyttet til Konkursrådet, herunder godtgjørelser og reiseutgifter til medlemmene av rådet.

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 473, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 4,6 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 0,9 mill. kroner som følge av reduksjon i antall asylsøkere. Statens sivilrettsforvaltning beholder med dette 1,2 mill. kroner av den midlertidige tilleggsbevilgningen på 2,1 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 211 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at kap 473, post 01 reduseres med 70 000 kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Videre foreslås det at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan nettoføre som utgiftsreduksjon under kap 473, post 01 inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 46,7 mill. kroner.

Kap. 3473 Statens sivilrettsforvaltning

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Diverse inntekter	301	5	5
	Sum kap. 3473	301	5	5

Post 01 Diverse inntekter

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke utgifter som Den rettsmedisinske kommisjon har i forbindelse med kurs og eventuelle andre inntekter.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 473, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3473, post 01, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 5 000 kroner.

Kap. 474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	94 224	102 988	117 325
60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak, <i>kan overføres</i>		5 661	5 817
	Sum kap. 0474	94 224	108 649	123 142

Som en viktig del av rettspleien tilbyr konflikt-rådene mekling, tilrettelagte møter og stormøter mellom parter i konflikt som følge av et straffbart forhold eller sivile uoverensstemmelser av rettslig eller utenomrettslig art. I tillegg har konflikt-rådene et særlig ansvar for straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging. Sekretariatet for konflikt-rådene har ansvaret for drift og utvikling av 22 konflikt-råd.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen skal gå til drift av 22 konflikt-råd og til drift av Sekretariatet for konflikt-rådene. Samlet utgjorde bemanningen ved Sekretariatet og i konflikt-rådene 118 årsverk per 1. mars 2016.

Bevilgningen foreslås økt med 2,5 mill. kroner for å styrke kapasiteten i konflikt-rådene

Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 474, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 10,1 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 515 000 kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at kap 474, post 01 reduseres med 397 000 kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilgningen på kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 117,3 mill. kroner.

Post 60 Tilskudd

Bevilgningen skal gå til Kompetansesenteret for kriminalitetsforebygging i forbindelse med tilskudd til kommuner til samordning av lokale rus- og kriminalitetsforebyggende tiltak (SLT).

Det foreslås en bevilgning på posten på 5,8 mill. kroner.

Kap. 3474 Konfliktråd

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
02	Refusjoner	867	645	663
	Sum kap. 3474	867	645	663

Post 02 Refusjoner

Inntektene på posten er refusjoner som skal dekke konfliktrådernes utgifter i forbindelse med kurs og konferanser.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å overskride bevilg-

ningen på kap. 474, post 01 mot tilsvarende merinntekter på kap. 3474, post 02, jf. forslag til vedtak.

Det foreslås en bevilgning på posten på 0,7 mill. kroner.

Kap. 475 Bobehandling

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	79 406	75 232	76 731
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	5 789	7 155	7 318
	Sum kap. 0475	85 195	82 387	84 049

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling og utgifter til Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning til gransking av konkursboer.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på kapitlet dekker statens ansvar for utgifter til konkursbehandling i tilfeller hvor boet eller den som begjærer konkurs (rekvirenten) ikke dekker utgiftene. Dette er regelstyrte utgifter etter konkursloven § 73.

Bevilgningen foreslås redusert med 376 000 kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 76,7 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, kan overføres

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til Justis- og beredskapsdepartementets særskilte garantiordning.

Det foreslås at Justis- og beredskapsdepartementet under garantiordningen får fullmakt til å kunne pådra seg forpliktelse med inntil 10 mill. kroner utover gitt bevilgning på kap. 475, post 21, slik at totalrammen for nytt og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner, jf. forslag til vedtak. Videre foreslås det at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 får fullmakt til å nettoføre som utgiftsreduksjon på kap. 475, post 21 tilbakebetalte inntekter under garantiordningen, jf. forslag til vedtak. Slik tilbakebetaling skjer når boet får inn penger etter at tingretten har betalt ut garantibeløp til bostyrer.

Bevilgningen foreslås redusert med 36 000 kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 7,3 mill. kroner.

Programkategori 06.80 Svalbardbudsjettet

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på postgrupper

		(i 1 000 kr)			
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper	261 530	302 891	318 968	5,3
	Sum kategori 06.80	261 530	302 891	318 968	5,3

Utgifter under programkategori 06.80 fordelt på kapitler

		(i 1 000 kr)			
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
480	Svalbardbudsjettet	261 530	302 891	318 968	5,3
	Sum kategori 06.80	261 530	302 891	318 968	5,3

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten som begrenser adgangen til å oppkreve skatter og avgifter på Svalbard og hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard skal i sin helhet komme Svalbard til gode.

Hvert år gis et tilskudd fra statsbudsjettet til dekning av underskuddet på svalbardbudsjettet. For 2017 er det foreslått 461 mill. kroner i utgifter og 142 mill. kroner i inntekter på svalbardbudsjettet. Differansen på 319 mill. kroner mellom utgifter og inntekter i svalbardbudsjettet danner grunnlaget for tilskuddet over Justis- og beredskapsdepartementets kap. 480.

Hovedmålene for svalbardpolitikken

De overordnede målene for svalbardpolitikken er:

- En konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten
- Korrekt overholdelse av Svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd
- Bevaring av ro og stabilitet i området
- Bevaring av områdets særegne villmarksnatur

- Opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen

Det er bred politisk enighet om hovedmålene i svalbardpolitikken, jf. Innst. S. nr. 336 (2008–2009). Målene har ligget fast i lang tid og historien har vist at forvaltning av øygruppa etter disse målene har vært vellykket.

Ny melding til Stortinget om Svalbard og regjeringens satsinger i 2017

Regjeringen la frem en ny melding til Stortinget om Svalbard 11. mai 2016. Gjennom Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard bekrefter regjeringen at de overordnede målene for svalbardpolitikken ligger fast. Svalbardpolitikken skal fortsatt være preget av kontinuitet og forutsigbarhet. En forutsigbar forvaltning av Svalbard i tråd med målene bidrar både til trygghet for befolkningen og til stabilitet og forutsigbarhet i regionen.

Ett av hovedmålene i svalbardpolitikken er opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen. Dette målet har først og fremst vært oppfylt gjennom longyearbysamfunnet. Kulldriften, som tradi-

sjonelt har vært en viktig bærebjelke for dette samfunnet, har gjennom de senere år fått redusert betydning bl.a. fordi en stor del av de ansatte har pendlet mellom Svea og fastlandet. Samtidig har den krevende markedsituasjonen for kullvirksomheten ført til en nedtrapping av driften. Det vil bli lagt til rette for driftshvile i Svea og Lunckefjellgruva i inntil tre år fra 2017, jf. Prop. 118 S (2014–2015), Innst. 343 S (2014–2015)), og det er knyttet betydelig usikkerhet til en eventuell oppstart av driften. Samtidig har det vokst frem annen aktivitet, bl.a. innen forskning og høyere utdanning, reiseliv, romrelatert virksomhet og annen næringsvirksomhet.

Forskning og høyere utdanning er et av de viktigste satsingsområdene for norsk aktivitet og nærvær på Svalbard. I meldingen varsler regjeringen at man ønsker å styrke norsk vertskap og koordinering av forskningsvirksomheten i Ny-Ålesund. Regjeringen har vedtatt en ny organisering av forskningsvirksomheten i Ny-Ålesund, der ansvaret for forvaltningen av statens eierskap i Kings Bay AS blir overført fra Nærings- og fiskeridepartementet til Klima- og miljødepartementet fra 1. januar 2017. Regjeringen vil med dette sikre at en bruker de unike, men begrensede godene som Ny-Ålesund byr på mer effektivt samt legge bedre til rette for økt grad av samarbeid og åpen deling av data og resultater.

Et virkemiddel for å få dette til er økt bruk av samlokalisering og felles utnyttelse av infrastrukturen. Eksisterende bygningsmasse er i liten grad egnet til dette. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 20,5 mill. kroner i 2017 over Klima- og miljødepartementets budsjett til et nytt, felles bygg i Ny-Ålesund.

Regjeringen foreslår videre å styrke Svalbard Science Forum (SSF) og Forskningsrådets kontor i Longyearbyen med 5 mill. kroner i 2017 over Kunnskapsdepartementets budsjett. En styrking av SSFs informasjons- og formidlingsarbeid og Forskningsrådets tilstedeværelse i Longyearbyen vil gi bedre oversikt over forskningen og det blir enklere for forskningsmiljøene å finne hverandre og etablere samarbeid. I tillegg foreslår regjeringen å styrke relevante forskningsprogrammer i Norges forskningsråd med 5 mill. kroner i 2017 over Kunnskapsdepartementets budsjett. Dette vil bidra til å heve kvaliteten og øke volumet på norsk svalbardforskning ytterligere, noe som vil kunne bidra til styrket faglig lederskap innenfor relevante fagområder.

Regjeringen ønsker gjennom Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard å legge til rette for eksisterende og ny variert næringsvirksomhet. Longyearbyen skal også i fremtiden være et levedyktig lokalsamfunn som er attraktivt for familier. Samfunnet skal ha en kvalitet, bredde og variasjon som understøtter målet om opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen. Reiselivet er viktig for sysselsettingen i Longyearbyen og regjeringen vil legge til rette for flere lokale arbeidsplasser i denne næringen. Det vil bl.a. bli lagt til rette for å gjøre Longyearbyen og nærområdene rundt lokalsamfunnene (Forvaltningsområde 10) mer attraktive i reiselivssammenheng. I tillegg vil bidraget til Innovasjon Norge i nysalderingen av statsbudsjettet for 2015, jf. Innst. 121 S (2015–2016) styrke grunnlaget for et bredt og variert næringsliv på lengre sikt.

Kulturfeltet kan gi viktige bidrag til reiselivet i Longyearbyen, både i form av kulturkompetanse og kulturelt innhold i reiselivsprodukter. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 1,5 mill. kroner over Kulturdepartementets budsjett til bl.a. et residensprogram for kunstnere i tilknytning til Kunsthall Svalbard. Residensprogrammet har som mål å kunne trekke kunstnere til Svalbard, samtidig som dette vil skape økt aktivitet rundt Kunsthallen og lokalmiljøet.

Overvåking og varsling av flom og skred bidrar til både å redusere konsekvenser ved hendelser, og til å øke tryggheten blant folk som bor og ferdes i utsatte områder. For å gi Longyearbyens innbyggere økt trygghet for vinteren 2016/2017, planlegger Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) å videreføre snøskredvarslingen på Svalbard i hovedtrekk slik den ble etablert i januar 2016. Regjeringen foreslår å bevilge 7 mill. kroner over Olje- og energidepartementet sitt budsjett til dette formål.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Sysselmannen med syv mill. kroner i 2017. Formålet er å styrke Sysselmannens politiavdeling med tre stillinger for bl.a. å øke kontroll og tilstedeværelse ved Svalbard Lufthavn. Videre foreslår regjeringen å styrke Sysselmannens politiavdeling med ytterligere ett årsverk i 2017 (halvårsvirkning).

Regjeringen vil fortsette med å følge utviklingen for longyearbysamfunnet fremover og vil fortløpende vurdere behovet for å møte eventuelle utfordringer med målrettede tiltak.

Tabell 2.23 Oversikt over svalbardsatsingar 2015 – 2017

2017	Økt tilstedeværelse av Sysselmannen på Svalbard Lufthavn	7 mill. kroner
	Svalbard Science Forum og Forskningsrådets kontor	5 mill. kroner
	Svalbard Kunsthall	1,5 mill. kroner
	Forskningsinfrastruktur i Ny-Ålesund	20,5 mill. kroner
	Relevante forskningsprogram i Forskningsrådet	5 mill. kroner
	Snøskredvarsling på Svalbard	1 mill. kroner
	Et årsverk til Sysselmannen ¹	0,475 mill. kroner
2016	Boligbygging og arealutvikling i Longyearbyen som følge av skredet 19. desember 2015	10 mill. kroner
	Rehabilitering av energiverket i Longyearbyen	10 mill. kroner
	Kvalitetssikring og videreutvikling av planene for ny havninfrastruktur i Longyearbyen	15 mill. kroner
	Støtte til et 3-årig prosjekt for å utvikle Longyearbyen videre som grønt reiselivsmål. Prosjektet skal gjennomføres av Visit Svalbard AS i perioden 2016-2019.	8 mill. kroner
	Utbygging av geodesiobservatoriet i Ny-Ålesund for bl.a. måling av jordplateforskyvinger.	27 mill. kroner
	Forsterket redningsberedskap gjennom utvidet seilesesong for tjenestefartøyet for Sysselmannen.	18 mill. kroner
2015	Styrking av Longyearbyen lokalstyre sitt arbeid med videreutvikling av samfunnet.	4,5 mill. kroner
	Støtte til Innovasjon Norge for tilstedeværelse og aktivitet i Longyearbyen, samt til utvikling og støtte av næringsprosjekt.	20 mill. kroner
	Styrking av Svalbard Næringsforening.	0,5 mill. kroner
	Utvikling av en nærings- og innovasjonsstrategi i regi av Nærings- og fiskeridepartementet.	3 mill. kroner
	Bevilgning til Longyearbyen lokalstyre for å redusere vedlikeholdsetterslep i infrastruktur og samtidig medvirke til god sysselsettingseffekt innen bygg- og anleggssektoren.	22 mill. kroner

¹ Halvårsvirkning i 2017

Skredulykken

19. desember 2015 ble Longyearbyen utsatt for en skredulykke som førte til at to personer omkom og flere ble skadet. Mange hus ble ødelagt og vil ikke kunne bygges opp i området de sto i før raset. I tillegg måtte en rekke boliger fraflyttes p.g.a. rasfare. Stortinget har etter forslag fra regjeringen økt bevilgningen med 10 mill. kroner i revidert

nasjonalbudsjett for 2016 til boligbygging og arealutvikling i Longyearbyen.

Justis- og beredskapsdepartementet gav Direktoratet for samfunnssikkerhet i oppdrag å evaluere hendelsen med bistand fra Hovedredningssentralen i Sør-Norge og Politihøgskolen. Både det forebyggende arbeidet og selve håndteringen av hendelsen skulle evalueres med tanke på mulighet for bedringspunkter. Evalueringsrapporten, som ble overlevert departementet i

september 2016 identifiserte både positive erfaringer og noen klare læringspunkt av betydning for den videre beredskaps- og krisehåndteringsevnen på Svalbard. Skredet har aktualisert arbeidet for å frigjøre arealer i sentrum til boligformål. Gjennom et samlet grep om en klimatilpasset arealplanlegging i Longyearbyen vil man kunne få gode effekter for longyearbysamfunnet og samtidig legge til rette for ønsket næringsutvikling.

Nysaldering av statsbudsjettet for 2015

Etter forslag fra regjeringen har Stortinget bevilget 50 mill. kroner i nysalderingen av statsbudsjettet for 2015 til omstillingstiltak for å utvikle Longyearbyen, og for å tilrettelegge for ny næringsvirksomhet og nye arbeidsplasser. Av disse omstillingsmidlene ble Longyearbyen lokalstyre tildelt 4,5 mill. kroner for å bidra til omstillings- og næringsutviklingsarbeid primært i Longyearbyen.

Det er i dag et etterslep på vedlikehold av infrastrukturtiltak i Longyearbyen. For å redusere dette vedlikeholdsetterslepet og samtidig bidra til god sysselsettingseffekt i bygg- og anleggssektoren ble 22 mill. kroner av omstillingsmidlene knyttet til infrastrukturtiltak i Longyearbyen.

Svalbard Næringsforening representerer næringslivet og jobber for å fremme næringslivsinteressene på øygruppa. Næringsforeningen ble tildelt 0,5 mill. kroner av omstillingsmidlene for å legge til rette for omstillings- og næringsutviklingsarbeid i Longyearbyen. Midlene skal bidra til å skape samarbeid mellom lokal næringsliv og lokale myndigheter. Innovasjon Norge er tildelt 20 mill. kroner av omstillingsmidlene for å bidra til tydeligere tilstedeværelse i Longyearbyen og til utvikling og finansiering av prosjekter.

For å styrke mulighetene for å skape et nytt næringsløft på Svalbard vil ny nærings- og innovasjonskompetanse bringes inn. Det er derfor bevilget 3 mill. kroner til å utarbeide en egen nærings- og innovasjonsstrategi for Svalbard.

Regjeringen har også etter forslag om doble skift i Gruve 7 og driftshvile i Svea og Lunckefjellgruva lagt til rette for opprettholdelse, videreutvikling og omstilling i Longyearbyen på en måte som understøtter de overordnede målene i norsk svalbardpolitikk. Det legges til grunn at dette, sammen med de tiltak som varsles i Meld. St. 32 (2015–2016) Svalbard, vil bidra til et fortsatt levedyktig lokalsamfunn.

Samtidig vil regjeringen fortløpende vurdere behovet for tiltak for å bidra til at den videre utviklingen av longyearbysamfunnet er i tråd med sval-

bardpolitikken, herunder målet om opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen.

Havn

I inneværende Nasjonal transportplan (NTP), jf. Meld. St. 26 (2012–2013) Nasjonal transportplan 2014–2023, er det satt av inntil 200 mill. kroner i statlige midler i planperioden til oppgradering og bygging av ny havneinfrastruktur i Longyearbyen, med utgangspunkt i en kostnad på 400 mill. kroner. Det er videre lagt til grunn at prosjektene eventuelt realiseres med bidrag fra lokale aktører og privat næringsvirksomhet. I statsbudsjettet 2016 er det satt av 15 mill. kroner til planlegging av ny havneinfrastruktur i Longyearbyen. Kystverket har fått i oppdrag å vurdere konsepter for oppgradering av havneinfrastrukturen som er foreslått av Longyearbyen lokalstyre. Kystverkets utredning skal etter planen foreligge oktober 2016. Regjeringen vil ta stilling til det videre arbeidet med å utvikle havneinfrastruktur i Longyearbyen når denne foreligger.

Nordområdene

Regjeringen har i Sundvollenerklæringen fastslått at Nordområdene er Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområde. Regjeringen vil derfor – i lys av utviklingen i nordområdene, med økt aktivitet i form av sjøtransport og ressursutvinning – sikre en sterk norsk tilstedeværelse og suverenitetshevdelse i nordområdene, inkludert Svalbard. I denne sammenhengen er Kystvaktens oppdrag, og god kapasitet innen søk og redning, særlig viktig.

Redning og beredskap

Regjeringen har styrket helikoptertjenesten på Svalbard ved at det fra 1. april 2014 er stasjonert to store og likeverdige helikoptre ved basen i Longyearbyen. Det er bygget ny hangar for å få tilfredsstillende hangarforhold for de nye helikoptrene.

Sysselmannens tjenestefartøy «Polarsyssel» er en sentral ressurs i forbindelse med redning og beredskapsoppgaver som bl.a. fare for skipsforlis, grunnstøting, oljeutslipp, personskader med videre. For å styrke og tilpasse Sysselmannen sine oppgaver innen rednings- og beredskapsområdet og for å kunne foreta nødvendige inspeksjoner og oppsyn med den økte trafikken til havs og rundt øygruppen, ble det bevilget 18 mill. kroner i 2016 for å utvide sesongen for tjenestefartøyet med om lag 3 måneder, jf. Innst. 17 S (2015–2016). Det er

svært viktig at helikopter og fartøy kan samvirke på en god måte, og tjenestefartøyet har derfor et helikopterdekk som er stort nok for Sysselmannens helikoptre.

Erfaringene med «Polarsyssel» er gjennomgående gode og det er i mars 2016 inngått avtale om å utvide sesongen til 270 døgn.

Varsling av flom og skred

Overvåking og varsling av flom og skred bidrar til å redusere konsekvenser ved hendelser, og til økt trygghet blant folk som bor og ferdes i utsatte områder. På fastlandet varslers NVE flom-, jordskred- og snøskredfare regionalt. Lokale myndigheter må her ta særlig stilling til hvordan de regionale varslene skal følges opp. På Svalbard har NVE fra vinteren 2014/2015 gjennomført et prøveprosjekt for regional snøskredvarsling, hvor hovedmålgruppen er folk som ferdes i skredterreng, samt ansvarlige for stenging og åpning av transportårer og evakuering av bebyggelse.

Prøveprosjektperioden som var planlagt for vinteren 2015/2016 ble utvidet som en oppfølging av skredulykken i desember 2015. I tillegg ble det også etablert en ordning med lokale skredfarevurderinger for skredutsatt bebyggelse ved Longyearbyen. Vanligvis dekkes lokal snøskredvarsling med skredfarevurdering for utsatt bebyggelse av lokale aktører. Prøveprosjektet vil bli evaluert og fulgt opp i samråd med Longyearbyen lokalstyre. For å gi Longyearbyens innbyggere økt trygghet for vinteren 2016/2017, planlegger NVE å videreføre snøskredvarslingen på Svalbard i hovedtrekk slik den ble etablert i januar 2016. Regjeringen foreslår å bevilge 1 mill. kroner over

Olje- og energidepartementets budsjett til dette formålet i 2017.

Energiforsyning

Et nytt renseanlegg ved det kullfyrte energiverket i Longyearbyen er fullfinansiert med statlige midler over svalbardbudsjettene 2012–2014.

Som eier av kraftverket i Longyearbyen er LL ansvarlig for sikkerheten i leveransen av varme og energi i lokalsamfunnet. For å sikre drift, og for å forlenge levetiden til kraftverket, er det igangsatt et omfattende vedlikeholds- og oppgraderingsarbeid. Staten dekker 2/3 av kostnadene ved dette arbeidet. Oppgraderingen av kraftverket som startet i 2013 og ventes fullført i 2018 er forventet å forlenge levetiden til kraftverket med 20–25 år fra arbeidet med oppgraderingen startet i 2013. Investeringene til dette arbeidet går noe ned i 2017 og statens andel av utgiftene blir 10 mill. kroner lavere enn i 2016.

Sysselmannen

Sysselmannen har de senere årene opplevd en økning i sine oppgaver både i omfang og kompleksitet. For å sette Sysselmannen i bedre stand til å løse nye og større utfordringer på rednings- og beredskapsormådet, ble et nytt stabsrom tatt i bruk da Sysselmannens administrasjon ble utvidet høsten 2015.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Sysselmannen med 7 mill. kroner i 2017, for å styrke Sysselmannens politiavdeling med tre stillinger for bl.a. økt kontroll og tilstedeværelse ved Svalbard lufthavn.

Tabell 2.24 Utviklingen i svalbardbudsjettets utgiftsside og tilskudd (mill. kroner)

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Tilskudd kap. 480	120,7	145,5	323,2	283,6	302,9	319
Svalbardbudsjettet utgifter	293,5	317,4	455,8	417,8	450,9	461

I tillegg til tilskuddet over kap. 480, har staten årlig betydelige utgifter, blant annet til støtte til forskning på Svalbard og til nasjonale tiltak som sykehus og universitet i Longyearbyen. Utgiftene til disse formålene bevilges over det ordinære

statsbudsjettet under de enkelte fagdepartementers kapitler. En oversikt over og omtale av bevilgninger til svalbardformål over de andre fagdepartementers budsjetter er gitt i Prop. 1 S (2016–2017) *Svalbardbudsjettet*, punkt 4 og vedlegg 1.

Programkategori 06.90 Beskyttelse og innvandring

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter	4 528 207	6 581 693	4 346 559	-34,0
30–49	Nybygg, anlegg m.v.			117 000	
60–69	Overføringer til kommuner	341 274	599 500	300 535	-49,9
70–89	Overføringer til private	638 922	1 086 161	646 945	-40,4
	Sum kategori 06.90	5 508 403	8 267 354	5 411 039	-34,5

Utgifter under programkategori 06.90 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
490	Utlendingsdirektoratet	5 242 522	7 988 687	5 081 269	-36,4
491	Utlendingsnemnda	265 881	278 667	329 770	18,3
	Sum kategori 06.90	5 508 403	8 267 354	5 411 039	-34,5

1 Innledning

Programkategori 06.90 omfatter bl.a. utvikling og forvaltning av utlendingslovgivningen, drift av asylmottak, assistert retur og drift av Utlendingsdirektoratet (UDI) og Utlendingsnemnda (UNE). Oppgaver som sorterer under politiets ansvars-

område er beskrevet under programkategori 06.40. Integrering og bosetting av flyktninger omtales under programkategori 06.95.

Politikkområdet reguleres primært av utlendingsloven og utlendingsforskriften, rundskriv og instruksjer.

Tabell 2.25 Sentrale prognoser til grunn for 2017–budsjettet

	Antall
Asylsøkere til Norge	10 750
Oppholdssaker til UDI	91 950
Personer i mottak (ekskl. omsorgssentre) gjennomsnitt	18 180

Tallene i tabellen er prognoser og må ikke forveksles med måltall. Prognoser som gjelder asylsøkere og innvandring er usikre. Prognosene er satt 15. juni 2016 av Beregningsgruppen for utlendingsforvaltningen (BGU). Prognosene fastsettes fire ganger i året i forbindelse med milepæler i arbeidet med statsbudsjettet.

1.1 Kategoriens organisering og innplassering i migrasjonskjeden

Migrasjonskjeden omfatter behandling av søknader om beskyttelse, bosetting og integrering av flyktninger i det norske samfunnet, samt retur av asylsøkere uten beskyttelsesbehov og kriminelle utlendinger. Migrasjonskjeden omfatter også utenlandske statborgeres søknad og opphold i Norge på grunnlag av arbeid, studier og familie, samt søknader om permanent opphold og statsborgerskap.

Virkemidler tilknyttet migrasjonskjeden ligger primært til Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde, som både har et sektoransvar og et samordningsansvar for innvandrings- og inte-

greringspolitikken. Oversikt over hvilket ansvar andre departementer har i migrasjonskjeden fremkommer i tabell 1.6 i del I. I tillegg til departementene har vertskommuner for asylmottak viktige oppgaver overfor beboere i mottak, bl.a. innenfor primærhelsetjenesten, det lokale barnevernet og grunnopplæringen.

1.2 Målstruktur

På migrasjonsfeltet er det identifisert fem hovedutfordringer:

- Høyt antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov.
- Uavklart identitet for en stor andel av asylsøkerne.
- Lang ventetid i mottak før bosetting.
- Høyt antall personer med utreiseplikt og lang botid i Norge som er vanskelig å returnere.
- Samhandlingsutfordringer i utlendingsforvaltningen.

Justis- og beredskapsdepartementet har på den bakgrunn fastsatt følgende hovedmål for migrasjonskjeden:

Migrasjonskjeden

Færre asylsøkere uten beskyttelsesbehov

Raskere retur

Raskere avklaring av identitet

Raskere bosetting av flyktninger

Flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv

Målet om raskere avklaring av identitet omtales under programkategori 06.40 politi og påtalemyndighet. Mål om raskere bosetting av flyktninger og flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv omtales under programkategori 06.95 integrering.

2 Budsjettmessige prioriteringer

- 177 mill. kroner av bevilgningen til saksbehandling i UDI fra tilleggsnummeret videreføres i 2017 og UNE styrkes med 15,7 mill. kroner for å redusere antallet saker til behandling i UDI og UNE.

- 100 mill. kroner i 2017 til modernisering av IKT-systemer i utlendingsforvaltningen, som på sikt blant annet vil medføre en mer effektiv saksbehandling av asylsaker og bedre utnyttelse av mottaksplasser.
- 5 mill. kroner til returarbeid i mottak for å motivere asylsøkere uten beskyttelsesbehov til å returnere til hjemlandet.
- 17 mill. kroner i 2017 til investeringer for å utvide opptak, lagring og bruk av biometri.

Det vises til programkategori 06.40 og 06.95 for budsjettmessige prioriteringer innen migrasjonskjeden for henholdsvis politi og integrering.

3 Nærmere om migrasjonskjeden – beskyttelse og innvandring

3.1 Antall asylsøkere til Norge

3.1.1 Resultater – svært mange asylsøkere i 2015

Tabell 2.26 Registrerte asylsøkere til Norge 2010–2015

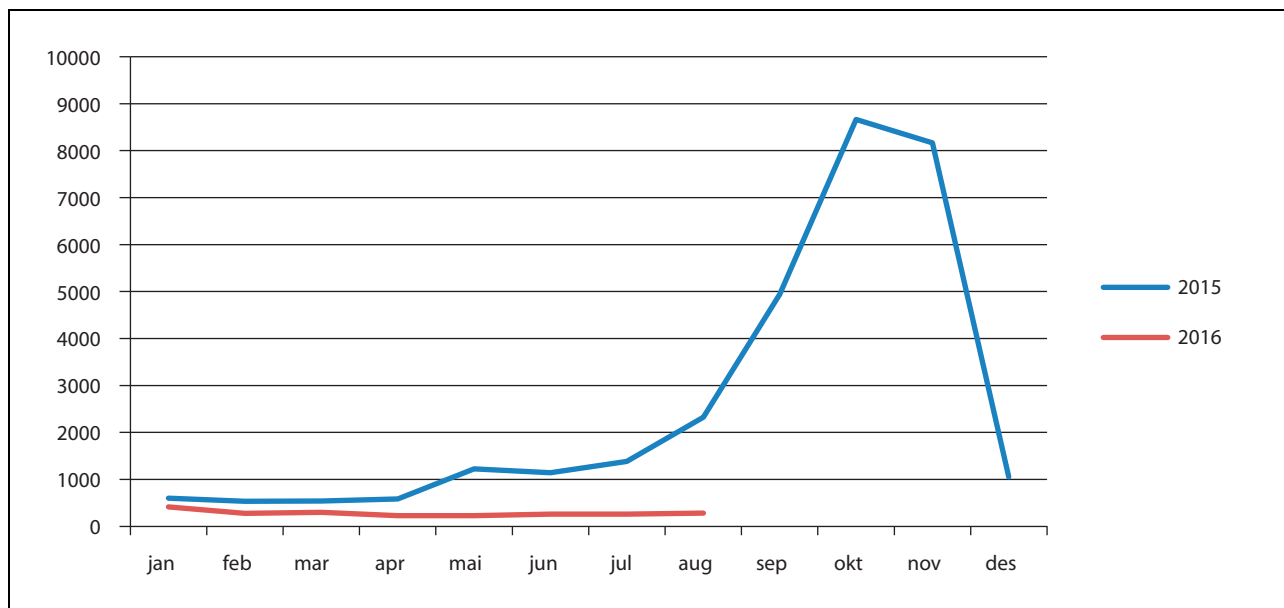
	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antall	10 064	9 053	9 785	11 983	11 480	31 150
Norges andel av asylsøkere til EU og EFTA i pst.	3,5	2,6	2,6	2,6	1,7	2,4

Kilde: UDI

Antall registrerte asylsøknader til Norge var våren 2015 lavere enn samme periode i 2014. Antall asylsøkere steg imidlertid kraftig utover sommeren og i løpet av høsten. Om lag 77 pst., dvs. 24 100, av asylsøkerne som ankom Norge i 2015 kom i perioden august til november. 5 480 enslige mindreårige asylsøkere ankom Norge i 2015, over fire ganger så mange som i 2014.

Antallet registrerte asylsøkere til Norge har så langt i 2016 vært lave sammenlignet med tidligere år. Per 31. august har det kommet om lag 2 250 asylsøkere til Norge, om lag 6 100 færre enn på tilsvarende tidspunkt i 2015.

Politiet har ansvaret for å registrere alle som søker om beskyttelse i Norge.

Figur 2.26 Antall asylsøkere per måned fra januar 2015 til august 2016

Schengen-samarbeidet innebærer normalt fravær av personkontroll på de indre grensene i Schengen-territoriet for å gi økt mobilitet mellom landene som omfattes av samarbeidet. Dette gjelder både for Schengen-landenes egne borgere og for tredjelandborgere. Behovet for ensartet og god kontroll på yttergrensene ble ikke ivaretatt i tilstrekkelig grad i 2015 på alle deler av yttergrensen. Deler av yttergrensen var under sterkt press; EUs grensekontrollbyrå (Frontex) registrerte over 1,8 mill. irregulære grensepasseringer over

Europas yttergrenser i 2015. Mange av disse personene reiste videre til andre Schengen-land, og det ble en skjev fordeling av asylsøkere. Tyskland og Sverige mottok flest, men også andre nordiske land mottok rekordmange. Flere land fant det nødvendig å gjeninnføre indre grensekontroll. For Norges del ble dette besluttet 25. november 2015 under henvisning til at det uforutsigbare migrasjonspresset medførte risiko for offentlig ro og orden og indre sikkerhet. De fleste asylsøkere til Norge ankom Schengen-området over Middel-

havet, Egeerhavet eller Vest-Balkan og benyttet reisefriheten i Schengen-området. Om lag 5 400 ankom over Schengenyttergrensen på Storskog, jf. omtale under programkategori 06.40 pkt. 4.2.2.

3.1.2 Utfordringer – høyt antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov

Økning av antall asylsøkere medfører økte offentlige utgifter på utlendingsfeltet, og setter det norske asylsystemet under press. Utgiftene til mottak av asylsøkere i innledende fase dekkes i stor grad innenfor bistandsrammen. Det er derfor viktig å redusere antall asylsøkere uten beskyttelsesbehov. Som følge av de store variasjonene i antallet asylsøkere til Norge er usikkerheten knyttet til antall asylsøkere i 2016 og 2017 spesielt stor.

Det er mange eksempler på at asylinstituttet blir forsøkt misbrukt for å få opphold i Norge. Eksempler på dette er personer som søker beskyttelse idet de pågripes for kriminelle handlinger, personer som oppgir feil identitet, eller oppgir at de er yngre enn de er for å bli behandlet som enslig mindreårig asylsøker. I 2015 ble om lag 750 personer, dvs. om lag halvparten, av de som ble aldersundersøkt vurdert til å enten være over 18 år eller lite sannsynlig under 18 år. Den andre halvparten ble ansett som mest sannsynlig å være under 18 år eller at det var tvil om vedkommende var over eller under 18 år. Det er også eksempler på personer som reiser på ferie til landet de har flyktet fra kort tid etter at de har fått beskyttelse i Norge. Tidvis ankommer også asylsøkere som har begått handlinger som innebærer at de ikke har krav på beskyttelse etter flyktningkonvensjonen (forbrytelser mot freden, krigsforbrytelser mv.).

Et høyt antall asylsøkere kan medføre en pull-effekt ved at etablerte miljøer i Norge gjør det attraktivt å søke beskyttelse her. I lys av utviklingen i antall asylsøkere siden sommeren 2015, er det særlig viktig å forhindre at personer med grunnløse søknader bidrar til å øke presset på utlendingsforvaltningen. I tillegg til misbruk kan asylordningen omgås ved at asylsøkere og irregulære migranter ikke blir registrert i det Schengen-land de er ankommet eller har hatt opphold. Ved slike omgørelser kan asylsøkere i større grad selv avgjøre hvilket land som skal behandle søknader om beskyttelse.

Det er grunn til å påpeke at et høyt antall asylsøkere kan føre til høy sekundærinnvandring, særlig gjennom familieinnvandringsinstituttet. Se pkt. 3.2.2 om utfordringer knyttet til familieinnvandring. Justis- og beredskapsdepartementet har

foreslått flere tiltak for å motvirke disse problemene, se omtalen nedenfor.

3.1.3 Tiltak – innstramninger i regelverket og internasjonalt samarbeid

Regjeringen foreslo i november 2015 flere innstramninger i utlendingsregelverket, jf. Prop. 16 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven (innstramninger)*. Forslagene gikk bl.a. ut på at Justis- og beredskapsdepartementet skal kunne gi generelle instruksjoner til UNE om praksis, at utlendingsmyndighetene får en utvidet adgang til å nekte å behandle en asylsøknad når asylsøkeren allerede har hatt opphold i et trygt tredjeland, og at politiet får utvidet myndighet til å internere asylsøkere når det er sannsynlig at de vil bli returnert til et trygt tredjeland. Proposisjonen fikk tilslutning i Stortinget og lovendringene trådte i kraft 20. november 2015. Det følger av Stortingets vedtak at lovendringene oppheves fra og med 1. januar 2018. Samtidig ba Stortinget Regjeringen, på grunn av den korte tidsfristen og mangelen på høring, komme tilbake til Stortinget med en evaluering av lovendringene i løpet av to år.

Regjeringen la 5. april 2016 fram en rekke forslag til ytterligere innstramninger i utlendingslovgivningen, jf. Prop. 90 L (2015–2016). *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramninger II)*, for å sikre en mer bærekraftig asylopolitikk og kontroll ved grensene. Forslagene var Regjeringens konkretisering av Stortingets asylforlik fra desember 2015. Stortinget sluttet seg til mange av forslagene, bl.a. ble følgende lovendringer vedtatt:

- En tidsbegrenset kriseordning for bortvisning av asylsøkere på grensen mot nordisk nabostat i en situasjon med ekstraordinært høye ankomster. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2016.
- En særskilt tidsbegrenset prosedyre for å endre retten til innreise uten visum for asylsøkere i en situasjon med ekstraordinært høye ankomster. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2016.
- Innstramning i internfluktvurderingen i asylsaker. Lovendringene trådte i kraft 1. oktober 2016.
- Redusert klagefrist fra tre til én uke i saker som gjelder åpenbart grunnløse asylsøknader. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2016.
- Særskilt hjemmel for utvisning av en utlending i tilfeller hvor en asylsøknad som nektes realitetsbehandlet også fremstår som et tilfelle av misbruk av asylsystemet, og søkeren også tidligere har fått en søknad nektet realitetsbe-

handlet. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2016.

- Hjemmel for at avslag på asylsøknad kan iverksettes straks (uten utreisefrist) dersom det er åpenbart at det er grunnlag for å nekte realitetsbehandling.
- Større adgang til opptak, lagring og bruk av biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk i utlendingssaker.
- Tilknytningskrav for familieinnvandring når referansepersonen har oppholdstillatelse på grunnlag av et beskyttelsesbehov i Norge. Bestemmelsen innebærer at oppholdstillatelse til familiemedlemmer kan nektes dersom familieinnvandring er mulig i et trygt land som familien samlet sett har sterkere tilknytning til.
- 24-årskrav for begge parter ved familieetablering. Formålet er å bekjempe tvangsekteskap. Det kan gjøres unntak fra vilkåret dersom det er åpenbart at ekteskapet eller samlivet er frivillig.
- Integreringskriterier for å få permanent oppholdstillatelse i Norge, herunder krav om at utlendingen må ha vært selvforsørget de siste tolv månedene. Videre stilles det krav om at utlendinger med plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap må kunne beherske et minimum av norsk muntlig og bestå prøve i samfunnskunnskap på et språk han eller hun forstår.
- Plikt til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap også for utlendinger mellom 55 og 67 år, slik at også denne gruppen får plikt til å ta avsluttende prøver.
- Utlendingsmyndighetene skal kunne avslå en søknad om permanent oppholdstillatelse dersom det foreligger tungtveiende, innvandringsregulerende hensyn.
- Utlendinger som får kollektiv beskyttelse i en massefluktsituasjon vil først få permanent oppholdstillatelse etter seks år. Lovendringene trådte i kraft 1. september 2016.

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 5. april 2016 også Prop. 91 L (2015–2016) *Endringer i utlendingslova (pågrep og fengsel i samband med 48-timersprosedyren)*. Forslaget gjaldt adgang til å pågripe og eventuelt fengsle utlendinger som får asylsøknaden sin behandlet i hurtigprosedyren for åpenbart grunnløse søknader (48-timersprosedyren). Lovforslaget ble vedtatt i Stortinget 10. juni 2016, og endringene trådte i kraft 26. august 2016.

Justis- og beredskapsdepartementet instruerte 14. januar 2016 Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Politidirektoratet om opprettelse

av tilbakekallssak og strengere praksis for tilbakekall av oppholdstillatelse når en person med flyktningsstatus har reist tilbake til hjemlandet i strid med forutsetningene for oppholdet i Norge.

Justis- og beredskapsdepartementet instruerte videre 31. mars 2016 Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda om at flyktningsstatus og oppholdstillatelse skal kalles tilbake dersom beskyttelsesbehovet bortfaller.

EU har foreslått en rekke endringer i regelverket som omhandler asylfeltet. Reglene foreslås endret for å gjøre prosessene enklere og mer effektive og for å håndtere skjevhet mellom mottakerlandene. Endringer i regelverket kan få betydning for hvor mange asylsøkere Norge må ta ansvaret for.

I 2015 besluttet Europakommisjonen en rekke tiltak for å avhjelpe situasjonen. EU har blant annet opprettet såkalte «hotspots» i Hellas og Italia som skal bistå med helsesjekk, registrering, informasjon til migrantene, effektivt returarbeid mv. Regjeringen foreslår å videreføre bistand til det europeiske støttekontoret på asylfeltet (EASO) med norsk personell i slike «hotspots», samt deltagelse i øvrig arbeid i regi av byrået. Norge deltar i EUs relokaliseringsprogram, og vil stille til sammen 1 500 plasser tilgjengelig for relokalisering til Norge i 2016 og 2017. Plassene fra Italia og Hellas ble stilt til rådighet i henholdsvis august og september etter at tilstrekkelige sikkerhetsmessige avklaringer var på plass. Det tas sikte på at de første asylsøkerne vil bli relokalisert til Norge i månedsskiftet oktober/november. Regjeringen legger opp til at det i tilknytning til deltakelse i relokaliseringsprogrammet skal sendes nasjonale «Liaison Offiserer» til Hellas og Italia.

EU ønsker å reformere det felleseuropeiske asylsystemet (CEAS) for å få et mer bærekraftig og rettferdig europeisk asylsystem, Dublin- og Eurodac-samarbeidet (der Norge deltar) foreslås endret for å gjøre deler av prosessene enklere og mer effektive og for å håndtere skjevhet mellom mottakerlandene. Norge deltar i behandlingen av Dublin- og Eurodac-forslagene. Kommisjonen har også lagt frem et forslag om endringer i EASO, der Norge deltar. Formålet er å styrke rollen til EASO og utvikle virksomheten til et byrå som kan tilrettelegge for gjennomføringen av det felleseuropeiske asylsystemet og bidra til at asylsystemet fungerer bedre.

EU-kommisjonen ønsker gjennom øvrige endringsforslag å oppnå et bærekraftig system som sikrer rask tilgang til prosedyren for asyl-

søkere og som kan bidra til å få slutt på irregulære sekundærbevegelser og ødelegge forretningsmodellen til menneskesmuglere. Dette innebærer forslag om felles prosedyre for internasjonal beskyttelse, om kvalifikasjonsstandarder for internasjonal beskyttelse, om standarder for mottak og et felles gjembosettingsrammeverk.

3.2 Saksbehandling

UDI behandler søknader om beskyttelse og oppholdssaker om studie- og arbeidstillatelse, familie-gjenforening og statsborgerskap i første instans. I tillegg til å behandle søknader om opphold vurderer UDI tilbakekall av oppholdstillatelser og oppretter utvisningssaker. Tilbakekall av oppholdstillatelser finner sted der vilkårene for den gitte tillatelsen ikke lenger er oppfylt. Utvisningssaker opprettes blant annet som følge av at en utlending har overtrådt regler i utlendingsloven eller er ilagt straff for straffbare forhold. Tilbakekallssaker og utvisningssaker opprettes av UDI eller politiet.

Utlendingsnemnda (UNE) er klageinstans for vedtak fattet av UDI i saker etter utlendingsloven og statsborgerloven. UNE har i tillegg en plikt til å vurdere omgjøringsanmodninger⁴.

I asylsaker gis det tidlig i søknadsprosessen veiledning og hjelp til asylsøkere for å få fram all relevant informasjon. Videre har asylsøkere rett til fri rettshjelp i inntil fem timer i forbindelse med klage over avslag på søknad om beskyttelse, og ytterligere fem timer ved eventuelt personlig fremmøte i UNE. Enslige mindreårige asylsøkere har rett til fri advokatbistand også i første instans. Gjennom vergemålsordningens representantordning for enslige mindreårige asylsøkere oppnevnes representanter for enslige mindreårige asylsøkere. Se programkategori 06.60 for generell omtale av vergemålsordningen og programkategori 06.70 for generell omtale av fri rettshjelp.

⁴ En anmodning om å omgjøre et vedtak fattet av UNE. Selv om vedtak fattet av UNE er endelige og ikke kan påklages, er det likevel mulig å anmode om å få vedtaket omgjort dersom det foreligger nye opplysninger i saken som ikke tidligere har vært vurdert.

3.2.1 Resultater 2015

UDI – høyt antall ubehandlede saker

Tabell 2.27 Saksbehandlingstid realitetsbehandlede asylsaker og restanser for alle asylsaker i UDI

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Median saksbehandlingstid, dager	201	98	70	56	70	95
Restanser 31. desember	4 903	4 149	2 916	2 770	4 491	23 990

Tabell 2.28 Saksbehandlingstid og restanser UDI

	2014			2015		
	Innkomne saker	Median saksbehandlingstid dager	Restanser ved årets slutt	Innkomne saker	Median saksbehandlingstid dager	Restanser ved årets slutt
Visum	4 039	24	659	4 167	27	491
Arbeid	11 351	24	744	12 117	20	489
Familieinnvandring	21 916	163	12 353	21 406	210	12 225
Utvisning	9 330	30	3 914	9 100	102	2 374
Statsborgerskap	15 436	259	7 206	17 102	209	9 800

Kilde: UDI

Antall ubehandlede asylsaker i UDI økte fra om lag 4 500 ved utgangen av 2014 til om lag 24 000 ved utgangen av 2015, som tilsvarer mer enn fem ganger så mange. Årsaken til den kraftige økningen var det rekordhøye tallet asylsøknader høsten 2015.

I løpet av en periode på åtte uker kom det i gjennomsnitt 2 100 asylsøkere i uken. De høye ankomsttallene høsten 2015 satte Politiets utlendingsenhet, som registrerer asylsøkere, under et sterkt press. Rundt 16 000 asylsøkere gikk gjennom en innledende registrering hos politiet. Dette var nødvendig for å håndtere de høye ankomstene. En mindre omfattende registrering i første fase gjør imidlertid at behandlingen av disse søknadene om beskyttelse tar lenger tid enn vanlig.

Vedtaksproduksjonen i asylsaker har i 2016 økt kraftig. Per 31. august har UDI realitetsbehandlet over 11 800 søknader om beskyttelse i 2016.

I 2015 behandlet UDI om lag 85 000 oppholdssaker, om lag det samme antallet som i 2014. UDI hadde ved årsskiftet om lag 31 700 ubehandlede oppholdssaker, en økning på 2 pst. fra 2014.

UDI fattet flere vedtak i utvisningssaker i 2015. Antallet ubehandlede utvisningssaker ble redusert fra 3 900 til 2 400 i løpet av året. Det vises i den sammenheng til at det i forbindelse med RNB 2015 ble bevilget ytterligere ressurser til området.

UDI behandlet videre om lag 8 900 arbeidsaker i 2015 (ekskl. søknader om sesongarbeids-tillatelser). 73 pst. ble behandlet innen fire uker

og 96 pst. ble behandlet innen 16 uker. Hovedårsaken til at en del saker blir over fire uker gamle før de blir behandlet er mangelfulle opplysninger og at det kan ta tid å få opplysninger som innhentes eksternt.

For familieinnvandringsaker økte antallet ubehandlede saker i løpet av 2015. Målet om kortere saksbehandlingstid i 2015 enn i 2014 ble ikke nådd. Fra og med høsten 2015 og så langt i 2016 har det imidlertid vært en positiv utvikling når det gjelder behandlingen familieinnvandringssaker. Antall ubehandlede saker er redusert med om lag 2 900 saker fra inngangen av året til august 2016, noe som er en reduksjon på om lag 24 pst.

Antall ubehandlede søknader om statsborgerskap har økt med 36 pst. i løpet av 2015. Statsborgerskapsaker er ikke en prioritert sakstype. Antallet behandlede statsborgerskapsaker har gått ned med 20 pst. i 2015. Produktiviteten i statsborgerskapsaker har blitt redusert. En av årsakene til dette er at antall saker der tilbakekall ble vurdert økte i 2015, da det bl.a. ble avdekket at flere somaliske søkere var borgere av Djibouti. Disse sakene er svært tidkrevende. Endringen skyldes økt kompetanse om problemstillingen og økt etterforskningsinnsats i politiet.

UDI har i 2015 nedprioritert å opprette og behandle tilbakekallssaker på grunn av det høye antall saker til behandling.

UDI – utfall av asylsaksbehandling

Tabell 2.29 Positive vedtak etter realitetsbehandlede asylsøknader i UDI

	2011	2012	2013	2014	2015	2016 ¹
Innvilgelsesprosent UDI	51	58	65	67	75	66
Ordinær flyktningstatus (konvensjonsflyktning)	2 810	3 667	4 523	3 588	5 411	7 367
Annen flyktningstatus	766	1 184	1 003	1 140	673	224
Opphold på humanitært grunnlag	444	328	292	180	168	239
Sum	4 020	5 179	5 818	4 908	6 252	7 830

¹ Per 31. august 2016

Kilde: UDI

En del asylsøknader blir ikke realitetsbehandlet i Norge, men avslått på formelt grunnlag i henhold til Dublin-regelverket. Etter Dublin-regelverket skal søkere som tidligere har registrert opphold eller har fremmet søknad om beskyttelse i annet Dublin-land, overføres til dette landet for behandling av søknaden. Formålet er bl.a. å hindre at per-

soner som har søkt om eller fått beskyttelse i et annet Dublin-land undergraver asylinstituttet ved å søke om beskyttelse i andre medlemsstater (asylshopping). Av sakene som ble avslått i henhold til Dublin-regelverket i 2015 ble de fleste overført til Tyskland, Italia, Frankrike, Hellas og Sverige.

Av asylsøknadene UDI avgjorde i 2015, ble 70 pst. realitetsbehandlet. 13 pst. ble behandlet etter Dublin-regelverket og 7 pst. ble trukket eller henvist. I tabellen over regnes innvilgelsesprosenten ut fra andel innvilgelsesprosenter av realitetsbehandlede søknader i første instans (UDI) basert på *vedtaksår*.

I 2015 fikk om lag 8 400 asylsøkere realitetsbehandlet asylsøknaden av UDI. 75 pst. av disse fikk opphold i Norge. I 2015 fikk om lag 6 300 personer en tillatelse i UDI etter å ha søkt om asyl, mot om lag 4 900 i 2014. Økt innvilgelsesprosent skyldes at en større andel asylsøkere kommer fra Syria og Eritrea. Asylsøkere fra disse landene har en større sannsynlighet for å få innvilget opphold.

3.2.1.3 Utlendingsnemnda – kortere saksbehandlingstid og færre innkomne asylsaker

Tabellene under viser at antall innkomne asylsaker til UNE gikk ned i 2015, men at saksinngangen for enkelte typer oppholdssaker gikk opp. UNE mottok om lag 3 400 færre asylklagesaker i 2015 enn i 2013 og 2014. Nedgangen gjelder både klagesaker og omgjøringsanmodninger. Nedgangen skyldes til dels høyere innvilgelsesprosent i asylsaker. Justis- og beredskapsdepartementets satsing på returarbeid forklarer deler av nedgangen i antall omgjøringsanmodninger.

Tabell 2.30 Innkomne asylsaker UNE

År	2013	2014	2015
Klagesaker	5 469	4 636	3 341
Omgjøringsanmodninger	4 143	4 893	2 830
Sum	9 612	9 529	6 171

Kilde: UNE

Tabell 2.31 Saksbehandlingstid og restanser oppholdssaker UNE

	2014			2015		
	Innkomne saker	Median saksbehandlingstid dager	Restanser per 31.12.14	Innkomne saker	Median saksbehandlingstid dager	Restanser per 31.12.15
Visum	215	21	5	155	20	17
Arbeid	558	46	394	1811	58	418
Familieinnvandring	1 561	43	352	1757	36	567
Utvisning	875	78	441	1723	57	444
Statsborgerskap	511	50	227	519	59	109

Kilde: UNE

Sommeren 2015 behandlet UNE sakene til en begrenset gruppe barn og deres familier som ble gitt mulighet til å få omgjøringsanmodninger fremsatt fra hjemlandet realitetsbehandlet etter utlendingsforskriften § 8-5 a. Det var en forutsetning at barna befant seg utenfor Norge, ble tvangsreturnert i perioden 1. juli 2014 til 18. mars 2015, og tidligere hadde oppholdt seg i Norge i

minst fire år. Saksavviklingen ble organisert i et eget prosjekt. Ved utgangen av november var alle sakene ferdigbehandlet. Tretti familier ble omfattet av ordningen, hvorav fire fikk opphold.

Saksbehandlingstid for asylsaker i UNE går fortsatt ned. Ved utgangen av 2015 var median alder på ubehandlede saker kun 72 dager.

Tabell 2.32 Saksbehandlingstid og alder på restanser – klagesaker asyl UNE¹

	2011	2012	2013	2014	2015
Median saksbehandlingstid, dager.	266	293	213	93	56
Alder ubehandlede saker per 31. desember, dager, median	285	223	124	107	72
Antall ubehandlede saker per 31.12	6 985	6 475	3 583	2 765	1 328

¹ Ved beregning av UNEs egen saksbehandlingstid trekkes fra utetid, dvs. tid som for eksempel går til berostillelse og verifiseringer.

3.2.1.4 UNE – utfall av asylsaksbehandling

Tabellen under viser asylsaker hvor søker har fått opphold etter behandling i UNE. Tall fra UDI er

kun delvis sammenlignbare da en søknad som avslås av UDI ikke nødvendigvis behandles av UNE samme år.

Tabell 2.33 Innvilgelse asylsaker UNE 2015.

	Klagesaker			Omgjøringsanmodninger		
	Innvilgelser	Avslag	Innvilgelsespst.	Innvilgelser	Avslag	Innvilgelsespst.
Alle saker	213	3 712	5,4 pst.	793	2 858	21,7 pst.
Kun realitetsbehandlet (ikke Dublin)	154	2 264	6,4 pst.	781	2 585	23,2 pst.

3.2.2 Utfordringer

Få asylsøkere har gyldige identitetspapirer

For utdypende informasjon om arbeidet med identitetsavklaringer, vises det til programkategori 06.40.

Det er viktig at personer som er i Norge har avklart identitet.

De senere årene har en svært høy andel av de som har søkt beskyttelse ikke fremvist gyldige identifikasjonspapirer. Om lag 50 pst. av personene som søkte om beskyttelse i 2015 fremviste ikke identifikasjonspapirer. Den andelen som legitimerte seg omfatter også personer som benyttet seg av falske identifikasjonspapirer. Arbeidet med å fastsette rett identitet er generelt utfordrende når søkerne mangler identitetspapirer, eller har papirer med lav notoritet. Grad av notoritet henger sammen med bl.a. kontroll og registrering av identitetsopplysninger, omfanget av korrupsjon og forfalskningsvirksomhet i utstedelsesland.

Usikker identitet medfører økt saksbehandlingstid. Avklart identitet vil gi et godt grunnlag for å fatte riktige vedtak i utlendingssaker, og legge til rette for raskere retur eller integrering i Norge. Fastsettelse av identitet vil også kunne

forebygge kriminalitet og er viktig i et sikkerhetsperspektiv.

Høyt antall ubehandlede saker og usikkerhet knyttet til antall innkomne saker

Gitt gjeldende prognoser for innkomne saker vil UDI ved inngangen til 2017 ha færre saker til behandlingen enn ved inngangen til 2016. Prognosene tilsier imidlertid at antall ubehandlede saker vil være på et høyere nivå enn hva som anses som effektivt. Gjeldende prognoser tilsier at UNE ved inngangen til 2017 vil ha et effektivt nivå på antall ubehandlede saker.

Lange ventetider for å få behandlet søknader om opphold og beskyttelse er en belastning for den enkelte. Store volumer av ubehandlede oppholdsaker innebærer mye tid til brukerservice og administrasjon, som påvirker produktiviteten negativt. Lang saksbehandlingstid i asylsaker kan videre bety lang tid før bosetting er mulig, og dermed høyere mottaksutgifter. En høy restansebeholdning på asylsaker og utvisningssaker medfører i tillegg flere og mer ressurskrevende returer.

UDI har fortsatt et stort antall gamle ubehandlede familieinnvandringssaker. Familieinnvand-

ringssaker varierer mye i kompleksitet, noe som medfører at saksbehandlingstiden varierer i betydelig grad mellom saker. I saker der det for eksempel er behov å foreta DNA-test eller å innhente ytterligere informasjon, vil saksbehandlingen ta lenger tid enn for enkle og godt opplyste saker. Det er særlig aktuelt å benytte DNA-test der man har erfaring med at det forekommer misbruk av regelverket, for eksempel ved proformaekteskap mellom søsken eller ved bruk av falske dokumenter, og der det av ulike grunner ikke kan legges avgjørende vekt på dokumentasjonen som er vedlagt søknaden. Saksbehandlingstiden kan være 18 måneder i saker hvor det er behov for DNA-test eller innhenting av tilleggsinformasjon.

Tilgang til tolk til bruk under asylintervjuer er utfordrende når det kommer mange med samme nasjonalitet. I 2015 har det vært utfordringer med å finne tilstrekkelig antall tolker for porteføljene fra Eritrea og Syria.

Regelverket for familieinnvandring skal ivareta flere viktige hensyn. Krav til underhold skal bidra til at familieinnvandring ikke belaster det offentlige velferdssystemet, tvangsekteskap må motvirkes og omgåelse gjennom proformaekteskap o.l. må søkes forhindret, se omtale av innførte tiltak i regelverket under kapitlet 3.1.3. Tiltak som skal forhindre tvangsekteskap og misbruk, kan innebære økt saksbehandlingstid. For eksempel vil arbeidet med å avdekke saker som gir grunnlag for tilbakekall medføre økt ressursbruk, blant annet ved behandling av søknader om statsborgerskap og permanent oppholdstillatelse. Dette er imidlertid nødvendig arbeid for å hindre at personer har oppholdstillatelse i Norge på uriktig grunnlag. For øvrig er det, som følge av at det er visse unntak fra underholdskravet for utlendinger som søker familiegjenforening med flyktninger i Norge, personer som får opphold uten at underhold og bolig er sikret i tilstrekkelig grad. Regjeringen er bevisst på de til dels motstridende hensyn knyttet til rask saksbehandlingstid og høy kontroll, og foretar avveininger mellom de ulike hensynene i alle tiltak som fremmes.

3.2.3 Tiltak – økt saksbehandlingsskapasitet, modernisering av IT-systemer og styrket ID-arbeid

Rask saksbehandling legger grunnlaget for raskere returer av personer med endelig avslag på søknad om beskyttelse og raskere bosetting for personer som får en oppholdstillatelse.

Gitt gjeldende prognoser for innkomne saker vil UDI ha behov for å opprettholde deler av oppbemanningen fra 2016 inn i 2017 for å få ned antall ubehandlede saker til et effektivt nivå. Gitt den

store usikkerheten knyttet til saksinngangen i årene som kommer, er det spesielt viktig at restansene bygges ned. Regjeringen foreslår derfor å videreføre deler av oppbemanningen i UDI i 2016 inn i 2017, se også omtale under kap. 490, post 01 og post 22. Når UDI opprettholder vedtaksproduksjonen på et høyere nivå antas antall saker til UNE å øke. Regjeringen foreslår derfor å øke saksbehandlingsskapasiteten i UNE, se også omtale under kap. 491, post 01.

Dersom antallet innkomne saker til UDI blir lavere enn forventet kan saksbehandlingsskapasiteten benyttes til å prioritere andre utfordringer på utlendingsfeltet, eksempelvis gjennom å styrke arbeidet med tilbakekall. Forutsetningen er at ressursene i løpet av kort tid vil kunne flyttes til asylsaksbehandling dersom antallet asylsøkere til Norge igjen øker.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen med 100 mill. kroner i 2017 til modernisering av UDIs IKT-systemer, jf. omtale under kap. 490, post 45. Gevinstene vil først kunne hentes ut fra 2018. Formålet er på sikt blant annet en mer effektiv saksbehandling av asylsaker, herunder gjennom tiltak som skal redusere tidsbruken på planlegging og gjennomføring av asylintervju og forenkle tilgang og utveksling av relevant informasjon i asylsøkerprosessen.

UDI jobber kontinuerlig med å forbedre saksflyt og øke effektiviteten i saksbehandlingen, uten at det går på bekostning av nødvendig kontroll. I familieinnvandringssaker jobber UDI nå ut i fra et differensiert saksløp, der sakene blir delt opp etter kompleksitet og utredningsbehov. Dette skal gi bedre porteføljestyling, mer forutsigbarhet for brukerne og rask behandling av kurante saker.

Det vises for øvrig til forslaget om å bevilge midler til investeringer for å legge til rette for økt opptak, lagring og bruk av biometriske data, jf. omtale under kap. 490, post 45. Tiltaket vil på sikt medføre både økt kontroll og effektivitet i saksbehandlingen. Ved bruk av automatiserte søkeprosesser kan utlendingsmyndighetene kontrollere om en person som søker asyl, oppholdstillatelse på annet grunnlag eller visum, tidligere har søkt om opphold under samme eller en annen identitet. Videre vil registrering av fingeravtrykk medføre at kvaliteten på registreringene i utlendingsdatabasen blir forbedret ved å forhindre dobbeltregistreringer i utlendingsdatabasen og sikre at personer blir gjenfunnet i databasen. Lagring av biometri kan også legge til rette for effektivisering av andre prosesser i saksbehandlingen. Se for øvrig omtale av ytterligere tiltak knyttet til ID-kontroll under programkategori 06.40.

3.3 Asylmottak

Personer som har søkt beskyttelse i Norge skal gis tilbud om innkvartering til bosetting eller retur gjennomføres.

Nyankomne asylsøkere tilbys plass i transittmottak etter at de har registrert sin asylsøknad. Deretter får asylsøkerne tilbud om plass i ordinære mottak. De ordinære mottakene skal være et mest mulig normalt sted å bo for personer i en unormal livssituasjon. Mottakene skal ivareta beboernes trygghet og sikkerhet, og de skal ha et særlig fokus på barn og ungdoms rettigheter og behov. UDI stiller krav til driftsoperatør for asylmottak om at alle barn fra to år til grunnskolealder skal ha et tilrettelagt aktivitetstilbud på hverdager. Justis- og beredskapsdepartementet forvalter i tillegg, gjennom UDI, tilskuddsordning til aktivitetstilbud for barn i mottak, jf. omtale under kap. 490, post 71. Ved enkelte mottak er det tilrettelagte avdelinger, som er et botilbud tilpasset asylsøkere med fysiske eller psykiske hjelpebehov.

UDI tilbyr enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år et tilpasset botilbud i egne avdelinger og mottak for enslige mindreårige. Enslige mindreårige asylsøkere *under* 15 år blir tilbudt plass i omsorgssentre i regi av Barne- og likestillingsdepartementet ved Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). I omtale av antall beboere i mottak er antall beboere i omsorgssentre holdt utenfor.

3.3.1 Resultater – innkvartering av asylsøkere

I 2015 kom det svært mange asylsøkere til Norge, og det var en krevende situasjon for utlendingsmyndighetene og andre aktører. Antall beboere i mottak økte betydelig. Ved utgangen av 2015 bodde det om lag 30 200 personer i norske asylmottak. Antall beboere i mottak var dermed mer enn fordoblet siden starten av 2015. Andel og antall beboere med oppholdstillatelse gikk ned i løpet av året. Av beboerne hadde om lag 3 900 oppholdstillatelse, hvorav om lag 3 300 hadde tillatelse som danner grunnlag for bosetting. Beboerne med oppholdstillatelse ventet på å bli bosatt med hjelp fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet.

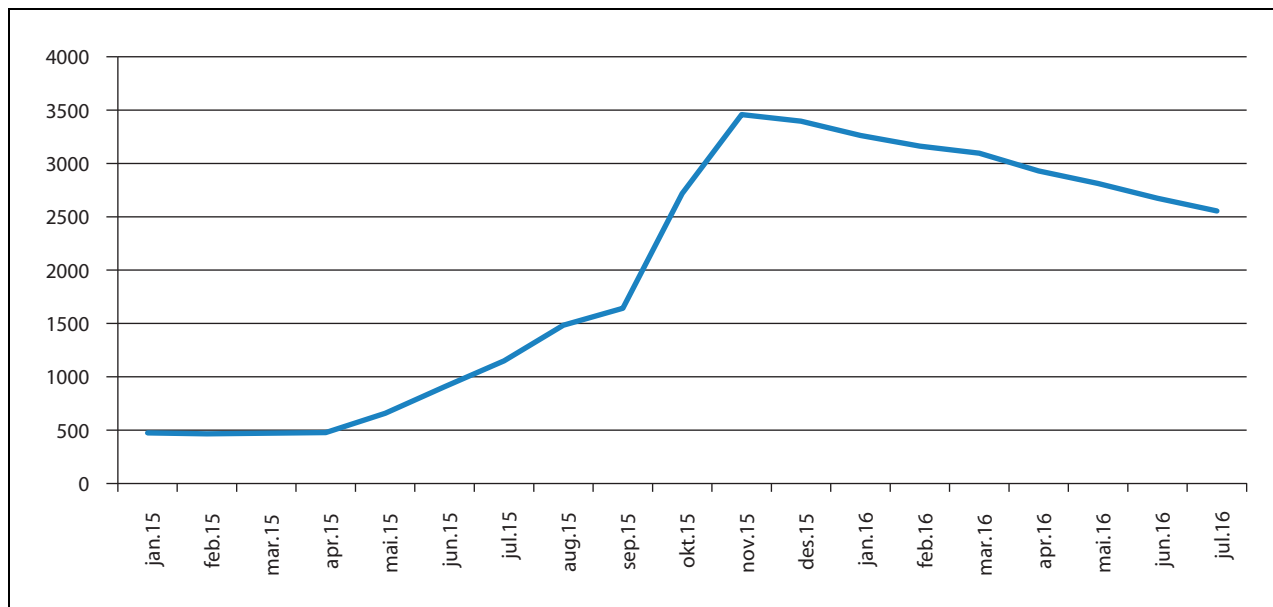
Ved utgangen av 2015 bodde det om lag 3 000 personer i mottak med endelig avslag på søknad om beskyttelse. Dette er personer som har plikt til å forlate Norge. Antall og andel beboere som hadde en sak til behandling og ventet på vedtak økte betydelig i løpet av 2015. Om lag 22 000 ventet ved utgangen av året på at asylsøknaden skulle behandles, og om lag 920 hadde avslag til klagebehandling.

UDI klarte å skaffe innkvartering til alle asylsøkere som kom til Norge i 2015. Imidlertid måtte nye mottaksplasser etableres i et svært høyt tempo på høsten, og UDI var nødt til å gå til anskaffelse av midlertidige og akutte løsninger for innkvartering. Utgifter til akuttinnkvartering var på 1,76 mrd. kroner i 2015. Det ble også etablert enkelte større mottaksløsninger ved ombygging av eksisterende bygg.

Økt antall asylsøkere medførte store utfordringer i ankomstfasen. For å møte disse utfordringene måtte det etableres nye løsninger. I oktober 2015 etablerte UDI og PU, med hjelp fra Sivilforsvaret, et ankomstsenter i Østfold. Ankomstsenteret la til rette for en samlokalisering av blant annet politiets registrering av asylsøkere, gjennomføring av lovpålagt helseundersøkelse i samarbeid med offentlige helseinstitusjoner og innkvartering av søkerne de første dagene.

I løpet av 2015 kom det rundt 5 400 asylsøkere over grensestasjonen Storskog i Øst-Finnmark. Den kraftige økningen over Storskog i løpet av høsten skapte store utfordringer knyttet til blant annet registrerings- og mottakskapasitet i området. Det ble etter hvert etablert et ankomstsenter i Finnmark etter samme modell som Ankomstsenter Østfold.

Kapasitetsbehovet i mottakssystemet varierte mer enn normalt i 2015, som følge av store månedlige variasjoner i ankomsttallene, jf. pkt. 3.1. Utviklingen var særlig markant når det gjelder enslige mindreårige asylsøkere, jf. figur under. Da ankomstøkningen begynte i månedsskiftet juli/august, hadde UDI en mottakskapasitet som var tilpasset et ankomstnivå på 11 000 for 2015. Kapasitetsutnyttelsen i mottak var høy på det tidspunkt UDI begynte å etablere akuttinnkvarteringsplasser tidlig høst 2015. Den falt imidlertid mot slutten av året da avtaler ble inngått for å ta høyde for en fortsatt økning, mens antall asylsøkere brått ble redusert.

Figur 2.27 Enslige mindreårige i mottak 1. januar 2014–1. august 2015

Kilde: UDI

Tabell 2.34 Nøkkeltall om asylmottak¹

	Beboere i mottak	Herav barn	Antall mottak	Antall vertskommuner
31. desember 2010	16 599	4 295	129	113
31. desember 2011	15 737	3 814	116	109
31. desember 2012	15 645	3 685	104	100
31. desember 2013	16 326	3 491	116	112
31. desember 2014	14 388	2 754	109	101
31. desember 2015	30 199	9 217	264	174
31. august 2016	19 833	13 290	205	158

¹ Tall for antall mottak inkluderer ikke akuttinnkvartering.

Kilde: UDI

Tabell 2.35 Registrerte beboere i mottak

Status	31. desember 2015	31. august 2016
Med tillatelse, skal bosettes	3 320	4 988
Med utreiseplikt	3 013	2 171
Med tillatelse, skal ikke bosettes	615	603
Med søknad til behandling i UDI	21 922	9 779
Med avslag til klagebehandling	915	1 867
Henlagt/trukket/annen status/manglende registrering	406	345
Enslige mindreårige med begrenset tillatelse	8	80
Totalt	30 199	19 833

Kilde: UDI

For omtale av ventetid i mottak vises det til programkategori 06.95.

Tabell 2.36 Personer i mottak som skal bosettes eller med utreiseplikt per 31. desember

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	31. august 2016
Skal bosettes	1 560	1 912	3 804	5 381	4 880	3 320	4 988
Med utreiseplikt	4 434	4 851	4 949	5 692	3 301	3 013	2 171

Kilde: UDI

3.3.2 Utdfordringer – tilpasning av mottakskapasitet ved endringer i ankomstene

Behovet for innkvartering bestemmes av antall asylsøkere og hvor lenge asylsøkere blir boende i asylmottakene. Svingninger i antall asylsøkere vil også påvirke sammensetningen av beboere og botiden i mottak. Det har de siste årene vært svært store svingninger i antallet asylsøkere til Norge, fra rekordhøye siste halvår 2015 til svært lave i 2016. Det er vesentlige utfordringer knyttet til håndtering av slike raske svingninger i mottaksbefolkningen.

Et høyt antall asylsøkere i 2015 har medført at en stor andel av beboerne i mottak fortsatt har søknad til behandling. De lave ankomsttallene i 2016 kan imidlertid føre til at bildet endrer seg. En økende andel vil få avgjort søknaden og enten bli klare for bosetting eller bli utreisepliktig. Deres bosettingstakten holder seg på dagens nivå, og ankomsttallene holder seg lave, er det sannsynlig at en høy andel av mottaksbeboerne i 2017 vil være personer med avslag på asylsøknaden.

For å sikre at UDI har mulighet til å raskt oppskalere mottakskapasiteten når det kommer mange asylsøkere har Justis- og beredskapsdepartementet fått fullmakt fra Stortinget til å øke innkvarteringskapasiteten selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov, jf. romertallsvedtak VI i Innst. S 400 (2015–2016). For 2017 foreslås tilsvarende fullmakt i forslag til vedtak jf. romertallsvedtak IX i Prop. 1 S (2016–2017).

UDI må til enhver tid veie behovet for en mest mulig kostnadseffektiv innkvartering opp mot hensynet til å ha beredskap for å kunne håndtere økninger i antall asylsøkere. I starten av 2016 var målsettingen å bygge opp antallet ordinære mottaksplasser som følge av den da gjeldende prognose på 33 000 asylsøkere i 2016. Få måneder senere måtte UDI stoppe denne oppbyggingen som følge av at det kom få asylsøkere og at prognosen for antall asylsøkere ble satt ned. UDI har senere tatt grep for å bygge ned mottakskapasiteten.

I en tid med store svingninger i antall asylsøkere og usikkerhet rundt fremtidige ankomsttall,

vil UDI stå overfor krevende utfordringer knyttet til tilpasning av kapasitet og forventet belegg i mottakssystemet. Både etablering og nedlegging av mottak har store konsekvenser for bl.a. beboere, vertskommuner og driftsoperatører for mottak. Ordinære prosedyrer for anskaffelse av mottaksplasser tar tid. Når antallet asylsøkere øker raskt, må det imidlertid opprettes nye mottak på svært kort varsel, kanskje også i kommuner som ikke har hatt mottak før. Det er krevende både for nye mottak og kommunene å håndtere dette. Rask oppbygging av mottak for enslige mindreårige asylsøkere er særlig utfordrende fordi det stilles særskilte krav til bemanning, kompetanse og omsorgsarbeid. Tilsvarende er det krevende for vertskommunene når antallet asylsøkere synker. Dette fører til avvikling av asylmottak og eventuell nedlegging av pålagte kommunale tjenester som en konsekvens. Store svingninger i kapasitetsbehovet i mottakssystemet er derfor en betydelig utfordring.

Raske økninger i mottaksbefolkningen kan føre til økt botid i mottak dersom ikke andre ledd av migrasjonskjeden tilpasser seg i takt med endringene. Det er vesentlige utfordringer knyttet til at personer har lang oppholdstid i asylmottak. Lang oppholdstid kan føre til større integreringsutfordringer for personer som skal bosettes og til at det blir mer krevende å returnere personer med endelig avslag på asylsøknaden. Dersom botiden blir lang kan det ha en negativ innvirkning på beboeres helse og øke sannsynligheten for uønskede hendelser ved asylmottakene.

I 2015 var det en raskere økning i antall enslige mindreårige i asylmottak enn det var for andre grupper. Dette førte til utfordringer både knyttet til kapasiteten i eksisterende mottak og til at en rekke nye mottak for enslige mindreårige måtte etableres svært raskt. Enslige mindreårige er en utsatt gruppe som krever mer tilrettelegging og tettere oppfølging enn andre grupper. I mottak for enslige mindreårige er det, som ved andre mottak, utfordringer knyttet til forsvinninger og andre uønskede hendelser. Det er viktig at mottakene har personell med barnefaglig kompetanse som kan identifisere og følge opp enslige mindreårige med særskilte behov.

3.3.3 Tiltak – effektivisering av mottaksdriften og tiltak for å forebygge vold og fremme integrering i mottak

Regjeringen vil prioritere tiltak som kan effektivisere mottaksdriften, herunder IKT-modernisering.

Regjeringen foreslår å bevilge 100 mill. kroner til modernisering av IKT-løsningene i UDI i

2017, jf. omtale under kap. 490, post 45. UDI planlegger bl.a. å videreutvikle støttesystemene som mottaksoperatørene benytter for administrasjon av mottaksbeboernes opphold ved mottaket for å effektivisere mottaksvirksomheten. Løsningen vil på sikt også gjøre det enklere å optimalisere utnyttelsen av plassene slik de er fordelt mellom ulike mottak.

Akuttinnkvarteringsløsninger som ble benyttet i 2015 er den primære beredskapsløsningen dersom en eventuell ny stor tilstrømming av asylsøkere skulle overstige kapasiteten i ordinære mottak. Det er imidlertid tatt grep for å være bedre forberedt på en eventuell ny økning, og samtidig unngå at utgiftene til alternativ innkvartering blir like høye som i 2015. UDI har inngått flere rammeavtaler for både akuttinnkvartering og for andre former for innkvartering, og jobber kontinuerlig videre med sine beredskapsplaner for en ekstraordinær økning i antall asylsøkere. I eksisterende mottakskontrakter ligger det også klausuler om opsjonsplasser som kan utløses ved behov. Ankomstsenter Østfold er fortsatt i drift og har vesentlig større kapasitet enn det som i dag benyttes. Videre bruk av Ankomstsenter Østfold er under vurdering. Driftsavtalen på Ankomstsenter Finnmark er sagt opp, men senteret beholdes inntil videre i beredskapsøyemed.

Mottakstilbudet er differensiert etter utlendingsforvaltningens behov og etter beboernes behov. Regjeringen ønsker å bruke mottakssystemet til å fremme integrering for personer som har fått oppholdstillatelse og til å stimulere til retur for personer med utreiseplikt. Regjeringen vil etablere integreringsmottak i løpet av 2016, jf. behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2016. Ordningen foreslås videreført i 2017. Formålet med integreringsmottak er å legge til rette for raske arbeids- og samfunnsdeltakelse for nyankomne innvandrere med fluktbakgrunn. Målgruppen er personer i asylmottak som nylig har fått innvilget opphold, samt personer fra grupper som har høy sannsynlighet for å få innvilget sin søknad om beskyttelse. Se nærmere omtale under programkategori 06.95.

I perioder hvor saksbehandlingstiden og mottaksoppholdet kan bli lang, er det viktig med tiltak som bidrar til at mottaksbeboere får en meningsfull hverdag. Frivillige organisasjoner spiller en viktig rolle i arbeidet med å bidra til aktivitet for mottaksbeboere. Regjeringen foreslår å videreføre 13 mill. kroner til tiltak om prøveordning med frivillighetskoordinatorer som ble foreslått i Revidert nasjonalbudsjett for 2016. Formålet er å systematisere samarbeidet mellom mottakene og fri-

villig sektor, lokalt næringsliv og kommunen og legge til rette for mer aktivitet for mottaksbeboerne.

Regjeringen er opptatt av å normalisere hverdagen for barn som bor i asylmottak. Regjeringen foreslår å videreføre tilskudd for å legge til rette for at barn i alderen to og tre år med innvilget oppholdstillatelse, men som fortsatt bor i mottak, kan få tilbud om gratis kjernetid i barnehage. Ordningen ble innført i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2016, se også omtale i Meld. St. 30 (2015–2016). Se for øvrig postomtale under kap. 490, post 60.

Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak ble økt som følge av det økte antallet asylsøkere til Norge i 2015. Regjeringen foreslår å videreføre 10 mill. kroner i 2017, jf. nærmere omtale under kap. 490, post 71.

Det ble bevilget midler til økt bemanning og barnefaglig kompetanse på asylmottak for enslige midnreårige asylsøkere over 15 år i 2016. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningen i 2017, jf. nærmere omtale under kap. 490, post 21.

Asylmottak skal være trygge oppholdssteder for alle beboere. Regjeringen vil styrke forebyggingsarbeidet mot vold i mottak, og foreslår å videreføre 10,9 mill. kroner til dialoggrupper mot vold. Tiltaket skal redusere risikoen for voldelig adferd, både i og utenfor mottak. Dialoggruppene kan i tillegg bidra positivt inn i integreringsarbeidet. Beboerne får lære om de ulike rollene de skal fylle i det norske dagliglivet, som samfunnsborger, partner og forelder.

Regjeringen er opptatt av å redusere botiden i asylmottak. Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner til å styrke returarbeidet i mottak, jf. omtale under punkt 3.5 og postomtale under kap. 490, post 60. Regjeringen foreslår også å videreføre deler av økt bevilgning til IMDi for at flere flyktninger kan bosettes. Det vises til programkategori 06.95 for omtale av bosettingsarbeidet.

3.4 Overføringsflyktninger

3.4.1 Resultater – økt uttak av syriske overføringsflyktninger

Norge har et årlig uttak av overføringsflyktninger i tråd med Stortingets årlige budsjettvedtak, jf. tabell under. Justis- og beredskapsdepartementet fastsetter, i forståelse med Utenriksdepartementet, hvilke flyktninggrupper som skal overføres til Norge. FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) og norske frivillige organisasjoner gis også mulighet til å komme med innspill. UDI fatter ved-

tak om uttak av enkeltflyktninger i samsvar med den fastsatte fordelingen, normalt i samarbeid med UNHCR.

Kvoten blir vurdert fleksibelt i treårsperioder. Plasser som ikke blir benyttet ett år, kan overføres til andre år innenfor perioden, og plasser på etterfølgende års kvote kan forskutteres dersom det anses å være behov for det. 2017 er andre året i neste treårsperiode for fleksibel anvendelse av kvoteplassene.

Stortinget vedtok 19. juni 2015 at Norge skulle ta imot 8 000 syriske flyktninger i perioden 2015 – 2017, jf. (jf. Dok 8:135 S (2014–2015) og Innst. 398 S (2014–2015)). Fordelingen ble 2 000 for 2015 og 3 000 for hvert av årene 2016 og 2017. I den forbindelse var det også enighet om å evaluere situasjonen i 2016 mht. beslutning om kvotestørrelsen for 2017. I 2015 kom det om lag 31 000 asylsøkere til Norge, og hovedandelen kom i løpet av de siste par månedene på året. Dette skapte utfordringer på flere plan, og særlig relevant mht. kvoten var om dette ville bety store utfordringer med bosettingen av flyktninger. Det har generelt ikke vært vesentlige utfordringer knyttet til bosetting av kvoteflyktninger, verken i 2015 eller så langt i 2016. Det vises til programkategori 06.95 for omtale av bosetting av flyktninger.

Antallet nyankomne asylsøkere i 2016 er betydelig redusert. Ved utgangen av august 2016 var det ankommet om lag 2 250 asylsøkere. Basert på ovennevnte, kan det legges til grunn at Stortingets vedtak om å ta imot 3 000 syrere i 2017 kan gjennomføres i tråd med budsjettforutsetningene som er lagt til grunn. I tillegg videreføres 120 plasser for ikke-syriske flyktninger.

Som følge av at 32 syriske flyktninger trakk søknaden sin etter vedtak fra den siste uttakskommisjonen til Libanon høsten 2015, samt én søker fra en annen nasjonalitet, ble 33 plasser overført fra 2015 til 2016, selv om 2015 var siste året i daværende fleksible treårsperiode for anvendelse av kvoten. Dette ble gjort for å kunne oppfylle Stortingets vedtak om å ta imot 8 000 syriske flyktninger i perioden 2015–2017.

2 544 overføringsflyktninger ble tatt ut til Norge i 2015. Per 31. august 2016 var det tatt ut 2 478 overføringsflyktninger til Norge. Globalt fremmet UNHCR i 2015 saker for om lag 134 000 flyktninger. Dette var om lag 30 000 flere enn i 2014, og en økning på 79 pst. fra 2012. I underkant av 81 900 flyktninger ble i 2015 overført til et nytt land i samarbeid med UNHCR. Dette var en økning fra 72 000 året før. UNHCR har estimert at 1 153 000 flyktninger har behov for gjenbosetting i

2016. For 2017 er det estimerte antallet økt til 1 190 000.

Det vises til Stortingets vedtak av 17. februar 2015 om å «utforme retningslinjer, i form av en egen ordning, som innebærer at kamptolker Forsvaret brukte i Afghanistan fra 2006 fram til november 2014, kan får arbeids- og oppholdstillatelse i Norge», jf. anmodningsvedtak 418 (2014–2015). Nye retningslinjer trådte i kraft 5. mai 2015, jf. GI-06/2015 Retningslinjer for overføring av personer som har vært ansatt av norske styrker i Afghanistan og som har deltatt i operativ tjeneste som

tolk etter 1. januar 2006 samt deres nærmeste familiemedlemmer. Hvor mange som ville få opphold i Norge etter nye retningslinjer var på forhånd usikkert. Som følge av et stort antall søkere måtte det gjøres omprioriteringer i kvotesammenstillingen i 2015. I tillegg ble 52 kvoteplasser overført til 2016 fordi enkelte søknader av ulike grunner ikke kunne bli ferdigbehandlet i 2015. Det vises til omtale i Prop. 1 S (2015–2016) for Justis- og beredskapsdepartementet og Meld. St. 15 (2015–2016) *Anmodnings- og utredningsvedtak i stortingsssesjonene 2014 og 2015*.

Tabell 2.37 Overføringsflyktninger, uttak 2010–2016

År	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Per 31.08. 2016
Personer	1 130	1 370	1 055	1 078	1 659	2544	2 478

Kilde: UDI

3.4.2 Utfordringer – få tilstrekkelig grundig saksbehandling ved uttak av overføringsflyktninger

Tallet på flyktninger i verden er ifølge FNs høykommissær for flyktninger på sitt høyeste nivå siden 2. verdenskrig. Flere flyktningssituasjoner skaper kritiske forhold for naboland til store opprinnelsesland. I denne situasjonen har FNs høykommissær anmodet andre land, ikke minst europeiske, om økt mottak av overføringsflyktninger. Samtidig kan overføring av flyktninger fra konfliktområder utgjøre en sikkerhetsrisiko. De enkelte sakene som forelegges Norge må derfor gjennomgås nøye, også av norske sikkerhetsmyndigheter.

Bare et fåtall av verdens flyktninger kan overføres til andre land. Overføringsordningen er meget ressurskrevende. Utvelgelse av flyktninger som skal tilbys overføring, skal i første rekke ta utgangspunkt i flyktningenes behov. Det er også en utfordring å velge ut flyktninger som både har evne og vilje til å bli aktive deltakere i norsk arbeids- og samfunnsliv.

I 2016 har det oppstått utfordringer knyttet til at tyrkiske myndigheter har besluttet å ikke innvilge utreisestillatelser til syriske flyktninger med høyere utdanning. Dette får konsekvenser for alle land som har gjennomført uttakskommisjoner til Tyrkia våren 2016, herunder Norge, da det betyr at flyktninger som har blitt innvilget innreisestillatelse til Norge ikke får reise. Det må gjennomføres intervjuer med nye flyktninger for å fylle opp plassene som da går tapt. Eventuelle ubrukte plasser i 2016

som følge av dette overføres til 2017-kvoten. Videre opplever mange land, inkludert Norge, utfordringer knyttet til at en del flyktninger trekker seg fra gjenbosettingsordningene. Dette skjer på ulike stadier i prosessen og av ulike grunner. Dette medfører at UNHCR må fremme flere saker og at flere søkere må intervjues enn tidligere.

3.4.3 Tiltak – videreføring av antall overføringsflyktninger

Regjeringen foreslår, i tråd med Stortingets vedtak, en kvote på 3 120 overføringsflyktninger i 2017, hvorav 3 000 plasser forbeholdes syriske overføringsflyktninger, jf. omtale under kap. 490, post 01, post 73, post 75 og kap. 440, post 01 og kap. 444, post 01. Bakgrunnen for forslaget er den vedvarende krisen i Syria, den svært vanskelige situasjonen i Syrias naboland og at syriske flyktninger utsetter seg for stor risiko ved å reise over Middelhavet.

3.5 Retur

Utlendinger som ikke har lovlig opphold, plikter å forlate Norge. Det operative ansvaret for retur er delt mellom politiet, som har ansvar for tvangsretur, og UDI, som har ansvar for assistert retur. Arbeidet med tvangsretur omtales under programkategori 06.40.

Utlendingen gis en frist til å forlate landet ved endelig negativt vedtak, normalt om lag tre uker. Returplikten kan overholdes ved å returnere til

hjemlandet egenorganisert eller ved assistert retur (med assistanse fra norske myndigheter) innen denne fristen. Dersom utlendingen ikke benytter seg av egenorganisert eller assistert retur i denne perioden kan politiet foreta tvangsretur.

3.5.1 Resultater – økning i antall assisterte returer fra 2015 til 2016

I 2015 reiste 1 167 personer med assistert retur. Per 31. juli 2016 har 1 030 reist til hjemlandet gjennom program for assistert retur. Dette er en økning på over 60 pst. sammenlignet med samme periode i 2015. Det registreres ikke hvor mange som reiser egenorganisert fra Norge.

Tabell 2.38 Utviklingen i returer i perioden 2010–2016

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Pr 31.7.2016
Asylsøkere med avslag	1 226	1 482	1 397	1 275	1 804	1 565	729
Dublin	1 979	1 503	1 114	1 408	1 680	1 143	1 042
Utvisning/bortvisning	1 410	1 759	2 391	3 283	3 775	5 160	2 746
Tvang – samlet	4 615	4 744	4 902	5 966	7 259	7 868	4 517
Assistert retur	1 446	1 813	1 753	1 889	1 622	1 167	1 030
Totale returer	6 061	6 557	6 655	7 855	8 881	9 035	5 547

Kilde: UDI, politiet

Virkemidler for å motivere til egenorganisert eller assistert retur er bl.a. informasjonstiltak og stønad til retur og reintegrering. Justis- og beredskapsdepartementet og UDI gjennomførte en rekke informasjonstiltak i 2015, som utplassering av returrådgivere ved asylmottakene for å veilede om returplikten og assistanse som tilbys fra norske myndigheter. UDI har også gjennomført en pilot, realitetsorienteringsprosjektet (ROP), hvor personer som nylig har fått avslag informeres særskilt om asylvedtaket og konsekvensene av dette. Det vises til ytterligere om-

tale av prosjektet under anmodningsvedtak 856 i del III. Stønad til retur og reintegrering er differensiert i reisestønad og reintegreringsstønad. Reintegreringsstønad gis både som kontantstønad og i form av tjenester, såkalt inkindstønad. Inkindstønad gis kun i tilknytning til særskilte landprogram. Det vises til UDIs nettsider for regelverk for de ulike stønadsordningene og returprogrammene. Tabellen under viser en oversikt over de ulike programmene for assistert retur i 2015.

Tabell 2.39 Oversikt over returprogram 2015

Offisielt norsk navn i regelverk	Forkortelse	Antall deltagere 2015	Regnskap 2015 ¹ (1000 kr)
Reisestønad	VARP	1 030	7 898
Gradert reintegreringsstønad for personer som ikke er omfattet av særskilte landprogram (inkludert tilleggsstønad til barn – endret i 2015) ²	FSR	779	12 632
Reintegreringsstønad ved assistert retur til Irak	IRRINI ³	82	11 801
Reintegreringsstønad ved assistert retur til Afghanistan	IRRANA	131	8 111
Reintegreringsstønad ved assistert retur til Etiopia	ARE	39	0
Reintegreringsstønad for sårbare grupper	VG	41	3 088
Returprogram for Somalia	SOMP	7	2 601
Reintegreringsprogram for tvangsreturnerte til Afghanistan (fikk ikke reisestønad)	PRAN	88	8 111

¹ Årlige utgifter avstemmes etterskuddsvis i påfølgende år. Vil derfor kunne avvike fra reell kostnad knyttet til antall deltakere i samme år.

² Dette programmet ble avviklet 1. september 2015, ifm. endring av innretningen på returprogrammene.

Utlendingsdirektoratet kan gi stønad til personer med lovlig opphold som ønsker å vende tilbake til sitt opprinnelsesland, jf. kap. 490, post 72. I 2015 benyttet 30 personer seg av ordningen.

Justis- og beredskapsdepartementet kan gi støtte til land som inngår returavtaler med Norge, og til land Norge har innledet migrasjonssamarbeid med for å få til en bedre styring av migrasjonsstrømmene. I 2015 tildelte Justis- og beredskapsdepartementet 24,7 mill. kroner i tilskudd, over kap. 490, post 72, til prosjekter i regi av ulike internasjonale organisasjoner. Tilskudd ble gitt til prosjekter i Sudan, Egypt, Eritrea og Hellas med hovedvekt på tiltak for å fremme samarbeid om retur og å forebygge migrasjon av personer uten beskyttelsesbehov.

3.5.2 Utfordringer – krevende å motivere til assistert retur

Personer som oppholder seg ulovlig i Norge overholder ikke plikten til å forlate landet. Personer med utreiseplikt kan ha investert mye penger og tatt høy risiko for å komme til Norge og vil nødvendigvis opp håpet om å få en oppholdstillatelse. Det er bl.a. derfor en utfordring å motivere personer til å reise egenorganisert eller med assistert retur.

En rekke faktorer har betydning for valget om å returnere: Situasjonen i Norge og i hjemlandet, oppholdstid i Norge, familiesituasjonen og utsikter for å bli tvangsreturnert. Erfaring og forskning tilsier at tidsdimensjonen i returarbeidet er sentral. Politiet erfarer at det er vanskelig å få gjennomført tvangsretur av utreisepliktige med lang oppholdstid, hovedsakelig fordi opprinnelseslandet ikke samarbeider om å verifisere identitet og/eller ta tilbake egne borgere, eller fordi vedkommende selv aktivt skjuler sin rette identitet. Samtidig viser forskning og UDIs erfaringer at tilbøyeligheten for å velge assistert retur reduseres med tiden i Norge.

Utsiktene til tvangsretur kan motivere utreisepliktige til å velge assistert retur. Tvangsretur er imidlertid vanskelig å gjennomføre til flere av opprinnelseslandene for de største gruppene av utreisepliktige. Tvangsretur forutsetter at opprinnelseslandet samarbeider om avklaring av identitet og tilbaketakelse av egne borgere. Et fåtall asylsøkere fremlegger identitetsdokumenter ved ankomst til Norge. Uavklart identitet er et omfattende problem når retur skal gjennomføres. Norge, i likhet med mange europeiske land, har utfordringer hva gjelder samarbeid med opprinnelsesland om verifisering av identitet og retur. Utfordringene skyldes flere forhold. Blant annet er pengeoverføringer fra personer fra opprinnel-

seslandet, som lever i utlendighet i Norge, en viktig inntektskilde for flere av disse landene. Utenriksdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet har et tett samarbeid for å fremme retur, og har i fellesskap utarbeidet strategier for retur til sentrale opprinnelsesland.

I perioden 2013 til 2015 er antall utreisepliktige i mottak vesentlig redusert. Regjeringens satsing på retur har bidratt til nedgangen. Den store ankomsten av asylsøkere høsten 2015 innebærer imidlertid at det sitter mange personer og venter på å få sin sak behandlet. De fleste av disse vil trolig få sin sak behandlet i 2016 og 2017. Gitt den sentrale rollen oppholdstid har på sannsynligheten for retur, er det viktig at personene som får avslag raskt returnerer eller uttransporteres.

3.5.3 Tiltak – styrke returarbeidet i mottak

Regjeringen har retur som ett av sine satsingsområder. Retur er viktig av hensyn til den enkelte utreisepliktige som oppholder seg ulovlig i Norge. Utreisepliktige lever på siden av det norske samfunnet og er derfor mer utsatt for utnyttelse og involvering i kriminalitet. Et liv uten lovlig opphold er belastende helsemessig og sosialt, særlig for barn. Retur er videre viktig for å bevare tiltroen til asylinstituttet, bekjempe kriminalitet og redusere offentlige utgifter. For eksempel medfører retur redusert botid i mottak. Anslått gjennomsnittlig utgift per voksen beboer med avslag i ordinært mottak er anslått til i underkant av 140 000 kroner

per år i 2017. Per 31. august 2016 hadde 1 185 av 2 170 beboere i mottak med utreiseplikt oppholdt seg mer enn fire år i mottak. Sjansene for retur reduseres med oppholdstid i Norge. Det er derfor viktig at man nå øker trykket for å motivere og informere om muligheten for assistert retur til alle som ankom i den store asyltilstrømmingen høsten 2015 for å forhindre lang oppholdstid i landet. Oscarsgata mottak i Vadsø er et eksempel på at helhetlig returarbeid i mottak er viktig for å få til flere returer. Regjeringen foreslår derfor å styrke returarbeidet i mottak med 5 mill. kroner for å få til flere og raskere returer, jf. omtale under kap. 490, post 21. Regjeringen foreslår også å styrke arbeidet med tvangsretur med 105 mill. kroner, jf. omtale under programkategori 06.40.

Regjeringen vil videre arbeide for å få til flere returer gjennom samarbeid med opprinnelsesland. Et sentralt virkemiddel er å gjøre bruk av Norges posisjon for å få på plass flere returavtaler, samt arbeide for en helhetlig tilnærming til migrasjonsutfordringene gjennom dialog og tiltak overfor sentrale transitt- og opprinnelsesland. Regjeringen vil videre arbeide med å legge til rette for retur av enslige mindreårige uten beskyttelsesbehov til opprinnelsesland, herunder vurdere alternative omsorgsløsninger dersom oppsporing av familie ikke er mulig.

Per september 2016 har Norge 12 spesialutsendinger for utlendingssaker i viktige transitt- og opprinnelsesland. Formålet med disse stillingene er å løse utfordringer knyttet til identitet og retur.

Kap. 490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)				
Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Driftsutgifter	901 837	1 212 951	1 171 401
21	Spesielle driftsutgifter, asylmottak	3 310 921	4 995 249	2 778 776
22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	43 329	90 589	62 278
23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	6 239	4 237	4 334
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold			117 000
60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	341 274	599 500	300 535
70	Stønader til beboere i asylmottak	499 936	861 113	477 162
71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak	21 044	63 119	31 046
72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	83 222	122 254	101 117
73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 496 post 60</i>	17 607	20 425	20 997
75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	17 113	19 250	16 623
	Sum kap. 0490	5 242 522	7 988 687	5 081 269

Utlendingsdirektoratet (UDI) skal iverksette innvandrings- og asylpolitikken innenfor Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde og skal gi faglig baserte bidrag til utviklingen av regelverk og politikk på området. UDIs hovedoppgaver er å behandle søknader etter utlendingsloven og statsborgerloven. UDI har også det operative ansvaret for driften av mottak for asylsøkere og arbeidet med assistert retur.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten dekker utgifter til drift av UDI. UDI hadde en bemanning per 1. oktober 2015 tilsvarende 910 årsverk.

På bakgrunn av den sterke økningen i antall asylsøkere til Norge i 2015, ble UDIs saksbehandlingskapasitet betydelig økt i 2016, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Prognosene for saksinngangen i 2017 er nå satt ned. Det foreslås imidlertid å videreføre deler av den økte bemanningen i 2017 for å bygge ned antall ubehandlede asyl- og oppholdssaker. Dette vil gi UDI en viss saksbehandlingsberedskap, da et større antall saksbehandlere kan flyttes til asylområdet dersom antallet

asylsøkere igjen øker. Dersom antallet asylsøkere blir lavere enn det som er lagt til grunn for budsjettet, kan saksbehandlerne benyttes til å håndtere andre utfordringer på utlendingsfeltet, herunder styrke arbeidet med tilbakekallsaker. Det understrekes at det er stor usikkerhet knyttet til asyltilstrømmingen til Norge i 2017, jf. omtale under pkt. 3.1.2. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn at det bevilges 137,7 mill. kroner til videreføring av saksbehandlingskapasitet i UDI i 2017.

Norge skal ta imot 1 500 asylsøkere gjennom EUs relokaliseringsprogram i 2016 og 2017. Det er i statsbudsjettet for 2016 bevilget 65 mill. kroner til formålet, men grunnet stor usikkerhet knyttet til gjennomføring av uttaket, ble hele beløpet bevilget på kap. 490, post 01 og ikke fordelt på kapittel og post. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen på kap. 490, post 01 redusert, og bevilgningen under kap. 440, post 01 og kap. 490, post 22 foreslås økt, jf. omtale under disse postene. Videre er økte utgifter til mottak foreslått hensyntatt i beregningen av kap. 490, post 21, 60 og 70. 17,1 mill. kroner foreslås videreført på kap. 490, post 01 til saksbehandling

av sakene i UDI. Det anslås at hoveddelen av asylsøkerne som kommer gjennom relokaliseringprogrammet i 2016 og 2017 vil få sin sak behandlet i 2017.

Samlet foreslås det å videreføre 154,8 mill. kroner til saksbehandlingskapasitet i UDI. Dette medfører en videreføring av til sammen 150 årsverk av oppbemanningen i 2016.

Det foreslås også å videreføre de nasjonale «Liaison Offiserene» til Hellas og Italia og bevilgningen til administrative oppgavene i UDI som følger av norsk deltagelse i relokaliseringsordningen, samt at det tas høyde for økt bidrag til European Asylum Support Office (EASO). Regjeringen foreslår videre å videreføre bevilgningen på 3,8 mill. kroner til norsk personell i EUs «hotspots» i Hellas og Italia, som skal bistå med helsesjekk, registrering, informasjon til migrantene, effektivt returarbeid mv. Regjeringen foreslår samlet å bevilge 12,2 mill. kroner på kap. 490, post 01 til relokalisering og å videreføre norske bidraget til det europeiske samarbeidet i en fortsatt krevende flyktningsituasjon, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016).

I tråd med Stortingets vedtak av 19. juni 2015 foreslås det å videreføre bevilgningen til utgifter knyttet til uttak av 3 120 overføringsflyktninger, herunder 3 000 syriske flyktninger, i 2017. Se også omtale under pkt. 3.4 og kap. 496, post 60, kap. 495, post 01 og kap. 490, post 73 og post 75.

Det foreslås at kap. 490, post 01 reduseres med 1,1 mill. kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 490, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 100,1 mill. kroner.

Bevilgningen foreslås redusert med 6,1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter. For nærmere omtale vises det til del III (omtale av særlige tema) pkt. 4. Bevilgningen foreslås redusert med 60 000 kroner som følge av at administrative kostnader forbundet med norsk deltagelse i Schengen komiteene foreslås budsjettert samlet over kap. 400, post 71, jf. omtale under kap. 400, post 71 og kap. 440, post 01.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 01 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter og inntektsføres på kap. 3490, post 01 og post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 01 og 04.

Det foreslås en bevilgning på posten på 1 171,4 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak

Bevilgningen på posten skal dekke statens utgifter knyttet til drift av asylmottak, jf. også omtale under punkt 3.3.

Foruten løsj, skal tilbudet om innkvartering omfatte visse sosial- og omsorgstjenester, bl.a. nødvendige sosiale tjenester som mat, klær, transport mv. og omsorgstjenester for beboere med særskilte behov. Bevilgningen dekker kontraktfestede utgifter til driftsoperatører for asylmottak, nødvendig helsehjelp for asylsøkere ved ankomst, utgifter knyttet til flytting av beboere mellom mottak og ut av mottak i forbindelse med bosetting, utgifter til opplæringstiltak for mottaksansatte, utgifter til returfremmende tiltak for beboere i mottak, utgifter til informasjon til beboere, inkludert utarbeiding av informasjonsmateriell, utgifter til samtaler med nyankomne asylsøkere samt øvrige utgifter til aktiviteter i mottakene, inkludert dagtilbud for barn i mottak. Videre dekker posten utgifter til bl.a. særskilte tiltak som vakthold, tilrettelegging av boforhold og plassering utenfor mottak for personer med særskilte behov, aldersundersøkelser av asylsøkere som oppgir å være enslige mindreårige, reise og kost for asylsøkere i forbindelse med asylintervju, samt transport for asylsøkere til og fra opplæringssted for norskopplæring. I tillegg er det bevilget midler til ankomstsentrene i Østfold og Finnmark, jf. omtale under pkt. 3.3.3.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall asylsøkere, botiden og sammensetningen av beboergruppen. Botiden påvirkes av en rekke faktorer der spesielt saksbehandlingstiden i asylsaker, bosettingstakten og retur gjennomføringen er viktig. Prognosene for antall asylsøkere til Norge og antall beboere i mottakene er usikre. Bevilgningsbehovet på posten vil derfor kunne endre seg i løpet av budsjettåret.

Det ble bevilget midler til økt bemanning og barnefaglig kompetanse på asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år i statsbudsjettet 2016. Regjeringen foreslår å videreføre dette og foreslår å bevilge 49,8 mill. kroner til formålet.

Regjeringen foreslår å bevilge 13 mill. kroner til å videreføre prøveordning med frivillighetskoordinatorer og 10,9 mill. kroner til å videreføre dialoggrupper i mottak mot vold. Regjeringen foreslår også å videreføre ordningen med integreringsmottak og foreslår i denne forbindelse å øke bevilgningen på posten med 3,3 mill. kroner til koordinatorer i integreringsmottak. Se nærmere omtale under programkategori 06.95. Disse tilta-

kene ble innført i forbindelse med. Revidert nasjonalbudsjett for 2016, se også omtale i Meld. St. 30 (2015–2016).

Det tas sikte på innføring av betalingskort uten mulighet for kontantuttak til utbetaling av ytelser for alle beboere i mottak i løpet av første halvår 2017. Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner til tiltaket. Tiltaket skal hindre at asylsøkere blir presset til å bruke ytelsene de mottar som beboere i mottak til å betale gjeld til menneskesmuglere. Tiltaket skal også hindre at enslige mindre asylsøkere blir presset til å sende penger til familien. Dette bidrar til å redusere incentivet familier har til å sende sine barn på en farefull ferd til Europa. Det vises også til omtale under anmodningsvedtak nr. 68.6.2 og 850 i del III.

Regjeringen foreslår videre å styrke returarbeidet i mottak med 5 mill. kroner. Det er viktig å øke innsatsen mot personer som nylig har fått avslag, jf. omtale under pkt. 3.5.

Bevilgningen foreslås redusert med 25 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter. For nærmere omtale vises det til del III (omtale av særlige tema) pkt. 4.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 21 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2 778,8 mill. kroner. Bevilgningsforslaget bygger på et anslag om gjennomsnittlig belegg i mottak på 18 180 personer, hvorav om lag 1 630 personer i mottak for enslige mindreårige mellom 15 og 18 år. Se også forslag til vedtak om fullmakt om midlertidig drift av asylmottak og omtale av denne under pkt. 3.3.2.

Post 22 Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse

Posten dekker tolking og oversettelse i kommunikasjonen mellom søker og UDI i første instans. Bevilgningen skal også dekke kvalitetssikringsarbeid i forbindelse med intervju og oversettelser samt formidling av vedtak. Videre dekker bevilgningen utgifter til nødvendig oversettelse av originaldokumenter.

Det forventes at UDI vil gjennomføre intervju med en lavere andel av asylsøkere som følge av at Politiets utlendingsenhet gjennomfører intervju av asylsøkere fra Syria. På denne bakgrunn foreslås bevilgningen redusert med 10,1 mill. kroner.

På bakgrunn av det høye antallet asylsøkere til Norge i 2015 ble bevilgningen til folk økt, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Forslaget om å videreføre økt saksbehandlerkapasitet i UDI vil også medføre utgifter til tolk ifm. behandlingen av asylsaker, jf. omtale på kap. 490, post 01. Regjeringen foreslår derfor å bevilge 16,9 mill. kroner til formålet. Videre vil saksbehandlingen av saker knyttet til relokalisering av asylsøkere til Norge medføre tolkeutgifter på 5,3 mill. kroner. Samlet foreslås det å videreføre 22,2 mill. kroner i tolkeutgifter knyttet til å videreføre saksbehandlingskapasitet i UDI, jf. omtale på kap. 490, post 01.

Bevilgningen foreslås redusert med 453 000 kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter. For nærmere omtale vises det til del III (omtale av særlige tema) pkt. 4.

Det foreslås en bevilgning på posten på 62,3 mill. kroner.

Post 23 Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling kan overføres

Bevilgningen skal brukes til å understøtte UDIs oppgaveløsning gjennom kunnskapsutvikling om innvandring.

Bevilgningen foreslås redusert med 21 000 kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter. For nærmere omtale vises det til del III (omtale av særlige tema) pkt. 4.

Det foreslås en bevilgning på posten på 4,3 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold

Posten dekker utgifter til blant annet systemutvikling, implementering og utrulling, samt utstyrsanskaffelser og bruk av interne ressurspersoner i involverte etater i forbindelse med større investeringer i utlendingsforvaltningens systemløsninger. Det planlegges oppstart av to større prosjekter i 2017.

Regjeringen foreslår at det i 2017 igangsettes et prosjekt for modernisering av UDIs IKT-systemer. Tiltaket skal bidra til økt effektivitet og bedre kontroll og styring i hele asylkjeden, særlig knyttet til asylsaksbehandling og mottak, jf. omtale under pkt. 3.2 og pkt. 3.3. Det foreslås å bevilge 100 mill. kroner til formålet i 2017. For å kunne oppnå de ønskede effektene i sin helhet, er det ventet å være behov for bevilgning til modernisering av IKT-systemer også etter 2017.

Endringer i utlendingsloven som hjemler utvidet opptak, lagring og bruk av biometri i utlendingssaker ble vedtatt i Stortinget 10. juni 2016. Det er nødvendig med investeringer i UDI, politiet og ved utenriksstasjonene for at endringene skal kunne gjennomføres. Investeringene inkluderer også en felles løsning for kort- og ID-håndtering for politiet og UDI, slik at registreringer og kontroll med dokumentene blir av bedre kvalitet. Investeringene planlegges gjennomført i perioden 2017–2018 med en oppstartsbevilgning på 17 mill. kroner i 2017.

Det foreslås en bevilgning på posten på 117 mill. kroner.

Post 60 Tilskudd til vertskommuner for asylmottak

Vertskommunetilskuddet skal dekke utgifter til helse, barnevern, tolk og administrasjon i forbindelse med drift av mottak i kommunen. I tillegg til det ordinære vertskommunetilskuddet omfatter ordningen et særtilskudd ved omsorgsplassering og tilskudd til kommuner som har inngått avtale med UDI om alternativ mottaksplassering av asylsøkere. Tilskuddsordningen forvaltes av UDI og utbetales automatisk kvartalsvis av UDI når det foreligger kontrakt med asylmottakets driftsoperatør i den respektive kommunen. Kommunene trenger ikke å søke om tilskudd.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall mottak og antall plasser. Regjeringen foreslår å videreføre økningen i grunnsatsen og sats per ordinære mottak som ble foreslått i statsbudsjettet 2016, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Gitt gjeldende prognoser foreslås det å bevilge 43,2 mill. kroner til å videreføre satsene fra Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016).

For 2017 vil satsene være:

- grunnsats per kommune: 624 979 kroner
- sats per ordinære mottaksplass: 9 592 kroner
- sats per plass for enslig mindreårig: 14 772 kroner
- sats per tilrettelagt plass: 135 807 kroner
- sats per plass i omsorgssenter: 36 435 kroner

Vertskommuner for omsorgssentre mottar ikke grunntilskudd. Alternativ mottaksplassering (AMOT) innebærer at UDI inngår en skriftlig og gjensidig forpliktende avtale med en kommune om å gi en person uten oppholdstillatelse et botilbud i kommunen i stedet for opphold i asylmottak. Avtalekommunen ivaretar da de oppfølgingsbehov personen måtte ha i avtaleperioden. Ordningen kan også benyttes for personer med tillatelse som ikke

danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Satsen for alternativ mottaksplassering (AMOT) vil være 13 995 kroner per plass per måned.

Egne satser gjelder for å bidra til å dekke særlig høye barnevernsetgifter knyttet til omsorgsovertakelser etter barnevernlovens kap. 4, jf. Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet. Det er lagt til grunn en mindre økning i antallet som vil motta særtilskudd som følge av forslag om å omlegge refusjonsordningen for utgifter til kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige, jf. omtale under kap. 496, post 61. For 2017 vil satsene være:

- særtilskudd for medfølgende barn: 26 635 kroner per måned
- særtilskudd for enslige mindreårige asylsøkere: 13 317 kroner per måned.

Det gis også tilskudd for plass i barnehage for asylsøkerbarn i alderen fire og fem år (til skolestart) med en sats på 11 756 kroner per plass per måned (11 måneder per år).

Regjeringen foreslår å videreføre tilskudd for å legge til rette for at barn i alderen to og tre år i asylmottak med innvilget oppholdstillatelse kan få tilbud om gratis kjernetid i barnehage. Ordningen ble innført i forbindelse med Revidert nasjonalbudsjett 2016, se også omtale i Meld. St. 30 (2015–2016). Satsen for 2-åringer er 113 080 per plass og satsen for 3-åringer er 62 920 kroner per plass. Tilskuddet skal dekke foreldrebetaling og kostpenger. På denne bakgrunn foreslås det å øke bevilgningen på kap. 490, post 60 med 5,5 mill. kroner mot en tilsvarende reduksjon over kap. 231 Barnehager, post 21 Spesielle driftsutgifter.

Regjeringen foreslår å videreføre ordningen med integreringsmottak. Posten er i den forbindelse økt med 3,5 mill. kroner til barnehageplasser i forbindelse med mottakene. Se nærmere omtale under programkategori 06.95. Deler av utgiftene på kap. 490, post 60 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på posten på 300,5 mill. kroner.

Post 70 Stønader til beboere i asylmottak

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til stønadsordning om økonomiske ytelser til livsopphold for beboere i asylmottak, som ikke kan dekke dette selv, og andre nødvendige ytelser.

Økonomiske ytelser til livsopphold for beboere i asylmottak utbetales av driftsoperatører av asylmottak og blir refundert av UDI.

Bevilgningsbehovet på posten avhenger av antall beboere i mottak og sammensetningen av beboergrupper.

Regjeringen foreslår at ytelser til familier i mottak ikke skal overstige 10 000 kroner per måned. Dette vil gi et redusert bevilgningsbehov på posten på 5,9 mill. kroner.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 70 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på posten på 477,2 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til tilskuddsordning for aktivitetstilbud for barn i mottak. Formålet med tilskuddsordningen er å bidra til at barn i mottak får en meningsfull hverdag og en så normalisert barndom som mulig innenfor rammene av et asylmottak. Tilskuddsordningen skal bidra til fysisk aktivitet, tilegning av ferdigheter gjennom forskjellige aktiviteter og økt mestringfølelse for barna. Tilskuddsordningen lyses ut og forvaltes av UDI.

Tiltakene har bidratt til at barn i mottak har fått flere muligheter til å være med på sportslige og kulturelle aktiviteter. Se UDIs nettsider for utdypende opplysninger om tilskuddsmottakere.

Det foreslås å avvikle tilskuddet til informasjons- og veiledningstiltak til au pairer. Bakgrunnen er at dette er en dyr ordning sett opp mot hvor få personer som benytter seg av tilbudet. Au pairer og vertsfamilier vil fortsatt kunne ta kontakt med UDIs veiledningstjeneste. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å redusere bevilgningen på posten med 3 mill. kroner. Tilskuddet til aktivitetstilbud for barn i asylmottak ble økt med 40 mill. kroner i 2016 som følge av den økte asyltilstrømmingen, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Regjeringen foreslår å videreføre 10 mill. kroner av denne økningen i 2017. Bakgrunnen for dette er at prognosene for antall asylsøkere og beboere i mottak er nedjustert. Ved inngangen til 2016 var det forventet at det i gjennomsnitt ville bo 35 550 personer i mottak i 2016, mens det gitt prognosene lagt til grunn for Statsbudsjettet 2017 i gjennomsnitt vil bo 18 180 personer i mottak i 2017.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 71 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 04, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 04.

Det foreslås en bevilgning på posten på 31 mill. kroner.

Post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, overslagsbevilgning

Formålet med posten er å bidra til at personer med endelig avslag på søknad om asyl og øvrige personer uten lovlig opphold i Norge returnerer uten tvang, samt å legge til rette for at flyktninger kan vende tilbake til hjemlandet når det er trygt. Posten forvaltes i all hovedsak av UDI. Søknadsskjema og informasjon om ordningene er å finne på nettsidene til UDI og International Organization of Migration (IOM). Følgende stønadsordninger finansieres over denne posten, jf. pkt. 3.5 Retur:

- reisestønad
- gradert reintegreringsstønad (kontantstønad) ved assistert retur for personer som ikke er omfattet av særskilte landprogram
- reintegreringsstønad ved assistert retur til enkelte land, per 31. august 2016 gjelder dette Afghanistan, Etiopia eller Somalia
- reintegreringsstønad ved assistert retur for sårbare grupper
- reintegreringsstønad for tvangsreturnerte til Afghanistan
- tilleggsstønad ved assistert retur for medfølgende barn under 18 år
- tilbakevendingsstønad.

Følgende tilskuddsordning finansieres over posten:

- tilskudd til retur- og tilbakevendingstiltak.

Innenfor postens ramme kan departementet endre stønads- og tilskuddsordningene. Tilskudds- og stønadsordningene forvaltes og utlyses av UDI.

I tillegg kan posten benyttes til å gi støtte til land som inngår returavtale med Norge. Posten kan også brukes til prosjekter som støtter opp om dialog og forhandlinger med viktige opprinnelses- og transitland om retur- og tilbaketakelsesavtaler. Det kan videre gis støtte til land Norge har innledet migrasjonspartnerskap med, internasjonale organisasjoner Norge er medlem av og internasjonale frivillige organisasjoner med sikte på å få til en bedre styring av migrasjonsstrømmene, og å redusere irregulær migrasjon fra enkelte land/regioner. Støtte kan i slike tilfeller gis direkte fra departementet uten utlysning.

I budsjettforslaget er det tatt utgangspunkt i 1 600 assisterte returer i 2017. Antallet inkluderer

personer under Dublinforordningen som returnerer til hjemlandet.

På bakgrunn av det høye antallet asylsøkere til Norge og Europa i 2015, ble bevilgningen på posten økt med 20 mill. kroner i 2016 for å styrke det internasjonale returarbeidet, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Det forventes at mange av asylsøkerne som ankom i 2015 vil få sin sak behandlet i 2016 og 2017 samtidig som det fortsatt er mange personer som oppholder seg ulovlig i Norge. Det foreslås derfor å prioritere returarbeidet i Norge i 2017. På bakgrunn av dette foreslås det å redusere bevilgningen til internasjonalt returarbeid med 20 mill. kroner. Se også omtale under pkt. 3.5 og forslag om økt bevilgning til tvangsretur på kap. 440, post 01 og økt bevilgning til returarbeid i mottak på kap. 490, post 21.

På bakgrunn av at det generelle erfaringsnivået og dermed lønnsnivået til spesialutsendingene har økt de siste årene, ble det rammeoverført 3 mill. kroner fra posten til kap. 100, post 01 ifm. RNB 2016. Dette foreslås å videreføre dette i 2017. Videre foreslås det å etablere en ny stilling som spesialutsending for utlendingssaker i Sudan, med fokus på Sudan og Eritrea, for å øke antall returer på sikt. Spesialutsending i Khartoum/Asmara vil medføre økte utgifter for UD. Regjeringen foreslår på denne bakgrunn å rammeoverføre til sammen 4 mill. kroner fra kap. 490, post 72 til Utenriksdepartementets kap. 100, post 01.

Deler av utgiftene på kap. 490, post 72 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 01, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 01.

Det foreslås en bevilgning på posten på 101,1 mill. kroner.

Post 73 Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., kan nyttes under kap. 496, post 60

Formålet med posten er å finansiere støttetiltak i forbindelse med UNHCRs, og eventuelt andre organisasjoners, arbeid med gjenbosetting av flyktninger. Dersom midler på posten ikke blir benyttet til støttetiltak, vil de bli benyttet til å overføre flyktninger til Norge. Bevilgningen vil bli benyttet i nært samarbeid med UNHCR. Utplassering av personell bidrar til å øke UNHCRs kapasitet til å fremme saker til land med kvote for overføringsflyktninger. Ved å styrke dette arbeidet, bidrar Norge til bedre ivaretagelse av flyktingene, og til

at land som vurderer å ta imot flyktingene på kvoten får nødvendig informasjon. Tilskudd gis direkte fra departementet uten utlysning.

I 2015 ble det regnskapsført 17,6 mill. kroner på posten. Av dette ble 3,2 mill. kroner bevilget i Stortingets vedtak 19. juni 2015 i tilknytning til Dok 8:135 S (2014–2015) om ny tilleggskvote for 500 syriske flyktninger. Av den opprinnelige bevilgningen på 14,4 mill. kroner var 7,2 mill. kroner øremerket arbeid med Syria-saker. De resterende 7,2 mill. kronene ble anvendt til sekondering av en norsk tjenestekvinne til UNHCR for å ferdigstille et prosjekt om opplæringsmodulene i intervjuteknikk (om lag 1,2 mill. kroner). De resterende 6 mill. kronene er anvendt til effektivisering av prosedyrene knyttet til å hindre misbruk i gjenbosettingsarbeidet og styrking av kapasiteten til å fremme gjenbosettingssaker.

I tråd med Stortingets vedtak av 19. juni 2015 foreslås det å videreføre bevilgningen til utgifter knyttet til uttak av 3 120 overføringsflyktninger, herunder 3 000 syriske flyktninger, i 2017. Se også omtale under pkt. 3.4 og kap. 496, post 60, kap. 495, post 01 og kap. 490, post 01 og post 75.

Utgiftene på kap. 490, post 73 kan rapporteres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 06, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 06.

Det foreslås en bevilgning på posten på 21 mill. kroner.

Post 75 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, kan overføres

Bevilgningen dekker reiseutgifter for overføringsflyktninger og reiseutgifter for flyktninger som vender tilbake til hjemlandet. Bevilgningen dekker også utgifter i forbindelse med mottak av overføringsflyktninger.

I tråd med Stortingets vedtak av 19. juni 2015 er det lagt til grunn for bevilgningsforslaget utgifter knyttet til uttak av 3 120 overføringsflyktninger, herunder 3 000 syriske flyktninger, i 2017. Se også omtale under pkt. 3.4 og kap. 496, post 60, kap. 495, post 01 og kap. 490, post 01 og post 73.

Utgiftene på kap. 490, post 75 kan utgiftsføres som ODA-godkjente utgifter, og inntektsføres på kap. 3490, post 03, jf. nærmere omtale under kap. 3490, post 03.

Det foreslås en bevilgning på posten på 16,6 mill. kroner.

Kap. 3490 Utlendingsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	125 277	130 913	111 651
02	Gebyr for nødvisum	45		
03	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	20 089	20 218	18 623
04	Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	2 597 545	3 962 304	1 767 973
05	Refusjonsinntekter	24 032	11 557	8 521
06	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	17 607	20 236	20 997
	Sum kap. 3490	2 784 595	4 145 228	1 927 765

Etter OECD/DACs (Development Assistance Committee) retningslinjer kan visse flyktningsutgifter knyttet til opphold i Norge og tilbakevending til sine hjemland klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA).

Hvilke utgifter som skal regnes som bistand er regulert av OECDs retningslinjer. Retningslinjene er internasjonale og standardiserte, og har vært gjeldende siden 1969. Norsk praksis er å innrapportere utgifter knyttet til asylsøkere og flyktningers første år i Norge som bistandsutgifter, i tråd med regelverket fra OECD.

Post 01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter

Utgifter til tilrettelegging for at flyktninger skal kunne vende tilbake til hjemlandet og utgifter til at personer med avslag på asylsøknad skal kunne returnere, kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at 111,7 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 72 og 01, knyttet til administrative utgifter i forbindelse med assistert retur, blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den for-

bindelse foreslås det å inntektsføre 111,7 mill. kroner på kap. 3490, post 01 i 2017.

Post 03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter

Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at 18,6 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 01 og post 75, knyttet til administrative tjenester i forbindelse med flyktningers reise, rapporteres som utviklingshjelp. Det foreslås å inntektsføre 18,6 mill. kroner på kap. 3490, post 03.

Post 04 Asylmottak, ODA-godkjente utgifter

Visse innenlandske utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger kan i henhold til OECD/DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Det foreslås at 1 768 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 01, post 21, post 60, post 70 og post 71 blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse foreslås det å inntektsføre 1 768 mill. kroner på kap. 3490, post 04.

Post 05 Refusjonsinntekter

Posten består av refusjon for andre virksomheters bruk av IKT-systemet DUF, samt andre mindre refusjoner. Det foreslås å avvikle brukerbetaling for politiet til drift av fellestjenester i UDI. På denne bakgrunn foreslås posten nedjustert med 3,3 mill. kroner, jf. også omtale under kap. 440, post 01.

På bakgrunn av erfaringstall foreslås det en bevilgning på 8,5 mill. kroner. Det foreslås at bevilgningen på kap. 490, post 01 kan overskrides mot tilsvarende merinntekter på kap. 3490, post 05, jf. forslag til vedtak.

Post 06 Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter

Utgifter knyttet til gjenbosetting av flyktninger kan i henhold til OECD/ DACs statistikkdirektiver godkjennes som offisiell utviklingshjelp. Det foreslås at 21 mill. kroner av utgiftene på kap. 490, post 73 blir rapportert inn som utviklingshjelp. I den forbindelse foreslås det å inntektsføre 21 mill. kroner på kap. 3490, post 06.

Kap. 491 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	256 500	270 090	320 997
21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, <i>kan nyttes under post 1</i>	9 381	8 577	8 773
	Sum kap. 0491	265 881	278 667	329 770

Utlendingsnemnda (UNE) behandler alle klager etter utlendings- og statsborgerborgerloven over vedtak som UDI treffer i første instans. UNE fungerer som et uavhengig forvaltningsorgan når UNE fatter vedtak i klagesaker.

Post 01 Driftsutgifter, kan nyttes under kap. 491, post 21

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av UNE, herunder saksbehandlingsutgifter, eksklusive utgiftene til nemndmøter.

31. desember 2015 hadde UNE 336 ansatte, fordelt på 284 årsverk, en reduksjon på 21 ansatte og 30 årsverk siden 31. desember 2014.

Regjeringen foreslår å bevilge 15,7 mill. kroner til økt saksbehandlingskapasitet i UNE. Som følge av at UDI har behandlet et større antall saker, forventes det at saksinngangen til UNE vil øke i 2017. Det foreslås at kap. 491, post 01 reduseres med 40 000 kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 491, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med 29,5 mill. kroner.

Bevilgningen på kap. 491, post 01 foreslås redusert med 1,4 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 321 mill. kroner.

Post 21 Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, kan nyttes under kap. 491, post 01

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter knyttet til nemndmøter. Det er den enkelte nemndleder som, ut fra regelverket, avgjør hvorvidt det skal settes nemnd i den enkelte sak. Nemndutgiftene omfatter bl.a. godtgjørelse for reise og opphold for nemndmedlemmer og tolker, samt reise- og oppholdsutgifter for advokater og klagere. Posten skal også dekke saksomkostningene til klager i henhold til forvaltningsloven § 36, samt reise- og oppholdsutgifter for sakfører i forbindelse med tvungent vernetting for utlendingssaker.

Bevilgningen foreslås redusert med 43 000 kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektivitetsreformen for statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 8,8 mill. kroner.

Kap. 3491 Utlendingsnemnda

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Tilfeldige inntekter	19		
	Sum kap. 3491	19		

Det foreslås at bevilgningen på kap. 491 Utlendingsnemnda, post 01 kan overskrides mot tilsva-

rende merinntekter på kap. 3491, post 01–18, jf. forslag til vedtak.

Programkategori 06.95 Integrering og mangfold

Utgifter under programkategori 06.95 fordelt på postgrupper

(i 1 000 kr)					
Post-gr.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
01–23	Driftsutgifter			377 454	
30–49	Nybygg, anlegg m.v.			50 000	
50–59	Overføringer til andre statsregnskaper			7 097	
60–69	Overføringer til kommuner			19 067 874	
70–89	Overføringer til private			100 998	
Sum kategori 06.95				19 603 423	

Utgifter under programkategori 06.95 fordelt på kapitler

(i 1 000 kr)					
Kap.	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017	Pst. endr. 16/17
495	Integrerings- og mangfoldsdirektoratet			263 484	
496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere			16 741 946	
497	Opplæring i norsk og samfunns-kunnskap for voksne innvandrere			2 597 993	
Sum kategori 06.95				19 603 423	

1 Innledning

Programkategori 06.95 omfatter utforming og iverksetting av integreringspolitikken som Justis- og beredskapsdepartementet har ansvar for. I kategori 06.95 omtales oppgavene med bosetting og kvalifisering av flyktninger med oppholdstillatelse. Videre omfattes blant annet frivillige organisasjoners integreringsarbeid og innvandreres deltakelse i samfunnsliv.

1.1 Kategoriens organisering og innplassering i kjedeperspektivet

Migrasjonskjeden

Migrasjonskjeden omfatter behandling av søknader om beskyttelse, bosetting og integrering av flyktninger i det norske samfunnet, samt retur av asylsøkere uten beskyttelsesbehov eller kriminelle utlendinger. Migrasjonskjeden omfatter også utenlandske statsborgeres søknad og opphold i Norge på grunnlag av arbeid, studier og familie, samt søknader om permanent opphold og statsborgerskap.

Virkemidler tilknyttet migrasjonskjeden ligger primært under Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde, som både har et sektoransvar og et samordningsansvar for innvandrings- og integreringspolitikken. Oversikt over hvilket ansvar andre departementer har i asylkjeden fremkommer i tabell i del I. I tillegg til departementene har vertskommuner for asylmottak viktige oppgaver overfor beboere i mottak, blant annet innenfor primærhelsetjenesten, det lokale barnevernet og grunnopplæringen. Kommunene er i tillegg den viktigste aktøren for iverksetting av integreringspolitikken.

I Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* har regjeringen angitt retning for det videre integreringsarbeidet. Hovedmålet for integreringspolitikken er at innvandrere og barna deres skal få bruke ressursene sine og bidra til felleskapet. Innvandrere som bor og lever i Norge skal jobbe, bli skattebetalere, lære norsk og ellers bli deltakende samfunnsborgere.

Regjeringens integreringspolitikk bygger på at den enkelte innvandrers skal møtes med krav om å bidra og delta, og en forventning om stor egeninnsats. Integrering er et samspill mellom mange parter – stat, kommuner, arbeidsgivere og næringsliv, frivillige organisasjoner og idrett. Alle må bidra, og den enkelte innvandrers er den viktigste bidragsyter.

1.2 Målstruktur

På integreringsfeltet er det fastsatt følgende hovedmål for 2017:

- Raskere bosetting av flyktninger
- Flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsliv

2 Budsjettmessige prioriteringer

Hovedprioriteringer i budsjettforslaget for 2017 er:

- 17 mill. kroner til områdesatsing på Grønland i Oslo
- 23,3 mill. kroner til opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak
- 19,9 mill. kroner til videreføring av integreringsmottak
- 112 mill. kroner til ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger, herunder ekstratilskudd for personer som bosettes fra institusjon / tilrettelagt avdeling
- 148 mill. kroner til ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger

- 13 mill. kroner til utvikling, gjennomføring og vedlikehold av prøver i norsk for voksne innvandrere

3 Nærmere om migrasjonskjeden – bosetting og integreringsarbeid

3.1 Raskere bosetting av flyktninger

Personer som har søkt beskyttelse og fått en tillatelse som danner grunnlag for opphold i Norge, får tilbud om offentlig bistand til å bli bosatt i en kommune. Bosetting bidrar til at innvandrere raskere kommer i jobb, blir skattebetalere, lærer norsk og ellers blir deltakende samfunnsborgere. Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har ansvar for bosetting av personer med innvilget opphold, og anmoder kommunene om å bosette flyktninger. Regjeringen og KS har en samarbeidsavtale om bosetting av flyktninger mv. for perioden 2016–2017.

3.1.1 Resultater

I 2015 bosatte kommunene i overkant av 11 300 flyktninger, herunder nærmere 700 enslige mindreårige. Dette er det høyeste bosettingstallet noensinne i Norge, og tilsvarer en økning på 46 pst. fra 2014. Målet i 2015 var at barnefamilier og enslige mindreårige flyktninger skulle bosettes i kommunene innen 3 måneder og andre voksne innen 6 måneder. I 2015 ble 22 pst. av barn i familier og 24 pst. av de enslige mindreårige bosatt innen tre måneder. 30 pst. av enslige voksne flyktninger ble bosatt innen 6 måneder.

Per 30. juni 2016 er det bosatt nærmere 6 000 flyktninger. Det er 34 pst. flere enn på samme tid i 2015. Det er bosatt om lag 600 enslige mindreårige flyktninger per 30. juni 2016. Dette er 157 pst. flere enn på samme tid i 2015.

I 2015 styrket regjeringen flere av tilskuddene på integreringsområdet. Det ble også innført et ekstratilskudd ved bosetting. KS og IMDi melder om at styrking av de økonomiske virkemidlene har bidratt til økt bosetting. I tillegg til de økonomiske tiltakene har regjeringen prioritert kvalitetsutvikling i norskopplæringen og introduksjonsprogrammet. Gode resultater i kvalifiseringsarbeidet fører til at flere kommer i arbeid eller utdanning, og legger dermed til rette for økt bosetting.

Per 30. juni 2016 har kommunene samlet fattet vedtak om nærmere 16 500 bosettingsplasser. Det er det høyeste antallet noensinne.

IMDis systematiske samarbeid med kommunene og en styrking av den koordinerte innsatsen

Boks 2.2 Integreringstiltak i 2017

Tiltak på integreringsområdet

Regjeringen foreslår samlet 484,9 mill. kroner til styrking av integreringstiltak i 2017.

- Områdesatsing på Grønland i Oslo, 17 mill. kroner (JD)
- Innføring av 50 timer kultur- og samfunns-kunnskap i mottak, 23,3 mill. kroner
- Videreføring av integreringsmottak, 19,9 mill. kroner (JD)
- Videreføring av ekstratilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger, 112 mill. kroner (JD)
- Videreføring av ekstratilskudd til kommunene ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, 148 mill. kroner (JD)
- Videreføring av tilleggsbevilgning til økt kapasitet i IMDi, 20 mill. kroner (JD)
- Norskopplæring – utvikling, gjennomføring og vedlikehold av prøver 13 mill. kroner (JD)
- Videreføring av prøveordningen med frivillighetskoordinatorer på utvalgte mottak, 13 mill. kroner (JD)
- Etablering av hurtigspor inn i arbeidsmarkedet for flyktninger med etterspurt kompetanse, 13 mill. kroner (ASD)
- Yrkesveiledning i mottak, 10 mill. kroner (ASD)
- Videreføring og styrking av kompletterende utdanning, 5,4 mill. kroner (KD)
- Styrking av NOKUT for godkjenning av utenlandsk utdanning (ettårig), 10 mill. kroner (KD)
- Bedre utnyttelse av innvandreres videregående opplæring, 60,8 mill. kroner (KD)
- Videreføring av gratis kjernetid for 2 og 3 åringer, 5,5 mill. kroner, (JD)
- Foreldrestøttende tiltak, 7 mill. kroner (BLD)

- Videreføring av tilleggsbevilgning til Bufdir, 4 mill. kroner (BLD)
- Videreutvikling og implementering av støtteapparat/veiledningstjeneste for fosterforeldre til barn som får opphold i Norge, 3 mill. kroner (BLD)

Tiltak på innvandringsområdet

I tillegg foreslår regjeringen samlet 417,5 mill. kroner til nye tiltak på innvandringsområdet som blant annet kan bidra til raskere gjennomstrømming i migrasjonskjeden.

- Videreføring av tilleggsbevilgning til saksbehandling i UDI, 177 mill. kroner (JD)
- Økning i bevilgningen til UNE, 15,7 mill. kroner (JD)
- Oppstart av oppgradering av UDIs IKT-systemer, 100 mill. kroner (JD)
- Videreføring av midler til bemanning og barnefaglig kompetanse på asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år, 49,8 mill. kroner (JD)
- Videreføring av tilskudd til vertskommuner, 43,2 mill. kroner (JD)
- Dialoggrupper mot vold i asylmottak 10,9 mill. kroner, (JD)
- Internasjonalt arbeid – relokalisering av asylsøkere til Norge og norsk bistand til EASO, 12,2 mill. kroner (JD)
- Videreføring av tilleggsbevilgningen til administrasjon av representasjonsordningen, 8,7 mill. kroner (JD)

Vi viser for øvrig til Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet for mer informasjon.

med andre aktører på området som UDI, KS, Husbanken, NAV og Fylkesmannen, har vært med på å bidra til økt bosetting.

3.1.2 Utfordringer

Økningen i antall asylsøkere i 2015, der mange har beskyttelsesbehov, innebærer at det er flere som skal bosettes i kommunene i 2017. Per 30. juni 2016 var det nærmere 4 300 personer med

innvilget oppholdstillatelse i mottak som ventet på å bli bosatt. Av disse var nærmere 530 enslige mindreårige. For å nå målet om raskere bosetting, må kommunene fortsette å bosette mange.

Økningen i antallet bosatte betyr at det er behov for kapasitetsøkning og kompetanseheving i det offentlige tjenesteapparatet, som tolketjenester, helsetjenester og i opplæringssektoren.

I budsjett 2017 er det lagt til grunn at det er behov for å bosette 15 250 personer. 2 560 av disse er enslige mindreårige flyktninger. Det har vist seg særlig vanskelig å bosette enslige mindreårige under 15 år som krever flere ressurser i kommunene. Dette fører til lang ventetid i omsorgssentrene.

Det er også utfordrende å få bosatt flyktninger med store hjelpebehov, og enkelte venter svært lenge i mottak. Dette skyldes behov for omfattende og/eller kostnadskrevenende oppfølging i bosettingskommunen. Ved utgangen av juni 2016 var det om lag 25 flyktninger på institusjon eller tilrettelagt avdeling i mottak som det er svært vanskelig å få bosatt.

Noen barn er i familie der en eller flere har et vedtak med ulike typer begrensninger. Disse familiene blir ofte værende i mottak på ubestemt tid. Per 30. juni 2016 gjaldt dette 105 familier.

3.1.3 Tiltak

Regjeringen foreslår å styrke kommunenes rammevilkår gjennom å videreføre ekstratilskudd til kommunene ved bosetting av flyktninger. Kommunene mottar et ekstratilskudd etter samme ordning som for 2016 for personer som bosettes innen utgangen av september 2017. I tillegg gis det et ekstratilskudd på 500 000 kroner per person som bosettes fra institusjon / tilrettelagt avdeling. Nærmere retningslinjer gis i rundskriv. Regjeringen vil også videreføre ekstra engangstilskudd på 100 000 kroner per enslige mindreårige som blir bosatt i 2017. Ekstratilskuddene videreføres som midlertidige tiltak for å bidra til at kommunene bosetter tilstrekkelig antall flyktninger også i 2017.

IMDi ble styrket i 2016 i forbindelse med det høye antallet asylsøkere som kom til landet i 2015. Det vil være et stort bosettingsbehov også i første halvår 2017. Antall flyktninger i norskopplæring og introduksjonsprogram vil være høyt i 2017. Regjeringen foreslår derfor å videreføre deler av styrkingen til IMDi i 2017.

Regjeringen foreslår at refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige legges om til en ordning med fast tilskudd. Tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Det utbetales en høyere sats til og med det året barnet fyller 16 år og en lavere sats fra og med det året barnet fyller 17 år. Omleggingen skal bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for kommunene ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Differensieringen

av satsene skal bidra til økt bosetting av de yngste barna. Se omtale under kapittel 496, post 61.

Et forsøk hos fylkesmennene i Hordaland og Østfold, med mål om å bidra til økt og raskere bosetting, avsluttes i 2016. Forsøket blir følgeevaluert og departementet vil følge opp resultatene av forsøket.

IMDi fortsetter arbeidet med å utvikle digitale verktøy for blant annet å forenkle og effektivisere bosettingsarbeidet.

Regjeringen vil videreføre satsingen på integreringsmottak fra 2016. Etablering av integreringsmottak skal bidra til raskere arbeids- og samfunnsdeltakelse.

Regjeringen vil innføre opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak for at de skal få grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet. Regjeringen viderefører også ordningene med frivillighetskoordinatorer i mottak og tilskudd til integreringstiltak i mottak.

Regjeringen vil fortsette arbeidet med å heve kvaliteten i norskopplæringen og introduksjonsprogrammet. Se omtale under kapittel 3.2.

3.2 Flere nyankomne innvandrere deltar i arbeids- og samfunnsniv

Det er regjeringens mål at flere nyankomne innvandrere skal raskt inn i arbeidslivet og delta i samfunnsniv.

3.2.1 Introduksjonsprogram for nyankomne innvandrere.

Gode norskferdigheter og grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet er ofte en forutsetning for å kunne komme i arbeid og utdanning. De fleste innvandrere vil derfor ha behov for opplæring i norsk. Flere trenger også grunnleggende kvalifisering til utdanning og arbeidsliv. Innvandrere med fluktbakgrunn får derfor tilbud om et introduksjonsprogram.

3.2.1.1 Resultat – introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere

Regjeringens mål er at minst 70 pst. skal være i arbeid eller utdanning ett år etter endt introduksjonsprogram. Målet nås for de mannlige deltakerne og deltakerne mellom 20 og 25 år. Målet nås ikke for kvinner. Tabellen under viser andelsutviklingen de seneste årene. Utviklingen er positiv når det gjelder menn, mens den er negativ når det gjelder kvinner.

	2010	2011	2012	2013	2014
Alle	60	61	63	62	62
Menn	67	69	71	70	72
Kvinner	54	53	53	52	50

Kilde: SSB

Tall fra SSB viser at det stadig blir flere deltakere i programmet, og i 2015 deltok nærmere 18 000 personer i ordningen, mot nesten 14 900 i 2014.

Det ble i 2015 igangsatt en evaluering av introduksjonsprogrammet. Foreløpige funn fra evalueringen bekrefter at det fortsatt er utfordringer ved kommunens tilbud, særlig når det gjelder deltakere med lite eller ingen utdanning. Det er blant annet for lite bruk av språkpraksis, mye klasseromsundervisning i norskopplæringen og lite bruk av arbeidspraksis og tiltak som gir formelle kvalifikasjoner med sikte på kvalifisering for arbeid.

3.2.1.2 *Utfordringer – introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere*

Kvinner har lavere overgang til arbeid eller utdanning etter endt introduksjonsprogram enn menn. En av årsakene til denne kjønnsforskjellen relateres til at kvinner generelt har lavere utdanningsnivå ved ankomst til Norge enn hva menn har. Kvinner har i tillegg opphold i opplæringen på grunn av barnefødsler og tilhørende hjemmenværende perioder, som fører til mindre kontinuitet i kvalifiseringen. En annen grunn er at kvinner i mindre grad får arbeidsrettede tiltak sammenlignet med menn. Forskjellen i resultater mellom menn og kvinner er en likestillings- og integreringspolitisk utfordring som regjeringen ønsker å gjøre noe med.

Kommunen kan påvirke resultatene gjennom måten de tilrettelegger integrerings- og kvalifiseringsarbeidet. Fylkesmannstilsyn har avdekket store variasjoner i kvaliteten av kommunenes forvaltning av introduksjonsloven. I tillegg til kommunenes innsats, vil også resultatoppnåelsen påvirkes av forhold i det lokale og regionale arbeidsmarkedet og av deltagerens utdanning og arbeidserfaring.

Det har vist seg å være utfordrende for kommunen å arbeidsrette programmet, etablere hel dagstilbud, å gi individuell tilpasning og å sikre tilstrekkelig tilgang på gode og relevante tiltak. Tall fra SSB for 2015 viser at bare 32 prosent av deltakerne hadde språkpraksis i løpet av året. Kun 14 prosent hadde arbeidspraksis.

Videre er det også utfordringer i samarbeidet mellom kommunen og Arbeids- og velferdsetaten i gjennomføringen av introduksjonsprogrammet. Arbeids- og velferdsetaten kommer ofte sent inn i programforløpet, og statlige arbeidsmarkedstiltak brukes i liten grad.

3.2.1.3 *Tiltak – introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere*

I Meld. St. 30 (2015–2016) signaliserer regjeringen at hovedprinsippene i introduksjonsloven, som er rammen for introduksjonsprogrammet, skal videreføres. Det er imidlertid behov for å iverksette tiltak for å målrette og effektivisere introduksjonsprogrammet med blant annet bedre incentiver for å komme inn i arbeidslivet.

Regjeringen vil legge til rette for at det gis tilbud om opplæring og kvalifisering under foreldrepermisjon. Dette skal bidra til å redusere forskjellen mellom kvinner og menn.

For å heve kvaliteten og redusere den uønskede variasjonen mellom kommunenes kvalifiseringstiltak skal IMDi utvikle et helhetlig kompetansehevingsprogram for programrådgivere og andre relevante aktører. Bruken av grunnskoleopplæring og videregående opplæring i introduksjonsprogrammet skal økes og det skal iverksettes modulstrukturert opplæring for voksne som skal gjøre det enklere å samordne opplæring på tvers av sektorer.

For å bidra til at kommunene arbeidsretter introduksjonsprogrammet i større grad enn i dag, foreslår regjeringen å endre introduksjonsloven slik at kommuner alltid skal vurdere bruken av arbeids- og utdanningsrettede tiltak for den enkelte.

For arbeidsgiverne ligger det et uutnyttet potensiale i å bidra til å kvalifisere innvandrere for å dekke eget behov for arbeidskraft. Regjeringen vil gjøre det lettere for private og offentlige arbeidsgivere å samarbeide med kommunene om tiltak som forbereder deltakere i grunnleggende kvalifisering for deltakelse i arbeidslivet. IMDI skal, i samarbeid med Arbeids- og velferdsdirekto-

ratet, være et bindeledd mellom kommunene og næringsaktørene.

Gjennom kompetansekartlegging og påfølgende karriereveiledning allerede i asylmottak, ønsker regjeringen å øke treffsikkerheten i kvalifiserings- og bosettingsarbeidet. Kommunens tilbud kan da lettere tilpasses den enkeltes behov og muligheter. Regjeringen foreslår også å bevilge 10 mill. kroner til at Arbeids- og velferdsetaten skal gi yrkesveiledning til personer i asylmottak. Se Arbeids- og sosialdepartementets Prop. 1 S (2016–2017) for nærmere omtale. Regjeringen viderefører også satsingen på integreringsmottak fra 2016.

3.2.2 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

I tillegg til personer som omfattes av introduksjonsprogrammet, har familiegjeforente med norske og nordiske borgere rett og plikt til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Arbeidsinnvandrere fra land utenfor EØS-/EFTA-regulativet har plikt til å delta i opplæringen. Opplæringen har dermed en større målgruppe enn introduksjonsprogrammet.

3.2.2.1 Resultater – opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Ifølge SSB deltok ca. 41 000 personer i opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere i 2015. En undersøkelse fra 2015 viser en deltakerandel på 81 prosent.

Når det gjelder deltakelse i arbeid og utdanning, viser en SSB-undersøkelse fra 2015 at blant personene som fikk rett og/eller plikt til opplæring i 2009, og som har deltatt i slik opplæring, var 60 prosent i arbeid eller utdanning tre år etter. Andelen var høyere blant menn enn blant kvinner: 70 mot 52 prosent. Ca. 2 400 personer var i målgruppen for opplæring, men deltok ikke i slik opplæring. Av dem var 84 prosent i arbeid eller utdanning. Undersøkelsen drøfter ikke årsakssammenhenger.

Norskopplæringen for voksne innvandrere skal avsluttes med en norskprøve. Norskprøven bygger på Det felles europeiske rammeverket for språk og måler nivåene A1, A2, B1 og B2. Det er et mål at 70 pst. av kandidatene med rett og plikt til opplæring skal oppnå nivå A2 eller bedre på skriftlig prøve, og 90 pst. skal oppnå nivå A2 eller bedre på muntlig prøve. Målet ble nådd i 2015. Det er langt flere kvinner enn menn som går opp til prøve.

Opplæringen i samfunnskunnskap avsluttes også med en prøve. Det ble avlagt 6 820 prøver i samfunnskunnskap i 2015, på 28 ulike språk. Dette er tre ganger så mange prøver som i 2014. Målet er at 90 pst. skal bestå prøven. I 2015 bestod 78 pst. av kandidatene prøven, en like stor andel som året før. Andelen bestått varierer mellom de ulike språkene, og dette ser ut til å henge sammen med utdanningsnivået i opprinnelseslandet.

For å øke kvaliteten i opplæringen, tilbyr Vox etterutdanningskurs for lærere og ledere. Over 2 500 personer deltok på kursene i 2015. På bakgrunn av det store antallet asylsøkere som kom til landet høsten 2015, arrangerte Vox kurs for frivillige organisasjoner som ønsket å bidra med norsktrening. Det er også opprettet en nettside med ressurser for norsktrenere. Videre har Vox gitt støtte til NTNU for å videreutvikle de gratis tilgjengelige nettressursene for opplæring i norsk, LearnNoW og CALST. LearnNoW har vært rettet inn mot arbeidsinnvandrere, men tilrettelegges nå også for personer med fluktbakgrunn.

I 2015 ble 76 prosjekter i 64 kommuner finansiert av tilskuddsordningen med kommunale utviklingsmidler (KUM) for å øke kvaliteten og bedre resultatene i kommunenes integreringsarbeid, med vekt på arbeidet med opplæring i norsk og samfunnskunnskap. KUM-prosjektene har særlig vektlagt arbeidsrettet innsats.

Asylsøkere over 16 år som bor i mottak kan få inntil 175 timer norskopplæring. En rapport fra Uni Research Rokkansenteret i 2016, om norskopplæring for asylsøkere viser at tilbudet i hovedsak framstår som et fungerende og fleksibelt tilbud. Kommuneledelse, opplæringssentre og asylmottak vurderer opplæringen som viktig for integreringen og for livskvaliteten til beboerne. Funn tyder imidlertid på at tilbudet til asylsøkere ofte har mindre omfang og intensitet, og i mindre grad tilpasses den enkelte, sammenlignet med tilbudet til deltakere med rettigheter etter introduksjonsloven.

3.2.2.2 Utfordringer – opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Det er stor variasjon i kommunenes tilbud når det gjelder hvor intensiv og fleksibel opplæringen i norsk og samfunnskunnskap er. Opplæringen kombineres i for liten grad med praksis eller arbeid. Det er for liten grad av individuell tilrettelegging, for eksempel når det gjelder utdanningsnivå og helsemessige utfordringer. Det er også stor variasjon i andel deltakere som er i arbeid eller ut-

danning etter gjennomført opplæring, blant annet ut fra kjønn og bostedskommune.

Det er nær sammenheng mellom deltakernes utbytte og lærernes kompetanse. Det er en utfordring for opplæringens kvalitet at under halvparten av lærerne som underviser i norsk har faglig fordypning i relevante fag. Utfordringen øker med antallet flyktninger som kom til landet i 2015. Det er behov for å utdanne flere lærere med relevant kompetanse.

Flere kommuner har utfordringer med samordning av innsatsen, for eksempel når det gjelder opplæring etter opplæringsloven og opplæring etter introduksjonsloven. Det fører til at mange innvandrere som trenger formell utdanning, ikke tar utdanning eller bruker uforholdsmessig lang tid på å gjennomføre den.

3.2.2.3 Tiltak – opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

I Meld. St. 16 (2015–2016) varslet regjeringen flere tiltak som skal bidra til å heve kvaliteten på opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Det skal blant annet bli lettere å kombinere norskopplæring med grunnskoleopplæring eller videregående opplæring. Det er igangsatt en utredning om særskilt tilrettelagt opplæring for personer med nedsatt funksjonsevne og det utvikles tverrsektorielle kvalitetsstandarder for norskopplæring som ikke reguleres av introduksjonsloven. Samlet sett skal tiltakene bidra til at man utnytter tiden til deltakerne bedre og til at kommunene tilrettelegger mer for individuelle behov og muligheter. Dette skal igjen bidra til å redusere de kommunale forskjellene.

Regjeringen vil innføre opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak for at de skal få grunnleggende kjennskap til det norske samfunnet. Opplæring i kultur- og samfunnskunnskap kommer i tillegg til 175 timer norskopplæring som tilbys asylsøkere i mottak. Regjeringen tar sikte på innføring i 2017 og foreslår å bevilge 23,3 mill. kroner til tiltaket.

Endringer i statsborgerloven innebærer at det blir stilt krav om bestått prøve i samfunnskunn-

skap på norsk og dokumentasjon av muntlige norskferdigheter på nivå A2. Stortinget har i tillegg vedtatt krav om bestått prøve i samfunnskunnskap på et språk man forstår og muntlige norskferdigheter på nivå A1 som vilkår for permanent oppholdstillatelse. Dagens norskprøve gjennomføres kun to ganger i året. Det er behov for å øke antallet prøveavviklinger. Regjeringen foreslår å starte arbeidet med dette arbeidet. Regjeringen foreslår å sette av 13 mill. kroner til utvikling, gjennomføring og vedlikehold av prøver i norsk og samfunnskunnskap.

3.2.3 God bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet

3.2.3.1 Resultater – god bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet

Gjennom tilskudd til etablereropplæring for innvandrere, ble det i 2015 bevilget 3,5 mill. kroner til Norsk senter for flerkulturell verdiskaping (NSFV) i Buskerud fylkeskommune. 2,5 mill. kroner ble fordelt på tre prosjekter i Oslo, Rogaland og Telemark. Midler til tilskuddordningen til mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn ble fordelt til syv virksomheter i 2015. Virksomhetene melder om at mange deltakere opplever positiv karriereutvikling i form av enten å få jobb eller å få bedre jobb tilpasset egne kvalifikasjoner. Individuelle evalueringer fra deltakerne viser at de opplevde å få utvidet sitt profesjonelle nettverk.

Det er store variasjoner blant innvandrerkvinner når det gjelder deltakelse i arbeidslivet. Tiltaket Jobbsjansen retter seg blant annet mot hjemmeværende innvandrerkvinner. De siste årene har det vært en positiv utvikling i resultatene for Jobbsjansen. Resultatene for 2015 viser at det var 624 deltakere som avsluttet Jobbsjansen i 2015, hvorav 49 pst. gikk til lønnet arbeid og 15 pst. til utdanning. Dette gir en måloppnåelse på 64 pst., noe som er en økning på 9 prosentpoeng fra 2014. Dette er høyere enn departementets resultatkrav for Jobbsjansen.

Tabell 2.40 Deltakere i Ny sjanse/Jobbsjansen som gikk videre til arbeid/utdanning 2010–2015

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Antall deltakere som avsluttet	279	222	177	261	542	624
Prosentandel av deltakere som avsluttet som gikk direkte i arbeid eller utdanning	23	39	52	60	55	64
Antall deltakere som gikk direkte i arbeid eller utdanning	64	86	92	157	298	399

3.2.3.2 Utfordringer – god bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet

Ifølge statistikk fra SSB var nærmere 380 000 innvandrere sysselsatte i 4. kvartal 2015. Disse utgjorde 14,7 prosent av sysselsatte totalt. Innvandrere hadde en andel sysselsatte på 60,3 prosent i 4. kvartal 2015, mot 67,2 prosent i befolkningen for øvrig (15–74 år). I den mest yrkesaktive aldersgruppen, 20–54 år, blir denne differansen enda større: 15,4 prosentpoeng. Det er store variasjoner innvandrergroppene imellom. Blant innvandrere fra EØS-området, der arbeidsinnvandring er svært utbredt, er sysselsettingsnivået i alderen 15–74 år 68,8 prosent, mens de fra Asia lå på 53 prosent. Som i foregående år hadde innvandrere fra Afrika lavest sysselsetting: 40,7 prosent. I disse gruppene er det mange innvandrere med flyktningbakgrunn.

Mange innvandrere som bosetter seg i Norge har utdanning og arbeidserfaring fra opprinnelseslandet eller andre land. Det er også mange som har en kompetanse som ikke etterspørres i arbeidslivet eller som ikke blir godkjent i Norge. Norge har et forbedringspotensial når det gjelder bruk av innvandreres kompetanse. Systemet for kartlegging av kompetanse har fram til nå ikke vært tilfredsstillende.

Det er flere utfordringer i systemet for å få godkjent medbrakt kompetanse. Det er blant annet behov for bedre og mer effektive godkjeningsordninger av utdanning og yrkeskvalifikasjoner. Det er også behov for en mer systematisk statistikkføring på feltet. Departementet med ansvar for det enkelte lovregulerte yrket har også ansvar for at det finnes systemer for kompletterende utdanning. En utredning (Rambøll 2014) har dokumentert at det er mangel på slike tilbud ved universiteter og høyskoler i Norge.

Erfaringer fra tidligere forsøk viser at mange personer med innvandrerbakgrunn har særlige utfordringer når de skal etablere bedrifter. Årsaken er ofte manglende kjennskap til lover, regler

og norsk bedriftskultur, mangel på nettverk og mangel på kunnskap om samspillet mellom offentlige myndigheter og næringslivet.

For å sikre en god bruk av innvandreres kompetanse i arbeidslivet er det behov for å styrke samarbeidet med private og offentlige arbeidsgivere. Samarbeid med arbeidsgivere kan gi kommunene muligheter til å innrette både opplæring i norsk og samfunnskunnskap, introduksjonsprogrammet og Jobbsjansen til det lokale behovet for arbeidskraft og kompetanse. Vilkår og regler i arbeidslivet blir i stor grad bestemt av partene i arbeidslivet og myndighetene.

3.2.3.3 Tiltak – god bruk av kompetansen til innvandrere i arbeidslivet

I Meld. St. 16 (2015–2016) ble det lansert en rekke tiltak som skal sørge for bedre og mer effektive godkjeningsordninger.

Regjeringen styrker arbeidet med å kartlegge den enkeltes kompetanse. Kompetanse Norge (tidligere Vox) er gitt i oppdrag å utvikle en elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse allerede mens den enkelte bor i asylmottak. Arbeidet løses i samarbeid med UDI, IMDi og NOKUT. For mer informasjon, se Kunnskapsdepartementets Prop. 1 S (2016–2017).

Gjennomført kompetansekartlegging skal følges av tilbud om karriereveiledning. Kompetanse Norge skal utvikle slik karriereveiledning i samarbeid med IMDi, AVdir, NOKUT og UDI. Utviklingsarbeidet knyttet til kartlegging og karriereveiledning i asylmottak ses i sammenheng med etablering av integreringsmottak. Det er de fylkesvise karrieresentrene som gis oppdraget med å utføre karriereveiledningen, i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten.

Regjeringen ønsker at innvandrere med flukt-bakgrunn som har relevant kompetanse og arbeidserfaring raskt får brukt sine ressurser i arbeidslivet. Regjeringen vil blant annet etablere en nasjonal godkjeningsordning for utenlandsk

fagopplæring og arbeide med å etablere en nasjonal godkjenningsordning for utenlandsk fagskoleutdanning.

Regjeringen og hovedorganisasjonene i arbeidslivet har undertegnet en samarbeidserklæring om raskere integrering av innvandrere med fluktbakgrunn i arbeidslivet. I samarbeidserklæringen står det blant annet at det skal etableres et hurtigspor i introduksjonsprogrammet for flyktninger som har med seg en kompetanse som er etterspurt i arbeidsmarkedet. IMDi skal samarbeide med Arbeids- og velferdsdirektoratet om oppdraget for å bidra med sin kunnskap om introduksjonsprogrammet og kommunenes arbeid med gjennomføring av dette. Partene i arbeidslivet har forpliktet seg til å bidra, blant annet ved å stille tiltaksplasser til disposisjon.

Regjeringen vil endre innretning av Jobbsjansen. Innsatsen mot hjemmeværende innvandrerkvinner som ikke mottar sosialhjelp vil bli videreført. Skoleeiere skal kunne søke om prosjektmidler for å tilby mer grunnskoleopplæring til ungdom slik at flere blir i stand til å fullføre videregående opplæring. Noen flyktninger kan trenge lengre løp med introduksjonsprogram for å komme i arbeide eller utdanning. Det åpnes derfor opp for prosjekter som ønsker å prøve ut et fjerde år for deltakere i introduksjonsprogrammet innenfor rammen av Jobbsjansen.

3.2.4 Frivillige organisasjoner og deltakelse i samfunnsliv

Frivilligheten, idretten, kulturlivet og trossamfunnene spiller en særlig viktig rolle når det gjelder å skape kontakt mellom lokalsamfunn og nye innbyggere. Regjeringen vil unngå at større grupper av innbyggere står på utsiden av samfunnet. Et samfunn der de fleste deltar i arbeidslivet og i storsamfunnet, bidrar til å opprettholde et samfunn med høy tillit.

3.2.4.1 Resultater – frivillige organisasjoner og deltakelse i samfunnsliv

Frivillige organisasjoner bidrar til å skape gode og trygge lokalsamfunn, og legger til rette for møteplasser i nærmiljøet.

Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet på integreringsfeltet medvirker til å øke deltakelsen i samfunnslivet og til å styrke frivillige organisasjoners rolle i integreringsarbeidet. Tilskuddene til frivillig virksomhet skaper møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen. Frivillig-

hetens evne og vilje til å bidra i integreringsarbeidet kom tydelig frem i forbindelse med det økte antallet asylsøkere og innvandrere i 2015. Frivillig innsats spiller en svært viktig rolle også i årene fremover. Trossamfunn over hele landet vil også være viktige aktører i integreringsarbeidet.

I 2015 fikk 120 innvandrerorganisasjoner driftsstøtte gjennom tilskuddet til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet, som forvaltes av 20 kommuner som har mange innbyggere med innvandrerbakgrunn. 291 organisasjoner, hvorav 125 innvandrerorganisasjoner, fikk aktivitets- og tiltaksstøtte. I tillegg fikk 111 organisasjoner i Groruddalen og Søndre Nordstrand i Oslo øremerkede midler til aktiviteter og tiltak. Det ble gjennomført totalt 399 tiltak av organisasjoner som fikk aktivitets- og tiltaksstøtte. Innvandrerorganisasjoner sto for ca. 50 pst. av tiltakene. Kommunene som forvalter ordningen rapporterer om økt kjennskap til de frivillige organisasjonene, særlig til små organisasjoner. Flere kommuner har gitt støtte til tiltak som inkluderer norsktraining og leksehjelp.

I 2015 har 14 nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet mottatt tilskudd. Disse ressursmiljøene jobber opp mot ulike grupper og med ulikt fokus. Dette bidrar til at de formidler erfaringer og synspunkter fra et bredt spekter av befolkningen.

Det ble i 2015 gitt tilskudd til informasjon og veiledning for arbeidsinnvandrere og familiegjennforente som ikke blir omfattet av introduksjonsprogrammet. Tilskuddet ble gitt til informasjons tiltak som omfatter lover og regler, offentlige tjenester og lokalt frivillig organisasjonsliv. Fra denne ordningen gis det også støtte til aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og åtte store frivillige organisasjoner.

Det ble i 2016 bevilget 29,5 millioner kroner gjennom en ny tilskuddsordning for frivillige organisasjoner. Tilskuddet skal stimulere til aktiviteter som bidrar til at beboere i mottak får en meningsfull hverdag og bedre muligheter for deltakelse i arbeid eller utdanning. 104 tiltak fikk støtte fra ordningen i 2016.

For å styrke dialogen med innvandrere, arrangerer regjeringen en årlig nasjonal integreringskonferanse. Representanter fra lokale innvandrerorganisasjoner og innvandreråd utgjør halvparten av deltakerne. I tillegg deltar politikere, representanter fra andre frivillige organisasjoner og offentlig forvaltning. I 2016 deltok mer enn 200 personer.

Regjeringen støtter forskningsprogrammet *Sivilsamfunn og frivillig sektor 2013–2017*. Programmet bidrar blant annet til forskning på ulike

forhold knyttet til personer med innvandrerbakgrunn sin deltakelse i frivilligheten.

Staten og Oslo kommune har hatt en avtale om innsats i Groruddalen fra 2007–2016. En ny tiårig avtale fra 2017 er inngått. En evaluering av satsingen i perioden 2007–2016 viser at satsingen har vært vellykket når det gjelder igangsetting av tiltak og prosjekter for å engasjere unge og frivillige. Satsingen har også resultert i flere nyetablerte ideelle organisasjoner og økt frivillig aktivitet i bydelene. Staten og Oslo kommune har også en intensjonsavtale om *Handlingsprogram Oslo Sør* for perioden 2008–2017. Se Kommunal- og moderniseringsdepartementets Prop. 1 S (2016–2017) for mer informasjon om avtalene med Oslo kommune.

Satsingene har ført til at flere barn med innvandrerbakgrunn går i barnehage og foreldrene har fått økt tillit til barnehagene. Satsingene har også ført til bedre prestasjoner ved skolestart og økt deltakelse i skolefritidsordninger.

3.2.4.2 Utfordringer – frivillige organisasjoner og deltakelse i samfunnsliv

Regjeringen vil å unngå at større grupper av innbyggere står på utsiden av samfunnet. Det finnes eksempler på særlig utsatte områder med store levekårsutfordringer i byer i Europa, hvor mange står utenfor arbeidslivet og ikke deltar i storsamfunnet. I noen av disse områdene er det lav tillit blant innbyggerne til storsamfunnet og til offentlige institusjoner. Dersom deler av innvandrerbefolkningen opplever liten tilhørighet til det norske storsamfunnet, kan det også her danne seg parallellsamfunn og polarisering mellom grupper. Regjeringen mener det er grunn til å være i forkant og å sette inn tiltak tidlig når det er signaler på slik negativ utvikling i Norge. Grønland i Oslo er et område det nå knytter seg bekymring til.

Det er lavere deltakelse i innvandrerbefolkningen enn i resten av befolkningen i tradisjonelle frivillige organisasjoner og ved valg. Særlig jenter med innvandrerbakgrunn deltar i mindre grad enn andre jenter i de tradisjonelle fritidsaktivitetene. Innvandrerbefolkningen deltar likevel i andre typer fritidsaktiviteter, og innvandrerorganisasjoner og innvandrere kan ha et utnyttet potensiale i det lokale integreringsarbeidet. Innvandrerorganisasjoner kan, i større grad, fungere som samarbeidspartnere for tradisjonelle frivillige organisasjoner og lokale myndigheter, og som brobyggere mellom innbyggerne i lokalsamfunn.

Det varierer hvor stor rolle frivilligheten har i ulike kommuner. Det er behov for å skape flere møteplasser og nettverk for frivillige, private og kommunale aktører på integreringsområdet.

3.2.4.3 Tiltak – frivillige organisasjoner og deltakelse i samfunnsliv

Regjeringen foreslår å bevilge 17 mill. kroner til tiltak på Grønland i Oslo for å redusere kriminalitet samt bedre levekår for beboere i området. Midlene kan blant annet gå til bomiljøtiltak, til oppfølging av barn, unge og familier samt kvalifiseringstiltak for beboere i området og til styrking av politiet. Det settes av 7 mill. kroner av midlene til styrking av politiets arbeid i området og samhandling med relevante aktører. Konkret innretning utvikles i samarbeid med Oslo kommune, politiet og andre aktuelle aktører. Tiltakene som utvikles koordineres med allerede igangsatte og virksomme tiltak i området.

Regjeringen vil øke kompetansen og spre gode eksempler på samarbeid mellom kommuner og frivilligheten i samarbeid med KS og frivillig sektor. IMDi skal ha en større rolle som tilrettelegger for kompetanseoverføring mellom kommuner og frivillige organisasjoner i integreringsarbeidet.

Regjeringen vil videreføre styrkingen av frivillighetskoordinatorer i mottak. Se omtale under programkategori 06.90.

3.2.5 Tolketjenester

Offentlige tjenester skal være tilpasset hele befolkningen. Dette kan bidra til sosial utjevning og rettferdig fordeling. Hver enkelt sektormyndighet har ansvar for tjenestetilbudet til alle innbyggere innenfor sitt område. JD skal medvirke til at sektormyndighetene tar det ansvaret de er tillagt for å nå målene i integreringspolitikken.

3.2.5.1 Resultater – tolketjenester

Regjeringen er i gang med å følge opp *NOU 2014: 8 Tolking i offentlig sektor*, blant annet ved testing og kvalifisering av flere tolker.

Per 30. juni 2016 var 1 561 tolker i 65 språk oppført i Nasjonalt tolkeregister. Av disse har 60 prosent statsautorisasjon og/eller tolkeutdanning, mot 65 prosent ved utgangen av 2015.

Antall kommuner som har retningslinjer for bruk og bestilling av tolker, der Nasjonalt tolkeregister inngår, har økt. IMDis kommuneundersøkelse i 2015 viser likevel at det bare var 78 av

de 302 kommunene som svarte på en undersøkelse som oppga at de hadde slike retningslinjer.

Et forbud i forvaltningsloven mot bruk av barn som tolk trådte i kraft 1. juli 2016.

3.2.5.2 Utfordringer – tolketjenester

Lowverket som gjelder bruk av tolk er fragmentert og utydelig, og det oppfattes ulikt. Forvaltningsloven omtaler forvaltningsorganers veilednings- og informasjonsplikt, men plikt til å bruke tolk er ikke regulert i denne loven.

Det kan være vanskelig å få tak i kvalifiserte tolker i noen språk, særlig utenfor de store byene. Det er ikke nok kvalifiserte tolker til å dekke samfunnets behov. Rundt 60–70 prosent av tolkene som tar oppdrag som tolk i offentlig sektor, er uten tolkefaglige kvalifikasjoner. Dette fører til økte kostnader for samfunnet, for eksempel i form av gale domsavsigelser, feilbehandlinger i helsesektoren og lav effektivitet i saksbehandlingen. Kapasiteten i tolkeutdanningen, statsautorisasjon, testing og kurs må øke.

Flere offentlige tjenester mangler gode rutiner og systemer for bestilling og bruk av tolker. Kommuner og statlige etater må organisere sine tolketjenester bedre, herunder kartlegge og planlegge for sine tolkebehov. Det er behov for mer opplæring i hvordan offentlige tjenesteytere kan kommunisere via tolk på en god måte.

3.2.5.3 Tiltak – tolketjenester

Regjeringen har besluttet å sette i gang arbeid med en egen tolkelov.

Lovforslaget vil innebære en plikt for offentlig sektor til å bruke kvalifiserte tolker. Loven skal tydeliggjøre offentlige myndigheters ansvar for å veilede og informere alle innbyggere.

Driften av ToSPoT blir overført fra IMDi til Høgskolen i Oslo og Akershus fra 1. januar 2017. Kapasitet og utviklingsmuligheter i eksisterende kvalifiseringsordninger for tolker blir løpende vurdert. Målet er mer helhetlige og effektive ordninger. HiOA har utviklet et kursopplegg for offentlige tjenesteytere for å imøtekomme det økende opplæringsbehovet

Nasjonalt tolkeregister, som driftes av IMDi, videreutvikles fortløpende. Registeret skal inneholde nok tolker i ulike språk til å møte samfunnets behov for tolketjenester. IMDi har startet et arbeid med å innføre ID-kort for tolker oppført i Nasjonalt tolkeregister.

3.2.6 Arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet

Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll innebærer alvorlige inngrep i barn og unges frihet, brudd på grunnleggende menneskerettigheter og norsk lov. Dette har alvorlige konsekvenser for den enkeltes muligheter til å delta i samfunnet. Det er derfor en sentral samfunnsoppgave å forhindre at alle former for vold og overgrep finner sted, å ivareta de som blir utsatt for dette og å ha en tidlig og forebyggende innsats. Flere departementer samarbeider, og arbeidet ses i sammenheng med innsatsen mot vold i nære relasjoner og vold og seksuelle overgrep mot barn og unge.

3.2.6.1 Resultater – arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet

I 2015 veiledet minoritetsrådgivere på 10 ungdomsskoler og 18 videregående skoler i 147 enkeltsaker knyttet til tvangsekteskap, kjønnslemlestelse eller inngrep i unges frihet. Siden ordningen ble etablert i 2008 har minoritetsrådgivere registrert 2004 slike saker. Antall henvendelser gikk ned i 2013, noe som kan henge sammen med økt satsing på tidlig forebygging på ungdomsskoler.

2010	2011	2012	2013	2014	2015
297	297	390	222	157	147

Integreringsrådgiverne ved 4 utenriksstasjoner veiledet i 154 enkeltsaker i 2015. Siden 2008 har de registrert 887 saker. Fram mot 2011 mens ordningen ble kjent var det en stor økning. Siden 2012 har antallet holdt seg på relativt høyt nivå, med noe variasjon fra år til år.

2010	2011	2012	2013	2014	2015
76	121	159	124	136	154

Det nasjonale tverrettlige Kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse veiledet i 399 enkeltsaker i 2015.

Det nasjonale bo- og støttetilbudet for personer over 18 år, som er utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold, ble styrket i 2016. Styrkingen skal bidra til større fleksibilitet og bedre overgang for beboere ved utflytting fra tilbudet.

Tilskudd til frivillige organisasjoners holdningsskapende og forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige

begrensninger av unges frihet, skal bidra til arbeid for endring av holdninger og praksis i aktuelle miljøer. Det gjennomføres mange ulike typer aktiviteter og tiltak. I 2015 har IMDi prioritert støtte til prosjekter som mobiliserer ungdom selv, samt holdningsskapende arbeid rettet mot gutter og menn, for å styrke deres rolle som endringsagenter og rollemodeller. Prosjektene har gjennom sine aktiviteter nådd bredt ut til innvandrerbefolkningen, og utgjør et supplement til myndighetenes arbeid.

Resultat fra følgeevalueringen av *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige begrensninger av unges frihet (2013–2016)* viser at kunnskapen og beredskapen i hjelpeapparatet har blitt bedre, men at det fortsatt er behov for å øke kompetansen i det ordinære tjenestetilbudet. I 2015 utarbeidet IMDi *Strategi for forskning og kunnskapsutvikling. Tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige frihetsbegrensninger* i samarbeid med sentrale aktører på feltet. Strategien gir retning til utvikling av ny kunnskap til bruk i kompetanseheving og videreutvikling av tiltak.

Fafo la frem en brukerundersøkelse av ordningen med minoritetsrådgivere i 2015, som fant at ordningen fyller et viktig behov hos brukerne. Samtidig påpekte de behovet for flerkulturell og integreringsfaglig kompetanse blant alle ansatte i skolen. I 2016 la Fafo frem en evaluering av ordningen med integreringsrådgivere, som anbefalte en videreføring, men også strukturelle endringer for at ordningen skal utnyttes bedre.

3.2.6.2 *Utfordringer – arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet*

Over flere år er det blitt systematisk rapportert om henvendelser til de særskilte tilbudene for dem som er utsatt for tvangsekteskap mv. Antall henvendelser holder seg stabilt, og viser at de som søker hjelp både er nyankomne innvandrere med fluktbakgrunn og ungdommer som er født og oppvokst i Norge. Det er samtidig vanskelig å anslå omfanget av tvangsekteskap i Norge, og man må regne med at det er mørketall.

Selv om det blir rapportert om få tilfeller av dette av jenter i Norge, vil det fortsatt komme kvinner og jenter til Norge som har blitt utsatt for kjønnslemlestelse. Helse- og omsorgstjenesten, politiet, barnevernet og andre tjenester må ha kompetanse til å bistå dem. Evalueringsrapporter viser et behov for videreføring av innsatsen mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse med justeringer.

Med et økende antall flyktninger til Norge vil behovet for tilbud knyttet til sterk sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse vedvare.

3.2.6.3 *Tiltak – arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet*

Departementet vil, i samarbeid med de berørte departementene, utarbeide en ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse for perioden 2017–2020. Planen vil også omhandle bigami og polygami. Sentrale tiltak skal videreutvikles og bidra til å øke kompetansen i det ordinære tjenestetilbudet. Tiltak for å vurdere lovverket mot tvangsekteskap skal følges opp, jf. Meld. St. 7 (2015–2016) *Likestilling i praksis*. Handlingsplanen ses i sammenheng med *Opptrappingsplan mot vold og overgrep*.

3.2.7 *Statsborgerskap*

Norsk statsborgerskap skal henge høyt. Villkårene for å få statsborgerskap skal bidra til at nye norske borgere deltar i samfunnet. Statsborgerskapet er et symbol på tilhørighet og lojalitet til Norge. Det markerer symbolsk og faktisk at statsborgerne slutter seg til de grunnleggende verdiene som det politiske fellesskapet bygger på, som demokrati og ytringsfrihet.

Staten inviterer alle som får norsk statsborgerskap, og som har fylt tolv år, til en frivillig statsborgerseremoni.

3.2.7.1 *Resultater – statsborgerskap*

I 2015 fikk 12 300 personer norsk statsborgerskap. Den største gruppen av nye norske borgere hadde bakgrunn fra Eritrea. Den nest største gruppen var tidligere afghanske borgere, mens tidligere irakiske borgere utgjorde den tredje største gruppen. Av de nye statsborgerne kom 50 pst. til Norge på grunn av familieinnvandring, 28 pst. som asylsøkere og 6 pst. på grunn av arbeid. Et flertall av de nye statsborgerne var kvinner, og mer enn to tredjedeler var over 18 år.

Regjeringen foreslo i Prop. 90 L (2015–2016) endringer i statsborgerloven § 16 om statsløse søkere. Ett av formålene var å sikre at søknader som gjelder statsløse barn, født i Norge, behandles i samsvar med Europarådskonvensjonen om statsborgerskap av 1997. Forslaget ble ikke vedtatt. Departementet har instruert UDI om tolkningen av statsborgerloven § 16, for å sikre at saker som gjelder statsløse barn, født i Norge, behandles i samsvar med våre internasjonale forpliktelser.

UDI av slo i overkant av 1 200 søknader om statsborgerskap i 2015. Den hyppigste avslagsgrunnen var statsborgerlovens krav om klarlagt identitet, og UDI av slo 213 søknader på denne bakgrunnen.

Det er klare mønstre i hvem som velger å søke om norsk statsborgerskap, avhengig av hvilket land de kommer fra og hvorfor de innvandrer til Norge. De siste årene har søkere fra Asia og Afrika toppet statistikken, og de fleste kommer til Norge som asylsøkere eller på grunn av familieinnvandring.

Det ble i 2015 gjennomført 26 statsborgerseremonier over hele landet. Deltakerandelen varierer blant fylkene, fra 35 pst. av de inviterte i noen fylker til 17 pst. i andre.

3.2.7.2 Utdringer – statsborgerskap

Regjeringen vil at norsk statsborgerskap skal henge høyt, og vil at ønsket om å bli norsk skal være et incentiv til å oppfylle vilkårene i statsborgerloven. Vilråene skal bidra til at nye norske borgere deltar i samfunnet.

Det er en utfordring at en del søkere ikke har klarlagt identitet. Det er også en utfordring at det i en del tilfeller først avdekkes at vedkommende har gitt uriktige opplysninger om identitet etter at personen har blitt norsk. Hovedregelen er at UDI da tilbakekaller statsborgerskapet, og vurderer om personen skal utvises fra Norge.

Regjeringen ønsker å hindre radikaliserings og voldelig ekstremisme, og ønsker ikke at statsborgere som skader norske interesser skal få beholde norsk statsborgerskap. Statsborgerskap er et bånd mellom stat og borger, som innebærer rettigheter og plikter for begge parter, og er tuftet

på tillit og lojalitet. Statsborgerloven inneholder ingen bestemmelse for tap av norsk statsborgerskap på bakgrunn av hensynet til nasjonale interesser eller straffbare handlinger som begås etter at personen har blitt norsk.

Internasjonale forpliktelser går foran den norske statsborgerloven dersom reglene er i motstrid. Norge er bundet av flere konvensjoner som har til formål å forhindre statsløshet. FNs høykommissær for flykninger (UNHCR) har kartlagt statsløshet i Norge, og anbefaler flere endringer i statsborgerregelverket.

3.2.7.4 Tiltak – statsborgerskap

I 2015 vedtok Stortinget å endre statsborgerloven, slik at det blir krav om norskkunnskaper og en bestått test i samfunnskunnskap for å få norsk statsborgerskap. Formålet er å sikre at de som blir norske statsborgere behersker et minimum av norsk muntlig og har grunnleggende kunnskaper om det norske samfunnet. De nye vilråene trer i kraft 1. januar 2017.

Regjeringen vurderer å øke karenstiden for statsborgerskap ved ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon. Regjeringen vil vurdere å heve botidskravet for statsborgerskap.

Regjeringen vil innføre regler om tap av statsborgerskap på bakgrunn av de senere års utvikling med terror, radikaliserings og ekstremisme. NOU 2015: 4 *Tap av norsk statsborgerskap* konkluderer med at det er mulig å innføre regler om tap av statsborgerskap i visse tilfeller, innenfor de rammer Grunnloven og internasjonale forpliktelser setter. Utredningen har vært på høring, og Justis- og beredskapsdepartementet jobber med et lovforslag.

Kap. 495 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap	Saldert	Forslag
		2015	budsjett 2016	2017
01	Driftsutgifter	207 193	252 460	263 484
	Sum kap. 0495	207 193	252 460	263 484

Tallene for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført på kap. 820.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er Justis- og beredskapsdepartementets utøvende organ for statens integreringspolitikk, og er en premissleverandør for utviklingen av politikken på

feltet, og kompetansesenter for blant annet kommunene. IMDi er organisert med kontor i Oslo, Gjøvik, Kristiansand, Bergen, Trondheim og Narvik.

Post 01 Driftsutgifter

Bevilgningen på posten skal dekke utgifter til drift av IMDi. IMDi hadde en bemanning på omlag 242 årsverk per 1. september 2016. Innenfor rammen ligger oppgaver knyttet til arbeidet med uttak og bosetting av overføringsflyktninger, blant annet til kulturorienteringsprogram og til informasjonsvirksomhet om flyktninger. Norges Røde Kors vil få tilskudd over posten for arrangementet Til topps.

I 2016 ble IMDis driftsbevilgning styrket med 32 mill. kroner. Det vil være et stort bosettingsbehov også i første halvår 2017. Antall flyktninger i norskopplæring og introduksjonsprogram vil også være høyt i 2017. Det foreslås å videreføre 20 mill. kroner av tilleggsbevilgningen på posten i 2017. I 2016 ble det satt av 7 mill. kroner til å iverksette et system for bedre kartlegging av innvandreres kompetanse. Vox skal forvalte 6,5 mill. kroner og IMDi 0,5 mill. kroner til kompetansekartlegging og karriereveiledning i 2017. Det foreslås å redusere bevilgningen på posten med 6,5 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 497, post 21.

Ansvar for kompetanseteamet mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse ble overført fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet til Bufdir 1.

september 2015. For å sikre korrekt justering av lønnsmidler i forbindelse med overføringen, foreslås det å redusere posten med 216 000 kroner mot en tilsvarende økning på kap. 858, post 01.

Regjeringen foreslår at refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige legges om til en ordning med fast tilskudd, og at tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. IMDi forvalter det nye tilskuddet. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 3,6 mill. kroner i 2017 til forvaltningen av tilskuddet og til tilpasninger i IKT-systemet. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 495, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med om lag 21,9 mill. kroner.

Posten er redusert med om lag 1,3 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås at posten reduseres med 115 000 kroner i forbindelse med overgangen til digital post til innbyggere og næringsliv, jf. omtale under kap. 400.

Det foreslås en bevilgning på 263,5 mill. kroner.

Kap. 3495 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Diverse inntekter	1 322		
	Sum kap. 3495	1 322		

Kap. 496 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	38 860	39 686	43 823
45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	52 806	48 780	50 000
50	Norges Forskningsråd	6 791	6 939	7 097
60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	6 955 559	8 393 128	12 364 808
61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, , <i>overslagsbevilgning</i>	411 470	596 383	3 995 314
62	Kommunale innvandrertiltak	235 497	198 157	179 906
70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	1 989	2 047	2 104
71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	47 274	82 208	81 210
72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	2 471	2 577	2 649
73	Tilskudd	4 248	5 871	15 035
	Sum kap. 0496	7 756 965	9 375 776	16 741 946

Tallene for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført på kap. 821.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – kunnskapsutvikling, integrering og mangfold, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til faste prosjekter og evalueringer. Bevilgningen blir også benyttet til prosjekter innenfor samarbeidsavtalen med SSB om utvikling og vedlikehold av statistikk og analyser om migrasjon, kartlegging av kommunale utgifter til bosetting og integrering av flyktninger, utviklingsarbeid og formidling av kunnskap.

Bevilgningen foreslås styrket med 3,1 mill. kroner til evaluering og kompetanseheving i forbindelse med videreføring av satsingen på integreringsmottak. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 496, post 21 innebærer dette at bevilgningen øker med om lag 0,1 mill. kroner. Posten er redusert med om lag 0,2 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 43,8 mill. kroner.

Post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til å utvikle gode verktøy som skal forenkle arbeidet med bosetting, kvalifisering og tilskuddsforvaltning. Siden lanseringen av nytt Nasjonalt introduksjonsregister i mars 2015, har det vært utfordringer med kvaliteten på systemet. IMDi arbeider kontinuerlig med å bedre systemet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 50 mill. kroner.

Post 50 Norges forskningsråd

Bevilgningen på posten skal benyttes til programmet Velferd, arbeidsliv og migrasjon (VAM) under Norges forskningsråd. Det foreslås en bevilgning på 7,1 mill. kroner.

Post 60 Integreringstilskudd, kan overføres

Formålet med integreringstilskuddet er å medvirke til rask bosetting. Tilskuddet skal gi en rime-

lig dekning av de gjennomsnittlige merutgiftene kommunene har ved bosetting og integrering av flyktninger i bosettingsåret, og de fire neste årene. Tilskuddet skal medvirke til at kommunene driver et planfast og aktivt bosettings- og integreringsarbeid, slik at flyktningene snarest mulig får arbeid og kan forsørge seg selv og ta del i samfunnet. Tilskuddet skal også medvirke til rask bosetting av eldre og flyktninger med alvorlige, kjente funksjonsnedsettelse og/eller atferdsvansker.

Integreringstilskudd

Kommunene får utbetalt integreringstilskudd ved bosetting av flyktninger og personer med opphold på humanitært grunnlag og familiegjening med flyktninger i fem år. For familiegjening med personer som har opphold på humanitært grunnlag, får kommunene utbetalt integreringstilskudd i tre år.

Integreringstilskuddet kan, i enkelte tilfeller og når særlige grunner taler for det, bli utbetalt

for personer som blir bosatt fra mottak selv om de ikke har opphold på grunnlag av søknad om asyl, er overføringsflyktninger eller har kollektivt vern. En forutsetning er at de blir bosatte etter avtale med kommunen.

Regjeringen foreslår å ta ut 3 120 overføringsflyktninger i 2017. Se også omtale under programkategori 06.90, pkt. 3.4. Det blir utbetalt integreringstilskudd ved bosetting av overføringsflyktninger. I tillegg blir det bevilget midler til gjenbosetting av flyktninger på kap. 495, post 01 og kap. 490, post 01, post 73 og post 75. Se egen omtale under postene. Midlene på kap. 490, post 73 kan benyttes under kap. 496, post 60.

Alle kommuner får tilskudd etter samme satsstruktur og nivå. Kommunene får et høyere tilskudd for enslige voksne enn for andre voksne. Satsene er vist i tabellen under. Tilskuddet blir utbetalt uavhengig av hvilket behov den enkelte flyktning måtte ha for oppfølging, tiltak og tilrettelegging i kommunen.

Tabell 2.41 Satser for integreringstilskudd

Bosettingsår	Satser 2013	Satser 2014	Satser 2015	Satser 2016	Satser 2017
År 1 (enslige voksne)	215 000	225 000	232 000	234 000	235 000
År 1 (andre voksne)	165 000	177 000	182 000	184 000	185 000
År 1 (enslige mindreårige)	165 000	177 000	182 000	184 000	185 000
År 1 (barn)	145 000	177 000	182 000	184 000	185 000
År 2	166 800	200 000	210 000	220 000	230 000
År 3	135 000	142 600	152 000	160 000	167 000
År 4	80 000	80 000	82 200	83 400	84 000
År 5	70 000	70 000	70 000	70 000	70 500
Sum (enslige voksne)	666 800	717 600	746 200	767 400	786 500
Sum (andre voksne)	616 800	669 600	696 200	717 400	736 500
Sum (enslige mindreårige)	616 800	669 600	696 200	717 400	736 500
Sum (barn)	596 800	669 600	696 200	717 400	736 500

Særskilte tilskudd i integreringstilskuddsordningen

Ved bosetting av barn i barnehagealder (0–5 år) får kommunene et engangstilskudd til særskilt tilrettelegging for barn av nyankomne flyktninger, for eksempel med tospråklige assistenter. Satsen for 2017 blir foreslått til 25 100 kroner.

Ved bosetting av personer som har fylt 60 år, får kommunen et ekstra engangstilskudd. Satsen for 2017 er foreslått til 164 200 kroner.

Ved bosetting av flyktninger med alvorlige, kjente funksjonsnedsettelse og/eller atferdsvansker, kan kommunene få ekstra tilskudd på grunnlag av dokumenterte behov. Ordningen har to deler, og personer som kommunene søker til-

skudd for, kan utløse enten tilskudd 1 eller tilskudd 2. Departementet foreslår å sette satsen for tilskudd 1 til 186 000 kroner (engangstilskudd) for 2017. Departementet foreslår å sette satsen for tilskudd 2 til 1 157 000 kroner. Tilskudd 2 kan utbetales for inntil fem år, det vil si for samme periode som for integreringstilskuddet. Ordningen utvides slik at enslige mindreårige kan utløse tilskuddet til og med det året de fyller 20 år. Se kap. 496, post 61 for nærmere omtale.

Ekstratilskudd for bosetting av flyktninger i 2017

Kommunene mottar et ekstratilskudd etter samme ordning som for 2016 for personer som bosettes innen utgangen av september 2017. Tilskuddet blir utbetalt med 50 000 kroner for hver person som blir bosatt innen utgangen av september 2017 utover det kommunene var anmodet om i 2015. I tillegg gis det et ekstratilskudd på 500 000 kroner per person som bosettes fra institusjon / tilrettelagt avdeling. Nærmere retningslinjer gis i rundskriv.

Oppfølging og kontroll

Kommunene skal ikke legge frem et særskilt regnskap for integreringstilskuddet. Beregningsutvalget kartlegger utgiftene kommunene har til bosetting og integrering. Sosialkontor/sosialtjenester, introduksjonsprogram/introduksjonsstøtte, barne- og ungdomsverntjenester, innvandrers- og flyktningkontortjenester, tolketjenester, omsorg for personer med rusproblem, støttekontakt, bolig- og boligadministrasjonstjenester, selsettingstiltak, yrkeskvalifisering og arbeidstrening, integreringstiltak i grunnskolen, kultur- og ungdomstiltak, barnehager, utgifter til den kommunale helsetjenesten og felleskostnader blir regnet som integreringstiltak.

Budsjettforslag 2017

Det foreslås å øke posten med 112 mill. kroner til videreføring av ekstratilskudd ved bosetting av flyktninger.

Det foreslås å øke posten med 3,5 mill. kroner som følge at utvidelsen av ordningen med særskilt tilskudd ved bosetting av personer med alvorlige, kjente funksjonshemninger og/eller atferdsvansker.

Det foreslås en bevilgning på posten på 12 364,8 mill. kroner

Post 61 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, overslagsbevilgning

Regjeringen foreslår at refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige legges om til en ordning med fast tilskudd. Tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Omleggingen skal evalueres.

Omleggingen skal bidra til mer forutsigbare rammebetingelser for kommunene ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Tilskuddet skal bidra til at de enslige mindreårige kan bosettes så raskt som mulig i gode omsorgstilbud tilpasset det enkelte barn og lokale forhold. Kravet fra refusjonsordningen om at det må fattes barnevernsvedtak for å utløse tilskudd bortfaller.

Det utbetales en høyere sats til og med det året barnet fyller 16 år og en lavere sats fra og med det året barnet fyller 17 år. Differensieringen av satsene skal bidra til økt bosetting av de yngste barna. Tilskuddet blir differensiert ut fra den måneden vedkommende blir bosatt, og utbetales til og med det året den enslige mindreårige fyller 20 år. Satsene for 2017 foreslås til 1 198 000 kroner til og med det året barnet fyller 16 år og 750 000 kroner fra og med det året barnet fyller 17 år.

Enslige mindreårige utløser først det nye tilskuddet etter at de er bosatt i en kommune, også dersom det fattes barnevernsvedtak før bosetting. Ved omsorgsovertakelser av barn i asylmottak vil barnet utløse det nye tilskuddet etter at barnet er bosatt i en kommune. Fram til bosetting blir kommunene kompensert gjennom vertskommunetilskuddet for utgiftene til barnevernstiltak til enslige mindreårige eller ved omsorgsovertakelse i asylmottak. Kommunenes utgifter knyttet til alternativ mottaksplassering vil også kompenseres gjennom vertskommunetilskuddet. For nærmere omtale, se programkategori 06.90.

Ordningen med særskilt tilskudd ved bosetting av flyktninger med alvorlige, kjente funksjonshemninger og/eller atferdsvansker utvides slik at enslige mindreårige kan utløse tilskuddet til og med det året de fyller 20 år selv om integreringstilskuddsperioden har utløpt. Dersom de fyller 20 år før det har gått fem år, skal de kunne utløse tilskuddet i fem år, slik som i dag. Se kap. 496, post 60 for nærmere omtale.

Ekstratilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger i 2017

Det vil bli utbetalt et ekstratilskudd til kommuner som bosetter enslige, mindreårige flyktninger i 2017. Målet med tilskuddsordningen er å øke bosettingen av flyktninger i kommunene. Tilskuddet blir utbetalt med 100 000 kroner for hver enslige mindreårige kommunen bosetter i 2017.

Budsjettforslag 2017

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 2 603,7 mill. kroner som følge av omleggingen av refusjonsordningen. Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 148 mill. kroner til ekstratilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger.

Det foreslås en bevilgning på posten på 3 995,3 mill. kroner.

Post 62 Kommunale innvandreriltak

Formålet med bevilgningen er å styrke integreringsarbeidet i kommunene.

Det foreslås å øke bevilgningen på posten med 10 mill. kroner til tiltak på Grønland i Oslo for å redusere kriminalitet samt bedre levekår for beboere i området. Midlene kan blant annet gå til bomiljøtiltak, til arbeidet med oppfølging av barn, unge og familier samt kvalifiseringstiltak for beboere i området.

Det foreslås å slå sammen to tilskuddsordninger på departementets budsjett til arbeid for lokal forebygging av radikaliserings og voldelig ekstremisme. Bevilgningen på posten foreslås redusert med 3 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 440, post 60.

Midler til forsøk med gratis kjernetid i barnehage vil bli faset ut som følge av at det er innført en nasjonal ordning med gratis kjernetid for 3-, 4- og 5-åringer i lavinntektsfamilier. Det foreslås å redusere bevilgningen med 30,7 mill. kroner for 2017.

Det settes av midler til å dekke foreldrebetaling for gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer i bydel Søndre Nordstrand i Oslo kommune barnehageåret 2016/2017.

Det foreslås en bevilgning på posten på 179,9 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt slik:

- 10 mill. kroner til områdesatsing på Grønland i Oslo
- 8,2 mill. kroner til foreldrebetaling for gratis kjernetid i barnehage for 4- og 5-åringer i bydel

Søndre Nordstrand i Oslo kommune for barnehageåret 2016/2017

- 2,2 mill. kroner til forsøk med gratis deltids-plass i skolefritidsordningen som en del av områdesatsningen i Oslo Sør
- 1,85 mill. kroner til områdesatsing i indre Oslo øst i samarbeid med Oslo kommune
- 100 mill. kroner til Jobbsjansen. En del av bevilgningen kan benyttes til evaluering og metodokumentasjon
- 35,2 mill. kroner til utviklingsmidler til kommunene
- 16 mill. kroner til nasjonalt bo- og støttetilbud for personer over 18 år som er utsatt for tvangsekteskap eller æresrelatert vold
- 6,37 mill. kroner tilskuddsordning til regionale etablerersentre for innvandrere, jf. handlingsplanen *Vi trenger innvandrernes kompetanse*.

Post 70 Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging

Midlene på posten skal benyttes til det samlede arbeidet KS gjør på flyktningfeltet.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,1 mill. kroner.

Post 71 Tilskudd til innvandrerorganisasjoner og annen frivillig virksomhet

Bevilgningen på posten er delt i følgende tilskuddsordninger:

- 1) Lokale innvandrerorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn

Ordningen er todelt og gjelder støtte til a) drift av lokale innvandrerorganisasjoner og b) frivillig virksomhet i lokalsamfunn. Deler av ordningen er øremerket til organisasjoner og aktiviteter i Groruddalen og bydel Søndre Nordstrand i Oslo, som en del av områdesatsningene.

Målet med driftstilskudd til lokale innvandrerorganisasjoner er å medvirke til og styrke deltakelsen i organisasjonslivet og i sosiale nettverk for denne delen av befolkningen. Målet med tilskuddet til frivillig virksomhet er å skape møteplasser og aktiviteter i lokalsamfunn på tvers av ulike grupper i befolkningen. Tiltakene skal være knyttet til integrering av personer med innvandrerbakgrunn. Begge tilskuddene skal medvirke til å skape økt tillit til, og tilhørighet i, det norske samfunnet.

- 2) Nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet

Målet med tilskuddet til nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet er å medvirke til økt deltakelse i, og økt tillit til, samfunnet blant innvandrere og barna deres. Tilskuddet skal sikre samfunnet kunnskap om alle sider ved integreringsprosessen, også mulige utfordringer og hvordan disse kan håndteres. Tilskuddet skal medvirke til å gi alle de samme pliktene, rettighetene og mulighetene når det gjelder å delta i samfunnet og ta i bruk egne ressurser.

De nasjonale ressursmiljøene har en viktig rolle i å følge innvandrings- og integreringsfeltet. De skal blant annet være en kilde til alter-

nativ kunnskap, formidling av erfaringer og synspunkter fra innvandrere og barna deres. Miljøene skal samle og formidle eksisterende kunnskap og kompetanse på integreringsfeltet basert på erfaring, en bred kontaktflate og solid forankring i ulike innvandremiljøer.

Det foreslås at det i 2017 blir gitt øremerkede tilskudd til nasjonale ressursmiljø, slik det fremgår av tabellen under. Departementet vurderer at disse organisasjonene, stiftelsene og sentrene vil gi den nødvendige balansen mellom bredde, fornyelse og kontinuitet, jf. formålet med ordningen.

Tabell 2.42 Tilskudd til nasjonale ressursmiljø

Organisasjon	Tilskudd 2015	Tilskudd 2016	Tilskudd 2017
Antirasistisk senter (ARS)	2 175 000	2 175 000	2 175 000
Human rights service (HRS)	1 835 000	1 835 000	1 835 000
Innvandrerens landsorganisasjon (INLO)	800 000	600 000	600 000
Kristent interkulturelt arbeid (KIA)	1 265 000	1 265 000	1 265 000
Minotenk – minoritetspolitisk tenketank	750 000	750 000	750 000
MiRA – ressurscenter for innvandrere og flyktningkvinner	2 050 000	2 050 000	2 050 000
Multikulturelt initiativ- og ressursnettverk	500 000	500 000	500 000
Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS)	1 970 000	2 630 000	2 630 000
Organisasjonen mot offentlig diskriminering (OMOD)	1 440 000	1 440 000	1 440 000
Selvhjelp for innvandrere og flyktninger (SEIF)	1 850 000	1 850 000	1 850 000
LIM – likestilling, integrering, mangfold	700 000	700 000	700 000
Utrop	500 000	500 000	500 000
Caritas Norge	1 000 000	2 000 000	2 000 000
Samora	500 000	500 000	500 000
Just Unity ¹		1 500 000	500 000
Stiftelsen Fargespill ¹		2 000 000	

¹ 1 mill. kroner til Just Unity og 2 mill. kroner til Stiftelsen Fargespill ble bevilget i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016.

- 3) Frivillige organisasjoner sitt holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet

Målet med ordningen er å stimulere frivillige organisasjoner til å forebygge tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet gjennom å arbeide for endring i holdninger og praksis i aktuelle miljøer. Gjennom dette vil en øke sjansene for at de unge kan ta selvstendige valg når det gjelder ekte-

felle, og hindre kjønnslemlestelse av barn i Norge. Det blir gitt støtte til holdningsskapende og forebyggende arbeid, inkludert informasjonstiltak, nettverksbygging og andre former for dialog og kontakt rettet mot unge med innvandrerbakgrunn og foreldrene deres.

- 4) Informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere

Ordningen er todelt og gjelder støtte til a) informasjon om det norske samfunnet rettet mot arbeidsinnvandrere og personer som ikke

er omfattet av introduksjonsordningen, og b) aktiviteter knyttet til intensjonsavtaler mellom IMDi og frivillige organisasjoner. Ordningen blir forvaltet av IMDi.

Nyankomne innvandrere trenger kunnskap om det norske samfunnet. Ordningen skal bidra til å styrke frivillige organisasjoners arbeid med informasjon og veiledning til nyankomne innvandrere i lokalsamfunnet

- 5) Tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner

Målet med tilskuddsordningen er å utnytte ventetiden i asylmottak best mulig og å forberede flyktninger på bosetting i kommunene. Tilskuddet skal stimulere til aktiviteter som bidrar til at beboere i mottak får en meningsfull hverdag og bedre muligheter for deltakelse i arbeid eller utdanning. Målgruppen for ordningen er beboere i asylmottak, primært de over 18 år.

Det gis også tilskudd til særlig utsatte innvandrergupper over posten.

Budsjettforslag 2017

Det foreslås å omdisponere 2,3 mill. kroner til andre tiltak. Det foreslås å redusere posten med 1 mill. kroner til Stefanusalliansen mot tilsvarende økning på kap. 100, post 71 på Utenriksdepartementets budsjett.

Det foreslås en bevilgning på posten på om lag 81,2 mill. kroner. Bevilgningen foreslås fordelt slik:

- 13,43 mill. kroner til lokale innvandrersorganisasjoner og frivillig virksomhet i lokalsamfunn
- 19,3 mill. kroner til nasjonale ressursmiljøer på integreringsfeltet
- 9,53 mill. kroner til frivillige organisasjoner sitt holdningsskapende/forebyggende arbeid mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige inngrep i unges frihet
- 7,45 mill. kroner til informasjons- og veiledningstiltak rettet mot innvandrere
- 29,5 mill. kroner til tilskudd til integreringsprosjekter i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner
- 2 mill. kroner til innsats for særlig utsatte innvandrergupper⁵

⁵ Midlene skal gå til Kirkens Bymisjon/Primærmedisinsk Veksted, MIRA – Ressurssenter for innvandrere- og flyktningkvinner og Refugee Alliance.

Post 72 Statsautorisasjonsordningen for tolker mm.

Bevilgningen skal finansiere den faglige og administrative gjennomføringen av autorisasjonsprøven for tolker. Det er Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA) som arrangerer selve autorisasjonsprøven, mens IMDi tildeler bevilling etter at prøven er gjennomført og bestått. Midlene på posten skal også benyttes til vedlikehold og oppgradering av Nasjonalt tolkeregister, økt gjennomføring av Tospråklig sjekk for potensielle tolker (ToSPoT) og innføringskurs i ansvarsområdet til tolken (TAO), systematisk vurdering av språkbehov og produksjon av ID-kort for tolkene som er oppført i registeret.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2,6 mill. kroner.

Post 73 Tilskudd

Bevilgningen blir benyttet til tilskudd til deltakelse i nasjonale og internasjonale kunnskapsforum og til en tilskuddsordning for mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn med formål å få flere personer med innvandrerbakgrunn skal få innpass i arbeidslivet, karriereutvikling og bedre bruk av egen kompetanse, og dessuten styrke nettverkene sine og få innsikt i nye arbeidsområder og virksomheter.

For 2017 foreslås det at midlene skal benyttes til deltakelse i Transatlantic Council on Migration og Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet. Bevilgningen skal også benyttes til tilskuddsordningen for mentor- og traineeordninger for personer med innvandrerbakgrunn. Det europeiske ungdomsnettverket mot voldelig ekstremisme Youth Can driftes av Barne-, ungdoms og familiedirektoratet. Det foreslås å redusere posten med 1 mill. kroner mot en tilsvarende økning på kap. 846, post 79 under Barne-, og likestillingsdepartementet til drift av nettverket.

Bevilgningen foreslås økt med 10 mill. kroner til kvalifiseringstiltak i forbindelse med videreføring av satsingen på integreringsmottak. Nærmere retningslinjer gis i rundskriv.

Det foreslås en bevilgning på posten på 15,0 mill. kroner.

Kap. 3496 Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap		Forslag 2017
		2015	Saldert budsjett 2016	
01	Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	208 125	266 475	270 875
02	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter	47 371	85 108	254 136
03	Tilskudd til integreringsmottak, ODA-godkjente utgifter			9 900
	Sum kap. 3496	255 496	351 583	534 911

Tallene for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført på kap. 3821.

Post 01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter

Noen innenlandske utgifter knyttet til bosetting av overføringsflyktninger i kommunene kan, i samsvar med statistikkdirektivet til OECD/ DAC (Development Assistance Centre), godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Departementet foreslår at 270,9 mill kroner av utgiftene på kap. 496, post 60 blir rapportert inn som utviklingshjelp. Tilsvarende beløp blir ført som inntekt på kap. 3496, post 01. Posten er redusert med om lag 1,3 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 270,9 mill. kroner.

Post 02 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger, ODA godkjente utgifter

Noen innenlandske utgifter knyttet til bosetting av enslige mindreårige flyktninger i kommunene kan, i samsvar med statistikkdirektivet til OECD/

DAC (Development Assistance Centre), godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Departementet foreslår at 315,8 mill. kroner av utgiftene på kap. 496, post 61 blir rapportert inn som utviklingshjelp. Tilsvarende beløp blir ført som inntekt på kap. 3496, post 02. Posten er redusert med om lag 0,4 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 254,1 mill. kroner.

Post 03 Tilskudd, ODA-godkjente utgifter

Noen innenlandske utgifter knyttet til bosetting av enslige mindreårige flyktninger i kommunene kan, i samsvar med statistikkdirektivet til OECD/ DAC (Development Assistance Centre), godkjennes som offisiell utviklingshjelp.

Departementet foreslår at 9,9 mill. kroner av utgiftene til kvalifiseringstiltak i forbindelse med videreføring av satsingen på integreringsmottak på kap 496, post 73 blir rapportert inn som utviklingshjelp.

Det foreslås en bevilgning på posten på 9,9 mill. kroner.

Kap. 497 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, <i>kan overføres</i>	28 183	31 868	40 911
22	Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	12 343	13 782	29 236
60	Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	1 795 890	1 985 608	2 527 846
	Sum kap. 0497	1 836 415	2 031 258	2 597 993

Tallene for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført på kap. 822.

Post 21 Spesielle driftsutgifter – opplæring i norsk og samfunnskunnskap, kan overføres

Bevilgningen skal benyttes til å utvikle kompetanse, metoder, lærebøker og andre læringsressurser for den obligatoriske opplæringen i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere. Bevilgningen skal også benyttes til å dekke lønn og driftsutgifter i Kompetanse Norge (tidligere Vox), som tar hånd om dette arbeidet. Departementet foreslår å øke bevilgningen på posten med 6,5 mill. kroner til kompetansekartlegging og karriereveiledning mot en tilsvarende reduksjon på kap. 495, post 01. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 497, post 01 innebærer dette at bevilgningen økes med om lag 1,8 mill. kroner. Posten er redusert med om lag 0,2 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Bevilgningen skal blant annet benyttes til å videreføre arbeidet med etter- og videreutdanning og til å utvikle norskprøver opp til et høyere språknivå.

Det foreslås en bevilgning på posten på 40,9 mill. kroner.

Post 22 Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Bevilgningen skal brukes til å dekke utgifter til utvikling og vedlikehold av prøver, oppmelding, informasjon om og gjennomføring av prøver, til sensur og tilbakemelding til opplæringsstedene om resultatene på prøvene.

Det foreslås å øke posten med 13 mill. kroner i 2017 til utvikling, gjennomføring og vedlikehold

av prøver i norsk og samfunnskunnskap for å følge opp endringer i statsborgerloven og til endringer i krav til permanent oppholdstillatelse. I tillegg vil midlene bli benyttet til å starte arbeidet med økt antall prøveavviklinger i året. Pensjonsutgiftene foreslås overført fra Statens Pensjonskasse til hver enkelt virksomhet. For kap. 497, post 22 innebærer dette at bevilgningen økes med om lag 0,8 mill. kroner. Posten er redusert med om lag 0,1 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 29,2 mill. kroner.

Post 60 Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap – introduksjonsloven

Målet med tilskuddsordningen er at kommunene tilbyr opplæring til voksne innvandrere med rett og plikt eller rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, slik at de lærer tilstrekkelig norsk til å kunne fungere i yrkes- og samfunnsliv. Opplæringen skal skje i samsvar med introduksjonsloven med forskrifter. Tilskuddet går også til gjennomføring av prøver i norsk og samfunnskunnskap.

Tilskuddet skal stimulere til effektivitet, gjennomstrømming og resultater i opplæringen. Vertskommuner for asylmottak skal sørge for opplæring til beboere i mottak med oppholdstillatelse, mens bosettingskommunen skal sørge for opplæring etter bosetting.

Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven er todelt:

Persontilskudd – kommunene får tilskudd for hver person i målgruppen som har rett og plikt eller rett til opplæring etter introduksjonsloven. Tilskuddet har to satser. En sats for personer fra Afrika, Asia, Oseania (bortsett fra Australia og

New Zealand), Øst-Europa, Sør-Amerika og Mellom-Amerika og en sats for personer fra Vest-Europa, Nord-Amerika, Australia og New Zealand. Bakgrunnen for to tilskuddssatser er at personer som har et morsmål som ligger nærmere norsk, og som mestrer det latinske alfabetet, vil lære norsk raskere enn andre.

Tabell 2.43 Satser for persontilskudd

Tilskuddsår	Satser 2015		Satser 2016		Satser 2017	
	Lav sats	Høy sats	Lav sats	Høy sats	Lav sats	Høy sats
År 1	12 200	31 900	13 100	31 900	13 600	31 900
År 2	21 200	54 700	22 600	58 200	23 300	60 100
År 3	12 400	34 100	13 300	39 500	13 900	41 600
Sum	45 800	120 700	49 000	129 600	50 800	133 600

Grunntilskudd – for å forbedre de økonomiske rammevilkårene for små og mellomstore kommuner mottar kommuner mellom 1–3 personer i målgruppen for opplæring et grunntilskudd på om lag 185 000 kroner. Kommuner som har mellom 4–150 personer i målgruppen mottar et grunntilskudd på 575 000 kroner. Tallet på personer i målgruppen som er registrert i NIR per 15. januar vil ligge til grunn for endelig fastsettelse av satsene og utbetaling til kommunene i 2017.

Opplæring i norsk og kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak

Formålet med norskopplæring for asylsøkere i mottak er at asylsøkere skal tilegne seg basisferdigheter i norsk slik at de kan kommunisere på enkel norsk i mottak og i lokalmiljøet. Asylsøkere kan få inntil 175 timer opplæring i norsk. Kommunene får tilskudd per person, og satsen for 2017 er 13 000 kroner.

Regjeringen vil innføre opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere i mottak. Opplæring i kultur- og samfunnskunnskap skal ses i sammenheng med norskopplæring for asylsøkere i mottak. Asylsøkere kan få 50 timer opplæring i kultur- og samfunnskunnskap. Satsen er fastsatt med utgangspunkt i satsen for norskopplæring for asylsøkere og er 3 700 kroner per person i 2017.

Oppfølging og kontroll av tilskuddsordningene

Kommunene skal ikke legge frem særskilt regnskap for tilskuddene på kap 497, post 60. Gjennom den årlige kartleggingen fra Beregningsutvalget gis det en oversikt over om de et er et rimelig samsvar mellom tilskuddet og kommunene sine utgifter til opplæring. Dersom kommunene gjennomfører opplæring til en lavere kostnad enn det tilskuddet det har mottatt kan kommunene beholde tilskuddene uavkortet.

Kommunene er ikke forpliktet gjennom lov til å tilby opplæring i norsk og kultur- og samfunnskunnskap til asylsøkere i mottak, men dersom kommunen mottar tilskudd må den gi opplæring i samsvar med retningslinjene for tilskuddet. Dersom opplæring for asylsøkere i mottak ikke er gjennomført i tråd med retningslinjene, vil det etter en konkret vurdering kunne bli aktuelt å kreve tilskuddet tilbakebetalt.

Budsjettforslag 2017

Det foreslås at bevilgningen økes med 23,3 mill. kroner til innføring av 50 timer opplæring i kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere.

Det foreslås en bevilgning på posten på 2 527,8 mill. kroner.

Kap. 3497 Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere

(i 1 000 kr)

Post	Betegnelse	Regnskap 2015	Saldert budsjett 2016	Forslag 2017
01	Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	317 768	333 878	129 264
	Sum kap. 3497	317 768	333 878	129 264

Tallene for regnskap 2015 og saldert budsjett 2016 er ført på kap. 3822.

Post 01 Opplæring i norsk og kultur- og samfunnskunnskap i mottak, ODA-godkjente utgifter

Etter OECD/DACs (Development Assistance Committee) retningslinjer kan visse utgifter knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger i Norge klassifiseres som offisiell utviklingshjelp (ODA). Det foreslås at 129,3 mill. kroner av utgiftene knyt-

tet til opplæring i norsk og kultur- og samfunnskunnskap for asylsøkere blir rapportert inn som utviklingshjelp. Det tilsvarende beløpet blir ført som inntekt på kap. 3497, post 01. Posten er redusert med om lag 1,7 mill. kroner i forbindelse med avbyråkratisering- og effektiviseringsreformen i statlige virksomheter.

Det foreslås en bevilgning på posten på 129,3 mill. kroner.

Del III
Særlige tema

3 Sektorovergripende klima- og miljøpolitikk

Arbeidet med miljøvern på Justis- og beredskapsdepartementets ansvarsområde gjelder i hovedsak lovgivningsarbeid, kriminalitetsbekjempelse og koordinering av Regjeringens politikk i polarområdene.

3.1 Politi- og lensmannsetaten

Politiets viktigste oppgaver innenfor miljøvern er å bekjempe miljøkriminalitet gjennom forebyggende virksomhet, rask etterforskning og adekvat reaksjon.

Økokrim har en særlig rolle i bekjempelsen av miljøkriminalitet, både gjennom etterforskning og irettføring i særlig alvorlige og prinsipielle saker, og som veileder og bistandsorgan for politidistriktene.

Politidistriktene har en sentral rolle i arbeidet med å bekjempe miljøkriminalitet. Det er etablert samarbeidsrutiner og -avtaler med oppsyns- og tilsynsmyndigheter som skal videreutvikles og utvides i 2017. Politidistriktenes ordning med miljøkoordinatorer ble evaluert i 2013–2014, og Politidirektoratet skal på bakgrunn av funnene, og i lys av nærpolitireformen, etablere funksjon for etterforskning av økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet i de nye politidistriktene.

Kontroll- og tilsynsmyndigheter har blitt styrket de siste årene, noe som fører til flere administrative sanksjoner, herunder overtredelsesgebyrer. Politiet og kontrolletatene har sammenfallende overordnede målsettinger for sitt arbeid. Etatene kan dele informasjon, bli enige om et felles trusselbilde og samordne kontrollaktivitetene, slik at offentlige ressurser blir utnyttet best mulig. Sentralt miljøforum, fylkesmiljøforum og lokale miljøforum, som alle ledes av politiet, legger bl.a. til rette for dette.

Det ble i 2015 igangsatt et treårig pilotprosjekt i Trøndelag politidistrikt (daværende Sør-Trøndelag politidistrikt) for å styrke samarbeidet mellom politiet og Mattilsynet i saker om dyrevelferds kriminalitet. Sør-Vest politidistrikt og Mattilsynet har i 2016 innledet et samarbeid om etablering av et tilsvarende prosjekt knyttet til dyrevelferds kriminalitet.

Det enkelte politidistrikt og særorgan er pålagt, som en integrert del av de ordinære planprosessene, å følge opp retningslinjer gitt for miljøledelse i statlige virksomheter (grønn stat). Politiets fellestjenester har ansvar for rådgivning overfor politidistriktene og særorganene innenfor eiendom, bygg og anlegg. Bl.a. vektlegges energi-effektivitet i bygg.

Politidistriktene og særorganene kan foreta innkjøp fra rammeavtaler inngått av Politiets fellestjenester på vegne av etaten. I den grad miljøhensyn ikke er tatt hensyn til i inngåtte avtaler, blir dette tatt inn ved inngåelse av nye avtaler så fremt dette er forenlig med de tekniske krav som stilles til de produktene som skal benyttes av politiet.

3.2 Svalbard – klima og miljøpolitikk

Regjeringens mål om å bevare Svalbards særegne villmarksnatur ligger til grunn for miljøvernpolitikken på Svalbard. Svalbardmiljøloven av 15. juni 2001 med tilhørende forskrifter ivaretar denne målsettingen. En stor del av Sysselmannen på Svalbard sin virksomhet er knyttet til miljøvernrelatert arbeid. I Sysselmannens organisasjon er det samlet både politifaglig og miljøvern faglig ekspertise. Dette legger til rette for en effektiv etterforskning av miljøkriminalitet og for et godt faglig informasjonsarbeid.

Lokalt er svalbardmiljøloven med forskrifter viktige verktøy for å ivareta miljømålene.

Sysselmannen skal i sin miljøforvaltning ta hensyn til endringer i klima, aktivitet og tilførsel av forurensing, og sikre at lokal virksomhet skjer innenfor rammer som sikrer at den samlede belastningen på arter og økosystemer ikke blir for stor. Samtidig skal det legges til rette for bruk som er i samsvar med målene for bevaring av naturen på Svalbard. Sysselmannen skal videre legge bedre til rette for reiselivet innenfor Forvaltningsområde 10, som bl.a. omfatter Isfjordområdet og nærområdene rundt lokalsamfunnene. Dette skal skje i dialog med aktørene på Svalbard. Samtidig skal arbeidet med forvaltningsplaner for verneområdene på Svalbard føres videre.

Et aktivt forebyggende arbeid vil kunne påvirke holdninger og skape forståelse for de reguleringer som gjelder for øygruppa. Økende turisme og ferdsel på Svalbard viser at det er behov for å holde oppsyn med og avdekke eventuelle overtredelser av bestemmelsene om vern av Svalbards natur- og kulturmiljø. Dokumentasjon av utviklingen innen ferdsel og annen virksomhet er viktig for å målrette tiltakene. Sysselmannen vektlegger rask og effektiv etterforskning og oppklaring av mulige straffbare forhold.

Svalbard og Longyearbyen vil på grunn av økt aktivitet få større betydning som base for beredskap mot forurensning. Kystverket har ansvaret for oljevernberedskap i området, med Sysselmannen som lokal ressurs. Lange avstander og arktisk klima gjør det vanskelig å håndtere oljeutslipp i

området. Forebyggende tiltak for å unngå slike hendelser er derfor svært viktig. Det er forbud mot bruk av tungolje som drivstoff i de store verneområdene på Svalbard. For å redusere risikoen for hendelser med miljøskade til følge, er det innført en statlig lostjeneste for all skipsfart i farvannene på Svalbard på samme måte som på fastlandet. Ut fra lokale forhold er det gjort enkelte tilpasninger i reglene.

Miljødirektoratet har pålagt Longyearbyen lokalstyre et rensekrav på kullkraftverket i Longyearbyen. Arbeidet med å etablere renseanlegget blir fullført i 2016. Prosjektet er fullfinansiert over svalbardbudsjettet i perioden 2012–2014. Miljødirektoratet har gitt pålegg om å utrede rensing av utslippene til luft for kullkraftverket i Barentsburg.

4 Forenklingsarbeid, modernisering og bedre gjennomføringskraft

4.1 Politiet

Gjennom nærpolitireformen reduseres antallet politidistrikter fra 27 til 12 i 2016. Færre distrikter, etablering av fellestjenester for administrative funksjoner og en endret lokal tjenestestedsstruktur med færre tjenestesteder, vil samlet bidra til en mer effektiv tjenesteproduksjon. Målet med nærpolitireformen er et politi som er operativt, synlig og tilgjengelig, med kapasitet og kompetanse til å forebygge, etterforske og påtale kriminelle handlinger, og sikre innbyggernes trygghet. Politiet skal ha god lokalkunnskap og en bred kontaktflate mot lokalsamfunn.

Det er vedtatt en overordnet organisasjonsmodell for politidistriktene, som skal sikre en enhetlig organisering og bidra til at de nye politidistriktene standardiseres i større grad. Organisasjonsmodellen stiller krav til hvilke felles funksjonelle driftsenheter politidistriktene skal ha, men berører ikke politidistriktenes lokale struktur.

Den lokale tjenestestedsstrukturen med politistasjoner og lensmannskontorer skal gjennomgås for å sikre et effektivt, tilgjengelig og tilstedeværende politi. Lokale folkevalgte skal sikres medvirkning i de lokale prosessene ved at det etableres styringsgrupper som utformer mandat for arbeidet og gir sin anbefaling om tjenestestedsstrukturen til politimesteren. Styringsgruppen ledes av politiet. Arbeidet med politiets lokale struktur er i startfasen, og politidistriktenes forslag til endringer i lokal tjenestestruktur skal foreligge tidlig 2017.

Departementet har sendt på høring et forslag til lovendringer som åpner for at også namsmannsoppgavene kan samles i større enheter for å sikre god faglig kompetanse i oppgaveløsningen. For gjeldsordningssakene er det allerede åpnet for at sakene kan samles hos noen av namsmennene i et politidistrikt.

Politiet skal drive effektiv forebygging, og den forebyggende innsatsen skal styrkes i hele politiorganisasjonen. Samhandlingen mellom politi og lokalsamfunn skal styrkes, og det skal iverksettes et prøveprosjekt for styrket samhandling lokalt i

minst ett politidistrikt. Hver kommune skal ha en fast kontaktperson (politikontakt). Kontaktpersonen skal bistå i politirådssamarbeidet og fungere som et kontaktpunkt for det forebyggende arbeidet lokalt. Deltakelse og eierskap til det forebyggende arbeidet skal forankres på toppnivå, både i kommunene og hos politiet lokalt.

Politiet skal løse en større del av oppgavene ute på stedet. Arbeidsmetoden vil i første omgang ha hovedfokus på etterforskning, herunder avhør, søk og åstedsundersøkelser. Det er utarbeidet en handlingsplan for løft av etterforskningsfeltet med formål bl.a. å heve kvaliteten i straffesaksarbeidet og øke andelen straffesaker som oppklares. Det er nedsatt et offentlig utvalg som skal utrede påtalemyndighetens kapasitet og kompetanse. Utvalget skal også vurdere tiltak for å oppnå en bedre og mer lik oppgaveutførelse for alle deler av landet.

Politidirektoratet har utarbeidet en plan for hvordan gevinstene av nærpolitireformen skal realiseres. Planen vil bli oppdatert underveis i reformprosessen i takt med ny kunnskap og endrede forutsetninger. Justis- og beredskapsdepartementet har inngått en avtale med Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) om evaluering av nærpolitireformen. Evalueringen vil bli organisert som et program med ulike prosjekter.

Det er forskjeller i politidistriktenes resultatoppnåelse. Politiet skal benytte «Beste praksisvurderinger», bl.a. når det gjelder organisasjons- og styringsmodeller, arbeidsprosesser, rammer for styring og ledelse og IKT. For å innfri lovens tidsfrister for tilrettelagte avhør i Statens barnehus, har Politidirektoratet fra 2015 iverksatt nye rapporteringsrutiner som gir bedre styringsinformasjon og muligheter for utvikling og deling av beste praksis. Et annet eksempel er innsamling og systematisering av beste praksis i arbeidet med å redusere restansene av ikke påtaleavgjorte straffesaker og behandlingstiden i straffesaker med alvorlig kriminalitet.

Departementet har i tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2016 tatt inn følgende oppdrag: «Arbeidstidens plassering skal styres av virksom-

hetens behov, jf. rapport fra 22. juli-kommisjonen (NOU 2012: 14). Direktoratet skal redegjøre for hvilke tiltak som er iverksatt for å ivareta virksomhetens behov i forbindelse med tjenesteplanlegging. Det skal også fremgå av rapporteringen hvilke resultater de igangsatte tiltak har gitt.

Mange og komplekse mål for offentlige virksomheter hindrer effektiv styring og skaper behov for omfattende kontrollordninger. Med omlegging fra 27 til 12 politidistrikter fra 1. januar 2016 blir Politidirektoratets kontrollspenn betydelig redusert, og det blir enklere for direktoratet å utøve en mer effektiv strategisk ledelse av norsk politi. Det årlige tildelingsbrevet har færre og tydeligere krav enn tidligere. DFØ bistår i 2016 departementet og direktoratet med støtte i videreutvikling av styringsdialog og styringsdokumenter for 2017. Det er også iverksatt en intern gjennomgang av bruken av tertial- og årsrapporter.

Der flere tilbydere er aktuelle og det kan påvises klare effektivitetsgevinster, bør konkurranse benyttes for å øke effektiviteten i offentlig sektor. Regjeringens politiske plattform legger til rette for bruk av flere akkrediterte leverandører av DNA-analyser. Politidirektoratet arbeider med å tilrettelegge for IKT-løsninger og rutiner med sikte på oppstart i 2017. Dette innebærer i praksis at også private leverandører i fremtiden skal kunne tilby DNA-analyser for politiet i straffesaker.

PST besitter og mottar en stor mengde data som tar lang tid å sammenstille og analysere. Større grad av automatisering vil forenkle analysearbeidet, sammenstilling og gjenfinnbarhet av data. Regjeringen foreslår økt bevilgning i 2017 med 90 mill. kroner til konseptfasen for utvikling av nytt analysesystem for PST. Systemet forventes å øke effektiviteten og ressursutnyttelsen. Med et nytt analysesystem vil PST settes bedre i stand til å forhindre et terrorangrep på norsk jord, gi et bedre beslutningsstøtte til regjering, politi og forsvar, og tettere og mer effektiv informasjonsdeling med sammenlignbare sikkerhetstjenester.

4.2 Domstolene

Modernisering og effektiviseringen av domstolene vil hovedsakelig skje gjennom etableringen av nye saksbehandlingsløsninger og digitalisering av domstolene. Gjennom utvikling av nye saksbehandlingsløsninger skal alle domstoler få et saksbehandlingssystem som er knyttet opp mot samme tekniske plattform – LOVISA. Så langt har den tekniske grunnmuren i LOVISA blitt modernisert, noe som også er positivt for tingrettene og

lagmannsrettene. Jordskifterettene tok i bruk LOVISA fra 1. januar 2016. Nytt saksbehandlingssystem for Høyesterett skal etter planen være ferdig i løpet av 2017. Når alle domstolene er knyttet opp mot samme tekniske plattform vil dette effektivisere driften av domstolenes saksbehandlingssystem. Dette er i tillegg en viktig forutsetning for å kunne få på plass en fulldigitalisert rettsprosess gjennom flere instanser.

Regjeringen vil videreføre satsingen på IKT i domstolene gjennom digitalisering. Digitale domstoler vil innebære fulldigitaliserte, papirløse rettsprosesser i domstolene, før, under og etter behandling av straffesaker og tvistesaker. I tillegg til lavere saksbehandlingstid og betydelige gevinster for domstolene og aktørene som bruker domstolene vil kvaliteten i saksbehandlingen bedres gjennom nye og bedre arbeidsmåter som er tilpasset en stadig mer digitalisert tidsalder. Digitale domstoler vil medføre betydelige gevinster ved at mange manuelle oppgaver faller bort eller forenkles vesentlig både under saksforberedelsen, hovedforhandlingen og ved domskrivningen. Regjeringen vil også legge til rette for bedre digital kommunikasjon mellom domstolene, politi og påtalemyndigheten og kriminalomsorgen. Dette er en sentral del av Digitale domstoler og er avgjørende for at domstolenes saksbehandling skal kunne digitaliseres i sin helhet. Det vises til omtale av satsing på digitalisering i domstolene under programkategori 06.20.

Det er nedsatt et Straffeprosesslovutvalg som vil avgi sin utredning innen 1. november 2016. En straffeprosesslov tilpasset vår tid må være i forkant av den teknologiske utviklingen, og ta i bruk det effektiviseringspotensial som ligger i moderne teknologi. Utvalget består av medlemmer med ekspertise innenfor IKT, og er representert med kompetanse innfor effektiviserings- og endringsprosesser i næringslivet. Utvalget er gitt et vidt mandat, men er også bedt spesielt om å vurdere endringer i dagens prosessordning som bedre legger til rette for mer aktiv dommerstyring og derved en mer effektiv og konsentrert prosess. Det gjelder spesielt for de store og kompliserte straffesakene. Det er også grunn til å se nærmere på om forberedelsen og gjennomføringene av forhandlingene i større grad bør legges opp etter sivilrettslig mønster. Utvalget skal avgi sin utredning innen 1. november 2016.

Regjeringen vil bedre ressursutnyttelsen i domstolene, styrke domstolenes mulighet til å videreutvikle egen kompetanse og kvalitet og gjøre domstolene bedre egnet til å tilpasse seg variasjoner i saksmengde og type. En stor andel

av landets tingretter har en svært liten saksmengde og få ansatte. 24 av totalt 66 tingretter har mindre enn fire dommerårsverk. Dette begrenser Domstoladministrasjonens mulighet til å omfordele ressurser til domstoler med lang saksbehandlingstid eller til nye viktige tiltak. Dagens domstolstruktur skaper også utfordringer når det gjelder faglig utvikling. Domstoladministrasjonen og departementet vil i samarbeid følge opp lokale initiativ til sammenslåinger av tingretter. Domstoladministrasjonen sonderer løpende hvor det kan ligge til rette for lokale initiativ. Regjeringen vil i tillegg påbegynne et arbeid med å utforme mandat og nedsette et utvalg som skal utrede fremtidig domstolstruktur. Det vises til omtale under programkategori 06.20.

Regjeringen startet høsten 2016 et toårig prosjekt med hurtigbehandling av straffesaker i Oslo med et klart og oversiktlig bevisbilde hvor det foreligger unndragelsesfare. Regjeringen vil videreføre prosjektet i 2017. Formålet med prosjektet er at sakene skal pådømmes i Oslo tingrett snarlig etter pågrepelse og det skal avklares raskt om en eventuell anke skal slippe inn til behandling eller siles i Borgarting lagmannsrett. Domfelte skal sone straffen umiddelbart etter rettskraftig dom. I de tilfellene det er aktuelt, skal det raskt fattes utvisningsvedtak med etterfølgende retur ut av landet. Prosjektet kan medføre en rask rettskraftig avgjørelse med etterfølgende utvisningsvedtak med innreiseforbud. Dermed vil det være mulig å få kriminelle utlendinger raskere ut av landet og hindre nye straffbare forhold. Ved løslatelse før saken er ferdig fordi straffen antas utholdt i varetekt, vil det som oftest foreligge rettskraftig dom ved neste påtreff, og eventuell retur ut av landet kan skje umiddelbart.

4.3 Kriminalomsorgen

Som et ledd i regjeringens arbeid for avbyråkratisering skal mer av ressursene i kriminalomsorgen gå til selve straffegjennomføringen og mindre til ledelse og administrasjon. Regjeringen har bl.a. som følge av dette lagt frem Prop. 105 L (2015–2016) Endringer i straffegjennomføringsloven mv. (omorganisering av kriminalomsorgen m.m.) hvor det foreslås å omorganisere kriminalomsorgen fra tre til to forvaltningsnivåer uten regioner. Målene for den fremtidige organisasjonsmodellen er:

- Forenklet styring og tydelig etatsledelse
- Styrket lokalt nivå
- Rettslikhet og likebehandling

- Bedre sammenheng i straffesakskjeden
- Effektiv ressursutnyttelse hvor mer går til tjenesteproduksjon og mindre til administrasjon og ledelse
- Sømløs kriminalomsorg til beste for den domfelte.

Strukturen i kriminalomsorgen lokalt består av mange små og geografisk spredte enheter. Det er 40 fengsler som er lokalisert på nærmere 60 steder. Nye fengsler må være større, og flere av dagens enheter bør etter regjeringens vurdering erstattes med færre og større enheter. Videre må fengsler lokaliseres der det er behov. I tillegg er det 17 friomsorgskontorer med underkontorer og 2 sentre for Narkotikaprogram med domstolskontroll. Kriminalomsorgen har utarbeidet standardløsninger for å redusere utgiftene til investeringer og drift. Dette er tatt i bruk ved pågående utbygginger ved Ullersmo fengsel, og Indre Østfold fengsel, Eidsberg avdeling, og legges til grunn ved nye fengsler i Agder. Det vil bidra til bedre samlet utnyttelse av kriminalomsorgens ressurser.

4.4 Nødmeldingssentraler

Nasjonalt nødmeldingsprosjekt dokumenterte i 2014 at det er lønnsomt å redusere antallet sentraler i hver etat og i størst mulig grad å samlokalisere disse. Felles geografiske virkeområder har praktiske og beredskapsmessige fordeler, og vil kunne legge til rette for mer effektiv håndtering av hendelser og færre feil og misforståelser i samvirket mellom etatene. Operasjonssentralene til politiet og nødmeldingssentralene for brann vil bli samlokalisert i de nye politidistriktene. Det legges videre til rette for at helsetjenestens AMK sentraler kan plasseres samme sted. Den første av politiets operasjonssentraler skal være samlokalisert med 110-sentralen (brann) i løpet av 1. halvår 2017. I 2017 skal det etter planen igangsettes samlokalisering av ytterligere to nødmeldingssentraler.

4.5 Nødnett

Utstyret til Nødnett er anskaffet og eies i dag av Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK) som en del av Nødnett-leveransen. Utstyret omfatter IKT-utstyr og løsninger knyttet til nødetatenes kommunikasjonsentraler samt radioterminaler for alle brukere av Nødnett. Regjeringen har be-

sluttet at eierskapet for dette utstyret skal overføres til og eies av eiermiljøer i henholdsvis justis- og helsesektoren. Dette vil bidra til å ansvarliggjøre brukerne, sørge for at det ikke overinvesteres i utstyr samt sikre at forvaltning og drift av utstyret er mest mulig rasjonell og effektiv. Videre skal det etableres en fellesfunksjon med fullmakter til å styre og ivareta bl.a. godkjenning av utstyr, felles standarder mv. Fellesfunksjonen skal understøtte enhetlige løsninger i utviklingen av nødmeldingstjenesten.

4.6 Klareringsmyndighet

Stortinget vedtok i juni 2016 Regjeringens forslag om å effektiviserer arbeidet med sikkerhetsklareringer gjennom å opprette i hovedsak én klareringsmyndighet i forsvarssektoren og én i sivil sektor. Det antallet man har i dag med 42 klareringsmyndigheter skaper utfordringer. Fagmiljøene er fragmenterte, og det er en skjev fordeling av saker. Mange av dagens sivile klareringsmyndigheter har kun et begrenset antall klareringssaker per år. Kompetansen på fagområdet er av den grunn ofte tilsvarende begrenset. Dette har bl.a. ført til at klareringsbehovet ikke er tilstrekkelig begrunnet og dokumentert, at sakene ikke har vært tilstrekkelig opplyst, at sikkerhetssamtaler ikke er gjennomført i tråd med kravene og at skjønnsutøvelsen har vært mangelfull. Justis- og beredskapsdepartementet tar sikte på å etablere den nye sivile klareringsmyndigheten i løpet av 2017, med oppstart og overføring av klareringsoppgaver til den nye myndigheten fra 2018.

4.7 Utlendingsforvaltningen

Regjeringen foreslår økt bevilgning i 2017 til første steg i en modernisering av IKT-løsningene i UDI. Forslaget vil få på plass rammeverket for nye logistikk-løsninger, som senere kan bygges videre ut som basis for en modernisering av saksbehandlingsløsningene. De store asylankomstene høsten og vinteren 2015 har forsterket de logistiske utfordringene i alle ledd av asyl- og mottaksprosessen. Dagens situasjon er preget av mangelfull datakvalitet, vanskelig tilgjengelig informasjon og en økende sikkerhetsrisiko. Sentrale prosesser preges av manuelle rutiner og delvis manglende funksjonell støtte. Videre er det effektiviseringspotensiale når det gjelder saksbehandlingen og styringen av mottakskapasiteten. IKT-moderniseringen skal bidra til bedre oversikt over og kon-

troll med asylsøkere og til effektivisering i forvaltningen. Tiltaket vil også bidra til å øke kontrollen med personer som kommer til og oppholder seg i Norge.

Det er viktig med god kontroll med identiteten til personer som reiser inn i og oppholder seg i riket. For å vurdere om en utlending oppfyller vilkårene for lovlig opphold i Norge, er identitetsvurderingen sentral. Videre er det viktig at én person kun er registrert med én identitet i Norge, og at ikke flere personer benytter samme identitet. Dette er en utfordring både for utlendingsmyndighetene, politiet og for andre sektorer (NAV, Skatteetaten, banknæringen mv.). Videre er bruk av falske identiteter ofte initialforbrytelsen for annen kriminalitet. Regjeringen har flere tiltak for å øke ID-kontrollen. Ny ordning med nasjonale ID-kort med tilknyttet elektronisk identitet (e-ID) skal etter planen tas i bruk fra høsten 2017. Endringer i utlendingsloven som hjemler utvidet opptak, lagring og bruk av biometri ble vedtatt i Stortinget 10. juni 2016. Regjeringen foreslår økt bevilgning til investeringer som nødvendige for at endringene skal kunne gjennomføres. Tiltaket vil gjøre det mulig å låse identiteten på de som søker om opphold og visum til avgitt biometri. Tiltaket inkluderer også en felles løsning for kort- og ID-håndtering for politiet og UDI, slik at registreringer og kontroll med dokumentene blir av bedre kvalitet. Det foreslås også å etablere en taps- og verifikasjonstjeneste for offentlige og private aktører, anskaffe mobile håndholdte enheter i politiet som tilrettelegger for personkontroll på stedet samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske statsborgere som har en knytning til Norge. Dette gir en mer effektiv ressursutnyttelse og bedre kvalitet i ID-kontrollen.

Drift av asylmottak utgjør den største utgiftsposten på utlendingsfeltet. Justis- og beredskapsdepartementet vil derfor prioritere tiltak for å effektivisere asyldriften, herunder tiltak for å bedre konkurransen ved innkjøp av asylplasser. I departementets tildelingsbrev til UDI for 2016 heter det bl.a.:

«Både de samlede utgiftene til drift av asylmottak og den gjennomsnittlige utgiften per mottaksplass har økt vesentlig siste del av 2015. Dette skyldes i hovedsak at den raske og store økningen i antallet asylsøkere høsten 2015 har medført behov for å ta i bruk akutte innkvarteringsløsninger i betydelig omfang. Denne type akutte innkvartering har en høy gjennomsnittsutgift per døgn. UDI må redusere bruken av kostbare innkvarteringsløsninger så mye som

mulig i 2016. Arbeid med mottaksløsninger må ha høy prioritet.[...]På grunnlag av prognosene for behov for mottaksplasser, og usikkerheten i hvordan bl.a. ankomstene vil utvikle seg framover, må UDI løpende foreta en avveining av behovet for å inngå kontrakter med lengre varighet for å ta høyde for en varig situasjon med høyt behov for plasser, og som kan vise seg å være utgiftsreduserende på sikt, opp mot behovet for raskt å kunne redusere omfanget av tilgjengelige mottaksplasser, dersom mottaksbehovet skulle vise seg å bli redusert.[...]Som det framkommer av Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) vil regjeringen av hensyn til behovet for kostnadsdempende tiltak vurdere hvordan utgiftene til mottaksdrift på noe sikt kan reduseres. Regjeringen vil bl.a. vurdere om det på sikt er grunnlag for å redusere satsene for drift av mottakene. UDI må bidra inn i dette arbeidet.»

Utlendingsdirektoratet vurderer kontinuerlig tiltak for å bedre effektiviteten. UDI har bl.a. i større grad begynt å bruke Skype ved asylintervju. UDI har også satt i verk et prosjekt hvor asylsøkere i større grad selv registrerer personopplysninger. Sett i lys av usikkerheten knyttet til antallet asylsøkere fremover vil regjeringen beholde noe av den økte saksbehandlingskapasiteten i UDI, jf. postomtale under kap. 490, post 01.

Regjeringen mener det er viktig å prioritere tiltak som kan effektivisere mottaksdriften, herunder IKT-modernisering. UDI planlegger å videreutvikle støttesystemene som mottaksoperatørene benytter for administrasjon av mottaksbeboernes opphold ved mottaket for å effektivisere mottaksvirksomheten. Dette vil gjøre det enklere å optimalisere utnyttelsen av plassene slik de er fordelt mellom ulike mottak. UDI planlegger videre forenkling av beregning, utbetaling og regnskapsførsel av pengeytelser, samt bedre registrering av hendelser på mottak, herunder fravær. Det foreslås at arbeidet påbegynnes i 2017, men for å kunne oppnå ønskede effektene i sin helhet, er det ventet å være behov for bevilgning til modernisering av IKT-systemer også etter 2017, jf. postomtalen kap. 490, post 45.

Det er avdekket behov for ytterligere kvalitetsforbedring og beredskap på mottaksområdet, jf. omtale av oppfølging av anmodningsvedtak nr. 434.6, 434.7, 434.9, 528 og 921 (2015–2016). I 2017 planlegges gjennomføring av en uavhengig ekstern evaluering av UDIs mottaksforvaltning. Følgende temaer vil bl.a. bli omfattet: a) kontraktsformer og kontroll med operatørens leveranser,

b) beredskap ved store svingninger i ankomstmengdene, c) internkontroll i UDIs virksomhet på området.

Akuttinnkvarteringsløsninger som ble benyttet i 2015 er den primære beredskapsløsningen dersom en eventuell ny stor tilstrømning av asylsøkere skulle overstige kapasiteten i ordinære mottak. Det er imidlertid tatt grep for å være bedre forberedt på en eventuell ny økning, og samtidig unngå at kostnadene til alternativ innkvartering blir like høye som i 2015. UDI har inngått flere rammeavtaler for både akuttinnkvartering og for andre former for innkvartering, og jobber kontinuerlig videre med sine beredskapsplaner for en ekstraordinær økning i antall asylsøkere. I eksisterende mottakskontrakter ligger det også klausuler om opsjonsplasser som kan utløses ved behov. Det legges opp til at Ankomstsenter Østfold videreføres i 2017. Det pågår et arbeid for å vurdere bruken av ankomstsenteret. Driften av Ankomstsenter Finnmark legges ned i november 2016, men anlegget beholdes inntil videre i beredskapsøyemed

Produktiviteten i Utlendingsnemnda har gått ned på grunn av minsket tilfang av nye saker. Utlendingsnemnda arbeider kontinuerlig med å opprettholde en høy produktivitet. Produktiviteten må midlertid avveies mot å ha tilstrekkelig kapasitet i saksbehandlerleddet for å sikre god flyt i saksbehandlingen, og oppfylle kravene til rask saksbehandlingstid og riktig kvalitet. Når antall innkomne saker går ned, blir det utfordrende å opprettholde tilsvarende produktivitet som ved høy saksinnfang, da nemnda har faste utgifter til drift som ikke kan reduseres tilsvarende på kort tid.

4.8 Mer effektiv integreringspolitikk

I Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* foreslår regjeringen en rekke tiltak som sammen skal bidra til at flere innvandrere med fluktbakgrunn kommer raskere i jobb eller utdanning. De viktigste grepene er styrket kartlegging av den enkeltes kompetanse, oppstart av kvalifiserende tiltak allerede i asylmottak, økt arbeidsretting og større fleksibilitet for kommunene i innrettingen av innholdet i introduksjonsprogrammet for personer med stor sannsynlighet, og klarlagt identitet, for opphold.

Regjeringen foreslår i budsjettet for 2017 en omlegging av refusjonsordningen for barnevernstiltak til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger. Refusjon for kommunenes kostnader til enslige mindreårige asylsøkere og flyktninger

erstattes med en ordning med fast tilskudd per person. En ordning med fast tilskudd vil være mer effektiv både for staten og kommunene fordi en slik ordning er lettere å administrere enn en ordning hvor dokumenterte utgifter blir refundert. En ordning med fast tilskudd vil gi forutsigbare inntekter for kommunene og forutsigbare utgifter for staten. Videre vil ordningen gi større incentiver til kostnadseffektivitet enn en refusjonsordning og vil derfor trolig medføre lavere kostnadsvekst på sikt. For mer informasjon se også Prop. 1 S (2016 – 2017) for Barne- og likestillingsdepartementet.

Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) er det sentrale bindeleddet mellom de statlige aktørene og kommunene. IMDi er i gang med å utvikle nye digitale verktøy. De nye løsningene skal støtte hele kjeden fra en flyktning har fått opphold, er bosatt i en kommune og til deltakelse i opplæring i norsk og samfunnskunnskap og introduksjonsprogram.

Kompetanse Norge (tidligere Vox), som har det pedagogiske ansvaret for de skriftlige prøvene i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere, gjennomførte en digitalisering av prøvene i 2014. Dette er et viktig effektiviseringstiltak med tanke på økningen i antall personer som gjennomfører prøver i norsk og samfunnskunnskap.

4.9 Forenklet modell for premiebetaling til Statens pensjonskasse (SPK)

Fra 2017 innfører Regjeringen en forenklet modell for premiebetaling til Statens pensjonskasse (SPK) for de virksomhetene som ikke betaler premie i dag. Dette vil i større grad ansvarliggjøre virksomhetene for deres pensjonskostnader. Bare én av tre statlige virksomheter betaler i dag pensjonspremie til SPK. Dette kan føre til at virksomhetene ansetter mer personale enn de ville gjort med en riktigere prising av innsatsfaktorene. Investeringer i digitale løsninger eller kjøp av tjenester fra private vil bli mer aktuelt og regningsvarende hvis staten møter en riktigere pris på arbeidskraft.

Den delen av statens pensjonsutgifter som i dag ikke blir finansiert av premieinntekter, dekkes sentralt av staten over kapittel 612 Tilskudd til Statens pensjonskasse og kapittel 613 Arbeidsgiveravgift til folketrygden. Modellen som innføres vil medføre økte premieinntekter til SPK og dermed reduserte tilskudd til SPK. Virksomhetene er gjennom budsjettforslaget kompensert for anslåtte økte utgifter. Modellen er samlet sett provenynøytral på omleggingstidspunktet. Det vises til Gul bok 2017 for nærmere omtale.

5 FNs bærekraftmål – rapportering

FNs bærekraftmål nr. 5: Oppnå likestilling og styrke jenters og kvinners stilling.

Delmål 5.2 omhandler avskaffing av alle former for vold mot jenter og barn.

Norge har utfordringer knyttet til vold i nære relasjoner og vold og seksuelle overgrep mot barn. Regjeringen prioriterer arbeidet med å forebygge og avdekke vold og seksuelle overgrep, blant annet gjennom implementeringen av tiltakene i en rekke handlingsplaner på feltet. Dette gjelder *Handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2014–2017) Et liv uten vold*, tiltaksplan for å forebygge og motvirke vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom *En god barndom varer livet ut (2014–2017)* og *Handlingsplan mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og alvorlige avgrensinger av unges frihet (2013–2016)*. Barne- og likestillingsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet samarbeider tett i dette arbeidet. Regjeringen følger opp vedtak i Stortinget og vil høsten 2016 legge fram en opptrappingsplan som skal medvirke til å redusere forekomsten av vold i nære relasjoner og styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep. Se også Barne- og likestillingsdepartementets budsjettproposisjon.

FNs bærekraftmål nr. 16: Fremme fredelige og inkluderende samfunn for bærekraftig utvikling, sørge for tilgang til rettsvern for alle og bygge vel fungerende, ansvarlige og inkluderende institusjoner på alle nivåer.

Delmålene faller i stor grad sammen med nasjonale prioriteringer og policy. Styrking av den internasjonale innsatsen er i tråd med norske interesser. Arbeidet med å forebygge og bekjempe vold og seksuelle overgrep er høyt prioritert, blant annet gjennom oppfølging av hand-

lingsplaner. Opptrappingsplan om reduksjon av vold i nære relasjoner og vold og overgrep mot barn, samt handlingsplan mot menneskehandel fremmes høsten 2016. Norge har svært få voldsrelaterte dødsfall i internasjonal målestokk. I norsk kriminalomsorg er det et konstant fokus på forebygging og bekjempelse av vold.

Grunnloven beskytter grunnleggende rettigheter og sikrer rettsstaten ved at inngrep overfor private må ha hjemmel i lov, likhet for loven og rett til en uavhengig domstol. Forvaltningsloven ivaretar rettssikkerhet gjennom lovverket. Offentlighetsloven og miljøinformasjonsloven sikrer enhver rett til innsyn. Samene har som urfolk rett til å bli konsultert i saker som kan få direkte betydning for dem.

Norge deltar aktivt i arbeidet i FATF (Financial Action Task Force), blant annet ved oppfølging av rapporten om Norge fra 2014. Ny nasjonal risikovurdering utreder behovet for lov- og regelverksendringer. Delutredning I fra Hvitvaskingslovutvalget (desember 2015) har vært på høring. Delutredning II vil foreligge i desember 2016. Kontaktforum for bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering er opprettet. Regnskapslovens regler om land-for-land rapportering skal bidra til større åpenhet i utvinningsindustriens virksomhet og bidra til demokratisk kontroll med forvaltning av inntekter. Regelverket vil bli evaluert i løpet 2016/2017 og erfaringene oversendt EU-kommisjonen. Nullpolitikken mot korrupsjon videreføres. Evalueringsprosesser og annet relevant anti-korrupsjonsarbeid i FN, Europarådet, OECD og andre relevante fora videreføres. Arbeidet med handlingsplanen mot radikaliserings og voldelig ekstremisme videreføres. Implementering av nærpolitireformen vil sikre større fagmiljøer i kriminalitetsbekjempelsen.

6 Mål for integrering

Hovedmålet for integreringspolitikken er at alle som bor i Norge, skal få bruke ressursene sine og bidra til fellesskapet. Et godt kunnskapsgrunnlag og tilgang til relevant informasjon om innvandrere og deres barn er en forutsetning for god politikkutvikling på integreringsområdet, og dette er målet for ordningen *Mål for integrering*. Tallgrunnlaget gir grunnlag for videre analyser og politikkutvikling.

Alle departementene har et selvstendig ansvar for å gi innvandrere like muligheter, retter og plikter på sitt område, og for å bidra til at målene i integreringspolitikken blir nådd. Justis- og beredskapsdepartementet har et overordnet ansvar for å samordne regjeringens integreringspolitikk. En jevnlig rapportering for sentrale indikatorer på området er viktig for at Justis- og beredskapsdepartementet kan ivareta samordningsrollen på en god måte, men også for at fagdepartementene kan ivareta sitt sektoransvar.

Mål for integrering gir kunnskap om innvandreres deltakelse i arbeid og utdanning, og om levekår og deltakelse i samfunnet. Ordningen bygger på at departementene årlig rapporterer på en rekke sentrale indikatorer. Bildet er ikke fullstendig, og det kan være flere årsaker til at situasjonen endrer seg i positiv eller negativ retning. Det er ulike grunner til at personer har innvandret til Norge. Det er folk som kommer fra EØS-land for å arbeide, eller folk som kommer på grunn av krig og forfølgelse i hjemlandet. Andre kommer for å leve sammen med familien som bor i Norge. Det er gamle og unge, noen har bodd i Norge i kort tid, andre i mange år, noen har høy utdanning, andre mangler skolegang. Det er derfor stor variasjon i resultater i statistikken for personer som inngår i definisjonen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre.

Indikatorerne i ordningen er delt inn i fire temaområder: arbeid og sysselsetting, utdanning og kvalifisering, levekår, frivillig virksomhet og deltakelse. De er valgt fordi de også er relevante for politikkutviklingen i departementene. Rapporteringen vil bidra til at det utvikles mer målrettede tiltak som kan rette opp uønskede skjevheter og snu uønsket utvikling på spesifikke områder.

Tilgangen til statistikk endrer seg stadig, og indikatorene er derfor under utvikling. Kilden for statistikken er i all hovedsak Statistisk sentralbyrå.

Registerbasert sysselsettingsstatistikk er fra og med 2015 basert på et nytt datagrunnlag fra lønnstakere. Dette innebærer et brudd i tidsserier for indikatorer som baserer seg på denne statistikken, og tallene for 2015 er ikke direkte sammenlignbare med tall fra tidligere år. Det er dermed vanskelig å si noe om utviklingen sammenlignet med tidligere år for disse indikatorene.

6.1 Arbeid og sysselsetting

Integreringspolitikken skal legge til rette for at alle skal få bidra i samfunnet gjennom deltakelse i arbeids- og samfunnsliv. Selv om flertallet av innvandrere er i jobb, er det også mange med flukt-bakgrunn som står utenfor arbeidslivet. Innvandreres sysselsetting er lavere sammenliknet med hele befolkningen. Det er imidlertid store forskjeller mellom ulike grupper innvandrere og mellom kjønnene. Forskjeller i innvandringsgrunn, botid i Norge og utdanning betyr mye for forskjeller i sysselsetting.

6.1.1 Andel sysselsatte⁶

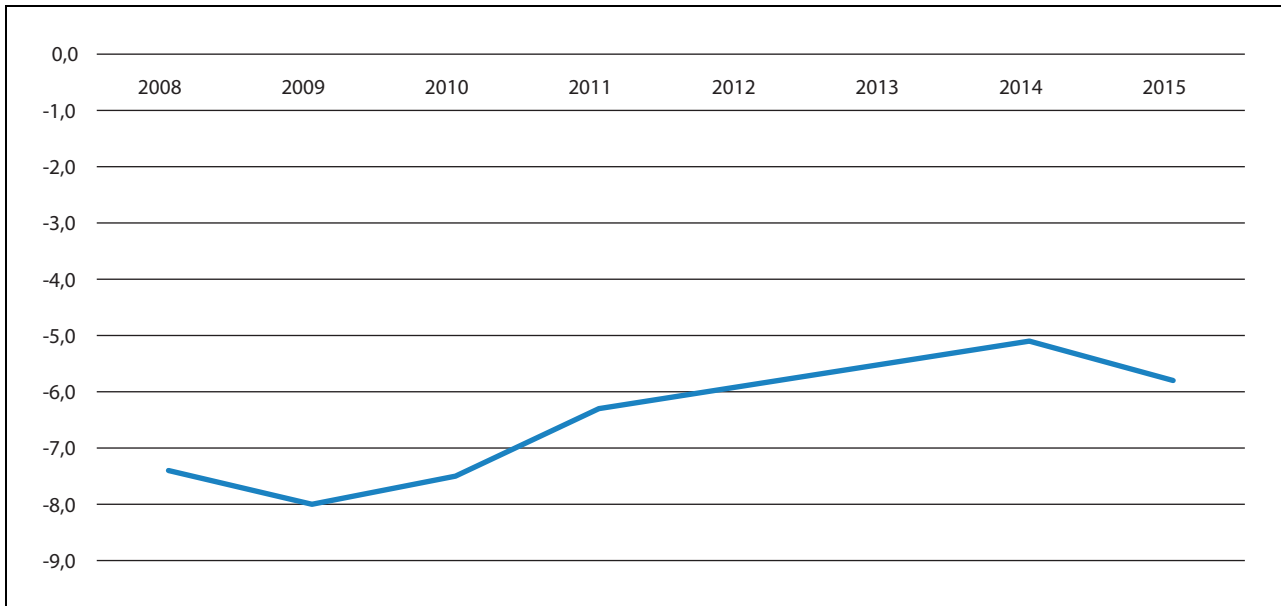
Innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre har de siste årene i økende grad fått tilknytning til arbeidsmarkedet, kontrollert for forholdene på arbeidsmarkedet. Likevel er sysselsettingen blant innvandrere fortsatt lavere enn i befolkningen for øvrig. Innvandrere⁷ hadde en andel

⁶ Tallene er hentet fra SSB. Fra og med 2015 bygger statistikken fra SSB på nye datakilder, jf omtale i innledning. For 4. kvartal 2015 ligger antall sysselsatte i alt 60 000 lavere enn Arbeidskraftundersøkelsene (AKU). Tidligere år var totaltallet i disse to statistikkene samordnet, og viste dermed samme antall sysselsatte.

⁷ Som innvandrere regnes personer som er født i utlandet av utenlandsfødte foreldre, og som er registrert bosatt i Norge ifølge Det sentrale folkeregisteret. Det er kun gruppen av bosatte innvandrere som omtales hvis ikke annet er presisert. Norskfødte med innvandrerforeldre regnes ikke som innvandrere

sysselsatte på 60,3 pst. i 4. kvartal 2015, ifølge SSB. Dette er en nedgang på 3,1 prosentpoeng fra samme periode året før. I befolkningen i alt (15–74 år) lå andelen sysselsatte på 66,1 pst., en nedgang på 2,4 prosentpoeng sammenlignet med året før. Differansen mellom innvandrere og befolkningen

i alt hadde en økning med 0,7 prosentpoeng (se figur 6.1). Blant befolkningen eksklusive innvandrere lå andelen sysselsatte på 67,2 pst. Det er imidlertid store variasjoner i sysselsetting blant innvandrere avhengig av faktorer som landbakgrunn, botid, kjønn og alder.

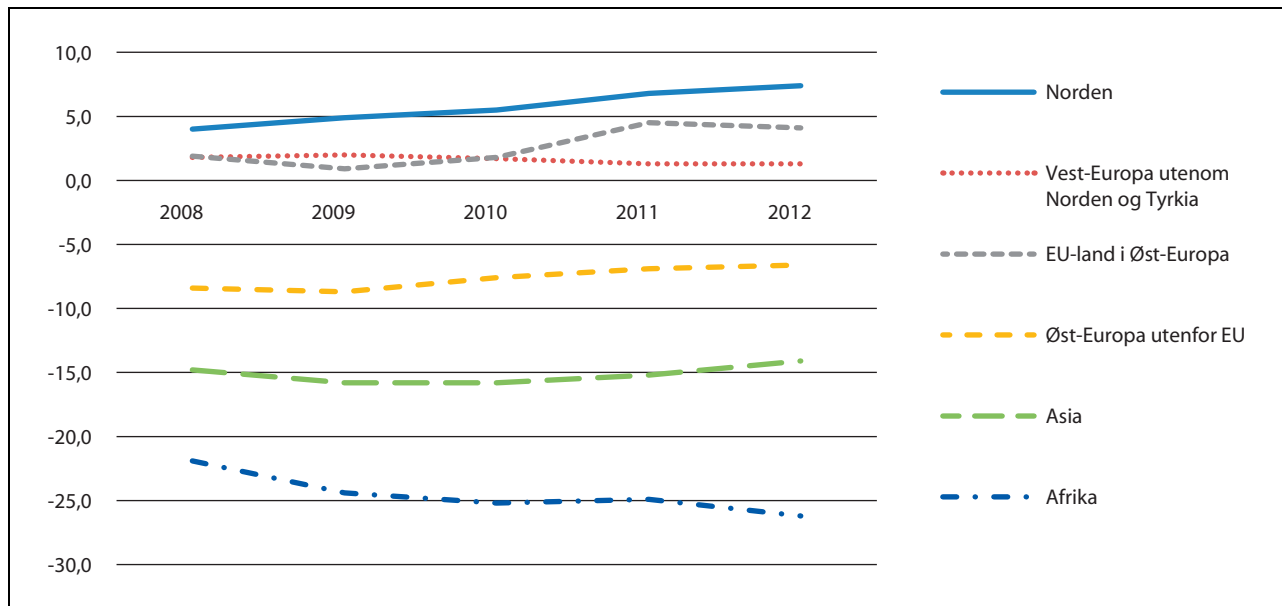
Figur 6.1 Differanse i sysselsetting mellom innvandrere og befolkningen i alt (prosentpoeng).

Landbakgrunn

Blant innvandrere fra EØS-området er arbeidsinnvandring svært utbredt, og for innvandrere med denne bakgrunnen er sysselsettingsnivået naturlig nok høyere enn for innvandrere fra andre landgrupper. Sysselsettingsandelen i alderssjiktet 15–74 år var for Norden 73,3 pst., for EU-land i Øst-Europa 68,8 pst. og for Vest-Europa 67,2 pst. For innvandrere fra Nord-Amerika og Oseania samt innvandrere fra Øst-Europa utenom EU var andelen på rundt 62 pst. sysselsatte. Innvandrere fra Sør- og Mellom-Amerika hadde litt over 60 pst.

sysselsatte, mens innvandrere fra Asia lå en del lavere på 53 pst. Som i foregående år hadde innvandrere fra Afrika lavest sysselsetting med 40,7 pst. Disse forskjellene har vært nokså stabile og uavhengige av konjunktorene på arbeidsmarkedet. Gruppene fra Asia og Afrika har et større innslag av flyktninger enn andre regioner, og en del av innvandrerne herfra har relativt kort botid i Norge.

Figur 6.2 viser sysselsettingsrater blant innvandrere etter landbakgrunn sammenliknet med befolkningen i alt.

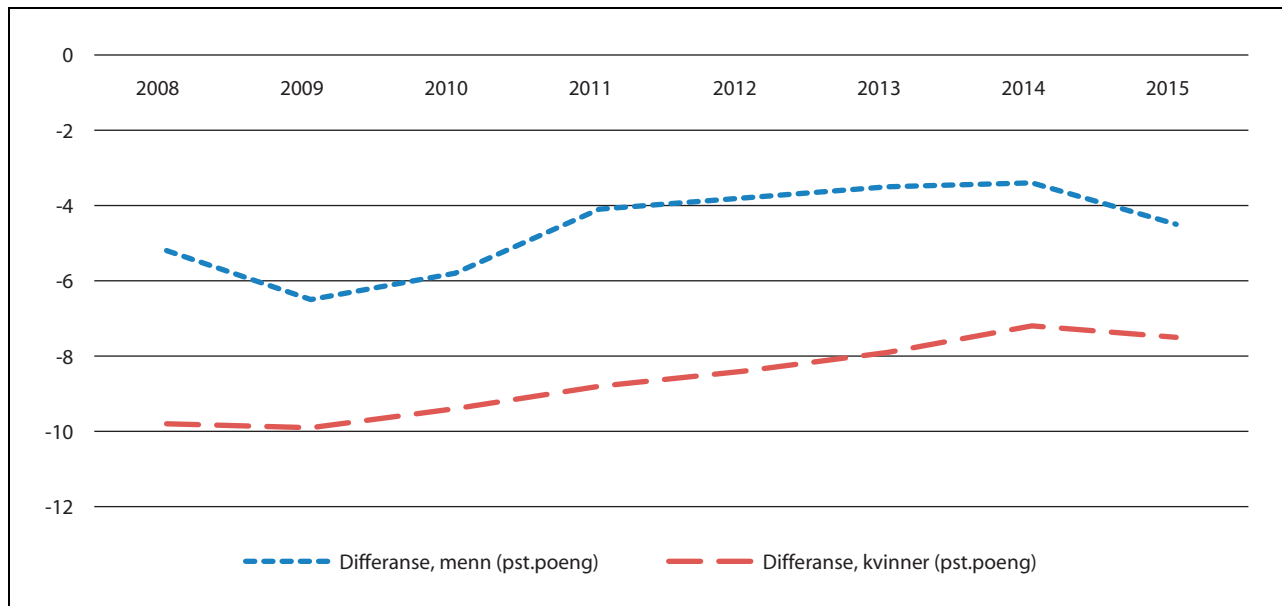
Figur 6.2 Sysselsettingsrater blant innvandrere etter landbakgrunn sammenliknet med befolkningen i alt. (prosentpoeng)

Botid

Sysselsettingsnivået blir i de fleste innvandrergupper høyere med lengre botid i Norge. Blant dem som har vært bosatt inntil 4 år var 51,7 pst. sysselsatt, mens 64,9 pst. var sysselsatt blant dem som har bodd i Norge mellom 4 og 6 år. Blant dem som har vært bosatt over 7 år var andelen sysselsatte på 63,1 pst. I følge SSB utjevnes imidlertid ikke forskjellene landgruppene imellom til tross for lang botid. Også blant dem med botid på over 10 år, ligger innvandrere fra Afrika lavest med en sysselsettingsandel på rundt 50 pst., det vil si 10 prosentpoeng under gjennomsnittet for innvandrere.

Kjønn

Blant innvandrere hadde menn en sysselsettingsandel på 63,7 pst. og kvinner 56,4 pst., som utgjør en forskjell på 7,3 prosentpoeng. Tilsvarende differanse i befolkningen i alt var 4,3 prosentpoeng: Det vil si en sysselsettingsandel på 68,2 pst. blant menn og 63,9 pst. blant kvinner. Betrakter vi de ulike nasjonalitetene, finner vi imidlertid grupper der kjønnsforskjellene er langt større enn gjennomsnittet for innvandrere. Dette gjelder blant annet personer fra Afghanistan, India, Irak, Pakistan, Somalia og Tyrkia. På den annen side har innvandrere blant annet fra Bosnia, Chile, Etiopia, Myanmar, Serbia og Vietnam kjønnsforskjeller omtrent på nivå med majoritetsbefolkningen.

Figur 6.3 Sysselsettingsdifferanse mellom innvandrere og befolkningen i alt fordelt på kjønn.

Alder

Aldersgruppen som omfattes av SSBs arbeidsmarkedstatistikk, er mellom 15 og 74 år. Ettersom majoritetsbefolkningen har en relativt stor andel over 66 år, trekker denne eldste aldersgruppen sysselsettingsnivået ned i majoriteten. Dette fører til at avstanden til innvandrerguppen reduseres noe.

Ser vi derimot på aldersgruppen 15–66 år, får majoritetsbefolkningen et høyere sysselsettingsnivå, slik at forskjellen i sysselsetting mellom innvandrere og majoritet blir større: 11,5 prosentpoeng. Betrakter vi den mest yrkesaktive aldersgruppen, 20–54 år, blir forskjellen enda større: 15,4 prosentpoeng. I denne aldersgruppen er det bare de nordiske innvandrerne som kommer opp på nivå med majoritetsbefolkningen. For innvandrere fra EU-land i Øst-Europa er differansen 8,8 prosentpoeng, mens innvandrere fra Asia og Afrika har differanser i forhold til majoriteten på henholdsvis 22,3 og 35,6 prosentpoeng.

Norskfødte med innvandrerforeldre

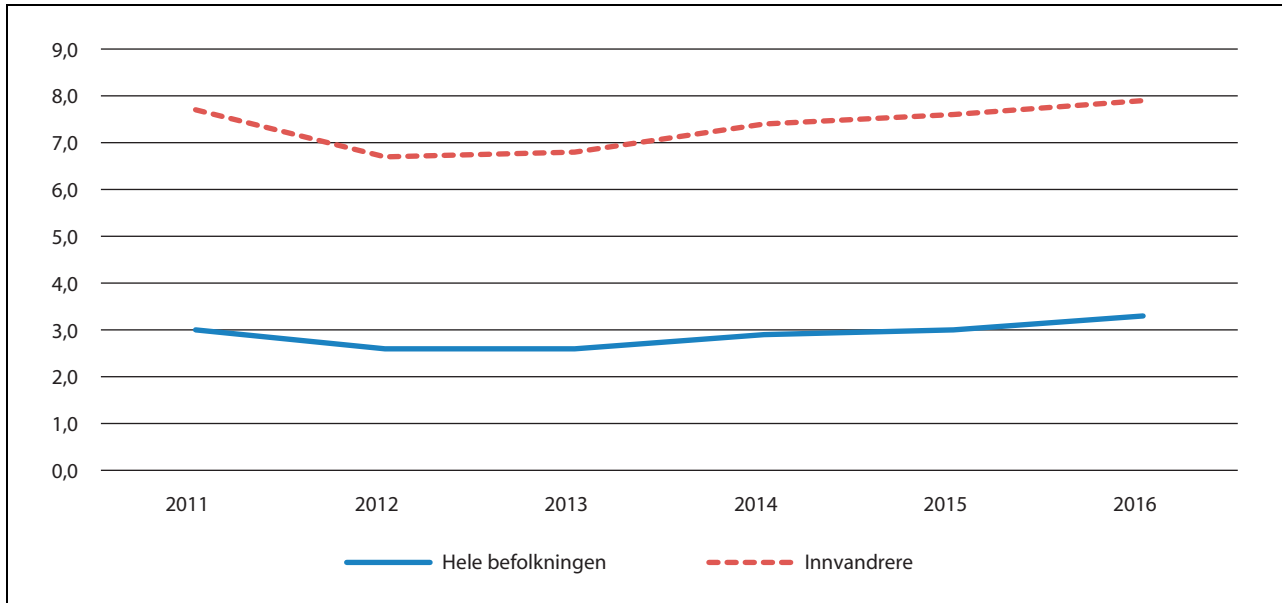
Norskfødte med innvandrerforeldre er fortsatt en ganske ung og relativt liten befolkningsgruppe. Omtrent halvparten av de norskfødte som er med i denne statistikken, det vil si i aldersgruppen 15–

74 år, er under 22 år. Mange vil fortsatt være under utdanning og utenfor arbeidsstyrken, slik at snittet trekkes mye ned når vi betrakter denne gruppen under ett. Ser vi imidlertid på de mest yrkesaktive aldersgruppene, 25–29 år og 30–39 år, ligger andelen sysselsatte på henholdsvis 71,7 og 74,6 pst. Dette er henholdsvis 11,4 og 6,4 prosentpoeng over nivået for innvandrere i samme aldersgrupper, men respektive 7 og 10,2 prosentpoeng under nivået for sysselsatte i befolkningen ellers.

6.1.2 Andel arbeidsledige⁸

Arbeidsledigheten har etter 2012 økt både for innvandrere og for befolkningen ellers. Den registrerte ledigheten blant bosatte innvandrere i Norge gikk opp med 0,3 prosentpoeng fra 7,6 pst. i første kvartal 2015 til 7,9 pst. samme tid året etter. I befolkningen i alt gikk ledigheten opp fra 3,0 pst. til 3,3 pst., også her 0,3 prosentpoeng. I alt 90 902 personer var registrerte som helt arbeidsledige i 1. kvartal 2016. Av disse var 33 576 innvandrere, noe som utgjør 37 pst. av de registrerte ledige. Denne andelen var omtrent den samme i 2015.

⁸ Arbeidsledighetstallene er hentet fra SSB og er fra første kvartal 2016.

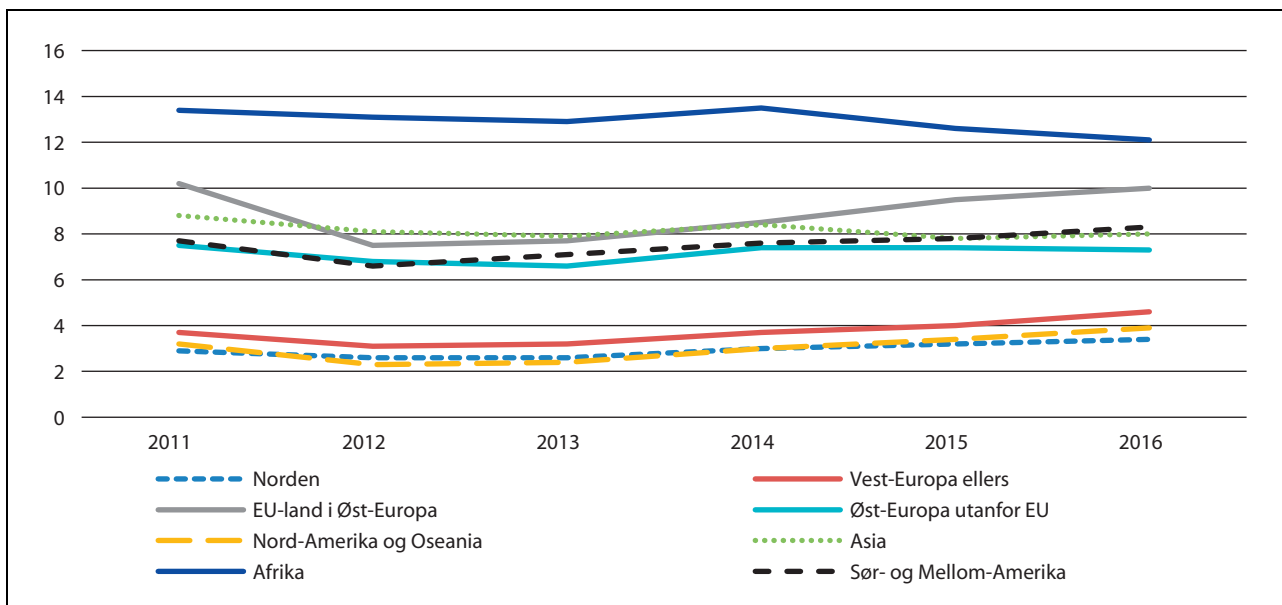
Figur 6.4 Andel ledige blant innvandrere og befolkningen i alt. Pst. av arbeidsstyrken.

Landbakgrunn

Det er først og fremst innvandrere fra Vest-Europa utenom Norden og EU-landene i øst som hadde størst vekst i registrert ledighet fra første kvartal 2015 til andre kvartal 2016. Ledigheten steg med henholdsvis 0,6 og 0,5 prosentpoeng. Mange inn-

vandrere med denne bakgrunnen arbeider i olje-relaterte næringer, og de har derfor blitt spesielt berørt av innskrenkninger i disse næringene det siste året.

Innvandrere fra Afrika og Øst-Europa utenom EU hadde en svak nedgang i ledigheten denne perioden, på henholdsvis 0,3 og 0,1 prosentpoeng.

Figur 6.5 Arbeidsledighet etter landgruppe. Pst. av arbeidsstyrken.

Botid

Arbeidsledigheten er størst blant dem som har vært bosatt i Norge mellom 4–6 år, der ledigheten er 7 pst. Denne gruppen hadde imidlertid ingen økning fra 1. kvartal 2015 til 1. kvartal 2016. De som har vært bosatt inntil 4 år, hadde en økning på 0,2 prosentpoeng fra året før fra 4,7 til 4,9 pst. De som har vært bosatt mer enn 7 år som hadde en økning på 0,1 prosentpoeng i tilsvarende periode fra 4,7 til 4,8 pst.

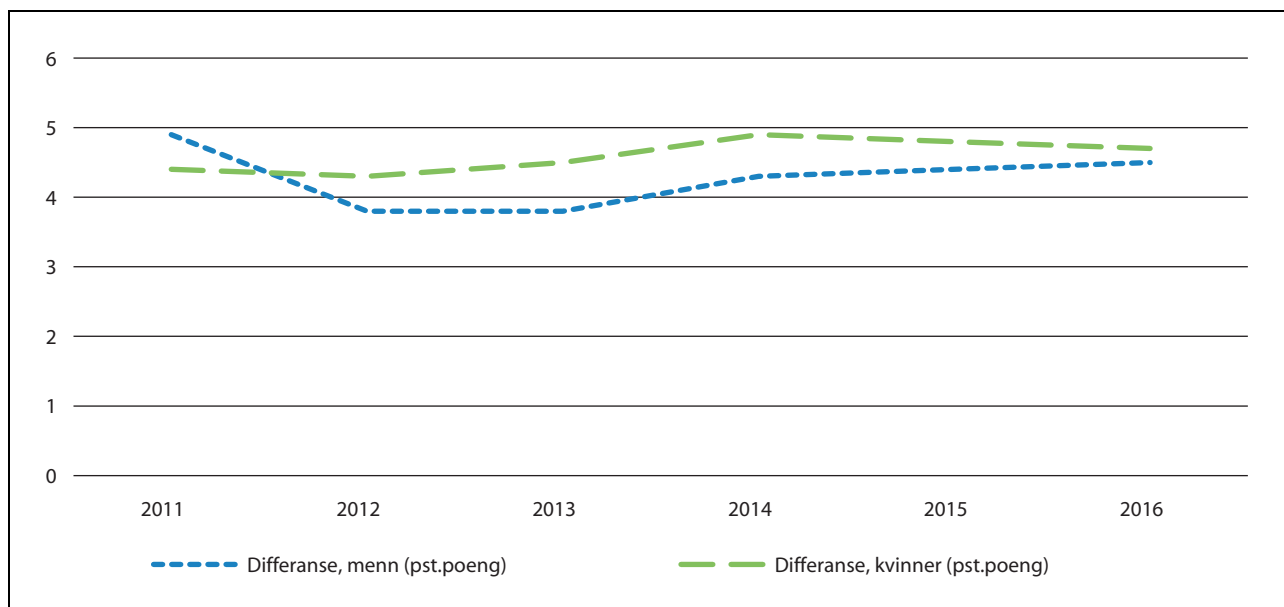
Alder

Alle aldersgruppene hadde en økning i ledigheten på omtrent 0,3 prosentpoeng i perioden fra første kvartal 2015 til samme tid året etter. Det samme hadde befolkningen i alt, med unntak av gruppen

mellom 15–29 år i befolkningen i alt, som hadde en marginalt lavere økning, på 0,2 prosentpoeng.

Kjønn

Fra første kvartal 2015 til første kvartal 2016 gikk ledigheten blant mannlige innvandrere opp fra 7,8 til 8,4 pst., en økning på 0,6 prosentpoeng. Økningen var sterkest blant menn fra EU. Når det gjelder menn i resten av befolkningen utenom innvandrere var det en økning fra 3,4 pst. til 3,9 pst. For kvinner var endringene i den registrerte ledigheten liten. Blant innvandrerkvinner var den uendret og i resten av befolkningen utenom innvandrere bare 0,1 prosentpoeng. Andelene var henholdsvis 7,3 og 2,6 pst. Kjønnforskjellene kan i stor grad tilskrives innskrenkningene i de oljerelaterte næringene som er svært mannsdominerte.

Figur 6.6 Utvikling og differanse mellom innvandrere og befolkningen i alt fordelt på kjønn. Pst.

Norskfødte med innvandrerforeldre

Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør fortsatt en liten gruppe arbeidsledige. I 1. kvartal 2016 var det 1 200 norskfødte som var registrerte helt ledige. I denne befolkningsgruppen er flertallet mellom 15 og 29 år, og blant dem var ledigheten på 4,7 pst. Dette er omtrent det halve av ledighetsprosenten blant innvandrere i samme aldersgruppe, på 9,3 pst. Samtidig er det 0,9 prosentpoeng over nivået i den øvrige befolkningen der 3,8 pst. i denne aldersgruppen var registrert ledige.

I aldersgruppen 15–29 år hadde norskfødte med innvandrerforeldre en marginal nedgang på 0,2 prosentpoeng i ledigheten det siste året. Innvandrere og befolkningen i alt i samme aldersgruppe hadde en oppgang på henholdsvis 0,3 og 0,2 prosentpoeng.

6.2 Utdanning og kvalifisering

Barnehagen er en viktig arena for inkludering og språkutvikling. Evalueringen fra 2014 av forsøket med gratis kjernetid i barnehage viste at jo tidligere minoritetsspråklige barn begynte i barne-

hage, jo bedre språkutvikling hadde de, og de skåret høyere på kartleggingsprøver i norsk på 1. og 2. trinn i skolen.

En samlet vurdering av indikatorene for grunnopplæringen viser at både norskfødte med innvandrerforeldre og barn, unge og voksne som selv har innvandret opplever utfordringer i møte med utdanningssystemet. Noen forskjeller mellom norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige elever for noen indikatorer er stabile eller øker over tid. Dette gjelder for eksempel antallet elever på laveste mestringsnivå på nasjonale prøver og andelen som får læreplan.

Samtidig er det også positive trekk. Når det gjelder antall grunnskolepoeng, er avstanden mellom norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige elever liten, og norskfødte jenter med innvandrerforeldre får høyere grunnskolepoeng enn gutter uten innvandrerbakgrunn. Avstanden mellom innvandrere og øvrige elever er langt større.

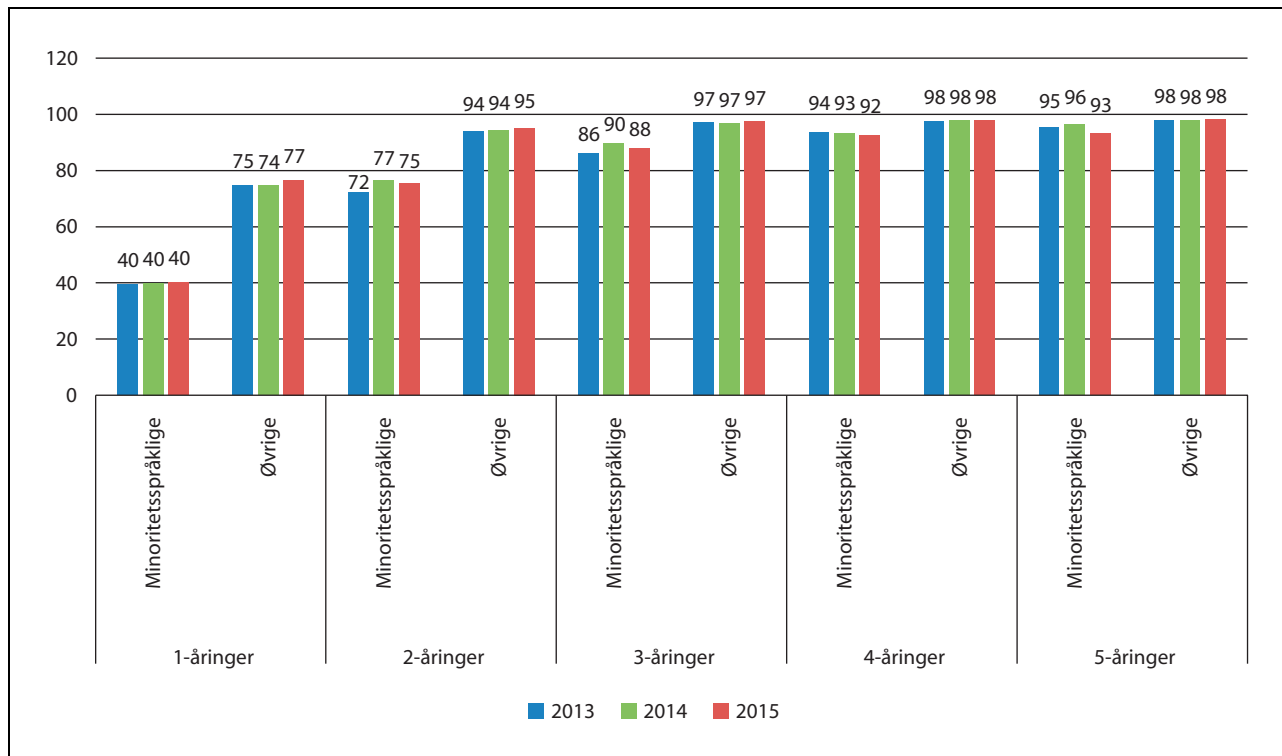
Det har vært en svak positiv utvikling når det gjelder gjennomføring i videregående opplæring for alle elever. Det siste året har norskfødte med innvandrerforeldre også nærmet seg de øvrige elevene noe. Dette gjelder både guttene og jentene, men de norskfødte jentene med innvandrerforeldre hadde i 2015 høyest gjennomføringsgrad av alle. Elever som selv har innvandret har hatt en svak bedring i gjennomføring det siste året, men ligger fremdeles langt under både norskfødte og øvrige. Alderen når en kommer til landet betyr mye for om en innvandrer klarer å fullføre og bestå.

Det er store variasjoner blant elever med innvandrerbakgrunn. Mange minoritetsspråklige får svært gode skolerestater og mange elever med innvandrerbakgrunn har store ambisjoner om høy utdanning. Det er også betydelige variasjoner etter landbakgrunn, og mange oppnår like gode eller bedre resultater enn gjennomsnittet for alle elever⁹

6.2.1 Andelen minoritetsspråklige barn i barnehage

Minoritetsspråklige barn er definert ved at både barnet og barnets foresatte har et annet morsmål enn norsk, samisk, svensk, dansk eller engelsk. 78 pst. av minoritetsspråklige barn i alderen 1–5 år gikk i barnehage i 2015, for øvrige barn i samme aldersgruppe var andelen 93 pst. Andelen minoritetsspråklige barn som går i barnehage, øker med barnas alder (figur 6.7). For 4- og 5-åringene er andelen minoritetsspråklige barn som går i barnehage, omtrent den samme som for øvrige barn. For 1–2-åringene er andelen en del lavere enn for øvrige barn, særlig for ettåringene. Fra 2014 til 2015 var det en liten nedgang i barnehagedeltakelsen for årskullene 2–5 år. Dette kan skyldes tilfeldig variasjon, men bør følges med på i årene som kommer.

⁹ Bakken, A. og Elstad, J. I. (2012): For store forventinger? NOVA Rapport nr 7/12.

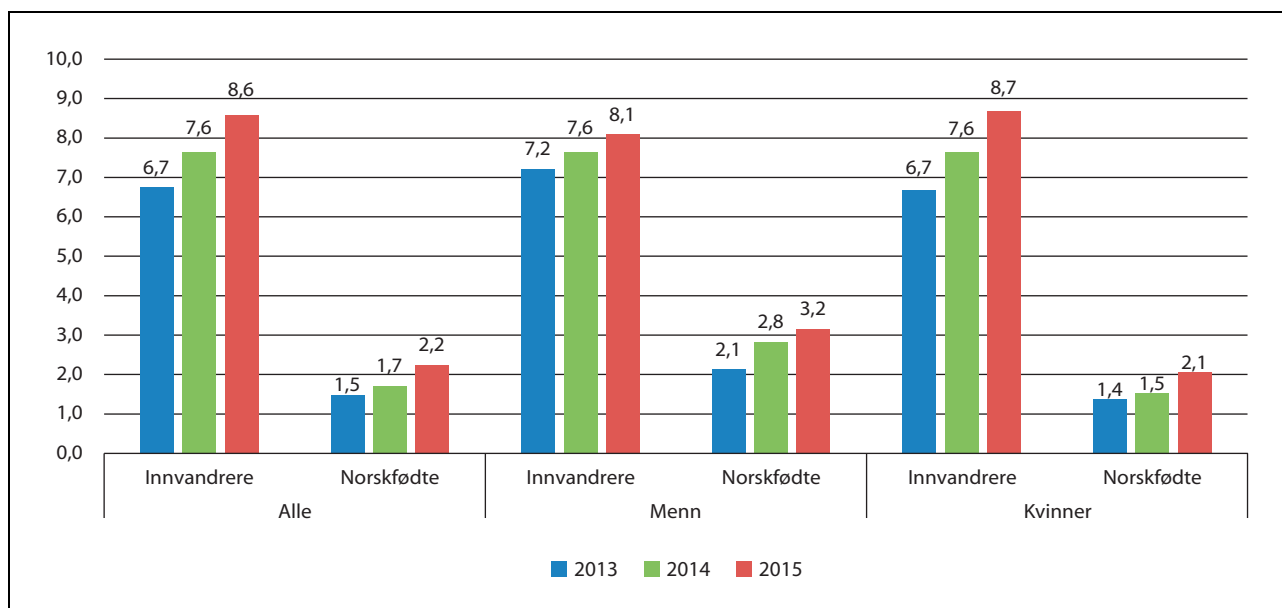

Figur 6.7 Andel barn i barnehage blant minoritetsspråklige barn og øvrige barn, 2013–2015 (pst.)

6.2.2 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre under utdanning for å bli barnehagelærer

Andelen studenter med innvandrerbakgrunn på barnehagelærerstudiet øker hvert år, jf. figur 6.8.

Av 8 000 studenter i 2015 utgjorde de med innvandrerbakgrunn 10,8 pst., henholdsvis 8,6 pst. som selv har innvandret, og 2,2 pst. norskfødte med innvandrerforeldre. Andelen med innvandrerbakgrunn blant mannlige og kvinnelige studenter er ganske lik, henholdsvis 11,3 pst. og 10,8 pst.

Figur 6.8 Andel studenter i barnehagelærerutdanningen med innvandrerbakgrunn (selv innvandret og norskfødte med innvandrerforeldre), 2013–2015 (pst.)

6.2.3 Resultat på nasjonale prøver for innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre

Nasjonale prøver skal måle elevenes ferdigheter i lesing og regning og i deler av engelskfaget. Resultatet skal gi skoleeieren et grunnlag for kvalitetsutvikling i opplæringen. Elever på 5. og 8. trinn deltar på nasjonale prøver. Nasjonale prøver er delt inn i tre nivåer på 5. trinn og fem nivåer på 8. trinn. Her omtaler vi bare prøvene på 8. trinn.

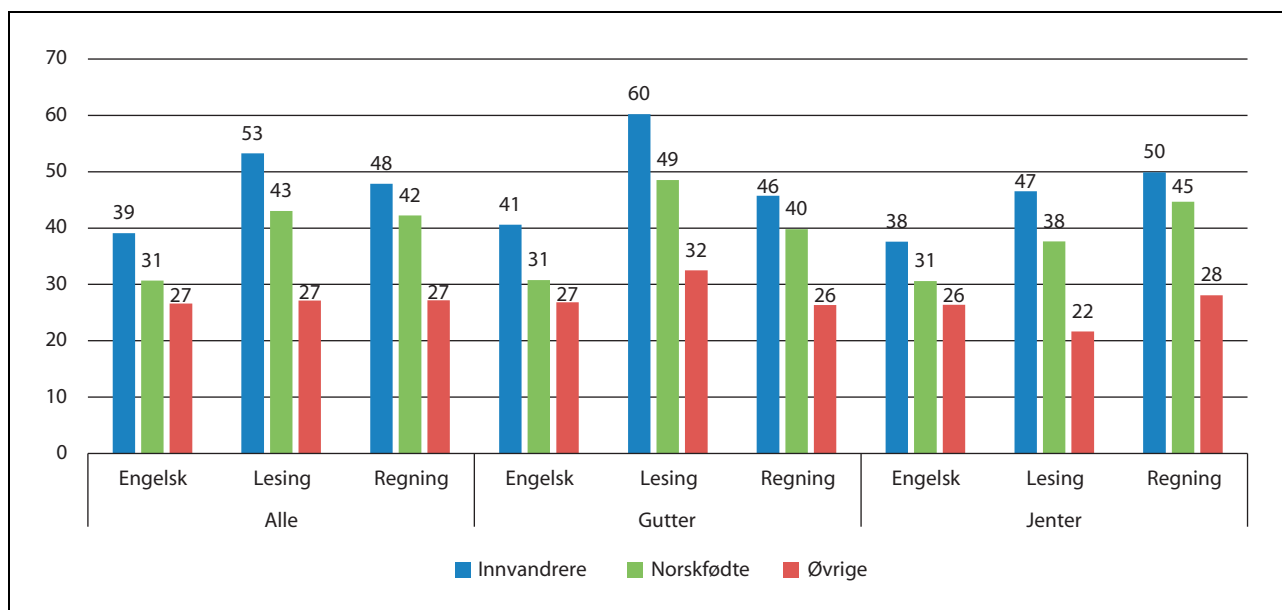
Det er en høyere andel av innvandrerne som er fritatt fra nasjonale prøver enn norskfødte med innvandrereforeldre og øvrige elever. På 8. trinn er 9 pst. av innvandrere fritatt fra nasjonale prøver i lesing. I regning og engelsk er henholdsvis 6 og 7 pst. fritatt. Det er små forskjeller mellom norskfødte med innvandrereforeldre og øvrige når det gjelder andelen som er fritatt. 4 pst. av norskfødte med innvandrereforeldre er fritatt i engelsk og

lesing og 3 pst. er fritatt i regning. 2 pst. av øvrige er fritatt i hvert enkelt av fagene engelsk, lesing og regning.

Prosentandelen elever på de to laveste mestringsnivåene er høyere blant innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre enn blant øvrige elever (figur 6.9). Det er størst forskjeller i lesing og minst forskjeller i engelsk. Tallene må tolkes i lys av at andelen som er fritatt, er høyere for innvandrere enn for norskfødte med innvandrereforeldre og øvrige.

I lesing gjør jentene det betydelig bedre enn guttene. I regning gjør guttene det noe bedre enn jentene. Disse forskjellene gjør seg gjeldende både mellom gutter og jenter med innvandrerebakgrunn og øvrige gutter og jenter. Det er små forskjeller mellom gutter og jenter i engelsk.

Botiden har stor betydning for elevenes mestringsnivå. De som har bodd i Norge i over 6 år, nærmer seg de norskfødtes nivå i lesing.

Figur 6.9 Andelen elever på mestringsnivå 1 og 2 i nasjonale prøver i fagene engelsk, lesing¹ og regning på 8. trinn, etter innvandringskategori, 2015 (pst.)

¹ I 2014 startet Utdanningsdirektoratet med måling av utvikling over tid for de prøvene som gjennomføres elektronisk, det vil si engelsk og regning. For å kunne måle utvikling over tid, gjennomfører et representativt utvalg av elevene såkalte ankeroppgaver. Ankeroppgavene blir gjentatt hvert år. På den måten kan vi se utviklingen fra 2014 til 2015. For lesing vil dette først være mulig når prøvene blir elektroniske i 2016.

6.2.4 Grunnskolepoeng for innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre

Grunnskolepoeng blir brukt som inntaksgrunnlag til videregående opplæring. Poengene er beregnet ved å ta gjennomsnittet av alle standpunkts- og eksamenskarakterer, og multiplisere med 10. Elever som mangler sluttvurdering i

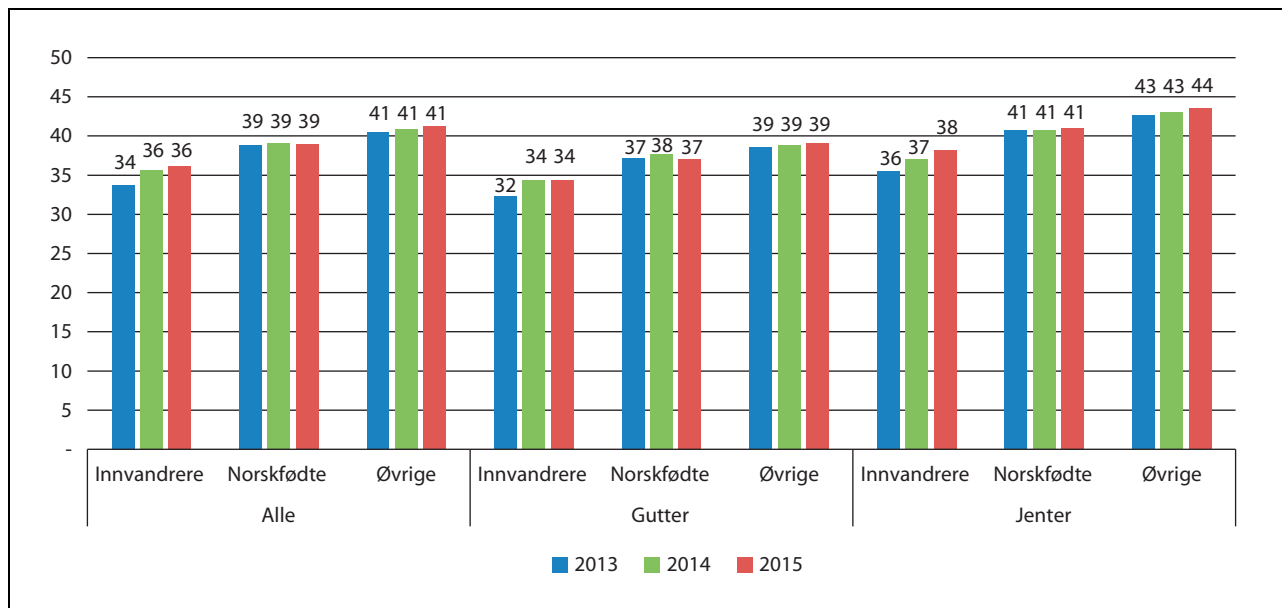
flere enn halvparten av fagene, får ikke beregnet grunnskolepoeng.

Det er små forskjeller mellom grunnskolepoengene til norskfødte med innvandrereforeldre og øvrige elever. Bare 2,2 poeng skiller disse i 2015. Avstanden mellom innvandrere (de som selv har innvandret) og øvrige elever er noe større. 5 poeng skiller disse i 2015. Det er vanskelig å vur-

dere resultatene til innvandrerelever, da mange av dem ikke kan vurderes ut fra ordinære læreplaner, fordi de trenger tid til å tilegne seg et nytt språk. Litt over en tiendedel av innvandrerelevne har ikke fått beregnet grunnskolepoeng i 2015. Det er særlig de med 0–2 års botid, 29 pst., som ikke har fått beregnet grunnskolepoeng. Botiden har stor betydning for hvor mange grunnskolepoeng innvandrere har ved utgangen av 10. trinn.

Det er først blant de med mer enn 8 års botid at tallet på grunnskolepoeng nærmer seg tallet på grunnskolepoeng for norskfødte med innvandrerforeldre.

Jenter får i gjennomsnitt 4 grunnskolepoeng mer enn guttene. Og norskfødte jenter med innvandrerforeldre får høyere grunnskolepoeng enn gutter uten innvandrerbakgrunn.

Figur 6.10 Grunnskolepoeng etter innvandringskategori og kjønn, 2013–2015

6.2.5 Andelen innvandrere som går opp til avsluttende prøve i norsk som oppnår vurderingen A2 eller høyere

Norskprøven skal avslutte opplæringen i norsk for voksne innvandrere som reguleres av introduksjonsloven, men er også åpen for andre som vil dokumentere sine norskferdigheter. Prøven består av en skriftlig og en muntlig prøve. Den skriftlige prøven er digital og består av tre delprøver som måler leseforståelse, lytteforståelse og skriftlig framstilling. Norskprøven bygger på Det felles europeiske rammeverket for språk og måler nivåene A1, A2, B1 og B2.

I 2015 ble norskprøvene arrangert i to perioder – i mai/juni og i november/desember. Under prøveavviklingen vinter 2015 ble oppgaver som måler på nivå B2 innført for første gang. Norskprøven erstatter tidligere Norskprøve 2 og 3, og har et annet vurderingssystem enn disse prøvene. Det er derfor foreløpig ikke mulig å vurdere utvikling over tid.

I 2015 var det 16 048 kandidater som avla prøve i norsk. En klar hovedandel av de som avla prøven, oppnådde vurderingen A2 eller høyere¹⁰. 91 pst. av kandidatene oppnådde A2 eller høyere i muntlig kommunikasjon, ca. 90 pst. i lytteforståelse, ca. 83 pst. i leseforståelse og 79 pst. i skriftlig framstilling. Det er vanlig å ha en ujevn språkprofil, der kandidaten for eksempel gjør det bedre på delprøvene i lese- og lytteforståelse enn på skriftlig framstilling. På nivå A2 kan kandidaten forstå svært enkelt dagligspråk og kan uttrykke seg enkelt om for eksempel egen person og kjente forhold. Man kan klare seg i enkle samtalsituasjoner. En del kandidater oppnådde nivå B1 eller B2, og er mer selvstendige språkbrukere. Eksempelvis oppnådde ca. 58 pst. av kandidatene nivå B1 eller høyere i lytteforståelse. Se også omtale av oppnådde språknivåer blant kandidatene, jf. Programkategori 06.95.

¹⁰ På grunn av foreløpig mangelfull integrasjon mellom det prøveadministrative systemet og Nasjonalt introduksjonsregister, kan det ikke rapporteres på kjønn.

Tabell 6.1 Kandidater med resultat A2 eller bedre på norskprøven 2015

Ferdighet	Antall avlagte prøver	Prosentandel med resultat A2 eller høyere
Muntlig kommunikasjon	13 665	91
Lytteforståelse	13 797	90
Leseforståelse	13 650	83
Skriftlig framstilling	15 151	79

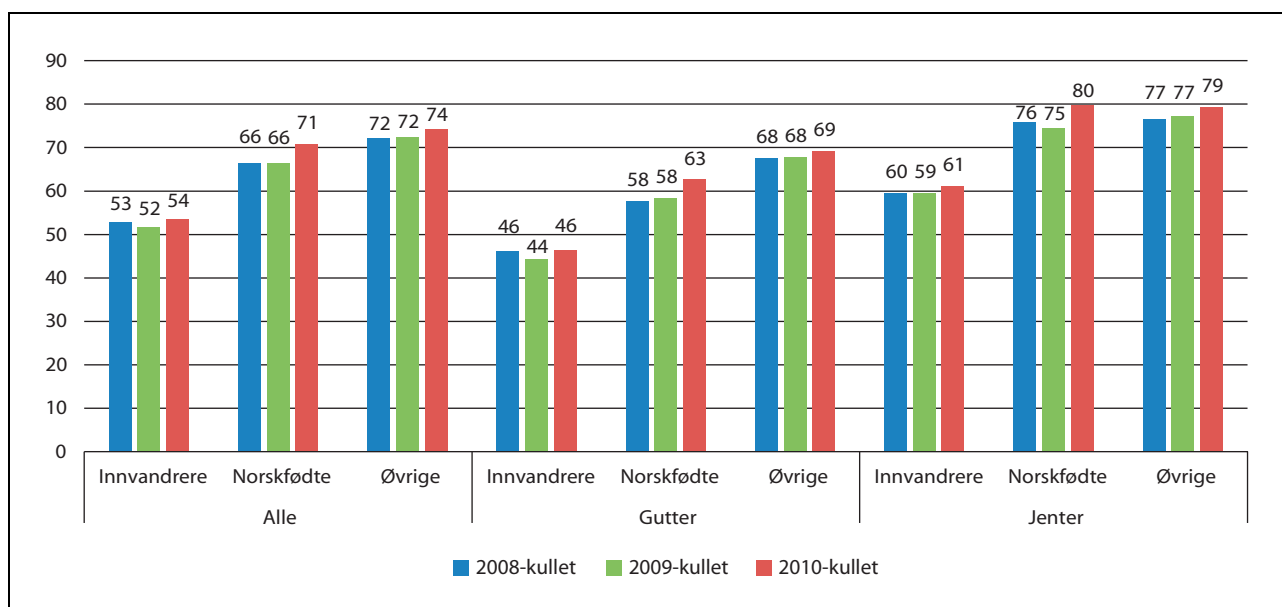
6.2.6 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som oppnår full yrkes- eller studiekompetanse fem år etter at de starter i videregående opplæring

Andelen som starter i videregående opplæring samme år som avsluttet grunnskole, er 98 pst. for norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige elever. Andelen er noe lavere for innvandrere med 88 pst.

De norskfødte med innvandrerforeldre har nærmet seg de øvrige elevene noe når det gjelder å fullføre og bestå videregående opplæring i løpet

av fem år. Dette gjelder både guttene og jentene, men de norskfødte jentene med innvandrerforeldre gjennomfører nå marginalt bedre enn de øvrige jentene og alle øvrige grupper.

Litt over halvparten av innvandrere som startet i videregående opplæring i skoleåret 2010–2011 (2010-kullet), fullførte videregående opplæring i løpet av fem år (figur 6.11). Dette er betydelig lavere enn andelen norskfødte med innvandrerforeldre og øvrige. Hvor lenge man har bodd i Norge har mye å si for fullføringsprosenten. Tall for 2015 viser at 48 pst. av de som har bodd 5–6 år i landet, fullfører innen fem år. Av de som har bodd mer enn 13 år i landet, fullfører 63 pst.

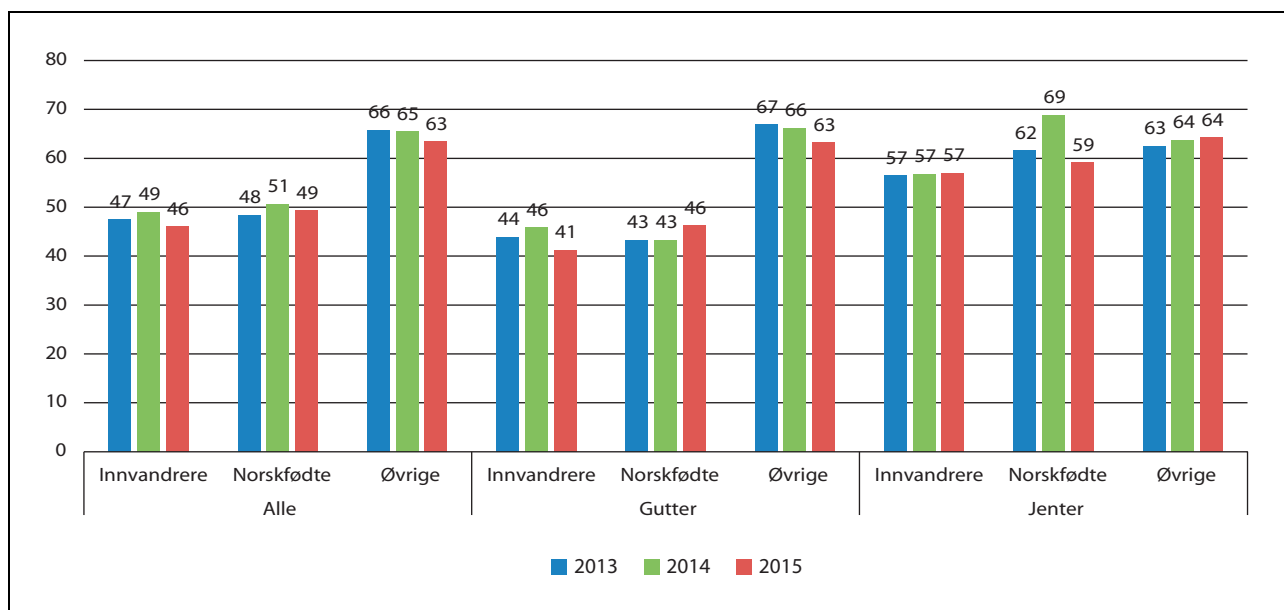

Figur 6.11 Andelen som startet i videregående opplæring i skoleåret 2008–2009 (2008-kullet) til 2010–2011 (2010-kullet), og som fullførte videregående opplæring i løpet av fem år, etter innvandringskategori og kjønn.

6.2.7 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med læreplass som første ønske som har fått godkjent lærekontrakt.

Av 16 400 søkere med læreplass som første ønske per 15. juli 2015 hadde 61 pst. fått en godkjent lærekontrakt innen 1. oktober 2015. Andelen med innvandrerbakgrunn som har oppnådd lærekontrakt i 2015, er lavere enn øvrige elever (figur 1.12). Og den er omtrent like lav for norskfødte med innvandrerforeldre som den er for innvandrere. Det er store forskjeller mellom gutter med innvandrerbakgrunn og øvrige gutter. Blant jentene er det mindre forskjell mellom de som har innvandrerbakgrunn og øvrige, men de norskfødte jentene har hatt en markant nedgang siden i fjor. Det er svært få norskfødte jenter med innvandrerbakgrunn som ikke har fått læreplass (kun 38 personer), så endringer mellom år må tolkes med forsiktighet.

Det er ingen systematisk sammenheng mellom å få godkjent lærekontrakt og botid. Faktisk var det de med kortest botid (0–4 år) som hadde høyest andel med godkjent lærekontrakt, med 55 pst. Av de med over 12 års botid, hadde 45 pst. av de med læreplass som førsteønske fått godkjent lærekontrakt.

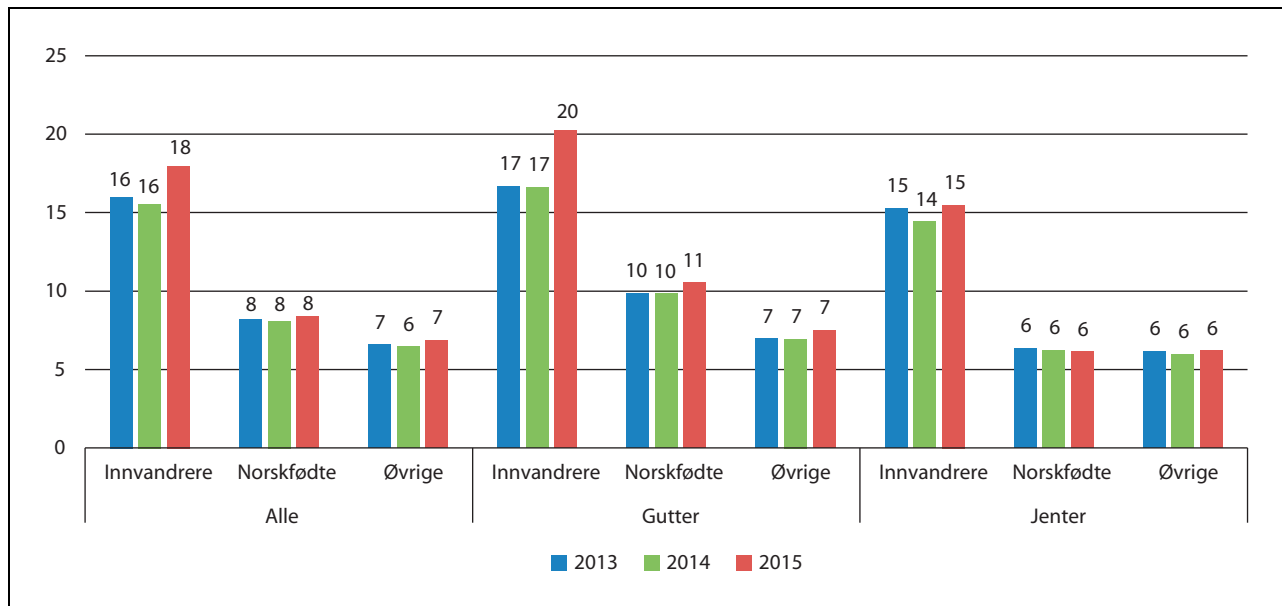
Figur 6.12 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med læreplass som første ønske som har fått godkjent lærekontrakt, 2013–2015 (pst.)

6.2.8 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i alderen 16–25 år som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført og bestått videregående opplæring

I 2015 er 18 pst. av innvandrere i alderen 16–25 år verken i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring (figur 6.13). Til sammenligning er 8 pst. av norskfødte med innvandrerforeldre og 7 pst. av øvrige i alderen 16–25 verken i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring. Generelt er en høyere andel av mennene enn kvinnene representert i denne gruppa. Særlig er det en kjønnsforskjell blant norskfødte med innvandrerforeldre. Det er en større del norskfødte

menn med innvandrerforeldre enn øvrige menn som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring, mens det ikke er forskjell mellom norskfødte kvinner med innvandrerforeldre og øvrige kvinner. Andelen i alderen 16–25 år, som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring, har hatt en svak økning siste året. Økningen er høyest for innvandrerjenter.

Botid ser ut til å ha stor betydning. Blant innvandrere som har bodd 0–4 år i landet, er 26 pst. verken i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring. Andelen blant de som har bodd 5–8 år i landet er 14 pst. De med 9–12 års botid eller over 12 års botid kommer ut ganske likt som de med 5–8 års botid.

Figur 6.13 Andelen i alderen 16–25 år som verken er i utdanning, arbeid eller har fullført videregående opplæring¹, etter innvandringskategori og kjønn, 2013–2015. Pst.

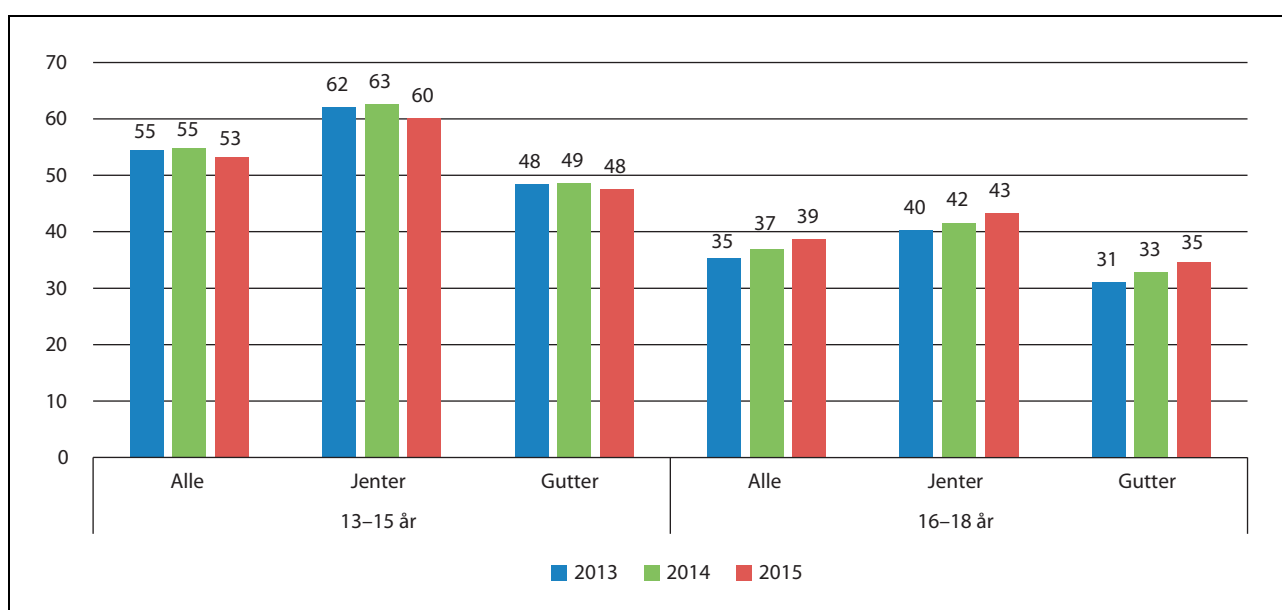
¹ De med ukjent utdanning er ikke telt med.

6.2.9 Andelen av innvandrere i alderen 25–30, som kom til landet i ungdomstrinnsalder eller i videregående alder, som har fullført og bestått videregående opplæring

Alder ved ankomst til landet, har stor betydning for om en innvandrер klarer å fullføre videregående opplæring (figur 6.14). Jentene klarer seg

bedre enn guttene enten de kom i alderen 13–15 eller 16–18 år.

Andelen 25–30-åringene som kom til landet da de var i alderen 13–15 år, og som har bestått videregående opplæring, har hatt en liten nedgang fra 2014 til 2015. For de som kom til landet i videregående alder (16–18 år), har det vært en økning i andelen som har fullført videregående opplæring.

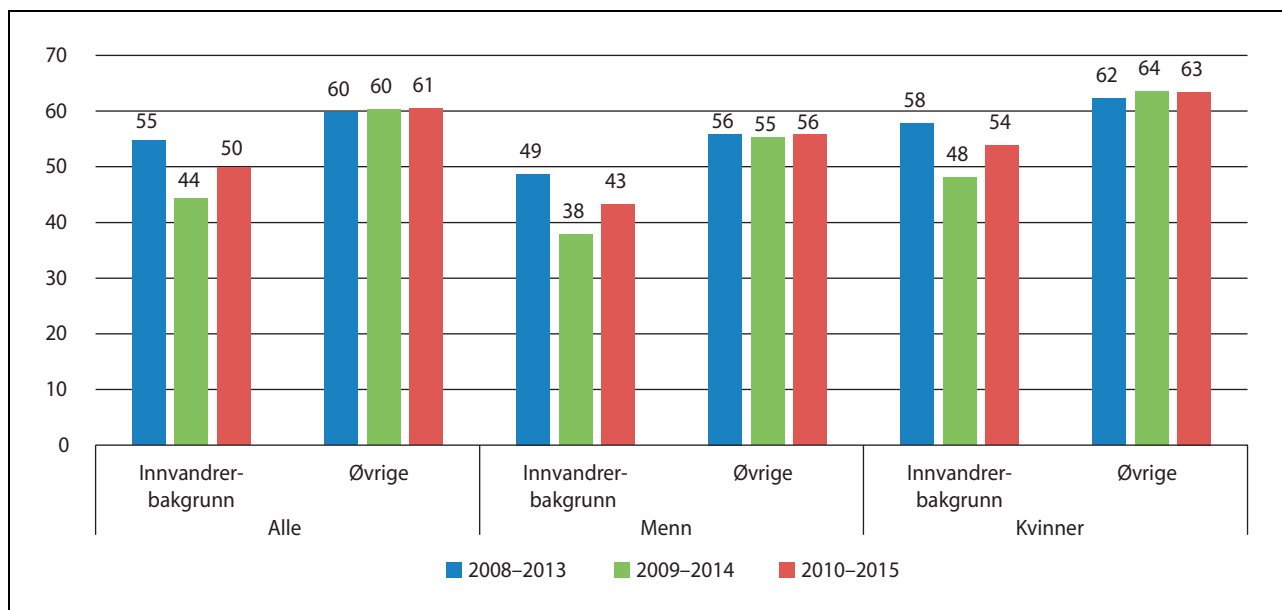

Figur 6.14 Andelen innvandrere i alderen 25–30 som har fullført videregående opplæring, etter alder når de kom til landet, 2013–2015 (prosent)

6.2.10 Andelen personer med innvandrerbakgrunn, 25 år og eldre, som har bestått videregående opplæring i løpet av fem år

Av totalt 6 800 voksne som starta i videregående opplæring for første gang skoleåret 2010–2011, var det bare 58 pst. som fullførte i løpet av fem år.

Kvinner fullfører videregående opplæring i større grad enn menn innen fem år. Andelen av de med innvandrerbakgrunn som fullfører, er en del lavere enn for øvrige voksne (figur 6.15). Etter noen år med en negativ utvikling i andelen voksne med innvandrerbakgrunn som fullfører videregående opplæring innen fem år, har det vært en liten økning igjen det siste året.

Figur 6.15 Andelen personer med innvandrerbakgrunn, 25 år og eldre, som startet i videregående opplæring for første gang skoleåret 2008–2009 til 2010–2015, og som har fullført innen fem år (pst.)

6.2.11 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i høyere utdanning

En større andel av norskfødte med innvandrerforeldre er i høyere utdanning enn både andelen av

innvandrere og andelen av befolkningen for øvrig, og slik har det vært i flere år¹¹. Samtidig er en klart lavere andel av innvandrere i høyere utdanning enn i befolkningen ellers.

¹¹ Se NOU 2009: 18 Rett til læring kap 13, s283ff

Tabell 6.2 Studenter i høyere utdanning, etter utvalgte årskull, innvandringskategori og årstall. Prosentandel av befolkningen

	I alt			Innvandrere			Norskfødte med innvandrerforeldre			Den øvrige befolkningen		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Studenter 19–24 år (pst.)	33,7	34,0	34,9	16,2	16,8	18,4	40,6	41,5	43,1	35,9	36,1	36,9
Studenter 25–29 år (pst.)	15,0	15,2	15,6	8,4	8,4	9,1	20,4	19,8	19,7	17,0	17,3	17,5

Studenter omfatter kun studenter registrert bosatt i Norge per 1. oktober.

Andelen norskfødte med innvandrereforeldre i høyere utdanning i årskullene 19–24 år er hele 43,1 prosent i 2015, mens det i befolkningen ellers er 36,9 pst.

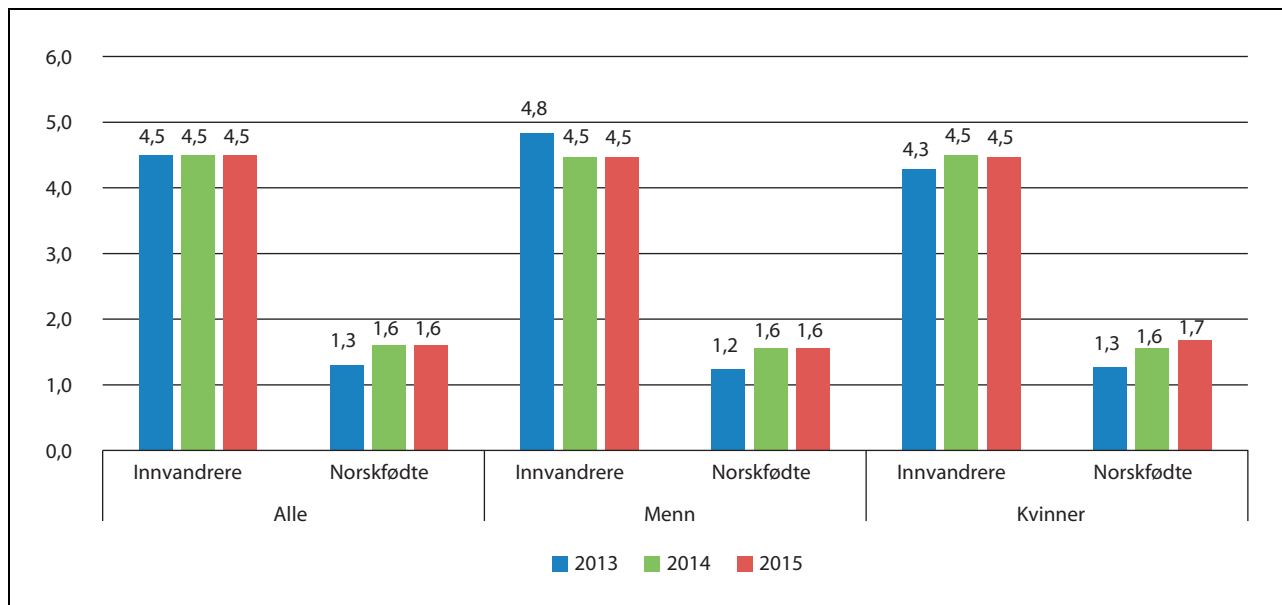
Kjønnfordelingen mellom de som tar høyere utdanning de senere årene har vært at kvinnene er i flertall. Innvandrerbefolkningen skiller seg ikke fra den øvrige befolkningen på dette punktet.

16,2 pst. av mennene i aldersgruppen 19–24 år er i høyere utdanning, mens om lag 23,7 pst. av kvinnene i samme aldersgruppe er det. Av innvandrere er delen studenter respektive 7,6 og 10,7 pst., og av de norskfødte med innvandrereforeldre er det 27,0 og 35,1 pst. som er studenter. Av befolkningen ellers er det 18,3 pst. av mennene og 26,9 pst. av kvinnene som er i høyere utdanning. Uavhengig av kategori er det kvinnene som i størst grad tar høyere utdanning.

6.2.12 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrereforeldre under utdanning for å bli lærer

Av nesten 19 000 studenter som utdannet seg til å bli lærer i 2015, var det bare 6 pst. med innvandrerbakgrunn (figur 6.16). Andelen innvandrere som går på en slik utdanning, har vært stabil de siste tre årene, mens andelen norskfødte med innvandrerforeldre har økt noe.

Lærerutdanningene som er inkludert i figuren under er førskole-/barnehagelærerutdanning, allmenn-/grunnskolelærerutdanning inkludert masterutdanning, fag- og yrkesfaglærerutdanning, integrert masterutdanning og praktisk pedagogisk utdanning.

Figur 6.16 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre blant studenter under utdanning for å bli lærer¹, 2013–2015 (pst.)

¹ Inkluderer førskole-/barnehagelærerutdanning

6.2.13 Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for søknader om generell godkjenning i NOKUT

På området utenlandsk utdanning har etterspørselen etter NOKUT sine tjenester fortsatt å øke. Det gjelder både pågangen av søknader til godkjenningsordningen, generell godkjenning, og saksmengden på området informasjon og rådgivning.

I 2014 ferdigbehandlet NOKUT til sammen 6 584 søknader om generell godkjenning. Årsaken til reduksjonen i tallet på søknader fra 2013 var en opprydding i gamle restanser i 2013. På tross av

en vekst i søknader på 7 pst. fra 2013, ble den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden betydelig redusert til 1,3 måneder fra rundt tre måneder året før. I 2015 økte gjennomsnittlig saksbehandlingstid med 0,3 måneder sammenlignet med fjoråret. NOKUT oppgir en søknadsvekst på 15 pst. som årsak til at den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden har økt fra foregående år.

Tabellen viser tallet på individuelle søknader, samlet tall på vedtak, restanse ved årsskiftet og gjennomsnittlig saksbehandlingstid for perioden 2009–2015.

Tabell 6.3 Individuelle søknader, vedtak, restanse ved årsskiftet og gjennomsnittlig saksbehandlingstid

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Individuelle søknader	3 113	3 879	4 357	5 125	6 163	6 572	7 530
Samlet tall på vedtak	2 810	3 631	3 975	4 414	7 410	6 584	5 718
Restanse (årsskiftet)	545	626	707	865	348	267	434
Gjennomsnittlig saksbehandlingstid (mnd. Årsskiftet)	2,8	2,8	3,1	2,8	3,1	1,3	1,6

I 2013 etablerte NOKUT godkjenningsordningen for personer uten verifiserbar dokumentasjon (UVD-ordninga), etter vedtak i revidert nasjonalbudsjett 2013. Allerede det samme året gjennomførte NOKUT 25 vedtak. I 2015 gjennomførte NOKUT til sammen 120 vedtak i ordningen. 85 søkere fikk godkjent utdanningen sin.

6.3 Levekår

Det er godt dokumentert at det er systematiske forskjeller i levekår mellom innvandrere og befolkningen som helhet. Levekår måles gjerne gjennom ulike sosioøkonomiske variabler som sysselsetting og lavinntekt.

Andelen med lavinntekt blant innvandrere gikk ned i siste halvdel av 2000-tallet, men har på samme måte som for befolkningen for øvrig økt noe de senere årene og ligger på et høyt nivå. Det er en nær sammenheng mellom lavinntekt og lav yrkesaktivitet, se temaområde arbeid og sysselsetting.

Barn som er innvandrere, eller norskfødte med innvandrerforeldre er langt mer utsatt for å vokse opp i hushold med vedvarende lavinntekt enn andre barn. Litt over halvparten av alle barn i lavinntekts-hushold har innvandrerbakgrunn. Det er likevel klare forskjeller i risikoen for å tilhøre lavinntektsgruppen avhengig av foreldrenes livssituasjon.

En god og trygg bolig, en forutsigbar og håndterlig boligøkonomi og det å være en del av et bomiljø og et lokalsamfunn er viktig for å kunne

delta i arbeidslivet, ta utdanning, danne familie og ta vare på helsen.

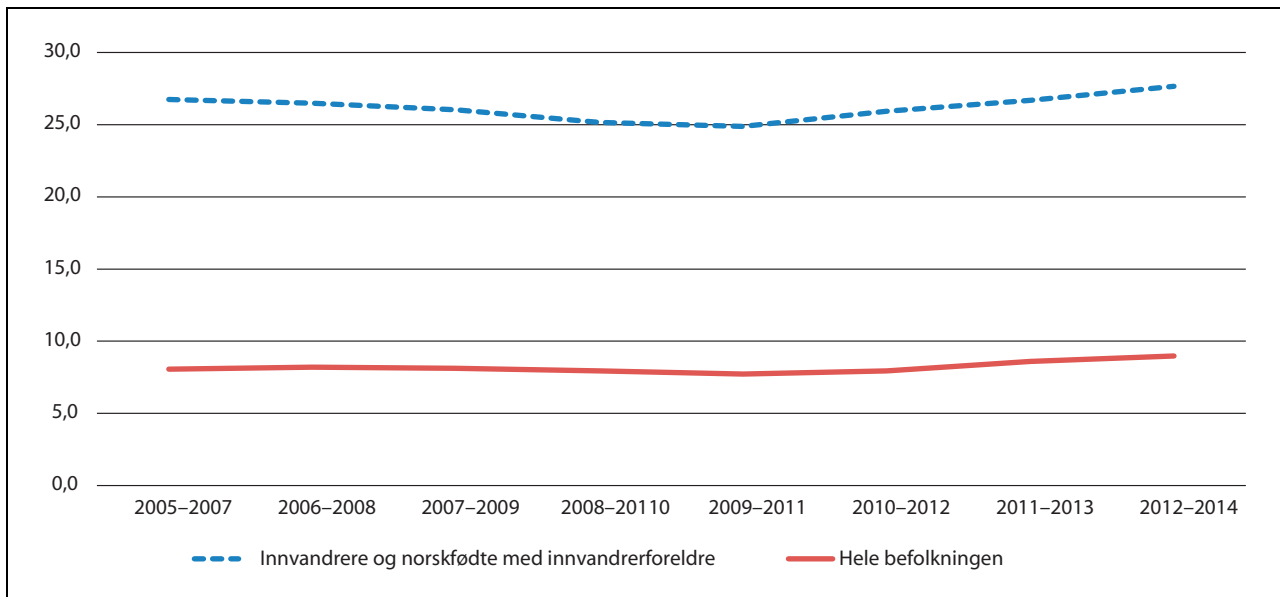
I Norge bor de aller fleste godt og trygt. Åtte av ti eier boligen sin, en eierandelsom har holdt seg stabil i mange år. Bolig er likevel ikke et gode som er likt fordelt. Andelen innvandrere som eier sin egen bolig er lavere enn for resten av befolkningen. Det er også flere innvandrere som bor trangt sammenlignet med befolkningen for øvrig. Resultatene endrer seg med lengre botid¹².

6.3.1 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med vedvarende lavinntekt¹³

Innvandrere er overrepresentert blant personer med vedvarende lavinntekt. I siste treårsperiode, 2012–2014, var andelen med vedvarende lavinntekt i befolkningen som helhet, uten studenter, 9 pst. For innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre var andelen 27,7 pst. De siste årene har det vært en økning i andelen med lavinntekt, fra henholdsvis 7,7 pst. og 24,9 pst. i 2009–2011. Manglende eller liten yrkesaktivitet er den viktigste årsaken til at personer har vedvarende lavinntekt.

¹² Statistikken for indikatorene for boligfeltet er hentet fra Folke- og bolig tellingen i 2011, og det er dermed ikke lagt frem ny statistikk siden forrige statsbudsjett. Indikatorene er dermed ikke omtalt ytterligere i denne rapporteringen. Det vises til rapporteringen for 2014 i Prop. 1 S (2015–2016) for Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

¹³ Vedvarande lavinntekt er her målt som gjennomsnittsinntekt under lavinntektsgrensa over en periode på tre år.

Figur 6.17 Personer med vedvarende lavinntekt (2005–2007) – (2012–2014). Prosent. Ekskl. studenter

Vedvarende lavinntekt er noe vanligere blant kvinner enn menn, men blant innvandrerbefolkningen er forskjellen motsatt, men marginal. Blant hele befolkningen har nesten 10 pst. av kvinnene og om lag 8 pst. av mennene vedvarende lavinntekt i perioden 2012–2014. Blant innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre hadde nesten 28 pst. av mennene lavinntekt. Andelen var om lag 0,5 prosentpoeng lavere for kvinner.

I befolkningen er det minst vanlig å ha vedvarende lavinntekt blant de som er i alderen 35–66. Andelen er noe høyere for unge i etableringsfasen mellom 18–34 og eldre på 67 eller mer, hvor de fleste har gått ut av arbeidslivet. Mens forekomsten av vedvarende lavinntekt blant barn i alderen 0–17 år tidligere lå lavere enn for befolkningen som helhet, ligger den nå på nivå med denne. Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre er vedvarende lavinntekt mest utbredt blant barn under 18 år. Litt over en av tre bodde i hushold med vedvarende lavinntekt i perioden 2012–2014. For unge i etableringsfasen er andelen 30,6 pst., om lag dobbelt så stor som for unge i

befolkningen i alt. Andelen faller med alder frem mot 66 år. Lavest andel finner man blant de som er 50–66 år, deretter stiger den noe igjen. Forskjellene mellom aldersgrupper kan skyldes flere faktorer, der den viktigste er forskjeller i yrkesaktivitet. Den høye andelen blant barn skyldes i første rekke at de tilhører store hushold med lav yrkesdeltakelse.

Det er store forskjeller i andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn med vedvarende lavinntekt når en ser på botid og landbakgrunn.

Tabell 6.4 viser at det er en klar sammenheng mellom botid og lavinntekt. Innvandrere med kort botid har stort sett mindre tilknytning til arbeidsmarkedet enn de som har bodd lengre i landet. Blant de med kortest botid (3 år) er prosentandelen med vedvarende lavinntekt høy (50,3 pst., 2012–2014). Andelen faller med økende botid, men selv de med lang botid (10 år eller mer) har klart større risiko (20,2 pst., 2012–2014) for å være i lavinntektsgruppen enn gjennomsnittet i befolkningen.

Tabell 6.4 Innvandrere med vedvarende lavinntekt (ekskl. studenter). I pst.

	2005–2007	2006–2008	2007–2009	2008–2010	2009–2011	2010–2012	2011–2013	2012–2014
<i>Botid</i>								
3 år	42,9	39,5	40,4	39,9	44,5	48,0	46,9	50,3
4–9 år	31,2	30,5	28,0	26,4	25,4	25,9	27,4	28,5
10 år og lengre	19,2	19,4	19,2	18,5	18,3	18,8	19,7	20,2

Risikoen for å være i lavinntektsgruppen er høyere for innvandrere fra Øst-Europa, Afrika, Asia og Latin-Amerika sammenliknet med innvandrere fra Norden, Vest-Europa unntatt Tyrkia, Nord-Amerika og Oseania uansett botid. I førstnevnte gruppe var andelen i perioden 2012–2014 samlet på 30,5 pst. og 24,6 pst. for de med botid over 10 år. Andelen for de fra Norden, etc. var samlet på 12,5 pst. og 8,5 pst. for de med over ti års botid. Enkelte landgrupper har relativt høy andel med lavinntekt også etter lang botid i Norge. I treårsperioden 2012–2014 hadde om lag seks av ti somaliske innvandrere med botid på 10 år eller mer lavinntekt. Andelen for innvandrere fra Irak og Afghanistan med samme botid var 44,9 og 37,9 pst. Noen landgrupper skiller seg ut i en mer positiv retning. Blant innvandrere fra India og Sri Lanka med botid på 10 år eller mer var henholdsvis 10,9 og 14,5 pst. registrert med vedvarende lavinntekt.

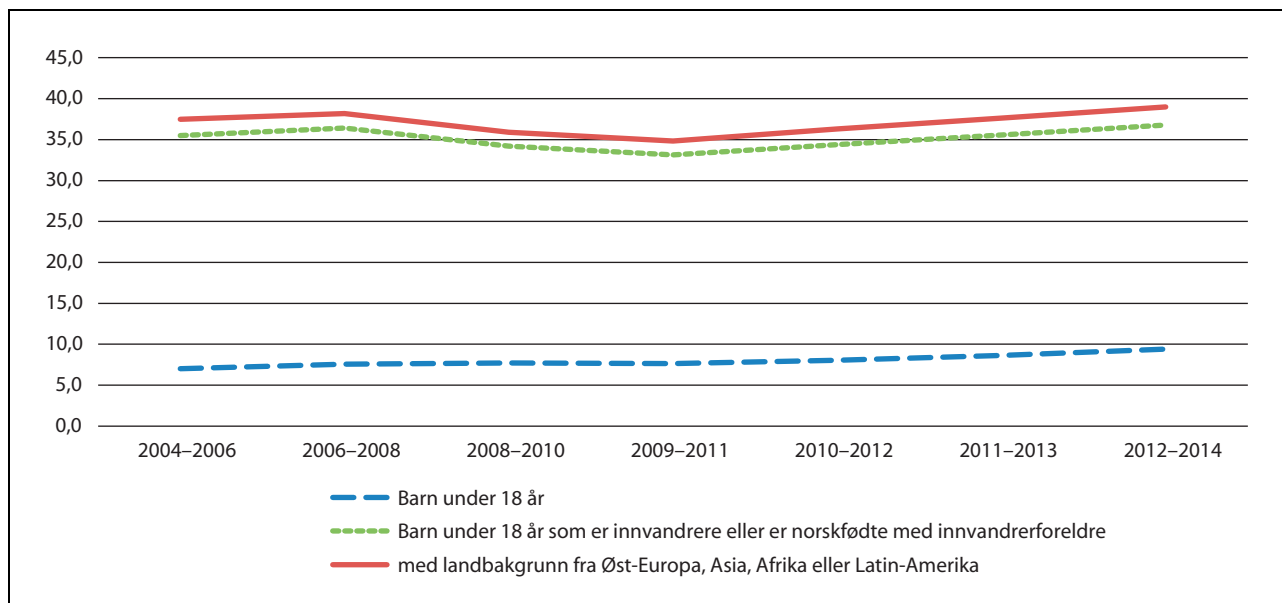
6.3.2 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre under 18 år som lever i husstander med vedvarende lavinntekt¹⁴

Som visst i figur 6.18, er barn som er innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre langt mer utsatt for å vokse opp i hushold med vedva-

rende enn andre barn. Andelen med vedvarende lavinntekt i perioden 2012–2014 var 9,4 pst. for alle barn og 36,8 pst. for de med innvandrerbakgrunn. Andelen med vedvarende lavinntekt blant barn med innvandrerbakgrunn gikk noe ned fra 2006–2008 til 2009–2011, mens andelen for alle barn i samme periode holdt seg nokså stabil. Etter 2011 har andelen økt både for alle barn i befolkningen og for de med innvandrerbakgrunn. Litt over halvparten av alle barn i lavinntektshushold har innvandrerbakgrunn.

Barn med innvandrerbakgrunn fra Somalia, Irak og Afghanistan skiller seg ut ved å være sterkt overrepresentert i lavinntektsgruppen. Tre av fire barn med bakgrunn fra Somalia tilhørte en familie med vedvarende lavinntekt i 2012–2014. Det samme gjaldt for over halvparten av barna med bakgrunn fra Irak, Syria, Afghanistan og Eritrea. I disse innvandrergruppene har familiene ofte svak yrkestilknytning, lav inntektsmobilitet og mange familiemedlemmer å forsørge. For enkelte land er det en liten nedgang i andelen med vedvarende lavinntekt, blant annet gjelder dette barn med bakgrunn fra Polen (fra 33,4 pst. i 2009–2011 til 29,6 pst. i 2012–2014).

¹⁴ Kilde: SSB, Inntekts- og formuestatistikk for husholdninger og Jon Epland og Mads Ivar Kirkeberg (2016) *Barnefamilienes inntekter, formue og gjeld 2004–2014*

Figur 6.18 Andel barn i husholdninger med vedvarende lavinntekt.

6.4 Frivillig virksomhet og deltakelse i samfunnet

En viktig del av integreringspolitikk er å legge til rette for at innvandrere også deltar i samfunnslivet, som for eksempel i politikken eller i frivillige organisasjoner, men også som ansatte i offentlig sektor.

Prosentandelen ansatte innvandrere i ulike yrker kan si noe om forutsetningene for at tjenestene er tilpasset mangfoldet i befolkningen. Dette er særlig viktig i tjenester som utøver myndighet overfor andre. Representasjonen av ulike personer med ulik bakgrunn i tjenestene har også betydning for opplevelsen av tillit til systemet og tjenestene.

Det har vært utført jevnlig befolkningsundersøkelser om frivillig innsats. Undersøkelsene viser at nivået for antall frivillige, tidsbruk og omfanget av frivillig innsats er høyt og til dels stigende. Hele 61 pst. utfører i 2014 frivillig innsats for minst en frivillig organisasjon. I tillegg til befolkningsundersøkelsen i 2014 har det vært utført en egen undersøkelse knyttet til innvandrerbefolkningen i 2015. Å få gode data om innvandrere og barn av innvandrere sin deltakelse i frivillig organisasjonsliv har vist seg vanskelig knyttet til svarprosent, representativitet og metoder. Til tross for at det ble utført en egen undersøkelse rettet mot målgruppen var dataene ikke gode nok til å kunne si noe representativt for innvandreres deltakelse.

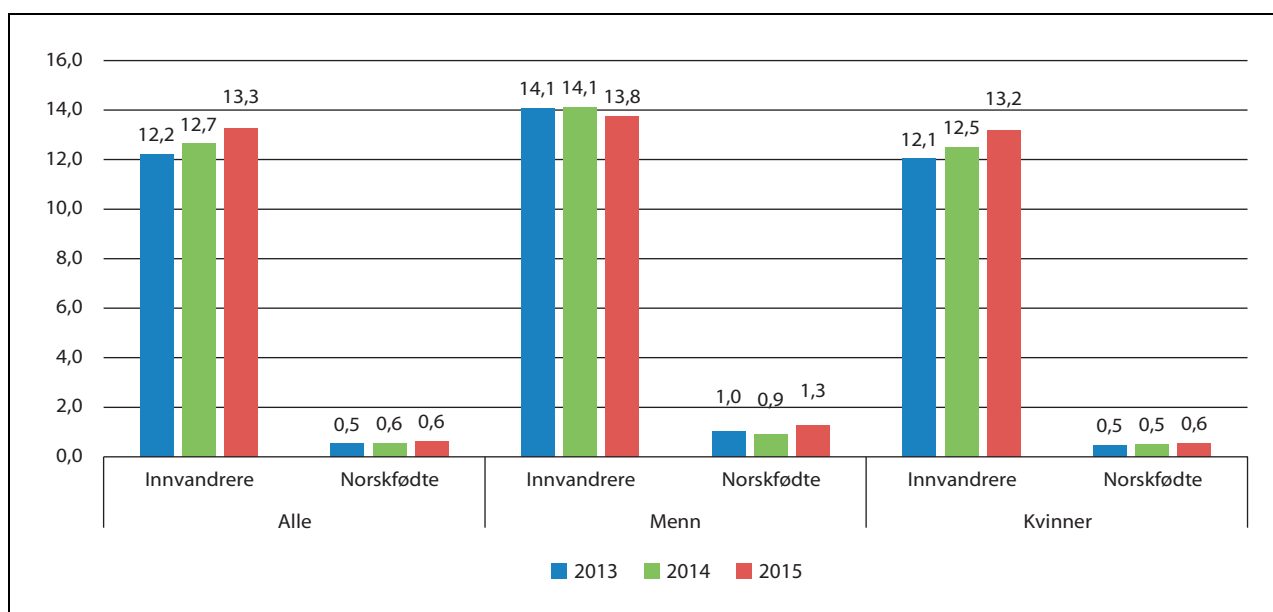
Tidligere undersøkelser har vist at innvandrere generelt er underrepresenterte i frivillige organisasjoner. Noen undersøkelser nyanserer

bildet noe. Deler av innvandrerbefolkningen gjør en forholdsvis høy frivillig innsats, særlig innen religions- og livssynsorganisasjoner innen velferdsfeltet. Høyere deltakelse synes særlig å ha sammenheng med språkferdigheter og botid. Til tross for en høyere frivillig innsats på enkelte områder, er innvandrerbefolkningen sjeldnere medlemmer og har sjeldnere verv i organisasjonene de jobber for.

6.4.1 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av ansatte i barnehagene

I 2015 var det om lag 94 000 ansatte i barnehagene som arbeidet direkte med barna, altså barnehagelærere, annet pedagogisk personale, fagarbeidere¹⁵ og assistenter (yrkesgrupper som vaktmester, rengjøringsarbeidere m.m. er holdt utenfor). I underkant av 10 pst. av personalet var menn. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn utgjorde 14 pst., og de aller fleste har selv innvandret, jf. figur 1.19. Norskfødte med innvandrerforeldre utgjorde bare 0,6 pst. av de ansatte. Andelen menn med innvandrerbakgrunn er litt høyere enn andelen kvinner med innvandrerbakgrunn, 15,1 pst. av mannlige ansatte mot 13,8 av kvinnelige ansatte. De siste tre årene har andelen ansatte med innvandrerbakgrunn økt noe, fra 12,7 pst. i 2013 til 13,9 pst. i 2015. Det kommer hovedsakelig av en økning i andelen innvandrerkvinner.

¹⁵ Fagarbeidere har fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget.

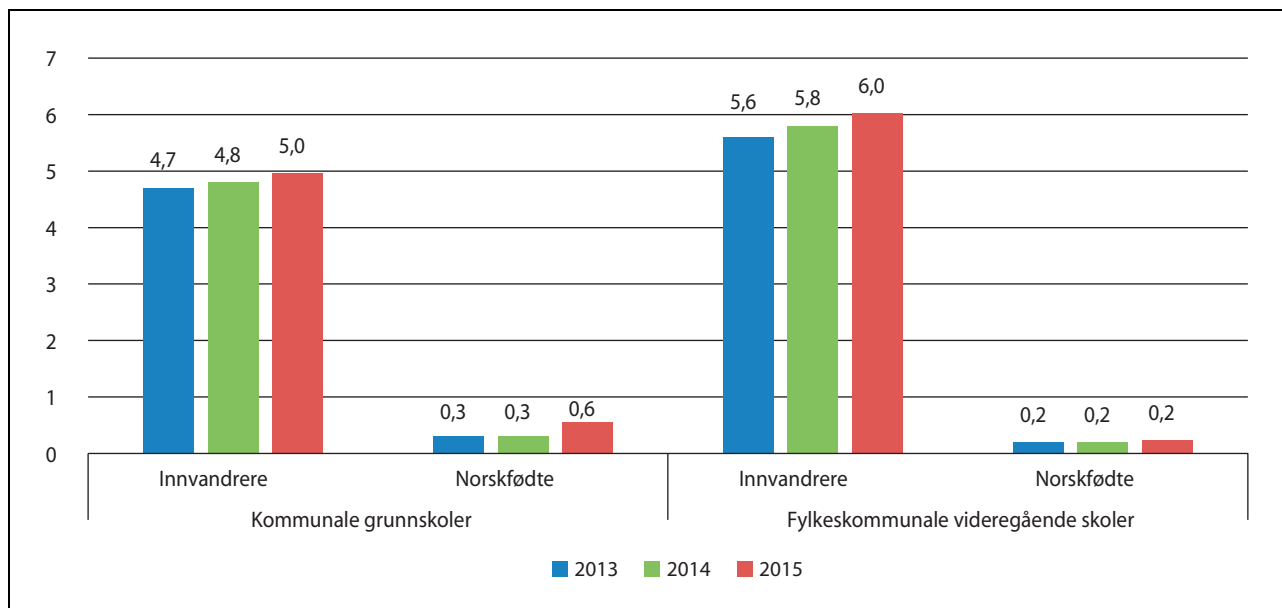
Figur 6.19 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av de ansatte i barnehagene, 2013–2015 (pst.)

6.4.2 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av undervisningspersonalet i grunnskoler og videregående skoler

Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn er litt høyere for fylkeskommunale videregående skoler enn for de kommunale grunnskolene (figur 6.20). Norskfødte med innvandrerforeldre utgjør en svært liten andel. Andelen med innvandrerbakgrunn blant det mannlige undervisningspersona-

let i kommunale grunnskoler er litt høyere enn det er blant de kvinnelege. I fylkeskommunale videregående skoler er det motsatt, og andelen med innvandrerbakgrunn blant det kvinnelige undervisningspersonalet er høyere enn blant det mannlige. Det har vært en svak vekst i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn de siste årene, både i kommunale grunnskoler og i fylkeskommunale videregående skoler¹⁶.

¹⁶ Tallene inkluderer både hoved- og biarbeidsforhold.

Figur 6.20 Andelen innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre av undervisningspersonalet i grunnskoler og i videregående skoler, 2013–2015 (pst.)

6.4.3 Andel personer med innvandrerbakgrunn ansatt i staten

Statsadministrasjonen, eller det statlige tariffområdet, omfatter departementene og de underliggende virksomheter. Andelen statsansatte med innvandrerbakgrunn var 4. kvartal 2015 på 10 pst. Dette omfatter både landgruppe 1 (EU/EFTA, Nord-Amerika, Australia og New Zealand) og 2 (Asia, Tyrkia, Afrika, Latin-Amerika, Europa utanom EU/EFTA, Oseania utenom Australia og New-Zealand). Andelen statsansatte med bakgrunn fra landgruppe 2 var 4. kvartal 2015 på 4,9 pst. Fra landgruppe 2 var andelen menn på samme tidspunkt 4,7 pst. Og kvinner 5,1 pst.

Per 4. kvartal 2015 er den største andelen statsansatte fra landgruppe 2 de med botid i 7 år eller mer. Denne gruppen utgjør en andel på 73,8 pst. Den største aldersgruppen fra landgruppe 2 er fra 25 til 39 år. Denne gruppen

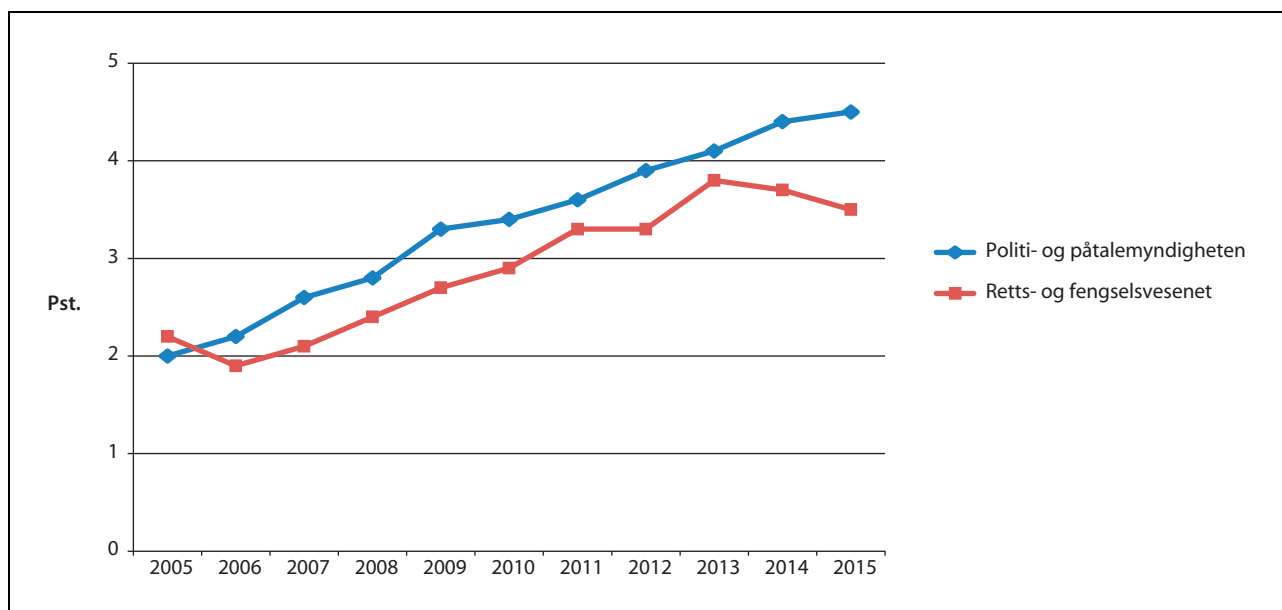
utgjør en andel på 54,4 pst. av de statsansatte fra landgruppe 2.

6.4.4 Andelen ansatte innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre innen politi- og påtalemyndigheten og retts- og fengselsvesenet

I 2015 hadde 4,5 pst. av de ansatte i politi- og påtalemyndigheten innvandrerbakgrunn, en økning fra 4,4 pst. i 2014. Av de ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten var 393 menn og 441 kvinner, totalt 834 personer. 328 av dem hadde bakgrunn fra Asia, 77 fra Afrika og 226 fra Øst-Europa. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 79 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 21 pst. Som det går fram av figur 6.21, har det vært en kontinuerlig økning i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn siden 2005.

I 2015 hadde 3,5 pst. av de ansatte i retts- og fengselsvesenet (domstolene og kriminalomsorgen) innvandrerbakgrunn, en nedgang fra 3,7 pst. i 2014. Av disse var 120 menn og 136 kvinner, totalt 256 personer. 71 av dem hadde bakgrunn fra Asia, 19 fra Afrika, mens 86 hadde bakgrunn fra Øst-Europa. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 86 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 14 pst. Totalt sett har andelen innvandrere økt siden 2005, da 2,2 pst. av de ansatte hadde innvandrerbakgrunn.

I 2015 hadde 3,9 pst. av de ansatte i kriminalomsorgen (fengselsvesenet) innvandrerbakgrunn, en økning fra 3,8 pst. i 2014. Av disse var 114 menn og 94 kvinner, totalt 208 personer. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 87 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 13 pst. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i domstolene er redusert, fra 3,7 pst. i 2014 til 2,5 pst. i 2015.

Figur 6.21 Ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten og i retts- og fengselsvesenet (domstolene og kriminalomsorgen), i pst. av ansatte.

6.4.5 Andelen ansatte innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre i barnevernet

I 2015 hadde til sammen 1 125 ansatte i barnevernet innvandrerbakgrunn (inkl. norskfødte med innvandrerbakgrunn). Dette utgjør omtrent 7 pst. av alle ansatte i barnevernet (16 098).

Andelen ansatte menn med innvandrerbakgrunn utgjør omtrent 46,3 pst. av alle ansatte med innvandrerbakgrunn (521). I befolkningen samlet

er andelen menn blant ansatte i barnevernet 25,5 pst. (4 104).

Andelen ansatte kvinner med innvandrerbakgrunn utgjør omtrent 53,7 pst. (604) av alle ansatte med innvandrerbakgrunn. I befolkningen samlet er andelen kvinner blant ansatte i barnevernet 74,5 pst.

Fra 2007 til 2014 var det en økning i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i barnevernet fra 4,7 pst. 6,8 pst.

6.4.6 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerbakgrunn ansatt i kultur- og mediesektoren

Tabell 6.5 Andelen ansatte innvandrere i kultur- og mediesektoren.

Sektor	Arbeidstakere med innvandrerbakgrunn i 2015						Arbeidstakere totalt
	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt %	Kvinner %	Menn %	
Film og video	395	187	208	9	47	53	4 295
Radio og fjernsyn	249	118	131	4	47	53	5 767
Selvstendig kunstnerisk virksomhet	540	278	262	12	51	49	4 504
Drift av lokaler tilknyttet kunstnerisk virksomhet	129	62	67	13	48	52	1 015
Bibliotek og arkiv	359	257	102	9	72	28	4 059
Museum og kulturvern	429	250	179	12	58	42	3 658
Sum	2 101	1 152	949	9	55	45	23 298

Registerbasert sysselsettingsstatistikk. SSB.

Arbeidstakere med innvandrerbakgrunn utgjør i 2015 9,0 pst. Av alle arbeidstakere i kultur- og mediesektoren. 55 pst. Av disse er kvinner og 45 pst. Er menn. Resultatene viser en liten økning de siste årene fra 8,1 pst. i 2012 og 8,6 pst. i 2014.

6.4.7 Andelen som søker statsborgerskap av de som fyller kravet til botid i statsborgerloven

Å bli norsk borger gir utvidede mulighet til å delta i demokratiske prosesser, som å stemme ved stortingsvalg. Overgang til et annet statsborgerskap ved søknad blir kalt naturalisering. Naturaliseringsraten er definert som tallet på årlige naturaliseringer per 100 bosette med utenlandsk statsborgerskap. Generelt sier naturaliseringsraten noe om hvor mange av de som et gitt år kan ta norsk statsborgerskap, som faktisk har gjort det dette året. Selv om tallet på nye norske borgere har økt de siste årene, viser tall fra SSB at naturaliseringsraten har gått ned de siste årene. I 2011 var naturaliseringsraten 6,8, i 2013 var det tilsvarende tallet 4,4. Naturaliseringsraten varierer mye etter innvandringsgrunn. Dette betyr at om lag 7 av 100 personer som kan ta norsk statsborgerskap gjorde dette i 2013. Arbeidsinnvandrere har generelt lav naturaliseringsrate, mens flyktninger har en langt høyere rate. I 2011 var naturaliseringsraten for kvinner 10,5 og for menn 8,6. Blant innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som

har vært i Norge i minst sju år, er raten relativt lik for kvinner og menn, med unntak av de som kom fra Afrika. Raten blant kvinner fra Afrika har siden slutten av 1990-tallet vært langt høyere enn for menn.

6.4.8 Andel innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre som stemte ved siste stortingsvalg

Høy valgoppslutning er viktig for å ha et representativt demokrati. Det er ønskelig at personer med ulike bakgrunner deltar i nasjonale og lokale folkevalgte organer fordi dette bidrar til at de i større grad kan påvirke sin egen hverdag.

Blant norske statsborgere med innvandrerbakgrunn var valgdeltakelsen 40,4 pst., og blant norske statsborgere med innvandrerforeldre var valgdeltakelsen 38,4 pst. ved kommunestyre- og fylkestingsvalget i 2015. Dette er en nedgang fra lokalvalget i 2011, da den samlede andelen for norske statsborgere med innvandrerbakgrunn og norske statsborgere med innvandrerforeldre var 42,7 pst.

Valgdeltakelsen blant stemmeberettigede utenlandske statsborgere var på 29 pst. i 2015. I 2011 var denne på 31,9 pst.

Til sammenligning var valgdeltakelsen i hele befolkningen 60,2 pst. i 2015. Valgdeltakelsen blant menn i hele befolkningen var 57,2 pst., mens deltakelsen blant kvinner var 62,0 pst.

Tabell 6.6 Valgdeltakelse fordelt på kjønn og botid, kommunestyre- og fylkestingsvalget 2015

				Botid
	0–9 år	0–9 år	0–9 år	0–9 år
<i>Norske statsborgere, innvandrere</i>				
I alt	31	37	41	55
Menn	31	36	40	54
Kvinner	32	37	42	56
<i>Norske statsborgere, norskfødte med innvandrerforeldre</i>				
I alt		39	34	50
Menn		35	31	48
Kvinner		43	38	53
<i>Utenlandske statsborgere</i>				
I alt	21	36	42	54
Menn	18	34	37	50
Kvinner	26	38	46	59

I følge SSBs valgundersøkelse blant innvandrere utført i 2013 stemte 53 pst. av utvalget av innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med norsk statsborgerskap ved stortingsvalget i 2013. Valgdeltakelsen i befolkningen samlet var 78,2 pst.

Kvinner med innvandrerbakgrunn benyttet stemmeretten i større grad enn menn. 55 pst. av kvinnene og 50 pst. av mennene stemte ved valget i 2013. Deltakelsen blant personer med innvandrerbakgrunn i 2009 var tilnærmet lik 2013 med 52 pst.

Tabell 6.7 Valgdeltakelse (i pst.) fordelt på botid, stortingsvalget 2013

I alt			Botid	
	0–9 år	I alt	0–9 år	I alt
52,6	53,9	52,6	53,9	52,6

7 Likestilling

Nedenfor følger en omtale av arbeidet med likestilling i departementet og likestilling i Justis- og beredskapsdepartementets underliggende og tilknyttede etater. Det vises også til virksomhetenes årsrapporter.

7.1 Likestilling internt i Justis- og beredskapsdepartementet

Kjønnsfordeling stillinger 2015 (kvinner/menn)¹

Dep.råd/eksp.sjef	4/7
Avd.direktør	23/20
Fagdirektør	13/12
Underdirektør	3/4
Spesialrådgiver	2/1
Lovrådgiver	12/7
Prosjektleder	3/7
Seniorrådgiver	101/57
Rådgiver	56/23
Seniorkonsulent	16/0
Førstekonsulent	21/14
Konsulent	3/1
Totalt	257/153

¹ Tallene inneholder ansatte i permisjon, samt ansatte lønnet over andre budsjettkapitler enn kap. 400. Per 31. mars 2016 var det 337 stillinger lønnet på kap. 400.

Kilde: DSS per august 2015

Oversikten viser at det i Justis- og beredskapsdepartementet er 63 pst. kvinner av totalt ansatte mot 62 pst. i 2014. Kvinneandelen i øverste ledersegment er 36 pst. som er lik andelen i 2014. Kvinneandelen på mellomledernivå er i 2015 53 pst. mot 57 pst. i 2014.

I tyngre saksbehandlerstillinger som fagdirektør har departementet jevn fordeling av kvinner og menn. Departementet har flere kvinner i saksbe-

handlerstillinger som seniorrådgiver, rådgiver og førstekonsulent. Blant seniorrådgivere har kvinneandelen økt fra 62 pst. i 2014 til 64 pst. i 2015. Kvinneandelen for rådgivere er 71 pst. og uendret fra 2014. Departementet har økt andelen av menn i førstekonsulentstillinger fra 36 pst. i 2014 til 40 pst. i 2015. I de ulike konsulentstillingene er kvinner i klart flertall.

Sett opp mot den totale kjønnsbalansen hvor kvinneandelen er på 63 pst. er kvinner underrepresentert i både lederstillinger og tyngre faglederstillinger.

Lønn 2015 (kvinner/menn, 1000 kr/år)

Dep.råd/eksp.sjef	1140/1303
Avd.direktør	897/870
Fagdirektør	781/781
Underdirektør	694/694
Spesialrådgiver	1108/1194
Lovrådgiver	758/695
Prosjektleder	735/804
Seniorrådgiver	615/629
Rådgiver	475/510
Seniorkonsulent	484/-
Førstekonsulent	460/452
Konsulent	430/356

Kilde: DSS per august 2015

Det er små lønnsforskjeller på saksbehandler og mellomledernivå. Forskjellene i lønn på toppledernivå forklares i stor grad utfra stillingenes plassering i lederlønnssystemet.

Justis- og beredskapsdepartementet er i vår personalpolitikk opptatt av å ha mest mulig lik kjønnsbalanse i alle stillinger og lik lønn for sammenlignbare stillinger.

Arbeidstid 2015 (kvinner/menn) (tall fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet per oktober 2015)

Heltid	231/143
Deltid	12/1
<i>Totalt</i>	<i>243/144</i>

Sykefraværsandelen (prosentandelen arbeidstakere som har legemeldt sykefravær i prosent av alle arbeidstakere) (tall fra SSB per 4. kvartal 2015)

Kvinner	4,2
Menn	4,5
<i>Totalt</i>	<i>4,3</i>

Flere kvinner enn menn jobber deltid. Søknader om deltid er i stor grad knyttet til omsorgspermisjoner.

Departementet har et lavt antall arbeidstakere med legemeldt sykefravær.

7.2 Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	m %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	38	62	2 390	50 041/100	37 330/85	1	7	7	10	7	93	0,5	2,3
	2014	38	62	2 372	50 072/100	37 213/80	1	7	7	10	7	93	1,7	4,9

Det er overvekt av kvinnelige ansatte i Domstoladministrasjonen (DA) og domstolene. Dette skyldes i hovedsak at kvinner er overrepresentert i saksbehandlerstillinger, som utgjør om lag halvparten av det totale antallet medarbeidere i domstolene. Turnoveren i administrative stillinger i domstolene er relativt lav. Endring i kjønnsfordelingen vil derfor ta tid, uavhengig av hvilke tiltak som iverksettes. Domstolene har fokus på balansert kjønnsfordeling i arbeidet med rekrutterings- og personalpolitikk. Dette gjelder både saksbehandler- og dommerfullmektigstillinger, kvinner til dommerstillinger og flere kvinnelige ledere. Innstillingsrådet for dommere praktiserer moderat kjønnskvoltering.

Det iverksettes tiltak for å bedre arbeidssituasjonen for medarbeidere som av helsemessige årsaker har behov for tilpasninger. Det fokuseres på god seniorpolitikk i domstolene. Det er få

medarbeidere med innvandrerbakgrunn i domstolene.

Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn må ses i sammenheng med at kvinner er overrepresentert i saksbehandlerstillinger, og menn i dommerstillinger som er vesentlig høyere lønnet.

I 2015 hadde 3,5 pst. av de ansatte i retts- og fengselsvesenet (domstolene og kriminalomsorgen) innvandrerbakgrunn, en nedgang fra 3,7 pst. i 2014. Av disse var 120 menn og 136 kvinner, totalt 256 personer. 71 av dem hadde bakgrunn fra Asia, 19 fra Afrika, mens 86 hadde bakgrunn fra Øst-Europa. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 86 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 14 pst. Totalt sett har andelen innvandrere økt siden 2005, da 2,2 pst. av de ansatte hadde innvandrerbakgrunn. Andelen ansatte med innvandrerbakgrunn i domstolene er redusert, fra 3,7 pst. i 2014 til 2,5 pst. i 2015.

7.3 Kriminalomsorgen

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	55	45	4 780	41 106	39 075/95	2	6	13	13
	2014	55	45	4 722	40 333	38 316/95	3	7	8	6

Tallene inkluderer ca. 330 aspiranter ved KRUS

Det har ikke vært mulig å rapportere for sykefravær og foreldrepermisjon på individnivå.

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Kjønnsfordelingen blant ansatte i kriminalomsorgen viser 45 pst. kvinner og 55 pst. menn i 2015. Dette er samme nivå som i 2014. Det er en større andel kvinner som jobber deltid sammenliknet med menn. Andelen deltidsansatte utgjør ca. 8 pst. av de ansatte. Andelen midlertidig ansatte er økt siden 2014. Dette henger trolig sammen med forslaget om omorganisering av kriminalomsorgen fra en trenivåmodell til en tonivåmodell, som har ført til at kriminalomsorgen bruker midlertidighet i stillinger som kan berøres av omorganiseringen.

Kvinnens andel av gjennomsnittlig månedslønn er om lag 95 pst. av menns lønn.

Av opptak på 175 aspiranter ved KRUS i 2015 var 45 pst. kvinner. Av samme antall aspiranter i 2014 var 48 pst. kvinner. Departementet er tilfreds med en så vidt høy andel kvinnelige aspiranter.

I 2015 hadde 3,5 pst. av de ansatte i retts- og fengselsvesenet (domstolene og kriminalomsorgen) innvandrerbakgrunn, en nedgang fra 3,7 pst. i 2014. Av disse var 120 menn og 136 kvinner, totalt 256 personer. 71 av dem hadde bakgrunn fra Asia, 19 fra Afrika, mens 86 hadde bakgrunn fra Øst-Europa. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 86 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 14 pst. Totalt sett har andelen innvandrere økt siden 2005, da 2,2 pst. av de ansatte hadde innvandrerbakgrunn.

I 2015 hadde 3,9 pst. av de ansatte i kriminalomsorgen (fengselsvesenet) innvandrerbakgrunn, en økning fra 3,8 pst. i 2014. Av disse var 114 menn og 94 kvinner, totalt 208 personer. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 87 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 13 pst.

7.4 Likestilling i politiet

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m % (kr/%)	k % (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	54,9	45,1	16216	40 528/ 100	38 334/ 94,6	1,0	9,5	5,7	7,5	60,1	39,9	2,6	5,4
	2014	55,3	44,7	15 623	40 311/ 100	38 094/ 94,5	1,1	10,5	5,0	6,1	57,6	42,4	2,6	5,4

Tabellen inkluderer Politidirektoratet og alle underliggende enheter og er basert på data fra etatens personal- og lønssystem. Inkluderer ikke timelønnede, medarbeidere på pensjonistvilkår, eksterne eller medarbeidere på lederlønnstabellen.

Kjønnsbalanse: Totalt er *antall ansatte* som får lønn, inkl. medarbeidere i foreldrepermisjoner (ikke årsverk)

Lønn: Gjennomsnittlig månedslønn etter a-tabellen for alle ansatte i etaten

Foreldreperm: Leses som – av 100 medarbeidere i foreldreperm. er 60,1 % menn og 39,9 % kvinner

Deltidsansatte inkluderer ikke medarbeidere i delvise omsorgspermisjoner.

Midlertidig inkluderer også vikarer for fast ansatte i permisjon.

Kilde: Statens tjenestemannsregister.

Likestilling er en viktig del av politi- og lensmannsetatens personalpolitikk. Det er en målsetting at 40 pst. av alle nyansatte i lederstillinger skal være kvinner. Resultatet i 2015 var 29 pst.

Andelen kvinnelige ledere i politistillinger i 2015 var 16 pst., 36 pst. i juriststillinger og 58 pst. i administrative stillinger. Det er spesielt politistillingene som vil være satsingsområdet. Tidligere år omfattet statistikken også ledere uten personalsvar. Tallene for 2015 kan derfor ikke sammenlignes med tidligere år enn 2014. Andelen kvinnelige ledere med personalsvar i politiet var 29 pst. i 2015 mot 28 pst. i 2014. Som et ledd i arbeidet med å øke andelen kvinner til lederstillinger, vil det bli igangsatt et mentorprogram i politiet.

Antall årsverk i politi- og lensmannsetaten per 31. desember 2015 var 16 216 (kap. 440, 442 og 448). Av disse var 7 306 kvinner og 8 910 menn, en kvinneandel på 45 pst., en nedgang på 0,5 prosentpoeng sammenlignet med 2014.

Om lag 9,5 pst. av kvinnene og 1,0 pst. av mennene i politiet arbeidet deltid i 2015. For kvinner er dette en nedgang på nærmere 1 prosentpoeng sammenlignet med 2014. 7,5 pst. av kvinnene og 5,7 pst. av mennene var midlertidig ansatt i 2015.

I 2016 var det totalt 4 522 søkere med Politihøgskolen som første prioritet. Blant de som ble tatt opp i 2016 utgjør kvinner 42 pst. Målet er en kvinneandel på 40 pst.

I 2015 hadde 4,5 pst. av de ansatte i politi- og påtalemyndigheten innvandrerbakgrunn, en

økning fra 4,4 pst. i 2014. Av de ansatte med innvandrerbakgrunn i politi- og påtalemyndigheten var 393 menn og 441 kvinner, totalt 834 personer. 328 av dem hadde bakgrunn fra Asia, 77 fra Afrika og 226 fra Øst-Europa. Av alle med innvandrerbakgrunn utgjorde innvandrere 79 pst. og norskfødte med innvandrerforeldre 21 pst. Det har vært en kontinuerlig økning i andelen ansatte med innvandrerbakgrunn siden 2005.

Politihøgskolen vil satse ytterligere på rekruttering av personer med innvandrerbakgrunn til studiet.

Gjennomsnittlig brutto månedslønn for samtlige stillingskategorier i politi- og lensmannsetaten var 39 540 kroner i 2015. Når utbetalt faste og variable tillegg medregnes var brutto månedslønn 45 425 kroner i 2015. Kvinners gjennomsnittlig brutto månedslønn i 2015 var 38 334 kroner mot 40 528 for menn. Tilsvarende tall for 2014 var 38 094 kroner for kvinner og 40 311 kroner for menn. Lønnsforskjellene kan forklares ut fra variabler som f. eks. ansiennitet og kjønnsfordeling over tid. Det er også flere menn i lederstillinger.

Politidirektoratet har som mål at sykefraværet ikke skal overstige 4,5 pst. totalt for året. Det totale sykefraværet i politiet var i 2015 på om lag 5 pst.

Sykefraværet er høyere for kvinner (5,4 pst.) enn for menn (2,6 pst.), særlig gjelder det for legemeldt sykefravær.

7.5 Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB)

		Kjønnsbalanse		Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m%	k%	m (%)	k (%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	56,0	44,0										
	2014	56,5	43,4	100	91,1	22,1	77,9	46,5	53,5	33,3	66,7	3	5,8

Andelen kvinnelige ledere i DSB utgjorde i 2015 totalt 32 pst. Det utgjør en økning på 4 prosentpoeng i forhold til de tre foregående årene. DSB arbeider mot å nå målet om 40 pst. kvinnelige ledere. Det er stor variasjon i andel kvinnelige ledere innen de ulike stillingsgruppene, med høy kvinneandel på direktørnivå og lav kvinneandel i de tradisjonelt mannsdominerte delene av virksomheten. I 2015 fikk DSB ny direktør som er kvinne, i tillegg var 5 av 9 ledere på avdelingsdirektørnivå kvinner (56 pst.), 9 av 20 avdelingsledere var kvinner (45 pst.) og 3 av 20 distriktssjefer (15 pst.) i Sivilforsvaret var

kvinner. Ingen av DSBs to skoledirektører eller fem regionsjefer i el-tilsynet var kvinner. DSB jobber for å balansere kjønns sammensetningen i forbindelse med rekrutteringsprosessene. Direktoratet har ambisjon om å øke antallet kvinnelige ledere, samt få flere ansatte med nedsatt funksjonsevne i arbeid gjennom avtalen om et inkluderende arbeidsliv. DSB tilstreber likelønn mellom kjønnene, samt å redusere uønskede lønnsforskjeller mellom nyansatte og ansatte som har arbeidet i DSB i flere år. Likelønnsprinsippet er nedfelt i DSBs lønnspolitiske dokument.

7.6 Hovedredningsentralen (HRS)

		Kjønnsbalanse		Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m%	k%	m (%)	k (%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	77,6	22,4	100	70	0	0	0	0	0	0	64,3	35,7
	2014	79	21	100	70	0	0	0	0	100	0	45,0	55,0

Fem av seks ledere ved de to Hovedredningsentralene var ved utgangen av 2015 menn. Ved nyrekruttering oppfordres alltid kvalifiserte kandidater med ulik utdanning samt arbeids- og livserfaring til å søke stillingen. Det gjennomføres imidlertid ingen form for kvotering. Til stillingene som redningsleder er det et krav om såkalt operativ erfaring. Dette innebærer at kandidatene ofte komme fra mannsdominerte yrker som Forsvaret, politiet eller sivil luft- og sjøfart. HRS har en forventning om at andelen kvalifiserte kvinnelige

søkere vil øke i takt med at kvinneandelen øker blant disse yrkesgruppene. Per 31. august 2016 var 4 av 36 redningsledere ved de to Hovedredningsentralene kvinner.

Personellet lønnes likt i den enkelte stilling uavhengig av kjønn eller bakgrunn. Derfor jobbes det ikke aktivt med å jevne ut forskjeller mellom kjønnene. Det er viktig å nevne at Hovedredningsentralens lavest lønnede stillinger (konsulentstillingene) kun er besatt av kvinner.

7.7 Direktoratet for nødkommunikasjon (DNK)

		Kjønnsbalanse		Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m%	k%	m (%)	k (%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	59	41	62	38	0	0	12	10	1	1	1,19	3,35
	2014	59	41	61	39	0	0	10	8	0	0	0,45	3,30

Kvinner utgjør per 1. oktober 2015 41 pst. av de ansatte i DNK. På ledernivå er tre av fem avdelingsdirektører og syv av 12 seksjonssjefer kvinner.

Gjennomsnittslønnen for kvinner i DNK er i snitt 12 pst. lavere enn for de mannlige ansatte.

DNK har fokus på å sikre at det ikke utvikler seg systematiske kjønnsforskjeller i lønnsnivået. Ny lønnspolitikk er tatt i bruk med hensikt å bedre synliggjøre prinsipper for lønnsdannelse i direktoratet og bidra til forutsigbarhet og enhetlig praksis ved lønns plassering og endring av lønn. Ved utgangen av 2015 hadde 6 pst. av DNKs ansatte innvandrerbakgrunn. Halvparten av disse

har opprinnelse utenfor Europa. DNK vil fortsette fokuset på strukturerte rekrutteringsprosesser som bevisstgjør holdninger til søkere med innvandrerbakgrunn eller nedsatt funksjonsevne. DNK har flere kvinner enn menn blant førstekonsulenter og rådgivere, og vil jobbe for å tiltrekke seg flere kvinner til tekniske ingeniørstillinger.

Legemeldt sykefravær er høyere for kvinner enn for menn. IA-avtalen ligger til grunn for arbeidet med sykefraværsoppfølging, med vekt på tidlig dialog og tilrettelegging. DNK fornyet sin IA-avtale i desember 2014 og har utarbeidet en handlingsplan for den neste 4-års perioden.

7.8 Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	21	29	14	61 744/100	52 874/86	0	50	0	20	0	0	0	2,8
	2014	25	75	12	60 100/100	51 934/86	0	30	0	0	0	0	0	2,6

Kvinner utgjør 79 pst. av kommisjonenes sekretariat. Samtlige lederposisjoner var besatt av kvin-

ner, og statens målsetting om 40 pst. kvinner i lederposisjoner er således overoppfylt.

7.9 Kontoret for voldsoffererstatning

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	36	64	55	36 715/ 96	38 296/ 100	50	20	0	8,6	0	2,8	0,2	3,21
	2014	31	69	52	36 774/ 94	39 013/ 100	16,7	83,3	27,3	72,7	0	0	0,2	0,5

Kontoret for voldsoffererstatning har en overvekt av kvinnelige ansatte, og kontoret ledes av en kvinne. Ledergruppen består av to kvinner og to menn. Den lave andelen mannlig ansatte skyldes i

all hovedsak få kvalifiserte mannlige søkere til ledige saksbehandlerstillinger. Lønnsforskjellene mellom kvinner og menn skyldes i all hovedsak at det er færre menn på konsulentnivå.

7.10 Sekretariatet for konfliktrådene

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	30	70	124	44 743 /100	40 470 /90	0,8	8	1,6	1,6	17	83	-	-
	2014	29,2	70,7	106	-/100	-/92	0	-	0	0	-	-	-	-

Kvinner er overrepresentert blant de ansatte i Sekretariatet for konfliktrådene (SfK). Sekretariatet ledes av en mannlig direktør, mens assisterende direktør er kvinne. 14 av 22 konfliktrådsledere er kvinner. SfK har som mål å ha et inkluderende ar-

beidsliv der medarbeiderne skal gjenspeile mangfold i befolkningen og ha en variert erfaringsbakgrunn med hensyn til kjønn, nedsatt funksjonsevne og etnisk bakgrunn. Dette gjenspeiles i virksomhetenes stillingsannonser.

7.11 Spesialenheten for politisaker

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	38	62	37	58 285 /100	51 658 /89	0	2,7	2,7	2,7	0	100	0,9	1,3
	2014	37	63	35	55 634 /100	49 873 /90	0	2,9	0	2,9	0	100	0	0,8

Det er overvekt av kvinnelige ansatte i Spesialenheten for politisaker. I tillegg til 37 fast ansatte har Spesialenheten utnevnt 12 advokater på verv. Av disse er 9 menn og 3 kvinner. Ledelsen i Spesialenheten består av to menn (40 pst.) og tre kvinner (60 pst.) hvorav en av mennene og en av kvinnene er advokat på verv. Dersom en gjør beregninger med utgangspunkt i fast ansatte ledere er kvinneandelen i ledelsen 67 pst.

Personell lønnes likt i den enkelte stillingskategori uavhengig av kjønn eller etnisk bakgrunn.

Årsaken til at statistikken viser lavere lønn på kvinner er at virksomhetens lavest lønnede stillinger (administrasjon) kun er besatt av kvinner.

Spesialenheten har som mål å ha et inkluderende arbeidsliv der medarbeiderne skal gjenspeile mangfold i befolkningen og ha en variert erfaringsbakgrunn med hensyn til kjønn, nedsatt funksjonsevne og etnisk bakgrunn. Dette fremgår i Spesialenhetens stillingsannonser. Dersom det er kvalifiserte søkere med minoritetsbakgrunn til nye stillinger innkalles minst en søker til intervju.

7.12 Statens sivilrettsforvaltning

	År	Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %	m %	k %	m %	k %
Totalt i virksomheten	2015	35	65	74	46 267 /100	43 850 /95	0	12,5	8	10,8	29	71	1,8	2,7
	2014	32	68	59	45 841 /100	43 986 /96	0	12	10	0	0	10	2	1,6

66 pst. av de ansatte i Statens sivilrettsforvaltning (SRF) er kvinner. Virksomheten ledes av en kvinne og assisterende direktør er mann.

SRF har som mål å ha et inkluderende arbeidsliv der medarbeiderne skal gjenspeile mangfold i befolkningen og ha en variert erfaringsbakgrunn med hensyn til kjønn, alder, nedsatt funksjonsevne og etnisk bakgrunn. Disse forholdene vekt-

legges i virksomhetens rekrutteringsprosesser og gjenspeiles i også i stillingsannonser.

SRF har kontinuerlig oppmerksomhet på å øke andelen menn i forbindelse med rekruttering. I 2015 ble det rekruttert 20 kandidater hvorav 8 var menn. Andelen kvinnelige ledere er uendret fra 2014 til 2015 og utgjør 67 pst.

7.13 Likestilling hos Sysselmannen

	År	Kjønnsbalanse			Lønn i 1000 kr		Deltid		Midlertidig	
		m %	k %	Totalt (N)	m (kr/%)	k (kr/%)	m %	k %	m %	k %
Totalt	2015	51	49	37	536	521	0	0	4	14
	2014	59	41	37	542 (100)	474 (87)	0	0	9	13

Med så lavt antall ansatte som hos Sysselmannen på Svalbard gjør små endringer store prosentvise utslag. Andelen kvinner i ledergruppen har holdt

seg på 20 pst. i flere år. Ved rekruttering i disse stillingene oppfordres spesielt kvinner om å søke.

7.14 Utlendingsdirektoratet (UDI)

		Kjønnsbalanse		Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m%	k%	m (%)	k (%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	30,1	69,9	42 685 /100	40 001 /93,7	4,8	16,5	17,0	16,5			2,9	4,7
	2014	30,2	69,8	44 707 /100	40 692 /91,0	4,8	16,5	4,8	16,7	8,6	91,4	3,8	5,1

Likelønns situasjonen ble kartlagt siste gang i oktober 2015. Det er stor grad av likelønn i UDI. For stillingskategoriene førstekonsulenter og rådgivere er det ingen forskjell i lønnsnivå mellom kvinner og menn. Blant seniorrådgivere og ledere ligger menn noe høyere enn kvinner. For UDI samlet, og for enkelte avdelinger, er lønnsnivået for menn noe høyere enn for kvinner. Vi ser at det er særlig to forhold som kan bidra til å forklare dette. For det første er det relativt sett flere menn enn

kvinner som har lederstillinger. For det andre har Avdeling for elektronisk forvaltning (IKT) generelt et høyere lønnsnivå enn de øvrige avdelingene, og avdelingen har et flertall av menn.

UDI har de senere årene hatt en relativt stabil kjønnsfordeling på rundt 70 pst. kvinner og 30 pst. menn. UDI har derfor ikke funnet det nødvendig å aktivt oppfordre kvinner til å søke på ledige stillinger i UDI.

7.15 Utlendingsnemnda (UNE)

		Kjønnsbalanse		Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		m%	k%	m (%)	k (%)	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	30,4	69,6	47 151/100	44 164/93,6	4,8	14,0	0	0,3	30,6	69,5	4,4	2,6
	2014	29,2	70,8	47 068/100	40 692/89,9	4,6	14,0	2,1	0,0	11,8	88,2	4,1	3,6

UNE har per 31. desember 2015 17 kvinner og 11 menn som er ledere. Det innebærer 61 pst. kvin-

ner og 39 pst. menn. Målet for UNE er 40 pst. mannlige ansatte i virksomheten.

7.16 Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi)

		Kjønnsbalanse			Lønn		Deltid		Midlertidig		Foreldreperm.		Legemeldt fravær	
		M%	K%	Totalt (N)	M kr /%	K kr /%	M%	K%	M%	K%	M%	K%	M%	K%
Totalt i virksomheten	2015	36,4	63,6	258	48 945/100	46 362/94,7	7,7	92,3	29,4	70,6	25	75	3	5
	2014	36,6	63,4	246	48 486/100	46 654/96,2	0	100	26,7	73,3	20	80	4,1	5,3

Det er et mål for IMDi å ha en sammensetning av medarbeidere som gjenspeiler befolkningen med hensyn til etnisk bakgrunn, kjønn, alder, funksjonsevne og seksuell orientering. IMDi har i sin personalpolitikk at direktoratet skal oppfylle de krav og målsettinger som er nedfelt i lov og avtaleverk om å fremme likestilling mellom kjønnene.

IMDi har som mål at minst 25 pst. av direktoratets ansatte skal ha innvandrerbakgrunn. Samlet andel ansatte med innvandrerbakgrunn i IMDi var 28 pst. i 2014. Direktoratets kjønnsfordeling har over flere år vært i overkant av 60 pst. kvinner og i underkant av 40 pst. menn. Tall for 2015 viser at direktoratet hadde 52,6 pst. kvinner i lederstillinger. Av direktoratets øverste ledelse var 62,5 pst. kvinner i 2015. Dette tallet var stabilt fra 2014.

Lønn skal være et aktivt personalpolitisk virkemiddel. Som en del av personalpolitikken, skal lønnspolitikken blant annet sikre like muligheter for lønnsutvikling for alle direktoratets tilsatte, uavhengig av kjønn, alder, etnisk bakgrunn, funksjonsevne mv. Lønnspolitikken skal praktiseres mest mulig konsekvent og helhetlig.

IMDi skal praktisere en livsfaseorientert personalpolitikk som stimulerer til utvikling og læring for alle ansatte og bidrar til å forhindre for tidlig avgang. Personalpolitikkenes områder må ses i sammenheng slik at alle medarbeidere i IMDi opplever et godt og utviklende arbeidsmiljø med karrieremuligheter i alle livsfaser.

8 Tekniske endringer i kontostrukturen og bruk av stikkordet kan overføres

Justis- og beredskapsdepartementets tilskudd til Norsk senter for informasjonssikkerhet (NorSiS) foreslås flyttet fra kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 70 til ny post under kap. 400 Justis- og beredskapsdepartementet; post 70 Overføringer til private.

Det foreslås at det opprettes to nye utgiftsposter og en ny inntekstpost under kap. 456/3456. Direktoratet for nødkommunikasjon. Det legges opp til at bevilgningen under post 01 Driftsutgifter dekker utgifter forbundet med drift av direktoratet, inkludert DNKS driftsorganisasjon for support og drift av brann og andre brukeres kommunikasjonsentraler og radioterminaler (BTS/BDO). I tillegg inkluderer denne resterende utgifter innenfor styringsrammen, landsdekkende utbygging og midler til fellesfunksjonen. Det foreslås at gjeldende merinntektsfullmakt mellom kap. 456, post 01 og kap. 3456, post 02 Refusjoner driftsutgifter (nytt navn) opprettholdes.

Videre foreslås det å opprette to nye utgiftsposter under kap. 456, (ny) post 21 Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett og (ny) post 22 Spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter.

Bevilgningen under (ny) post 21 skal i prinsippet dekke driftsutgifter til sentral infrastruktur

som dekkes av abonnementsinntekter, jf. bevilgning under kap. 3456, post 01 Abonnementsinntekter (nytt navn).

Bevilgningen under (ny) post 22 skal dekke driftsutgifter til Nødnett for tjenester og produkter som refunderes over kap. 3456, post 03 Refusjoner spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter (nytt navn). DNK er mellomledd mellom leverandør og brukere av Nødnett, og det påløper driftskostnader som initieres av brukere og som blir viderefakturert av DNK.

Videre foreslås det å opprette en merinntektsfullmakt mellom post 45 og kap. 3456, (ny) post 04 Refusjoner større utstyrsanskaffelser og vedlikehold. Bevilgningen under kap. 456, post 45 består blant annet av utgifter til utstyr som bestilles gjennom DNKS avtaler med leverandør og som viderefaktureres kundene.

En nærmere omtale av innholdet i den enkelte post er tatt inn i postomtalen under programkategori 06.50, kap. 456.

Det foreslås at det opprettes en ny post under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 45 *Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold*. Posten skal dekke utgifter til større IKT-prosjekter, jf. omtale under programkategori 06.90.

Under Justis- og beredskapsdepartementet blir stikkordet kan overføres foreslått knyttet til disse postene utenom postgruppe 30–49

(i 1 000 kr)				
Kap.	Post	Betegnelse	Overført til 2016	Forslag 2017
400	21	Spesielle driftsutgifter	2 604	6 569
400	23	Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskapsutvikling	14 244	31 392
410	22	Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler	3 195	6 474
430	60	Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv.	12 416	82 000
440	22	Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag	5 557	10 732
451	21	Spesielle driftsutgifter	366	7 114
474	60	Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak		5 817
475	21	Spesielle driftsutgifter	10 846	7 318
490	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling	81	4 334
490	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet	1 226	16 623
496	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling,	6 853	43 823
496	60	Integreringstilskudd	4 036	12 364 808
497	21	Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunns- kunnskap,	1 654	40 911

9 Anmodningsvedtak

Anmodningsvedtak under Justis- og beredskapsministeren

Vedtak nr. 83, 4. desember 2012

«Stortinget ber regjeringen synliggjøre hvilke vurderinger som har blitt gjort med hensyn til vedtaket som ble fattet i Prop. 65 L (2011–2012) vedrørende opprettelse av en offeromsorg.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Per Sandberg, Hans Frode Kielland Asmyhr, Åse Michaelsen og Morten Ørsal Johansen om endringer i voldsoffererstatningsloven og opprettelse av en offeromsorg, jf. Dokument 8:156 (2010–2011) og Innst. 150 S (2011–2012).

Regjeringen foreslår å bevilge 19 mill. kroner til etablering av en landsdekkende offeromsorg etter modell av Støttesenteret for fornærmede i straffesaker i Trondheim. Satsingen innebærer at det etableres offeromsorgskontorer lokalisert hos politiet i samarbeid med kommunene. På sikt vil også Rådgivningskontorene for kriminalitetsofre bli del av tilbudet. Tilbudet vil gi raskere og bedre hjelp til flere ofre enn det som er tilfellet i dag. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

«Vedtak nr. 515, 6. juni 2013

«Stortinget ber regjeringen fremme nødvendige lovforslag for å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen ved å tillate at Sivilombudsmannen opptre som hjelpeinter-venient ved søksmål.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal om å styrke Sivilombudsmannens rolle overfor forvaltningen, jf. Dokument 8:122 S (2012–2013) og Innst. 379 S (2012–2013).

Justis- og beredskapsdepartementet vil sende på høring et lovforslag om å tillate at Sivilombudsmannen opptre som partshjelper ved søksmål. Et høringsforslag vil fortrinnsvis bli behandlet sammen med andre forslag til endringer i tvisteloven. Anmodningsvedtaket er dermed under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 588, 10. juni 2014

«Stortinget ber regjeringen sikre den nødvendige fremdrift i konseptvalgutredningen av grensekontrollstasjon ved Storskog i Finnmark.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 93 S (2013–2014) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2014* og Innst. 260 S (2013–2014).

Justis- og beredskapsdepartementet mottok en konseptvalgutredning (KVU) 30. september 2015. Utredningen påpeker betydelig usikkerhet knyttet til prognoser for fremtidig trafikk og antall grensepasseringer over Storskog, men trafikken forventes å øke på sikt.

Bygging av ny grensekontrollstasjon bør først vurderes når det foreligger nærmere avklaringer om arbeidet med ny grensestasjon på russisk side. Justis- og beredskapsdepartementet vil ha en dialog med russiske myndigheter om dette. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 284, 12. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen snarest og senest innen utgangen av 2015 fremme forslag om oppfølging av NOU 2003: 15 om hvordan lovbestemmelser med hjemmel administrative sanksjoner bør utformes.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Pål Farstad og Iselin Nybø om å innføre skjønn ved håndheving av regelbrudd ved skjemautfylling hvor det ikke foreligger noen personlig vinning, jf. Dokument 8:65 S (2013–2014) og Innst. 84 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 19. februar 2016 Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.). I den forbindelse ble vedtak nr. 284 fulgt opp. Det vises til omtalen i Prop. 62 L (2015–2016) punkt 2.4, der det fremgår at proposisjonen på en rekke punkter inneholder anbefalinger om hvordan hjemler for administrative sanksjoner bør utformes. Proposisjonen selv inneholder dessuten forslag til lovbestemmelser i forvaltningsloven som regulerer rekkevidden av hjemlene i særlovgivningen.

Vedtak nr. 285, 12. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen gå gjennom bruken av sanksjoner ved regelbrudd som følge av feil ved utfylling av skjema, hvor det ikke foreligger noen personlig vinning.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Pål Farstad og Iselin Nybø om å innføre skjønn ved håndheving av regelbrudd ved skjemautfylling hvor det ikke foreligger noen personlig vinning, jf. Dokument 8:65 S (2013–2014) og Innst. 84 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 19. februar 2016 Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.). I den forbindelse ble vedtak nr. 285 fulgt opp. Det vises til omtalen i Prop. 62 L (2015–2016) punkt 2.4, hvor det gis en oversikt over hvordan proposisjonen både gjennom forslag til lovbestemmelser i forvaltningsloven og de anbefalingene som gis til lovgiver ved utforming av hjemler i særlovgivningen, på en god måte legger til rette for å unngå urimelige administrative sanksjoner.

Vedtak nr. 286, 12. desember 2014

«Stortinget ber regjeringen innen utgangen av 2015 fremme forslag som innebærer at forvaltningen kan utøve et rimelig skjønn slik at sanksjonene står i et rimelig forhold til alvorret i regelbruddet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Terje Breivik, Pål Farstad og Iselin Nybø om å innføre skjønn ved håndheving av regelbrudd ved skjemautfylling hvor det ikke foreligger noen personlig vinning, jf. Dokument 8:65 S (2013–2014) og Innst. 84 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 19. februar 2016 Prop. 62 L (2015–2016) Endringer i forvaltningsloven mv. (administrative sanksjoner mv.). I den forbindelse ble vedtak nr. 286 fulgt opp. Det vises til omtalen i Prop. 62 L (2015–2016) punkt 2.4, der det fremgår hvordan anbefalingene i proposisjonen og forslagene til lovbestemmelser i forvaltningsloven bidrar til at forvaltningen kan utøve et rimelig skjønn slik at administrative sanksjoner står i et rimelig forhold til alvorret i regelbruddet.

Vedtak nr. 462, 17. mars 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme sak om foreldelsesregler for forsettlige handlinger som har døden til følge.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jenny Klinge og Heidi Greni om fjerning av foreldelsesfristen for brudd på straffeloven § 148 første ledd første punktum andre straffalternativ (mordbrannparagrafen), jf. Dokument 8:4 L (2014–2015) og Innst. 172 L (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet vil sende på høring forslag til endringer i foreldelsesreglene for forsettlige handlinger med døden til følge. Anmodningsvedtaket er dermed under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 523, 5. mai 2015

«Stortinget ber regjeringen evaluere de siste måneders praksis med bevæpning.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Iselin Nybø, Sveinung Rotevatn og André N. Skjelstad om generell bevæpning av politiet, jf. Dok. 8:34 S (2014–2015) og Innst. 235 S (2014–2015).

Regjeringen har nedsatt et offentlig utvalg som skal vurdere og anbefale fremtidige modeller for bevæpning av politiet. Utvalget skal også evaluere og vurdere perioden med midlertidig bevæpning og ordningen med fremskutt lagring. Utvalget skal avgi sin utredning våren 2017. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 590, 4. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en sammenstilling av bruken og erfaringer med hhv. Narkotikaprogram med domstolskontroll, ruskontakter i kommuner og politidistriktene, og bruken av konfliktråd i friomsorgen med tanke på videre utvikling av behandlingsrettede kontrakter som alternativ til tradisjonell soning for ruspasienter.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ketil Kjenseth, Sveinung Rotevatn, Ola Elvestuen og André N. Skjelstad om nye tiltak for en mer human rusomsorg, jf. Dokument 8:64 S (2014–2015) og Innst. 278 S (2014–2015).

Rus og psykisk helse er et viktig satsingsområde for regjeringen. Satsingen på feltet har allerede gitt resultater, bl.a. gjennom en nedgang i ventetiden for tverrfaglig spesialisert rusbehandling. Samtidig er det behov for flere tiltak for å skape mestring for personer med rusproblemer.

Stortingets anmodningsvedtak forstås først og fremst å gjelde tiltak for innsatte og domfelte med rusproblemer. Dette er problemstillinger som Justis- og beredskapsdepartementet følger opp i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet. I opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020), jf. Prop. 15 S (2015–2016), er økt bruk av straffereaksjoner og straffegjennomføringsformer i samfunnet et av hovedmålene.

Straffereaksjoner i samfunnet idømmes av domstolen. En reaksjon er *Narkotikaprogram med*

domstolskontroll (ND). ND er et individuelt tilpasset rehabiliteringsprogram og et viktig alternativ til fengsel for personer med rusmiddelproblemer som er dømt for narkotikarelatert kriminalitet. ND ble satt i gang i Oslo og Bergen i 2006. Fra 2012 til 2015 har det vært i underkant av 30 iverksatte saker per år. En oppfølgingsstudie gjennomført av Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS) i 2014 viste at 34 pst. av de som ble dømt til ND fullførte, sammenlignet med en vanlig gjennomføringsrate for tunge rusmisbrukere i behandlingssituasjoner på om lag 20–30 pst. Oppfølgingsstudien viste også at over 80 pst. av de som fullførte var utenfor fengsel eller institusjon etter to år, mens bare om lag 40 pst. av de som ikke fullførte programmet var i en slik situasjon. Basert på de positive resultatene ble det i 2016 bevilget 30 mill. kroner for å gjøre ordningen permanent og landsdekkende.

Program mot ruspåvirket kjøring er en betinget dom som har som formål å øke bevisstheten om egen adferd, konsekvensene av denne og motvirke nye straffbare handlinger ved kjøring av motorvogn i ruspåvirket tilstand. Programmet kan bl.a. inneholde individuelle samtaler i regi av friomsorgen, samtaleorientert undervisning, kartlegging av behov for rusbehandling, samt kontrolltiltak under gjennomføringen. I 2015 ble det iverksatt 555 dommer med Program mot ruspåvirket kjøring.

Kriminalomsorgen kan beslutte omgjøring av ubetinget fengselsstraff til straffegjennomføringsformer i samfunnet. Et eksempel er straffegjennomføring i institusjon, jf. straffegjennomføringsloven § 12, som kan innvilges dersom domfelte har behov for behandling som ikke kan ivaretas av fengslene. I 2014 økte regjeringen bevilgningen til formålet med 10 mill. kroner. I 2015 ble det gjennomført om lag 51 000 døgn på § 12, noe som tilsvarer om lag 140 fengselsplasser. En betydelig andel av disse fikk behandling for rusmiddelproblemer. Tiltaket har bidratt til at flere innsatte kan få behandling og en gradvis overgang til samfunnet.

Kriminalomsorgen har også 13 rusmestringsenheter for innsatte hvor det gis tilbud om rusbehandling av spesialisthelsetjenesten og rehabilitering av kriminalomsorgen. Målgruppen er innsatte som selv opplever at de har et problematisk forhold til rusmidler og som ønsker å starte en endringsprosess under soning. I 2015 fikk over 300 innsatte tilbud om opphold i rusmestringsenhetene og i stifinnerenhetene ved Oslo fengsel og Bredtveit fengsel. I budsjettet for 2017 foreslår regjeringen at det bevilges 12 mill.

kroner til etablering av tre nye stifinnerenheter for å styrke tilbudet ytterligere.

Det finnes også strafferettslige reaksjoner særskilt rettet mot unge lovbrytere mellom 15 og 18 år. Ordningen med ungdomsstraff og ungdomsoppfølging trådte i kraft 1. juli 2014. I 2014 mottok konfliktrådene 16 saker med ungdomsstraff og 99 med ungdomsoppfølging. I 2015 var de tilsvarende tallene henholdsvis 35 og 262. Rusmiddelproblematikk er en gjennomgående utfordring i de fleste sakene, og i 2015 hadde 116 av sakene narkotikarelaterte forhold. Ansvar for gjennomføringen av ungdomsstraff og ungdomsoppfølging er lagt til konfliktrådene, men også kriminalomsorgens fromsorgskontorer bidrar i ordningen. Straffereaksjonene ungdomsstraff og ungdomsoppfølging evalueres nå av Nordlandsforskning. Evalueringen vil kunne gi mer informasjon om erfaringer med ordningen. Rapporten skal etter planen ferdigstilles høsten 2018.

I opptrappingsplanen for rusfeltet (2016–2020) vises det til at bruk av påtaleunntatelse med prøvetid og særvilkår er en særlig aktuell reaksjon overfor unge lovbrytere ved mindre alvorlige narkotikalovbrudd. Dette er i tråd med Riksadvokatens rundskriv 2/2014 som påpeker at slik påtaleunntatelse bør anvendes framfor ileggelse av bot overfor unge lovbrytere mellom 15 og 18 år. Det foreligger ingen samlet sammenlignbar nasjonal statistikk over bruken av, eller erfaringer med, ruskontrakter. Dette henger bl.a. sammen med at ruskontrakter kan være ett av flere vilkår for påtaleunntatelse, og at innholdet i kontraktene varierer fra sak til sak, i tråd med ungdommens individuelle behov.

Høsten 2015 ble det startet opp et forskningsprosjekt i regi av Folkehelseinstituttet som skal se på alternative reaksjonsformer overfor unge i narkotikasaker. Både påtaleunntatelse med vilkår om ruskontrakt og ungdomsoppfølging vil inngå i undersøkelsen. Rapporten skal etter planen ferdigstilles våren 2019.

Før det vurderes videre utvikling av behandlingsrettede kontrakter som alternativ soning for personer med rusproblemer, er det viktig å samle mer informasjon og vurdere resultater fra de oppfølgings tiltak og kartlegginger som allerede er satt i gang. Det vises i den sammenheng særlig til de pågående forskningsprosjektene knyttet til ungdomsstraff og ungdomsoppfølging og alternative reaksjonsformer overfor unge i narkotikasaker. Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere ytterligere tiltak for å sørge for et best mulig

og likeverdig tilbud for innsatte og domfelte med rusproblemer, basert på de pågående undersøkelsene. Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 604, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme en sak for Stortinget med en opptrappingsplan for kriminalomsorgen innen våren 2016. Denne opptrappingsplanen må inneholde en konkret og realistisk plan for utbygging av norsk fengselskapasitet, samt utfasing av eldre og ufunksjonelle fengselsbygg, slik at dagens kapasitetsutfordringer løses i overenstemmelse med utfordringene skissert i Meld. St. 12 (2014–2015), tilsvarende minimum netto 500 nye plasser, innen utgangen av 2020.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 12 (2014–2015) *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen* og Innst. 305 S (2014–2015).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp i Prop. 122 S (2015–2016), jf. Innst. 400 S (2015–2016).

Vedtak nr. 606, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det etableres et pilotprosjekt med bruk av velferdsobligasjoner (SIB) som modell. Dette for å sikre forebygging av og mindre tilbakefall til kriminalitet i aldersgruppen 18–30 år.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 12 (2014–2015) *Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen* og Innst. 305 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet og Arbeids- og sosialdepartementet har igangsatt et samarbeid der man ser nærmere på hvordan velferdsobligasjoner (social impact bonds) kan benyttes som modell for anskaffelse og finansiering av tjenester som kan bidra til å redusere tilbakefall til kriminalitet blant unge. Det vil bli gitt et felles oppdrag til Arbeids- og velferdsdirektoratet og Kriminalomsorgsdirektoratet om å utarbeide et forslag til hvordan en pilot i tråd med Stortingets anmodningsvedtak kan gjennomføres. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 610, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå og evaluere ordningen med besøksforbud etter straffeprosessloven § 222a, og forelegge resultatene for Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt og Knut Storberget om å styrke beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking, jf. Dokument 8:74 S (2014–2015) og Innst. 284 S (2014–2015).

Besøksforbud etter straffeprosessloven § 222 a er ett av flere beskyttelsestiltak politiet kan benytte. Mobil voldsalarm, elektronisk kontroll, relokalisering, patruljering/vakthold, adressepærre/skjerming av personopplysninger i folkerregisteret og i ytterste konsekvens fiktiv identitet, er blant de øvrige tiltakene.

Arbeidet med en oppdragsbeskrivelse for en helhetlig evaluering av besøksforbud som beskyttelsestiltak er igangsatt. Lovens effekt på tryggheten for trusselutsatte, politiets bruk av dette tiltaket og oppfølging i bruddsituasjoner skal kartlegges. Evalueringen skal i tillegg omfatte en vurdering av dagens registreringsmåter i politiets straffesaksregister (STRASAK). Nå er det bare brudd på vedtak om besøksforbud som registreres i politiets straffesaksregister. Dette begrenser muligheten til å foreta mer inngående analyser av utviklingen, samt å iverksette mer treffsikre forebyggende tiltak. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 611, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme den varslede proposisjonen om nytt straffebud om personforfølgelse («stalking») i løpet av høsten 2015.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt og Knut Storberget om å styrke beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking, jf.

Dokument 8:74 S (2014–2015) og Innst. 284 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 18. desember 2015 Prop. 42 L (2015–2016) Endringer i straffeloven og straffeprosessloven (personforfølgelse, forberedelse til tvangsekteskap mv.) I denne proposisjonen ble anmodningsvedtak nr. 611 fulgt opp.

Vedtak nr. 612, 8. juni 2015

«Sikre at ordningen med omvendt voldsalarm gjøres kjent slik at ordningen kan benyttes i større grad enn i dag.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Stine Renate Håheim, Lise Christoffersen, Sonja Mandt og Knut Storberget om å styrke beskyttelsen til personer utsatt for vold, trusler om vold, personforfølgelse og stalking, jf. Dokument 8:74 S (2014–2015) og Innst. 284 S (2014–2015).

Per 1. juli 2016 er det nedlagt påstand om elektronisk kontroll (omvendt voldsalarm) i ti saker. Fire dommer er rettskraftige. For at ordningen med elektronisk kontroll skal benyttes i større grad enn i dag har riksadvokaten i mål- og prioriteringsskrivet for straffesaksbehandlingen i politiet og statsadvokatene i 2016, på nytt minnet om muligheten til å påstå idømt elektronisk kontroll med kontaktforbud. Justis- og beredskapsdepartementet vil sette i gang et arbeid med å utrede spørsmålet om bruk av omvendt voldsalarm som et straffeprosessuelt virkemiddel. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 618, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen om å evaluere endringen av offentleglova § 16 første ledd tredje punktum på egnet måte i løpet av tre år.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingjerd Schou, Helge André Njåstad, Geir S. Toskedal, Ola Elvestuen og Jorodd Asphjell om endring av offentleglova (unnta fra innsynsretten byrådsnotater og drøftingsdokumenter til byrådskonferanser og forberedende byråd i kommuner/

fylkeskommuner med parlamentarisk styreform), jf. Dokument 8:85 L (2014–2015) og Innst. 320 L (2014–2015).

Anmodningsvedtaket er under behandling og vil bli fulgt opp innen fristen. Justis- og beredskapsdepartementet orienterte i Prop. 1 S (2015–2016) punkt 9 side 227 om oppfølgingen av vedtaket knyttet til evaluering av offentleglova. Justiskomiteen hadde i Innst. 6 S (2015–2016) ingen merknader til oppfølgingen av vedtaket. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 619, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til at offentlige institusjoner og etater gjennomgår reglement og retningslinjer med sikte på å bedre åpenhet og innsyn i offentlig virksomhet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingjerd Schou, Helge André Njåstad, Geir S. Toskedal, Ola Elvestuen og Jorodd Asphjell om endring av offentleglova (unnta fra innsynsretten byrådsnotater og drøftingsdokumenter til byrådskonferanser og forberedende byråd i kommuner/fylkeskommuner med parlamentarisk styreform), jf. Dokument 8:85 L (2014–2015) og Innst. 320 L (2014–2015).

Anmodningsvedtaket er under behandling og vil bli fulgt opp i forbindelse med den pågående evalueringen av offentleglova. Justis- og beredskapsdepartementet orienterte i Prop. 1 S (2015–2016) punkt 9 side 227 om oppfølgingen av vedtaket. Justiskomiteen hadde i Innst. 6 S (2015–2016) ingen merknader til oppfølgingen. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 621, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om oppheving av juryordningen og erstatte den med meddomsrett, hvor lekmannelementet fremdeles skal stå sterkt og rettens avgjørelser skal begrunnes.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Hans Olav Syversen og Olaug V. Bollestad om oppheving av juryordningen og erstatte den med meddomsrett, jf. Doku-

ment 8:43 S (2014–2015) og Innst. 330 S (2014–2015).

Justis- og beredskapsdepartementet arbeider med proposisjon som følger opp NOU 2011: 13 Juryutvalget. Anmodningsvedtaket er altså under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 623, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en forpliktende opptrappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, etter modell av opptrappingsplan for psykisk helse. Planen må sikre en tverrfaglig bredde i tiltakene, god samordning, samt en langsiktig forpliktelse til økt finansiering og øremerkede midler.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om tiltak for å bekjempe vold mot barn, jf. Dokument 8:54 S (2014–2015) og Innst. 315 S (2014–2015).

Det er igangsatt et arbeid med en opptrappingsplan for å redusere forekomsten av vold i nære relasjoner, samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep. Arbeidet koordineres av Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet, Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet. Opptrappingsplanen skal legges frem høsten 2017. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 629, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå betalingspraksisen for medisinske undersøkelser ved barnehusene for å sikre likhet mellom barnehusene.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om tiltak for å bekjempe vold mot barn, jf. Dokument 8:54 S (2014–2015) og Innst. 315 S (2014–2015).

Medisinske undersøkelser er en av hovedoppgavene til Statens barnehus. Per i dag er det stor variasjon i betalingspraksisen for medisinske undersøkelser utført ved barnehusene. Helse- og omsorgsdepartementet skal avklare hvorvidt barnehusene, skal betale helseforetakene/sykehusene for å utføre medisinske undersøkelser ved barnehusene, og foreta en harmonisering av avtaleverket for å sikre likhet mellom barnehusene. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 630, 8. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen om å vurdere om rettsikkerheten for barn som dør plutselig og uventet, er ivaretatt på en tilstrekkelig måte, eller om det bør vurderes ytterligere tiltak, og utrede muligheten for å innføre obligatorisk dødsstedsundersøkelse ved plutselig og uventet død.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om tiltak for å bekjempe vold mot barn, jf. Dokument 8:54 S (2014–2015) og Innst. 315 S (2014–2015).

Vurderingen av om rettsikkerheten for barn som dør plutselig og uventet er ivaretatt på en tilstrekkelig måte vil bli sett i sammenheng med arbeidet med en forpliktende, helhetlig opptrappingsplan som skal redusere forekomsten av vold i nære relasjoner samt styrke ivaretagelsen av barn utsatt for vold og overgrep, jf. vedtak nr. 623, 8. juni 2015, Innst. 315 S (2014–2015). Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 643, 10. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen foreta en foreløpig evaluering av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger i politiet i 2017, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 61 LS (2014–2015) *Endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)* og Innst. 306 S (2014–2015).

Direktoratet for forvaltning og IKT (Difi) er i brev datert 12. februar 2016 gitt i oppdrag å evalu-

ere nærpolitireformen, herunder arbeidet med ledelse, kultur og holdninger. Den foreløpige evalueringen av arbeidet med ledelse, kultur og holdninger skal leveres i 2017. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 645, 10. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir nedlagt med ny struktur, og komme tilbake til Stortinget med forslag til en slik ordning på egnet måte.»

Stortinget uttrykte ved behandlingen av Prop. 61 LS (2014–2015) *Om endringer i politiloven mv. (trygghet i hverdagen – nærpolitireformen)* en forventning om samlokalisering av politiets operasjonssentraler og brannvesenets 110-sentraler 1–3 steder i 2016, og at sentralene som samlokaliseres i 2016 må være etter lokalt samtykke. Regjeringen legger dette til grunn.

Stortinget har bedt regjeringen om å utforme en kompensasjonsordning for 110-sentraler som blir lagt ned med ny struktur. Det legges til grunn at ordningen skal ivareta kommuner som har investert i nye nødmeldingssentraler etter 2009, slik det fremgår av flertallets merknader i Innst. 306 S (2014–2015). Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 736, 18. juni 2015

«Stortinget ber regjeringen legge frem en ny stortingsmelding om samfunnssikkerhet og beredskap innen utgangen av 2016.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Dokument 3:7 (2014–2015) *Riksrevisjonens undersøkelse av Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med samfunnssikkerhet og beredskap* og Innst. 396 S (2014–2015).

Anmodningsvedtaket vil bli fulgt opp gjennom at regjeringen vil fremme en melding om samfunnssikkerhet for Stortinget innen utgangen av 2016. Meldingen skal drøfte og synliggjøre Regjeringens politikk på samfunnssikkerhetsområdet og peke ut videre retning for samfunnssikkerhetsarbeidet fremover.

Vedtak nr. 47, 26. november 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som bidrar til tryggere boligtransaksjoner for både kjøper og selger, herunder det varslede arbeidet om takstmenn, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Dokument 8:68 S (2014–2015) og Innst. 46 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 104, 3. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med at Stortingets anmodningsvedtak nr. 604 fra behandlingen av Meld. St. 12 (2014–2015) Utviklingsplan for kapasitet i kriminalomsorgen, jf. Innst. 305 S (2014–2015) besvares, foreta en kvalitetssikring av planer, kostnader og samfunnsøkonomisk nytte med tanke på utbygging av Vik fengsel i Sogn.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 1 (2015–2016) *Nasjonalbudsjettet 2016* og Innst. 2 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp i Prop. 122 S (2015–2016), jf. Innst. 400 S (2015–2016).

Vedtak nr. 114, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen sikre god helsefaglig, sosialfaglig og juridisk oppfølging av mennesker som er utsatt for menneskehandel og vurdere å opprette flere egnede botilbud og spesialiserte krisesentre for denne gruppen.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 117, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere tiltak som kan bidra til å sikre at politi, påtalemyndighet, tollvesenet, sikkerhetsansatte på flyplasser, barnevernsansatte, ansatte på asylmottak, helsepersonell, lærere m.m. får kompetanse til å kunne identifisere ofre for menneskehandel.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 118, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen styrke ROSA og vurdere å gjøre det om til et permanent tiltak og sikre økonomisk forutsigbarhet for tiltaket.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 119, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen styrke det internasjonale samarbeidet knyttet til bekjempelse av vår tids slaveri.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 120, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede om Koordineringsenheten for ofre for menneskehandel (KOM) har nødvendig myndighet til å utføre de oppgavene den er satt til å utføre.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 121, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at domstolene ved kjennelse kan gi politiet tillatelse til å foreta kommunikasjonsavlytting når noen med skjellig grunn mistenkes for handling eller forsøk på handling som rammes av straffeloven (1902) § 224.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Justis- og beredskapsdepartementet fremmet 19. februar 2016 Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)*. I den forbindelse ble vedtak nr. 121 fulgt opp.

Vedtak nr. 122, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere om «slaveri og tilsvarende omstendigheter» bør tas inn som nye straffalternativ i straffeloven (1902) § 224, jf. GRETA's anbefaling.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 123, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for å gi mennesker, hvor det er sannsynliggjort at de er ofre for menneskehandel, oppholdstillatelse i Norge.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad, Line Henriette Hjemdal, Geir Jørgen Bekkevold og Rigmor Andersen Eide om bekjempelse av vår tids slaveri, jf. Dokument 8:91 S (2014–2015) og Innst. 62 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 125, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede forslag om dagens praktisering av Dublin III-forordningen i tilstrekkelig grad tar hensyn til behovene til mennesker som er utsatt for menneskehandel.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja om å styrke rettssikkerheten og oppfølgingen av mennesker som utsettes for menneskehandel i prostitusjon, jf. Dokument 8:116 S (2014–2015) og Innst. 90 S (2015–2016).

Ofre for menneskehandel kan søke om beskyttelse i Norge. Dublin III-forordningen inneholder kriterier og ordninger for å avgjøre hvilken medlemstat som er ansvarlig for behandlingen av en søknad om beskyttelse – formålet er blant annet å unngå sekundærmigrasjon og «asyl-shopping». Forordningen gir for øvrig ingen føringer for hvordan medlemsstatene skal ivareta ev. særlige behov hos asylsøkerne. Slike vurderinger må foretas etter andre instrumenter, som FNs barnekonvensjon, Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel mv. Alle medlemstatene i Dublin-samarbeidet er imidlertid forpliktet til å bekjempe menneskehandel. Utlendingsmyndighetene legger i utgangspunktet til grunn at medlemstatene oppfyller sine forpliktelser, og at de har tiltak for å ivareta personer som er utsatt for menneskehandel.

Unntaksregler åpner for at en asylsøknad kan realitetsbehandles i Norge, selv om en annen medlemsstat er ansvarlig i henhold til Dublin III-forordningen (suverenitetsprinsippet). Terskelen for å unnta fra Dublin-prosedyre i menneskehandelsaker er etter gjeldende rett svært høy.

Europakommisjonen la 4. mai 2016 frem forslag til endringer i Dublin III-forordningen. I det foreløpige forslaget innsnevres statenes mulighet til likevel å ta en sak til realitetsbehandling selv om staten ikke er den ansvarlige staten etter regelverket. Endringen skal forhindre sekundærmigrasjon og effektivisere saksbehandlingen. Dersom forslaget vedtas, vil det innebære at medlemsstatene ikke lenger kan gjøre unntak fra Dublin-prosedyren i menneskehandelsaker. Det er ventet at denne prosessen vil bli ferdigstilt i 2016/2017. Endelig utforming av forordningen vil få betydning for utformingen av norsk regelverk og praksis. På det nåværende tidspunkt anses det derfor ikke hensiktsmessig å foreta en utredning av hvorvidt dagens praktisering av Dublin-regelverket i tilstrekkelig grad tar hensyn til ofre for menneskehandel.

Det presiseres at dersom et offer for menneskehandel allerede har fått innvilget asyl eller annen form for beskyttelse i et annet land, behandles ikke saken etter Dublin-regelverket, og søknaden kan avslås uten realitetsbehandling, jf. første asyllandprinsippet.

Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 126, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede refleksjonsperioden for ofre for menneskehandel, samt tydeliggjøre regelverket.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja *om å styrke rettssikkerheten og oppfølgingen av mennesker som utsettes for menneskehandel i prostitusjon*, jf. Dokument 8:116 S (2014–2015) og Innst. 90 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 127, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen vurdere hvordan organisasjoner kan sikres bedre forutsigbar-

het og kontinuitet i arbeidet med å hjelpe mennesker utsatt for menneskehandel.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja *om å styrke rettssikkerheten og oppfølgingen av mennesker som utsettes for menneskehandel i prostitusjon*, jf. Dokument 8:116 S (2014–2015) og Innst. 90 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 129, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen sikre at barn som forsvinner fra asylmottak blir ettersøkt og at det settes inn særlige tiltak for å hindre at de blir utsatt for menneskehandel og utnyttet i prostitusjon.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Trine Skei Grande, Ola Elvestuen og Abid Q. Raja *om å styrke rettssikkerheten og oppfølgingen av mennesker som utsettes for menneskehandel i prostitusjon*, jf. Dokument 8:116 S (2014–2015) og Innst. 90 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er omtalt under vedtak 364.

Vedtak nr. 130, 7. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å endre straffeloven slik at den som leier ut lokaler og forstår at lokalet blir brukt til sosial dumping eller utviser grov uaktsomhet i denne sammenheng, skal kunne straffes.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jenny Klinge og Per Olaf Lundteigen om endring av straffeloven slik at utleier kan holdes ansvarlig ved ulovlig virksomhet i lokaler som blir leid ut, jf. Dokument 8:117 S (2014–2015), Innst. 63 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling. Departementet tar sikte på å følge opp vedtaket ved å sende forslag på høring. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 360, 17. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen intensivere arbeidet med å digitalisere straffesakskjeden med tanke på å øke antall rettsmøter med digitale dokumenter.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 6 S (2015–2016).

I 2017 igangsettes Digitale domstoler. Prosjektet innebærer at saksbehandlingen i de 12 største tingrettene, lagmannsrettene og Høyesterett fulldigitaliseres. Saksbehandlingen før, under og etter hovedforhandling skal foregå papirløst. Det samme gjelder kommunikasjon med eksterne aktører, herunder bl.a. politiet, kriminalomsorgen og advokater. Videre skal det utarbeides en ny løsning for digital informasjonsutveksling av straffesaksdokumenter mellom politiet, domstolene og kriminalomsorgen gjennom Stifinner II. Satsingen på nye saksbehandlingsløsninger i domstolene fullføres i 2017. Regjeringen foreslår å bevilge 28 mill. kroner til Digitale domstoler, 26 mill. kroner til Stifinner II og 34 mill. kroner til nye saksbehandlingsløsninger i domstolene i 2017. Anmodningsvedtaket er med dette fulgt opp.

Vedtak nr. 361, 17. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen sikre at regelverk knyttet til permisjoner fra soning praktiseres fleksibelt slik at rehabiliteringstilbud i regi av frivillige organisasjoner kan gjennomføres under soningsperioden.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 6 S (2015–2016).

Straffegjennomføringsloven (§ 33) med tilhørende forskrifter (§ 3-30 og 3-31) gir domfelte i fengsel mulighet for permisjon til samvær med familie, venner eller andre aktiviteter som kriminalomsorgen godkjenner. På bakgrunn av Stortingets anmodningsvedtak har Justis- og beredskapsdepartementet gjennomgått regelverket, samt bedt Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) om en vurdering. Departementets og KDIs vurdering er at dagens regelverk for permisjon fra fengsel balanserer hensynet til formålet bak straffen og behovet for nødvendig fleksibilitet. Innenfor visse felles rammer foretar kriminalomsorgen en konkret skjønnsutøvelse hvor formålet med permisjonen vurderes opp domfeltes situasjon, sikkerhetsmessige hensyn og den allmenne rettsoppfatning.

Dersom vilkårene for permisjon er til stede, vil det innenfor dagens regelverk være fullt mulig for innsatte å delta i rehabiliterende tiltak utenfor fengselet i regi av offentlig eller frivillige organisasjoner.

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 362, 17. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen i større grad gi tilskudd til frivillige organisasjoner gjennom avtaler over flere år.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 6 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket vil bli fulgt opp ved at Justis- og beredskapsdepartementet i noe større grad vil vektlegge bevilgningsmessig kontinuitet som tildelingskriterium i tilskuddsordningene til frivillige organisasjoner på departementets budsjett. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 363, 17. desember 2015

«Innenfor vedtatt budsjettramme å øremerke 8 mill. kroner til Kripos til etterforskning av overgrep på nett.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 6 S (2015–2016).

Justis- og beredskapsdepartementet har i tildelingsbrevet til Politidirektoratet for 2016 bedt direktoratet om å følge opp Stortingets vedtak gjennom å øremerke ytterligere 2 mill. kroner innenfor rammen slik at Kripos samlet disponerer 8 mill. kroner til etterforskning av overgrep på nett. Anmodningsvedtaket er med dette fulgt opp.

Vedtak nr. 364, 17. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen opprette dedikerte etterforskningsteam for å bekjempe menneskehandel i alle politidistrikt, etter modell fra EXIT-gruppen i Hordaland politidistrikt.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 6 S (2015–2016).

Angående vedtakene 114, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 126, 127, 129 og 364:

Justis- og beredskapsdepartementet, Arbeids- og sosialdepartementet, Barne- og likestillingsde-

partementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Utenriksdepartementet utarbeider en handlingsplan mot menneskehandel. Arbeidet ledes av Justis- og beredskapsdepartementet. Anmodningsvedtakene vil bli fulgt opp gjennom tiltak i handlingsplanen. Planen lanseres høsten 2016. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 365, 17. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen frembringe kunnskap om hvordan generell bevæpning påvirker politiets oppgaveløsning.»

Dokumentet som ligger til grunn for vedtaket er Innst. 130 S (2015–2016) *Innstilling fra justiskomiteen om redegjørelse av justis- og beredskapsministeren i Stortingets møte den 2. juni 2015 om midlertidig bevæpning av politiet.*

Regjeringen har satt ned et utvalg som skal utrede fremtidig bevæpningsmodell for norsk politi. Utvalget skal se på erfaringene med midlertidig bevæpning og praktiseringen av ordningen med fremskutt lagring av våpen i politiets kjøretøy. Regjeringen mener det er nødvendig å utrede behovet for om politiet skal være bevæpnet på en mer permanent basis ut fra tjenestens art eller ved tjeneste på bestemte steder. Bevæpningspraksis og erfaringer fra andre relevante land skal redegjøres og drøftes. Utvalget startet arbeidet i august 2016 og skal levere sin innstilling våren 2017. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 453, 18. desember 2015

«1. Stortinget ber regjeringen bruke den kompetanse den har etter gjeldende lovgivning til å frita nåværende og tidligere tjenestemenn for taushetsplikt overfor granskingskommissjonen for brannen på Scandinavian Star.

2. Stortinget ber alle offentlige myndigheter å stille til rådighet for kommissjonen ethvert materiale som kommissjonen anser kan være av interesse for saken.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Innst. 143 S (2015–2016) *Innstilling fra Stortingets presidentskap vedrørende granskingskommissjon for brannen på Scandinavian Star.*

Justis- og beredskapsdepartementet har fått bekreftet at utvalget vil ta kontakt når det blir

aktuelt å be om taushetsbelagte opplysninger. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 520, 14. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen sikre en god oppfølging for dem som er dømt til særreaksjon på grunnlag av gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, for å sikre god tilbakeføring til samfunnet og forhindre at den kriminelle aktiviteten vedvarer etter at særreaksjonen er opphørt.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 122 L (2014–2015) *Endringer i straffeloven 2005 mv. (strafferettslige særreaksjoner m.m.)* og Innst. 179 L (2015–2016). Ansvar for rapportering av oppfølging av vedtaket er overført til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 521, 14. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen starte en evaluering senest tre år etter at lovendringen er trådt i kraft.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 122 L (2014–2015) *Endringer i straffeloven 2005 mv. (strafferettslige særreaksjoner m.m.)* og Innst. 179 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Ved lov 29. april 2016 nr. 7 ble virkeområdet for de strafferettslige særreaksjonene utvidet, slik at personer som er strafferettslig utilregnelige og som begår gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, skal kunne idømmes slik reaksjon. Stortinget har bedt regjeringen starte en evaluering av lovendringen senest tre år etter at den er trådt i kraft. Slik evaluering vil foretas ved samarbeid mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 522, 14. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det føres årlig statistikk over hvor mange som dømmes til særreaksjon på grunnlag av gjentatte lovbrudd av samfunnsskadelig eller særlig plagsom art, hvilke tiltak som har vært

prøvd før domfellelse, og over hvilken behandling og oppfølging disse får.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 122 L (2014–2015) *Endringer i straffeloven 2005 mv. (strafferettslige særreaksjoner m.m.)* og Innst. 179 L (2015–2016). Ansvar for rapportering av oppfølging av vedtaket er overført til Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 568, 5. april 2016

«Stortinget ber regjeringen komme med forslag i den kommende Svalbard-meldingen til hvordan økt fiskeri og annen høsting av marine ressurser kan gi positive ringvirkninger for Svalbard.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransekraftig sjømatindustri* og Innst. 215 S (2015–2016).

Regjeringen la fram Meld. St. 32 (2015–2016) *Svalbard* 11. mai 2015. Anmodningsvedtak nr. 568 (2015–2016) ble fremsatt i forbindelse med Stortingets behandlingen av Meld. St. 10 (2015–2016) *En konkurransekraftig sjømatindustri*, 5. april i år. Det var følgelig ikke mulig å utarbeide forslag i henhold til anmodningsvedtaket i tide til at disse kunne tas inn i Meld. St. 32 (2015–2016). Det er imidlertid vist til vedtaket i meldingen om Svalbard og det varsles her at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget om dette. Det er for øvrig en egen omtale av fiskerivirksomhet i meldingen om Svalbard. Det vises her bl.a. til at «(d)et har tradisjonelt ikke vært kommersiell landing og mottak av fisk og sjømat på Svalbard og den sjømaten som har vært omsatt og konsumert har i hovedsak kommet fra fastlandet. I den senere tid har det vært en økende interesse for å etablere fiskemottak og for å utvikle ulike reiselivskonsepter knyttet til lokalmat som involverer kommersiell landing av fisk og sjømat på Svalbard. På nåværende tidspunkt er det imidlertid usikkert hvor aktuelt det vil være å lande fangst på Svalbard. Det vil avhenge av fiskets art og fiskeflåtens karakter i området.» Det fremgår videre av meldingen at «(r)egjeringen (vil) legge til rette for slik sjømatnæring knyttet til lokalmat og reiseliv». For øvrig omtale vises det her til Meld. St. 32 (2015–2016), men som nevnt vil regjeringen også komme tilbake til Stortinget med forslag til hvordan anmodningsvedtak nr. 568 følges opp.

Vedtak nr. 607, 14. april 2016

«Stortinget ber regjeringen utrede behovet for egne kvinneavdelinger i flere fengsler og vurdere opprettelse av flere egne kvinnefengsler.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 7 (2015–2016) *Likestilling i praksis – Like muligheter for kvinner og menn* og Innst. 228 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Det vises til omtale under programkategori 06.30 Kriminalomsorg om kvinners soningsforhold.

Vedtak nr. 654, 12. mai 2016

«Stortinget ber regjeringen også ivareta hensynet til kvinners soningsforhold ved nyutbygging, rehabilitering og i kommende stortingsmeldinger om forholdene i kriminalomsorgen.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kari Henriksen, Anette Trettebergstuen, Stine Renate Håheim og Lene Vågslid om kvinner i fengsel., jf. Dokument 8:56 S (2015–2016) og Innst. 264 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Det vises til omtale under programkategori 06.30 Kriminalomsorg om kvinners soningsforhold.

Vedtak nr. 655, 12. mai 2016

«Stortinget ber regjeringen etablere nasjonale retningslinjer for statens barnehus innen 1. oktober 2016.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Lene Vågslid, Christian Tynning Bjørnø, Tove Karoline Knutsen, Lise Christoffersen, Sonja Mandt, Stine Renate Håheim, Kari Henriksen og Hadia Tajik om nasjonale retningslinjer for barnehusene, jf. Dokument 8:62 S (2015–2016) og Innst. 259 S (2015–2016).

Politidirektoratet leder en arbeidsgruppe med oppdrag om å utvikle felles retningslinjer for virksomheten i barnehusene. Målsettingen er å sikre enhetlig behandling og lik kvalitet for drift av barnehusene i hele landet. For å sikre alle sider ved barnehusenes drift, samt legge til rette for en for-

malisert samarbeidsstruktur mellom berørte instanser, deltar Helsedirektoratet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i arbeidsgruppen. Arbeidet skal ferdigstilles innen 1. november 2016. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 806, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av reglene om bruk, oppbevaring og sletting av overskuddsinformasjon i lys av at omfanget av overskuddsinformasjon har potensial til å øke vesentlig ved gjennomføringen av forslagene i Prop. 68 L (2015–2016), og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)* og Innst. 343 L (2015–2016).

Reglene om sletting av opplysninger innhentet ved kommunikasjonskontroll mv. er nedfelt i straffeprosessloven § 216 g. Bestemmelsen ble endret ved lov 21. juni 2013 nr. 86, men er ikke iverksatt. Begrunnelsen for dette er at iverksetting forutsetter at det gis nærmere forskrifter som ennå ikke er ferdigstilte. I lys av Stortingets anmodningsvedtak vil departementet foreta en ny gjennomgang av reglene om sperring og sletting av blant annet overskuddsinformasjon. Departementet tar sikte på å sende forslag til regelverksendringer på høring våren 2017. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 807, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sikre at Kommunikasjonskontrollutvalget fører oversikt over antall saker med unnlatt underretning, hvilke straffebud personen har vært mistenkt for brudd på, hvilke typer skjulte tvangsmidler som er tatt i bruk og begrunnelsen for den unnlatte underretningen, slik at det er mulig å følge utviklingen politisk over tid, og unngå formålsutglidning.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)* og Innst. 343 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 808, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen foreta en evaluering av Kommunikasjonsutvalget 3–5 år etter lovendringene knyttet til skjulte tvangsmidler er trådt i kraft.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)* og Innst. 343 L (2015–2016).

Justis- og beredskapsdepartementet vil foreta en evaluering av Kommunikasjonsutvalget 3–5 år etter lovendringene knyttet til skjulte tvangsmidler er trådt i kraft. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 809, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang og evaluering av bruken av dataavlesing før det har gått fem år, og på egnet måte presentere resultatet for Stortinget.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 68 L (2015–2016) *Endringer i straffeprosessloven mv. (skjulte tvangsmidler)* og Innst. 343 L (2015–2016).

Justis- og beredskapsdepartementet vil, etter at reglene har fått virke en tid, vurdere hvordan en evaluering best kan gjennomføres i tråd med Stortingets ønske. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 810, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake med forslag til forbedringer i regelverket for taushetsplikt i saker som omhandler volds- og overgrepssatte barn, dersom de ulike utredningene påpeker behov for endringer.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold *om behandling av barn og unge som begår overgrep*, jf. Innst. 337 S (2015–2016) og Dokument 8:55 S (2015–2016).

Det vises til tiltak 14 i *En god barndom varer livet ut. Tiltaksplan for å bekjempe vold og seksuelle overgrep mot barn og ungdom (2014–2017)*. I tråd med tiltaket vil Justis- og beredskapsdepartementet i samarbeid med andre berørte departementer følge opp arbeidet knyttet til bestemmelser om taushetsplikt og opplysningsplikt i forvaltningen. Målet er å komme fram til en entydig forståelse som kan danne grunn for en felles, tverrsektoriell veileder, som i stor grad kan erstatte de eksisterende veilederne på området. Dersom det avdekkes behov for det, kan det eventuelt også gjennomføres endringer i gjeldende lovbestemmelser. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 818, 8. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere om avhør av barn og unge under 16 år som er mistenkt for seksuelle overgrep, skal gjennomføres ved Statens barnehus.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjell Ingolf Ropstad, Olaug V. Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold om *behandling av barn og unge som begår overgrep*, jf. Dokument 8:55 S (2015–2016) og Innst. 349 S (2015–2016).

Det er faglige gode argumenter for at avhør av barn under 16 år som er mistenkt for overgrep skal gjennomføres ved Statens barnehus. Justis- og beredskapsdepartementet vil utrede de praktiske og økonomiske konsekvenser av en slik endring. Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til Statens barnehus i 2017 med 15 mill. kroner, herunder 5 mill. kroner som en videreføring av bevilgning i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 (skal bidra til redusert ventetid). Samtidig er dagens ressursituasjon ved barnehusene krevende. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 955, 16. juni 2016.

«Stortinget ber regjeringa i styringa av sentralforvaltninga ha som ein føresetnad at ein i alminnelegheit godtek og bøyer seg for oppfatninga til Sivilombodsmannen.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er fra dokumentet «*Særskilt melding fra Sivilombuds-*

mannen – Kommunal- og moderniseringsdepartementet følger ikke Sivilombudsmannens uttalelser», jf. Dokument 4:2 (2015–2016) og Innst. 376 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 1001, 17. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen åpne for at midlene som gis gjennom tilskuddsordningen til spesielle rettshjelpiltak (kap. 470 post 72), også skal kunne benyttes til rettspolitisk arbeid, etter som rettspolitisk arbeid er en naturlig del av rettssikkerhetsarbeidet som de frivillige organisasjonene bedriver.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 2 (2015–2016) *Revidert nasjonalbudsjett 2016* og Innst. 400 S (2015–2016).

Tilskuddsregelverket for 2017 vil bli revidert slik at det også åpnes for at tilskuddsmidlene kan benyttes til rettspolitisk arbeid. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Anmodningsvedtak under Innvandrings- og integreringsministeren

Vedtak nr. 10, 13. oktober 2015

«Stortinget ber regjeringen snarest legge fram en sak for Stortinget om hvordan den følger opp enigheten i EU om fordeling av ansvar for flyktninger og asylsøkere.

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 152 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (tilleggsbevilgning som følge av økning i antallet asylsøkere til Norge)* og Innst. 20 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen foreslo i Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) at Norge deltar i EUs relokaliseringsprogram ved å ta imot 1 500 asylsøkere over to år, med sikte på 750 i 2016, fra andre land i Europa. Stortinget sluttet seg til forslaget. Deltakelsen skal skje på grunnlag av bilaterale avtaler med henholdsvis Hellas og Italia. Bilaterale avtaler ble inngått våren 2016. Avtalene angir hvilke prosedyrer som skal følges. Overføringene til andre land har vært relativt beskjeden da få, om noen, land ventes å nå måttalene for 2016.

Ved en inkurie ble det ikke i Prop. 152 (2014–2015) S referert til anmodningsvedtak nr. 10. Finanskomiteen og flertallet i Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader til redegjørelsen i henholdsvis Innst. 2 S (2015–2016) og Innst. 16 S (2015–2016).

Regjeringen foreslår å bevilge 12,2 mill. kroner i 2017 til arbeidet med relokalisering av flyktninger og å videreføre det norske bidraget til det europeiske samarbeidet i en fortsatt krevende flyktningssituasjon, jf. omtale under kap. 490, post 01. Regjeringen foreslår videre å bevilge til sammen 33,6 mill. kroner til politiet og UDI knyttet til saksbehandling og registrering av asylsøkere som skal relokaliseres til Norge, jf. omtale under kap. 440, post 01, kap. 490, post 01 og kap. 490, post 22.

Vedtak nr. 11, 13. oktober 2015

«Stortinget ber regjeringen redegjøre for hvordan Dublin-regelverket håndteres fra norsk side i den aktuelle situasjonen, hensiktsmessigheten i å bruke ressurser på å returnere asylsøkere til førsteland og mulige konsekvenser av ikke å gjøre det.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 152 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (tilleggsbevilgning som følge av økning i antallet asylsøkere til Norge)* og Innst. 20 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket var knyttet til den ekstraordinære situasjonen høsten 2015. Dublin-regelverket ble fra norsk side håndtert på vanlig måte høsten 2015. Justis- og beredskapsdepartementet er imidlertid kjent med at Norge ble ansvarlig for ca. 200 asylsaker der det forelå et klart ansvarsgrunnlag etter Dublinforordningen, men der fristen for Norge til å sende anmodning til et annet medlemsland gikk ut. Se også svar på skriftlig spørsmål nr. 1363 fra stortingsrepresentant Helga Pedersen.

I EU-forordning nr. 604/2013, Dublin III-forordningen, oppstilles rettsregler som fastslår hvilket land som er ansvarlig for å behandle en søknad om asyl. Alle medlemsland pålegges å ta over/ta tilbake en asylsøker som er deres ansvar i henhold til forordningen. Formålet med samarbeidet er å sikre at en asylsøker gis tilgang til asylsøknadsprosedyrene, og samtidig unngå såkalt «asyl-shopping»; at en søker som får avslag på sin søknad reiser videre til et annet land og legger beslag på saksbehandlingsressurser der også.

En andel av asylsøkerne som kommer til Norge vil normalt kunne sendes tilbake til et annet ansvarlig Dublin-land. Gjennom Dublin-samarbeidet slipper Norge å realitetsbehandle asylsøknader samtidig som Norge kan legge til grunn at søkeren blir behandlet på en tilfredsstillende måte i det ansvarlige landet.

Uten norsk deltakelse ville Norge måttet fremforhandle avtaler med hvert land om tilbaketakelse av asylsøkere, noe som ville vært svært utfordrende da alle andre europeiske land forholder seg til Dublin-regelverket for håndtering av slike spørsmål. Uten rettslig bindende forpliktelser om overføring av asylsøkere risikerer Norge å bli ansvarlig for alle asylsøkere som kommer til Norge. Norge ville dermed blitt veldig attraktivt for asylsøkere som hadde fått avslag i et annet europeisk land. Asylankomstene til Norge ville derfor kunne øke dersom Norge ikke hadde vært med i Dublin-samarbeidet.

Norges deltakelse i Dublin-samarbeidet er også en konsekvens av Norges deltakelse i Schengen-samarbeidet.

Anmodningsvedtaket anses fulgt opp gjennom redegjørelsen over.

Vedtak nr. 12, 13. oktober 2015

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en sak med mulige forenklinger i registrering og mottak av flyktninger, mulige tiltak for å få ned saksbehandlingstider og andre forbedringer som kan korte ned tiden fra ankomst til bosetting.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 152 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (tilleggsbevilgning som følge av økning i antallet asylsøkere til Norge)* og Innst. 20 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Utlendingsdirektoratet og Politidirektoratet ved Politiets utlendingsenhet har satt ned et prosjekt som skal se på samhandling mellom etatene i asylsaksbehandlingen. De skal særlig se på den innledende registrerings- og mottaksfasen. Prosjektets arbeid vil inngå som en del av grunnlaget for oppfølging av anmodningsvedtaket.

Når det gjelder å sikre raskere bosetting har regjeringen dette som et av sine definerte mål. Det vises til programkategori 06.95.

Vedtak nr. 13, 13. oktober 2015.

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en vurdering av forslag til nye kriterier som gjør det enklere å få midlertidig arbeidstillatelse mens asylsøknaden er til behandling.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 152 S (2014–2015) *Endringer i statsbudsjettet 2015 under Justis- og beredskapsdepartementet mv. (tilleggsbevilgning som følge av økning i antallet asylsøkere til Norge)* og Innst. 20 S (2015–2016).

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.6: «Regjeringen vil fjerne kravet om gjennomført asylintervju som vilkår for midlertidig arbeidstillatelse, og i stedet innføre som vilkår at det er høy sannsynlighet for at asylsøkeren vil få oppholdstillatelse i Norge. Krav om avklart identitet står fast.»

Komiteen skriver i Innst. 399 S (2015–2016): «Komiteen viser til at regjeringen foreslår å fjerne kravet om gjennomført asylintervju som vilkår for midlertidig arbeidstillatelse, og i stedet innføre som vilkår at det er høy sannsynlighet for at asylsøkeren vil få oppholdstillatelse i Norge. Kravet om avklart identitet forandres ikke. Komiteen understreker viktigheten av at det legges til rette for at asylsøkere i større grad gis mulighet til å arbeide mens asylsøknaden er til behandling. Muligheten til å arbeide og forsørge seg selv vil gi mange motivasjon og mening i norskopplæring og kvalifisering.»

Justis- og beredskapsdepartementet sendte på denne bakgrunn 14. juli 2016 på høring forslag til endringer i utlendingslovens bestemmelse om asylsøkeres adgang til arbeid under søknadsbehandlingen. Endringen innebærer at man i et nytt annet ledd innfører unntak fra vilkåret om gjennomført asylintervju. Unntaket foreslås å gjelde for asylsøkere som med høy sannsynlighet vil få oppholdstillatelse i Norge. Det foreslås også to følgeendringer i utlendingsforskriften. Anmodningsvedtaket er med dette fulgt opp.

Vedtak nr. 31, 16. november 2015

«Stortinget ber regjeringen på grunn av den korte tidsfristen og mangelen på høring komme tilbake til Stortinget med en evaluering av lovendringene i løpet av to år. Denne evalueringen må gi rom for en høring.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 16 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven (innstramminger)* og Innst. 391 L (2015–2016). Arbeidet med å evaluere lovendringene vil skje i henhold til Stortingets anmodningsvedtak. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 33, 17. november 2015

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endringer for å redusere fraværet fra introduksjonsprogrammet, og regler som sikrer kvinners deltakelse i introduksjonsprogram og norskundervisning også under fødselspermisjon.»

Grunnlaget for vedtaket fremgår av Stortingets behandling av Prop. 130 L (2014–2015) *Endringer i introduksjonsloven (tiltak for økt gjennomføring av plikt til opplæring og kvalifisering)*, jf. Innst. 45 L (2015–2016).

Regjeringen la 19. februar 2016 frem Meld. St. 16. (2015–2016) *Fra utenforskap til ny sjanse. Samordnet innsats for voksnes læring*. Vedtaket er omtalt i kap. 4.3.1 og 4.6.3 i Meld. St. 16. Kirke-, utdannings- og forskningskomiteen hadde følgende merknad i Innst. 362 S (2015–2016). Komiteen viser til at det er en lavere andel kvinner enn menn som går over i arbeid eller utdanning etter introduksjonsprogrammet. Noe av årsaken til dette kan være opphold eller mer ujevn progresjon som følge av permisjon eller omsorg for barn. I meldingen varsler regjeringen at den vil vurdere hvordan de deltakerne i introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap som har omsorgspermisjon, kan følges tettere opp for å motivere dem til å gjenoppta kvalifiseringen etter permisjonen.

11. mai 2016 la regjeringen frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Vedtak er også omtalt i kap. 5.4.3 i Meldt. St. 30.

Det vises for øvrig til merknad fra Kommunal- og forvaltningskomiteen på side 26 i Innst. 399 S (2015–2016).

Regjeringen vil endre regelverket og legge til rette for at deltakere i introduksjonsprogrammet og opplæring i norsk og samfunnskunnskap skal kunne få tilbud om opplæring mens de er i permisjon. Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 68, 3. desember 2015.

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 1 (2015–2016) *Nasjonalbudsjettet 2016*, Prop. 1 S (2015–2016), Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016), Prop. 1 S Tillegg 2 (2015–2016) og Innst. 2 S (2015–2016).

Vedtak nr. 68.1

«Stortinget ber regjeringen prioritere arbeidet med rask retur av personer som har fått avslag på sin asylsøknad, og i særdeleshet prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover. Videre bes regjeringen kontinuerlig sørge for at aktuelle myndigheter har tilstrekkelig med ressurser for å kunne drive et effektivt returarbeid. Regjeringen bes videre om å foreslå at utgifter knyttet til utsendelse av straffedømte utlendinger skiller ut i egen post, som gjøres til en overslagsbevilgning.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen har rask retur som et av sine mål for migrasjonskjeden. Det vises til omtale i del II, pkt. 3.53 om returarbeidet.

Regjeringen foreslår å opprette en ny post på statsbudsjettet for 2017; kap. 440, post 25. Formålet med posten er å tilrettelegge for at politiet hurtig kan øke antallet uttransporteringer dersom behovet og muligheten oppstår. På posten føres de variable utgiftene til retur av asylsøkere med avslag, bort- og utviste og dublinere.

Regjeringen foreslår å øke bevilgningen til retur med 105,0 mill. kroner, jf. omtale under kategori 06.40. Det foreslås i tillegg å øke bevilgningen til returarbeid i asylmottak med 5,0 mill. kroner jf. omtale under programkategori 06.90.

Vedtak nr. 68.1.1

«Stortinget ber regjeringen vurdere endring i forskrift til utlendingsloven for å redusere anketiden fra tre uker, for søkere som åpenbart ikke har beskyttelsesbehov.»

Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramninger II)*. Her foreslås det en ny paragraf § 94 a Klagefrist ved åpenbart grunnløse asylsøknader, som lyder: «*Dersom Utlendingsdirektoratet ved behandlingen av en søknad om beskyttelse anser det*

som åpenbart at vilkårene i §§ 28, 28 a og 73 ikke er oppfylt, er fristen for å klage én uke fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven § 29 annet til fjerde ledd.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Stortinget vedtok forslaget 10. juni 2016. Lovendringen trådte i kraft 1. september 2016.

Vedtak nr. 68.1.2

«Stortinget ber regjeringen intensivere samarbeid med IOM for å sikre økonomiske incentiver til rask retur av grunnløse asylsøkere.»

Anmodningen forstås slik at Stortinget ber om at ordningen med assistert retur styrkes ved å i økt grad legge til rette for assistert retur.

IOM er en viktig samarbeidspartner for assistert retur og retur- og reintegreringsprogram i opprinnelsesland, og har vært hovedleverandør for norske myndigheter siden oppstarten av VARP (Voluntary Assisted Return Programme) i 2002. VARP er et generelt returprogram som tilbyr finansiert hjemreise. Samtidig samarbeider norske myndigheter med flere aktører på feltet. For retur- og reintegreringsprogrammet til Somalia har UDI for eksempel en avtale med Dansk flyktningshjelp. For returprogrammet til Etiopia er etiopiske myndigheter samarbeidspartner. For å redusere sårbarheten på tjenesten anser departementet det som viktig å utvide antall samarbeidspartnere. Justis- og beredskapsdepartementet har derfor anmodet UDI om å utrede mulighetene for alternative samarbeidspartnere i løpet av høsten 2016.

Anmodningsvedtaket er med dette fulgt opp.

Vedtak nr. 68.1.3

Vedtak nr. 68.1.3.1

«Stortinget ber regjeringen utvide 48-timersregelen til å omfatte flere land, der det foreligger et faglig grunnlag for dette.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 27. april 2016 fram GI-06/2016. *Instruks om nye land på listen over asylsøkere som skal behandles etter reglene i 48-timersprosedyren*. Instruksen slo fast at Armenia, Botswana, Ghana, India, Namibia og Tanzania legges til listen over land som anses å fylle vilkårene for at sakene fra asylsøkere herfra kan behandles etter Utlendingsdirektoratets 48-

timersprosedyre. Utlendingsdirektoratet (UDI) foretar fortløpende vurderinger av om nye land kan legges til listen over land som anses å fylle vilkårene for at sakene fra asylsøkere herfra kan behandles etter reglene i 48-timersprosedyren.

Vedtak nr. 68.1.3.2

«Stortinget ber regjeringen styrke dialogen med de sentrale returlandene.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen jobber kontinuerlig med å styrke dialogen med de sentrale returlandene.

Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet har i samarbeid utarbeidet landspesifikke handlingsplaner for retur for viktige opprinnelsesland for irregulære migranter. Målet er å innarbeide hensynet til migrasjonskontroll og retur i Norges samlede bilaterale relasjoner med disse landene.

Vedtak nr. 68.1.4

«Stortinget ber regjeringen fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandlingen for å sikre raskere returer av personer som ikke har behov for beskyttelse.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet skrev i tildelingsbrev til Utlendingsdirektoratet for 2016: «*God måloppnåelse avhenger av at utlendingsforvaltningen samarbeider tett og foretar samordnede valg og prioriteringer, herunder fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandling for å sikre raskere retur av personer som ikke har behov for beskyttelse.*»

Vedtak nr. 68.1.5

«Vurdere sentrale sider ved norsk utlendingslovgivning og gjennomgå norsk praksis der Norge har en annen vurdering av beskyttelsesbehovet for ulike nasjonaliteter sammenlignet med praksis i land det er naturlig å sammenligne oss med. Regjeringen bes fortløpende vurdere forslag til lovendringer, forskriftsendringer og justere aktuelle instruksjoner med sikte på å oppnå innstramminger.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen foretar en løpende vurdering av situasjonen på utlendingsfeltet, herunder praksis i land det er naturlig å sammenligne oss med. Regjeringen har blant annet nylig foretatt en gjennomgang av norsk asylpraksis for Afghanistan og Irak og sammenlignet denne med praksis i noen utvalgte europeiske land. Gjennomgangen viste at norsk praksis samsvarer godt med praksis i andre land. Behovet for nye gjennomganger vurderes fortløpende ut fra ankomstsituasjonen og utviklingen i asylsøkernes opprinnelsesland.

Vedtak nr. 68.1.6

«Sikre en effektiv ID-avklaring og samarbeide med nærstående land om dette.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen har rask ID-avklaring som ett av målene i migrasjonskjeden. Politiet er styrket betydelig på ID-området, både når det gjelder asylsøkere samt med hensyn til å etterforske saker hvor utlendinger kan ha blitt gitt tillatelse på feilaktig identitet. Gjennom Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) ble politiet styrket med 18,8 millioner kroner til ID-etterforskning i en tidlig fase.

Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)*. Regjeringen foreslo endring av utlendingsloven § 100 og § 100 a om opptak og behandling av biometrisk personinformasjon i form av ansiktsfoto og fingeravtrykk i utlendingsaker. Regjeringen foreslo at det gis hjemmel for å oppta og registrere fingeravtrykk og ansiktsfoto rutinemessig av alle borgere fra land utenfor EØS-området (tredjelandborgere) som søker oppholdstillatelse i Norge og lagre disse i et nasjonalt register. Det ble også foreslått at det gis hjemmel for at fingeravtrykk og fotografi av utlendinger som søker visum til Norge, som i dag bare registreres i den felles Schengen-databasen, Visa Information System (VIS), også kan lagres i et nasjonalt register. Formålet er kontroll med utlendingers identitet.

Lovendringene ble vedtatt av Stortinget. Regjeringen foreslår at det bevilges 17 mill. kroner i 2017 til investeringer som er nødvendige for at endringene skal kunne gjennomføres.

Regjeringen foreslår videre å øke bevilgningen til politiet med til sammen 64 mill. kroner for å styrke kontrollen av identitet til personer som reiser inn i og oppholder seg i riket, samt til å forebygge og bekjempe ulovlig opphold og kriminali-

tet som baserer seg på falsk ID og misbruk av ID, jf. omtale under kap. 440, post 01 og kap. 490, post 45. Midlene skal gå til flere mobile håndholdte enheter som muliggjør identitetskontroll, etablere taps- og verifikasjonssystem for offentlige og private aktører, samt forberede nasjonalt ID-kort til utenlandske borgere og verifikasjon av utenlandske ID-dokumenter.

Vedtak nr. 68.1.7

«Opprette en hurtigfil for asylsøkere som blir tatt for kriminelle handlinger (som f.eks. besittelse og salg av narkotika), der søknaden behandles raskt og søkeren returneres til opprinnelseslandet ved avslag.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Retur av personer som er tatt for kriminelle handlinger er en av prioriteringene for politiet gjennom tildelingsbrevet. Det er etablert rutiner for å sikre at asylsøkere som begår straffbare handlinger får saken behandlet så raskt som mulig.

Det vises til UDIs rundskriv RS 2010-081 *Bruk av ankomstregistreringsskjema ved søknad om beskyttelse (søknad om beskyttelse: del I) med vedlegg – utlendingsforskriften § 17-21 første ledd*. Politiet skal foreta utvidet registrering i tilfeller der det ikke er hensiktsmessig at UDI foretar asylintervju, f.eks. i tilfeller der asylsøkeren er tatt for straffbare forhold. Det er et mål at asylsøkere som begår straffbare handlinger får saken behandlet så raskt som mulig, jf. også UDIs rundskriv RS 2014-025 *Prioritering av asylsøknader fra kriminelle og personer som oppfattes som en trussel mot andres liv, sikkerhet eller eiendom*.

Det er videre bevilget midler til et toårig prosjekt med hurtigbehandling for straffesaker med unndragelsesfare i Oslo som omfatter politi og påtalemyndighet i Oslo, Oslo tingrett og Borgarting lagmannsrett. Ved bruk av hurtigbehandling kan lovbrøyttere få en snarlig dom i tingretten, og mens de er pågrepet eller varetektsfengslet. Målet er hovedforhandling i Oslo tingrett i løpet av første fengslingsperiode, fortrinnsvis etter 1–2 uke. Ved anke skal Borgarting lagmannsrett raskt avgjøre om saken skal tas inn til behandling eller ikke (siling). Hurtigbehandlingstiltaket kan medføre en rask rettskraftig avgjørelse og utvisningsvedtak med innreiseforbud. Dermed vil det være mulig å få kriminelle utlendinger raskere ut av landet og hindre nye straffbare forhold. Tiltaket vil bidra til en mer effektiv straffesakskjede. Prosjektet startet opp 1. september 2016.

Regjeringen nedsatte 7. mai 2015 et utvalg, Særdomsutvalget, som blant annet skal vurdere om Utlendingsnemndas oppgaver bør overtas av en forvaltningsdomstol, og hvordan en slik domstol i så fall bør organiseres. Ved vurderingen skal det legges vekt på hensynene til effektivitet, rettssikkerhet, legitimitet og politisk styring. Videre skal utvalget identifisere sakstyper innenfor straffesakskjeden hvor det anses formålstjenlig med et eget hurtigspor. Etter utvalgets mandat skal arbeidet være slutført innen utgangen av januar 2017.

Vedtak nr. 68.2

«Sikre retur av personer med åpenbart grunnløse asylsøknader til Norge eller personer som har fått avslag på søknaden, og gi dette arbeidet høyeste prioritet, samt sikre tilfredsstillende fasiliteter ved Storskog og i Kirkenes. Videre bes regjeringen sikre tilstrekkelige ressurser til å iverksette retur av personer som ikke har rett til opphold i Norge. Både UDI og PU må få tilført tilstrekkelig ressurser til å gi arbeidet med retur ved den norsk-russiske grensen høy prioritet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramninger II)*. Regjeringen foreslo her en ny § 94 a Klagefrist ved åpenbart grunnløse asylsøknader som lyder «*Dersom Utlendingsdirektoratet ved behandlingen av en søknad om beskyttelse anser det som åpenbart at vilkårene i §§ 28, 28 a og 73 ikke er oppfylt, er fristen for å klage én uke fra det tidspunktet underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. For øvrig gjelder reglene i forvaltningsloven § 29 annet til fjerde ledd.*» Lovendringene ble vedtatt av Stortinget. Endringene trådte i kraft 1. september 2016.

Rask retur er et av hovedmålene for Justis- og beredskapsdepartementet. Politiet, og særlig PU, ble betydelig styrket i 2015, en styrking som er videreført i 2016.

Disponering av ressurser gjøres løpende. Fasilitetene ved Storskog ble betydelig oppgradert under ankomstsituasjonen høsten 2015, og politiet og utlendingsforvaltningen satte inn betydelige personellressurser for å sikre forsvarlig behandling av asylankomstene.

Returarbeidet til Russland ble også gitt høy prioritet. Dette ble imidlertid en utfordrende prosess for norske myndigheter, blant annet på bakgrunn av ulik forståelse av bestemmelser i den

bilaterale avtalen om tilbaketakelse. I februar 2016 besluttet russisk side at man av sikkerhetsmessige grunner ikke lenger ville godta retur av migranter over Boris Gleb grensekontrollstasjon. Etter dette måtte alle returer fra Storskogporteføljen gjennomføres med fly. Dette forsinket returprosessen ytterligere. Tidstapet har også medført at mange av migrantenes visum til Russland er utløpt på tid. Da må nye visa skaffes før det er mulig å returnere vedkommende til russisk territorium.

Det vises for øvrig til omtale under anmodningsvedtak 68.1.

Vedtak nr. 68.3

«Avlaste og styrke UDI. Hente inn jurister og annet nøkkelpersonell fra andre offentlige etater. Sørge for at alle relevante offentlige etater bidrar inn i arbeidet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. UDI har blitt styrket med personell fra andre deler av justissektoren. I praksis har det vist seg noe utfordrende å ta imot og lære opp personell raskt i en krisesituasjon. Det vises til del II, og omtale under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 01 *Driftsutgifter*, for omtale av bevilgningsforslag for UDI.

Vedtak nr. 68.3.1

«Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.»

Det vises til omtale under vedtak nr. 12, 13. oktober 2015.

Vedtak nr. 68.3.2

«Vurdere om UDI bør innføre ordning med registrering etter modell av den PU benytter. Eksempelvis kan en se for seg en registreringsapplikasjon hvor søker selv legger inn grunnleggende informasjon om seg selv.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Søknad om beskyttelse (asyl) skal fremsettes for politiet, jf. utlendingsloven § 28. Politiets utlendingsenhet be-

nytter utlendingsforvaltningens saksbehandlings-system som er forvaltet av UDI, herunder eksisterende verktøy for egenregistrering. Forøvrig arbeider UDI med en løsning der asylsøkere selv skal kunne legge inn *tilleggsopplysninger* om seg selv, for eksempel skole- og yrkesbakgrunn.

Vedtak nr. 68.4

Vedtak nr. 68.4.1

«Suspendere utlendingsforskriften § 8-2 inntil videre (15-månedersregelen).»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Utlendingsforskriften § 8-2 innebærer at en utlending som ikke har fått sin søknad om beskyttelse avgjort innen 15 måneder, kan gis oppholdstillatelse av humanitære grunner, jf. utlendingsloven § 38.

Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)*. Departementet foreslo der at utlendingsforskriften § 8-2 oppheves. Etter departementets syn vil en opphevelse av bestemmelsen gi bedre forutsigbarhet for den enkelte og vil være en mer hensiktsmessig løsning enn at bestemmelsen suspenderes inntil videre. Utlendingsforskriften § 8-2 kan gjeninnføres på et senere tidspunkt, slik at opphevelsen i praksis blir midlertidig. Departementet foreslo på denne bakgrunn at utlendingsforskriften § 8-2 vurderes gjeninnført innen 31. desember 2019. Etter departementets syn vil fristen gi tilstrekkelig med tid til å kunne vurdere de saksbehandlingsmessige konsekvensene av asylankomstene til Norge.

Utlendingsforskriften § 8-2 ble opphevet 1. juli 2016. Bestemmelsen vil bli vurdert gjeninnført innen 31. desember 2019.

Vedtak nr. 68.4.2

«Under opphold i asylmottak må det tas særlig hensyn til barnas behov, samt legge til rette for språkopplæring, egenaktivisering, og mulighet for å gjøre arbeidsoppgaver i tilknytning til asylmottaket.»

Innhold i asylmottak reguleres av rundskriv fastsatt av UDI. Det vises til følgende rundskriv:

- RS 2011-011 Krav til arbeid med barn og unge i statlige mottak.
- RS 2008-027 Krav til fritidsaktiviteter under opphold på statlig mottak

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til meldingens kap. 2.3 *Livet i mottak*, kap. 2.3.5 *Beboermedvirkning*, kap. 2.3.7 *Aktiviteter i regi av frivillige organisasjoner* og kap. 2.4 *Tiltak for barn i mottak*.

Kommunal- og forvaltningskomiteens flertall hadde ingen særskilte merknader i Innst. 399 S (2015–2016) knyttet til ovennevnte.

Vedtak nr. 68.5

«Sørge for at utlendingsmyndighetene uten ugrunnet opphold kan starte med tilbakekalling av oppholdstillatelsen dersom grunnlaget for midlertidig beskyttelse kan ha falt bort som følge av politiske, sosiale eller humanitære forbedringer i hjemlandet, for de som fikk opphold på slikt grunnlag.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet fastsatte 31. mars 2016 GI-04/2016 – *Instruks om tilbakekall av flyktningsstatus og oppholdstillatelse når beskyttelsesbehovet er bortfalt, jf. utlendingsloven § 37 første ledd bokstav e og f*. Formålet med instruksjonen er å klargjøre når UDI henholdsvis skal og kan opprette sak om tilbakekall av flyktningsstatus og oppholdstillatelse dersom forholdene som førte til at utlendingen fikk beskyttelse i Norge ikke lenger er til stede, jf. utlendingsloven § 37 første ledd bokstav e og f. For UNE gjelder instruksjonen ved klagebehandling av UDIs vedtak.

Vedtak nr. 68.6

Vedtak nr. 68.6.1

«Sørge for at nivået på ytelsene til asylsøkere skal være av en slik art at Norge ikke fremstår som økonomisk attraktiv i forhold til sammenlignbare europeiske land. Disse vurderingene må skje fortløpende. Det bør iverksettes nødvendige tiltak for å hindre misbruk av ordningene.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. I 2016 ble ytelsene til beboere i mottak for de fleste grupper redusert med 20 pst. fra 2015-nivået, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) og Innst. 16 S (2015–2016). Unntak gjaldt for barn, ektepar/samboende og personer med plikt til å forlate landet. Satsene for disse gruppene ble redusert med 10 pst.

Justis- og beredskapsdepartementet har i tildelingsbrev til UDI for 2016 gitt UDI i oppdrag å: «(.) ha oversikt over nivået og sammensettingen av ytelser til beboere i mottak i sammenlignbare europeiske land, og følge med på relevante endringer disse landene gjør mhp. sine ytelser.» UDI har observert at et gjennomgående prinsipp i pengeutbetalinger til beboere i mottak i ulike europeiske land er at jo større familieenhet jo mindre pengestøtte utbetales pr. person. Regjeringen foreslår at ytelser til familier i mottak ikke skal overstige 10 000 kroner pr. måned, jf. omtale under kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 70 *Stønader til beboere i mottak*.

Vedtak nr. 68.6.2

«Videre bes regjeringen vurdere ordninger for i størst mulig grad å erstatte kontantytelser med en ordning der asylsøkerne får betalingskort (elektronisk som bankkort) som kan innløses i butikker for kjøp av mat og klær. Det er viktig at det lages ordninger som forhindrer at asylsøkerne blir presset til å betale gjeld til menneskesmuglere istedenfor å kjøpe mat.»

Det tas sikte på innføring av betalingskort uten mulighet for kontantuttak til utbetaling av ytelser for alle beboere i mottak i løpet av første halvår 2017. Regjeringen foreslår å bevilge 5 mill. kroner til tiltaket på kap. 490, post 21. Tiltaket skal hindre at asylsøkere blir presset til å bruke ytelsene de mottar som beboere i mottak til å betale gjeld til menneskesmuglere. Tiltaket skal også hindre at enslige mindreårige asylsøkere blir presset til å sende penger til familien. Dette bidrar til å redusere incentivet familier har til å sende sine barn på en farefull ferd til Europa. Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Dette anmodningsvedtaket ses også i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 850 (2015–2016).

Vedtak nr. 68.7

«Arbeide med ordninger som forsterker koblingen mellom ytelser og krav og fremme nødvendige lovendringer som bidrar til dette. Konkrete arbeidsoppgaver i mottak må i enda større grad enn i dag må kunne utføres av asylsøkerne selv. Det vurderes innført plikt til å delta i norskopplæring, samt insentiver for den enkelte asylsøker til å aktivisere seg i mottaks-situasjonen. Fremfor tildeling av arbeidsoppgaver»

ver bør en legge om måten mottakene organiseres på, ved at de i større grad drives av beboere og at frivillige aktører bidrar mer.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til kap. 2.3.5 *Beboermedvirkning*, kap. 2.3.6 *Midlertidig arbeidstillatelse* og kap. 2.3.1 om integreringsmottak.

Regjeringen vil utrede lovfesting av kvalifiserende tiltak, herunder norskopplæring i mottak med incentiver eller bonusordninger for å oppnå resultater av tiltakene og hindre ugyldig fravær.

Kommunal- og forvaltningskomiteen understreker i Innst. 399 S (2015–2016) s. 14 «*viktigheten av at det legges til rette for at asylsøkere i større grad gis mulighet til å arbeide mens asylsøknaden er til behandling. Muligheten til å arbeide og forsørge seg selv vil gi mange motivasjon og mening i norskopplæring og kvalifisering.*»

Vedtak nr. 68.8

Vedtak nr. 68.8.1

«Ta initiativ til et sterkere internasjonalt politisamarbeid, for å jobbe mot menneskesmugling og for å sikre gode returordninger for asylsøkere uten krav på beskyttelse.»

Justis- og beredskapsdepartementet har pålagt politiet å trappe opp sin deltakelse i det omfattende internasjonale samarbeidet som nå er etablert om bekjempelse av menneskesmugling. Gjennom vår tilknytning til Interpol, Europol og Eurojust følger norsk politi arbeidet tett med å kartlegge og sette inn innsats mot kriminelle nettverk som står bak smugling av migranter til Europa. Norge har i tillegg engasjert seg i FN's arbeid på dette feltet, og vil yte aktive bidrag i et internasjonalt kartleggingsarbeid på området. Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 68.8.2

«De land som mottar norsk bistand forventes å respektere forpliktelsen til å ta imot egne lands borgere.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet har i samarbeid utarbeidet landspesifikke handlingsplaner for retur for ni viktige opprinnelsesland

for irregulære migranter. Disse handlingsplanene angir hvordan norske myndigheter kan bruke pågående utenrikspolitisk dialog, utviklingssamarbeid og øvrig samarbeid for å fremme en effektiv returpraksis. Ved å inkludere retur i dialogen på andre saksfelt, styrkes budskapet om at Norge forventer at opprinnelseslandet tar tilbake borgere som er nektet opphold i Norge.

Vedtak nr. 68.9

«Opprette en ordning med direktefly til de viktigste avsenderlandene for å sikre rask retur av asylsøkere uten reelt beskyttelsesbehov.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. PU bruker charter der det anses hensiktsmessig og ressurseffektivt. Det ble i 2015 gjennomført ni charter til utlandet, med til sammen 123 asylsøkere. Ved vurdering om det skal brukes charter, inngår vurderinger som kostnad, sikkerhet og om mottakerlandet aksepterer denne typen returer. Dette vurderes individuelt fra sak til sak.

Vedtak nr. 68.10

Vedtak nr. 68.10.1

«Legge spesiell vekt på enslige, mindreårige asylsøkere i asylmottak.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Stortinget bevilget, som en del av budsjettforliket for 2016 mellom regjeringspartiene, Venstre og Kristelig Folkeparti, 48,5 mill. kroner til økt bemanning og barnefaglig kompetanse på asylmottak for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år. Bevilgningsøkningen er plassert på kap. 490, post 21, jf. Innst. 16 S (2015–2016). Bevilgningen kom i tillegg til den generelle bevilgningsøkningen på posten som regjeringen foreslo for 2016 grunnet økte asylankomster. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningsøkningen for 2017.

Bevilgingene er brukt til å styrke bemanningen i mottak for enslige mindreårige på følgende måte, fra juli 2016:

1. Generell styrking av bemanning med barnefaglig kompetanse i ordinære mottak for enslige mindreårige
2. Styrking av bemanning og kompetanse i transittmottak for enslige mindreårige
3. Styrking av bemanning i utvalgte/ store mottak for enslige mindreårige knyttet til sikkerhet og psykisk helse.

UDI stiller krav til individuell kartlegging i mottak for enslige mindreårige. Målet er å få best mulig grunnlag for at den enkelte beboer får systematisk oppfølging og et godt omsorgstilbud. Det anses som særlig viktig å kartlegge omsorgsbehovene til enslige mindreårige som har psykiske plager, atferds- og rusproblemer og lignende. UDI stiller videre krav til arbeid med oppvekstmiljø, beboermedvirkning, aktivitetstilbud for enslige mindreårige, bemanning og bred kompetanse blant ansatte i mottakene.

JD stiller krav i tildelingsbrevet til UDI for 2016 om at UDI jevnlig skal rapportere på igangsatte tiltak knyttet til forholdene på mottak for enslige mindreårige asylsøkere over 15 år og status for disse, herunder tiltak for å forbedre omsorg og sikkerhet for gruppen og redusere risiko for uønskede hendelser der dette anses nødvendig. UDI har satt i gang tiltak som har som hovedmål å styrke direktoratets oppfølging av mottak for enslige mindreårige. Blant tiltakene er oppbemanning regionalt og sentralt i UDI og forbedret opplæring av mottaksansatte. Videre prioriterer UDI i 2016 kontraktsoppfølging og kontroll av mottak for enslige mindreårige.

Se for øvrig omtale i Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* kap. 4.3.2 *Enslige mindreårige i omsorgscentre og mottak*. Vi viser videre til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 12.

Vedtak nr. 68.10.2

«Videre bes regjeringen sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike ordninger for bofellesskap, eksempelvis fosterhjemmordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøgskoler der det er ledig kapasitet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til meldingens kap. 4.5.1.

Regjeringen foreslo i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett 2016 å bevilge 3 mill. kroner til SOS Barnebyer sitt prosjekt «Våre nye barn», over Barne- og likestillingsdepartementets kap. 854, post 71. Prosjektet omfatter omsorg til og integrering av bosatte enslige, mindreårige flykninger og gjennomføres i samarbeid med Asker kommune. Midlene skal gå til å utvikle og prøve ut en ny modell for bosetting og integrering, samt utar-

beide en erfaringsguide. Stortinget sluttet seg til regjeringens forslag, jf. Innst. 400 S (2015–2016).

Vedtak nr. 68.11

«Foreslå økt bistand til mottaksapparatene i Sør-Europa. Deler av EØS-midlene øremerkes til saksbehandlingskapasitet i middelhavsland som er medlem av EØS sine asylsinstitusjoner, slik at flere av de som kommer får behandlet sine asylsøknader der. Dette vil være gjenstand for forhandlinger mellom det enkelte land og Norge.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. I februar 2016 ble 3,3 millioner euro av de norske EØS-midlene til Hellas overført fra andre programmer til programmer knyttet til asyl og migrasjon. Total støtte gjennom EØS-midler til håndtering av migrasjonssituasjonen i Hellas, blir etter dette 24,1 millioner euro. Deler av støtten går blant annet til den greske asyltjenesten, som bl.a. har ansvaret for behandling av asylsøknader i første instans.

Ny avtale om EØS-midler for perioden 2014–2021 ble signert i Brussel 3. mai 2016 av representanter for Norge, Island og Liechtenstein og Europakommisjonen. For perioden 2014–2021 skal Norge bidra med om lag 2,8 milliarder euro til 15 av EUs mindre velstående medlemsland. Fordeling av midlene i ny periode er ikke avklart, men asyl og migrasjon er satt opp som et av programområdene. Forhandlinger starter om kort tid. Justis- og beredskapsdepartementets håndtering av EØS-midlene skjer i samarbeid med Utenriksdepartementet.

Vedtak nr. 68.12

«Overvåke nøye utvikling i fluktrutene over Middelhavet, med henblikk på å allokere norsk innsats der det er størst behov. Økt norsk tilstedeværelse skal vurderes.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet (JD) og Utlendingsdirektoratet (UDI) følger situasjonen og utviklingen knyttet til migrasjonsrutene over Middelhavet nøye. Departementene er i fortløpende dialog om norsk innsats i disse områdene. Norge mottar fortløpende, og følger med på, statistikk over migrasjonssituasjonen ved Middelhavet og Egeerhavet, blant annet fra EASO og UNHCR. JD har i tildelingsbrevet til UDI for 2016 bedt

UDI følge opp relevante prosesser på egnet måte og i relevante fora, herunder deltagelse i EASO, være norsk kontaktpunkt for relokalisering innen rammen for EUs relokaliseringsordning og delta med personell i «hotspots» i Italia og Hellas. UDI er også programpartner for prosjekter på asyl- og migrasjonsfeltet under EØS-midlene i Hellas.

Norge mottar anmodninger om bistand knyttet til håndtering av ulike sider av migrasjonssituasjonen i land ved Middelhavet, f.eks. informasjonsarbeid, registrering av relokaliseringssaker mv. Disse vurderes og det sendes bistand etter hva Norge eventuelt har mulighet til å bidra med. Det er i 2016 sendt ut eksperter fra både UDI og Utlendingsnemnda (UNE) til oppdrag i blant annet «hotspots», i mottakssentre/-leire og hos myndighetene i Italia og Hellas. JD holdes løpende oppdatert om anmodninger fra EASO og om norske bidrag til EASO-oppdrag. Norge, ved JD, har kommet til enighet med både Italia og Hellas om rammene for relokalisering av asylsøkere fra disse landene for å avhjelpe situasjonen i landene. Det skal legges til rette for at det kan sendes tilbud om totalt 750 relokaliseringsplasser ila. 2016. Første tilbud om relokaliseringsplasser ble sendt til Italia ultimo august 2016. Det legges opp til at første tilbud om relokaliseringsplasser til Hellas blir sendt i september 2016. Norge har en liaison fra JD på asyl- og migrasjonsfeltet i Italia og det arbeides med å utplassere en liaison i Hellas.

Regjeringen har for å videreføre bidragene til Triton og Poseidon i første del av 2017 foreslått å øke bevilgningen med 55,4 mill. kroner. Bidraget til Triton vil, så fremt Frontex har behov for fartøyet «Siem Pilot», bli videreført til medio mai 2017, mens bidraget til Poseidon og rednings-skøyta «Peter Henry von Koss» vil, så fremt Frontex har behov for skøyta, bli videreført til første del av 2017.

Vedtak nr. 68.13

«Fremme et lovforslag om nye midlertidige beskyttelsesformer, der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse. Beskyttelsesbehov skal ligge til grunn for innvilgelse av permanent opphold. Proposisjonen skal også omhandle bruk av integreringskriterier for innvilgelse av permanent opphold (dette i kombinasjon med krav til oppholdstid ut over fem år for enkelte beskyttelseskategorier). Saken skal legges frem slik at tiltakene kan iverksettes i løpet av første halvår 2016.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)*. I proposisjonens kap. 6.4 fremgår det at lovforslag om ny form for midlertidig beskyttelse der oppholdstid ikke danner grunnlag for permanent oppholdstillatelse, ikke fremmes. I proposisjonens kap. 8.6 fremmes det lovforslag om bruk av integreringskriterier for permanent oppholdstillatelse, herunder nye krav om norskkunnskaper, norsk samfunnskunnskap og selvforsørgelse. Stortinget sluttet seg til departementets vurdering, jf. Innst. 391 L (2015–2016).

Vedtak nr. 68.14

«Fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 5. april 2016 fram Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)*. Regjeringen foreslo i proposisjonen å innføre:

- Underholdskrav og krav om tre års arbeid eller utdanning i Norge før familiegjenforening kan innvilges når referansepersonen har beskyttelse i Norge. Endringen gjøres tidsbegrenset t.o.m. 31. desember 2019.
- Tilknytningskrav for familieinnvandring når referansepersonen har beskyttelse i Norge. Oppholdstillatelse til familiemedlemmer kan nektes dersom familielivet kan utøves i et trygt land som familien samlet sett har sterkere tilknytning til. Det kan fastsettes unntaksregler i forskrift, og kravet skal ikke gjelde når den som har fått beskyttelse i Norge har fått permanent oppholdstillatelse.
- 24-årskrav for begge parter ved søknad om familieetablering, med visse unntak.

Stortinget sluttet seg til departements forslag om et 24-årskrav for familieetablering. Bestemmelsen trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer. I Innst. 391 L (2015–2016) uttalte komiteen:

«Komiteen viser til at departementet i sin vurdering av forslaget om 24-årskrav ved familieetablering, mener det kan stilles spørsmål ved effekten av forslaget som tiltak mot tvangsekteskap. Bl.a. vises det til at omfanget av ekteskap blant yngre personer er redusert de siste årene og at det er vanskelig å fastslå om inngått ekteskap blant disse er frivillige eller

ikke. Komiteen mener det er behov for ytterligere tiltak mot tvangsekteskap, og fremmer derfor følgende forslag: Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med ytterligere forslag om tiltak mot tvangsekteskap etter at saken er utfyllende belyst faglig gjennom faktisk dokumentasjon og forskning.»

Videre heter det:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag: Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til lovendring om seks års krav til arbeid eller utdanning i Norge før familieetablering kan finne sted.»

Forslaget om adgang til å nekte familiejenforening med flyktninger og personer som får subsidiær beskyttelse dersom familielivet trygt kan utøves i et tredjeland (tilknytningskravet) ble i hovedsak vedtatt. Kommunal- og forvaltningskomiteen uttalte:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre, slutter seg til forslaget, og er i hovedsak enig i de unntak og presiseringer som framgår av proposisjonen. I forslaget fra regjeringen til § 51 nytt tredje og fjerde ledd må det gjøres enkelte justeringer på grunn av at flertallet ikke tilrår endring i utlendingsloven til ny § 28 a. Komiteen understreker at det må stilles krav til at familien har en reell tilknytning til det aktuelle tredjelandet, at det skal stilles krav til en formell oppholdstillatelse eller tilsvarende status som gir beskyttelse og at grunnleggende rettigheter som f.eks. skolegang for barn er ivaretatt. Komiteen understreker videre at et trygt tredjeland må være et land som respekterer asylsøkeres og flyktningers grunnleggende rettigheter. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti, understreker at ingen skal sendes tilbake til familiejenforening i flyktningleirer.

«Flertallet fremmer følgende forslag: Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke skal henvises til familiejenforening i flyktningleirer.»

Stortinget ga ikke tilslutning til forslagene om underholdskrav og krav om tre års arbeid eller ut-

danning i Norge i familiejenforeningssaker. Komiteens flertall skrev i Innst. 391 L (2015–2016):

«Flertallet fremmer følgende forslag: «Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endret lov- og regelverk for familiejenforening hvor gjeldende unntak fra underholdskravet videreføres, og hvor kravet til inntektsnivå i bestemmelsene om underholdskrav tilbakeføres til tidligere nivå.»

Vedtak nr. 68.15

«Arbeide for opprettelse av omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i opprinnelsesland for å forebygge at enslige mindreårige sendes ut på farefulle reiser og for å legge til rette for trygg retur. Slike sentre må drives forsvarlig og i tråd med grunnleggende menneskerettigheter.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet har innledet dialog med FN-organisasjoner og afghanske myndigheter. Vedtaket er del av landstrategien for retur til Afghanistan jf. svar på vedtak 68.1.3.2.

Vedtak nr. 68.16

«Igangsette et arbeid i løpet av våren 2016 med sikte på innføring av botidskrav for mottak av kontantstøtte og ytelser som ikke støtter opp om arbeid og aktivitet.»

Ansvar for oppfølging og rapportering er overført til Barne- og likestillingsdepartementet. Det vises til Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet.

Vedtak nr. 68.17

«Gjennomgå særordninger for flyktninger og asylsøkere i folketrygden og sørge for at det stilles aktivitets- og opptjeningskrav til disse der det er naturlig, med sikte på dette fremmes for Stortinget så raskt som mulig.»

Ansvar for oppfølging og rapportering er overført til Arbeids- og sosialdepartementet (ASD). Det vises til Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet

Vedtak nr. 68.18

«Internasjonale konvensjoner er mindre tilpasset dagens situasjon enn den tid da de ble skrevet. For at både det internasjonale samfunnet og Norge skal være best mulig rustet til å håndtere store migrasjonsbølger, bes regjeringen ta et internasjonalt initiativ til en gjennomgang av internasjonale konvensjoner, for at disse i bedre grad kan tilpasses vår tids flyktningsituasjon.»

Justis- og beredskapsdepartementet og Utenriksdepartementet, i samarbeid med andre relevante departementer, arbeider med å gjennomgå aktuelle konvensjoner for å identifisere eksisterende handlingsrom disse konvensjonene gir for en best mulig håndtering av store migrasjonsstrømmer. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på eget måte.

Vedtak nr. 134, 1. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen sikre en utforming av prøven i samfunnskunnskap som korresponderer med A2-nivå i norsk.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 144 L (2014–2015) *Endringer i statsborgerloven (krav om norskkunnskaper og bestått prøve i samfunnskunnskap)* og Innst. 97 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Kompetanse Norge har fått i oppdrag å utvikle en prøve i tråd med føringene fra Stortinget. Prøven skal være klar for iverksetting fra 1. januar 2017.

Vedtak nr. 256, 12. desember 2015

«Stortinget ber regjeringen fordele bevilgningen på 2 mill. kroner som er foreslått avsatt i Prop. 1 S (2015–2016) til «Innsats for særlig utsette innvandrergupper», under kap. 821, Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere, post 71, Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet, mellom følgende organisasjoner: Kirkens Bymisjon/Primærmedisinsk verksted (PMV) og MiRA – Ressurscenter for innvandrere og flyktningskvinner.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 1 S (2015–2016) og Innst. 16 S (2015–2016). Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet har via Integrerings- og mangfoldsdirektoratet fordelt midlene for 2016 til Kirkens Bymisjon/Primærmedisinsk verksted (PMV) og MiRA – Ressurscenter for innvandrere og flyktningskvinner.

Vedtak nr. 434, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 434.1

«Sikre effektiv saksbehandling fra UDI og oppfordre til nye samarbeidsformer mellom UDI og PU og andre relevante etater, for å sikre en mest mulig effektiv og hensiktsmessig saksbehandling.»

Det vises til omtale under vedtak nr. 12, 13. oktober 2015.

Vedtak nr. 434.2

«Gi asylsøkere som etter gjeldende praksis sannsynligvis vil få avslag, eller trolig bare kan påregne midlertidig oppholdstillatelse, informasjon om dette så tidlig som mulig.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet har i tildelingsbrev til UDI for 2016 bedt om at UDI i hele asylprosedyren skal informere om retur og sørge for effektive og målrettede tiltak for å fremme retur, samt at asylsøkere som etter gjeldende praksis sannsynligvis vil få avslag skal informeres om dette så tidlig som mulig.

Nyankomne asylsøkere skal, i henhold til utlendingsforskriften, få en samtale med en uavhengig organisasjon. Sett i lys av kravet om at organisasjonen skal være uavhengig, er det viktig at den uavhengige organisasjonen (for tiden NOAS) selv kan definere innholdet i hva man skal informere asylsøkerne om.

Vedtak nr. 434.3

«Vurdere å ha beredskap for ankomstsentre etter «Råde-modellen», der UDI og PU kan gjøre flere kjerneoppgaver under samme tak.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. UDI opprettet høsten 2015 Ankomstsenter Finnmark etter samme modell som Ankomstsenter Østfold. Disse sentrene er inntil videre en viktig del av mottaksberedskapen. UDI og PU har planverk for økt bemanning ved en ny ankomstøkning. Ankomstsenter Østfold er fortsatt i drift og har vesentlig større kapasitet enn det som i dag benyttes. Videre bruk av Ankomstsenter Østfold er under vurdering. Ankomstsenter Finnmark har i 2016 vært benyttet til annen aktivitet pga. at det ikke har vært ankomster over Storskog. Driftsavtalen er sagt opp, men senteret beholdes inntil videre i beredskapsøyemed.

Det anses ikke i dagens situasjon med svært lave ankomster som aktuelt å opprette ytterligere ankomstsentre.

Vedtak nr. 434.4

«Sikre at informasjon om den enkelte i større grad følger gjennom ulike ledd i asyl- og flyktningskjeden, slik at behov for ny kartlegging i kommunene reduseres. Hensynet til personvern må sikres.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til kap. 2.1 og kap. 3.3.1.

I Innst. 399 S (2015–2016) s. 18 skriver Kommunal- og forvaltningskomiteen:

«Komiteen viser til at nye systemer er under utvikling som gjør at informasjon om den enkelte som registreres tidlig i større grad følger den enkelte gjennom ulike ledd i «asylkjeden». Dette innebærer at behovet for ny kartlegging i kommunene reduseres.»

Vedtak nr. 434.5

«Påse at flyktningene på et tidlig tidspunkt kan få informasjon om sitt eget ansvar for å integrere seg i lokalsamfunnet, samt de brede

mulighetene for å engasjere seg i frivilligheten og sivilsamfunnet i Norge.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.2, 2.3.7 og kap. 6.

Regjeringen vil innføre 50 timer kultur- og samfunnskunnskap som en del av tilbudet om norskopplæring for asylsøkere i ordinære mottak. I Innst. 399 S (2015–2016) skriver komiteen at den merker seg at dette tilbudet er tenkt å komme i stedet for 50 timer av den grunnleggende norskopplæringen i ordinære mottak.

Det vises til anmodningsvedtak nr. 934 og omtale under programkategori 06.96. Regjeringen vil innføre 50 timer kultur- og samfunnskunnskapsopplæring i 2017, og opplæringen kommer i tillegg til norskopplæring for asylsøkere.

Regjeringen iverksetter også en prøveordning med frivillighetskoordinatorer på utvalgte mottak, jf. behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2016. Prøveordningen foreslås videreført i 2017. For øvrig vises det til Innst. 399 S (2015–2016) s. 14 og Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader.

Vedtak nr. 434.6

«Vurdere ulike modeller for mottaksetablering som legger bedre til rette for kommuner og frivillige organisasjoner som ønsker å etablere og drive mottak.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.2.1.

I Innst. 399 S (2015–2016) s. 14 skriver Kommunal- og forvaltningskomiteen:

«Komiteen viser til at UDI søker å legge inn lengre frister i den enkelte anbudskonkurranse for mottaksdrift og har økt standard oppsigelsestid i kontraktene for å legge til rette for at flere kommuner og frivillige organisasjoner kan legge inn tilbud. Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Framskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Venstre merker seg at regjeringen ikke anser det som aktuelt å innføre en ny modell for mottaksetablering nå.»

Vedtak nr. 434.7

«Gjennomføre tiltak for å redusere kostnadene ved etablering av nye mottaksplasser.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. For å redusere kostnader er etablering og drift av mottak konkurranseutsatt. At mottakssystemet er konkurranseutsatt antas å bidra til kostnadseffektivitet og nødvendig fleksibilitet i et system der kapasitetsbehovet kan svinge mye på kort tid. Bruken av kostbare innkvarteringsløsninger skal reduseres så mye som mulig i 2016, og arbeid med rimelige og kostnadseffektive mottaksløsninger må ha høy prioritet. Det er en utfordring å veie hensynet til å benytte de økonomisk mest gunstige mottaksløsningene opp mot hensynet til å ha beredskap for å kunne håndtere økninger i ankomster. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.2.1. For øvrig vises det til Innst. 399 S (2015–2016) s. 10 og Kommunal- og forvaltningskomiteen merknader.

Vedtak nr. 434.8

«Sørge for at mottak i større grad må legge til rette for at beboerne involveres mer i driften av mottaket, gjennom selvhushold, involvering av beboere, og aktivitetstilbud.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.5. Komiteens flertall hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016).

Vedtak nr. 434.9

«Iverksette tiltak for å sikre god konkurranse og god tilgang på mottaksplasser slik at det kan unngås at aktører kan ta ut store utbytter i forbindelse med opprettelse og drift av asylmottak.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.2.1.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 10.

Vedtak nr. 434.10

«Prioritere arbeidet med ny mottaksstruktur for å sikre raskere og bedre integrering for personer med beskyttelsesbehov, og økt mulighet til å differensiere tilbudet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.1.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 12.

Fem integreringsmottak skal være hel- eller deletablert innen utgangen av 2016. Ulike modeller skal prøves ut. IMDi har fått i oppdrag å sette i gang dette arbeidet i tett samarbeid med UDI, Kompetanse Norge og Avdir. Fem vertskommuner skal etablere integreringsmottak i samarbeid med et asylmottak i kommunen og et karrieresenter i nærområdet.

Departementet vil, parallelt med etableringen av ordningen med integreringsmottak, utrede en lovfesting av kvalifiserende tiltak i asylmottak.

Vedtak nr. 434.11

«Sørge for at det foretas en kartlegging av sårbare personer i mottakene slik at man raskere kan sette inn nødvendig tiltak, og samtidig gjøre det enklere for kommuner å forberede seg før bosetting.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.8, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Det vises for øvrig til at UDI i dag har retningslinjer med krav til identifisering og oppfølging av beboere i mottak som kan være utsatt for menneskehandel, eller barneekteskap, vold i nære relasjoner, både når det gjelder saksbehandling og mottakstilbud. I UDIs rundskriv er det også blant annet nedfelt krav til arbeid med individuell kartlegging og tiltaksplan for enslige mindreårige beboere i mottak. I retningslinjene stilles det krav

om individuell kartlegging av enslige mindreårige asylsøkere som en integrert del av mottakets omsorgsarbeid. Formålet med kartleggingen er at den enkelte får systematisk oppfølging og det omsorgstilbudet han eller hun har behov for. I 2016 ble det også bevilget 48,5 mill. kroner til å styrke bemanningen og barnefaglig kompetanse i mottak for enslige mindreårige asylsøkere. Midlene skal blant annet brukes til å styrke arbeidet med tidlig identifisering og oppfølging av enslige mindreårige asylsøkere med særskilte behov.

Asylmottakene skal tilrettelegge for en trygg hverdag for alle beboere. UDI stiller krav til innkvarteringstilbudet i mottak. Dette inkluderer krav til boforhold, fellesarealer, trygghet og sikkerhet, herunder for kvinner. Transittmottak skal gi kvinner som har behov for det mulighet for individuell samtale om fysisk eller psykisk helse og eventuelle problemer knyttet til helse. Mottak skal ha en differensiert tilbud som også omfatter beboere med større behov for omsorg og/eller oppfølging enn normalt for situasjonen. Mottak og UDI kan tilrettelegge for at botilbudet skal bli så tilpasset som mulig hva gjelder mottaksbeboere som er identifisert å ha særskilte behov for tilrettelegging eller oppfølging.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 17.

Vedtak nr. 434.12

«Varsle kommunen ved etablering av akuttmottak så raskt som mulig før akutt innkvartering etableres. Statlige myndigheter og kommunale myndigheter må ha en god dialog for å sikre god koordinering og om hvordan nødvendige helsetjenester og annen beredskap skal etableres. Statens rolle i denne sammenheng kan ivaretas av Fylkesmannen.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.2.3., hvor det fremgår at UDI skal sørge for at det er gode rutiner for informasjon til, og involvering av, vertskommuner i forbindelse med opprettelse av mottak. Når det gjelder akuttinnkvartering, stiller UDI krav til at driftsoperatørene ved kontraktsinngåelse kan dokumentere dialog med kommunen om mulig etablering. Fylkesmennene skal også gi informasjon til kommunene om deres ansvar og muligheter, både knyttet til selve etableringen av

mottak (for eksempel saksbehandling etter kommuneloven og plan- og bygningsloven), og tjenester til beboere i mottak (som helse, skole og barnevern).

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 34.

Vedtak nr. 434.13

«Vurdere tiltak som kan sikre at mottakene i større grad involverer lokalsamfunnet, frivillige aktører, lokale myndigheter og lokalt næringsliv i integreringsarbeidet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.5 og kap. 2.3.7.

Regjeringen har etablert en ny tilskuddsordning for integreringstiltak i asylmottak i regi av frivillige organisasjoner.

Regjeringen iverksetter også en prøveordning med frivillighetskoordinatorer på utvalgte mottak, jf. behandling av Revidert nasjonalbudsjett 2016. Prøveordningen foreslås videreført i 2017.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader til dette i Innst. 399 S (2015–2016).

Det vises videre til Prop. 122 S (2015–2016) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2016*.

Vedtak nr. 434.14

«Komme tilbake med en oversikt over hvilke tilsyn som finnes ved drift av asylmottak i forbindelse med integreringsmeldingen.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. I Meld. St. 30 (2015–2016) fremgår det blant annet at UDI ikke er definert som et statlig tilsyn, men fører tilsyn/etterkontroll med driftsoperatørene som driver asylmottakene. Dette innebærer at UDI kontrollerer at driftsoperatørene driver mottakene i henhold til gjeldende kontrakt og leverer den tjenesten de har forpliktet seg til. I og med at statlige mottak er underlagt lovverk på linje med andre virksomheter og annen næringsvirksomhet, blir mottakene også gjenstand for øv-

rige tilsyn. Det vises til kap. 2.2.2., hvor det gis en slik oversikt over tilsyn som etterspørres av Stortinget.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 10. Det vises videre til nytt anmodningsvedtak nr. 528 (2015–2016) hvor «*Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere*» og nytt anmodningsvedtak nr. 921 (2015–2016) hvor «*Stortinget ber regjeringen etablere en uavhengig tilsynsordning for asylmottaksdrift*».

Vedtak nr. 434.15

«Sørge for at språkopplæring i akutt- og transittmottak i større grad kan skje gjennom frivillige krefter eller ved et nettbasert læringsopplegg utarbeidet av staten.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.4 og 5.4.7.

Det vises for øvrig til svar på vedtak 439.1.

Det vises videre til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 26.

Kompetanse Norge har i 2016 fått i oppdrag å prøve ut nettbaserte norskopplæringsressurser overfor flyktninger som målgruppe, herunder en utprøving i mottak. Videre vises det til revidert nasjonalbudsjett, jf. Prop. 122 (2015–2016) *Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet 2016*, kap. 497 post 21, hvor det foreslås en økning på 5,7 mill. kroner til videreutvikling av nettbaserte læringsressurser for norskopplæring. Midlene er stilt til disposisjon for Kompetanse Norge.

Finanskomiteen sluttet seg til regjeringens forslag, jf. Innst. 400 S (2015–2016), s. 89.

Vedtak nr. 435, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 435.1

«Sørge for bedre samarbeid og ansvarsplassing mellom ulike instanser fra barnet ankommer, for å sikre trygg omsorg og nødvendig bistand.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.4 og kap. 4.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 15.

Enslige mindreårige prioriteres i alle ledd i migrasjonskjeden, både ved registrering, innkvartering, saksbehandling og bosetting. Den tiden barna oppholder seg i omsorgssenter eller mottak, skal være så kort som mulig. Regjeringen foreslår at refusjonsordningen for kommunale barnevernstiltak til enslige mindreårige legges om til en ordning med fast tilskudd per person, og at tilskuddet slås sammen med det særskilte tilskuddet som kommunene mottar ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger. Regjeringen foreslår å videreføre ekstratilskudd ved bosetting av enslige mindreårige flyktninger i 2017. Dette tilskuddet kommer i tillegg til øvrige tilskudd til denne gruppen.

Barne- og likestillingsdepartementet har sendt på høring et forslag til ny lov om omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år. Saken er også nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet.

Bufdir og UDI har i 2016 arrangert seminarer for å legge til rette for samarbeid mellom ansatte i asylmottak og i kommunalt barnevern. Målsettingene er å styrke samarbeidet mellom mottaksansatte og lokalt barnevern og gjøre begge aktører bedre i stand til å ivareta og følge opp barn i mottak.

Regjeringen ble i løpet av perioden med høye antall asylsøkere i 2015 kjent med at det var kommet flere mindreårige asylsøkere med ektefelle til Norge. UDI startet umiddelbart et arbeid for å få oversikt og sikre god håndtering av den enkelte. På bakgrunn av UDIs gjennomgang av sakene viste det seg at det var viktig å etablere tydelige rutiner for håndtering av sakene og samarbeid mellom barnevern, politi og UDI. I mars 2016 ble det derfor etablert en tverretattlig arbeidsgruppe mellom UDI, PU og Bufdir for å utvikle forslag til samarbeidsrutiner og retningslinjer. Etatene har som følge av dette arbeidet med nye, forbedrede

og felles retningslinjer for håndtering av barneekteskap.

Representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere ble styrket med totalt 46,1 mill. kroner i 2016, for å håndtere økningen i asylansøkerne høsten 2015. Regjeringen foreslår å videreføre 8,7 mill. kroner av ekstrabevilgningen. Satsingen innebærer at vergemålsmyndighetene vil være i stand til å ivareta barnets juridiske og økonomiske interesser, jf. vedtak 436.5.

Det vises også til vedtak 922.

Vedtak nr. 435.2

«Sørge for et bredt spekter av botilbud med sterk barnefaglig kompetanse, herunder vurdere ulike former for bofellesskap, eksempelvis fosterhjemsordninger, SOS Barnebyer samt benytte folkehøgskoler der det er ledig kapasitet.»

Det vises til svar på vedtak 68.10.2. Det vises også til omtalen av anmodningsvedtak 435.3 i Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet.

Vedtak nr. 435.3

«Legge til rette for større grad av differensiering av tilbudet med utgangspunkt i den enkeltes ressurser og behov.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. For å legge til rette for behovene til enslige mindreårige asylsøkere over 15 år ble det i 2016 bevilget midler til økt bemanning og barnefaglig kompetanse på asylmottak for denne gruppen. Regjeringen foreslår å videreføre bevilgningen i 2017, jf. nærmere omtale under kap. 400, post 21. Midlene bidrar til en styrket individuell oppfølging av beboere, et forbedret arbeid med identifisering og oppfølging av enslige mindreårige med særskilte behov og en forbedret sikkerhet ved mottakene. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 4.3.1 *Omsorgscentre for enslige mindreårige under 15 år*.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 21.

Det vises til omtale under vedtak nr. 435.1. Anmodningsvedtaket er også nærmere omtalt

i Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet.

Vedtak nr. 435.4

«Arbeide med tiltak for å rekruttere flere fosterfamilier, herunder legge til rette for at det etableres støtteapparat/veiledningstjeneste for foreldre som ønsker å være fosterforeldre for barn som får asyl i Norge.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 4.5.1. Anmodningsvedtaket er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet

Vedtak nr. 435.5

«Gjennomgå refusjonsordningen for barnevernstiltak i samråd med KS raskt, herunder se på alternative finansieringsordninger for kommunene som en stykkprismodell, og legge dette frem for Stortinget.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 3.3.2 og kap. 4.4. Anmodningsvedtaket er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Barne- og likestillingsdepartementet. Det vises også til omtale under programkategori 06.95.

Vedtak nr. 435.6

«Sikre at fylkesmennene ivaretar sitt ansvar for å få oppnevnt verger for barn som kommer alene.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 4.2.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 20.

Representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere ble styrket med totalt 46,1 mill. kroner i 2016, for å håndtere økningen i asylansøkerne høsten 2015. Regjeringen foreslår å videreføre 8,7 mill. kroner av ekstrabevilgningen. Sat-

singen innebærer at vergemålsmyndighetene vil være i stand til å ivareta barnets juridiske og økonomiske interesser, jf. vedtak 435.1.

Vedtak nr. 435.7

«Utrede nye og mer treffsikre metoder for alderstesting av barn.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 4.3.3.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader til omtalen, jf. Innst. 399 S (2015–2016).

Vedtak nr. 435.8

«Sikre at saker hvor barn forsvinner fra mottak prioriteres på linje med andre forsvinningssaker og iverksette forebyggende tiltak for å unngå at barn havner i kriminelle miljøer eller blir utsatt for menneskehandel. Stortinget viser i den forbindelse til den varslede handlingsplanen mot menneskehandel.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 4.3.4. Der fremgår det blant annet at utlendingsforvaltningen, politiet og barnevernet vil fortsette innsatsen for å sikre at saker hvor barn forsvinner fra mottak prioriteres på linje med andre forsvinningssaker og iverksette forebyggende tiltak for å unngå at barn havner i kriminelle miljøer eller blir utsatt for menneskehandel. Kunnskapen om hvorfor enslige mindreårige forsvinner skal økes for å sikre riktig oppfølging og øke muligheten for å oppklare sakene. Justis- og beredskapsdepartementet ga i 2015 Norsk institutt for by- og regionforskning i oppdrag å innhente kunnskap om enslige mindreårige som forsvinner fra mottak og omsorgssentre, og komme med anbefalinger som kan bidra til å forebygge at enslige mindreårige forsvinner og bedre myndighetenes oppfølging av slike forsvinninger. Sluttrapporten skal inneholde anbefalinger som kan fungere som innspill til utvikling av regelverk og praksis, og vil bli levert i 2016. Regjeringen viser for øvrig til den nye handlingsplanen mot menneskehandel som vil legges frem i 2016.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 21.

Vedtak nr. 436.1, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016). Vedtak nr. 436.1

«Lage en oversikt i samarbeid med KS over kommunesektorens økte kostnader knyttet til helse, skole, barnehage og barnevern mv., og komme tilbake til Stortinget på egnet måte i løpet av våren 2016, samt sørge for et forsvarlig økonomisk opplegg der kommunene får kompensert for sine ekstrakostnader. Oversikten skal også omfatte en vurdering av integreringstilskuddet og vertskommunetilskuddet.»

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.2.3, kap. 3.2.2 og kap. 3.3.3.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 11.

Det vises til omtale under vedtak nr. 438.1 for styrking av tilskudd til kommuner ved bosetting av flyktninger og omtale under vedtak nr. 435.1. Det vises videre til oversiktstabell i kap. 3.2.2 i Meld. St. 30 (2015–2016) over kommunenes utgifter til bosettings- og integreringsarbeid og utviklingen fra 2009–2014. Beregningsutvalgets kartlegging av kommunenes utgifter for 2015 viser at det samlet sett er en økning i utgifter på 0,7 pst. fra 2014 til 2015. Siden utgiftsveksten ligger under pris- og lønnsveksten i kommunesektoren på 3 pst. i 2015 (kommunal deflator), viser utviklingen en realnedgang fra 2014 til 2015. Det vil si at justert for pris- og lønnsvekst er det en nedgang i kommunenes gjennomsnittlige utgifter fra 2014 til 2015. Utvalgets vurdering er at nedgangen i utgiftene per person i 2015 påvirkes av at andelen førstegangsbosatte i målgruppen for integreringstilskudd økte, samt at bosettingen i gjennomsnitt skjedde senere på året sammenlignet med 2014.

Kartlegging av kommunenes utgifter som vertskommune for asylmottak vil foreligge i slutten av november 2016.

Vedtak nr. 436.2

«Legge til rette for at kommunene kan tilby gratis kjernetid i barnehager til barn av familier som har fått opphold. I forbindelse med integreringsmeldingen bes regjeringen legge frem forslag som gjør at barn av familier som har stor sannsynlighet for opphold, også kan tilbys gratis kjernetid i barnehage, herunder vurdere tilbudet til 2- og 3-åringer.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.4.1 og kap. 7.1.1. Saken er nærmere omtalt under programkategori 06.90, kap. 490, post 60, og i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 437, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande om et felles løft for god integrering, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 437.1

«Styrke rådgivningen til kommunene i arbeidet med migrasjonshelse og smittevern.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 7.2.3, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 437.2

«Legge til rette for at helsepersonell blant beboere på mottak rekrutteres slik at kommunene kan bruke asylsøkere med helsefaglig utdanning som norsk helsepersonells medhjelpere.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.3.8, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 437.3

«Styrke tjenestene innen psykisk helsevern, og legge til rette for et tettere samarbeid mellom eksisterende traumeenheter.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 7.2.1, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 437.4

«Styrke ordningen med fleksible oppsøkende behandlingsteam for å understøtte kommuner som har behov for dette.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 7.2.1, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helse- og omsorgsdepartementet.

Vedtak nr. 437.5

«Sørge for at politi, skoler og andre relevante, offentlige etater sikres tilstrekkelig kunnskap om tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og æresrelatert vold, inkludert æresdrap.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 7.5.2. Det gjennomføres i dag kompetanseheving av relevante etater på regionalt og kommunalt nivå av IMDi og de Regionale ressursentrene om vold og traumatisk stress (RVTSene). Det er også opprettet regionale tverrfaglige kompetansenettverk. I 2016 er det også arbeidet med å øke barnefaglig kunnskap, herunder om barn og vold, samt barn i en migrasjonstilværelse, mellom lokalt barnevern, asylmottak og UDI. Det vises til at

UDI også leder et tverretatlig prosjekt med bl.a. politiet, som ser på etatenes håndtering av barneekteskap. Regjeringen vil legge frem en ny handlingsplan mot tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, som skal gjelde for perioden 2017–2020. Dette arbeidet vil være viktig i oppfølgingen av vedtaket. Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen vil kontinuerlig arbeide med å øke kunnskapen på feltet.

Vedtak nr. 438, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande om et felles løft for god integrering, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 438.1

«Vurdere incentivordninger med sikte på at kommunene bidrar til å oppfylle langsiktige mål for bosetting og integrering. Den avtalebaserte norske modellen for bosetting skal opprettholdes, men Fylkesmannen skal gis et spesielt ansvar for å følge opp og være pådriver overfor kommunene. I begynnelsen av 2016 skal det utarbeides en ny avtale mellom regjeringen og KS om bosetting. Denne avtalen må sørge for at man bosetter i tråd med behovet. Fordelingsnøkkelen som gir grunnlag for anmodninger fra IMDI må gjennomgås. I forbindelse med den varslede integreringsmeldingen skal regjeringen gjennomgå situasjonen for flyktninger med særskilte behov, for å sikre bosetting.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte angående fordelingsnøkkel for fordeling av flyktninger mellom kommuner. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kapitlene 3.2.1, 3.2.5, 3.3.1 og 3.3.2.

Kommunal- og forvaltningskomiteen sier på s. 17 i Innst. 399 S (2015–2016) at komiteen merker seg at regjeringen anser at det er lagt tilfredsstillende til rette for at flyktninger med særskilte behov skal bli bosatt, etter at tilskuddet for bosettingen av mennesker i denne gruppen ble økt fra 2015. Regjeringen foreslår i statsbudsjettet for 2017 et ekstratilskudd på 500 000 kroner for

bosetting av personer med særskilte behov. Tilskuddet kommer i tillegg til ekstratilskudd på 50 000 kroner per person kommunene bosetter utover IMDIs anmodning for 2015.

Vedtak nr. 438.2

«Vurdere de økonomiske incentivene for kommunene med sikte på mer systematisk bruk av selvbosetting innenfor de kommunale bosettingsvedtakene.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 3.2.3.

Kommunal- og forvaltningskomiteen sier på s. 17 i Innst. 399 S (2015–2016) at komiteen merker seg at regjeringen anser at dagens integreringstilskuddsordning gir gode nok incentiv til at kommunene kan praktisere avtalt selvbosetting.

Vedtak nr. 438.3

«Vurdere å øke rammene til Husbanken, samt forenkle søknadsprosedyrene slik at kommunen kan bygge flere boliger. Husbanken spiller en viktig rolle i å sikre bosetting av mennesker som har fått innvilget opphold i Norge.»

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 3.3.3, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Vedtak nr. 438.4

«Bruke det private utleiemarkedet aktivt for å sikre tilstrekkelig antall boliger, og gjennomføre forenklinger i regelverket for utleieboliger for å øke tilbudet av private leieboliger fra seriøse aktører.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 3.3.3, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Vedtak nr. 439, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 439.1

«Gjennomgå introduksjonsloven i forbindelse med stortingsmeldingen om integrering, og særskilt vurdere:

- a. Nye opplæringsløp for nyankomne innvandrere.
- b. Å gi kommunene større frihet til selv å tilpasse språk- og integreringstilskudd til innbyggerne i sin kommune.
- c. Muligheten til ekspressløp i norsk- og samfunnsfagopplæringen.
- d. Hvordan språkopplæring i større grad kan kombineres med arbeid eller arbeidspraksis.
- e. Å gi kommunene fleksibilitet til å utprøve modeller med incentiver som kan bidra til at flere avlegger og består norskprøve, herunder gjennomgå tilskuddsordning til norskopplæring, trekk i ytelse ved fravær og legge til rette for mer internettbasert opplæring.»

I Meld. St. 16 og Meld. St. 30 foreslås en rekke tiltak for å møte utfordringene som er bakgrunn for dette anmodningsvedtaket.

- a. Regjeringen vil sette i gang forsøk med modulstrukturert opplæring for voksne med moduler på nivået under videregående opplæring. Slik opplæring kan være aktuelt for alle voksne som har rettigheter etter opplæringsloven, også nyankomne innvandrere. Regjeringen vil også legge til rette for å øke bruken av grunnskoleopplæring og videregående opplæring i introduksjonsprogrammet.
- b. Regjeringen har i Prop. 146 L (2015–2016) fremmet forslag om en særskilt forsøkshjemmel i introduksjonsloven. Kommunene skal kunne prøve ut pedagogiske, organisatoriske eller økonomiske virkemiddel som er særlig tilpasset deltakernes behov.
- c. Regjeringen innfører kompetansekartlegging og karriereveiledning allerede i asylmottak slik at personer med høy kompetanse raskere kan komme inn i et kvalifiseringsløp. Regjeringen

viderefører også tiltaket med særlig tilpasset norskopplæring for innvandrere med høyere utdanning som har vært en del av handlingsplanen *Vi trenger innvandreres kompetanse* (2013–2016).

- d. Med «språkopplæring» forstår departementet her introduksjonsprogrammet. Stortinget vedtok høsten 2015 en endring i introduksjonsloven, jf. Prop. 130 L (2014–2015) hvor det gis rett til permisjon fra introduksjonsprogrammet ved tilbud om ordinært arbeid. På denne måten kan deltakere prøve seg ut i arbeidslivet og samtidig ha en sikkerhet om at de kan komme tilbake etter endt permisjon hvis de fortsatt har behov for grunnleggende kvalifisering. Endringen i introduksjonsloven trådte i kraft 1. januar 2016.
- e. Regjeringen har fremmet forslag om en særskilt forsøkshjemmel i introduksjonsloven, jf. bokstav b) ovenfor. En del av bakgrunnen for forslaget er tilleggsnummeret til Regjeringens budsjettforslag for 2016, Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016) hvor det omtales at kommunene skal gis anledning til å prøve ut løsninger med redusert introduksjonsstønad i kombinasjon med incentiver for å oppnå et visst nivå på avsluttende norskprøve. I Meld. St. 30 er ett av tiltakene å videreutvikle og øke bruken av nettbaserte opplæringsressurser.

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 439.2

«Legge til rette for at lærerstudenter under utdanning kan undervise for å bidra til tilbudet om norskopplæring.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.2, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 439.3

«Legge til rette for å rekruttere pensjonerte lærere som kan drive språkopplæring gjennom å bruke pensjonistlønn. Innebærer at en alderspensjonist som blir engasjert etter pensjonistvilkår, som hovedregel beholder pensjonen uten reduksjon.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 2.4.2, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 439.4

«Vurdere studieforbundenes og andre frivillige organisasjoners rammevilkår i integreringsarbeidet.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 6.1, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kulturdepartementet.

Vedtak nr. 439.5

«Sikre at det i samarbeid med foreldrene settes i verk tiltak når det i forbindelse med språkkontroller på helsestasjonene avdekkes behov for oppfølging.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 7.2.4, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Helsedepartementet.

Vedtak nr. 439.6

«Utvikle en veileder for vellykket integrering og «best practice» for kommunene.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.9 *Kompetanseheving*.

Kommunal- og forvaltningskomiteens flertall hadde ingen merknader i Innst. 399 S.

Vedtak nr. 439.7

«Vurdere ordninger for å kartlegge hvem som har kompetanse som tilsier at de ikke må inn i introduksjonsprogrammet.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.1.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016).

Vedtak nr. 439.8

«Fremme et lovforslag om å stramme inn retten til familieinnvandring for asylsøkere og flyktninger.»

Det vises til omtale av vedtak nr. 68.14 (2015–2016).

Vedtak nr. 439.9

«Begrense muligheten for permisjon fra introduksjonsprogrammet ved utenlandsopphold.»

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.3. Det uttales i meldingen: *Regler for fravær og permisjon er i dag bygget på reglene i arbeidslivet. Det er i dag ingen mulighet for permisjon fra introduksjonsprogrammet ved utenlandsopphold, jf. anmodningsvedtak 439:9 (2015–2016).*

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader til dette i Innst. 399 S (2015–2016). Justis- og beredskapsdepartementet vil vurdere behovet for å presisere dette i regelverket, og sende eventuelle forslag til endringer på høring.

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 439.10

«Vurdere å øke karenstiden for mulighet til å fremme søknad om statsborgerskap ved straffbare handlinger.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 9.1.1.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 439.11

«Vurdere tiltak som sørger for at opplæringsinstitusjoner ikke bidrar til segregering eller radikalisering.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap.7.1.2 og kap. 8.4, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 439.12

«Lage en instruks om at det skal reises tilbakekallssak i saker der flyktninger har dratt på ferie/besøk til hjemlandet de har fått beskyttelse fra, i de sakene der dette er i strid med oppholdsvedtaket og dermed utlendingsloven. Slike hjemreiser kan utgjøre misbruk av asylinstittuttet og indikere at det ikke forelå et reelt beskyttelsesbehov da oppholdstillatelsen ble gitt. Det er viktig at det reageres synlig på dette og at tillatelser blir vurdert tilbakekalt.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet fastsatte 14. januar 2016 GI-01/2016 Instruks om tolking av utlendingsloven §§ 37 og 63 når flyktningen har reist til hjemlandet i strid med forutsetningene for opphold i Norge. Instruksen trådte i kraft straks.

Vedtak nr. 440, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 440.1

«Styrke arbeidet i mottak med kartlegging av kompetanse for asylsøkere som har fått innvilget opphold, og flyktninger.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.1.

Kompetanse Norge er gitt i oppdrag å utvikle en elektronisk løsning for selvregistrering av kompetanse som vil tas i bruk mens den enkelte bor i asylmottak. Piloteringen av den elektroniske løsningen startet 1. september 2016, og vil følges av videre utvikling frem til ferdig løsning som implementeres nasjonalt. Gjennomført kompetansekartlegging skal følges av tilbud om karriereveiledning. Kompetanse Norge har fått ansvaret for dette utviklingsarbeidet, i samarbeid med IMDi, AV-dir, NOKUT og UDI. Det er de fylkesvise karrieresentrene som gis oppdraget med å utføre karriereveiledningen, dette i samarbeid med Arbeids- og velferdsetaten. Utprøvingen av karriereveiledning vil finne sted ved integreringsmottakene, samt ett ordinært mottak. Utprøvingen følger tidsplanen for etablering av integreringsmottak, det vises til omtale under vedtak nr. 434.10. Etter utprøvningsfasen vil karriereveiledning gradvis iverksettes ved flere ordinære asylmottak.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 25.

Vedtak nr. 440.2

«Gjennomgå eksisterende ordninger for godkjenning av utenlandsk utdanning med sikte på forenkling og raskere godkjenning.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.10, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 440.3

«Vurdere en ordning der arbeidsgivere kan tilby aktivisering og språktrening.»

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.13 og kap. 5.4.14, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr. 440.4

«Støtte opp om universiteters og høyskolars arbeid for å sikre at flyktninger som har fått

avbrutt sitt utdanningsløp, kan få fortsette sin utdanning i Norge.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.12, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 440.5

«Vurdere å styrke programmet for basiskompetanse i arbeidslivet (BKA), for å bedre lese- og skriveferdigheter både blant unge og innvandrere.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.6.3, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kunnskapsdepartementet.

Vedtak nr. 441, 12. januar 2016

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Vedtak nr. 441.1

«Innhente innspill fra frivillig sektor og partene i arbeidslivet om rammene for lokalt integreringsarbeid, herunder opplæring, utdanning og arbeidslivserfaring.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.14. Justis- og beredskapsdepartementet har mottatt en rekke innspill fra frivillige organisasjoner i forbindelse med arbeidet med Meld. St. 30 (2015–2016). Det ble også avholdt eget møte med partene i arbeidslivet om utvikling av integreringspolitikk fremover. Det har videre blitt avholdt møter med blant annet organisasjoner som representerer nye flyktninggrupper i Norge og et møte om beredskap knyttet til mottak av asylsøkere og flyktninger. I tillegg har det være en rekke enkeltmøter

med ulike frivillige organisasjoner og private aktører. Det vises videre til omtale av vedtak nr. 441.2 og omtalen i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr. 441.2

«Invitere partene i arbeidslivet, nasjonalt og regionalt, til samarbeid med sikte på kvalifikasjon, kompetanse og inngang til arbeidslivet.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.14 og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr. 441.3

«Legge til rette for at det ved innvilget oppholdstillatelse gis generell informasjon om arbeidsmuligheter og mulighet for veiledning ut fra kvalifikasjoner.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.1 og kap. 5.4.11.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016)

Vedtak nr. 441.4

«Sørge for at flyktninger med etterspurt kompetanse formidles til ledige stillinger etter at arbeidstillatelse er gitt etter gjeldende regelverk.»

Regjeringen la 11. mai 2016 frem Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.6, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr.441.5

«Legge til rette for at kompetanse og muligheter for jobb kan vektlegges ved bosetting, gjennom en styrket kompetansekartlegging.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 3.3.1 og kap. 5.4.1.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016). Det vises også til omtale under vedtak 928.

Vedtak nr. 441.6

«Vurdere ulike løp for språkopplæring, arbeidspraksis, utdanningstilbud og lærlingtilbud.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.6, kap. 5.4.7 og kap. 5.5.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016)

Vedtak nr. 441.7

«Stille krav om samarbeid mellom arbeidsgiver, arbeidstaker og myndigheter for å kunne tilby relevant språkopplæring, fagopplæring eller annen opplæring eventuelt i kombinasjon med arbeidsrettede tiltak.»

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.13 og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr. 441.8

«Gjennomgå særnorske kompetansekrav i arbeidslivet med sikte på å fjerne krav av liten betydning for kvaliteten i utført arbeid.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.4.10.

Kommunal- og forvaltningskomiteen hadde ingen merknader i Innst. 399 S (2015–2016).

Vedtak nr. 441.9

«Ta initiativ til tiltak som kan styrke innsats mot sosial dumping og arbeidslivskriminalitet for på den måten å forberede arbeidslivet på å ta imot en stor gruppe flyktninger.»

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 8.2 og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Arbeids- og sosialdepartementet.

Vedtak nr. 441.10

«Videreføre satsingen på Jobbsjansen, spesielt rettet mot innvandrerkvinner, inntil en eventuell evaluering har funnet sted.»

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 5.5.

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 26.

Oppdrag om evalueringen av Jobbsjansen vil bli lyst ut høsten 2016.

Vedtak nr. 442, 12. januar 2016

«Stortinget ber regjeringen utrede en ordning som gjør at kun stater som praktiserer religionsfrihet tillates å bistå med finansiering av trossamfunn i Norge. Regjeringen anmodes videre om å arbeide for å tette alle smutthull i regelverket, herunder bruk av stiftelser.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 6.3 og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kulturdepartementet.

Vedtak nr. 443, 12. januar 2016

«Stortinget ber regjeringen utrede muligheten for en offisiell, norsk utdanning av religiøse ledere fra relevante trossamfunn etter mal fra måten dette gjøres ved norske utdanningsinstitusjoner.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8:37 S (2015–2016).

Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 6.3, og saken er nærmere omtalt i Prop. 1 S (2016–2017) for Kulturdepartementet.

Vedtak nr. 444, 12. januar 2016

«Religiøse ledere som gjennom sin virksomhet bidrar til å svekke integreringen, bør ikke få innvilget oppholdstillatelse.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Jonas Gahr Støre, Trond Helleland, Harald T. Nesvik, Knut Arild Hareide, Marit Arnstad og Trine Skei Grande *om et felles løft for god integrering*, jf. Dokument 8: 37 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling. Regjeringen la 11. mai 2016 fram Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*. Det vises til omtale under kap. 6.3. I samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet er Justis- og beredskapsdepartementet i gang med arbeidet med å justere regelverket vedrørende oppholdstillatelse for religiøse ledere. Målet er å se om man gjennom utlendingslovgivningen kan bidra til å fremme deltakelse i samfunnet og forhindre radikaliserings. Arbeidet er i oppstartfasen med kartlegging av hva slags krav det kan være mulig å stille.

Vedtak nr. 505, 1. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om et tidsavgrenset identitetsavklaringsprogram for irakiske statsborgere som har fått avslag på søknad om

norsk statsborgerskap på grunnlag av manglende dokumentert identitet. Forslaget omfatter de saker hvor UDI ikke har lagt identitet til grunn som dokumentert, men likevel innvilget oppholdstillatelse.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Truls Wickholm, Åsmund Aukrust, Marit Nybakk, Marianne Aasen, Eirik Sivertsen og Stine Renate Håheim *om et identitetsavklaringsprogram for irakere i Norge*, jf. Dokument 8:142 S (2014–2015) og Innst. 157 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 525, 15. mars 2015

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan hovedregelen om ett statsborgerskap slår ut i praksis i en mer globalisert hverdag, blant annet for arbeidsmuligheter og sikkerhets- og kriminalitetsbildet, og eventuelle behov for endringer i statsborgerloven som følge av dette. Regjeringen bes også vurdere om endringer i andre lover kan avhjelpe situasjonen for dem som i dag opplever ulemper ved prinsippet om ett statsborgerskap, fremfor å endre statsborgerloven. En utredning må også inneholde en vurdering av hvilke konsekvenser en eventuell åpning for dobbelt statsborgerskap vil ha for plikter og rettigheter i Norge.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Sveinung Rotevatn, Iselin Nybø, Karin Andersen og Ingunn Gjerstad *om å åpne for mulighet til å erverve dobbelt statsborgarskap*, jf. Dokument 8:10 S (2015–2016) og Innst. 189 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling.

Vedtak nr. 528, 15. mars 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere å opprette uavhengige tilsyn i mottakene for enslige mindreårige asylsøkere»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad *om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere*,

jf. Dokument 8:13 S (2015–2016) og Innst. 193 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte. Det vises til også til anmodningsvedtak 434.14 og anmodningsvedtak 921.

Vedtak nr. 529, 15. mars 2016

«Opprette team mot menneskehandel som kan oppdage ofre og forhindre at barn blir utsatt for menneskehandel eller rekruttert til kriminelle miljøer fra mottak.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag fra stortingsrepresentantene Geir Sigbjørn Toskedal, Olaug V. Bollestad og Kjell Ingolf Ropstad *om tiltak for å forbedre omsorgssituasjonen for enslige mindreårige asylsøkere*, jf. Dokument 8:13 S (2015–2016), Innst. 193 S (2015–2016).

UDI har ansvar for å identifisere mulige ofre for menneskehandel med oppfølgingsbehov blant asylsøkere og beboere i asylmottak. Mottaksansatte skal legge til rette for identifisering dersom det er grunn til å tro at en beboer er eller kan bli utsatt for menneskehandel, og har et særlig ansvar dersom beboeren er mindreårig. UDI ga i 2015 ut et nytt rundskriv som gir retningslinjer og verktøy for å identifisere og følge opp beboere i mottak som kan være utsatt for menneskehandel (RS 2015-007).

Regjeringen mener at Stortingets intensjon er ivaretatt ved at UDI har retningslinjer som skal sikre at mottakene klarer å identifisere mulige ofre for menneskehandel og gi dem tilpasset oppfølging. Disse retningslinjene er like for alle mottak og stiller krav til arbeidet mot menneskehandel i mottak. Regjeringen mener at kravene som i dag stilles til arbeidet med identifisering og oppfølging av mulige ofre for menneskehandel i mottak, selv om det ikke kreves at arbeidet er teamorganisert, er tilstrekkelig til å si at anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 844, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen delta aktivt i felles-europeisk arbeid med å sikre Schengens yttergrenser, og videreføre engasjementet med redningsfartøy i Middelhavet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementet (JD) følger situasjonen og utviklingen ved Schengens yttergrenser nøye, og deltar i ulike europeiske fora som arbeider med bl.a. utvikling og forbedring av regelverk og systemer for å sikre Schengens yttergrenser.

Norge bidrar med personell og fartøy til EUs grensekontrollbyrå, Frontex, bl.a. i Hellas og Italia. Arbeidet består bl.a. i patruljering av Schengen yttergrense i samarbeid med nasjonale myndigheter, søk og redningsoppdrag samt bistand i forbindelse med registrering av migranter som har ankommet Italia og Hellas.

Norge deltar i to Frontex-fellesoperasjoner i Middelhavet, Triton og Poseidon, hvor hovedformålet er å drive grensekontroll, bekjempe menneskesmugling og å redde mennesker i havsnød.

I Triton deltar Norge med fartøyet Siem Pilot som har vært innleid fra Siem Meling Offshore DA fra medio mai 2015. Etter en anbudskonkurranse ble oppdraget fornyet med seks måneder fra medio mai til 15. november i 2016, og med mulighet til 2 x 3 måneders forlengelse. Operasjonen foregår i det sentrale Middelhavet mellom Nord-Afrika og Italia.

I Poseidon deltar Norge med redningsskøyta Peter Henry von Koss som Redningsselskapet har stilt vederlagsfritt til disposisjon fra medio juli 2015. Oppdraget er forlenget frem til 15. desember 2016. Operasjonen foregår i det østlige Middelhavet (Hellas).

Politidirektoratet har delegert den operative ledelsen til Kripos i samarbeid med involverte parter i Norge, med Frontex og vertslandene. Justis- og beredskapsdepartementet orienteres løpende om norske bidrag til de to Frontex-fellesoperasjonene.

Det europeiske støttekontoret for asyl, EASO, har fått en stadig viktigere rolle i forbindelse med håndteringen av migrasjonssituasjonen i Hellas og Italia, herunder i deler av registreringsprosessen for migranter som ankommer Italia og Hellas. Justis- og beredskapsdepartementet har i tildelingsbrevet til Utlendingsdirektoratet (UDI) for 2016 punkt. 3.5 bl.a. bedt UDI om å delta i samarbeidet gjennom EASO og å delta med personell i «hotspot» i Italia og Hellas, etter nærmere dialog med departementet. Norge bidrar, og har siden årsskiftet 2015/2016 mer eller mindre kontinuerlig bidratt, med personell fra UDI og Utlendingsnemnda (UNE) til oppdrag i regi av EASO, herunder

registrering av kandidater til relokalisering i både Italia og Hellas samt pre-registrering av migranter/asylsøkere i Hellas.

Justis- og beredskapsdepartementet blir løpende orientert, og har nær dialog med UDI, om norske bidrag til EASO.

Regjeringen har for å videreføre bidragene til Poseidon og Triton i første del av 2017 foreslått å øke bevilgningen med 55,4 mill. kroner. Bidraget til Triton vil, så fremt Frontex har behov for fartøyet «Siem Pilot», bli videreført til medio mai 2017, mens bidraget til Poseidon og rednings-skøyta «Peter Henry von Koss» vil, så fremt Frontex har behov for skøyta, bli videreført til første del av 2017.

Vedtak nr. 850, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen utrede hvorvidt kontantytelser til enslige mindreårige asylsøkere kan erstattes av betalingskort som bare kan benyttes i Norge.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket ses i sammenheng med anmodningsvedtak nr. 68.6.2 (2015–2016). Innføring av elektroniske betalingskort uten mulighet for kontantuttak til utbetaling av ytelser til beboere i mottak omfatter også enslige mindreårige asylsøkere. Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 851, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til endret lov- og regelverk for familiegjenforening hvor gjeldende unntak fra underholdskravet videreføres, og hvor kravet til inntektsnivå i bestemmelsene om underholdskrav tilbakeføres til tidligere nivå.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling. Regjeringen vil så raskt som mulig komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 852, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sikre at det ikke skal henvises til familiegjenforening i flyktningleire.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 853, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med ytterligere forslag om tiltak mot tvangsekteskap etter at saken er utfyllende belyst faglig gjennom faktisk dokumentasjon og forskning.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil så raskt som mulig komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 854, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen legge fram forslag til lovendring om seks års krav til arbeid eller utdanning i Norge før familieetablering kan finne sted.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 855, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke ordninger med assistert retur gjennom IOM.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Det vises til svar på anmodningsvedtak nr. 68.1.2.

Vedtak nr. 856, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet med realitetsorientering av personer som har fått avslag, herunder oppfølging av Realitetsorienteringsprosjektet i UDI.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Justis- og beredskapsdepartementets arbeid med assistert retur har hatt tilsiktet effekt. I de syv første månedene i 2016 returnerte over 1 000 personer med assistert retur, en økning på over 60 pst. sammenlignet med samme tidsrom i 2015.

Rask retur er et av de definerte målene for migrasjonsskjeden. Det vises til tildelingsbrev til UDI for 2016 hvor det bl.a. heter

«UDI skal gjennom sine prioriteringer bidra til å redusere antall personer med ulovlig opphold i landet. UDI må vurdere hvilke prosedyrer og tiltak som treffer de ulike gruppene best, og hvor ressursinnsatsen gir best effekt. UDI skal arbeide for at flest mulig utreisepliktige motiveres til å forlate landet enten egenorganisert eller assistert gjennom gjeldende stønadsprogrammer. UDI skal i hele asylprosedyren informere om retur, og sørge for effektive og målrettede tiltak for å fremme retur. Asylsøkere som etter gjeldende praksis sannsynligvis vil få avslag skal informeres om dette så tidlig som mulig. Veiledende prinsipper for bruk av stønad til å motivere til retur bør være fleksibilitet med økt grad av tidsavgrensede programmer. God måloppnåelse avhenger av at utlendingsforvaltningen samarbeider tett og foretar samordnede valg og prioriteringer, herunder fortsette arbeidet med å differensiere ulike grupper asylsøkere i saksbehandling for å sikre ras-

kere retur av personer som ikke har behov for beskyttelse. Politiet og UDI må prioritere slik at man til sammen sikrer best mulig samlet måloppnåelse. Prognoser for antall asylsøkere i 2016 er svært usikre, og UDI skal, i samarbeid med PU, prioritere retur av grupper der dette vil ha effekt på tilstrømningen fremover.

Det forventes at tiltak som gjennomføres evalueres, slik at erfaringene kan brukes til å utvikle nye, målrettede prosedyrer og prosjekter.»

Realitetsorientering av personer som har fått avslag er en forutsetning for å treffe med øvrige returmotiverende tiltak som videre skal føre til rask retur. UDI jobber kontinuerlig med å styrke dette arbeidet og har siden initieringen av Realitetsorienteringsprosjektet (ROP) i 2012, jobbet for å sikre et helhetlig, strategisk og effektivt løp for returinformasjon og realitetsorientering. ROP ble videreført og følgevaluert i 2015–2016. På grunn av situasjonen som oppsto med høye ankomster av asylsøkere høsten 2015, ble imidlertid verken ROP eller følgeevalueringen gjennomført som planlagt. ROP ble avsluttet våren 2016 og anbefaling om videre egnet oppfølging ventes høsten 2016.

Vedtak nr. 857, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke UDIs saksbehandlingskapasitet for å sikre en mer effektiv saksbehandling.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016). Anmodningsvedtaket er fulgt opp. På bakgrunn av den sterke økningen i antall asylsøkere til Norge i 2015, ble UDIs saksbehandlingskapasitet betydelig økt i 2016, jf. Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Prognosene for saksinngangen i 2017 er nå satt ned. Det foreslås imidlertid å videreføre om lag 150 av de nye årsverkene for å bygge ned antall ubehandlede asyl- og oppholdsaker. Samtidig vil dette gi UDI en viss saksbehandlingsberedskap, da et større antall saksbehandlere kan flyttes til asylområdet dersom antallet asylsøkere igjen øker. Dersom antallet asylsøkere blir lavere enn det som er lagt til grunn for budsjettet, kan saksbehandlerne benyttes til å håndtere andre utfordringer på utlendingsfeltet, eksempelvis styrke arbeidet med tilbakekallssaker. Det understrekes at det er stor usikkerhet knyttet til antall asylsøkere til Norge i 2017, jf. om-

tale under pkt. 3.1.2. Regjeringen foreslår å videreføre 177 mill. kroner til saksbehandling i UDI fra tilleggsnummeret.

Regjeringen foreslår i tillegg å bevilge 100 mill. kroner i 2017 til modernisering av IKT systemer i utlendingsforvaltningen, som på sikt blant annet vil kunne medføre en mer effektiv saksbehandling av asylsaker og bedre utnyttelse av mottaksplasser.

Vedtak nr. 858, 10. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere hurtigspor for saksbehandling i klare innvilgessaker for å frigjøre saksbehandlingskapasitet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

UDI vurderer kontinuerlig arbeidsmetoder og organisering for å sikre rask saksbehandling av god kvalitet.

Det vises for øvrig til anmodningsvedtak nr. 68.1.7 (2015–2016)

Vedtak nr. 859, 10. juni 2016

Stortinget ber regjeringen komme tilbake med endrede tidsfrister for å søke familiegjennforening.

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Prop. 90 L (2015–2016) *Endringer i utlendingsloven mv. (innstramminger II)* og Innst. 391 L (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 921, 9. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen etablere en uavhengig tilsynsordning for asylmottaksdrift.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 922, 9. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke den barnefaglige kompetansen i hele mottakskjeden.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte. Det vises for øvrig til anmodningsvedtak nr. 68.10.1 (2015–2016).

Vedtak nr. 923, 9. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere en ordning med et «hurtigspor» for personer i asylmottak som nylig har fått innvilget oppholdstillatelse, og personer fra grupper som har høy sannsynlighet for å få innvilget sin søknad om beskyttelse. Dette med sikte på å få folk raskere ut i arbeid og aktivitet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Det vises til omtale under kap. 2.3.1 og kap. 5.4.6 i Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk*.

Fem integreringsmottak skal være hel- eller deletablert innen utgangen av 2016. Ulike modeller skal prøves ut. Fem vertskommuner skal etablere integreringsmottak i samarbeid med et asylmottak i kommunen og et karrieresenter i nærområdet.

Det vises for øvrig til omtale under vedtak nr. 434.10 og nr. 440.1.

Som omtalt i Meld. St. 30 (2015–2016) skal det etableres et hurtigspor i introduksjonsprogrammet for flyktninger som har med seg en kompetanse som er etterspurt i arbeidsmarkedet. Tiltaket er utarbeidet i samarbeid med partene i

arbeidslivet og er nedfelt i en egen samarbeids-erklæring. Arbeids- og velferdsdirektoratet skal samarbeide med IMDI om nødvendig informasjon for gjennomføring av hurtigsporet. Det vises til supplerende tildelingsbrev 2. halvår 2016 fra Arbeids- og sosialdepartementet til Arbeids- og velferdsdirektoratet, for en nærmere beskrivelse. Det vises til omtale i Arbeids- og sosialdepartementets Prop.1 S (2016–2017).

Det vises for øvrig til Kommunal- og forvaltningskomiteens merknader i Innst. 399 S (2015–2016) s. 26.

Det vises til svar på vedtak nr. 68.1.7 og nr. 851 om andre typer «hurtigfiler».

Vedtak nr. 924, 9. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sørge for at verge- og tolketjenesten fungerer og har tilstrekkelig kapasitet.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Det vises til omtale i kap. 7.3 og kap. 4.2 i Meld. St. 30 (2015–2016).

Representantordningen for enslige mindreårige asylsøkere ble styrket med totalt 46,1 mill. kroner i 2016, for å håndtere økningen i antall asylsøkere høsten 2015. Regjeringen foreslår å videreføre 8,7 mill. av ekstrabevilgningen. Satsingen innebærer at vergemålsmyndighetene vil være i stand til å ivareta rettssikkerheten til enslige mindreårige.

Kommunal- og forvaltningskomiteen viser i Innst. 399 S (2015–2016) s. 34 til at det er et økt behov for tolk for å unngå kommunikasjonsproblemer i helsetjenestene. Komiteen påpeker videre at det er viktig at helsepersonell har kompetanse på å bruke tolk i arbeidet og at tilgangen til tolk blir ivaretatt over hele landet. Komiteen vil fremheve helsestasjonene og skolehelsetjenesten som viktige tjenester som gjennom ulike faste oppgaver er i kontakt med barn, unge og familier. Disse tjenestene er viktig for å sikre tidlig innsats, avdekke behov og sikre forebygging. Komiteen viser til at gode tolketjenester, rutiner for bestilling og bruk av kvalifiserte tolker er viktig for å trygge liv og helse, rettssikkerhet og effektive offentlige tjenester.

Det ble bevilget ekstra midler til å øke kapasiteten i tolkeutdanningen i 2016. Et forbud i forvaltningsloven mot å bruke barn som tolk trådte i kraft 1. juli 2016.

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 925, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sørge for å gjennomgå kapasiteten i mottak for gjennomføring av bosettingsintervjuet, for å få raskere bosetting.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 926, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke forskningen på integrering.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Justis- og beredskapsdepartementet avsetter midler til forskning og kunnskapsinnhenting på integreringsfeltet. Målet er å bidra til formidling av slik kunnskap og å utvikle gode metoder og god praksis til bruk for kommunene og statlig forvaltning. Justis- og beredskapsdepartementet har som en del av dette en løpende rammeavtale med SSB om innvanderrelatert statistikk. Innenfor denne rammeavtale utvikler SSB statistikk om hvordan det går med innvandrere og deres barn i Norge på en rekke ulike felt. Dette kunnskapsgrunnlaget benyttes av flere departementer og andre aktører. SSB har også fått midler for å utføre en levekårsundersøkelse blant innvandrere, for perioden 2015–2017. Departementet er også i gang med å evaluere introduksjonsordningen for nyankomne innvandrere og skal blant

annet sette i gang evalueringer av Jobbsjansen og de nye integreringsmottakene.

Innvandrerens integrering er et stort tema i Forskningsrådets program Velferd, arbeidsliv og migrasjon som løper fram til 2018. JD bidrar med midler til programmet. I juni 2016 lyste programmet ut inntil 30 mill. kroner innenfor temaet om internasjonal migrasjon og forutsetningene for velferds- og arbeidslivsmodellen i juni.

Vedtak nr. 928, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sørge for at integreringsprosessen starter med en kompetansekartlegging. Kartlegging vil danne grunnlag for bedre planlegging av bosettings- og integreringsløp, samt for individuell oppfølging også i mottakene.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Det vises til omtale i Meld. St. 30 (2015–2016), under kap. 5.4.1. IMDi er gitt et koordinerende ansvar for kompetansekartlegging og karriereveiledning i asylmottak. IMDi skal sørge for å utvikle rutiner som sikrer at resultater fra kompetansekartlegging og karriereveiledning kobles til videre kvalifisering i mottak og etter bosetting. Det skal utvikles rutiner som sikrer overføring av kartlagt informasjon til bosettingskommunene. Målsettingen er å koble kompetansekartlegging med bosetting etter arbeidsmarkedetsbehov og utdanningsmuligheter. Det vises til omtale under vedtak nr. 440.1.

Det vises videre til kap. 2.3.1 i Meld. St. 30 (2015–2016). Fem integreringsmottak skal være hel- eller deletablert innen utgangen av 2016, se omtale under vedtak nr. 923.

Vedtak nr. 930, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen forsterke oppfølgingen av Handlingsplanen mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme, herunder forebyggende tiltak og ulike Exit-tiltak.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv*

– *en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Handlingsplanen mot radikaliserings- og voldelig ekstremisme er dynamisk. Det vil si at man, ved behov, skal justere eksisterende tiltak og utvikle nye. Dette er viktig for å sikre relevans i forhold til samfunnsutviklingen og endringer i trusselbildet. Høsten 2016 vil det bli gjennomført et systematisk arbeid i departementene knyttet til videreutvikling av tiltakene i handlingsplanen. Som ledd i dette, er flere aktører invitert til å gi innspill. Blant disse er utvalgte kommuner, frivillige organisasjoner og forskningsmiljøer.

Arbeidet med en modell for individuelt tilpassede mentor- og reintegreringsordninger er under utvikling. Regjeringens tilskuddsordning for forebygging av radikaliserings- og voldelig ekstremisme i kommunene har i 2015 og 2016 gitt støtte til flere ulike prosjekter, herunder lokale mentorordninger. Erfaringer fra disse vil bringes inn i arbeidet med utviklingen av veiledningsmaterieell for mentor- og reintegreringsordninger. Regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

Vedtak nr. 931, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sørge for at verktøy og metoder for systematisk forebyggende arbeid mot radikaliserings- og ekstremisme blir tatt i bruk i alle politidistrikt.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Syv av de opprinnelige 27 politidistriktene har mottatt midler øremerket en 100 pst. stilling som radikaliseringskontakt. Alle politidistrikt har dessuten etablert et kontaktpunkt for bekymringer knyttet til radikaliserings- og voldelig ekstremisme. Etter gjennomføringen av nærpoltireformen skal samtlige 12 politidistrikt ha en eller flere medarbeidere dedikert til disse oppgavene. Kursing i verktøy og metoder, både innad i politiet og i førstelinjen for øvrig, er blant deres oppgaver.

Politidirektoratet og PST har utarbeidet et kursopplegg og en felles arbeidsmetodikk som skal benyttes i alle politidistrikt. Anmodningsvedtaket er fulgt opp.

Vedtak nr. 934, 9. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sikre at innføring av 50 timer kultur- og samfunnskunnskap kommer i tillegg til norskopplæringen og ikke medfører reduksjon i antall timer med norskopplæring.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er Meld. St. 30 (2015–2016) *Fra mottak til arbeidsliv – en effektiv integreringspolitikk* og Dokument 8:29 S (2015–2016) *Representantforslag fra stortingsrepresentantene Karin Andersen og Audun Lysbakken om å sikre integrering* og Innst. 399 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er fulgt opp. Regjeringen vil innføre 50 timer kultur- og samfunnskunnskapsopplæring i 2017, og opplæringen kommer i tillegg til norskopplæring for asylsøkere.

Vedtak nr. 935, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget med tiltak for å bedre oppfølgingen av flyktningskvinner som har vært utsatt for kjønnsbasert vold i hjemlandet eller under flukten til Norge.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande, jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 936, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen sikre at ankomstsentre, transittmottak og ordinære mottak tilrettelegges for begge kjønn, og at det tidlig foretas en kartlegging for å avdekke sårbare kvinner med behov for særlig oppfølging.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande, jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 937, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå regelverk og praksis for å sikre retten til asyl ved kjønnsbasert forfølgelse.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande, jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 938, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen prioritere gjenbosetting av flyktningskvinner som står i fare for å utsettes for vold, misbruk og utnyttelse.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande, jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 939, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen ta initiativ til felles europeiske retningslinjer som sikrer trygghet, sikkerhet og nødvendig hjelp for kvinner på flukt, herunder adskilte toalett, bad og soveavdelinger for kvinner og menn ved både kortvarig og langvarig innkvartering.»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande, jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Vedtak nr. 944, 16. juni 2016

«Stortinget ber regjeringen styrke arbeidet med rettighetsinformasjon til dem som får innvilget oppholdstillatelse i regi av aktuelle kvinneorganisasjoner/sivilt samfunn i hele landet i tråd med Likestillingsutvalgets forslag (NOU 2012: 15).»

Dokumentene som ligger til grunn for vedtaket er representantforslag *om tiltak for kvinner på flukt* fra Abid Q. Raja, André N. Skjelstad og Trine Skei Grande jf. Dokument 8:74 S (2015–2016) og Innst. 414 S (2015–2016).

Anmodningsvedtaket er under behandling, og regjeringen vil komme tilbake til Stortinget på en egnet måte.

Justis- og beredskapsdepartementet

t i l r å r :

I Prop. 1 S (2016–2017) om statsbudsjettet for år 2017 føres opp de forslag til vedtak som er nevnt i et framlagt forslag.

Forslag

Under Justis- og beredskapsdepartementet føres det i Prop. 1 S (2016–2017) statsbudsjettet for budsjettåret 2017 opp følgende forslag til vedtak:

Kapitlene 61, 400–497, 3400–3497

I

Utgifter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Administrasjon			
400	Justis- og beredskapsdepartementet		
	01 Driftsutgifter	495 362 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	6 569 000	
	23 Spesielle driftsutgifter, forskning og kunnskaps- utvikling, <i>kan overføres</i>	31 392 000	
	50 Norges forskningsråd	22 851 000	
	70 Overføringer til private	7 710 000	
	71 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	13 651 000	577 535 000
	Sum Administrasjon		577 535 000
Rettsvesen			
61	Høyesterett		
	01 Driftsutgifter	108 747 000	108 747 000
410	Domstolene		
	01 Driftsutgifter	2 334 618 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	69 093 000	
	22 Vernesaker/sideutgifter, jordskiftedomstoler, <i>kan overføres</i>	6 474 000	2 410 185 000
411	Domstoladministrasjonen		
	01 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 410 post 01</i>	84 650 000	84 650 000
414	Forliksråd og andre domsutgifter		
	01 Driftsutgifter	232 061 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	37 347 000	269 408 000
	Sum Rettsvesen		2 872 990 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Kriminalomsorg			
430	Kriminalomsorgen		
	01 Driftsutgifter	4 612 327 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 430 post 01</i>	88 332 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	44 456 000	
	60 Refusjoner til kommunene, forvaringsdømte mv., <i>kan overføres</i>	82 000 000	
	70 Tilskudd	23 101 000	4 850 216 000
432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	01 Driftsutgifter	189 931 000	189 931 000
	Sum Kriminalomsorg		5 040 147 000
Politi og påtalemyndighet			
440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	01 Driftsutgifter	16 632 764 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	145 307 000	
	22 Søk etter omkomne på havet, i innsjøer og vassdrag, <i>kan overføres</i>	10 732 000	
	23 Sideutgifter i forbindelse med sivile gjøremål	27 050 000	
	25 Retur av asylsøkere med avslag og andre utlendinger uten lovlig opphold, <i>overslagsbevilgning</i>	219 966 000	
	60 Tilskudd til kommunene	13 275 000	
	70 Tilskudd	80 080 000	
	71 Tilskudd Norsk rettsmuseum	4 974 000	
	73 Tilskudd til EUs grense- og visumfond	184 000 000	17 318 148 000
442	Politihøgskolen		
	01 Driftsutgifter	587 009 000	587 009 000
444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	01 Driftsutgifter	892 885 000	892 885 000
445	Den høyere påtalemyndighet		
	01 Driftsutgifter	240 171 000	240 171 000
446	Den militære påtalemyndighet		
	01 Driftsutgifter	8 704 000	8 704 000
448	Grensekommisæreren		
	01 Driftsutgifter	5 184 000	5 184 000
	Sum Politi og påtalemyndighet		19 052 101 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap			
451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	01 Driftsutgifter	748 345 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 114 000	
	70 Overføringer til private	6 338 000	761 797 000
452	Sentral krisehåndtering		
	01 Driftsutgifter	26 744 000	26 744 000
453	Sivil klareringsmyndighet		
	01 Driftsutgifter	8 900 000	8 900 000
454	Redningshelikoptertjenesten		
	01 Driftsutgifter	726 704 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	2 140 161 000	2 866 865 000
455	Redningstjenesten		
	01 Driftsutgifter	105 120 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	27 087 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	8 546 000	
	71 Tilskudd til frivillige organisasjoner i rednings- tjenesten	46 399 000	
	72 Tilskudd til nød- og sikkerhetstjenester	106 656 000	293 808 000
456	Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01 Driftsutgifter	213 277 000	
	21 Spesielle driftsutgifter – infrastruktur Nødnett	335 522 000	
	22 Spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter	63 653 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	359 109 000	971561 000
	Sum Redningstjenesten, samfunnssikkerhet og beredskap		4 929 675 000
Andre virksomheter			
460	Spesialenheten for politisaker		
	01 Driftsutgifter	46 246 000	46 246 000
466	Særskilte straffesaksutgifter m.m.		
	01 Driftsutgifter	1 090 813 000	1 090 813 000
467	Norsk Lovtidend		
	01 Driftsutgifter	4 233 000	4 233 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
468	Kommisjonen for gjenopptakelse av straffesaker		
	01 Driftsutgifter	16 763 000	16 763 000
469	Vergemålsordningen		
	01 Driftsutgifter	196 649 000	
	21 Spesielle driftsutgifter	174 640 000	371 289 000
	Sum Andre virksomheter		1 529 344 000
	Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		
470	Fri rettshjelp		
	01 Driftsutgifter	689 897 000	
	72 Tilskudd til spesielle rettshjelptiltak	47 038 000	736 935 000
471	Statens erstatningsansvar og Stortingets rettferdsvederlagsordning		
	71 Erstatningsansvar m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	103 742 000	
	72 Erstatning i anledning av straffeforfølgning, <i>overslagsbevilgning</i>	58 132 000	
	73 Stortingets rettferdsvederlagsordning	30 563 000	192 437 000
472	Voldsoffererstatning og rådgiving for kriminalitetsofre		
	01 Driftsutgifter	24 600 000	
	70 Erstatning til voldsofre, <i>overslagsbevilgning</i>	365 503 000	390 103 000
473	Statens sivilrettsforvaltning		
	01 Driftsutgifter	46 694 000	46 694 000
474	Konfliktråd		
	01 Driftsutgifter	117 325 000	
	60 Tilskudd til kommuner til SLT-tiltak, <i>kan overføres</i>	5 817 000	123 142 000
475	Bobehandling		
	01 Driftsutgifter	76 731 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	7 318 000	84 049 000
	Sum Fri rettshjelp, erstatninger, konfliktråd m.m.		1 573 360 000
	Svalbardbudsjettet		
480	Svalbardbudsjettet		
	50 Tilskudd	318 968 000	318 968 000
	Sum Svalbardbudsjettet		318 968 000
	Beskyttelse og innvandring		
490	Utlendingsdirektoratet		
	01 Driftsutgifter	1 171 401 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak	2 778 776 000	

Kap.	Post	Kroner	Kroner	
	22	Spesielle driftsutgifter, tolk og oversettelse	62 278 000	
	23	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	4 334 000	
	45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold	117 000 000	
	60	Tilskudd til vertskommuner for asylmottak	300 535 000	
	70	Stønader til beboere i asylmottak	477 162 000	
	71	Tilskudd til aktivitetstilbud for barn i asylmottak	31 046 000	
	72	Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	101 117 000	
	73	Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., støttetiltak, <i>kan nyttes under kap. 496 post 60</i>	20 997 000	
	75	Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, <i>kan overføres</i>	16 623 000	5 081 269 000
491		Utlendingsnemnda		
	01	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 21</i>	320 997 000	
	21	Spesielle driftsutgifter, nemndbehandling, <i>kan nyttes under post 1</i>	8 773 000	329 770 000
		Sum Beskyttelse og innvandring		5 411 039 000
		Integrering og mangfold		
495		Integrerings- og mangfoldsdirektoratet		
	01	Driftsutgifter	263 484 000	263 484 000
496		Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	21	Spesielle driftsutgifter, kunnskapsutvikling, <i>kan overføres</i>	43 823 000	
	45	Større utstyersanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	50 000 000	
	50	Norges Forskningsråd	7 097 000	
	60	Integreringstilskudd, <i>kan overføres</i>	12 364 808 000	
	61	Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, <i>overslagsbevilgning</i>	3 995 314 000	
	62	Kommunale innvandrertiltak	179 906 000	
	70	Bosettingsordningen og integreringstilskudd, oppfølging	2 104 000	
	71	Tilskudd til innvandrersorganisasjoner og annen frivillig virksomhet	81 210 000	
	72	Statsautorisasjonsordningen for tolker m.m.	2 649 000	
	73	Tilskudd	15 035 000	16 741 946 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	21 Spesielle driftsutgifter, opplæring i norsk og samfunnskunnskap, <i>kan overføres</i>	40 911 000	
	22 Prøver i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	29 236 000	
	60 Tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere	2 527 846 000	2 597 993 000
	Sum Integrering og mangfold		19 603 423 000
	Sum departementets utgifter		60 908 582 000

Inntekter:

Kap.	Post	Kroner	Kroner
Departementets inntekter			
3400	Justis- og beredskapsdepartementet		
	01 Diverse inntekter	2 679 000	
	02 Refusjon av ODA-godkjente utgifter	1 220 000	
	03 Refusjon av utgifter knyttet til Styrkebrønnsarbeidet	5 114 000	9 013 000
3410	Domstolene		
	01 Rettsgebyr	342 373 000	
	02 Saks- og gebyrinntekter jordskiftedomstolene	21 533 000	
	03 Diverse refusjoner	1 787 000	
	04 Vernesaker jordskiftedomstolene	6 012 000	371 705 000
3430	Kriminalomsorgen		
	02 Arbeidsdriftens inntekter	89 930 000	
	03 Andre inntekter	24 000 000	
	04 Tilskudd	2 297 000	116 227 000
3432	Kriminalomsorgens utdanningssenter (KRUS)		
	03 Andre inntekter	1 016 000	1 016 000
3440	Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten		
	01 Gebyr – pass og våpen	260 954 000	
	02 Refusjoner mv.	339 604 000	
	03 Salgsinntekter	193 568 000	
	04 Gebyr – vaktelskap	1 819 000	
	05 Personalbarnehage	5 464 000	
	06 Gebyr – utlendingssaker	200 972 000	
	07 Gebyr – sivile gjøremål	778 839 000	
	08 Refusjoner fra EUs grense- og visumfond	21 311 000	1 802 531 000
3442	Politihøgskolen		
	02 Diverse inntekter	15 986 000	
	03 Inntekter fra Justissektorens kurs- og øvingssenter	17 773 000	33 759 000
3444	Politiets sikkerhetstjeneste (PST)		
	02 Refusjoner	12 697 000	12 697 000
3451	Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap		
	01 Gebyr	144 528 000	
	03 Diverse inntekter	25 692 000	
	06 Refusjoner	2 116 000	172 336 000

Kap.	Post	Kroner	Kroner
3454	Redningshelikoptertjenesten		
	01 Refusjoner	25 197 000	25 197 000
3456	Direktoratet for nødkommunikasjon		
	01 Abonnementsinntekter	317 253 000	
	02 Refusjoner driftsutgifter	40 253 000	
	03 Refusjoner spesielle driftsutgifter – tjenester og produkter	63 756 000	
	04 Refusjoner større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	445 000	421 707 000
3469	Vergemålsordningen		
	01 Vergemåls-/representantordning, ODA-godkjente utgifter	9 333 000	9 333 000
3470	Fri rettshjelp		
	01 Tilkjente saksomkostninger m.m.	3 855 000	3 855 000
3473	Statens sivilrettsforvaltning		
	01 Diverse inntekter	5 000	5 000
3474	Konfliktråd		
	02 Refusjoner	663 000	663 000
3490	Utlendingsdirektoratet		
	01 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, ODA-godkjente utgifter	111 651 000	
	03 Reiseutgifter for flyktninger til og fra utlandet, ODA-godkjente utgifter	18 623 000	
	04 Asylmottak, ODA-godkjente utgifter	1 767 973 000	
	05 Refusjonsinntekter	8 521 000	
	06 Beskyttelse til flyktninger utenfor Norge mv., ODA-godkjente utgifter	20 997 000	1 927 765 000
3496	Bosetting av flyktninger og tiltak for innvandrere		
	01 Integreringstilskudd for overføringsflyktninger, ODA-godkjente utgifter	270 875 000	
	02 Særskilt tilskudd ved bosetting av enslige, mindreårige flyktninger, ODA-godkjente utgifter	254 136 000	
	03 Tilskudd til integreringsmottak, ODA-godkjente utgifter	9 900 000	534 911 000
3497	Opplæring i norsk og samfunnskunnskap for voksne innvandrere		
	01 Norskopplæring i mottak, ODA-godkjente utgifter	129 264 000	129 264 000
	Sum departementets inntekter		5 571 984 000

Fullmakter til å overskride gitte bevilgninger

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
Kap. 61 post 01	Kap. 3061 post 03
Kap. 400 post 01	Kap. 3400 post 01
Kap. 400 post 21	Kap. 3400 post 03
Kap. 410 post 01	Kap. 3410 postene 02 og 03
Kap. 410 post 22	Kap. 3410 post 04
Kap. 411 post 01	Kap. 3411 post 03
Kap. 430 post 01	Kap. 3430 postene 03 og 04
Kap. 430 post 21	Kap. 3430 post 02
Kap. 432 post 01	Kap. 3432 post 03
Kap. 440 post 01	Kap. 3440 postene 02, 03, 04 og 05
Kap. 442 post 01	Kap. 3442 postene 02 og 03
Kap. 444 post 01	Kap. 3444 post 02
Kap. 451 post 01	Kap. 3451 postene 03 og 06
Kap. 454 post 01	Kap. 3454 post 01
Kap. 455 post 01	Kap. 3455 post 01
Kap. 456 post 01	Kap. 3456 post 02
Kap. 456 post 22	Kap. 3456 post 03
Kap. 456 post 45	Kap. 3456 post 04
Kap. 473 post 01	Kap. 3473 post 01
Kap. 474 post 01	Kap. 3474 post 02
Kap. 490 post 01	Kap. 3490 post 05
Kap. 491 post 01	Kap. 3491 post 01
Kap. 495 post 01	Kap. 3495 post 01

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633, post 01 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift. Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. Overskride bevilgningen under kap. 451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 01 Driftsutgifter med inntil 75 pst. av inntekter ved salg av sivilforsvarsanlegg og fast eiendom. Inntekter inntektsføres under kap. 3451 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

Fullmakter til å pådra staten forpliktelser utover gitte bevilgninger

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan bestille varer utover den gitte bevilgning, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post	Betegnelse	Samlet ramme
440		Politidirektoratet – politi- og lensmannsetaten	
	01	Driftsutgifter	100 mill. kroner
454		Redningshelikoptertjenesten	
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, kan overføres	177 mill. kroner

IV

Tilsagnsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan gi tilsagn om støtte utover gitte bevilgninger på kap. 490 Utlendingsdirektoratet post 72 Retur av asylsøkere med avslag og tilbakevending for flyktninger, overslagsbevilgning, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 50 mill. kroner.

V

Videreføring av bobehandling

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan bestemme at det under ordningen med utgifter til fortsatt bobehandling pådras forpliktelser utover gitt bevilgning under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, med inntil 10 mill. kroner, men slik at totalrammen for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger 33 mill. kroner.

VI

Nettobudsjetteringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan:

1. trekke politiets direkte utgifter til oppbevaring, tilsyn og salg av beslag fra salgsinntekten, før det overskytende inntektsføres under kap. 5309 Tilfeldige inntekter, post 29 Ymse.
2. trekke salgskostninger ved salg av faste eiendommer fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 3451 Direktora-

tet for samfunnssikkerhet og beredskap, post 40 Salg av eiendom mv.

3. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 473 Statens sivilrettsforvaltning, post 01 Driftsutgifter, inntektene ved avholdelse av kurs og konferanser i regi av Konkursrådet, samt inntekter fra rådets øvrige virksomhet.
4. nettoføre som utgiftsreduksjon under kap. 475 Bobehandling, post 21 Spesielle driftsutgifter, tilbakebetalte inntekter under ordningen med utgifter til bobehandling.

VII

Stortingets rettfærdsvederlagsordning

Stortingets utvalg for rettsferdsvederlag får fullmakt til å tilstå rettfærdsvederlag av statskassen med inntil 250 000 kroner for hver enkelt søknad, men slik at grensen er 500 000 kroner for HIV-ofre og 300 000 kroner for tidligere barn i barnehjem, offentlige fosterhjem og spesialskoler. Søknader der utvalget anbefaler å innvilge erstatning som er høyere enn nevnte beløp, fremmes for Stortinget til avgjørelse. Det samme gjelder søknader som etter utvalgets vurdering reiser spørsmål av særlig prinsipiell art.

VIII

Avhending av sivilforsvarsanlegg

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan overdra sivilforsvarsanlegg til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Innkvartering av utlendinger som søker beskyttelse

Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet i 2017 kan inngå avtaler med varighet utover 2017 om midlertidig drift av innkvartering for utlendinger som søker beskyttelse i Norge. Stortinget samtykker i at Justis- og beredskapsdepartementet kan øke innkvarteringskapasiteten selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov over kap.490 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak, post 60 Tilskudd til vertskommuner for asylmottak eller post 70 Stønader til beboere i asylmottak, dersom det er nødvendig for å gi innkvartering av utlendinger

som søker beskyttelse. Stortinget samtykker videre i at Justis- og beredskapsdepartementet kan iverksette beredskapstiltak med varighet utover 2017 for eventuelt sterkt økte ankomster av asylsøkere selv om det medfører et bevilgningsmessig merbehov over kap. 490 Utlendingsdirektoratet, post 21 Spesielle driftsutgifter, asylmottak, post 60 Tilskudd til vertskommuner for asylmottak og kap. 2445 Statsbygg, post 31 Igangsetting av ordinære byggeprosjekter og post 49 Kjøp av eiendommer og selv om det ikke foreligger fastsatt kostnadsramme. Summen av overskridelser på postene kan ikke overstige 3 mrd. kroner i 2017.

Bestilling av publikasjoner

Offentlige institusjoner:

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

Internett: www.publikasjoner.dep.no

E-post: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Privat sektor:

Internett: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-post: offpub@fagbokforlaget.no

Telefon: 55 38 66 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: 07 Xpress AS – 10/2016

